T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KASTAMONU HALK BİLİMİ AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI

(Yüksek Lisans Tezi)

KAMİL SERHOŞOĞLU

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Gülten KÜÇÜKBASMACI

KASTAMONU 2019

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KASTAMONU HALK BİLİMİ AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI

Kamil SERHOŞOĞLU

Danışman **Dr. Öğr. Üyesi Gülten KÜÇÜKBASMACI**
Jüri Üyesi **Prof. Dr. Nezir TEMUR**
Jüri Üyesi **Dr. Öğr. Üyesi Yudum KIRMIZI**

KASTAMONU - 2019

TEZ ONAYI

Kamil SERHOŞOĞLU tarafından hazırlanan "**Kastamonu Halk Bilimi Açıklamalı Bibliyografyası**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği/~~oy çokluğu~~** ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Prof. Dr. Nezir TEMUR Gazi Üniversitesi	.....
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Gülten KÜÇÜKBASMACI Kastamonu Üniversitesi	.....
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Yudum KIRMIZI Kastamonu Üniversitesi	.....

18/06/2019

Enstitü Müdürü Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU .....

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Kamil SERHOŞOĞLU

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KASTAMONU HALK BİLİMİ AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI

Kamil SERHOŞOĞLU

Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Gülten KÜÇÜKBASMACI

Türkiye'de halk bilimi çalışmalarının sistemli olarak başlaması Avrupa'dan yaklaşık bir asır sonrasına rastlar. Cumhuriyet dönemine kadar dağınık ve bireysel görüntüde olan halk bilimi çalışmaları, bu yıllarda kurulan öncü kuruluş ve derneklerin çalışmalarıyla başlamıştır. Kastamonu'da halk bilimi alanında yapılan çalışmaların da Türkiye'deki çalışmalarla paralellik gösterdiği görülür. 1930-1940 yılları arasında Kastamonu Halkevinin faaliyetleri ve Kastamonu Lisesi tarafından kurulan Hars Derneğinin faaliyetleri ilk çalışmalar sayılabilir.

Bu çalışmanın amacı, halk biliminin bir bilim dalı olarak ortaya çıkışından günümüze kadar Kastamonu'da yapılan ve/veya konusu Kastamonu olan halk bilimi çalışmalarının ve halk bilimi ile disiplinlerarası çalışabilecek bilim dalları tarafından hazırlanmış veya bu bilim dalları içinde değerlendirilebilecek çalışmaların açıklamalı bir bibliyografyasını oluşturmaktır.

Bu kapsamda, halk bilimi ve alt konularında literatür tarama yöntemi uygulanmış; değerlendirmeler kitaplar, tezler, makaleler ve bildiriler olmak üzere dört başlık altında ortaya konulmuştur. Halk biliminin alt konularını belirlemede ise Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı'nın hazırladığı ve 1976 yılında uygulanmaya konulan *Türk Folklor Arşiv Kılavuzu*'na göre "HAGEM 100'lük Sınıflandırma" olarak bilinen 100'lük kodlaması kullanılmıştır.

Tezde 126 kitap, 33 yüksek lisans, doktora tezi sanatta yeterlilik veya bilim uzmanlığı tezi, 354 makale ve 81 bildiri olmak üzere toplam 594 çalışma incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halk bilimi, açıklamalı bibliyografya, Kastamonu.

2019, 406 sayfa
Bilim Kodu: 31003

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

EXPLANATED BIBLIOGRAPHY OF KASTAMONU FOLKLORE

Kamil SERHOŞOĞLU

Kastamonu University
Institute for Social Sciences
Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Asist. Prof. Gülten KÜÇÜKBASMACI

The systematic start of Folklore Studies in Turkey is about a century after Europe. The studies of folklore, which were scattered until the Republican period, started with the works of the leading institutions and associations established in these years. Studies in the field of public science in Kastamonu also show parallels with studies in Turkey. The activities of Kastamonu Community house between 1930-1940 and the activities of the HARS Association established by Kastamonu high school can be considered as the first works.

The aim of this study is to establish an explanatory bibliography of folkloric studies in Kastamonu from the emergence of folklore as a branch of science until today and/or of studies in Kastamonu which can work interdisciplinary with folk science or which can be evaluated in these branches.

In this context, literature review method was applied in folklore and its sub-themes; and evaluations have been presented under four headings: books, theses, articles and papers. According to the Turkish folklore Archive guide prepared by the Department of National Folklore research of the Ministry of Culture and put into practice in 1976, “HAGEM 100 classification” was used as 100 coding.

In this thesis, a total of 594 studies, including 126 books, 33 master's, doctorate thesis, proficiency in arts or science thesis, 354 articles and 81 papers, were examined.

Key Words: Folklore, Explanatory bibliography, Kastamonu.

2019, 406 page
Science Code: 31003

ÖNSÖZ

Bibliyografya Yunanca *biblion* "kitap" ve *graphen* "yazmak, tarif etmek" kelimelerinin birleşiminden türemiştir. Bibliyografyalar belirli konulardaki yayınları gösteren, tanıtan, tasnif eden eserlerdir.

Bilgi ve teknoloji çağını yaşadığımız son yüzyılda, matbaacılığın gelişmesi ve yayınların artması nedeniyle, artık bir konu ya da yazar hakkında her şeyin bilinmesi zorlaşmıştır. Bu bakımdan bibliyografyalar zamanı iyi ve verimli kullanabilmek, kısa yoldan bilgiye ulaşmak için araştırmacılar için önemli kaynaklar hâline gelmiştir.

Bu çalışmada halk biliminin bağımsız bir disiplin olarak başlangıç tarihi sayılan Ziya Gökalp'in "Halk Medeniyeti–I Başlangıç" adlı eserini kaleme aldığı 1913'ten 2018 yılına kadar Kastamonu'da halk bilimi alanında yapılan çalışmalar tasnif edilerek açıklamalı bibliyografya biçiminde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Değerlendirmeler, "kitaplar", "tezler", "makaleler" ve "bildiriler" başlıkları altında ele alınmıştır.

Sosyal bilimlerin genelinde olduğu gibi toplumun kültürünün temelini oluşturan halk biliminde de birtakım konuların sınırlarını belirlemek, bunların diğer disiplinlerle olan sınır anlaşmazlıklarını önlemek zordur. Kastamonu ile ilgili yayınlar incelenirken eserlerin adlarının yanında içerikleri de dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır. Bu nedenle bazı disiplinlerarası çalışmaların yanında içerisinde Kastamonu halk bilimine dair bölüm bulunan bazı yayınlar da bütünüyle halkbilim alanında hazırlanıp hazırlanmadığına bakılmaksızın bibliyografyaya dâhil edilmiştir. Çalışmamız "Giriş", "Kastamonu Halk Bilimi Açıklamalı Bibliyografyası" ve "Sonuç" bölümlerinden oluşmaktadır.

Bu tezin hazırlanma sürecinde hiçbir zaman desteğini esirgemeyen aileme ve çalışmanın her aşamasında katkısı bulunan, yardımına ve fikirlerine başvurduğum Tez Danışman Hocam Dr. Öğr. Üyesi Gülten KÜÇÜKBASMACI'ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Kamil SERHOŞOĞLU
Kastamonu, Haziran, 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ... iv
ABSTRACT ... v
ÖNSÖZ ... vi
İÇİNDEKİLER ... vii
KISALTMALAR DİZİNİ ... xi
TABLOLAR DİZİNİ ... xii
GRAFİKLER DİZİNİ ... xiii
1. GİRİŞ ... 1
1.1. Dünya'da Halk Bilimi Çalışmaları Tarihi ... 1
1.2. Türkiye'de Halk Bilimi Çalışmaları Tarihi ... 15
1.2.1. Kastamonu'da Halk Bilimi Çalışmaları Tarihi ... 25
1.3. Yöntem, Kapsam ve Sınırlılıklar ... 31
1.3.1. Yöntem ... 31
1.3.2. Kapsam ve Sınırlılıklar ... 38
1.3.3. Tezin Önemi ... 38
2. KASTAMONU HALK BİLİMİ AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI ... 40
2.1. Genel Konular ... 40
2.1.1. Kitaplar ... 40
2.1.2. Tezler ... 59
2.1.3. Makaleler ... 60
2.1.4. Bildiriler ... 62
2.2. Dil ve Anlatım ... 65
2.2.1. Kitaplar ... 65
2.2.2. Tezler ... 68
2.2.3. Makaleler ... 73
2.2.4. Bildiriler ... 82
2.3. Âşık-Tekke Edebiyatı ... 82
2.3.1. Kitaplar ... 83
2.3.2. Tezler ... 91

2.3.3. Makaleler 93
2.3.4. Bildiriler 100
2.4. Anlatmalar 103
2.4.1. Kitaplar 104
2.4.2. Tezler 121
2.4.3. Makaleler 126
2.4.4. Bildiriler 142
2.5. Anonim Şiirler 145
2.5.1. Kitaplar 145
2.5.2. Tezler 153
2.5.3. Makaleler 155
2.5.4. Bildiriler 165
2.6. Kalıplaşmış Söz ve İfadeler 171
2.6.1. Kitaplar 172
2.6.2. Tezler 173
2.6.3. Makaleler 173
2.6.4. Bildiriler 177
2.7. Dayanışma-Yardımlaşma ve Eğitim Kurumları 178
2.7.1. Kitaplar 179
2.7.2. Tezler 192
2.7.3. Makaleler 194
2.7.4. Bildiriler 197
2.8. Hayatın Dönüm Noktalarıyla İlgili Gelenek ve Görenekler 208
2.8.1. Kitaplar 208
2.8.2. Tezler 210
2.8.3. Makaleler 211
2.8.4. Bildiriler 217
2.9. Çeşitli Alanlara Ait Halk Bilgisi 221
2.9.1. Kitaplar 222
2.9.2. Tezler 231
2.9.3. Makaleler 235
2.9.4. Bildiriler 239
2.10. Bayramlar, Törenler, Kutlamalar 240

2.10.1. Kitaplar 240
2.10.2. Tezler 242
2.10.3. Makaleler 242
2.10.4. Bildiriler 243
2.11. İnanışlar 244
2.11.1. Kitaplar 245
2.11.2. Tezler 264
2.11.3. Makaleler 267
2.11.4. Bildiriler 275
2.12. Halk Tiyatrosu 276
2.12.1. Kitaplar 276
2.12.2. Tezler 276
2.12.3. Makaleler 276
2.12.4. Bildiriler 276
2.13. Oyun-Eğlence-Spor 277
2.13.1. Kitaplar 277
2.13.2. Tezler 279
2.13.3. Makaleler 286
2.13.4. Bildiriler 289
2.14. Halk Dansları 283
2.14.1. Kitaplar 283
2.14.2. Tezler 285
2.14.3. Makaleler 286
2.14.4. Bildiriler 289
2.15. Halk Müziği 289
2.15.1. Kitaplar 289
2.15.2. Tezler 291
2.15.3. Makaleler 293
2.15.4. Bildiriler 294
2.16. Giyim-Kuşam-Süslenme 294
2.16.1. Kitaplar 295
2.16.2. Tezler 295
2.16.3. Makaleler 298

2.16.4. Bildiriler..... 300
2.17. Halk Sanatları ve Zanaatları..... 304
2.17.1. Kitaplar..... 304
2.17.2. Tezler..... 309
2.17.3. Makaleler..... 315
2.17.4. Bildiriler..... 335
2.18. Halk Mimarisi..... 342
2.18.1. Kitaplar..... 343
2.18.2. Tezler..... 345
2.18.3. Makaleler..... 357
2.18.4. Bildiriler..... 366
2.19. Halk Mutfağı..... 366
2.19.1. Kitaplar..... 367
2.19.2. Tezler..... 379
2.19.3. Makaleler..... 381
2.19.4. Bildiriler..... 388
3. SONUÇ..... 390
KAYNAKLAR..... 402
ÖZGEÇMİŞ..... 406

KISALTMALAR DİZİNİ

C.	Cilt
cm	Santimetre
DTCF	Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
HAGEM	Halk Kültürlerini Araştırma Geliştirme Genel Müdürlüğü
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
M.Ö	Milattan Önce
M.S	Milattan Sonra
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
S.	Sayı
T.D.K	Türk Dil Kurumu
t.y	Tarih Yok
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜBESS	Türkiye Belge Sağlama Sistemi
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
vs.	Vesaire
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
yy.	Yüzyıl
yyy.	Yayım Yeri Yok

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. Kastamonu Halkevinin halk bilimini konu alan yayınları. 28
Tablo 1.2. Ilgas Dergisi'nde yayımlanan Kastamonu halk bilimine ilişkin yazılar. 28
Tablo 4.1. Kastamonu halk bilimi hakkında makalelerin yer aldığı yayınların dağılımı. 393

GRAFİKLER DİZİNİ

Sayfa

Grafik 3.1. Tezde incelenen çalışmaların sayı ve yüzdelik dilimleri..... 389
Grafik 3.2. Tezde incelenen kitap sayısı. 390
Grafik 3.3. Tezde incelenen tez sayısı. 391
Grafik 3.4. Tezde incelenen makale sayısı..... 392
Grafik 3.5. Tezde incelenen bildiri sayılarının konulara göre dağılımı. 395
Grafik 3.6. Tezde incelenen yayınların ilçelere göre dağılımı. 396
Grafik 3.7. Tezde incelenen çalışmaların tarihsel aralıkları..... 397

1. GİRİŞ

1.1. Dünya'da Halk Bilimi Çalışmaları Tarihi

Halk bilimi insan davranışlarını ve geleneklerini gözlemlemek, insanı daha iyi anlamak amacıyla 19. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkmış bağımsız bir disiplindir. Özkul Çobanoğlu'na göre halk bilimi çalışmalarının yaygın olarak kabul edilen iki başlangıç tarihi vardır:

> Birincisi, Almanya'da Grimm Kardeşlerin 1812 yılında "Ev ve Çocuk Masalları" adlı sözlü gelenekten derleyerek oluşturdukları masal kitaplarını yayınlamaları, ikincisi ise bilim dalının adı olarak kullanıma erişmiş olan, Folklor "Folk-Lore" teriminin 1846 yılında İngiliz William John Thoms tarafından icat edilip Athenaeum adlı dergide Ambrose Merton Müstear adıyla gönderilerek yayınlanmasıdır (Çobanoğlu, 1999, s.5).

Bu çalışmalar her ne kadar folklor araştırmaları tarihi açısından bir ilk sayılsa da, halk biliminin bağımsız bir bilim dalı olmadan önceki yüzyıllarda tarih ve coğrafyacılar, seyyahlar ve felsefe ile uğraşan bilginler tarafından hazırlanmış, içerisinde pek çok halk bilimsel unsur yer alan eser bulunmaktadır. Nail Tan bu eserleri şu şekilde sıralamıştır:

> Yunan tarihçisi Herodot (M.Ö. 484-425) meşhur tarihinde Yunanistan, İran, Arabistan, Mısır ve Sicilya'da yaşayan kavimlerin kültürü ile ilgili bilgiler verdi. Coğrafyacı Pausanias M.Ö 176-170 yılları arasında yazdığı "Yunanistan'ın Yol Rehberi (Periegesistes Hellados)" adlı eserinde dolaştığı ülkelerdeki kavimlerin özelliklerinden, mitolojik hikâyelerinden söz etmiştir. Coğrafyacı Strabon (M.Ö I. yüzyıl) da aynı yolu izlemiştir. Sezar (M.Ö. 101-44), Plinius (M.Ö. 23- M.S 79) ve Tacitus'un (M.S 55-120) eserlerinde de pek çok folklorik bilgiler bulunmaktadır. Arap seyyahı İbni Fazlan'ın 10. yüzyılda Türkistan'a yaptığı seyahatle ilgili seyahatnamesinde, Arap seyyah ve şairi Ebû Dülef'in 10. yüzyılda Türk, Çin Hint ülkelerine yaptığı seyahatle ilgili olarak yazdığı seyahatnamesinde ve Arap seyyahı İbni Batuta'nın 14. Yüzyıla ait seyahatnamesinden birçok folklorik bilgi yazıya geçirilmiştir (Tan, 2008, s.24-25).

Avrupa'nın sosyal ve kültürel yapısındaki değişim ve dönüşüm sonucu Avrupa'da ortaya çıkan folklor terim ve disiplini, buradan tüm dünyaya yayılmıştır. 1453 yılında İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet tarafından alınması Avrupa folklor çalışmaları için önemli bir tarihtir. İstanbul'un Türklerin eline geçmesi ile birlikte ticaret yolları önemini kaybetmiş; bu durum Coğrafi Keşiflere sebep olmuştur. Coğrafi Keşiflerle Avrupalılar önce kara derili Afrika, sonra ise kızıl derili Amerika yerlileri ile

karşılaşmışlardır. Önceleri bu "ilkel" varlıkları tanımaya çalışan Avrupalılar, sonra onlarda kendi "ilkel" dönemlerini görmeye çalışmıştır (Oğuz, 2015).

Amerika'nın keşfedilmesiyle birlikte çeşitli sebeplerle Amerika'ya giden din adamları, gezginler, maceraperestler, aydın ve sanatçılar burada gördükleri hayatı kayıt altına alarak büyük bir kitaplık oluşturmuşlardır. Yine bu kâşifler gördükleri yeni insan tipi ve yerliler hakkında uzun uzadıya mülahazalarda bulunmuşlardır. Avrupalı, gezgin ve tüccarların yazdıkları bu eserler bir süre sonra Avrupa'da "soylu vahşi" insan tipinin doğmasına ve bu insan tipine olan ilginin artmasına neden olur (Çeribaş, 2016).

Montaigne yazılı kültür ve bilimle tanışmamış halkların yüksek insani değerlere sahip olduğunu belirtmiş, "Denemeler"inde "soylu vahşi" tabirini kullanarak Amerika Brezilya yerlilerindeki soylu vahşi ruhuna duyulan hayranlığı dile getirmiştir.

> Dönemin Avrupalı entelektüelleri arasında kısa bir sürede yaygınlaşan bu yeni Dünya'daki "soylu vahşi" tutkusu bir müddet sonra Eski Dünya'yı ve Doğulu insanları da içine alır. Gezginler, din adamları, bilginler, yazarlar bu sefer de Doğu'nun "sihirli ve mistik" kültürün araştırmaya başlarlar. Pietro Della Valle'nin (1586-1652) "Viaggi di Pietro Della Valle il Pellegrine" adlı 1650'de yayınlanan gezi kitabı, Türklerin İranlıların ve başka Asyalıların dinlerine, töre ve törenlerine duyulan hayranlıkla doludur. Jean Babtiste Tavernier (1605-1689), "Les Six Vogayages de Jean Babtiste Tavernier" adındaki Türkiye, İran ve Hindistan'a yaptığı geziyi anlatan kitabı da aynı yolu izler. Antonie Galland (1646-1715) "Les milli et une nuits" adıyla "Binbir Gece Masalları"nı Fransızca'ya çevirir. Kitap büyük ilgi uyandırır. La Fontain (1601-1695) nazma çektiği hayvan hikâyelerini (fable) Doğu kaynaklarından alışını "Ben bu masalların çoğunu Hintli bilge Bidpai'nin eserine (Kelile ve Dimne) borçluyum diyerek açıkça ifade eder (Çobanoğlu, 1999, s.73).

Düşünsel altyapısını Rönesans ve Reform hareketlerinin oluşturduğu Aydınlanma Dönemi'nin bazı filozofları ilkel insana yönelik bu tutkulu yaklaşımlar nedeniyle özeleştiri yapmıştır. Jean Jacques Rousseau (1712-1778), yerlilerin yaşamını cennet hayatına benzetmiş adeta bu yaşayışı bir din hâline getirmiştir. Bunun yanında Voltaire (1694-1788), "Essais sur les moers (Törenler Üzerine Denemeler)" adlı eserinde Asya ve Amerika yerlilerinin törenlerini karşılaştırmış, Montesquieu (1689-1755) ise "Letters des Persanne (İrandan Mektuplar)" adlı eserinde İran ve Fransız kültürlerini karşılaştırarak kendi kültür ve geleneklerini değiştirme isteğini dile getirir (Azadovski, 1992).

Avrupa'da Reform ve Rönesans hareketleri ile kendini gösteren akılcılık çağının sancıları yaşanırken İngiltere'de halk edebiyatı temelli "Romantikler Öncesi (Pre Romanticism)" adlı bir akım ortaya çıkar. Kısa sürede tüm Avrupa'ya yayılan bu akıma "Ossiancılık" adı verilmiştir. Klasik edebiyatın ruhsuz anlatımına tepki olarak doğan Ossiancılık Tevrat'ın şiirli dilini, "Homer Destanları"nın yalın anlatımını ve halk edebiyatının biçim ve dil özelliklerini kullanarak Romantizm'e öncülük edecektir (Çobanoğlu, 1999).

Romantik akımın en etkili olduğu ülkelerin başında İngiltere gelmektedir. İskoç asıllı James Macpherson (1736-1796) adlı İngiliz şair Romantik akımın öncüsüdür. Macpherson 1756 yılında "Le Montagnard ecossais" kahramanlık şiirini yazar. 1760 yılında "İskoçya Yaylalarından Derlenmiş Eski Şiir Parçaları" mensur şiir kitabını yayınlar. Ossiancılık akımının en güçlü takipçileri arasında İngiliz Thomas Percy (1729-1811) yer almaktadır. Percy 1756 yılında "Eski Şiirden Kalıntılar (Reliques Of Ancient Poetry)" adlı üç ciltlik eserinde, eski İngiliz, İskoç halk türkülerini yayınlar. Percy eserinde bulunan metinlerin halka ait öz duyguları ve ulusal ruhu yansıttığını belirtir. Böylelikle Herder'in "Halk Ruhu" düşüncesiyle örtüşen görüşler ortaya koyar (URL-1, 2018).

> Ossian akımına İngiltere'de yeni yazarlar, araştırıcılar, şairler katıldı. Kale yakıntılarını, balıkçı kulübelerini, İskoçya köylülerini dolaşarak derlemeler yaptı, balladlar ve türküler topladılar. Parcy, ateşe atılıp yakılmak üzere olan bir kâğıt tomarının içinde 200 eski ballad buldu ve onları kurtardı. Avrupa'da beliren bu ilkel insanla ilgilenme eğilimi, böylece İngiltere'de ulusun özgeçmişine dönme, yeni bir edebiyat için geçmişten yararlanma hâlini aldı. Ticaretle zenginleşen İngiliz orta sınıfı, bu yeni akımı sevdi ve onu destekledi. Bu yeni edebiyat akımı oradan İsviçre'ye ve Almanya'ya geçti (Azadovski, 1992, s.5).

Ossiancılık akımı İngiltere'nin ardından İsviçre'de de büyük bir yayılma alanı bulur. Fransız kültürünün etkisi altındaki İsviçre de benliğini kaybetme tehlikesi nedeniyle derlemeler yapmıştır. Guiseppe Cocchiara (2017, s.145) "Böylece 1726 ile 1780 yılları arasında Almanya ve İsviçre'de (Fransız ve Alman İsviçre'si) yalnızca genel tarihçilik değil, aynı zamanda folklor tarihi açısından da hayati öneme sahip fikirler filizlenmiştir. İngiliz ruhunun derinliklerini ifade eden mitler Muralt, Bodmer, Möser ve Müller'de canlı ve coşkulu yorumcularını bulmuştur." diyerek bu dönemin önemine dikkat çekmiştir. Bu çalışmalar içinde Johan Jacob Bodmer'in (1698-1783) 1721-1723 yıllarında "Discourse" dergisini kurması ve Alman İlyada'sı olduğunu söylediği "Nibollingen

ve Parfical" gibi epik şiirleri bulması halk bilimi çalışmaları açısından önem taşımaktadır.

Ulusun "soylu geçmişine" ve halk edebiyatına asıl ilgi ise Almanya'da başlar Çobanoğlu'nun (1999, s.78), belirttiği gibi Almanya'da "Romantikler için geçmiş geleceği kurabilmek için öğrenilmesi gereken bir dersti." Bu sebeple çalışmalar özellikle tarih eksenlidir. Romantik akımın Almanya'daki öncüsü ise F.G. Klopstock (1724-1803) olmuştur.

> Bu Alman şairi tıpkı Ossiancıların yaptığı gibi kendi şiirine, Tevrat'ı Yunan destanlarını ve Alman Ortaçağı'nın epik şiirini örnek almış, sanat yaratmaları için onlardan esinlenmiştir. Bu kaynaklara O, daha sonra İskandinav mitolojisini de katarak, Fransız edebiyatına karşı Almanya'da ortaya çıkan direnmeye yeni bir yol çizmiştir (Azadovski, 1992, s.6).

Öztürkmen'e (2009, s.16) göre, "Folklora özgün bir araştırma alanı olarak ilk dikkati çeken Alman düşünürü Johan Gottfierd Herder'in millet ve kültür arasında kurduğu ilişki belki de en erken örneklerden biri olarak gösterilebilir."

Herder'e göre hiçbir edebiyat başka edebî akımları taklit ederek orijinal olamaz. Bu sebeple Alman halkı kendi ulusal köklerine dönmeli, Alman dili ve edebiyatı yabancı dillerin etkilerinden arındırılmalıdır. Herder özellikle kendi sentezini oluşturan Yunan, Latin ve Fransız kültürlerinin kendi kültürü üzerindeki hegomanyasına karşı Almanların ortak ulusal ruhu yakalaması gerektiğini ve halk bilimin bu ortak ulusal ruhun inşasında kullanılması gerektiğini savunur (Azadovski, 1992). Almanlar bu ruhu yakalamak için masal, efsane ve epik şiirleri toplayıp yayınlamalıdır. Herder'in 1778-1779'da yayınladığı "Stimmes des Wölker im Leidern (Şarkılarda Halkın Sesi)" adlı çeşitli halkların şiirlerini toplayarak oluşturduğu kitap dönemin halk bilimi çalışmalarına öncülük eder (Çobanoğlu, 1999).

Azadovski (1992, s.6), "Herder, bir yandan kendi derleyip yayınladığı büyük bir türkü (lied) külliyatı ile halk bilimi çalışmalarını derinden etkileyerek, bir yandan da romantik ulusçuluğun temelinin atan fikirleri ile Avrupa ve dünya tarihinde silinmez izler bırakacaktır." diyerek Herder'in çalışmalarının önemine dikkat çekmiştir.

Herder'in folklor çalışmalarına yönelen bu sistemli bakışı halk bilimi çalışmaları için bilimsel bir altyapı oluşturur (Oğuz, 2015). Yaygın görüşe göre "folklor" teriminin

isim babası olarak William John Thoms olarak bilinse de Nevzat Gözaydın'a (1992, s.108) göre "Aslında bu düşünce ünlü bir araştırmacımızın (Pertev Naili Boratav) eserindeki bilginin herhangi bir kontrole ve başka bir denetime tabi tutmadan aynen aktarılmasından kaynaklanmış olup, yıllardan beri herkes birbirinden aktararak günümüze kadar getirmiştir." Gözaydın Almanca "Volskunde" teriminin halk bilimini ifade eden anlamda ilk kullanımı şu şekilde açıklar:

> Almanya'nın Hamburg şehrinde 10 Nisan 1782 tarihinde çıkmaya başlayan haftalık bir dergi var. Tamamen gezi dünyasına ayrılan bu dergi Der Reisende. Ein Wochenblatt zur Ausbreitung gemeinnüzziger Kenttnisse (Gezgin. Toplumun İhtiyacı Olan Bilgilerin Yayılması İçin Haftalık Bir Dergi) adını ve alt başlığını taşıyor. Ne yazık ki bu dergi fazla uzun ömürlü olmamış, 1. ve 2. üç aylık dönemleri içine alan bir yayın hayatından sonra kapanmıştır. Bu dergide genel olarak değişik ülkelerdeki Alman gezginlerin gezileri hakkında bilgi verildiği görülmektedir. Ayrıca dil (ağız) örnekleri, halk şarkıları, eğlenceleri vb. konularda yazılar da yayımlanmıştır. İkinci üç aylık dönemde 1782'de derginin 392-393. sayfalarında yer alan bir yazının giriş bölümünde söz konusu olan Volkskunde kelimesi kullanılmaktadır. 1778 yılında Leipzig şehrinde basılan bir kitaptan söz edilmekte ve bu kitabın tanıtılması yapılırken "Yayıncının Notu" başlığı ile yayıncının kaleme aldığı bölümde Volkskunde teriminin bilinçli bir şekilde iki ayrı yerde kullanıldığı görülmektedir (Gözaydın, 1992, 1020).

Halk biliminin Almanya'da bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmasında "Grimm Kardeşler" olarak bilinen Wilhelm (1787-1859) ve Jacob (1787-1863) Grimm'in önemli rolü vardır. Grimm Kardeşler Alman sözlü şiir geleneği, edebiyatı, hukuku ve dili üzerinde ayrıntılı çalışmalar yapmıştır (Çobanoğlu, 1999).

Herder'in "Romantik Milliyetçilik" geleneğini sürdüren Grimm Kardeşler, Azadovski'nin (1992, s.8) ifadesiyle "Halk şiirinde ve epik şiirde tanrısal ve mistik bir köken görürler. Grimmler burada, Herder'in toplumu önemsemekle beraber halk şiirinde kişisel bir yaratma gören fikirlerini kabul etmezler. Grimmler'e göre halk şiiri kişi yaratması değildir, halkın elbirliği ile yaratılmıştır ve anonimdir."

Halk bilimi alanında asıl çalışmalar yapan Jacob Grimm'dir. Yuri M. Sokolov (2009, s.51), Jacob Grimm'in çalışmalarını "Almanca sözlük için halk hazineleri toplamış, Alman grameri için yaşayan halk konuşmasının yerel yansımalarını ve kadim yazmalarını dikkatli bir şekilde incelemiş, Kadim dönem Alman hukuku verilerini bilimsel arşivlerde, günlük konuşma dilinde, atasözlerinde, deyimlerde, masallarda, gelenek ve göreneklerde aramıştı." diyerek özetlemiştir.

Grimm Kardeşlerin Alman köylerinde dolaşarak okuma yazma bilmeyen köylü kadınlardan derleyerek 1812 yılında yayımladıkları "Kinder und Hausmärchern (Çocuklara ve Ev Halkına Masallar)" adlı kitap derleme çalışmaları için bir dönüm noktası niteliğindedir. Grimm Kardeşler derledikleri masalları diğer milletlerin masalları ile karşılaştırmış böylelikle "karşılaştırmalı masal araştırmaları"nın doğmasını sağlamışlardır (Oğuz, 2015).

Cocchiara (2017, s.200), "Kinder und Hausmärchern, sadece bir edebî eser olarak hazırlanmıştır. Grimm Kardeşler sırasıyla 1812 ve 1815'te yayımlanmış olan ilk baskının ilk cildinin açıklamalar kısmında halk hikâyesiyle epik destan ve halk masalı ile mit arasındaki ilişkiye işaret etmişlerdi." diyerek Grimm Kardeşlerin Alman mitolojisi üzerine yaptığı çalışmalara da işaret etmiştir. Grimm Kardeşlerin derleme çalışmaları dil ve halk bilimi ilişkisi üzerine yaptığı derleme çalışmaları sonraki yıllarda bazı kuramların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Oğuz (2015, s.11), "Hint Avrupa Dil Kuramları ve bu kuramlardan esinlenen "Difüzyon", "Anti-Difüzyon", "Göç", "Kültürel Ödünçleme", "Karşılaştırmalı Kuram" gibi kuramlar ortaya çıkmış, 19. yüzyıl boyunca ve 20. yüzyılın önemli bir bölümünde bu kuramlar etrafındaki tartışmalar folklorcuları etkilemiştir." diyerek Grimm Kardeşlerin dil çalışmaları ve kuramların ortaya çıkmasındaki rolüne dikkat çekmiştir.

> Romantik edebiyat ve ulusçuluk akımı ile halk bilimi arasındaki etkileşim, Napolyon savaşlarından sonra politik ve ideolojik bir bakış kazandı. Napolyon ordularına karşı döğüşen uluslar, halk edebiyatını Fransız egemenliğine ve işgaline karşı bir savaş bayrağı olarak kullandılar. Aynı bayrak Ruslarla döğüşen Finlandiyalıların bağımsızlıklarını elde etmek için Osmanlılarla savaşan Bulgarların ve Yunanlıların da elinde göründü. Finler, Kalevala destanını öz kültürlerinin bağımsızlıklarını elde etmek için bir ulusal destan hâline getirdiler. Böylece Kalevala ilkin, İsveç sonra da Rus baskınına karşı Finlandiya'nın bağımsızlığının simgesi oldu….Üçüncü Dünya Ülkeleri, halkbilim kaynağına aynı ulusçu ve romantik duygularla eğileceklerdir. Türkiye'de bu eğilim Gökalp, Fuat Köprülü ve onları izleyen halk bilimciler arasında tutmaya devam edecektir (Azadovski, 1992, s.10).

Willam John Thoms (1803-1885), 22 Ağustos 1846 tarihinde yayımlanan "Athenaum" adlı haftalık edebiyat-bilim ve sanat dergisinde "Ambrose Merton" takma adını kullanarak bir yazı yazmış, "popüler antikiteler" ve "popüler edebiyat" terimleri yerine folklor terimini önermiştir (Eker, 2003). Bu tarihten sonra Thoms tüm dünyada folklor teriminin isim babası olarak kabul edilmiş, halk biliminin diğer

sosyal bilimlerden ayrılarak bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmasını ve bu alanda daha sistemli çalışmaların yapılmasını sağlamıştır.

İngiltere'de 1878 yılında Willam John Thoms başkanlığında kurulmuş, dünyadaki ilk halk bilimi derneği olarak kabul edilen "Folklore Society (Foklor Derneği) de halk biliminin bir bilim dalı olarak yayılmasında önemli bir rol üstlenmiştir (Oğuz, 2015).

Grimm Kardeşlerin çalışmaları ile bağımsız bir bilim olma yolunda önemli mesafe alan halk bilimi, William John Thoms'un yazısı ve ilk halk bilimi derneği gibi öncü çalışmalarla, on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarından itibaren bütün dünyada yaygınlaşmış, diğer toplum bilimlerinde olduğu gibi halk biliminde de yöntemleri anlayışları ve kuramları birbirine benzeyen okullar ortaya çıkmıştır (Azadovski, 1992). Dilbilimsel ve mitolojik çalışmalar ışığında ortaya çıkan "erken dönem halk bilimi kuramları" sayılan teori ve okullar, günümüz halk bilimi kuramlarına temel oluşturur.

Grimm Kardeşlerin özellikle Jacob Grimm'in dilbilimi çalışmaları sonucu gelişen "Mitolojik Teori ve Okul", Alman dili ve diyalektiğine dair "Karşılaştırmalı Dilbilimi Yöntemi"nin sözlü şiir ürünlerine de uygulanmasıyla gelişmiştir. Diğer bir ifadeyle Grimm Kardeşler dilbilimi çalışmalarındaki "ortak aile dili"ni ortaya koymayı amaçlayan anlayışı folklor ürünlerine ve mitlere de uygularlar. Jacob Grimm'e göre sözlü şiir ve gelişme safhaları, atasözleri, deyimler, şarkılar, efsane ve masallar gibi sözlü ürünler Almanların en eski inançlarını muhafaza etmekteydi. Jacob Grimm bu amaçla topladığı her türlü kaynağı bir araya getirerek 1835 yılında "Alman Mitolojisi" adlı çalışmasını yayımladı. Alman mitlerini açıklamak için oluşturulan bu çalışma halk bilimciler arasından etki uyandırmış, bu kuram takip edenler "Mitolojik Kuram" ve "Mitolojik Okul" olarak adlandırılmıştır (Çobanoğlu, 1999).

Jacob Grimm gibi dilbilimci olan Aldabert Khun ise "Mitlerin Mitolojik Gelişimi Teorisi"ni ortaya koymuştur. "Hint-Avrupa karşılaştırmalı dilbilimi" çalışmalarını takip etmiş ve "Hint-Avrupa mitleri" üzerinde çalışmıştır. 1859 yılında yayınlanan "Miras Kalan Ateş ve Tanrıların İçeceği" adlı çalışmasının ardından "Mitlerin Gelişme Evreleri" adlı eserinde birçok mitin temelinde fırtına, yağmur, şimşek,

rüzgâr gibi doğal güçlerin yer aldığını savunur. Kuhn'un öğrencisi olan Schwart kuramı geliştirmiş, 1860 yılında yazdığı "Mitlerin Kökeni" adlı eserde her grup mitin muhtevasında temel olarak gök gürlemesinin yer aldığını ileri sürmüştür (Çobanoğlu, 1999).

"Güneş Mitolojist Okul ve Güneş Mitleri Teorisi"nin kurucusu olan Max Müller dönemin en iyi Sanskritçe otoritelerinden birisi olarak "Karşılaştırmalı Mitoloji Üzerine Denemeler" ve "Dilbilimi Üzerine Dersler" adlı eserlerini yayımlamıştır. Sanskritçeyi Hint-Avrupa dillerinin temeli olarak kabul eden Müller, mukayeseli dil bilime dayalı ve mitlerin yaratılışını açıklayan bir yöntem geliştirmiştir. Bunun yanında Müller, mitlerin oluşumlarını güneş ve güneşin faaliyetlerine bağlayarak açıklamıştır (Çobanoğlu, 1999).

Alman şarkiyatçı bir bilim adamı olan Teodor Benfey'in ortaya koyduğu "Masalların Göçü ve Kültürel Ödünçleme Teorisi"ne göre farklı kültürlerin folklor ögeleri arasındaki benzerliği açıklamak için bir ortak kökenin peşine düşmek şart değildi. Bu benzeşme kültürler arası ödünçleme süreciyle açıklanabilirdi. Benfey, bu kuramı desteklemek için 1859 yılında "Kelile ve Dimne"yi Almanca'ya tercüme etmiş, milletlerin kültürel ve tarihî ilişkiler sonucu başka milletlerden kültürel unsurları ödünç aldığını belirtmiştir (Çobanoğlu, 1999).

Halk biliminin bir bilim dalı olarak ortaya çıkması ve "erken dönem halk bilimi kuramları" sonrası folklor ürünlerinin kökeni ile yaratma ve aktarım ortamının özelliklerine dair birtakım kuramlar ortaya çıkmıştır. "Metin Merkezli" ve "Bağlam Merkezli" olmak üzere iki ana gruba ayrılan bu kuramlar günümüzde hâlen kullanılmaktadır.

Metin Ekici (2013, s.100), "Halkbilgisi ürünü esas itibariyle, "yaratım, icra ve aktarım", "şekil ve yapı", "içerik ve işlev" özelliklerine sahiptir… Kuramsal yaklaşımlar ve ilgili yöntemler bu özelliklerden biri veya birkaçının daha önemli kabul edilmesine bağlı olarak ortaya atılmıştır." diyerek halk bilimi kuramlarının ortaya çıkışı hakkında bilgi vermiştir.

Halk bilimi ürününün incelenmesinde şekil, yapı ve içerik özelliklerini önceleyerek kültürü ve kültürel yaratmaları açıklamada yalnızca metni temel alan "Metin Merkezli Halk Bilimi Kuramları"nın uygulama yöntemleri "Bağlam Merkezli Kuramlar"a göre daha eskidir.

İskadinav ülkeleri olarak bilinen Finlandiya, İsveç, Norveç, Danimarka ve İzlanda bölgesindeki halk bilimi çalışmaları sonucu ortaya çıkan "Tarihî-Coğrafî Fin Kuram ve Yöntemi" aynı zamanda "Karşılaştırmalı Yöntem", "Fin Okulu" ve "Fin Folklor Kuramı" gibi adlarla da bilinir.

Herder ve Grimm Kardeşlerin 19. yüzyılda Almanya'da yaptığı çalışmalar Kuzey Avrupa ülkelerini de etkilemiş, Tarihî-Coğrafî Fin Kuramı ulusçu paradigmadan beslenen ve ulus-devlet oluşumlarının çekirdeğinde bulunan milliyetçi ideolojinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Yolcu, 2016).

Tarihî-Coğrafî yöntemin kurucusu Julius Krohn'dur. 1884 yılında hazırladığı "Kalevalenın Kaynakları" adlı çalışmasında Krohn, Kalevale Destanı'nın varyantlarının coğrafî ve kronolojik özelliklerini belirlemiş, varyantlarını ve derlediği kaynak kişileri göstermiş bunun yanında muhtevaları ile derlendikleri yere göre sıralayarak tarihî-coğrafi yöntemin temelini atmıştır (Çobanoğlu, 1999).

Julius Khron'un ölümü üzerine çalışmaları oğlu Kaarle Krohn tarafından sürdürülmüştür. Kaarle Krohn Finlandiya, İsveç, Norveç ve Danimarka'daki masal varyantlarının sistemleştirilmesi sürecinde öncülük etmiş, "Fin Okulu" denilen bilimsel bir akım oluşturmuştur. 1907 yılında ise İsveçli bilim adamı Von Sydow ve Danimarkalı bilim adamı Axel Olrik ile birlikte "FFC Uluslararası Folklor Fedarasyonu"nu kurmuştur (Sokolov, 2009, s.83).

Tarihî-Coğrafi yöntem masalların kökeni ve yayılışını açıklamak nerede, ne zaman yaratıldığını ve ilk şeklinin ne olduğunu tespit etmeyi amaçlar. Bu ilk şekil "Urform"dur. Kurama göre bir masal belirli bir zamanda belirli bir yerde ortaya çıkmış; göç, ticaret gibi yollarla yayılarak varyantları ortaya çıkmıştır. Sadece Urform'un bulunmasıyla metnin ilk şekli belirlenebilecektir. Tarihî-Coğrafi yönteme göre yapılan diğer önemli çalışmalar arasında Axel Olrik'in "Epik Yasalar Teorisi",

Kaarle Krohn'un öğrencisi Anti Aarne'nin "Masal Tipleri Katologu" ve Anti Aarne'nin öğrencisi Stith Thompson'un "Halk Edebiyatı Yaratmalarının Motif İndeksi" bulunur (Çobanoğlu, 1999).

19. yüzyıl sonlarında ortaya atılan "Gelişme Kuramı" ya da yaygın bilinen diğer adıyla "Evrimsel Halkbilim Kuramı" Afrika, Güney ve Kuzey Amerika ile Avustralya'da yapılan derleme çalışmaları sonucunda, daha önce görülüp duyulmayan hayat tarzları ve dünya görüşlerine dair malzemelerin Avrupa yaşantısıyla karşılaştırılması ihtiyacından doğmuştur (Çobanoğlu, 1999). Kültür ve medeniyetlerin nasıl oluştuğu ve geliştiği sorunundan hareketle ortaya atılan bu teorinin ana temsilcisi İngiliz Edward B. Tylor, takipçisi ise Andrew Lang'dır.

> 19. yüzyıl sonlarında ortaya atılan bu kuram, bazı toplumların kültür ve medeniyet oluşturmada çok ileri gitmiş olmalarına karşın, kimi toplumların tarihin ilk dönemlerindeki yaşam tarzına benzer bir hayat tarzına sahip olmalarını, kimilerinin ise bu ikisi arasında bulunmalarını dikkate alarak görüşlerini oluşturmaktadır. Bu üç kategorideki grupların din ve inanç gibi manevî ve günlük yaşamda kullandıkları araç ve gereçlerle, yarattıkları ve tükettikleri sözlü ve uygulamalı ürünler arasında sayısız benzerlikler olduğunun tespit edilmesi bu kuramın temelinin oluşturmuştur. Buradan hareketle insanların yarattıkları kültür ve medeniyetlerin "düz bir çizgi üzerinde, basitten karmaşığa doğru ilerlediğini" ve bu ilerlemede bazı toplumların geri kalmasının, sahip oldukları çevre vb. unsurlarla ilişkili olduğu ancak gereksinim duyduklarında geri kalmış toplumların da ileri sayılan toplumların sahip oldukları ürünleri kısa zaman içinde yaratmalarının olası olduğunu savunur (Oğuz, 2015, s.62).

Evrimsel Kuram'ın halk edebiyatı metinlerine uygulanmasıyla birlikte birbirinden coğrafî olarak uzak toplumların anlatılarında görülen "çocuksuz çiftlerin elma yiyerek çocuk sahibi olmaları gibi ortak motifler tartışmaya açılmıştır. Dede Korkut Kitabı içinde yer alan bazı destanlarla İlyeda ve Odysseia'nın bazı bölümleri arasındaki benzerlikler de yine bu kuram çerçevesinde değerlendirilmiştir (Oğuz, 2015).

Evrimsel Halk bilimi Kuramı'nın diğer önemli temsilcileri James Frazer ve Pierre Saintyves'tir. Frazer 1890 yılından başlayarak yayınladığı "Altındal" adlı on iki ciltten oluşan eserinde ilkel kültürlerin yapılarındaki benzerliği büyü olarak açıklar. Saintyves de araştırmaların temeline dinî-sihrî uygulamaları koymuştur (Çobanoğlu, 1999).

“Yayılma Kuramı” veya “Tarihî-Kültürel Halk bilimi Okulu” olarak adlandırılan kuram ise Evrimsel Halk bilimi Kuramı’nın yaklaşımlarını yıkmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu kurama göre benzer kültür yaratmalarının farklı toplumlarda var olmasının nedeni olarak dünyada bir ilk kültür merkezinin bulunup bulunmadığını belirlemek esastır. İngiliz Elion Smith ve arkadaşları dünya üzerinde ilk kültür ve medeniyet merkezinin Mısır olduğunu, Mısırda oluşturulan kültürel olguların göç, ticaret, savaş gibi yollarla dünyaya yayıldığını belirtmiştir. Kuramın önde gelen savunucularından Friedrich Ratzel halk bilimi çalışmalarının tarihsel ve coğrafî çalışmalarla paralel yürütülmesi gerektiğini savunmuş, insanlık tarihinde tespit edilemeyen pek çok göç bulunduğunu bu göçlerin benzer yaratmaların ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmiştir. Ratzel’in öğrencisi Leo Frobenius ise dünya bir değil on iki kültür çevresi bulunduğunu, kültürün bu çevrelerden zamanla yayıldığını, bu kültür çevrelerinden birisinin de Türklerin dünya temelinde var olan yaratmalarının ilk şekillerinin oluştuğu “Bozkır Kültür Çevresi” olduğunu söylemiştir (Oğuz, 2015).

Sigmund Freud tarafından temeli atılan “Psikanalitik Kuram ve Yöntem” yalnızca halk bilimi alanında değil edebiyat, resim, sinema gibi alanlarda da geniş yankı uyandırmış, bunun yanında en çok karşı çıkılan yöntemlerden birisi olmuştur (Oğuz, 2015). Bu kuram ve yöntemin öne çıkan temsilcileri Wilhem Wundt, Sigmund Freud ve Carl G. Jung’tur.

Wilhem Wundt ve takipçileri halk bilimi ürünlerinin kaynağını düş, imge, rüya gibi psikolojik olgularla açıklamaktadır. Wundt 1912 yılında yayımladığı “Mitlerin Psikolojisi” adlı eserinde farklı toplumların mit ve masallarını tahlil etmiş, edebî olguların insan zihninde rüyanın yaratılışına benzer şekilde yaratıldığını tespit etmiştir (Çobanoğlu, 1999).

Kuramın en yaygın uygulayıcıları “Sigmund Freud Okulu” takipçileridir. Freud 1900 yılında yayımladığı “Rüyaların Yorumu” adlı eserinde bilinçaltının işleyişi hakkında bilgi vermiştir. Ona göre rüyalardaki semboller insanların çocukluk dönemine ait bastırılan, arzu edilip ulaşılamayan olayların ortaya çıkmasıdır. Ernst Jones, Geza Roheim, Erich Fromm, Kenneth J. Munden, Gershon Legman, Richard Sterta adlı

halk bilimciler Sigmund Freud Okulu'nu takip ederek halk bilimi ürünlerini cinsel simgelerle açıklayıp çözümlemeye çalışmışlardır (Çobanoğlu, 1999).

Psikoanalitik yöntemin önemli temsilcilerinden olan Carl G. Jung, Freud'un öğrencisidir. 1918 yılında Freud ile bilimsel ilişkisini koparmış, İsviçre'de "Analitik Psikoloji" adıyla kendi okulunu kurarak analitik psikoloji çalışmalarını başlatmıştır. Jung ve takipçileri "cinsel simgecilik" ve "psikoanaliz" adını reddetmiş, halk bilimi ürünlerini "bilinç", "toplumsal bilinçaltı", "tanrı" ve "şeytan" gibi terimlerle ilişkilendirerek açıklamıştır (Oğuz, 2015).

"Yapısal Halk Bilimi Kuramları"nın yöntemleri arasında "Kahramanın Biyografisini Çözümleyen Yapısal Yöntemler", "Propp'un Masalların Yapısını İnceleme Yöntemi" ve "Lèvi Strauss'un Yöntemi" önce çıkar. Kahramanın biyografisini çözümleme üzerine Johan Georg Von Han, Otto Rank, Lord Lagran ve Eric Hobsbawn dört farklı yöntem geliştirmiştir. Von Hahn elde ettiği on dört kahramana ait anlatmalar arasındaki benzerlikleri on altı maddede toplamış, bu çalışma yapısal yaklaşımların öncüsü sayılmıştır. Otto Rank, kahraman kalıbı çalışmasında, anlatılarda kahramanların önemli bir yere yönetici veya kral olmalarına kadarki bölümün yapısını ele alır. Lord Lagran halk anlatıları üzerine diğer kuramcılara göre daha geniş bir kahraman kalıbı ortaya koyar. "Geleneksel Kahraman Kalıbı" adlı çalışmasıyla mitik ve dinî nitelikteki halk anlatılarından on sekiz kahraman anlatısını yirmi iki maddede karşılaştırarak incelemiştir. Eric Hobsbawn ise dünyanın pek çok bölgesinden derlenmiş kaçak ve eşkıya anlatmalarını toplamış "sosyal haydut" olarak adlandırılan halk kahramanlarının kahraman statüsüne yükselinceye kadarki özelliklerini dokuz başlık etrafında toplamıştır (Oğuz, 2015).

Vladimir Propp kendisine ait bir çözümleme yöntemi geliştirmiş, bu yöntemi "Masalın Biçimbilimi" adlı eserinde Rus masallarına uygulamıştır. Propp, masalları yapısal özelliklerine göre analiz ederek masallarda sabit ve değişken unsurlar olduğunu belirtmiştir. Ona göre masalların sabit unsurları şahısların icra ettikleri hareketler ve aksiyonlardır. Propp bunları "fonksiyon" olarak adlandırmış, bu yolla masallardaki kişilerin işlevini belirleyerek halk masalının yapısını belirleyen değişmez yasalar ortaya koymayı amaçlamıştır. Fransız Antropolog Cladue Lèvi Strauss'un sistemi ise doğal yapıyı açığa çıkarmak için mitlerde yer alan

öykülendirme ögelerini bölümlemeye ve yeniden düzenlemeye dayanmaktadır. Strauss dört ciltlik "Mitoloji" adlı eserinde mitlerin yapısal karşılaştırmalı çözümlemesini yapmıştır (Çobanoğlu, 1999).

Bağlam merkezli halk bilimi kuramlarından olan "İşlevsel Halk Bilimi Kuram ve Yöntemi" antropolojinin halk bilimine olan yakınlığından dolayı halk bilimi ve özellikle de halk edebiyatı yaratmalarını inceleyen Bronislaw Malinowski, Frans Boas, Margerat Mead, Melville Herkovits, ve Ruht Benedict gibi ünlü antropologlar tarafından geliştirilmiştir. "Antropolojik Yöntem" olarak da bilinen ve günümüzde en çok kullanılan kuramlardan birisi olan İşlevsel Kuram, bir halk bilimi ürünün kim tarafından, neden ve nasıl dinlendiğini incelemiş, halk bilgisi ürünlerinin bir sosyal ilişkinin ürünü olduğunu kısaca bağlamını ortaya koymuştur (Ekici, 2013).

Malinowski bir kültürün bütünlüğünü ve kendi kendine yeterliliğini ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ile ilişkilendirmiş, doğal ve biyolojik ihtiyaçların kültürü biçimlendirdiğinden hareketle temel ihtiyaçlara kültürel cevaplar içeren bir model oluşturmuştur. Halk bilimi ürünlerinin işlevleri konusunda bir model oluşturan antropologlardan birisi de William R. Bascom'dur. Bascom folklorun işlevlerini, "Hoş vakit geçirme, eğlenme, eğlendirme", "Değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme", "Eğitimin gelecek kuşaklara aktarılarak eğitilmesi" ve "Toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için bir kaçıp kurtulma mekanizması" olarak sıralamıştır (Çobanoğlu, 1999).

"Sözlü Kompozisyon Kuram ve Yöntemi" de "Homer Meselesi" olarak bilinen Homer'in "İlyada" ve "Odyssey" adlı eserleri nasıl meydana getirdiği, bunların sözlü kültür ürünün olup olmadığı, sorunlarla ilgili konuları aydınlatmak için Milman Parry ve Albert B. Lord tarafından geliştirilmiştir. "Sözlü Kompozisyon Teorisi", "Sözlü Formül Teorisi", "Sözlü Teori" gibi adlarla da bilinir. Bu kuram bağlam merkezli olduğu kadar yapısal yöntemlerle de yakından ilgili olduğu için metin merkezli yöntemler içinde de değerlendirilir. Milman Parry "Homer Sorunu" ile yakından ilgilenmiş, Homer'i irticalen şiirler meydana getirip sözlü olarak aktaran değil onları yazan bir şair olarak kabul etmiştir. Öğrencisi Albert Lord Milman Parry'nin ölümünden sonra 1960 yılında yazdığı "Singer Of Tales (Destanların Söyleyicisi" adlı kitabından sözlü komposizyon teorisini Homer destanlarına

uygulamıştır. Bunun yanında Lord, âşıkların yetişme ve eğitimini incelemiştir (Ekici, 2013).

“Performans (İcra) Kuram ve Yöntemi” de günümüz halk bilimi çalışmalarında uygulama alanı her geçen gün artan yöntemlerdendir. “Bağlamsal Kuram” olarak da bilinen bu yöntem halk biliminin tamamen bağımsız ve kendi başına ayakta durabilecek bir bilim dalı hâlini almasıyla halk bilimine özgü teorik ve yöntemsel yaklaşımlar ortaya koyması sonucu geliştirilmiştir (Oğuz, 2015).

Çobanoğlu’nun (1999, s.258) ifadesiyle, “Halk bilimi çalışmalarında folkloru “geçmişin ürünleri” anlayışından “dinamik bir iletişimsel süreç” olarak kabule dönüştüren “Performans Teori”, yaklaşık yüz yıllık bir sürecin sonucu olarak ortaya çıkmıştır.”

“Sözlü Kompozisyon Yöntemi” “Performans Teori”nin oluşması sürecinde yer alan öncü çalışmalardandır. “Performans Teori” bir metnin oluşmasında “anlatıcı” ve “dinleyici”nin rolüne dikkat çekmiştir. Alan Dundes, Roger Abrahams, Dan-Ben Amos, Richard Bauman, Dell Hymas, Kenneth S. Golstein ve Henry Glassie bu yöntemin gelişmesine katkıda bulunan bilim adamlarıdır. Alan Dundes 1964 yılında yayınladığı “Doku Metin ve Bağlam (Text, Texture and Contex)” adlı makalesinde “metin” kavramı ile halk bilgisi yaratmalarının kendisini; “bağlam” kavramı ile metnin yaratıldığı sosyal ortamı kastederek metnin aktarılabileceğini bağlamın aktarılmasının imkânsızlığını dile getirmiştir. Dan-Ben Amos ise halk bilimi yaratmasını incelerken “Bireysel-Boyut (Anlatıcı/İcracı-Oyuncu)”, “Sosyal Boyut (Dinleyici/İzleyici)” ve “Anlatı-Söz Boyutu” unsurları çerçevesinde incelenmesini teklif etmiştir (Ekici, 2013).

Halk bilimininin gelişim süreci içinde ortaya çıkan bu kuramlar, halk bilimi ürünlerinin kökenine ve incelenmesine ilişkin çalışmalar olarak dikkati çekmektedir. Günümüzde yapılan çalışmalar, bu ürünleri üreten insanın da işin içine sokmadan yapılan incelemenin eksik olacağı görüşünde birleşir. Halk bilimi çalışmaları Dünya’da bu şekilde bir seyir izlerken Türkiye’de de halk bilimi alanında çeşitli araştırmalar yapılmıştır.

1.2. Türkiye'de Halk Bilimi Çalışmaları Tarihi

Türkiye'de halk bilimi çalışmaları Batı ülkelerine göre geç başlamıştır. Ülkemizde halk bilimi ile ilgili ilk yazıların 20. yüzyılın başında yayımlandığı görülür. Fakat önceki yüzyıllarda günümüzdeki bilimsel anlayıştan farklı, bilinçsiz ve sistemsiz bir şekilde, Türk halk bilimi hakkında zengin bilgiler içeren eserler de yazılmıştır. Bu eserler aynı zamanda halk bilimi ve halk edebiyatının temel kaynaklarıdır. Nail Tan bu eserleri şöyle sıralanmıştır:

> Orhun Abideleri (8.Yüzyıl), Yusuf Has Hâcip'in Kutadgu Bilig (11.Yüzyıl), Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ı Lügati't Türk (11.Yüzyıl), Dede Korkut Kitabı (14-15.Yüzyıl), Zahirrüddin Muhammed Babur'un Baburname (16.Yüzyıl), Kâtip Çelebi'nin Cihannüma, Keşfü'Zünûn, Mizarü'l Hak fi İhtiyari'l Ahakk (17.Yüzyıl) ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi gibi eserlerinde Türk folkloruyla ilgili birçok bilgi yazıya geçirilmiştir. Ayrıca Vak'anüvis tarihleri, fetihnameler, vefiyetnameler, mahkeme-i şeriye sicilleri, hazine-i evrak kayıtları, tahrir defterleri, menakıpnameler, velâyetnameler, şehrengizler, fetva dergileri, letaif (fıkra) kitapları, durûb'i emsâl (atasözü) dergileri, sûrnameler, cönkler, mecmualar, fütuvvetnameler, kıyafetnameler, şükufenameler (çiçek bilgisi kitapları), falnameler, salnameler, nevsâller, divanlar, mesneviler, minyatürlü kitaplar da Türk folkloruyla ilgili değerli bilgilerle doldurulmuştur (Tan, 2008. s.32).

Türkiye'deki halk bilimi çalışmalarının başlangıç tarihi olarak 20. yüzyılın başlarındaki halk biliminin ne olduğunu açıklamaya çalışan yazılar esas alınır. Fakat bu yazıların yazılmasına zemin hazırlayan iki önemli dönem bulunur.

> Bunlardan ilki, Tanzimat Dönemi'ndeki (1839-1876) çalışmalardır. Bu dönemde edebiyat, sosyal değişimin aracı kabul edilmiştir. İkinci dalga ise daha sonraki yıllarda Türkiye'de milliyetçilik akımıyla gelişen uyanış olarak adlandırılabilir. Bu akım, Osmanlı kozmopolitizmine karşıt bir fikirler topluluğu şeklinde gelişmiş; romantik-milliyetçi bir tavır alan aydınlar "halk"a yönelmeye başlamış; bunun doğal sonucu olarak da, farklı formlarda karşımıza çıkan halk kültürü ürünlerini kapsamlı bir şekilde toplamaya gitmişlerdir (Birkalan, 2000, s.7-8).

Tanzimat Dönemi'nde yapılan çalışmaların ağırlığını edebiyat alanındaki konular oluşturur. Bu dönemde halk bilimine ilgi duyan yazarlar, fikirleri ve yazdıkları eserler ile kendilerinden sonra yapılacak çalışmalara yön vermişlerdir.

İbrahim Şinasi'nin 1863 yılında yazdığı "Durûb-i Emsâl-i Osmaniyye" adlı atasözleri kitabı, Ahmet Mithat Efendi'nin "Kıssadan Hisse" dizisi ve "Durûb-i Emsâli Osmaniyye Hikemiyâtının Ahkâmını Tasvid (1871)", Ahmet Vefik Paşa'nın "Müntahabat-ı Durûb-ı Emsal-i Türkiyye (1871)" atasözü kitabı ve "Lehçe-i Osmanî

(1876)" adlı sözlüğü ile Mehmet Kamil Bey'in "Melcü't- Tabbahin (1944)" adlı ilk basılı yemek kitabı bu dönemdeki başlıca çalışmalardır (Tan, 2008).

Tanzimat Dönemi'nde Namık Kemal, İbrahim Şinasi, Ziya Paşa gibi düşünür ve edebiyatçıların Osmanlı'nın süslü dili ve divan edebiyatı karşısında dilde sadeleşmeye gitme, edebiyat dilini halkın diline yaklaştırma çabaları gibi dil eksenli çalışmaları olmuştur. Dursun Yıldırım (1998, s.46-47), "bunun siyasî bir amaca yönelik bir yaklaşım olduğunu hatırda tutmalıyız." diyerek bu dönem çalışmalarının yapısını tarif etmiştir.

Türkiye'de halk bilimi alanında çalışma yapan yabancılar daha çok halk edebiyatı ve halk müziği konuları üzerinde durmuşlardır. Bu bilim adamlarından bazıları şunlardır: B. Bartok, W. Eberhard, F. Giese, G. Jacob, U. Johansen, F.W. Hasluck, I. Kunos, F. Luschan, Th. Menzel, G. Mezsaros, G. Nemeth, K. Rainhardt, H. Ritter, W. Ruben vb. (URL-2, 2018).

Ethe'nin 1871'de yayımladığı "Seyit Battal Gazi Menkıbeleri", Ignas Kunos'un 1899'da yayımladığı "Türk Halk Edebiyatı", Jacob'un 1899'da yayımladığı "Karagöz" ve Volenski'nin 1911'de yayımladığı "Nasrettin Hoca" adlı eserler, Türkiye dışında ya da Türk olmayan yabancılar tarafından yapılan önemli çalışmalara örnektir (Yardımcı, 2009).

Yıldırım (1998, s.65), Türk folklor araştırmalarını beş devreye ayırır:

1-Tanzimat'tan 1908'e kadar geçen süre (Örtülü devre)
2-1908'den 1920'ye kadar geçen süre (Türkçü devre)
3-1920'den 1938'e kadar geçen süre (Sentezci devre)
4-1938'den 1966'ya kadar geçen süre (Dergici devre)
5-1966'dan günümüze kadar geçen süre (Bilimci devre)

Türkiye'de halk bilimin bir ilim şubesi olarak kabul görmesi 1900'lü yılların başlarıdır. Bu dönem, Dursun Yıldırım'ın yukarıdaki sınıflamasında "Türkçü Devre" olarak adlandırdığı devreye denk gelmektedir.

Türkiye'de Türkçülük hareketini yaymak, Türk kültürünü ortaya çıkarmak için kurulan ilk dernek "Türk Derneği" adını taşır. 1908 yılında Yusuf Akçura ve

arkadaşları öncülüğünde kurulan derneğin amacını ve çalışmalarını geniş kitlelere yaymak için "Türk Derneği Mecmuası" çıkarılır. Ardından 1911 yılında "Türk Yurdu" ve "Türk Ocağı" dernekleri kurulur. Daha sonra bu iki dernek birleşerek "Türk Ocağı" adı altında faaliyetlerine devam eder. "Türk Yurdu Mecmuası" ve "Genç Kalemler Mecmuası" derneğin yayınlarıdır.

Türkçülük akımının teorisyeni olarak kabul edilen Ziya Gökalp, millî şuur ve ruhun uyandırılmasında Herder gibi halka gidilmesi gerektiğini söylemiş, bu görüşünü "Halka Doğru" şeklinde formüle etmiştir. Gökalp ve arkadaşları bu yöndeki fikirlerini halka ulaştırmak için "Halka Doğru" adlı bir dergi çıkartmışlardır. Ziya Gökalp dergide "Halk Medeniyeti-1, Başlangıç" başlıklı yazısında folklor terimine karşılık olarak "Halkıyat" terimini kullanmış ve halk biliminden sosyolojinin bir dalı olarak bahsetmiştir (Çobanoğlu, 1999). Bu yazı halk bilimi alanında yayımlanan ilk yazı olarak kabul edilir. Günümüzde çoğu araştırmacı ülkemizdeki halk bilimi çalışmalarının tarihini bu yazı ile başlatır.

Bu yazıyı halk biliminin ne olduğunu açıklamaya çalışan diğer yazılar takip eder. Ziya Gökalp'tan birkaç ay sonra Mehmet Fuat Köprülü İkdam Gazetesi'nin 6 Şubat 1914 günü yayımlanan sayısında "Yeni Bir İlim: Halkıyat-Folklor" adlı makalesini kaleme almıştır.

Rıza Tevfik Bölükbaşı Peyam Gazetesi'nin edebiyat ekinde "Folklor" başlıklı yazısında (1914), kelimenin aslını açıklayarak bizdeki anlamıyla Avrupa'daki anlamı arasındaki farkları işaret etmiştir. Ayrıca halk biliminin asıl konusunun ortak halk edebiyatı ürünleri olduğunu belirtmiş, Türk atasözlerinden ve türkülerinden örnekler vermiştir (URL-2, 2018).

Halk bilimin konusunu ve türlerini açıklamaya çalışan bu üç makalenin dışında daha geç tarihli yazılar da yayımlanmıştır. Öztürkmen (2009, s.25)'e göre, bu yayınlar arasında "Selim Sırrı (Tarcan)'ın 1922 yılına ait Terbiye ve Oyun'da çıkan "Mürebbiler Arasında Folklor" adlı yazısı ve Halkbilgisi Derneği'nde Akçuraoğlu Yusuf Bey tarafından verilen bir konuşmanın 1929'da Yeni Muhit dergisinde yayımlanan "Folklor Nedir? (Folklorun Türklerde Tarihçesi)" adlı dökümünü sayabiliriz."

Ankara'da 1920 yılında Maarif Vekâleti'ne bağlı Hars Dairesi kurulmuş, 1922 yılında öğretmenlerden ve bu konuyla ilgilenen diğer kişilerden derlemeler yapmasını istemiştir. Bu çalışmalar 1924 yılına kadar çeşitli dergilerde yer alan yol gösterici yazılarla teşvik edilerek Türk halk bilimi çalışmalarına ilgi ve alaka uyandırılması amaçlanmıştır (Çobanoğlu, 1999).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan halk müziği derlemeleri de bu dönemde yapılmış önemli çalışmalardandır. İstanbul Belediye Konservatuarı (Darülelhân), Anadolu'nun çeşitli bölgelerine dört derleme gezisi düzenlemiştir.

Bu derleme gezilerini Songül Çek şu şekilde açıklamıştır:

> İstanbul belediye konservatuarının ilk derleme gezisi 31 Temmuz 1926 yılında başlayıp 51 gün sürmüştür. Derleme Güney ve Orta Anadolu'nun bazı illerine gidilmiştir. Bu iller şunlardır: Adana, Gaziantep, Urfa, Niğde, Kayseri, Sivas. Gezide 250 halk türküsü derlenmiştir….İkinci gezi temmuz ayında başlayıp 35 gün sürer. Gezi sırasında Konya, Ereğli, Karaman, Akşehir, Ödemiş, Aydın ve çevrelerine ait 250'ye yakın türkü toplanmıştır….Üçüncü gezi 1928 yılında daha önceki gezilere katılanlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu gezide İnebolu, Kastamonu, Ankara, Çankırı, Eskişehir, Kütahya, Bursa illeri dolaşılmış, 200 kadar halk türküsü tespit edilmiştir….Dördüncü gezi 15 Ağustos-17 Eylül 1929 yılında yapılmış ve 30 gün sürmüştür….Son gezide Trabzon, Rize, Gümüşhane, Bayburt, Erzincan ve Erzurum çevrelerine gidilmiştir….Toplanan 300 halk türküsü iki kitapta toplanmıştır (Çek, 2002, s.62-63).

Halk bilimi çalışmalarının düzenli ve sistemli bir şekilde, bir kuruluş bünyesinde yürütmek için Türkiye'de bağımsız statüde kurulmuş, amacı yalnızca Türk halk kültürünü tanıtmak ve yayınlamak olan ilk dernek "Anadolu Halk Bilgisi Derneği"dir.

> 1 Kasım 1927 tarihinde Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu (1902-1974), İshak Rafet Işıtman (1891-1946) ve İshan Mahvi Balkır tarafından Ankara'da "Anadolu Halkbilgisi Derneği" adıyla kurulan ve kısa bir süre sonra "Tük Halk Bilgisi Derneği" adını alacak dernek, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun üstlendiği öncü rolle Türk Folklorunun ilk bağımsız bilimsel organizasyonu olarak tarihe geçmiştir (Oğuz, 2015, s.32).

Türk Halk Bilgisi Derneği çalışmalarını daha kapsamlı bir hâle getirmek ve faaliyetlerini kolaylaştırmak için İstanbul, Gaziantep, Bursa, Kayseri, Erzurum, İzmir, Kastamonu, Konya, Kırklareli, Muğla, Sinop, Antalya, Isparta, Balıkesir, Kütahya, Manisa, Trabzon ve Sivas'ta şubeler açmıştır (Karabulut, 2013). Dernek öncelikle halk bilimi ürünlerini derleyecek olan araştırmacılara derleme yöntemleri

hakkında yol göstermek amacıyla "Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber" adlı bir kılavuz yayımlar.

Türk Halk Bilgisi Derneğinin aylık yayın organı olan "Halk Bilgisi Haberleri Dergisi" ise 1 Kasım 1929'dan itibaren yayımlanmaya başlamıştır. İstanbul şubesi tarafından çıkarılan bu derginin yalnızca on dokuz sayısı dernek tarafından yayımlanmış, yirmi beşinci sayısından yüz yirmi birinci sayısına kadarki yayınları İstanbul Eminönü Halkevi tarafından çıkarılmıştır (Alangu, 1983).

Türk Halk Bilgisi Derneği 1932'de Halkevlerine katılarak çalışmalarına son vermiştir. Derneğin kapandığı döneme kadar yaptığı kitap ve dergi yayınları konferanslar ve Anadolu'da yürüttüğü bilimsel derleme faaliyetleriyle Türk halk bilimi çalışmalarının gelişmesine yaptığı katkılar son derece önemlidir (Çobanoğlu, 1999).

1912 yılında kurulan Türk Ocakları 1931 yılında kapatılmış, yerine 19 Şubat 1932 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği ile Halkevleri kurulmuştur. Ülke genelinde yaygın bir şekilde faaliyet gösteren Halkevlerinin sayısını Anıl Çeçen şöyle açıklamıştır:

> 1946 yılında ülke çapında Halkevlerinin sayıları 475'i, Halkodalarının ise 4046'yı bulmuştu. İkisinin toplam sayıları ise 4521'e varmıştı. Halkevlerinin 63'ü ilde, 288'i ilçede, 73'ü bucak merkezlerinde, 281 köyde, ikisi mahallede biri de yurtdışında Londra'da kurulu bulunuyordu (Çeçen, 1990, s.212).

Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Temsil Şubesi, İçtimai Yardım Şubesi, Halk Dershaneleri ve Yardım Şubesi, Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, Köycülük Şubesi ile Müze ve Sergi Şubesi olmak üzere dokuz şube hâlinde örgütlenmiştir.

> Dil, tarih, edebiyat şubeleri bir bakıma doğrudan folklor derlemelerinin yapılması bakımından Halkevlerinin en önemli birimleriydi. Bu derlemelerin büyük bir bölümü Halkevleri dergilerinde yayınlandılar, yayınlanmayan kısımlarıysa dosyalar halinde arşivlendiler. Bu derlemeler "tür-merkezcil" bir anlayışla yapılıp derlenen kişilere yer vermemiş olmakla birlikte yine de yerel sözlü edebiyata karşı belli bir ilgi ve bu sözlü malzemenin tespitine yönelik bir bilinçlenme yaratılmasında etkili oldular (Öztürkmen, 2009, s.79-80).

Kütüphane ve Neşriyat şubeleri de bu çalışmaları yayınlayarak, Müze ve Sergi şubesi ise yerel düzeyde etnografik malzemeler toplayıp sergileyerek halk bilimi çalışmalarına katkı sunmuşlardır.

Türkiye'nin birçok ilinde faaliyet gösteren Halkevleri halk bilimin yöntem ve metoduna dair yayınladıkları kitaplarla halk edebiyatı türlerin ve kuruldukları ilin halk bilimini ele alan eserler yayınlamıştır (Çek, 2002).

Oğuz (2015, s.35), "Türk Folklor çalışmalarının özellikle taşra illerindeki derleme ve araştırmalar yeteri kadar bilimsel olmasa da halkbiliminin derleme ve yayın açısından en parlak dönemlerinden biri olan Halkevleri döneminde açılan onlarca Halkevi ve bu evlerin yayımladığı dergiler, Türkiye'de önemli bir halk bilimi potansiyeli oluşturmaktadır." diyerek Halkevi dergilerinin önemine dikkat çekmiştir.

Mahmut H. Şakiroğlu bu halkevlerini ve yayımladıkları dergileri şöyle sıralamıştır:

> Adana (Akgünler, Çukurova, Görüşler), Adapazarı (Sakarya), Afyonkarahisar (Taşpınar), Akşehir (Sultandağ), Antakya (Hayat), Antalya (Çağlayan, Türk Akdeniz), Artvin (Çoruh), Bafra (Altınyaprak), Bakırköy (Halk Dergisi), Balıkesir (Kaynak), Beşiktaş (Barbaros), Bilecik (Devrimin Sesi), Bolu (Abant, Duygular), Burdur (Burdur, Ülker), Bursa (Bursa Uludağ), Çanakkale (Anafarta), Çorum (Çorumlu), Denizli (İnanç), Diyarbakır (Karacadağ), Edirne (Altıok), Edremit (Ege), Elazığ (Altan), Eminönü (Halkbilgisi Haberleri, İstanbul, Yeni Türk), Erzurum (Atayolu, Yayla Erzurum), Fatih (Halk İçin), Gaziantep (Başpınar), Giresun (Aksu), Isparta (Un), İstanbul (Bknz. Bakırköy, Beşiktaş, Eminönü, Fatih), İzmir (Fikirler), Kars (Doğuş), Kastamonu (Ilgas), Kıklareli (Batıyolu), Kırşehir (Kılıçözü), Konya (Konya), Malatya (Derme), Manisa (Bozkurt, Gediz), Mersin (İçel), Merzifon (Taşan), Milas (Yeni Milas), Mudanya (Dağarcık), Muğla (Muğla), Niğde (Akpınar), Ordu (Yeşil Ordu), Samsun (19 Mayıs), Sinop (Dranas), Sivas (IV Eylül), Tekirdağ (Küçük Menderes), Tokat (Yeni Tokat), Trabzon (İnan), Urla (Ocak), Yozgat (Notlar), Zonguldak (Karaelmas) (Şakiroğlu, 1996, s.133).

Türkiye'nin çok partili yaşama geçmesi ile birlikte siyasi tartışmaların hedef noktası hâline gelen Halkevleri, 8 Ağustos 1951 tarihli ve 5830 sayılı yasa ile kapatılmıştır. Fakat Halkevlerine ait kütüphane, arşiv, belge, fotoğraf gibi malzemelerin korunması için hiçbir önlem alınmamıştır. Böylelikle bu büyük kültürel birikim deyim yerindeyse savrulmuştur (Arıkan, 1999).

1932 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği doğrultusunda "Türk Dili Tetkik Cemiyeti" adıyla kurulan Türk Dil Kurumu da özellikle dil çalışmaları alanında Türk halk bilimine hizmet etmiştir. Türk dilini yabancı sözcüklerden arındırmak, Türkçe

söz türetme ilkelerini belirlemek, Türk diliyle ilgili yayınları toplamak ve Türkçe sözlük çıkarmak gibi amaçlarla kurulan Türk Dil Kurumu bu alanda önemli yayınlar yapmıştır.

Nail Tan Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan halk bilimi çalışmalarını şöyle açıklamıştır:

> Türk Dil Kurumu ilk iş olarak 1932 yılında "Söz Derleme Kılavuzu" adlı bir kılavuz yayımlayarak öğretmenlere, halkevlerine dağıtmıştır. Kılavuz iki bölümden oluşuyordu: a) söz derlemeleri, b) halkbilgisi derlemeleri. Bu kılavuz uyarınca Türk Dil Kurumuna binlerce fiş geldi. Türk Dil Kurumu, 20 Eylül 1934 tarih ve 71 sayılı "Folklor Derlemeleri için Tamim (Genelge) göndererek yapılacak derleme çalışmalarını yeniden açıkladı. Aydınlar derleme yarışına girdiler. Derlenen sözler Söz Derleme Dergisi'nde yayımlandı. Bu derginin 6. cildi folklor ve etnografya sözlerine ayrılmıştır. Kurum, derlenen malzemeden yararlanarak atasözleri, deyimler, argo sözler, ağız araştırmaları, halk şairleri konularında çok sayıda kitap yayımlamıştır. Bunlar arasında en önemlisi 12 Ciltlik Derleme Sözlüğü'dür. Kurumun Türk Dili, Türk Dünyası, Dil ve Edebiyat, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten adlı dergilerinde Türk folkloruyla ilgili birçok makale bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu 1953 yılında "Folklor Sözleri, Atasözleri, Yer Adları Derleme Kılavuzu" 1 Şubat 1961'de Sözlü Edebiyatı Derleme Kılavuzu 1979 yılında Anadolu Ağızları Ses Belgeliği Yönergesi" yayımlayarak folklor derlemelerini sürdürmüştür (Tan, 2008, s. 40-41).

Ferit Devellioğlu'nun Türk Argosu, Ahmet Caferoğlu'nun Anadolu Ağzından Toplamalar serisi ve Ömer Asım Aksoy'un Gaziantep Ağzından Atasözleri gibi eserleri de Türk Dil Kurumunun yayımladığı önemli eserlerdir (Yardımcı, 2009).

1940'lı yıllardan itibaren yapılan halk bilimi çalışmaları iki büyük halk bilimi dergisi ile yürütülmüştür. Bu dergilerin birincisi 1944 yılında Kemal Akça öncülüğünde başlatılarak on dokuz sayı yayımlanıp 1946'da yayımına son veren "Folklor Postası", ikincisi ise İhsan Hınçer tarafından başlatılıp, İhsan Hınçer'in ölümüyle 1980'de yayımına son veren "Türk Folklor Araştırmaları" dergisidir. (Evliyaoğlu ve Baykurt, 1988). Türk Folklor Araştırmaları dergisi faaliyet gösterdiği otuz bir yıl içinde toplam üç yüz altmış altı sayı yayımlanarak en uzun halk bilimi dergisi niteliğindedir (Çobanoğlu, 1999).

Halk biliminin doğrudan devlet eliyle ve sistematik olarak ele alındığı "Millî Folklor Enstitüsü" 1966 yılında kurulmuştur. Çobanoğlu'nun (1991, s.31) "Halkbilimcilerin sureta da olsa halkbilimci kimlikleriyle istihdamının başlangıcı" olarak önemine dikkat çektiği Millî Folklor Enstitüsü, ilk olarak Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığı bünyesinde çalışmalarına başlamış, 1973 yılında "Millî Folklor Araştırma Dairesi

Başkanlığı" adını almıştır. 1974 yılında Kültür Bakanlığı içerisinde hizmetlerine devam eden kurum, 1989 yılında "Halk Kültürlerini Araştırma Dairesi Başkanlığı", 1991 yılında "Halk Kültürlerini Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü", 2002 yılında ise "Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü" adını almıştır.

Günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığı teşkilatlanması içinde "Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü" olarak faaliyet gösteren kurum bünyesinde çalışan folklor araştırmacıları tarafından halk biliminin bütün konularında derleme çalışmaları yürütülmekte ve arşivlenmektedir. Bunun yanında Kültür/Kültür ve Turizm Bakanlıkları tarafından halk biliminin çeşitli konularında yayın çalışması yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Dört Ciltlik "Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası (1971, 1973, 1975, 1991)" bu yayınların en önemlisidir.

Bakanlık tarafından beş yılda bir (1975, 1981, 1986, 1992, 1996, 2001, 2006, 2011, 2017) düzenlenen "Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi" de ülkemizde düzenlenen önemli faaliyetlerden birisidir. Günümüze dek yapılan bu dokuz kongrenin toplamında; Genel Konular 248, Halk Edebiyatı 366, Halk Müziği 239, Gelenek-Görenek İnançlar 267, Maddi Kültür 238, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Çalışmaları 48 bildiri sunulmuş; bütün kongrelerin toplamında ise 1631 bildiri sunulmuştur (Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü Staj Raporu, 20.02.2019).

Türkiye'deki halk bilimi çalışmaları ilk olarak Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde ders programına alınmıştır. Bunun öncesinde yalnızca İstanbul Üniversitesi bünyesinde 1924 yılında kurulan "Türkiyat Enstitüsü"nde Mehmet Fuat Köprülü tarafından halk edebiyatı dersleri verilmiştir.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi'nde 1938-1948 yılları arasında halk edebiyatının yanında halk bilimi konularına da programında yer veren bir kürsü, Pertev Naili Boratav'ın öncülüğünde çalışmalar yapmıştır. Aynı fakültenin Etnoloji kürsüsü ise etnoloji ve sosyal antropolojinin yanı sıra folklor konularını işlemektedir. Boratav ve İlhan Başgöz yabancı ülkelerdeki üniversitelerde Türk halk bilimine ilişkin araştırma ve incelemeleriyle, bu alana önemli katkılar sunmuşlardır. Aynı fakültede etnoloji ve sosyal antropoloji öğretim üyelerinden olan Orhan Acıpayamlı doğum, halk hekimliği, bibliyografya; Nermin Erdentuğ evlenme adetleri; Sedat

Veyis Örnek halk inançları, ölüm vb. konularda monografik nitelikte araştırmalar yaparak yayınlamışlardır. Bu fakültenin tiyatro kürsüsü öğretim üyelerinden Metin And ve Özdemir Nutku geleneksel Türk tiyatrosu konusundaki araştırma ve incelemeleriyle halk bilimi alanına katkıda bulunmuşlardır. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde 1993 yılında halk bilimi bölümü bağımsız bir bölüm olmuştur (URL-2, 2018).

1957 yılında Erzurum'da Atatürk Üniversitesi açılmış, Mehmet Kaplan 1959 yılında Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kurmuştur. Mehmet Kaplan'ın öncülüğünde yetişen Muhan Bali, Umay Günay, Saim Sakaoğlu, Bilge Seyidoğlu, Fikret Türkmen, Ensar Arslan gibi isimler Türkiye'nin değişik bölgelerinde hocalık yaparak halk biliminin ülke geneline yayılmasına katkı sağlamışlardır.

Selcan Gürçayır Teke (2016, s.227), "Atatürk Üniversitesindeki derlemelere dayanan bilimsel çalışmalar hem öncüdür hem de metotludur. Ancak yapılan çalışmalar halk edebiyatı üzerine hatta sadece masal ve halk hikâyesi üzerine odaklanmıştır." diyerek Atatürk Üniversitesindeki çalışmaların mahiyeti hakkında bilgi vermiştir.

> Türkiye'de Türk halk bilimi çalışmaları için 1980 sonrası yeni bir safha başlar. Dursun Yıldırım'ın Yüksek Öğrenim Kurumuna sunduğu "Folklor Hakkında Genel Bilgiler ve Folklor Bölümünün Üniversitelerimizde Kurulmasına İlişkin Düşünceler" başlığını taşıyan raporun ve Devlet Planlama Teşkilatı ile I. Millî Kültür Şurası'nda başlattığı tartışmaların nihai değerlendirmesinde, Yüksek Öğrenim Kurumu üniversitelerimizin bünyesinde lisans diplomasına yönelik müstakil programları bulunan Halkbilimi (folklor) Anabilim Dalı açılmasına karar vermiş ve imkânı bulunan üniversitelerimizden Hacettepe Üniversitesi, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı; Ankara Üniversitesi ise Halkbilim Anabilim Dalı adlarıyla eğitim ve öğretime başlamıştır (Çobanoğlu, 1999, s.31).

Dursun Yıldırım'ın verdiği rapor doğrultusunda Hacettepe Üniversitesi bünyesinde 1983 yılında Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne bağlı bir halk bilimi kürsüsü kurulmuş, Umay Günay, Ziyat Akkoyunlu (1946-2013), Öcal Oğuz ve Nebi Özdemir'in başkanlığında gelişmiş ve 2013 yılında Özkul Çobanoğlu başkanlığında bağımsız bir bölüm hâlini almıştır (Oğuz, 2015).

2004 yılında Gazi Üniversitesi bünyesinde kurulan "Türk Halk Bilimi" bölümü de Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde halk bilimi anabilim dalı olarak faaliyet

gösterenlerden ayrılarak kendi öğrencisini yetiştiren, "Türk Halk Bilimi" diplomasını veren müstakil bir bölümdür (Tepeköylü, 2017).

Bu öncü gelişmelerin ardından günümüz üniversitelerinde bağımsız olarak Halkbilim Ana Bilim Dallarının kurulduğu ya da halk bilim derslerinin verildiği görülmektedir. DTCF, Hacettepe, Gazi, Cumhuriyet, Nevşehir Hacı Bektaş Veli, Erciyes üniversitelerinde Halk bilimi, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden bağımsız bir bölüm olarak kurulmuştur ve kendi öğrencilerini mezun etmektedirler (Kasımoğlu, 2018).

Halk bilimi çalışmalarının uluslararası alanda bir disiplin hâline geldiği son dönem çalışmalarında UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunmasındaki rolü önemlidir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) 17 Ekim 2003 tarihinde Paris'te düzenlenen 32. Genel Konferansında, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesini kabul etmiştir. Türkiye 19 Ocak 2006 tarihli ve 5448 sayılı Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Uygun Bulunduğuna Dair Kanunla bu sürece dâhil olmuş ve 27 Mart 2006 tarihinde resmen taraf olmuştur (URL-3, 2018).

> Bu sözleşmenin amacı teknolojik gelişmeler, göçler, popüler kültür, medya ve küreselleşme gibi dış nedenlerle yok olan sözlü kültürlere ait "somut olmayan miras" olarak tanımlanan verimleri korumak ve ait olduğu topluluk içinde yaşamalarına katkı sağlamaktır. Sözleşmenin ikinci maddesine göre korunması amaçlanan somut olmayan kültürel miras şunlardan oluşmaktadır:
> a) Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar
> b) Gösteri sanatları
> c) Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller
> d) Doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar
> e) El sanatları geleneği (Oğuz, 2015, s.54-55).

Günümüzde "Somut Olmayan Kültürel Miras" çalışmaları üniversitelerin araştırma ve uygulama merkezleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve UNESCO Türkiye Millî Komisyonu'nun çalışmalarıyla devam etmektedir. Özellikle Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi bünyesinde "Örgün ve Yaygın Eğitimde Somut Olmayan Kültürel Miras UNESCO Kürsüsü" ile birlikte halk bilimi çalışmaları yeni bir boyut kazanmıştır.

1.2.1. Kastamonu'da Halk Bilimi Çalışmaları Tarihi

Kastamonu, işgale uğramamış bir yerleşim yeridir. Ayrıca 1940-1950'li yıllardan itibaren Kastamonu'dan başta İstanbul olmak üzere büyük kentlere yatay göç hareketliliği yaşansa da Kastamonu diğer bölgelerden çok fazla göç almamıştır. İlin coğrafî olarak "kapalı" bir bölge olması ulaşımı zorlaştırmış, diğer bölgeler ve illerle etkileşimini azaltmıştır. Diğer bölgelere göre Kastamonu'da sanayileşmenin daha az olması da kültürel değişimin seyrninde etkilidir. Bu gibi sebeplerle Kastamonu değişimin yavaş yaşandığı dolayısıyla kültürel birikimini bugüne taşıyabilmiş bir bölgedir.

Ülkemizde halk bilimi çalışmalarının başlangıcı 1913 yılı olarak kabul edilir. Ziya Gökalp "Halka Doğru" dergisinde kaleme aldığı "Halk Medeniyeti-I" adlı yazısında folklor terimine karşılık olarak "Halkiyat" terimini kullanmıştır. Bu yazıyı halk biliminin ne olduğunu anlatma ve açıklamaya çalışan diğer yazılar takip etmiştir. Fakat Cumhuriyet Dönemi'ne kadar halk bilimi çalışmaları kişisel ve dağınık durumdadır.

1927 yılında Ankara'da "Anadolu Halkbilgisi Derneği" adı altında kurulup 1928'de "Türk Halk Bilgisi Derneği" adını alan dernek, halk bilimi çalışmalarını başlatan ilk kuruluştur.

Halk bilimi araştırmalarını faaliyet alanı içine alan diğer kurumlar ise 1912 yılında kurulup 1931 yılına kadar varlığını sürdüren Türk Ocakları ve 1932 yılında Türk Ocaklarının kapanmasından yaklaşık on ay sonra kurulan Halkevleridir. Bu kurumlar çeşitli vilayetlerdeki şubeleriyle taşra illerinde kültürün araştırılması konusundaki çalışmalarıyla halk bilimine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Kastamonu'da da halk bilimi çalışmaları bu öncü kuruluşların çalışmalarıyla birlikte ortaya çıkmıştır.

Ata Erdoğdu'nun bu konudaki görüşleri şöyledir:

> Kastamonu'daki folklor çalışmaları da Türkiye'deki gelişmelerle paralellik gösterir. Kastamonu'da yayınlanan Ilgas Mecmuası (1936 Halkevi Yayını) Ülkü Mecmuası, Ecevit Dergisi, Açıksöz, Doğrusöz, Yeni Görüş gazeteleri, daha sonraları Yenises, Yeni Kastamonu gazetelerinin konuya ilişkin yazılarının yanında 1930-1940 yılları da Halkevinin çalışmaları olmuştur. Kastamonu Lisesinin de örnek çalışmaları olmuştur.

> Lisede kurulan Hars Derneği'nin çalışmaları, çıkartılan dergi ile çevreye duyurulmaya çalışılmıştır (Erdoğdu, 2018, s.23-24).

Kastamonu halk biliminin tarihsel gelişim süreci içinde Kastamonu Halkevi ve Türk Ocaklarının çalışmaları önemli rol oynamıştır. Türk Ocakları 1912 yılında resmî anlamda kurulmuştur. Fakat Türk Ocaklarının tarihsel arka planını oluşturan, kurulmasına öncülük eden bazı dernekler vardır. Arzu Öztürkmen bu dernekleri şu şekilde açıklamıştır:

> 1908 Devrimini takip eden dönemde, toplum için yeni kurumlaşma biçimleri aramaya başlayan Osmanlı-Türk aydınları daha çok kültürel araştırmalara yönelik bir dizi Türkçü dernek kurdular. Bu kurumlar arasında Türk Ocakları en etkili olanıydı. Yine de "Türk Derneği" veya "Türk Yurdu Cemiyeti" gibi Türk Ocaklarından önce kurulmuş olan birkaç kurumu, özellikle folklor araştırmalarını faaliyet alanı içine alan ilk kurumlar olarak saymak gerekir (Öztürkmen, 2009, s.44).

Mehmet Serhat Yılmaz ve Erdoğan Ersoy (2012, s.35), Kastamonu Türk Ocağının kuruluşunu "1923 yılında hızlı bir teşkilatlanma sürecine giren Türk Ocakları bu yılın sonuna kadar altmışa yakın şube açmayı başarmıştır. Bu şubelerden birisi de Türk Ocağı Kastamonu şubesidir. Kastamonu Türk Ocağı 5 Aralık 1923'te kurulmuştur." şeklinde ifade etmiş ve çalışmalarını şu şekilde açıklamışlardır:

> Türk Ocakları milliyetçi bakış açısıyla dil ve kültürün korunmasını kendine amaç edinmiş ve aynı zamanda bu yönde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara olan desteğini hiçbir zaman esirgememiştir. Bu amaçla Anadolu'da halk ezgilerini toplamakta olan konservatuvar ekibini Türk Ocağında misafir etmiştir. Konservatuvar ekibi 10 Temmuz 1928'de Kastamonu'ya gelmiş ve 11 Temmuz akşamı Türk Ocağı'nda şarkı ve türküleri dinleyeceği Açıksöz gazetesine verilen ilanda belirtilmiştir. 11 Temmuz 1928 günü akşamı saat dokuzda gerçekleştirilen toplantıda halk türküleri ve şarkılarını en iyi surette çalanlardan oluşan bir heyet bulunmuş ve iki saz, bir bağlama ve bir de keman eşliğinde çalınan şarkı ve türkülerin Kastamonu'ya ait olduğu ve bu konuda hiçbir dış tesirin mevcut olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca heyet tarafından Kastamonu şarkılarının çok büyük bir öneme sahip olduğu vurgulandıktan sonra çalınan bu şarkı ve türkülerden oluşan bir defterin Kastamonu adına yayınlanacağı vaadinde bulunulmuştur (Yılmaz ve Ersoy, 2012, s.61).

Kastamonu Türk Ocağı ilde yaşanan gelişmelere de kayıtsız kalmamış, millî kültür değerleri ve yerel kültür unsurlarının korunmasına özen göstermiştir. Bu bakımdan ilde halk bilimi çalışmaları konusunda yaşanan gelişmelere de müdahil olmuştur.

> Yöresel kültüre sahip çıkma konusunda ilk girişim Sepetçioğlu müzik ve oyunu konusunda olmuştur. Sepetçioğlu müzik ve oyununun 1450 liraya Talât Mümtaz Bey tarafından "Sahibinin Sesi" kumpanyasına satıldığı haberinin Güzel İnebolu gazetesinden öğrenilmesinin ardından Kastamonu Türk Ocağı haberin alındığı günün gecesi olağanüstü bir toplantı gerçekleştirilmiş ve bu konuda Ocak olarak sergilenecek tutum müzakere edilmiştir. 1 Temmuz 1928'de gerçekleştirilen toplantı neticesinde

> Açıksöz gazetesi başta olmak üzere diğer gazetelere bir protesto yazısı gönderilmiştir. (Yılmaz ve Ersoy, 2012, s.59).

Halkevleri ise 1932 yılında Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda kurulmuş, halk kültürüne yönelik çalışmalar yapmıştır. Hemen her ilde şubesi olan ve o şubelerin çıkardığı dergilerle halk bilimi araştırmalarına katkı sağlayan Halkevleri, Türk Dil Kurumu ile işbirliği hâlinde dil örneklerini, atasözlerini ve halk masallarını derlemiştir. Bunun yanında derleme çalışmaları çerçevesinde çeşitli halk türküleri ve halk oyunları derlemesi de yapmıştır.

Türk toplumunun önemli bir yaygın eğitim deneyimi olarak hayata geçirilen Halkevlerinden birisi olan Kastamonu Halkevi 24 Haziran 1932 tarihinde açılmıştır (Türkmen, 2014, s.110).

Halkevlerinin dil ve edebiyat, güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım, tarih ve müze, kütüphane ve yayın, halk dershaneleri ve kurslar ile köycülük şubelerinin çalışmalarıyla faaliyetlerini sürdürdüğü görülür.

Halk bilimi ve halk edebiyatına yönelik çalışmalar "Dil ve Edebiyat Şubesi"nin görevleri arasında sayılmıştır. Halkevlerinin aslî görevlerinden birisi de Türk dilini korumaktır. Bu görevin ne şekilde yerine getirileceği halkevleri talimatnamesinde şu şekilde belirtilmiştir:

> 1-Eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe söz ve tabirleri derlemek.
> 2-Halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan Türkçe söz ve tabirler ile folklor mahsullerini toplamak.
> 3-Eski Türkçe ve Halk Türkçesinin gramer ve şive hususiyetlerini araştırmak.
> Derlenecek malzeme ve yapılacak araştırmalar monografiler ve lûgatçeler hâlinde neşredilir (C.H.P Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940, s.5-6).

"Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi" kuruluş sürecinden itibaren Kastamonu Halkevinin de en etkin şubelerindendir (Türkmen, 2014). Bu şubenin çalışmaları sonucu yayımlanmış eserler, günümüzde Kastamonu ağız çalışmaları ve halk edebiyatı alanında çalışma yapacak araştırmacılara kaynak niteliğindedir.

> Türk Dili Tetkik Cemiyeti Genel Merkez Heyeti, bugünkü konuşma ve yazı dilinde kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe karşılıklarını en kısa yoldan ve en az zamanda bulmak için anket düzenlemiştir. Bu anket için Şemsettin Sami Bey'in Kâmûs-i Türkî adlı lûgat'ı temel alınmıştır. Bu anketten üç ay içerisinde sonuç alınması hedeflenmiştir. Anketin başarıya ulaşabilmesi amacıyla radyo ve gazetelerden yardım

> talebinde bulunulmuştur. Kastamonu Halkevlerinde bu konuda özveride bulunacaktır. Karışıklığa meydan vermemek için ankette yer alacak kelimeler gazetenin aynı sayfasında yer bulacaktır. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra ilk kelime anketi 12 Mart 1933 yılında tamamlanmıştır (Kastamonu Gazetesi, 9-12 Mart 1933:1'den aktaran Türkmen, 2014: 122).
> Türk Dili Tetkik Cemiyeti ve Halkevlerinin ortaklaşa çalışmaları neticesinde Kastamonu yerel basınında, Osmanlıcada Türkçeye karşılıklar anketi toplam 92 listede yayınlanmıştır. Şube 1934 yılına gelindiğinde "Kastamonu Tarihi" adlı bir eserin çalışmalarına devam etmiş il çevresinde tarihi araştırmalarda folklor tetkiklerinde bulunmuştur. Ayrıca bu tarihte "Kastamonu Şairleri" adlı bir eser hazırlanmış ve bastırılmasına karar verilmiştir. Bunun yanında 1000'den fazla atasözü ve mâniler toplanmış bunlar tasnif edilmiştir Şube dil hususunun önemini yaptığı araştırmalar ışığında il gazetesinde neşriyatta bulunmak suretiyle halkla paylaşma yoluna gitmiştir (Halkevleri 1934 Senesi Hülâsaları, 1935,66-67'den aktaran Türkmen, 2014:123).

Bunun yanında "Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi" çalışma ve fikirlerini halka anlatmak amacıyla konferanslar düzenlemiştir. Bunlardan birisi de 19 II. Kanun 1937 tarihinde Vali Avni Doğan tarafından verilen "Halk Mûsikîsi ve Halk Edebiyatı" adlı konferanstır.

Kastamonu Halkevi'nin "Kütüphane ve Yayın Şubesi" ise kütüphanecilik görevinin yanında yayın faaliyetleri konusunda da çalışmalar yapmıştır. Halkevi üyelerinin ilin tarihi ve halk bilimine ilişkin araştırmalarını yayına dönüştürme suretiyle hem ilin hem tarihi aydınlatılmış hem de yeniden inşa edilen Türk kültürünün önemli bir unsurunu teşkil eden halk arasında kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü halk bilimi malzemesinin kayıt altına alınmasına çalışmışlardır (Tablo 1.1.) (Türkmen, 2014).

Tablo 1.1. Kastamonu Halkevinin halk bilimi ile ilgili yayınları

Yazar	**Eser Adı**	**Yayın Yılı**
Talat Mümtaz Yaman	Kastamonulu Âşık Kemâli	1935
Talat Mümtaz Yaman	Kastamonu'da Toplanmış Maniler	1935
İhsan Ozanoğlu	Atatürk Devrimi Destanı	1938
İhsan Ozanoğlu-Nasıh Güngör	Kastamonu Bilmeceleri	1938
İhsan Ozanoğlu-Nasıh Güngör	Âşık Edebiyatı Methal	1940
Nasıh Güngör	Kastamonu Ninnileri	1945

Kastamonu Halkevinin yanın organı olan "Ilgas Dergisi" de Kastamonu halk bilimi hakkında önemli yazılar içermektedir (Tablo 1.2.).

> 1936 yılında yayım hayatına başlayan Ilgas dergisi, Nisan 1936 ile Ağustos 1936 tarihleri arasında, Kastamonu Halkevi'nin aylık yayın organı olarak faaliyet göstermiştir. Dergi, toplam beş sayı olarak çıkarılabilmiştir. Yazı işleri müdürlüğünü Vasfi Mahir Kocatürk'ün üstlendiği derginin basımı, ilimizde, İl Basımevi'nde

> yapılmıştır. Her sayısı 16 sayfadan meydana gelen ve 35 cm. boyunda olan derginin abonelik bedeli, yıllık 120 kuruştur. Derginin isminin altında "Kastamonu Halkevinin Aylık Kültür Dergisi" ibaresi yer almaktadır (Yıldız, 2003, s. 227).

Tablo 1.2. Ilgas Dergisi'nde yayımlanan Kastamonu halk bilimine ilişkin yazılar

Sayı	Yazar	Konu	Sayfa
2	Talat Mümtaz Yaman	Feyzi Hayatı ve Eserleri	11-15
3	M. Nasıh Güngör	Kastamonu Havalisinde Kullanılan Bilmeceler	9-11
4	Sabri Gültekin Tümkor	Taşköprü Halkının İnanışlarından Leyleklerin Gelişi	12
4	M. Nasıh Güngör	Kastamonu Havalisinde Kullanılan Bilmeceler	14-16
5	M. Nasıh Güngör	Kastamonu Havalisinde Kullanılan Bilmeceler	13-16

1951 yılında Halkevlerinin kapanmasıyla birlikte Kastamonu'da halk bilimi ve etnografya alanında yayımlanan eserlerin sayısında da bir azalma olduğu görülmektedir. Bu azalmaya paralel olarak halk bilimi çalışmaları tekrar kişisel ve dağınık bir hâl almıştır.

İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk bilimine ilişkin derlemeleri bu dönemdeki kurumsal anlamda oluşan boşluğu kapatmak adına önemlidir. Gazetecilik, şairlik, din adamlığı, âşıklık gibi çok yönlü bir kimliğe sahip olan İhsan Ozanoğlu'nun öne çıkan yönü halk bilimi araştırmacılığıdır. Kastamonu'nun çeşitli köylerinde öğretmenlik yapan Ozanoğlu, 1946 yılında İl Halk Kütüphanesi Müdürü olarak atanmış, on yedi yıl süren görevinden 1963 yılında emekli olmuştur. Kütüphane müdürü olarak görev yaptığı bu süre zarfında öğretmenlik yıllarında yaptığı derlemelerinden de faydalanarak Kastamonu halk biliminin çeşitli konularında, vefatından kısa bir süre öncesine kadar birçok çalışma ortaya koyan İhsan Ozanoğlu'nun bu çalışmalarının çok azı basılı hâldedir. Ata Erdoğdu bu durumu şöyle özetler:

> İhsan Ozanoğlu, Kastamonu yöresine ait türkülerin ve halk müziği ezgilerinin TRT ve Devlet Konservatuarları arşiv ve repertuarına kazandırılması konusunda "kaynak kişi" sıfatıyla emek vermiştir. Bu suretle yörenin kendine özgü folklorik ve kültürel değerleri olan bu müzik eserlerinin unutulmasını ve kaybolmasını da önlemiştir. Adı geçen kurumların arşivlerinde mevcut Kastamonu türkülerinin birçoğu İhsan Ozanoğlu'ndan derlenmiştir (Erdoğdu, 2018, s.504).

Kastamonu'da devlet eliyle derleme çalışmaları da düzenlenmiştir. 1966 yılında MEB Kültür Müsteşarlığı bünyesinde halk biliminin çeşitli dallarında çalışmalar yapmak ve millî bir halk bilimi arşivi oluşturmak amacıyla kurulan Millî Folklor Enstitüsü halk bilimi alanında hizmet veren resmî bir kuruluş olarak Kastamonu'da çalışmalar yapmıştır.

1978 yılında Folklor Araştırma Dairesince yapılan çalışmaların yanında 1982 yılında Kastamonu Valiliği tarafından oluşturulan derleme gezisinde Daday, Azdavay, Cide, İnebolu ve Küre'de derlemeler yapılmıştır. 18-26 Nisan 1985 tarihleri arasında yine aynı daire tarafından Daday, Azdavay, İnebolu, Küre, Devrekâni, Merkez ilçe ve Tosya'da çalışmalar yapılmıştır (Erdoğdu, 2008).

Kastamonulu halk bilimciler hem kaynak kişi ve derleyici olarak hem de yayımladıkları eserlerle Kastamonu'ya hizmet etmişlerdir. Gerek Millî Folklor Enstitüsünde bürokrat olarak gerekse halk bilimi araştırmacısı olarak Kastamonu'ya önemli hizmetleri olan isimlerden birisi de Nail Tan'dır. Eyüp Akman "Nail Tan'ın Kastamonu'ya Hizmetleri" adlı makalesinde bu hizmetler hakkında şunları söyler:

> Kültür/Kültür ve Turizm Bakanlıklarında Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanı, Başmüşavir, Güzel Sanatlar Genel Md. Yrd., Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürü olarak 1970-1998 yıllan arasında uzun süre yöneticilik yapmış olan Nail Tan, MİFAD Başkanlığı sırasında Kastamonu halk kültürü ürünlerinin derlenmesine çok önem verdi. 1975 yılında bir hafta İhsan Ozanoğlu'nu Ankara'ya getirterek 325 kadar ezgiyi çalıp söyletti. Ayrıca, el yazısı veya daktilo edilmiş 2000 sayfa kadar derlemesini satın alarak arşivlenmesini sağladı (Akman, 2011, s.75).

Muzaffer Sarısözen, Avni Özbenli, Mahir Dağlı (Karayılan), Mahir Tellaloğlu, Sarı Recep, Mümtaz Talat Yaman, Sabri Tümkor, M.Nasıh Güngör, Mahir Öğütçü, Ahmet Çakıroğlu, Hüseyin Sancaktar, Hakkı Bayraktar (Yorgansız Hakkı Çavuş), Orhan Dağlı, Mustafa Acar, Fazıl Bayraktar, Âşık Mümin Meydanî, Ahmet Gökoğlu gibi isimler Kastamonu halk bilimine derleyici veya icracı olarak hizmet eden diğer isimlerden bazılarıdır (Erdoğdu, 2008).

Günümüzde bazı üniversitelerin müstakil halk bilimi bölümleri vardır. Ayrıca Türk dili ve edebiyatı bölümlerinin halk edebiyatı bilim dallarında halk bilimi eğitimi verilmekte ve bilimsel çalışmalar yürütülmektedir. Üniversitelerin bu bölümlerinde öğrenim gören ve lisansüstü çalışmalar yapan öğrencilerin sayılarının artmasıyla

birlikte, halk bilimi çalışmalarında da bir artış olmuştur. Bu çalışmaların önemli bir kısmı da Kastamonu Üniversitesi tarafından yapılmıştır. 1992-1993 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı eğitim fakültesine dönüştürülen ve "Kastamonu Eğitim Fakültesi" adını alan fakültede hazırlanan yüksek lisans tezi, bitirme tezi, dönemlik ödevler gibi çalışmalarla yürütülen halk bilimi çalışmaları, 2006 yılında Kastamonu Üniversitesinin bağımsız bir üniversite olarak kurulmasının ardından artarak devam etmektedir.

Kastamonu'da günümüzde halk bilimi çalışmaları amatör araştırmacıların uğraşları ve üniversite bünyesinde akademik anlamda devam etmektedir. Ayrıca Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde Kastamonu halk bilimini doğrudan veya disiplinlerarası anlayışla konu alan çalışmalar yapılmaktadır.

1.3. Yöntem, Kapsam ve Sınırlılıklar

1.3.1. Yöntem

Bibliyografya Yunanca "biblion" (kitap) ve "graphien" (yazmak) kelimelerinden meydana gelen Fransızca "bibliographie" karşılığı olarak Türkçede kullanılan bir terimdir. Türkçede aynı anlamda esâmi'l-kütüb, esâmî-i kütüb, ilm-i kütüb, ahvâl-i kütüb, ilm-i ahvâl-i kütüb gibi kavramlara da rastlanmaktadır (URL-1, 2018).

Ülkemizde bu kavramlar haricinde kitâbiyat kavramı da bu anlamda sıkça kullanılmaktadır. Bunun yanında Batı'da ve Türkiye'de bibliyografyanın eş anlamlısı olarak kullanılan bir diğer kavram literatürdür. Türk Dil Kurumu ise yabancı kökenli bibliyografya kelimesinin yerine kaynakça kelimesinin kullanılmasını teklif etmiştir. Bugün dilimizde bibliyografya, literatür ve kaynakça kelimelerinin diğer kavramlara oranla daha yaygın kullanıldığı görülmektedir.

Günümüze dek farklı kaynaklarda çeşitli tanımları yapılan bibliyografya, Necmeddin Sefercioğlu'nun (1982, s.360-364) yaptığı yaygın kullanılan tanıma göre "Yayınların belli bir plâna göre ve her yayını tanıtıcı, niteleyici bilgiler vererek düzenlenmiş listesi ve bu listeyi hazırlama bilim ve sanatıdır."

Bibliyografyanın tarihi XV. yüzyıldan başlar. Basma eserler de o tarihte meydana çıkmıştır. Başlık sayfası, basım tarihi, eserin basıldığı, yayıldığı, satıldığı yerin adresi gibi belli başlı ögeleri bulunmayan yazmalar bibliyografyalara alınmaz. Bunlar öteden beri bir kütüphane kataloğu konusu olmuş ve olmaktadır (Acaroğlu, 1961, s.1).

Dünyada ilk bibliyografya çalışması olarak Johann Tritheim tarafından 1494'te Bale'de yayımlanan "Liber de Scriptoribus Eclesiasticis (Kilise Yazarlarının Kitabı)" gösterilir. İslâm dünyasında ise İbnü'l Nedîm'in "Fihristü'l-kütüb" adlı eseri öne çıkar (Sefercioğlu, 1982).

Türklerde ise Kâtip Çelebi'nin 17. yy.da meydana getirdiği "Keşfü'z-Zünun" adlı eser bu konudaki ilk çalışmalardan sayılabilir. Bundan sonra da çeşitli bibliyografya eserleri yayımlanmıştır. Fakat Türkiye'de asıl bibliyografya çalışmaları 1934 yılından itibaren yayımlanmaya başlayan "Türkiye Bibliyografyası" ile olmuştur.

Türkiye'de yapılan bibliyografya çalışmalarının sayılarında özellikle Cumhuriyet'ten sonra artış görülmektedir. Türk Dil Kurumunun yayımladığı "Türk Dili Bibliyografyası", Benal Acır tarafından hazırlanan "Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları Bibliyografyası", Mahmut Tezcan'ın "Türk Sosyoloji Bibliyografyası", Türker Acaroğlu ve Fıtnat Ozan'ın hazırladığı "Türk Halkbilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası", Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesinin[1] yayımladığı dört ciltlik "Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası" bu dönemde yapılan diğer önemli bibliyografya çalışmalarıdır.

Bibliyografyalar hazırlanış biçimleri ve kapsamlarına göre çeşitli şekillerde sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Bu sınıflandırma bibliyografyaların zamanı, içeriği ve ele alınış türüne göre yapılmış, dört ana başlık altında kategorize edilmiştir.

[1] 1989 yılında Halk Kültürlerini Araştırma Dairesi Başkanlığı, 1991 tarihinde Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2002 yılından itibaren ise Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü olarak hizmet vermektedir.

Kapsamları bakımından bibliyografyalar; "Genel Bibliyografyalar", "Özel Bibliyografyalar (İhtisas Bibliyografyaları)", "Millî Bibliyografyalar" ve "Milletlerarası Bibliyografyalar" olmak üzere dörde ayrılmaktadır.

a) *Genel Bibliyografyalar:* Bütün konulardaki eserleri içine alır.
b) *Özel Bibliyografyalar (İhtisas Bibliyografyaları):* Tek bir konuda veya birbirine yakın olan konularda yayınlanan eserleri barındıran türdür.
c) *Millî Bibliyografyalar:* Belli bir memlekette kaleme alınan eserleri veya aynı dilde yayımlanmış eserleri ele alır.
d) *Milletlerarası Bibliyografyalar:* Her konuda, her memlekette kaleme alınan yayımları ele alan türdür.

Zaman bakımından ise "Tamamlanmış Bibliyografyalar" ve "Periyodik Bibliyografyalar" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

a) *Tamamlanmış Bibliyografyalar:* Belirli tarihler arasındaki veya belli bir tarihe kadar yayınlanmış olan eserlerin ele alındığı türlerdir.
b) *Periyodik Bibliyografyalar:* Belli konulardaki eserleri muntazam biçimde veya gayri muntazam olarak ele alırlar.

Düzenlenişlerine göre bibliyografyalar "Alfabetik Bibliyografyalar", "Sistematik Bibliyografyalar" ve "Kronolojik Bibliyografyalar" olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

a) *Alfabetik Bibliyografyalar:* İçerdiği eserleri yazarların isimlerine göre eğer yazanı belli değilse kitap ismine göre ele alır.
b) *Sistematik Bibliyografyalar:* Eserler, genel konularına göre dizinlenmiştir.
c) *Kronolojik Bibliyografyalar:* İçerdiği eserleri, yayınlanış tarihine göre ele alır. Eğer yayın tarihi belirsiz ise hadiselerin geçtiği tarihe göre sıralama yapılır.

Bibliyografyalar içerikleri bakımından ise "Basit Bibliyografyalar", "Açıklamalı Bibliyografyalar" ve "Eleştirel Bibliyografyalar" olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

a) *Basit Bibliyografyalar:* Barındırdığı eserlerin sadece belirli kaidelere göre künyelerini verir.
b) *Açıklamalı Bibliyografyalar:* Eserlerin künyeleriyle beraber biraz daha detaya girerek muhtevaları hakkında bilgi içerirler.
c) *Eleştirel Bibliyografyalar:* Bu türlerde eserlerin münderecatı, tertipleri tenkit edilerek verilir (URL-4, 2018).

Bu çalışma, yukarıda sayılan bibliyografya türlerinden kapsamına göre "millî ve özel", içeriği bakımından "açıklamalı", zaman bakımından "tamamlanmış", düzenleniş bakımından "alfabetik" bibliyografya türlerine dâhil edilebilir.

Araştırmada literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Millî Kütüphane ve Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde kaynak taraması yapılmış, İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Kütüphanesinden uzaktan yararlanma yoluyla birtakım kaynaklara ulaşılmıştır. Ayrıca bazı şahsî kütüphanelerden de faydalanılmıştır.

Kastamonu halk bilimi çalışmaları ile kaynaklar tespit edilirken Kültür Bakanlığı'nın yayımladığı dört ciltlik "Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası (1971, 1973, 1975, 1999)", İ. Gündağ Kayaoğlu'nun "Türk Halk Bilimi ile İlgili Kitaplar İçin Bir Bibliyografya Denemesi (1985-1990)" adlı eseri, Türker Acaroğlu ve Fıtrat Ozan tarafından hazırlanan "Türk Halkbilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası" ve Mehmet Yılmaz'ın "Kastamonu Bibliyografyası" adlı eserlerden yararlanılmıştır.

Kitaplar incelerken önce "İçindekiler" bölümlerine yer verilmiştir. İçindekiler bölümleri verilirken ana bölümler ve başlıklar birbirinden noktalı virgül (;), alt başlıklar ise birbirinden virgül (,) ile ayrılmıştır. İçindekiler bölümünden sonra kitapların sırasıyla amaç ve yöntemleri hakkında bilgi verilmiş, ardından bölümlerinin muhtevası ele alınmıştır. Bunun yanında kitapların Kastamonu halk bilimi çalışmaları içindeki yeri ve önemi hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Akademik disiplinle hazırlanan kitapların geneli için uygulanan bu yöntem, amatör anlayışla sistemsiz şekilde oluşturulan bazı kitaplara uygulanamamış, bu eserler

kendine has yapısı içinde değerlendirmeye alınmıştır. Özellikle İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde yer alan el yazısı veya daktilografi ile yazdığı, üzerinde tarih bulunmayan risalelelerin ve etütlerin biraraya getirilmesi şeklinde oluşmuş, sayfalarının çoğu tahrip edilmiş, okunamaz durumda olan çalışmalarda künye biçimi ve bölümlerin muhteviyatı açısından değerlendirme yönteminin dışında bazı özel yöntemler geliştirilmiştir.

Kastamonu halk bilimi ürünlerini doğrudan veya disiplinlerarası anlayışla konu alan yüksek lisans ve doktora tezleri "Ulusal Tez Merkezi"nden temin edilmiş, kullanımı yazar tarafından kısıtlanan tezlere Kastamonu Üniversitesi TÜBESS sistemi aracılığıyla ulaşılmıştır.

Tezler incelenirken kitaplarda olduğu gibi "İçindekiler" bölümlerine yer verilmiştir. İçindekiler bölümleri verilirken ana bölümler ve başlıklar birbirinden noktalı virgül (;) ile alt başlıklar ise birbirinden virgül (,) ile ayrılmıştır. İçindekiler bölümünden sonra tezlerin amaç ve yöntemleri hakkında bilgi verilmiş, ardından bölümlerinin muhtevası ele alınmıştır. Bunun yanında tezlerin Kastamonu halk bilimi çalışmaları içindeki yeri ve önemi hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Makaleler tespit edilirken Turan Baraz, Semra Tetik ve Nazmiye Özsan tarafından hazırlanan "Türk Folklor Araştırmaları Dergisi Konu-Yazar Kaynakçası" adlı eser ile Millî Kütüphanenin internet ortamında hizmete sunduğu "Kaşif Kütüphane Otomasyon Sistemi"nden Halkbilgisi Haberleri ve Türk Folklor Araştırmaları Dergilerinde yer alan Kastamonu halk bilimi ile ilgili yazıların künyelerine ulaşılmıştır. Ayrıca Kastamonu'da yayımlanmış süreli yayınların künyelerine ve nüshalarına kütüphane çalışması sonucu ulaşılmıştır. Bunların dışında kalan künyelere ise Mehmet Yılmaz tarafından yayımlanan "Kastamonu Bibliyografyası" adlı eserden ulaşılmıştır.

Makaleler incelenirken yöntem ve amaçları hakkında bilgi verilmiş, eğer başlıklardan oluşturulmuşsa bölümler tek tek ele alınmıştır. Bunun yanında eserlerin Kastamonu halk bilimi çalışmaları içindeki yeri ve önemi hakkında değerlendirmelere gidilmiştir.

Kastamonu halk bilimi çalışmalarıyla ilgili bildirilere Kültür ve Turizm Bakanlığının düzenlediği I-IX. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri (1975, 1981, 1986, 1992, 1996, 2001, 2006, 2011, 2017), Kastamonu Üniversitesinin düzenlediği I-V. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumları (2012, 2014, 2016, 2017, 2018) ve Uluslararası Pompeipolis Taşköprü Bilim Kültür Sanat Araştırmaları Sempozyumu (2017) ile çeşitli illerde ve üniversitelerde düzenlenmiş diğer sempozyum, kongre vb. toplantıların bildiri kitaplarından ulaşılmıştır.

Bildiriler incelenirken yöntem ve amaçları hakkında bilgi verilmiş, başlıklardan oluşturulmuşsa her bölüm üzerinde durulmuştur. Bunun yanında eserlerin Kastamonu halk bilimi çalışmaları içindeki yeri ve önemi değerlendirilmiştir.

Tezde bildiri kitaplarında basılanlar dikkate alınmış, sunulmuş fakat basımı yapılmamış bildirilere yer verilmemiştir. Künyelerin yazımında "American Psychological Association (APA) Sistemi" künye yazım biçimi esas alınmıştır. Ulaşılabilen eserler "kitaplar", "tezler", "makaleler" ve "bildiriler" başlıkları altında yazar soyadına göre alfabetik sırayla aşağıda belirtilen düzen içerisinde yazılmıştır.

Kitap Künyeleri:

Tek Yazarlı Kitap: Yazar Soyadı, Yazar Adı. *Kitap Adı,* Yayın Yeri: Yayınevi Adı, Yayın Yılı, Toplam Sayfa Sayısı.

Örnek: Atlı, Sagıp. *Kastamonulu Âşık Kemâlî ve Divançesi*, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2017, 310 s.

İki ya da Üç Yazarlı Kitap: Birinci Yazar Soyadı, Birinci Yazar Adı ve İkinci Yazar Soyadı, İkinci Yazar Adı, Üçüncü Yazar Soyadı, Üçüncü Yazar Adı. *Kitap Adı,* Yayın Yeri: Yayınevi Adı, Yayın Yılı, Toplam Sayfa Sayısı.

Örnek: Çal, Halit ve Çal Ataoğuz, Özlem. *Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Haziresindeki Mezar Taşları*, Kastamonu: Kastamonu Belediyesi, 2008, 140 s.

Tez Künyeleri:

Yazar Soyadı, Yazar Adı. *Tez Adı*, Üniversite ve Enstitü Adı, Tez Türü, Tez Yılı, Toplam Sayfa Sayısı.

Örnek: Bahşişoğlu, Ayşegül. *Türk Kültüründe Çeyiz Geleneği ve Kastamonu Örneği*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998, İX+ 99 s.

Makale Künyeleri:

Tek Yazarlı Makale: Yazar Soyadı, Yazar Adı. "Makale Adı". *Dergi Adı*, Yayın Yılı, Cilt, Sayı, Sayfa Aralığı.

Örnek: Küçükbasmacı, Gülten. "Kastamonu'da Asa Suları", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S.83, 2017, s.199-221.

İki ya da Üç Yazarlı Makale: Birinci Yazar Soyadı, Birinci Yazar Adı ve İkinci Yazar Soyadı, İkinci Yazar Adı. "Makale Adı". *Dergi Adı,* Yayın Yılı, Cilt, Sayı, Sayfa Aralığı.

Örnek: Belli, Oktay ve Kayaoğlu, Gündağ. "Kastamonu Bakırcılığı", *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S.27, 1995, s.44-46.

Bildiri Künyeleri:

Tek Yazarlı Sempozyum Bildirisi: Yazar Soyadı, Yazar Adı. "Bildiri Adı", *Sempozyum Kitabı Adı*, (Sempozyum Tarihi ve Yeri), Yayın Yeri: Yayınevi: Yayın Yılı: Sayfa Aralığı.

Örnek: Ortaç, H. Serpil. "Kastamonu-Tosya İlçesi İğne Oyacılığının Renk, Motif ve Kompozisyon Özellikleri", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003-Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.498-503.

İki ya da Üç Yazarlı Sempozyum Bildirisi: Yazar Soyadı, Yazar Adı ve Yazar Soyadı, Yazar Adı. "Bildiri Adı", Sempozyum Kitabı Adı, (Sempozyum Tarihi ve Yeri), Yayın Yeri: Yayınevi: Yayın Yılı: Sayfa Aralığı.

Örnek: Şahin, Kamil ve Yöndemli, Fuad. "Kastamonulu Şeyh Şa'ban-ı Veli Hazretlerinin Tasavvuf Tarihindeki Yeri ve Önemi", *I. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu*, II. C., 4-6 Mayıs 2012, s.381-386.

1.3.2. Kapsam ve Sınırlılıklar

Sosyal bilimlerin her alanında olduğu gibi halk biliminde de birtakım konuların sınırlarını belirlemek ve bu sınırları birbirinden ayırmak zordur. Tezin tarihsel sınırını halk biliminin bağımsız bir bilim dalı olarak kabul edildiği tarih olan Ziya Gökalp'in 1913 yılında "Halk Doğru" dergisinde yazdığı "Halk Medeniyeti-I Başlangıç" adlı yazısı oluşturmaktadır. Tezde 1913'ten 2018 yılı sonuna kadar yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Tezde Kastamonu halk bilimi hakkında hazırlanmış kitap, tez, makale ve bildirilere yer verilmiştir. Kastamonu halk bilimi hakkında madde içeren ansiklopedik kaynaklar değerlendirmeye alınmamıştır. Tezde doğrudan halk bilimi ile ilgili çalışmaların yanında disiplinlerarasılık yaklaşımıyla Kastamonu halk bilimine dair bölüm içeren çalışmalar da incelenmiştir.

Konu sınırının belirlenmesinde "HAGEM 100'lük Sınıflandırma" olarak bilinen 100'lük kodlaması esas alınmıştır. Bu sınıflama altında halk bilimi ve alt dallarında yapılan çalışmalar ve halk bilimi ile disiplinlerarası açıdan ilişkili olan bilimlerin çalışmaları teze dâhil edilmiştir.

Somut Olmayan Kültürel Miras alanları da tezin konu sınırının belirlenmesinde ölçü alınmıştır. HAGEM sınıflandırmasında bulunmayıp, Somut Olmayan Kültürel Miras Envanteri'nde yer alan hat sanatı, değirmen kültürü gibi unsurlar hakkında tespit edilen çalışmalar da tez kapsamına alınmıştır.

1.3.3. Tezin Önemi

Bu tezde, halk biliminin Türkiye'de bağımsız bir bilim dalı olarak kabul edildiği tarih olan 1913 yılı ile 2018 yılı arasında Kastamonu'da halk bilimi alanında yapılan çalışmaların sistemli bir şekilde ortaya konulmasını amaçlanmıştır.

1913'ten 2018 yılına kadar olan dönemde Kastamonu halk bilimi çalışmalarına bakıldığında 1970-1980'li yıllara kadar ortaya konulan eser ve bilgilerin genellikle bireysel ve sistemsiz çalışmalar olduğu, bu yıllardan sonra bilhassa üniversitelerin yaygınlaşması ile akademik ortamda üretilen bilgilerin sayı ve niteliklerinde artış yaşandığı görülür.

Kastamonu halk bilimi hakkında yapılan çalışmalarla ilgili olarak daha önce yüksek lisans tezi boyutunda bir açıklamalı bibliyografya çalışması yapılmamıştır. 2007 yılında Mehmet Yılmaz tarafından "Kastamonu Bibliyografyası" adı altında bibliyografya türlerine göre "Basit Bibliyografya" olarak adlandırılan, yalnızca künyelerin yer aldığı bir bibliyografya yayımlanmıştır. Fakat sözünü ettiğimiz bibliyografya yalnızca halk bilimi alanında değil tüm bilim dallarını kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Ayrıca eserde bazı tasnif sorunları göze çarpmaktadır.

Üniversitelerin temel işlevleri arasında bilimsel bilgi üretmek ve kuruldukları şehrin kültür sanat hayatına katkı sunmak bulunur. Küçük kentlerde kurulan üniversiteler şehrin odak noktası durumunda olup kente daha hâkim durumdadır. Böylece şehrin yaşam kalitesini ve kültür hayatını daha fazla etkileme şansına sahip olurlar. Anadolu'da faaliyet gösteren üniversitelerde üretilen bilimsel çalışmalar kentin kültür hayatını doğrudan etkilemekte ve kentin kültür politikalarına yön vermektedir. Bu tez de Kastamonu halk bilimi çalışmalarındaki bir eksikliği gidermek, ilin halk bilimini konu alan kitap, tez, makale ve bildiri türündeki tüm çalışmaları bir araya getirmek, böylelikle Kastamonu halk bilimi ile ilgili bundan sonra yapılacak çalışmalara yön göstermek açısından önemlidir.

2. KASTAMONU HALK BİLİMİ AÇIKLAMALI BİBLİYOGRAFYASI

2.1. Genel Konular

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "A. Genel Konular" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yazışmaları

200 Türkiye'deki Folklor Kuruluşları

300 Yurtdışındaki Folklor Kuruluşları

400 Folklorcuların Biyografileri

500 Yerleşme Yeriyle İlgili Bilgiler

600 Kaynak Kişilerle İlgili Bilgiler

2.1.1. Kitaplar

1. Acar, Mustafa. *Cide ve Yöresi Folkloru*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2003, V+200 s.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş; Cide'nin Coğrafî Yapısı; Birinci Bölüm: Cide'nin Siyasi ve İdari Tarihi; İkinci Bölüm: Cide Folkloru; Üçüncü Bölüm: Kastamonu Vilayet Salnamelerinde Cide; Bibliyografya; Kaynak Kişiler; Fotoğraflar.

Mustafa Acar'ın "Cide ve Yöresi Folkloru" adlı eseri Cide halk bilimi üzerine yapılmış ilk çalışma olma özelliğine sahiptir. Kitap "Önsöz", "Kısaltmalar" ve "Giriş" kısmından sonra üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında "Cide'nin Coğrafi Yapısı" başlığı altında, Cide'nin fiziki coğrafyası, Cide beşeri coğrafyası ve Cide ekonomik coğrafyasına yer verilmiştir.

Birinci bölüm "Cide'nin Siyasi ve İdari Tarihi"ne ayrılmıştır. Bölümde Cide'nin siyasi ve idari tarihi, Cide'nin tarihî eserleri, İslami dönem öncesi tarihî eserler (Kaleler) ve Türk İslam dönemi tarihî eserleri (Kale, Camii, Hamam, Çeşme) hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölüm "Cide Folkloru" başlığını taşımaktadır. Bölümde Cide düğünleri (kız görme, kız isteme ve söz kesme, nişan, düğün, düğün sonrası gelenekler) mâniler, masallar ve hikâyeler (masallar, hikâyeler), türküler, bilmeceler, atasözleri ve deyimler (atasözleri, deyimler), ninniler, halk hekimliği, geleneksel yemekler, batıl inançlar, Cide ve çevresindeki adak yerleri ve bu yerler ile ilgili inanışlar, kült kavramı (dağ kültü, taş ve mağara kültü ağaç-orman kültü, su kültü, evliyalar kültü) ile Cide ve çevresindeki adak yerleri ve bu yerlerin işlevlerine yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise "Kastamonu Vilayet Salnamelerinde Cide", "Bibliyografya", "Kaynak Kişiler" ve "Fotoğraflar" yer almaktadır.

Kendisi tarih öğretmeni olan yazar, çalışmasının sonunda kaynak kişiler bölümünde elli iki kaynak kişinin künyesini vermiştir. Fakat kitapta sözlü kültür ürünlerinden yalnızca masalların kaynak kişisi bellidir.

2. Akman, Eyüp. *Araç Folklorundan Örnekler (Oycalı Köyü/Kastamonu)*, Ankara: 2002, 218 s.

Kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Araç ve Oycalı Köyü Hakkında Genel Bilgiler; Köyün Sosyal Durumu; Masallar; Masal Örnekleri; Fıkralar; Fıkra Örnekleri; Doğumla İlgili Gelenek ve İnanışlar; Ölümlerle İlgili Gelenek ve İnanışlar; Düğün Âdetleri; Ay ile İlgili İnanışlar; İnsan Uzuvları ile İlgili İnanışlar; Nazar ve Korunma Çareleri; Ev Hayatı ile İlgili İnanışlar; Hayvanlarla ile İlgili İnanışlar; Bitkilerle İlgili İnanışlar; Bayram ve Hıdrellez ile İlgili İnanışlar; Atasözleri ve Deyimler; Atasözü

Örnekleri; Deyim Örnekleri; Dualar; Beddualar; Türküler: Bekârların Türküsü, Erkeklerin Türküsü, Deveci, Genç Osman, Hastane Türküsü, Mani Tipindeki Karışık Türküler, Uzun Hava-1, Uzun Hava-2; Hikâyesi Bilinen Türküler; Ninniler; Maniler; Mani Örnekleri; Ağıtlar: Kızı Evlenen Kadının Ağıtı, Anasına Hitaben Evlenen Kızın Söylediği Ağıt; Destanlar; Evini Mülkünü Bırakıp Gidenler Hakkında Destan; Bilmeceler; Tekerlemeler; Oyun Tekerlemeleri; İlahi; Sözlük.

Eser Eyüp Akman'ın kendi köyü olan Oycalı'da 1992 yılından itibaren yaptığı derlemelerden oluşmaktadır. Derlemeler Oycalı köyü ile sınırlandırılmıştır. Eserin sonunda, fotoğraflar, kaynakça ve kaynak kişiler bulunmaktadır.

3. Erdoğdu, Ata. *Kastamonu Folkloru 1*, Kastamonu: Detay Kopyalama-Kırtasiye, 2008, 400 s.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: İl'in Tarihi; İl'in Nüfusu; İl'in Coğrafi Durumu; İl'de Ekonomik Durum; İl'de Turizm; İl'de Folklorik Yapı; Halk Türküleri; Maniler; Atasözleri; Bilmeceler; İnanmalar- Batıl İnançlar; Kastamonu Çevresinde Dil; Sözlük; Kaynaklar.

Ata Erdoğdu'nun "Kastamonu Folkloru" adlı iki ciltlik eserinin ilk baskısı 1991 yılında yapılmıştır. İncelememizde 2008'de yapılan baskı kullanılmıştır. Araştırmacı yazar Ata Erdoğdu'nun öğretmenlik mesleği süresince Kastamonu'nun çeşitli bölgelerinde derlediği ürünleri kaleme alması sonucu ortaya çıkan bu eser Kastamonu halk bilimini konu konu ele alan tek eser olma özelliğine sahiptir.

Eserin birinci cildinde daha çok halk edebiyatı konuları ele alınmıştır. İlk bölümde Kastamonu'nun tarihî özellikleri, nüfus yapısı, coğrafi özellikleri, ekonomik yapısı, turizm değerleri ve halk bilimi hakkında genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölüm olan "Halk Türküleri" bölümünde ise Kastamonu türkülerinin halk edebiyatı ve halk müziği içindeki yeri hakkında bilgi verilmiş, sonrasında TRT arşivinde yer alan Kastamonu yöresine ait yirmi yedi adet türkü alfabetik düzen içerisinde verilmiştir. Üçüncü bölümde Kastamonu yöresinden toplanmış veya çeşitli kaynaklardan alınmış mâni örnekleri aktarılmıştır. Dördüncü bölümde Kastamonu

yöresinden atasözleri ve özlü sözler alfabetik düzen içerisinde verilmiştir. Beşinci bölümde Kastamonu yöresinden bilmeceler yer almaktadır. Altıncı bölümde batıl inançlar, hayır dilekler (dua), ilenmeler (beddua) hakkında bilgi verilmiş ve Kastamonu çevresinden batıl inançlar alfabetik olarak sıralanmıştır. Yedinci ve son bölüm olan "Dil" bölümünde ise Kastamonu yöresi ağız özellikleri, Kastamonu yöresinden deyimler ve Kastamonu çevresinden kelimeleri içeren bir sözlük yer almaktadır.

4. Erdoğdu, Ata. *Kastamonu Folkloru 2*, Kastamonu: Detay Kopyalama-Kırtasiye, 2008, XVI+400 s.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: Yöresel Yemekler; Yöremizde Kıyafet; Fıkra ve Hatıralar; Evlenme Âdetleri; Yöresel Halk Oyunları; Kastamonu Evleri; Kastamonu'da El Sanatları; Çocuk Oyunları; Efsane-Menkıbe-Destan; Sözlük; Kaynaklar.

Ata Erdoğdu'nun "Kastamonu Folkloru" adlı iki ciltlik eserinin ilk baskısı 1991 yılında yapılmıştır. İncelememizde 2008 yılında yapılan baskı kullanılmıştır.

Eserin ikinci cildinin giriş bölümünde Tosya, Azdavay-Pınarbaşı, Daday, Şenpazar-Cide, Bozkurt-Abana-Araç yörelerine ait geleneksel kadın kıyafetleri fotoğraflarına yer verilmiş ve ardından Kastamonu yöre mutfağından geleneksel yemeklere, halk oyunlarından, el sanatlarına, geleneksel mimariye kadar bir dizi fotoğrafa yer verilmiştir. Eserin bu cildinde Kastamonu'nun halk bilimi değerleri on bir başlıkta ele alınmıştır.

"Kastamonu Mutfağı" başlığı altında "İle Özgü Yemekler", "Çorbalar", "Tatlılar", "Dolmalar", "Sac Ekmekleri", "Diğer Ekmekler" ve "Diğer Yemekler" olmak üzere sınıflanmış, malzemeleri ve tariflerine yer verilmiştir.

"Yörede Kıyafet" başlığı altında geleneksel kıyafetler ele alınmış; kadın kıyafetleri, iç giyim, dış giyim ve erkek kıyafetleri olmak üzere tarif edilmiştir.

“Kastamonu’dan Fıkralar ve Hatıralar” başlığı altında yöreden derlenen ve çeşitli kaynaklardan alıntılanan Kastamonu fıkralarına yer verilmiştir. Bu fıkraların kimden derlendiği ve hangi kaynaktan alındığı dipnotta belirtilmiştir.

“Kastamonu Çevresinde Evlenme Âdetleri” başlığı altında Kastamonu’da düğünün kız görme, ev görme, kız isteme, söz kesme, şerbet içme, urba görme, düğün, sepet, kına hak, semet, evirlik aşamaları ile düğün eğlenceleri ve düğün yemeklerini incelemiştir.

“Kastamonu Yöresi Halk Oyunları” başlığı altında Allı Gelin, Azdavay Çiftetellisi, Bacacılar, Beşik Düğünü, Beyler Bahçesi, Birini de Yavrum Birini, Çarşamba, Çatalzeytin Çiftetellisi, Çırdak-Çıtırdak, Davul Oyunu, Değirmenci, Elinde de Ziller, Gelin Alma, Gıydıvanın Kızları, Gökçeağaç, Helesa-Gemici, Kına (Çatalzeytin), Kına Gecesi (Daday), Limlim Yar, Ormancı, Ortak Benim Hakkım Yeme, Sarı Yazma, Sepetçioğlu, Tiridine Bandım, Topal Koşma, Vur Davulun Tersine oyunlarının sahnelenişini ve oynanışlarını verilmiştir.

“Kastamonu Evleri” başlığı altında Kastamonu evlerinin mimari yapısı ve ilçelerde bulunan konakların halk mimarisi açısından değerlendirilmesi yapılmıştır. Yazar, Kastamonu evlerini “Eşraf Evleri”, “Şehir Evleri”, “Ağa Evleri”, “Köy Evleri”, “Yayla Evleri” ve “Bağ Evleri” olmak üzere gruplandırmıştır.

“Kastamonu El Sanatları” başlığı altında bakırcılık, bıçakçılık, bitkisel örücülük-sepetçilik, çalmaç-tıkır-yayık, çarşaf bağı, çilingirlik, çömlekçilik, davul-zurna-kaval, kahve değirmeni, el dokuması, hamam kesesi, kastamonu fanilası, kaşıkçılık, keçecilik, mutaflık, nalbantlık, oya-dantel, oymacılık, sandık-sandalye, saraçlık, saz yapımı, sofra örtüsü, telacılık, tosya kuşağı, urgancılık el sanatları hakkında bilgiler verilmiş ve bu el sanatlarının kitap kaleme alındığı tarihteki durumları ele alınmıştır.

“Çocuk Oyunları ve Eğlenceleri” başlığı altında Kastamonu’da tespit edilen çocuk oyunlarına yer verilmiş ve oyunların oynanışları anlatılmıştır. Bu oyunlar; gıygam-beştaş, bezirgânbaşı, birdirbir, çatal matal kaç çatal, çizgi oyunu, dokuz kiremit, dokuztaş, ebecilik, elim elim elbela, el üstünde kimin eli, esnaf oyunu, hoshos oyunu, hot-hot-ellebaş, ip atlama, kazıklı çelik kazıklı met, kayık, körebe, köşe kapmaca,

mendil kapmaca, mendilim kaç köşe, met-amen çeliği, mini mini, salıncak, saklambaç, tenekeli saklambaç, tahtalı saklambaç, tavşan kaç tazı tut, tırtıl, uzuneşek, üçtaş, vız vız, yağ satarım bal satarım, yattı kabak ve yüzük oyunlarıdır.

"Efsaneler-Menkıbeler-Destanlar-Ninniler-İlahiler" başlığı altında Kastamonu'dan derlenen sözlü edebiyat ürünleri ele alınmıştır. Bu ürünler "Kastın Neydi Moni", "Yaralıgöz" ve "Ağlı Kalesi" efsaneleri; "Borcumdan Halas Oldum", "Peştamal", "Hırka", "Çakal Deresi", "Fırıncık Türbesi", "Kulaksız Ömer Efendi", "Çoban", İsmail Bey", "Sinan Bey", "Dede Hamamı", "Kar" efsaneleri ve "Tarif", "Ballıdağ", "Kına", "Ecel Beşiği" ilahileri; "İsmailim", "Söyle Doktor", "Kömüşçü, Gelin" ve "Ana Yası" ağıtları ile ninni metinleridir.

Eserin sonunda ise Kastamonu çevresinden derlenen kelimeler, kaynak kişiler ve kaynakçaya yer verilmiştir.

5. Erdoğdu, Ata. *Kastamonu Kültürü 1 Folklor,* Kastamonu: Kastamonu Belediyesi, 2017, 588 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Sunuş; İl'in Tarihi; İl'in Nüfusu; İl'in Coğrafi Durumu; İl'de Ekonomik Durum; İl'de Turizm; İl'de Folklorik Yapı; Halk Türküleri; TRT Arşivinde Kastamonu Halk Türküleri; TRT Arşivinde Hikâyeli Halk Türküleri; 1928 İncelemesi Halk Türküleri; 1928 Tespitinden İncelemesi Olanlar; Ezgileri İle Kastamonu Halk Türküleri; Süleyman Şenel'in Derlemesi Türküler; Diğer Kastamonu Halk Türküleri; Hikâyesi Olan Diğer Türküler; Mâniler; Ramazan Mâniler; Atasözleri; Bilmeceler; İnanmalar- Batıl İnançlar; Yöresel Yemekler; Yörede Kıyafet; Fıkra ve Hatıralar; Evlenme Âdetleri; Yöresel Halk Oyunları; Kastamonu Evleri; Kastamonu'da El Sanatları; Çocuk Oyunları-Tekerlemeler; Efsane ve Menkıbeler; Ninniler; Yörede Dil; Sözlük; Kaynaklar.

Eser, Ata Erdoğdu'nun 1991 ve 1992 yıllarında ilk baskısını yaptığı "Kastamonu Folkloru" adlı iki ciltlik çalışmasının ilavelerle güncelleştirilerek, tek ciltte toplanmış hâlidir. Kitapta öncelikle Kastamonu'nun tarihî, coğrafi ve ekonomik özellikleri ve nüfus yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından ildeki halk bilimsel yapı hakkında bilgi verilmiş ve sekiz başlık altında halk türküleri konusu işlenmiştir.

Eserde, “Kastamonu Folkloru” adlı iki ciltlik çalışmadan farklı olarak halk türküleri konusunun daha çok işlendiği görülmektedir.

6. Erdoğdu, Ata. *Kastamonu Kültürü 2*, Kastamonu: 2018, 608 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: İlimiz Kastamonu; İkinci Bölüm: Dokuma Kültürü; Üçüncü Bölüm: El Sanatları; Kaynaklar.

Ata Erdoğdu’nun dört ciltlik “Kastamonu Kültürü” adlı çalışmasının ikinci cildi olan bu eserin birinci bölümü, yazarın 1993 yılında öğretmen ve öğrencilere kaynak olması amacıyla hazırladığını ifade ettiği “İlimiz Kastamonu ve Karadeniz Bölgesi” kitabının güncellenmiş hâlidir.

“İlimiz Kastamonu” adlı birinci bölümde yazar, Kastamonu’nun beşerî ve fizikî açıdan coğrafi durumunu, yer şekilleri, iklim özellikleri, bitki örtüsü ve nüfus özelliklerini rakamsal verilerle ortaya koymuştur. Ayrıca Kastamonu’daki kültürel hayat, ekonomik ve ticarî durum, ilde ulaşım olanakları, turizm değerleri ve ilin yönetimi hakkında bilgiler vermiştir. Bölümde, Kastamonu’nun merkez ve diğer on dokuz ilçesi alfabetik olarak sıralanmış, tanıtılan ilçelerin mahalle ve köy sayıları ile nüfus sayıları verilmiştir.

Eserin ikinci bölümünde yazar, 2008 yılında yayınladığı “Kastamonu El Dokumacılığı” adlı kitabına yer vermiştir. Erdoğdu Kastamonu’da dokumacılığın eski bir el sanatı olduğunu fakat bu el sanatının 1940’lı yıllara oranla unutulmakta olduğunu belirtmiş, 1996-1999 yılları arasında sanatın Kastamonu’da yeniden ayağa kaldırılması yönünde yaptığı çalışmalar hakkında bilgi vermiştir. Bu bölümde ayrıca dokumacılık sanatının dünyada ve Türklerdeki tarihi, Kastamonu’da dokumacılık sanatının sürdürülmesine katkısı olan kurum ve kişiler ile Kastamonu ilçelerinde yapılan dokuma çeşitleri ve hammaddeleri incelenmiştir.

Eserin üçüncü bölümünde ise son beş yıldaki derlemeleri ve Müze Müdürlüğünde 1959-1963 yıllarında görevli personel ile Müze Müdürü Ahmet Gökoğlu’nun el sanatları alanında yaptığı çalışmalarından hareketle “Unutulmaya Yüz Tutmuş İş ve Meslekler”e yer vermiştir. Bu bölümde yazar, Kastamonu’nun geleneksel sanatlar

bakımından zengin bir mirasa sahip olduğunu söylemiş, el sanatlarının tespitine yönelik 1960'lı yıllarda yaptığı derleme çalışmalarını yeni derlemelerle genişleterek eserinde yer vermiştir. Bölümde geleneksel el sanatlarının yanında kadayıfçılık, şekercilik, dondurmacılık, gazoz yapımı gibi kaybolan meslekler de anlatılmıştır.

7. Erdoğdu, Ata. *Kastamonu Kültürü 3,* Kastamonu: 2018, 608 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: İçindekiler; Ön söz; Birinci Bölüm: Kastamonu Çevresi Oyun ve Eğlenceler; Çocuk Oyunları, Seyirlik Oyunlar; Kadın Seyirlik Oyunları, Erkek Seyirlik Oyunları, İkinci Bölüm: Yol Durakları (Hanlar, Hancılar); Üçüncü Bölüm: Davul Kültürü ve Karayılan; Kaynaklar.

Ata Erdoğdu'nun dört ciltlik "Kastamonu Kültürü" adlı çalışmasının üçüncü cildi olan bu eserin birinci bölümünü "Oyun ve Eğlenceler" oluşturmaktadır. Yazar, bölümde Kastamonu'da eski yıllarda ve günümüzde oynanan çocuk oyunlarına, kadınlar tarafından oynanan seyirlik oyunlar ve erkekler tarafından oynanan seyirlik oyunlara yer vermiştir.

Yazar, oyun ve eğlencelerin çocukların olduğu kadar gençlerin ve büyüklerin ruhsal dili olduğunu bununla birlikte çocuk oyunlarının en temel özelliklerinden birinin toplumsallık olduğunu söylemiştir. Çocukların oynadıkları bu oyunların Türk toplumunda olduğu gibi Kastamonu'da da toplumun yaşantı biçimini, hoşgörüsünü, yardım duygusu ile yarışma ve kazanma içgüdülerini yansıttığını belirtmiştir.

Erdoğdu, çocukların oyun oynarken ebeyi belirlemek için söylediği sayışmacalara örnekler verdikten sonra alfabetik olarak sıraladığı seksen bir çocuk oyununun oynanışını tarif etmiştir. Bazı çocuk oyunlarının oynanışları çizimlerle bazıları ise fotoğraflarla desteklenmiştir.

Yazar, "Kadın Seyirlik Oyunları" başlığı altında alfabetik olarak sıraladığı otuz yedi kadın oyununun oynanışını tarif etmiştir. Bunun yanında "Erkek Seyirlik Oyunları" başlığı altında erkekler tarafından oynanan kırk iki oyunun oynanışını anlatmıştır.

Eserin ikinci bölümünü "Yol Durakları (Hanlar-Hancılar)" oluşturmaktadır. Yazar, Anadolu'da ipek yolu ve kervan yollarına yapılan çok sayıda sultan hanı, kervansaray bulunduğunu, bu yapıların misafirliğin bir göstergesi olduğu kadar ticarete değerin ve güvenliğe verilen önemin göstergesi olduğunu belirtmiştir. Kastamonu vilâyet salnamelerinden ve çeşitli kaynaklardan hareketle geçmiş yıllarda Kastamonu'da ticarî amaçla kullanılan hanların sayılarına yer vermiş, 1700'lü yıllardan önce hizmet amacıyla yapılmış han ve sultan hanlarını tanıtmıştır.

"Kastamonu İlinde Yol Durakları" adlı başlık altında yazar, ilçelere göre tarihî süreçte faaliyet gösteren kırk dört güzergâh belirlemiş, bu güzergâhların en eskisinin Sinop-Boyabat üzerinden gelip Hanönü-Taşköprü ve Kastamonu'ya uzanan hat olduğunu tespit etmiştir. Hanların tarihî ve işlevsel birçok yönü bulunduğunu belirten yazar, bu hanlarda konaklayan yolcuların kimler olduğunu maddeler hâlinde sıralamıştır.

Eserin üçüncü bölümünü, yazarın "Kastamonu Davul Kültürü ve Karayılan" adlı kitabı oluşturmaktadır. Bölümde, Kastamonu'yu yurt içinde ve yurt dışında başarı ile temsil etmiş "Karayılan" olarak tanınan Mahir Dağlı örneğinden yola çıkılarak davulun Kastamonu müzik pratikleri önemi, Kastamonu davulunun yapısal özellikleri ve il genelinde bu sanata hizmet eden davul ve zurna sanatçılarının biyografilerine yer verilmiştir.

8. Erdoğdu, Ata. *Kastamonu Kültürü 4*, Kastamonu: 2018, 608 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Amcamın Gözyaşları; İkinci Bölüm: Kıbrıs'ta İki Yıl; Üçüncü Bölüm: Benim İçin; Dördüncü Bölüm: Ben de Yazdım; Beşinci Bölüm: Kastamonu'dan Beş Kültür Adamı; Kaynaklar.

Ata Erdoğdu'nun dört ciltlik "Kastamonu Kültürü" adlı çalışmasının dördüncü cildi olan bu eserin birinci bölümünü yazarın Balkan Savaşlarının yüzüncü yıl dönümü olan 2012 yılında kaleme aldığı "Amcamın Gözyaşları" kitabı oluşturur. Yazar, kitabı Balkan Savaşlarında şehit olan dedesi Mollaoğlu Mustafa ile aynı savaşlarda şehit olan diğer şehitlerin ayrıca 1912 yılında doğan annesi ve amcasının hatırasına yazdığını söylemiştir.

Yazar, bölümde Mollaoğlu sülalesinin çokluğu nedeniyle eski isminin "Molla köyü" olduğu ifade edilen Dereköy'ün tarihî yapısı ve günümüzdeki durumu ile krokisine yer vermiş, ardından dedesi Alikoçgil ailesine mensup olan Mollaoğlu Mustafa'nın soyağacı şemasını vermiştir. Bölümde, soyağacında adları geçen Mollaoğlu Ali (Alikoç), Alikoç'un Oğlu Hüseyin, Alikoç'un Oğlu Lütfullah ve Lütfullah oğlu Mustafa'nın öz geçmişleri yazılmıştır.

Eserin ikinci bölümünü yazarın 2005-2006 yıllarında yaşadığı Kıbrıs'ı tanıtmayı amaçlayarak 2012 yılında kaleme aldığı "Kıbrıs'ta İki Yıl" adlı kitap oluşturmaktadır. Yazar, Kıbrıs'ın Kastamonu'dan nasıl algılandığını, hissedilen arzulanan Kıbrıs ile yaşanılan Kıbrıs'ın farklarının neler olduğunu ve Kastamonu ile Kıbrıs'ın tarihteki ilişkilerini ele almıştır. Erdoğdu, Kıbrıs'ta 1930'lu yıllarda başlayıp 1950'li yılların sonunda yoğunlaşan, 1963'te yeniden alevlenen acı olayların Kastamonu'da yayın yapan yerel gazetelere yansımalarından örnekler vermiştir.

Yazar, "Kastamonu Kıbrıs İlişkileri" başlığı altında tarihsel süreçte Kastamonu ve Kıbrıs'ın siyasî ve kültürel ilişkilerini incelemiş; 25 Aralık 2005 tarihinde Kıbrıs'a gittiği ilk gün ile Kıbrıs'ın şehirleri, önemli gördüğü mekânları, etnik durumunu, sosyal ve dinî yaşantı, el sanatları geleneği, askeri ve ekonomik özellikleri ve turizm değerlerini anlatmıştır. "Ben" adlı kısımda ise yazar, kendi yaşamını anlatmıştır.

"Kastamonu'dan Beş Kültür Adamı" adlı üçüncü bölümde yazar, Kastamonu kültürüne 1950-1960'lı yıllarda hizmet etmiş İhsan Ozanoğlu, Mahir Dağlı (Karayılan), Hakkı Bayraktar (Yorgansız Hakkı Çavuş), Ahmet Gökoğlu (Müze Müdürü) ve Mahir Tellaloğlu'nun (Halk Eğitim Müdürü) hayatı ve çalışmalarını ele almıştır. Kastamonu kültürüne katkı sağlayan beş kültür insanına minnet ve şükran göstergesi olarak bölümü kaleme aldığını belirten yazar, tanıttığı bu kişilerin fotoğraflarına da yer vermiştir. Bu bakımdan bölüm bir albüm çalışması hüviyetindedir.

9. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Biyografi,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 184, 1965.

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri Kastamonu kültürüne çeşitli alanlarda hizmet etmiş aileler ve kültür insanlarının biyografilerine yer verdiği risalelerden oluşmaktadır. Eserde biyografilerine yer verilen aile ve kişiler eserdeki sırasıyla şunlardır: Celalzade Salih Çelebi, Hünkâr Pehlivanlarından (Çeviricioğlu), Kadızade Celalettin Tosyalı, Hz. Fatıma'nın Vefatı, İbn-i Şirin, Kastamonu Şairlerinden Lütfü, Ecevit Ailesi, Şadi, Talat Mümtaz Yaman.

10. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Biyografiler*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 185, t.y.

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri Kastamonu kültürüne çeşitli alanlarda hizmet etmiş aileler ve kültür insanlarının biyografilerine yer verdiği risalelerden oluşmaktadır. Eserde biyografilerine yer verilen aile ve kişiler eserdeki sırasıyla şunlardır: Alagüroğulları, Altı Kılıçoğulları, Benderlioğulları, Hakkı İnan, Medhi, Numan Özdemir, Sadii, Şeyh Mustafa, Zeki Cemal Bakiçelebioğlu, Zaifi, Ziya Tenmen.

11. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 23104, 1976.

Eser şu kısımlardan oluşmaktadır: Ağa Konakları, Arpa Kapanı, Aşevleri, Basmacılar, Gözlemeciler, Hamallık, Hayvan Pazarı, Kadınlar Pazarı, Kazık Kebabı, Kebapçılar, Köfteciler, Meşrubat, Muhallebiciler, Odalar, Ovalı Pazarı, Pekmezciler, Püryancılar, Sem'a Haneler, Tabaklar, Tiritçiler, Unkapanı.

Eser, İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk biliminin çeşitli dallarında el yazısı ile yazıp bir araya getirdiği etüt çalışmasıdır. Eserde yer verilen konu başlıklarının kısa özeti şöyledir.

Ağa Konakları: Yazar ağa konaklarının diğer konaklardan çok farklı olduğunu belirtmiş, bu konakların haremlik ve selamlık olmak üzere iki kısımdan oluştuğunu söylemiştir. Ozanoğlu, bölümde ağa konaklarından iki örneğe yer vermiş, mimari yapılarını anlatmıştır.

Arpa Kapanı: Yazar Kastamonu merkezinde belediye tarafından tahıl satıcıları için oluşturulan halk arasında "Arpa Kapanı" veya "Tahıl Kapanı" olarak bilinen yeriyle bu kapanın özellikleri ve buradaki ticari ilişkileri anlatmıştır.

Aşevleri: Yazar şeriye sicillerinden hareketle eserin kaleme alındığı dönemlerden önce lokanta ve aşçı dükkânı olmadığını söylemiş, lokanta gibi yerlerin 19. yüzyılda ortaya çıktığını belirtmiştir. Yazıda Kastamonu çarşısında yemek yenilebilen yerler sıralanmıştır.

Basmacılar: Yazar basmacılığın Kastamonu ve dolaylarının en eski sanatlarından olduğunu söylemiş, eserin kaleme alındığı tarihte basma atölyelerinin yok denilecek kadar azaldığını belirtmiştir. Ardından yazar, basmacılığın yapım aşamalarını anlatmıştır.

Gözlemeciler: Yazar şeriye sicillerinden hareketle 16-19. yüzyıllarda gözlemeciliğin Kastamonu'da önemli olduğunu söylemiş, şehirde başlı başına gözlemecilik ile uğraşan dükkânların olduğunu belirtmiştir. Ardından yazar, gözlemelerin ne zaman yendiği ve gözlemecilerin çalışma koşullarına yer vermiştir.

Hamallık: Yazar eserin kaleme alındığı tarihte taşıtların ortaya çıkmasıyla hamallığa çok az ihtiyaç duyulduğunu fakat eski devirlerde hamallığın önemli bir meslek olduğunu belirtmiş, hamalların çalışma koşulları hakkında bilgi vermiştir.

Hayvan Pazarı: Yazar hayvan satışları için Kastamonu merkezi ve ilçelerinde "hayvan pazarı" denilen yerler oluşturulduğunu söylemiş, bu yerlerin özellikleri ve burada yapılan ticaret hakkında bilgi vermiştir.

Kadınlar Pazarı: Yazar eserin kaleme alındığı tarihte, kadınlar tarafından imâl edilen ürünlerin satışa sunulduğu pazarın mevkisini tarif etmiş, bu pazardaki ticarî hayata ve satış günlerine yer vermiştir.

Kazık Kebabı: Yazar Kastamonu'da koyun etinden ve çoğunlukla keçi etinden yapılan kazık kebabının yapımını ve tüketimini anlatmıştır.

Kebapçılar: Yazar Kastamonu ve ilçelerinde köfteci dükkânlarını, köfte yapımını ve tüketimini anlatmıştır.

Meşrubatçılar: Yazar 20. yüzyılın ilk yıllarına kadar Kastamonu'da satılan meşrubatları boza, şıra, sahlep, ayran, limonata olarak sıralamış, bu içeceklerin yapımını ve tüketimini anlatmıştır.

Muhallebiciler: Yazar eserin kaleme alındığı tarih itibariyle Kastamonu'da muhallebiciliğin eski bir meslek olmadığını belirtmiş, Kastamonu'daki ünlü muhallebicileri anlatmıştır.

Odalar: Yazar eserin kaleme alındığı tarihin öncesi dönemlerde her köyde konukevleri bulunduğunu bu odaların bir hayır tesisi olduğunu, odalarda fakirlerin doyurulduğunu belirtmiştir. Odaların yapısını anlatmıştır.

Ovalı Pazarı: Yazar Kastamonu'da sebze, yaş ve kuru meyve satılan, halk arasında "ovalı pazarı" olarak çarşıyı ele almış, pazar kurulan yerleri ve pazarlardaki ticareti ele almıştır.

Pekmezciler: Yazar şeriye sicillerinden hareketle Kastamonu'daki pekmezci dükkânlarını ve pekmez çeşitlerini anlatmıştır.

Püryancılar: Yazar Kastamonu'nun hemen her köşesinde püryan ustalarının bulunduğunu belirmiş, Taşköprü ve çevresinde "kuyu kebabı" adıyla bilinen kebabın yapımını ve tüketimini anlatmıştır.

Sem'a Hâneler: Yazar eserini kaleme aldığı tarihte sem'a hânelerin tarihe karıştığını bildirmiş, şeriye sicillerinden hareketle mumhane olarak bilinen sem'a hânelerin işlevini ve durumunu anlatmıştır.

Tabaklar: Yazar debbagatlığın Kastamonu'nun en eski sanatlarından olduğunu fakat eserin kaleme alındığı tarihte unutulduğunu söylemiş, Kastamonu'daki üç büyük debagathanenin yerlerini tarif etmiştir.

Tiritçiler: Eserin kaleme alındığı tarihte tiritçiliğin Kastamonu'nun ölü sanatlarından olduğunu belirten yazar, Kastamonu'daki tiritçi dükkânlarını anlatmıştır.

Unkapanı: Un satışı için oluşturulan yerlere kapan denildiğini belirten yazar, Kastamonu merkezinde eserin kaleme alındığı tarihteki kapanların yerlerini tarif etmiştir.

12. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru*. Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 1972.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Tarım Folkloru, Besinler, Maliye (Vergiler, Salmalar ve Bedenî Mükellefiyetler), Ticaret Folkloru, Teşkilat, Güveyi Koyma Töreni, Perde ve Baskın, Törenlerde Oyun ve Eğlenceler.

Eser, İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk biliminin çeşitli dallarından derleyip bir araya getirdiği daktilografi ile yazılan bir etüt çalışmasıdır. Eserde yer verilen konular ve kısa özeti şu şekildedir:

Tarım Folkloru: Yazar Kastamonu'da tarımsal üretimi, "Tarla Ziraati", "Bahçe Ziraati" ve "Hayvancılık" olmak üzere üç sınıfa ayırmış, bu sınıflarda yetiştirilen mahsüller ve hayvanların üretimi ile üretilen ürünlerin hasat aşamalarını incelemiştir.

Besinler: Yazar "Tarım Folkloru" bölümünde tasnif ettiği tarımsal üretim içinde gıda maddesi olarak kullanılan ürünleri sıralamış, nasıl tüketildiklerini ve bu ürünlerden hangi yemeklerin yapıldığını yazmıştır.

Maliye Folkloru: Yazar Osmanlı Devleti zamanında vatandaşın mükellefiyetlerinin çok ağır olduğunu, halkın bu ağır vergi yükü altında ezildiğini belirtmiştir. Ozanoğlu, yazısında halktan alınan vergi türleri hakkında bilgi ve Kastamonu'dan alınan vergi miktarlarından örnekler vermiştir.

Ticaret Folkloru: Yazar mal devrine göre tüccarları toptancı, toptancı-perakendeci ve yalnız perakendeci olmak üzere sınıflandırmış, ahilik ve alışveriş kültürü hakkında bilgi vermiştir.

Teşkilat: Yazar Osmanlı Devleti zamanından itibaren ülke genelinde ve Kastamonu'daki idari yapı ile teşkilatlanmayı ele almış, Kastamonu şehir merkezinin, ilçelerin mahallelerin ve köylerin yönetimine dair bilgiler vermiştir.

Güvey Koyma Töreni: Yazar Türk ve İslamiyet geleneklerinde zifafın perşembe günü akşamı yapılageldiğini, belirtmiş, bu geleneğin pazar gecesi yapılmasının geleneklerimizde yeri olmadığını söylemiştir. Yazıda, Kastamonu köylerinde halk arasında yaşamakta olan güveyi koyma âdetleri anlatılmıştır.

Perde ve Baskın: Yazar bu bölümde Cumhuriyet'in ilanından önce yapılan kadınlı, içkili, sazlı ve sözlü bir zevk âlemi olan perde ve bazı âlemlerin sonrasında çıkan kavga anlamına gelen baskını anlatmıştır.

Törenlerde Oyun ve Eğlenceler: Yazar "Kastamonu Halkıyat ve Harsiyatı Oyun ve Eğlenceler" adlı kitabını tamamlayıcı nitelikte kaleme aldığı bu bölümde kitaptan farklı olarak törenlere ve güreş, at koşusu gibi spor faaliyetlerine yer vermiştir. Bu spor faaliyetlerinin aşamalarını tarif etmiştir.

13. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 23091, (10 risale, 1975-1976).

Eser şu risalelerden oluşmaktadır: At, Mehter Ocağı, Silah, Ay Tutulması, Gün Tutulması, Dolu, Yağmur İstidalı, Manzum Bilmeceler, Topal Koşma Türküsü, Mansur Bilmeceler.

Eser, İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk bilimi, halk inanışları ve halk edebiyatı konularında 1975-1976 yıllarında derlediği bilgileri içeren risaleleri bir araya getirerek oluşturduğu bir etüt çalışmasıdır. Eserde yer verilen konular ve kısa özeti şöyledir.

At: Yazar at beslemek ve terbiye etmenin Türklere mahsus bir sanat olduğunu "At, Avrat, Silah" deyiminin ata verilen değeri ortaya koyduğunu söylemiştir. Ozanoğlu, Kastamonu'nun ilk sahiplerinin Türkler olması nedeniyle ve Kastamonu'nun yaya yürünemeyecek kadar dik yamaçlara sahip olması nedeniyle Kastamonuluların at

yetiştirmede hünerli olduklarını belirtmiş, risalenin sonunda atla ilgili sözlü kültürde yaşayan sözlere yer vermiştir.

Esrar Âlemi: Ozanoğlu Kastamonu'da kendir bitkisinin[2] tohumundan elde edilen esrarın içilmesinin nedenini eserin kaleme alındığı tarihte içki bulunmamasından veya fakirlik nedeniyle alınamamasından kaynaklandığını belirtmiş, Kastamonu'da esrar yapma ve içme şekillerini anlatmıştır.

Mehter Ocağı: Yazar mehter takımının Osmanlı Devleti zamanında çok verimli bir müzik okulu kimliği kazandığını, Candaroğulları döneminde açılan mehter takımının Kastamonu'daki eğlence ve düğünlerde kullanıldığını belirtmiştir.

Silah: Ozanoğlu, silahları "Esliha-i Mariye (Ateşli Silahlar)" ve "Esliha-i Eâriha (Kesici Silahlar)" olmak üzere ikiye ayırmış, Kastamonu'da halkın kullandığı silah çeşitlerini sıralamıştır.

Ay Tutulması: Yazar ay tutulması zamanında Kastamonu köylerinde silahların atıldığını ve her evden ezan sesleri yükseldiğini söylemiş, ay tutulması hakkındaki halk inanışlarını anlatmıştır.

Dolu: Kastamonu'da doluya "sepgen" küçüklerine ise "siyilci" denildiğini belirten yazar, dolu yağışı karşısında Kastamonu ve köylerinde geliştirilen davranışlara ve dolu yağışı sırasında okunan dualara yer vermiştir.

Gün Tutulması: Yazar gün tutulması olayı etrafında Kastamonu'da uygulanan âdetleri anlatmış, gün tutulması ile ay tutulması farkına değinmiştir. Gün tutulmasının kıyamet alâmeti olarak algılandığını söylemiştir.

Yağmur İstidali: Yazar Kastamonu'da yağmur yağışının önceden tahmin edilmesi yönündeki halk meteorolojisi uygulamalarını anlatmıştır.

Manzum Bilmeceler: Yazar Kastamonu'dan derlediği manzum bilmece metinlerini alfabetik olarak sıralamış ve cevaplarına yer vermiştir.

[2] Kenevir bitkisinin yöredeki adlandırması.

Topal Koşma: Yazar Topal Koşma türküsünün hikâyesini anlatmış ve türkü metnine yer vermiştir.

Mensur Bilmeceler: Yazar bilmeceleri "mensur" ve "manzum" olarak ikiye ayırarak incelemenin edebiyat ve halk bilimi açısından bir zorunluluk olduğunu belirtmiş, ardından alfabetik olarak sıraladığı bilmece metinleri ve cevaplarına yer vermiştir.

14. Topçuoğlu, Cahit. *Kastamonu İli Araç İlçesi Sıragömü Köyü, C.2*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2018, XVI+215 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Sıragömü Köyü Nerededir?, Sıragömü Köyü'nün Adının Anlamı, Sıragömü Köyü'nün Tarihi, Sıragömü Köyü'nün Nüfusu, Sıragömü Köyü Sülale Adları (2018), Sıragömü Köyü'nde Âdetler, Sıragömü Köyü'nde Yemekler, Sıragömü Köyü'nün Geçim Kaynakları, Sıragömü Köyü'nde Sosyal Hayat, Sıragömü Köyü'nde Yer Adları, Sıragömü Köyü'nde Kullanılan Beddua ve Deyimler, Unutulmaya Yüz Tutmuş Kelime ve Kavramlar, Mâniler, Sıragömü Köyü'ne Ait Ağıtlar ve Hikâyeleri, Eğitim, Köy Muhtarları ve Azaları, Sıragömülülerden Hatıralar, Sıragömü Köyü Karar Defterlerinden Örnekler, Sözlük, Sıragömülü Muhtar, Bürokrat ve Sanatçıların Özgeçmişleri, Kaynak Kişiler Hakkında Kısa Bilgi, Kaynakça.

Topçuoğlu, eserinin ön sözünde ülkemizin genelinde olduğu gibi Sıragömü köyünde de büyük gelişme ve değişmelerin yaşandığını, köylerin bayramdan bayrama gidilen yerler hâline geldiğini, köylerde yaşatılan kültürün neredeyse bittiğini ifade etmiştir. Bu bakımdan kitabın kaleme alınmasındaki amaç, köyü tanıtmak ve anlatmak, gelecek nesillerin faydalanacağı bir eser ortaya koymaktır.

Eserin başında Sabri Salman'ın 2013 yılında yazdığı "Sıragömü" adlı şiire yer verilmiştir.

"Sıragömü Nerededir?" adlı birinci bölümde köyün coğrafî konumu, sınırları ve mahalleleri hakkında bilgi verilmiştir.

“Sıragömü Köyü’nün Adının Anlamı” adlı ikinci bölümde yazar, köyün adının nereden geldiği hakkındaki görüşlerine yer vermiştir.

“Sıragömü Köyü’nün Tarihi” adlı üçüncü bölümde Osmanlı Devleti’nden itibaren köyün tarihsel durumu, Kurtuluş Savaşı’nda şehit olan köylülerin isimleri ve köyde yaşanmış önemli olaylara yer verilmiştir.

“Sıragömü Köyü’nün Nüfusu” adlı dördüncü bölümde tarihsel süreçte köydeki nüfus hareketliliği anlatılmış, yıllara göre nüfus sayıları verilmiştir.

“Sıragömü Köyü’nde Âdetler” adlı beşinci bölümde düğün âdetlerinden kız görme, kız isteme, kına, urba görmek, düğün, hak gün, güyo başı dolandırmak, güyo kuymak, duvak serpmek âdetleri anlatılmıştır. Doğum ve doğum sonrası âdetler, dinî bayram geleneklerinden mezarlık ziyaretleri, ramazan-imam nöbetleri bayram yeme hakkında bilgiler verilmiştir. Bunların yanında “Ölüm Âdetleri”, “Yaylaya Çıkış”, “Türbeyi Dolanma”, “Erenler Tepesi”, “Gara Şık Türbesi”, “Sarılık Suyu”, “İmece” ve “El Sanatları” başlıkları altında gelenekler anlatılmıştır.

“Sıragömü Köyü’nde Giyim-Kuşam” adlı altıncı bölümde köyde kadın giyimi, çocuk giyimi ve erkek giyimi özelliklerine yer verilmiştir.

“Sıragömü Köyü’nde Yemekler” adlı yedinci bölümde tarhana çorbası, mıyam, saraylı (paça), hesude, çalkama (mıklama), dene çorbası, oğmaç (tok tok), çorbası, keşkek yemeklerinin yapılışları ve tüketilme zamanları anlatılmış; köyde ekmek yapımı ve ekmek çeşitleri sıralanmıştır.

“Sıragömü Köyü’nün Geçim Kaynakları” adlı sekizinci bölümde köyün coğrafî yapısı, bitki örtüsü, köyün geçim kaynakları olan tarım, hayvancılık ve ormancılık hakkında ilgi verilmiştir.

“Sıragömü Köyü’nde Sosyal Hayat” adlı sekizinci bölümde köydeki evlerin halk mimarisi bakımından özellikleri günlük yaşantı ve aile yapısı anlatılmıştır. Bölümde, ilkbahar, yaz, sonbahar ve kış mevsimlerinde köydeki insanların yaşantıları anlatılmış, “Yaz” başlığı altında köyde kullanılan tarım ve hayvancılık terimlerinin

anlamlarıyla aletler tanıtılmıştır. “Kış” başlığı altında ise köy odasının işlevleri ve burada oynanan oyunlar anlatılmıştır. Ardından çocuk oyunlarından “Tıktan Oyunu”, “Diğdiban, Diğdeban, Dik Daban veya Tot” adıyla bilinen oyun, “Çelik Çomak” ve “Mele Göçmece (Mele Kuyusu)” oyunları anlatılmıştır.

“Sıragömü Köyü’nde Yer Adları” adlı dokuzuncu bölümde köydeki yer adları alfabetik olarak sıralanmış, anlamları hakkında bilgi verilmiş ve mevkileri tarif edilmiştir.

“Unutulmaya Yüz Kelime ve Kavramlar” adlı on birinci bölümde eskiden köyde kullanılan günlük yaşama dair kelimeler alfabetik olarak sıralanmıştır.

“Mâniler” adlı on ikinci bölümde köyde okunan mânilere, köye dışarıdan gelen gelinlerin ve gurbete gidenlerin köye getirdikleri mânilere yer verilmiştir. Mâniler hikâyeleri ile birlikte verilmiş böylece bağlamları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

“Sıragömü Köyü’ne Ait Ağıtlar ve Hikâyeleri” adlı on ikinci bölümde köyde yaşatılan ağıtların hikâyelerine ve ağıt metinlerine yer verilmiştir.

“Sıragömü Köyü İlkokulunda Görev Yapan Öğretmenler” adlı on üçüncü bölümde 1946 yılından 1993 yılına kadar köyde görev yapan öğretmenlerin ve Sıragömülü olup emekli olan veya görev yapan öğretmenlerin adları verilmiştir.

“1929 Yılından İtibaren Görev Yapan Sıragömü Köyü Muhtarları ve Azaları” adlı on dördüncü bölümde köyün karar defterlerindeki kayıtlardan hareketle muhtarların ve azaların isimleri sıralanmıştır.

“Sıragömülülerden Hatıralar” adlı on beşinci bölümde köyde yaşanan nükteli olaylar kurgulanarak anlatılmıştır.

“Sıragömü Karar Defterlerinden Örnekler” adlı on altıncı bölümde bazı karar örneklerine yer verilmiştir.

“Sözlük” adlı on yedinci bölümde köyde eski dönemlerde kullanıp unutulmuş veya halen kullanılan yöresel nitelikte kelimeler alfabetik olarak sıralanmıştır.

“Sıragömülü Muhtar, Bürokrat, Sanatçıların Özgeçmişleri” adlı on sekizinci bölümde söz edilen meslek gruplarına mensup kişiler alfabetik olarak sıralanmış ve kısa öz geçmişleri verilmiştir.

Eserin sonunda “Kaynak Kişiler Hakkında Kısa Bilgi” ve “Kaynakça” bulunmaktadır.

15. Zengin, Ahmet Yaşar. *Düğünleriyle, Türküleriyle, Manileriyle Kastamonu*, İstanbul: Ilgaz Yayınları, 2008.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: Kastamonu’nun Coğrafi Durumu ve Tarihi; Kastamonu’nun Coğrafi Durumu; Kastamonu Tarihi; Kastamonu Halk Oyunları; El Sanatları; Abana İlçesi; Araç İlçesi; Ağlı İlçesi; Azdavay İlçesi; Bozkurt İlçesi; Cide İlçesi; Çatalzeytin İlçesi; Daday İlçesi; Devrekâni İlçesi; Doğanyurt İlçesi; Hanönü İlçesi; İhsangazi İlçesi; İnebolu İlçesi; Küre İlçesi; Pınarbaşı İlçesi; Seydiler İlçesi; Şenpazar İlçesi; Taşköprü İlçesi; Tosya İlçesi; Kaynaklar; Yazar Hakkında Bilgi.

Ahmet Yaşar Zengin’in “Düğünleriyle, Türküleriyle, Mânileriyle Kastamonu” adlı eserinin ilk bölümünde Kastamonu’nun tarihî ve coğrafi durumuna yer verilmiş, daha sonra Kastamonu halk oyunları ve el sanatları hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından Kastamonu’nun on dokuz ilçesi alfabetik olarak sıralanmış; her ilçeye özgü halk bilimi ile ilgili değerler açıklanmıştır.

Zengin, kitabın yazılış amacını şu şekilde açıklamaktadır:

> …İşte üzerinde çalıştığım bu derleme küçük de olsa, gelenek, göreneklerimizi, kültür ve inancımızı, kısaca, insanımızı, bizi, kendimizi, özümüzü, tanımak kendi özümüzün derinliklerine inmek amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca bu tür çalışmalar insanımızın kendini tanıyıp gücünün farkına varıp, geleneğini ve kültürünü öğrenip sevmesine vesile olacaktır (Zengin, 2008).

Kitabın sonunda “kaynakça” yer almaktadır.

2.1.2. Tezler

Bu konuda herhangi bir tez çalışması tespit edilememiştir.

2.1.3. Makaleler

1. Akman, Eyüp. "Kastamonulu Feride Hanım Divânı ve Divânındaki Yerel Kültür Unsurları", *Müteferrika Kitabiyat Dergisi*, S.30, 2006, s.229-238.

Akman makalesinde Kastamonu'nun yetiştirdiği elliye yakın divan şairinden birisi olan ve Kastamonu'da yetişen ikinci kadın şair olan Baharzâde Feride Hanım hakkında birtakım ansiklopedik bilgi ve makalelerin dışında çok fazla çalışma yapılmadığını söylemiş, şairi konu alan ilk müstakil çalışmanın 2006 yılında Bünyamin Çağlayan tarafından günümüz alfabesine aktarılan "Feride Hanım Divanı" olduğunu belirtmiştir.

Makalede söz konusu çalışmanın içeriği hakkında bilgi verilmiş, ardından divandan yola çıkılarak Feride Hanım'ın yaşadığı muhit olan Kastamonu'yu ve Kastamonu'da meydana gelen olayları yansıttığı şiirlerindeki beyitlerden örnekler seçilmiştir.

Akman, Feride Hanım'ın şiirlerinde halk diline ait söz ve deyimler ile halk bilimi unsurlarının da yer aldığı tespitinde bulunmuş, bu unsurları "Deyimler" ile "Dua ve Beddualar" başlıkları altında inceleyerek şiir beyitindeki kullanımları ile Kastamonu ağzındaki kullanımlarını mukayese etmiştir. Makalede on altı deyim ile üç dua ve beddua incelenmiştir. Bunun yanında Feride Hanım'ın yazdığı Ramazaniyeler de halk bilimi açısından ele alınmıştır.

2. Çetin, İsmet. "Tosya Dergisinde Folklorla İlgili Makaleler Bibliyografyası", *Türk Folkloru Aylık Halkbilim Dergisi*, S.87, 1986, s.29.

Çetin makalesinde 1974 yılında Tosya'ya dikkatleri çekmek ve ilçenin kültür hayatına katkıda bulunmak amacıyla "Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi" adıyla çıkarılan dergide bulunan halk bilimi ile ilgili yazıların bibliyografya çalışmasını yapmıştır.

Makalenin kaleme alındığı tarih itibariyle yalnızca derginin 1974 yılındaki birinci yayın dönemine ait yazıların künyeleri verilebilmiştir. Yazıda, derginin 1991-1994 yılları arasındaki ikinci yayın dönemine ait halk bilimi ile ilgili yazıların künyeleri yer almamaktadır.

3. Kılıç, Ahmet. "Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu'nun Hayatı ve Eserleri Hakkında Bibliyografya Denemesi", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu Özel Sayısı,* S.3, 2016, s.1-36.

Kılıç makalesinde öncelikle Abdulkadiroğlu'nun ailesi, yetiştiği çevre ve eğitimi hakkında biyografik bilgiler verilmiştir. Ardından Abdulkerim Abdulkadiroğlu'nun yazdığı veya katkı sağladığı eserlerin künyeleri sırayla şu başlıklar altında verilmiştir: "Danışmanlığında Tamamlanmış Doktora Tezleri", "Danışmanlığında Tamamlanmış Yüksek Lisans Tezleri", "Yayımlanmış Kitapları", "Baskıya Hazır Olan Kitapları", "Makaleler ve Güncel Konulu Yazıları (Türk Edebiyat Tarihi ve Klasik Türk Edebiyatı Konulu Yazılar, Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları, Kongrelerde Sunduğu Bildirileri, Tanıtma Yazıları, Kütüphanecilik ve Arşiv Yazıları, Hatıra Yazıları, Güncel Konulu Yazıları)."

Makalede, Abdulkadiroğlu'nun bu başlıklar altında üç yüz yirmi iki adet eserinin künyesi verilmiştir.

4. Yıldız, Naciye. "Kastamonu'nun İlçesi Abana'da Halk Kültürü", *Erdem Dergisi Türk Halk Kültürü Özel Sayısı,* C.13, S.39, 2002, s.551-569.

Yıldız makalesinde Kastamonu'nun ilçesi Abana'da halk kültürü değerlerini ele almıştır. Abana'nın yoğun bir şekilde göç veren bir ilçe olduğunu bu sebeple de bölgedeki geleneksel kültürün unutulmaya yüz tuttuğunu belirten yazar, çalışmasında bu kültürü kayda geçirmeyi amaçlamıştır.

Yazar çalışması kapsamında Abanalı on bir kaynak kişi ile derleme çalışması gerçekleştirmiştir. Makale şu başlıklardan "Abana'da Halk Kültürü İle İlgili Genel Görüşler ve Bilgiler", "Toplum Hayatı", "Aile", "Söz Kesme", "Kız İsteme", "Nişan", "Düğün", "Şenlikler", "Bayram", "İnanışlar ve Bunlarla İlgili

Uygulamalar", "Hayvan Hastalıkları", "Halk Mutfağı", "Kıyafetler", "El Sanatları", "Halk Mimarisi", "Kullanılan Aletler", "Avcılık".

2.1.4. Bildiriler

1. Aydoğdu, Betül. "Hakkı Kâmil Beşe'nin Eserlerinde Folklorik Unsurlar", 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*, (10-15.09.2007, Ankara), Ankara: Korza Yayıncılık, 2008, C.1, s.267-288.

Aydoğdu bildirinde Cumhuriyet Dönemi'nin "Anadoluculuk Akımı"na mensup yazarlarından olan Araçlı Hakkı Kâmil Beşe'nin "Tek Çarık Yüzbaşı" adlı öykü kitabı, "Fırıldak" adlı tiyatro eseri ve "Kırk Kanat" adlı hikâye kitabındaki halk bilimi unsurlarını ele almıştır.

Yazar bildirisinde Hakkı Kâmil Beşe'nin söz konusu eserlerindeki halk bilimi unsurlarını Ahmet Edip Uysal ve Umay Günay'ın tasniflerini esas alarak "Halk Edebiyatı", "Hayatın Dönüm Noktaları", "Halk Bilgisi", Halk Dansları (Halk Oyunları)", "Seyirlik Oyunlar", "Halk Müziği", "Çocuk ve Büyüklerin Oyunları", "Belirli Günler (Bayram, Hıdırellez, Saya vb.)", "Halk Mimarisi", "Giyim Kuşam", "El Sanatları" ve "Mutfak" ana başlıkları altında incelemiştir.

"Sonuç" başlığında yazar, Hakkı Kâmil Beşe'nin eserlerini halkın hayatını tam ve doğru yansıtma gayesi ile yöre ağzıyla yazdığını belirtmiş, incelemesinde halk dansları, seyirlik oyunlar, halk müziği ve belirli günler başlıklarında malzeme bulamadığını, eserlerde özellikle halk edebiyatının manzum türleri ile ilgili zengin malzeme bulunduğunu tespit etmiştir. Eserlerin yöre ağzı ile kaleme alınması ağız çalışmaları bakımından da önem arz etmektedir.

2. Erdoğdu, Ata. "Kastamonu'da Anket ve Arşivleme Çalışmalarına Ozanoğlu Katkısı", *İhsan Ozanoğlu Sempozyum Bildirileri*, (14 Şubat 2009, Kastamonu) Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları, 2009, s.257-267.

Erdoğdu, bildirisinde 1950'li yıllarda Kastamonu'da derleme çalışmalarının doyurucu düzeyde yapıldığını belirtmiş, o yıllardan günümüze ışık tutan çalışmalarda İhsan Ozanoğlu'nun payını ele almıştır.

Yazar, 1950-1960'lı yıllarda müze müdürü olarak görev yapan Ahmet Gökoğlu'nun Kastamonu kadın ve erkek kıyafetleri ile yemek çeşitlerini tespit etmek amacıyla ilçelerdeki okul müdürlükleri kanalıyla yaptırdığı sayısı iki bini bulan anket formlarının da İhsan Ozanoğlu tarafından düzenlenerek belirli bir sistem içerisinde dosyalandığını belirtmiştir.

Yazıda İhsan Ozanoğlu'nun öz geçmişine yer verilmiş, gerek kaynak kişi gerekse derlemeci olarak Kastamonu kültürüne hizmetleri anlatılmıştır. Bunun yanında İhsan Ozanoğlu'nun kendi eserleri hakkında hazırladığı katalogdaki eserlerinin isimleri sıralanmıştır.

3. Kocaaslan Uçkun, Rabia. "Kastamonulu Meşhur Folklorcular", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.411-421.

Kocaaslan Uçkun bildirisinde gerek kaynak kişi gerekse derleyici olarak Türk Halk Kültürü'nün araştırılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkıda bulunan Kastamonulu halk bilimcileri tanıtmış ve eserleri hakkında bilgiler vermiştir. Bu araştırmacıları 1960 yılı öncesinde ve sonrasında çalışan Kastamonulular olmak üzere iki başlık altında toplamıştır. Biyografisi ve eserleri hakkında bilgiler verilen bu araştırmacılar sırasıyla şöyledir:

1960 yılı öncesi çalışan araştırmacılar: Orhan Şaik Gökyay, Talat Mümtaz Yaman, İhsan Ozanoğlu, M, Nasıh Güngör, Ahmet Baha Gökoğlu, Avni Özbenli.

1960 yılı sonrası çalışanlar: Sevgi Selvi, Ata Erdoğdu, Nail Tan, Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Mustafa Eski, Naciye Yıldız, Süleyman Şenel, Eyüp Akman, Zühtü Yaman, Özdemir Tan ve Muammer Kaykanacı.

4. Küçükbasmacı, Gülten. “Tosya Dergisi: Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Yaklaşımıyla Bir İnceleme”, *Kastamonu Basın Sempozyumu Bildirileri*, (10 Ocak 2009, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları, 2009, s.201-217.

Küçükbasmacı bildirisinde 1974’te “Tosya: Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi”, 1991-1994 yılları arasında ise “Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi” adıyla yayımlanan derginin yayın hikâyesini anlatmış, ardından dergide yayınlanan yazıları somut olmayan kültürel miras alanları olan “Dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gördüğü sözlü anlatımlar, sözlü gelenekler”, “Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller”, “Gösteri sanatları”, “Halk bilgisi, doğa ve evren ile ilgili uygulamalar”, “El sanatları geleneği” başlıkları altında sınıflandırmıştır.

Bildiride “Dilin somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında bir araç işlevi gördüğü sözlü anlatımlar, sözlü gelenekler” alanında yüz yirmi dört, “Gösteri sanatları” ile ilgili üç, “Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve festivaller” ile ilgili on, “Halk bilgisi doğa ve evren ile ilgili uygulamalar” ile ilgili on iki, “El sanatları geleneği” ile ilgili dokuz yazıya yer verilmiştir.

5. Tan. Nail. “Kastamonu’da 1944 Yılında Yayımlanan Ecevit Dergisinin Genel Değerlendirmesi”, *Kastamonu Basın Sempozyumu Bildirileri*, (10 Ocak 2009, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları, 2009, s.145-149.

Tan bildirisinde 1944 Ocak ve Aralık ayları arasında bir yıl süreyle on iki sayı yayımlanan “Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası”nı ele almıştır. Bildiride öncelikle derginin kurucuları hakkında bilgi verilmiş, ardından dergide yayımlanan tarih, edebiyat, sanat, halk bilimi ağırlıklı yazılardan önemli görülen bazılarının künyesine yer verilmiştir.

6. Yakupoğlu, Cevdet. “Âşık İhsan Ozanoğlu ve Eserleri Üzerine Yapılmış Çalışmalar” *İhsan Ozanoğlu Sempozyum Bildirileri*, (14 Şubat 2009, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları, 2009, s.217-232.

Yakupoğlu bildirisinde İhsan Ozanoğlu'nun yazar, kütüphaneci, halk ozanı, öğretmen, din adamı gibi çok yönlü bir kimliği olduğunu, tüm bu yönleri içinde öne çıkan özelliğinin âşıklık olduğunu belirtmiştir.

Yazar, İhsan Ozanoğlu'nun hayatı boyunca küçüklü büyüklü çok sayıda eser kaleme aldığını söylemiş, Ozanoğlu'nun eserlerinin muhteviyatını ele almıştır. Bildiride, İhsan Ozanoğlu hakkında yapılan çalışmalar "İhsan Ozanoğlu Hakkında Üniversite'de Yapılmış Tezler", "İhsan Ozanoğlu ile İlgili Dergi ve Kitaplarda Çıkmış Yazılar, Sempozyum Bildirileri", "İhsan Ozanoğlu Hakkında Yapılmış Bilimsel Toplantılar", "İhsan Ozanoğlu Hakkında Dolaylı Bilgi İçeren Çalışmalar", başlıkları altında incelenmiştir. Bildirinin sonunda "İhsan Ozanoğlu Üzerine Yapılmış Çalışmalar Bibliyografyası" verilmiştir.

2.2. Dil ve Anlatım

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "B. Dil ve Anlatım" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Halk Etimolojisi

200 Ad Verme

300 Ağızlar

400 Kelime Hazinesi

500 Bedenî Hareketlerle Anlatım

600 Diğer Anlatımlar; Haberleşme

700 Çağrışımlar; Değişik Konuşmalar

2.2.1. Kitaplar

1. Acar, Ergün. *Kastamonu Yöresi Söz Varlığı*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2010, XXV+490 s.

Kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Sözlük Hakkında; Taranan Eserler ve Kısaltmaları; Kastamonu Ağzı Kaynakçası: Kitaplar, Tezler (Yüksek Lisans Tezleri, Lisans Tezleri), Makaleler, Kastamonu Ağzıyla İlgili İnternet Adresleri; Kastamonu Siyasi Haritası; Çalışmada Kullanılan Çeviri Yazı İşaretleri; Sözlük.

Ergün Acar'ın "Kastamonu Yöresi Söz Varlığı" adlı eseri Kastamonu yöresine ait, farklı ilçelerden derlenmiş yaklaşık on iki bin kelimenin yer aldığı bir sözlüktür. Derlenen kelimeler alfabetik olarak sıralanarak "Sözlük" bölümünde verilmiştir.

Eser, ayrıca günümüze dek Kastamonu ağzı üzerine kitap bütünlüğünde hazırlanmış en kapsamlı çalışmadır. Yazarın "Kastamonu ve Yöresi Ağızları" üzerine yaptığı doktora çalışması için topladığı materyaller ve sesli alan derlemeleri neticesinde oluşmuş olup, on yıllık bir çalışmanın ürünüdür. Acar, eserin yazılış amacını önsözde şöyle açıklamaktadır:

> Türkiye'de ilk olarak Türk Dil Kurumu tarafından halk ağzından söz derleme dergisi olarak genişletilen bu alanla ilgili sözlükçülük çalışmaları birçok müstakil ağız kitapları ve derleme sözlüğüne katkı veren makaleler yoluyla genişletilmiştir. Biz de bu zincirin boş bir halkasını doldurmak için Kastamonu Yöresi Söz Varlığı adlı eserimizi oluşturmaya çalıştık Ayrıca bu eserle ileride hazırlanacak bir Ağız atlası için kaynak oluşturmayı hedefledik.
> Tarihi, coğrafi ve kültürel yapısına bağlı zengin bir söz varlığı barındıran Kastamonu yöresi, bu değerlerini gün geçtikçe kaybetmektedir. Değişik zamanlarda birçok yerde kayıt altına alınmış ve erozyona uğramış sözcükleri bu eserde toplamaya çalıştık. Bu çalışmamızda derleme sözlüğünde olan bölgeyle ilgili sözlükler derleme sözlüğünde olan bölgeyle ilgili sözcükler yine sözlükte kullanılan fakat bölge başlığı altında belirtilmeyen sözcükler ve sözlükte kullanılıp bölgede halen kullanımı farklı olan sözcükler bir bütün halinde sunulmuştur (Acar, 2010).

Eserde bazı sözcükler yöresel ağza uygun cümle içinde kullanılarak örneklendirilmiştir. Eserde kullanılan sözcükler bir başka eser ya da makalelerden alınmışsa önce kısaltılmış olarak eser ya da makale adı, sonra sayfa numarası ve belirtilmiş ise derlendiği yöre adı yazılmıştır.

2. Caferoğlu, Ahmet. *Anadolu Ağzından Toplamalar,* Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1994, 269 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Kastamonu Vilâyeti Ağzı; İkinci Bölüm: Çankırı Vilayeti Ağzı; Üçüncü Bölüm: Kastamonu Vilayeti Ağzı; Dördüncü Bölüm: Amasya Vilayet Ağzı; Beşinci Bölüm: Niğde Vilâyeti Ağzı; Altıncı Bölüm:

Kalaycı Argosu (Burdur, Muğla); Yedinci Bölüm: Geygelli Yürüklerinin Kullandıkları Gizli Dil; Sekizinci Bölüm: Sözlük.

Eserin "Kastamonu Vilayet Ağzı" adlı birinci bölümü şu başlıklardan oluşmaktadır: Sepetçô; Sepetçôğlu; Gōucô Türḳüsü; Göuco Türḳüsü; Yılan; Mırtaza Ōlunun Yalanları- I; Mırtaza Ōlunun Yalanları II; Mırtaza Ōlunun Yalanları III; Müneccimbaşı; Nêydim, Nôldum, Nôlceyin; Kendiri Çekerken, Ekin Biçerken Söylenen Koşma; İngiltere Gıralı; Mâni; Ğurt, Yedi Ğardaş Devler; Dağbaşı Türküsü; Goşma, Dağbaşı Havası; Şarkı, Köylü Masalı; Anşem; Üç Gardaş; Şarkı, Mahkeme Gararı; 18 Yıl; Şah Memed; Mâni; Goşma Yahut Dağbaşı Havası; Goşma; Mêmet â; Goşma; Ğaval; Goşma; Türkü; Develi Türküsü; Yağmur Duası I; Yağmur Duası II; Nahıs ve Comart; Goşma; Şarkı; Köy; Üç Kız; Tekerlemeler; Kelolan; Oyun Tekerlemeleri; Bilmeceler.

Ahmet Caferoğlu'nun "Anadolu Ağzından Toplamalar Kastamonu, Çankırı, Çorum, Amasya, Niğde İlbaylıklarının Ağızları, Kalaycı Argosu ve Geygelli Yürüklerinin Gizli Dili" adlı eseri Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları'dır. Eserin ilk baskısı 1943 yılında, ikinci baskısı ise 1994 yılında yapılmıştır. İncelememizde ikinci baskı kullanılmıştır.

Kitap yazarın Anadolu'nun muhtelif bölgelerin ağızlarına ait topladığı malzemelerin sayıca dördüncü cildini oluşturur. Fakat "Anadolu Ağzından Toplamalar" serisinin ilk cildine alınmıştır. Caferoğlu 1939 yılında Niğde'ye, 1940 yılı yazında Amasya ve Çorum'a, 1942 yılı yazında Kastamonu ve Çankırı'ya derleme gezileri düzenlemiştir. Eserinde yer verdiği malzemeler bu geziler sonucunda tespit edilmiştir.

Yazar halk ağzından derlemelerde ulusal alfabemizin ve mevcut harf sistemlerinin bölge konuşmalarının ince özelliklerini yansıtmayacağını ifade etmiştir. Bu sebeple de derlediği metinleri çeviri yazı işaretlerini kullanarak vermiştir.

Eser bugüne kadar az çalışma yapılmış olan Kastamonu ağzını ele aldığı için önemlidir.

3. Ergi, İsmail. *Anadolu Ağızları-I Tosya Ağzı*, Tosya Kalkınma-Kültür ve Çevre Vakfı Bilim Eserleri Serisi, 1993, 33 s.

Kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Sevgili Okuyucu; Yerleşim ve Dil; Tosya Ağzının Şive Özellikleri; Tosya Ağzı'nın Fonetik Yapısı (Özelliği Olan Bazı Sesler, Önemli Ses Olayları); Tosya Ağzında Görülen Bazı Morfolojik Unsurlar (Yöreye Özgü Şekiller, Türkçenin Ekleriyle yapılmış Yöresel Kelimeler); Fiiller (Fiillerde Soru Şekli, Birleşik Fiiller); Gerundiumlar; Edatlar; Tosya Ağzı Örnekleri.

İsmail Ergi'nin "Anadolu Ağızları-I Tosya Ağzı" adlı eseri "Anadolu Ağızları Serisi"nin ilk kitabı ve Tosya ağzını ele alan bir gramer incelemesidir. Sevgili Okuyucu" başlığı altında yazar, kitabın yazılış amacını şu şekilde açıklar:

> Atatürk'ün 100. Doğum Yılı'nda kültür komitesi başkanlığına seçildiğim zaman, gerçekten çok zengin bir programı yürütmek görevini üstlenmiştik. Komitedeki daire müdürü, avukat ve meslek kuruluşları yöneticisi arkadaşlarımla birlikte, bu programı adım adım gerçekleştirmeye başladık Programda bir de ilçe yıllığı hazırlanması vardı Yaklaşık bir yıl süren çalışma sonunda onu da basıma hazır hale getirdik.
> Ancak, bu çalışmalar sırasında "Dil" konusunu alan arkadaşlarımız büyük güçlüklerle karşılaştılar. Çünkü bu yöre ağzı ile ilgili olarak daha önce hiçbir çalışma yapılmamıştı. Elde yeterince kaynak bulunmadığı gibi, bir sürü de kelime günden güne unutulup gidiyordu. Konunun hemen ilmi bir şekilde ele alınması gerekirdi. Bu noktada hizmetin bana düştüğüne inanarak işe koyuldum aşağı yukarı üç sene içinde bu naçiz eser meydana geldi. Çalışmalar belki daha kısa sürede bitirilebilirdi. Fakat bilimsel bir eserin dar bir zamana sıkıştırılmasının da sakıncaları ortada... Derleme fişleme, inceleme ve yazıya almada belli bir zamana ihtiyaç vardı (Ergi, 1993, s.1).

Kitap iki bölümde ele alınmıştır. İlk bölümde yörenin tarihi yapısı ve etnolojik durumu ile Tosya ağzının ses ve şekil yapısı incelenmiştir. İkinci bölümde ise, özelliği olan kelime guruplarına, deyimler ve ağız sözlüğüne yer verilmiştir. Konuların işlenişin biçiminde, yazı dilimizin bu yöre için de geçerli genel kuralları temel alınmış ve özellik gösteren örneklere yer verilmiştir. Ayrıca, kelimelerin yazı dilimize uygunlukları incelenmiş, bunlardan ağız değişkenliği gösterenler parantez içine alınmıştır. Bazı kelimelerle ilgili deyimler gösterilmiştir.

Bununla birlikte kelimelerin "Dede Korkut", halk edebiyatı, "Lehçe-i Osmanî" "Kamus-ı Türkî" ve "Radlof"taki anlam ve yapıları incelenmiş ve farklı Türk ağızlarındaki yaygınlık dereceleri araştırılmıştır.

2.2.2. Tezler

1. Acar, Ergün. *Kastamonu Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008, X+484 s.

Tez şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş; İnceleme; Ses Bilgisi; Şekil Bilgisi; Metinler; Sonuç; Sözlük; Kaynakça.

Yazar Kastamonu'nun coğrafi yapısı ve fiziki şartları nedeniyle sosyal açıdan çevresindeki bölge ve illerden fazla etkilenmediğini, nüfusun seyrek ve dağınık olması sebebiyle de Kastamonu ağzının uzun yıllar kendini muhafaza ederek diğer ağızlardan daha tutucu bir yapısının olduğunu belirtmiştir. Çalışma Kastamonu ilinin merkez ilçe ve köyleriyle sınırlandırmış olup, kaynak kişilerin altmış beş yaş ve üzeri, telaffuz açısından sıkıntısı olmayan kişiler olmasına özen gösterilmiştir.

Acar tez çalışmasındaki amacını Türkoloji sahasında yapılan ağzı çalışmalarına katkı sağlamak ve noksan bir yöre ağzı ortaya çıkarmak olarak ifade etmiştir.

"Giriş" bölümünde geçmişte yazılan eserlerden hareketle Kastamonu'nun tarihi ile coğrafi yapısı hakkında bilgiler aktarılmıştır. "İnceleme" kısmında Kastamonu merkez ağzının fonetik ve morfolojik yapısı incelenmiştir. "Metinler" kısmında Kastamonu merkez ilçe ile merkeze bağlı köylerden derlenen altmış iki adet metin çeviri yazı alfabesiyle yazılmıştır. Metinlerin kimden derlendiğine dair kaynak kişi bilgisi metinlerin başında verilmiştir. "Sonuç" kısmında ise Kastamonu merkez ağzının önemli görülen fonetik ve morfolojik özellikleri ortaya konulmuştur. "Sözlük" kısmında Kastamonu merkez ağızlarından toplanan metinlerde geçen sözlük maddesi oluşturabilecek nitelikte kelimeler verilmiştir. "Kaynakça" bölümünde tez hazıranırken faydalanılan eserlerin künyeleri mevcuttur.

2. Acar, Ergün. *Kastamonu ve Yöresi Ağızları*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012, XİV+1218 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Tarihi; Bölgenin Coğrafyası; Dil İncelemesi; Ses Bilgisi (Ünlüler, Ünsüzler); Şekil Bilgisi (İsimler, Zamirler, Sıfatlar, Zarflar, Fiiller, Edatlar); Sonuç; Metinler; Sözlük; Deyim ve Atasözleri; Kaynakça.

Acar tezinde Kastamonu yöresi ve ağızlarını incelemiştir. Ülkemizde ağız araştırmaları konusunda birçok akademik çalışma yapıldığını bununla birlikte hâlâ çalışılmamış yöreler bulunduğunun altını çizen yazar, Kastamonu ağzı üzerine de tez çalışmasını yaptığı tarihe kadar kapsamlı bir akademik çalışma yapılmadığını belirtmiştir.

Yazar bu hassasiyetle hazırladığı tezinde amacının Türkiye Türkçesi ağız araştırmalarına katkıda bulunmak olduğunu ifade etmiş ve Kastamonu yöresi ağızlarının genel durumu, ses ve şekil bilgisini ele alan bir çalışma ortaya koymuştur.

Acar çalışma kapsamında 2008-2011 yılları arasında Kastamonu, Tosya, Araç, İhsangazi, Daday, Taşköprü, Hanönü, Çatalzeytin, Devrekâni, Seydiler, Abana, Bozkurt, İnebolu, Doğanyurt, Cide, Şenpazar, Azdavay, Pınarbaşı ve Ağlı ilçelerinde ve bu ilçelere bağlı yüz altmış dokuz köyde derleme çalışması gerçekleştirmiştir.

Saha çalışması yapılmadan önce, bölgenin tarihi, coğrafi yapısı kültürü ve halk bilimi özellikleri gibi konularda ön bilgi toplanmış, bu bilgilerden hareketle bölgenin mülki idarecileri ve yöreyi tanıyan kişilerin yardımıyla köyler belirlenerek kaynak kişilere ulaşılmıştır. Sağlıklı bir derleme olması için yörede bir müddet zaman geçirilmiştir. Yapılacak derleme çalışması için önceden soru hazırlanmış ve bu soruların halk bilimine ait malzemeyi de içecek şekilde olmasına özen gösterilmiştir. Bu bakımdan derleme yöntemi yarı yapılandırılmış görüşme tekniğidir. Ses kayıtları dinlenip, tezin yazma aşamasına gelindiğinde Necati Demir'in "Trabzon ve Yöresi Ağızları"[3] adlı eseri esas alınmıştır.

Tez Giriş, İnceleme, Metinler, Sonuç, Sözlük ve Kaynakça kısmından oluşturulmuştur. "Giriş" kısmında Kastamonu'nun tarihi ve coğrafi yapısı hakkında bilgi verilmiştir. "İnceleme" kısmında Kastamonu ve yöresi ağızlarının fonetik ve morfolojik yapısı incelemiş; örneklerle desteklemiştir. "Metinler" kısmında derlenen yüz altmış dokuz metin transkripsiyon alfabesiyle yazılmıştır. "Sonuç" kısmında Kastamonu ve yöresi ağızlarının önemli görülen fonetik ve morfolojik özelliklerine değinilmiştir. "Sözlük" kısmında Kastamonu ve yöresi ağızlarından toplanan

[3] Demir, N. (2006). **Trabzon ve yöresi ağızları**. Ankara: Gazi Kitabevi.

metinlerde geçen sözlük maddesi oluşturabilecek nitelikte kelimeler açıklanmıştır. "Kaynakça" kısmında ise tez hazırlanırken yararlanılan eserlerin künyelerine yer verilmiştir.

3. Bulut, Elif. *Kastamonu İli Merkez ve Güney İlçeleri'nde Orun ve Bazı Cadde, Sokak Adları Üzerine Bir İnceleme,* Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013, İX+169 s.

Tez şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş; Birinci Bölüm: Yerad Bilimi; İkinci Bölüm: Yeradlarının Türleri; Üçüncü Bölüm: Leksik/Semantik İnceleme; Dördüncü Bölüm: Yeradlarının Gramer Yapısı; Sözlük; Sonuç; Kaynakça.

Bulut tezinde yer adbiliminin ad biliminin iki önemli kolundan birisi olduğunu, yer adbilimi çalışmalarının yapıldığı yerlerle ilgili geçmişle bağlantılı olarak yöre insanının kültürel özelliklerine ulaşılabileceği ayrıca yer adlarının dilin saf hâlini görmek açısından önem arz ettiğini belirtmiştir.

Kastamonu'nun milattan önceki dönemlerden itibaren çok farklı medeniyete ev sahipliği yaptığının altını çizen yazar, yeradlarının verilişinde bu tarihi sürecin önemine dikkat çekmiştir.

Bulut yer adlarının dilimizin kültür mirası sayıldığını fakat ülkemizde yer adlarının yapısı ile ilgili yeterli çalışma bulunmadığı belirtmiştir. Tezi yazmaktaki amacını ise konuyla ilgili yapılacak çalışmalara örnek olmak olarak ifade etmiştir.

Bulut çalışmada Kastamonu ili ve güney ilçeleri orun[4] adları ile bazı cadde ve sokak adları incelenmiş, bu incelemelerde o yörede yaşayan kişiler seçilmiş ve muhtarlarla irtibata geçilmiştir. Cadde ve sokak adlarında da belediyede ad vermede görevli kişilerden bilgi alınmıştır. Ayrıca özellikle boylar, aşiretlerle ilgili kitaplar incelenmiştir.

Tezin yöntemi kaynak tarama ve görüşme teknikleridir. Tez, "Giriş" ile birlikte altı bölümden oluşmaktadır. "Giriş" bölümünde Kastamonu tarihi ile ilgili bilgilere yer

[4] T.D.K Türkçe Sözlüğüne göre Orun özel yer, makam, mansıp, mevki anlamlarına gelmektedir.

verilmiştir. “Yeradbilimi” adlı birinci bölümde bu bilimin önemi, bu bilimle ilgili dünya genelinde ve bizde yapılan çalışmalara değinilmiştir. “Yeradlarının Türleri” adlı ikinci bölümde incelenecek yeradlarının türleri sınıflandırılmıştır. “Leksik/Semantik İnceleme” adlı üçüncü bölümde Kastamonu ili ve güney ilçelerindeki orun adları ile bazı mahalle cadde ve sokak adları anlam olarak incelenmiştir. Bu çalışma yapılırken yörede yaşayan; bu konuda bilgisi olan kişilerle görüşülmüş ve yazılı kaynaklardan yararlanılmıştır. Bölümde yer adları yirmi iki başlık altında incelenmiştir. “Yeradlarının Gramer Yapısı” adlı dördüncü bölümde yer adları gramer bakımından incelenmiştir. Beşinci bölümde “Sözlük” ve “Sonuç” başlıkları bulunmaktadır.

Yazar “Sonuç” bölümünde Kastamonu’da yer adlarının verilmesinde tarihsel sürecinin önemli rol oynadığını belirtmiş, tezinde toplam bin dört yüz kırk altı yer adı incelemiştir. Bulut, incelemesi sonucu Kastamonu’da yer adı vermede ilk sırada ad, soyad, lakap ve unvan kaynaklı yer adları yani antropotoponimlerin olduğu tespitinde bulunmuştur.

4. Daban, Engin Burak. *Daday İlçesi Ağzı (Kastamonu İli) (İnceleme, Metinler, Söz Varlığı),* Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015, 457 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Ses Bilgisi; Şekil Bilgisi; Sonuç; Kaynakça; Ek:1 Metinler; Ek:2 Sözlük.

Daban tezinde Kastamonu’nun Daday ilçesi ağzının ölçünlü dilden farklı yönleri ve ayırıcı özelliklerini ortaya koymuştur. Yazar, Daday ilçesi ve köylerinde halk ağzı derlemesine dayanan bir çalışmanın daha önce yapılmamış olduğunu belirtmiştir. Bu sebeple “Daday Ağzı” adlı tezini oluşturmaktaki amacını Daday ağzının hangi ağız grubuna girdiğini ve diğer gruplardan farklılıklarını tespit ederek Anadolu ağızları içindeki yerini belirlemeye çalışmıştır.

İncelememize konu olan “Daday Ağzı” adlı tez çalışması, yazarın da belirttiği gibi akademik düzeyde yapılmış; sadece Daday ağzını konu alan ilk çalışma olması nedeniyle önem taşımaktadır.

Daban tez çalışmasının veri tabanını 2013-2014 yılları arasında Daday ilçesine bağlı altmış köyde yaptığı yaklaşık on yedi saatlik ses kayıtlarından çözümlenmiş metinlerin oluşturduğunu belirtmiştir. Çalışmada kaynak kişiler, çalışma kapsamında belirlenen yerleşim bölgesinin yerlilerinden, genellikle yaşlı ve okuryazarlığı az olan, köy dışına çıkmamış veya kısa süreliğine başka yerleşim yerinde bulunmuş, ağız özelliklerini kaybetmemiş kişilerden seçilmiştir.

Tezi yedi bölümden oluşmaktadır. "Giriş" bölümünde Daday İlçesi'nin coğrafyası, Kastamonu ve Daday adının kaynağı, Kastamonu ve Daday'ın tarihi ile Daday ilçesinin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu verilmiştir. "Ses Bilgisi" ve "Şekil Bilgisi" bölümleri çalışmanın inceleme kısmıdır. Bu iki bölümde köylerde yapılan sözlü derlemelerden oluşturulan metinler incelenmiştir. "Metinler" bölümünde Daday ilçesinin köylerinde kaynak kişilerden yapılan ses kayıtlarının çözümlenmesiyle oluşan yazılı metinlere yer verilmiştir. "Sözlük" kısmı ise derlenen metinlerde geçen, ölçünlü dille kullanılmayan veya farklı şekilde kullanılan kelimelerden oluşmaktadır.

2.2.3. Makaleler

1. Acar, Ergün. "Kastamonu ve Yöresi Ağızlarında Mantar Adları", *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, C.4, S.9, 2018, s.177-228.

Acar makalesinde Kastamonu'nun oldukça dağlık ve bitki örtüsü bakımından zengin bir bölge olduğunu belirtmiş, bölgenin iklim şartlarının çeşitli mantarların yetişmesine olanak sağladığını söylemiştir.

Araştırma kapsamında Kastamonu'da tespit edilen yirmi altı mantar türü için iki yüz altmış altı adlandırma kullanıldığı görülmüş, bu mantar adları ad bilimsel metotla ele alınmıştır. Ayrıca adlandırmaların oluşmasında kullanılan öbek oluşturma, söz eksiltme gibi yapısal oluşumlarla gövdelere gelen ad türetme ekleri incelenmiştir.

Makalede "Adlandırmada Belirleyici Unsurlar" başlığı altında mantar adlandırma süreçleri "Şekillerine Göre Yapılan Adlandırmalar", "Renk Kavramıyla Yapılan Adlandırmalar", "Sayılarla Yapılan Adlandırmalar", "Büyük ve Küçüklüğe Göre

Yapılan Adlandırmalar", "Bitki Adlarından (Ağaç, Ot, Çiçek) Yapılan Adlandırmalar", "Hayvan Adlarıyla Yapılan Adlandırmalar", "Tada Göre Yapılan Adlandırmalar", "Organ Adlarıyla Yapılan Adlandırmalar", "Cinsiyet, Akrabalık, Dinî ve Edebî Şahsiyet Adlarıyla Yapılan Adlandırmalar", "Elbise ve Eşya Adlarıyla Yapılan Adlandırmalar", "Sesle İlgi Kuran Adlandırmalar", "Dokusal ve Yapısal Özellikleriyle İlgi Kuran Adlandırmalar", "Yetiştiği Yere Göre Yapılan Adlandırmalar" olarak sınıflandırılarak inceleniştir.

"Adlandırma Yapısı" başlığı altında adlandırmaların söz dizimsel oluşumları "Belirtisiz İsim Tamlaması Kuruluşunda Mantar Adları", "Belirtili İsim Tamlaması Kuruluşunda Mantar Adları", "Sıfat Fiil Öbeği Kuruluşunda Mantar Adları", "Tekrar Öbeği Kuruluşunda Mantar Adları", "Kısaltma Öbeği Kuruluşunda Mantar Adları", "Tek Kelimeden Oluşan Mantar Adları" başlıkları altında incelenmiştir.

"Sözlük" bölümünde mantar adları içerisinde yaşayan arkaik sözcükler ve Derleme Sözlüğü'nde yer almayan sözcüklerin anlamları açıklanmıştır. "Kastamonu ve Yöresi Ağızlarında Tespit Edilen Mantar Adları" adlı başlık altında Kastamonu ve ilçelerinde tespit edilen yirmi altı mantar türü için kullanılan iki yüz altmış altı mantar adının alfabetik sıralandığı tablo bulunmaktadır. Tabloda "Mantar Adı", "Latince Adı" ve Derleme Yeri" bilgilerine yer verilmiştir. "Ekler" kısmında yirmi beş mantarın fotoğrafına yer verilmiştir.

2. Akman, Eyüp. "Divanü Lügat-it Türk ve Dede Korkut Kitabından Kastamonu Ağzına (Bazı Kelime ve Deyimlerin Kullanımı)", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.23, 2004, s.7-16.

Akman makalesinde Divanü Lügati't Türk ve Dede Korkut Kitabı'nda kullanılan bazı kelime ve deyimlerin günümüz Kastamonu ağzında muhafaza edildiği tespitinde bulunmuş, yazısında bu kelime ve deyimleri ele almıştır. Yazar, amacının Kastamonu'nun binlerce yıl öncesinde kullanılan kelimeleri hâlâ muhafaza etmesiyle özüne sadık kaldığını ortaya çıkarmak olduğunu ifade etmiştir.

Akman makalesinde alfabetik olarak sıraladığı kelime ve deyimlerin karşılıklarının Divanü Lügati't Türk ve Dede Korkut Kitabı'nda ve Tarama Sözlüğü'nde bulunup bulunmadığını, bulunuyorsa nasıl kullanıldığını işaretleme yöntemiyle belirtmiştir.

Yazar makalesinde sadece Kastamonu ağzına özgü kelime ve deyimlere yer vermeye özen göstermiş, ayrıca kelimelerin Kastamonu ağzındaki kullanımlarını verirken, onları birer cümle içinde veya atasözü, deyim ve mâni içindeki kullanımıyla örneklendirmiştir.

3. Ataman, Sadi Yaver. "Değirmencik Köylü Topuz ve Kastamonu", *Türk Folklor Araştırmaları,* S.160, 1962, s.2899-2901.

Ataman makalesinde konser vermek için geldikleri Kastamonu'ya varmadan önce Çevrik Köprü mevkisinde rastladıkları Değirmencik köyünden "Topuz" lakaplı Mehmet Yüksel'in savaş hatıralarını yöresel ağza uygun olarak aktarmıştır.

Makalede yer verilen anlatı Kastamonu ağız özelliklerini yansıtması ve ilin sözlü tarihini ortaya koyması bakımından önemlidir

4. Canan, Semra. "d>c Ses Değişimine Kastamonu Ağzından Örnekler", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* S.42, 2017, s.135-143.

Canan makalesinde Türkiye'de birçok ağızda görülen fakat Kastamonu ağzında yoğun olduğunu tespit ettiği d>c ses değişimini ele almıştır. Yazar, Türkiye Türkçesi ağızları içerisinde Batı grubunda yer alan Kastamonu ağzının kültürel ve tarihî özellikleri bakımından dil ve tarih araştırmalarının bütünlük sağlamasında önemli bir yer teşkil ettiğini belirtmiştir. Canan, söz konusu ses olayının tespiti ve tahlili ile Türkçenin gelişim ve değişim mantığına ışık tutmak ve yorumlamaya katkı sağlamayı ve ölçünlü dilde "d" iken ağızlarda "c" olarak görülen kelimelerin Kastamonu ağzındaki yoğunluğunu göstermeyi amaçlamıştır. Makalede, Ergün Acar'ın "Kastamonu Yöresi Söz Varlığı" kitabı esas alınarak taranmış, d>c ses değişimine örnek olabilecek sözcükler tespit edilmiştir. Değişimin öteki ağızlarda görülüp görülmediği "Derleme Sözlüğü" taranarak belirlenmiştir.

Yazar sadece kelime başında ve ortasında görülen bu ses değişiminin Derleme Sözlüğü'nde tespit edilen örneklerini tablo şeklinde verdikten sonra, ses değişimini benzeşme yoluyla oluşanlar ve herhangi bir sebebe bağlı olmadan görülen değişimler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

Sonuçta yazar, d>c ses değişiminin çoğunlukla aynı ses özelliğini barındıran yakın sesler arasında gerçekleştiğini, bunun sebebinin ise Kastamonu diş ünsüzü olan d'nin diş eti ön damak ünsüzü olan c'ye dönüşme teyamülü gösteriyor olması olarak açıklamıştır.

5. Küçükkahveci, İsmail. "Gale Gavgası", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.12, 1993, s.18-19.

Küçükkahveci yazısında "Kale Kavgası" adlı oyunu Tosya ağzıyla kurgulayarak anlatmıştır.

6. Karakaş, M. Elif. "Tosya'da Şahıs ve Yer Adlarıyla İlgili Deyimler", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.6, 1991, s.28.

Şahıs ve yer adları özelinde Tosya'daki bazı deyimler ve anlamları açıklanmıştır.

7. Karakaş, M. Elif. "Tosya'da Şahıs ve Yer Adlarıyla İlgili Deyimler-2", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.14, 1993, s.9.

Karakaş yazısında Tosya'da kullanılan şahıs ve yer adları ile ilgili bazı deyimler ve anlamlarına yer vermiştir.

8. Kazmaz, Süleyman. "Kastamonu'da Halk Dili", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.8, 1944, s.3-4.

Kazmaz yazısında Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden kurtarabilmek ve millî bir dil yaratmak için halk dili üzerine yapılacak çalışmaların önemine dikkat çekmiş, Kastamonu halk dilinin yabancı dillerin tesirinden son derece uzak kalmış, zengin görünümüyle derleme ve araştırmalara konu teşkil eden bir dil olduğunu belirtmiştir.

Yazar, Kastamonu halk dilinin özelliklerini "Henüz kültür diline mâl olmayan, Türkçe köklerden yine Türkçe ekler ve takılarla meydana gelmiş kelimeler, "Dikkate değer düşünüşleri ihtiva eden tabirler", ve "Kültür diline mâl olan kelimelere verilen özel manalar" olmak üzere üç sınıfta incelemiş ve örneklendirmiştir.

9. Konca, Mehmet. "Babaanne ile Torun", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.28.

Konca yazısında babaanne ile okuldan eve dönen torunun konuşmalarına Tosya ağzıyla kurgulayarak yer vermiştir.

10. Konca, Mehmet. "Elma Toplarken", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.22

Konca yazısında Tosya'da elmaların toplanışını Tosya ağzıyla kurgulayarak anlatmıştır.

11. Konca, Mehmet. "Bağa Girerken", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.14, 1993, s.22.

Yazıda Tosya'da bağa gidiş yolu Tosya ağzıyla kurgulanarak anlatılmıştır.

12. Konca, Mehmet. "Okullar Açılırken", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.18, 1994, s.30.

Konca yazısında Tosya'daki okul hazırlıklarını Tosya ağzıyla kurgulayarak vermiştir.

13. Konca, Mehmet. "Pazarda", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.15, 1993, s.26.

Konca yazısında bir pazar alışverişini Tosya ağzıyla kurgulayarak vermiştir.

14. Küçükkahveci, İsmail. "Tosya Ağzı", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.5, 1991, s.24

Küçükkahveci yazısında Tosya ağzının kendine has bir özelliği olduğunu belirtmiş, kaynak kişilerden derleyerek oluşturduğu yazısını kurgulayarak kendi deneyimiyle hikâyeleştirerek yazmıştır. Yazıda ineklerin çobana katılması "Hergele" başlığı altında Tosya ağzıyla anlatılmıştır.

15. Küçükkahveci, İsmail. "Tosya Ağzı: Cennet Halkası", Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi, S.8, 1992, s.26-27.

Küçükkahveci yazısında Tosya'da sahurdan iftara bir ramazan gününü Tosya ağzıyla kurgulayarak anlatmıştır.

16. Küçükkahveci, İsmail. "Tosya Ağzı: Dım Dım", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.22-23.

Küçükkahveci yazısında üzüm pekmezinin yapılışını Tosya ağzıyla kurgulayarak anlatmıştır.

17. Küçükkahveci, İsmail. "Tosya Ağzı: Gurban Bayramı", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.9, 1992, s.26-27.

Yazıda Kurban Bayramı Tosya ağzıyla kurgulanarak anlatılmıştır.

18. Küçükkahveci, İsmail. "Tosya Ağzı: Kasım Parıltısı", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.6, 1991, s.24.

Yazıda sonbahardaki kış hazırlıkları Tosya ağzıyla anlatılmaktadır.

19. Küçükkahveci, İsmail. " Tosya Ağzı: Vöv, Vöv, Yir", *Tosya Aylık Fikir ve Aktülaite Dergisi*, S.7,1991, s.23.

Yazıda akrabalar arasındaki bir akşam oturması Tosya ağzıyla anlatılmaktadır.

20. Mısırlı, Nilüfer. "Tosya'da Ramazan", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.16, 1994, s.24.

Mısırlı yazısında Tosya'daki bir iftar hazırlığını Tosya ağzıyla kurgulayarak anlatmıştır.

21. Muzaffer, M. "Kastamonu'da Derlenmiş Kelimeler", *Halkbilgisi Haberleri*, S. 19, 1931, s.149-152.

Muzaffer makalesinde Kastamonu ağzından derlediği yüz otuz üç kelimeye ve bu kelimelerin yöresel ağızdaki manalarına yer vermiştir. Alfabetik olarak sıralanan kelimelerin bazıları cümle içinde kullanılarak örneklenmiştir.

22. Şenel, Süleyman. "Taşköprü'den Derlenen Yöresel Sözcükler", *Türk Folkloru Aylık Halkbilim Dergisi*, S.63, 1984, s.29-31.

Şenel makalesinde Taşköprü ilçesinden derlediği yüz altmış altı yöresel sözcüğe alfabetik olarak yer vermiş ve anlamlarını açıklamıştır. Bazı kelimelerin halk dilindeki kullanılışları cümle içinde verilerek örneklenmiştir. Yöresel sözcükler üzerinde bir tahlil yapılmamıştır.

23. Tan, Nail. "Kastamonu Araç Kavacık Köyünde Bazı Yer Adları", *Derlemeler Makaleler*, C.8, 2007, s.46-50.

Tan makalesinde yer adlarının toprağın vatanlaşması sağlayan ve bu süreci yansıtan bir çeşit tapu belgeleri sayıldığını, bu sebeple yer adları bilimi toponominin kültür tarihimiz için çok önemli olduğunu belirtmiştir.

Yazar, makalesinde kendi köyü olan Araç Kavacık köyünde yer adlarını belirlemek ve konuluş sebeplerini araştırmak amacıyla köydeki belli başlı yer adlarını "Doğudaki bazı yer adları", "Batıdaki bazı yer adları", "Güneydeki bazı yer adları" ve "Kuzeydeki bazı yer adları" olmak üzere dört yöne göre incelemiştir.

Tespit edebildiği kadarıyla köydeki yer adlarının veriliş sebeplerine de kısaca değinen yazar, bu adların genellikle arazinin bitki örtüsüne, taşlık olup olmadığına, yetişen sebze ve meyvelere, su kaynaklarına, engebelere (dağ, tepe, çukur, düzlük

vb) verildiğini belirtmiş, köyde önemli bir yatır, kale, köprü, ören yeri kalıntısı bulunmadığından tarihî kaynaklı isimlere rastlanmadığını söylemiştir.

24. Tan, Nail. "Kastamonu İl Halk Kütüphanesindeki Çok Önemli Bir Yazma", *Millî Folklor,* S.76, 2007, s.63-64.

Tan makalesinde Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde bulunan "Mecmua-i Münşeat ve Fevaid" adlı yazma eseri ele almıştır. Yazar, yüz elli, iki yüz yıl önce yazıldığı tahmin edilen bu eserin, ziraat mühendisleri ve dil bilimciler için önemli bir yazma olduğunu, eserin söz varlığı bakımından zengin bir kaynak olduğu belirtilmiştir.

Yazar makalesinde eserde bulunan bitki ve meyveleri çiçek çeşitleri, gül çeşitleri, şeftali çeşitleri, kiraz çeşitleri, erik çeşitleri, üzüm çeşitleri başlıkları altında sıralamıştır.

25. Tan, Nail. "Taşköprü'den Derlenen Türkçe Kelimeler", *Derlemeler Makaleler,* C.8, 2007, s.53-62.

Tan makalesinde 1932 yılında Atatürk tarafından kurulan Türk Dili Tetkik Cemiyetinin (1936 yılında Türk Dil Kurumu) 1932-1934 yılları arasında ve 1952-1959 yılları arasında iki derleme kampanyası hâlinde yaptığı halk ağzından derleme çalışmaları hakkında bilgi vermiştir. Ardından bu derlemeler sonucunda TDK tarafından hazırlanan on iki ciltlik "Derleme Sözlüğü"nde yer alan Taşköprü'den derlenmiş kelimeleri alfabetik sıra içinde vermiştir.

26. Tatlı, Hüseyin. "Tosya'da Oğuz Boylarından Kalan Yer Adlarına Bir Bakış", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi,* S.15, 1993, s.15.

Tatlı yazısında coğrafi adlar ile şahıs ve yer adlarının incelenmesinin Türk kültür tarihi ve iskân tarihinin anlaşılması bakımından önemli olduğunu belirtmiştir. Tosya'da "Kayı", "Avşar", "Kınık", "Kargın", "Bayat", "Çepni", "Kızılca veya Kızıl" boylarına ait yer adları tespit etmiştir.

27. Yakupoğlu, Cevdet. “Selçuklu ve Beylikler Dönemi Kastamonu Yer Adları: Meyve ile İlgili Olanlar”, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.13, S.2, 2008, s.159-184.

Yakupoğlu makalesinde Selçuklu Devleti ve Beylikler döneminde Kastamonu civarına yerleşen Türk boylarının kurdukları yerleşim birimlerine verdikleri elma, armut, kiraz, badem, koz (ceviz), kestane gibi meyve adlarını, Türk iskân tarihi açısından ele almıştır.

Yazar eski Türklerde meyvelerin yiyecek kültüründe önemli bir yerinin olduğunu, meyve kültürü konusunda Kaşgarlı Mahmud’un “Divanü Lügati’t Türk” adlı eserinde önemli bilgiler bulunduğunu ifade etmiştir.

Yazar makalesinde 15. yüzyıl sonlarında Kastamonu sancağı hâkimiyetinde bulunan idari birimlerde tespit ettiği meyve ile ilgili yer adlarını elma, armut, erik, ayva, koz (ceviz), badem, ahlât, kiraz, aluç, kiren/kızılcık, çördük, çöp, kestane, pelit, zeytin olarak sıralamış ve bu başlıklar altında ele almıştır. İncelemesi sonucunda bölgeye iskân eden Türklerin en fazla kullanıldığı yemişlerin ceviz, elma, armut, erik, pelit, aluç olduğunu belirtmiştir.

28. Yakupoğlu, Cevdet. “Kastamonu ve Çevresinde Meyve ile İlgili Yer Adları (13-15. Yüzyıllar), *Turkısh Studies,* C.3, S.5, 2008, s.420-451.

Yakupoğlu makalesinde Türklerin 11. yüzyıl sonlarından itibaren Anadolu’ya yoğun göçler neticesinde yerleşmeye başladığını, 12. ve 13. yüzyıllarda ise nüfus, kültür ve siyasi otorite açısından üstünlük kurduğunu, böylelikle yerleşen grupların yerleştikleri yerlerin dağına, taşına, suyuna, ovasına, deresine, tepesine isimler verdiklerini belirtmiştir.

Yer adlarının bir milletin yerleşme tarihini gösteren en önemli belgelerinden olduğunu söyleyen yazar, Kastamonu’da yer adlarının bir kategorisini de coğrafya ile ilgili yer adlarının oluşturduğu, bunun içinde ise bitki, ağaç ve meyve adlarının önemli yer tuttuğu tespitinde bulunmuştur.

Yazar makalesinde 13. ve 15. yüzyıllar arasındaki Kastamonu ve çevresindeki yer adlarını tek tek meyve isimleri başlıkları altında incelenmiş, ayrıca köylerin hangi kazalara bağlı olduklarını ve 19. yüzyıl ile makaleyi kaleme aldığı tarihteki durumlarını ele almıştır.

Makalede yer adları şu başlıklar altında ele alınmıştır: "Elma ile İlgili Adlar", "Armut ile İlgili Adlar", "Erik ile İlgili Adlar", "Koz (Ceviz) ile İlgili Adlar", "Ayva ile İlgili Adlar", "Badem ile İlgili Adlar", "Çördük Çöp ile İlgili Adlar", "Kiraz ile İlgili Adlar", "Kestane ile İlgili Adlar", "Üzüm ile İlgili Adlar", "İncir ile İlgili Adlar", "Pelit ile İlgili Adlar", "Alıç ile İlgili Adlar", "Kiren ile İlgili Adlar", "Zeytin İle ilgili Adlar", "Yemiş ile İlgili Adlar".

Sonuçta yazar, yer adlarını Türk kültür tarihi açısından anlamlı işaretler verdiğini, bu adların Türklerin geçmişte hangi meyveleri bildiklerini anlamamız açısından değerli olduklarını, ayrıca Aluçlu, Elmalı, Erikli gibi yer adlarının Kastamonu civarında yerleşen Türk boy ve aşiretlerinin adları olduklarını, bunun da Türk iskânının boyutlarını gözler önüne serdiğini belirtmiştir.

29. Yaman, Talat Mümtaz. "Kastamonu Köylerinde Kullanılan Eve, Tarlaya, Eşyaya Ait Sözler", *Halkbilgisi Haberleri*, S.21-22, 1933, s.185-188.

Yaman makalesinde Kastamonu köylerinde derlediği tarım ve hayvancılık terimlerine yer vermiştir. Yazıda yüz seksen sözcük alfabetik olarak yöredeki anlamlarıyla birlikte verilmiştir.

2.2.4. Bildiriler

1. Duranlı, Muvaffak. "Kastamonu Yer Adları ve Sınıflandırma Çalışması", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s. 324-333.

Duranlı bildirisinde çok zengin ve çeşitli dil malzemesine sahip olan Anadolu yer adları (Toponimistik) içinde Kastamonu yer adlarını incelemiştir. Kastamonu yer adlarında Türkçe ad oranının diğer illere göre daha yüksek olduğu tespitinde bulunan

yazar, Kastamonu ve ilçelerinde bulunan bazı köylerin adlarının anlamlarını "Derleme Sözlüğü"ndeki karşılıklarından hareketle Doğan Aksan ve Özcan Başkan tarafından verilen sınıflandırma modeli çerçevesinde sınıflandırmıştır.

2.3. Âşık-Tekke Edebiyatı

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "C. Âşık-Tekke Edebiyatı" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Âşık-Tekke Edebiyatının Özellikleri

200 Âşık-Tekke Edebiyatının Türleri

300 Âşık-Tekke Edebiyatının Şairleri ve Eserleri

2.3.1. Kitaplar

1. Akman, Eyüp. *Kastamonu Kaynaklarında Erzurumlu Emrah (Müntahabat-ı Eş'ar),* Ankara: Gazi Kitabevi: 2011, X+381 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Erzurumlu Emrah'ın Hayatı, Erzurumlu Emrah Hakkında Değerlendirme ve Erzurumlu Emrah'ın Kastamonu Yılları (Araştırmaya esas teşkil eden defterlerin özellikleri, Birinci Defter, İkinci defter) İkinci Bölüm: Birinci Defter; Na'tlar, Kasideler, Gazeller, Medhiyler, Beyan-ı Haller, Müstezatlar, Divanlar, Muhammes Divan, Kalenderiler, Acem Ağzı Kalenderiler, Semailer, Müseddes Semailer, Muhammes Semailer, Koşmalar, Destanlar, Satrançlar; İkinci Defter; Aruzla Yazılanlar, Hece ile Yazılanlar; Şiir İndeksi; Sözlük ve Kaynaklar; Şiir Tablosu; Üçüncü Bölüm: Tıpkı Basım ve Fotoğraflar.

Eyüp Akman'ın "Kastamonu Kaynaklarında Erzurumlu Emrah" adlı eserinin ilk baskısı 2010 yılında yapılmıştır. İncelememizde 2011 yılında yapılan ikinci baskı

kullanılmıştır. İkinci baskıda, ilk baskıda yer alan bazı imlâ hataları, okuma yanlışları düzeltilmiş ve kitaba bazı ilaveler yapılmıştır. Kitap üç ana bölümden oluşmaktadır.

Akman, Kastamonu'da eline geçen Erzurumlu Emrah'ın şiirlerinin kayıtlı olduğu bir el yazısı defter ve bir cönkten hareketle bu eserini oluşturmuştur. Yazar kitabında el yazısı defterdeki şiirlerin tamamına, cönkten ise daha önce herhangi bir yerde yayınlanmadığını varsaydığı şiirlere yer vermiştir.

Bu iki defterin içinde Erzurumlu Emrah'a ait yirmi beş koşma, yedi divan, dört kalenderi, bir gazel, bir tahmis, bir semai, bir beyan-ı hal olmak üzere toplam kırk adet şiir bulunmaktadır.

Üçüncü bölümün sonunda 25 Haziran 2011 tarihinde Niksar Kaymakamlığı ve Niksar Belediyesi tarafından düzenlenen "Emrah'ı Anma Paneli"ne ait fotoğraflar yer almaktadır. Eserde "Şiir İndeksi", "Sözlük" ve "Kaynakça" bulunmaktadır.

2. Atlı, Sagıp. *Kastamonulu Âşık Kemâlî ve Divançesi*, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2017, 310 s.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş: Araştırmanın Konusu, Malzemesi ve Yöntemi; Birinci Bölüm: Türk Edebiyatında Kemâlî Mahlaslı Şairler; İkinci Bölüm: Âşık Kemâlî'nin Hayatı, Âşıklığı/Şairliği ve Divançesi; Üçüncü Bölüm: Şiirlerin Şekil ve Muhteva Özellikleri; Dördüncü Bölüm: Âşık Kemâlî Divançesi-Metinler; Kaynakça, Sözlük, Tıpkıbasım, Şahıs, Eser ve Yer Adları İndeksi.

Eser 19. yüzyılda yaşamış Kastamonulu Âşık Kemâlî'nin hayatı, sanatı ve divançesi üzerine yapılan bir çalışmadır. Kitabın "Giriş" kısmında çalışmanın konusu, malzemesi ve yöntemi üzerinde durulmuştur. Atlı, kitabının "malzeme" başlığı altında çalışmanın dayandığı asıl kaynağın Kemâlî'nin divançesi olmakla birlikte onun şiirlerinin tespit edildiği cönkler olduğunu belirtmiştir. Çalışmada Kemâlî'nin divançesinde yer alan ve divançede bulunmayıp, farklı kaynaklardan tespit edilen manzumelerle birlikte toplamda doksan üç şiir incelenmiştir.

Çalışmanın “Türk Edebiyatında Kemâlî Mahlaslı Şairler” adlı birinci bölümünde Türk edebiyatında bu mahlası kullanan şairler hakkında bilgi verilmiştir. Bu şekilde Kastamonulu Âşık Kemâlî’nin edebiyatımızdaki Kemâli mahlaslı şairlerden ayırt edilmesi hedeflenmiştir.

Eserin “Âşık Kemâlî’nin Hayatı, Âşıklığı/Şairliği ve Divançesi” adlı ikinci bölümünde Âşık Kemalî’nin hayatı, şairin doğum yeri ve tarihi, adı, ailesi, eğitimi, mesleği, tarikatı vefatı ve medfun olduğu yer hakkında bilgi verilmiştir. Âşık Kemâlî’nin Âşıklığı/Şairliği” ismindeki kısımda sırasıyla “Kemâlî’nin Saz ve Ezgi ile İlgisi”, “Mahlasları”, “Etkilendiği Şairler ve Nazireleri”, “Etkilediği Şairler” konularına değinilmiştir. “Âşık Kemâli’nin Divançesi” başlığında ise Kemâlî’nin elimizde bulunan tek eseri olan divançesi hakkında bilgi verilmiştir.

“Şiirlerinin Şekil ve Muhteva Özellikleri” isimli üçüncü bölümde Âşık Kemâlî’nin şiirleri “Şekil özellikleri” ve “Muhteva özellikleri” olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir. “Muhteva Özellikleri” ana başlığı altında şiirlerde işlenen konular ve şiirlerde adı geçen şahıslar alt başlıklar halinde incelenmiştir. Çalışmanın “Âşık Kemâlî Divançesi: Metinler” başlığını taşıyan dördüncü bölümü ise şiir metinlerinden oluşmaktadır.

Yazılı belgelere göre 18. ve 19. yüzyıllar Kastamonu’da âşıklık geleneğinin en parlak dönemleridir. 19. yüzyılda Erzurumlu Emrah’ın etkisinde kalan Kastamonulu âşıkların başında Âşık Kemâlî gelmektedir.

Eserin “Takdim” bölümünü kaleme alan Nail Tan’ın (2017, s.14) belirttiği üzere “Tespitlerimize göre; Kastamonu’nun en güçlü, divan değil divançe sahibi halk şairi Âşık Kemâlî (1821-1892)’dir. Kastamonulu eğitimci, araştırmacı Talat Mümtaz Yaman (1904-1975)’ın yayımladığı “Kastamonulu Âşık Kemalî Hayatı ve Eserleri” kitabından bu yana şairle ilgili kitap çalışması yapılmamıştı.”

Bu nedenle eser Kastamonu âşıklık geleneği ve Âşık Kemâlî hakkında böyle bir açığı kapatması ve bundan sonra Kemali hakkında yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacak olması açısından ayrı bir öneme sahiptir. Eserin sonunda “Kaynakça” ile“Şahıs, Eser ve Yer Adları” İndeksi bulunmaktadır.

3. Eski, Mustafa. *Âşıklar Günü*, Kastamonu, 1983.

Mustafa Eski'nin "Âşıklar Günü" adlı kitabında içindekiler bölümü bulunmamaktadır.

26 Kasım 1983 tarihinde Orhan Şaik Gökyay'ın daveti üzerine Âşık Yaşar Reyhanî, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık İlhami Demir ve Âşık Hacı Karakılçık Kastamonu'ya gelmişlerdir. Öncelikle Gazi Üniversitesi Eğitim Yüksekokulunda bir program yapılmış, aynı günün akşamında ise Halk Eğitim Merkezi Salonu'nda halk için bir program yapılmıştır.

O dönemde Kastamonu Eğitim Yüksekokulu Müdürü olarak görev yapan Mustafa Eski'nin "Âşıklar Günü" adlı kitabı 26 Kasım 1983 tarihinde Kastamonu'da yapılan Âşıklar Günü'nde söylenen şiirleri içermektedir. Şiirlerden önce dönemin Kastamonu Valisi Orhan Pirler, dönemin Gazi Üniversitesi Rektörü Şakir Akça ve dönemin Gazi Eğitim Fakültesi Dekanı. Rüçhan Arık'ın kutlama mesajlarına yer verilmiştir. Kitapta her aşığın iki programda söylediği şiirler kendi ismini taşıyan bölümde toplanmıştır. Âşık İlhami Demir'in on, Âşık Hacı Karakılçık'ın dokuz, Âşık Şeref Taşlıova'nın on bir ve Âşık Yaşar Reyhanî'nin on iki şiiri bulunmaktadır. Daha sonra bu dört âşığın birbirleriyle yaptığı atışmalara yer verilmiştir.

Yazar ön sözde programda söylenen şiirlerin kaybolup gitmesini önlemek amacıyla bu kitabı hazırladığını belirtmiştir. Bu sebeple kitap akademik bir çalışma hüviyetinde değildir. Sadece şiir metinlerine yer verilmiş, şiirler üzerinde bir değerlendirme yapılmamıştır.

4. Eski, Mustafa. *Kastamonu Halk Şairi Âşık Yorgansız Hakkı Bayraktar*. Ankara: Eroğlu Matbaası, 1975, 164 s.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: Âşık Hakkı Bayraktar'ın Hayatı; Âşık Hakkı Bayraktar'ın Edebi Kişiliği; Metinler: Divan, Semai, Müstezat, Koşmalar, Semai, Destanlar, Taşlama, Mâni; İndeks.

Mustafa Eski'nin bu eseri Âşık Yorgansız olarak bilinen Hakkı Bayraktar hakkında kitap bütünlüğünde hazırlanmış, bilinen ilk çalışma olması nedeniyle önemlidir. Yazar, Doğrusöz ve Yenises gazeteleri koleksiyonları, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Kastamonu Müzesi arşivindeki vesikalar, Âşık Yorgansız'ın şiir defteri, Âşık İhsan Ozanoğlu'nun vesikaları, Ekrem Gürelli'nin notları, Ahmet Tekeli'nin kayıtlarını taramış, bu literatür çalışması sonucunda bulabildiği şiirlerini kitap hâlinde yayımlamıştır.

Kitabı iki kısımda incelenebilir. İlk kısımda Âşık Hakkı Bayraktar'ın hayatı edebi kişiliği konu edilmiş, sonrasında metinlere yer verilmiştir. İkinci kısımda metinler edebi türüne göre "Divanlar" (on dört adet), "Semailer" (bir adet), "Müstezatlar" (bir adet), "Koşmalar" (kırk yedi adet), "Semailer" (iki adet), "Destanlar" (on dört adet), "Taşlamalar" (dört adet) ve "Maniler" (bir adet) olmak üzere ayrılmış ve toplam seksen dört şiir kafiyesine göre sıralanmıştır.

Âşığın şiiri yazma nedeni ve kime yazdığı gibi birtakım özel bilgiler dipnotla açıklama yoluna gidilmiştir. Eserin sonunda "Şiir İndeksi", "Kaynakça" ve "Sözlük" bulunmaktadır.

5. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru Kadın Mevlidi-Köy Mevlidi,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 150, (2 risale), t.y.

Eser "Kadın Mevlidi" ve "Köy Mevlidi" adlı daktilografi ile yazılmış iki risaleden oluşmaktadır. Eser üzerinde veya risale başlarında herhangi bir tarih bulunmamaktadır.

"Kadın Mevlidi" adlı kırk dokuz sayfadan meydana gelen risalede kadın mevlidi geleneğinin nasıl olduğuna dair bir değerlendirme yapılamamış, yalnızca şiir metinlerine yer verilmiştir. Metinler verilirken bir sayfada Arap harfli, takip eden sayfada ise Latin harfli nüshaların sırası takip edilmiştir.

"Köy Mevlidi" adlı ikinci risalenin "Ön söz" bölümünde eski köy mevlitleri ile eserin kaleme alındığı tarihteki köy mevlitlerinin farklı olduğu söylenmiş, farklar on

madde hâlinde sıralanmıştır. Ardından "Münacat" başlığı altında münacat metnine yer verilmiştir. "Giriş" adlı bölümde mevlit metinleri verilmiştir.

6. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru Dinî Tasavvufî Edebiyat Teravih İlahileri*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No:145. (2 risale), t.y.

Eser "Teravih İlahileri" adlı daktilografi ile yazılmış iki risaleden oluşmaktadır. Bu iki risale aynı içeriğe sahip ilahi metinlerinden oluşmaktadır. İncelememizde ilk risale dikkate alınmıştır.

Risalede teravihlerde okunan ilahi metinleri birinci geceden otuzuncu geceye kadar ayrı sayfalar hâlinde verilmiş, metinler selam sırasına göre sıralanmıştır. Bunun yanında ilahi metinlerinin başında hangi makamda söylendikleri yazılmıştır.

7. Ozanoğlu, İhsan. *Dinî Edebiyat Mecmuası: İlahiler*, C.1, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 128/1, (7 risale 1938, 1958, 1969).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun daktilografi ile yazdığı ilahi metinlerinden oluşan farklı tarihlerdeki risaleleri bir araya getirmesiyle ortaya çıkmıştır. İlahi metinleri üzerinde bir değerlendirme yapılmamış, yalnızca metinlere yer verilmiştir. Eserde yer alan risalelerin isimleri, tarihleri ve toplam sayfa sayıları şu şekildedir:

Temcit İlahileri I: 1958, 64 s.

Temcit İlahileri II: tarih yok, 38 s.

Ramazan İlahileri: tarih yok, 37 s.

*Muharrem İlahileri:*1969, 16 s.

Dinî Edebiyat Mecmuası: tarih yok, 22 s.

Dinî Edebiyat Mecmuası: tarih yok, 39 s.

*Hatim İlahileri:*1938, 27 s.

8. Ozanoğlu, İhsan. *Dinî Edebiyat Mecmuası İlahiler* C.2, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 128, (6 risale 1958).

Eser, İhsan Ozanoğlu'nun daktilografi ile yazdığı ilahi metinlerinden oluşan farklı tarihlerdeki risaleleri bir araya getirmesiyle ortaya çıkmıştır. İlahi metinleri üzerinde bir değerlendirme yapılmamış, yalnızca metinlere yer verilmiştir. Eserde yer alan risalelerin isimleri, tarihleri ve toplam sayfa sayıları şu şekildedir:

Geçkiler: 1958, 56 s.

Duraklar: tarih yok, 120 s.

Cenaze İlahileri I: tarih yok, 7 s.

Cenaze İlahileri II: tarih yok 5 s.

Dinî Edebiyat Mecmuası: tarih yok, 101 s.

Âyine Başlarken: 1958, 39 s.

9. Ozanoğlu, İhsan. *Dinî Edebiyat Mecmuası: İlahiler*, C.3, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 128/3, (3 risale, 1960).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun daktilografi ile yazdığı ilahi metinlerinden oluşan farklı tarihli risaleleri bir araya getirmesiyle ortaya çıkmıştır. İlahi metinleri üzerinde bir değerlendirme yapılmamış, yalnızca metinlere yer verilmiştir. Eserde yer alan risalelerin isimleri, tarihleri ve toplam sayfa sayıları şu şekildedir:

Ağır Rakıs İlahileri: tarih yok, 32 s.

Çeşitli İlahiler I: 1960, 114 s.

Çeşitli İlahiler II: 1960, 70 s.

10. Ozanoğlu, İhsan. *Dinî Edebiyat Mecmuası: İlahiler,* C.4, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 128/4, (3 risale, 1960).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun daktilografi ile yazdığı ilahi metinlerinden oluşan farklı tarihli risaleleri bir araya getirmesiyle ortaya çıkmıştır. İlahi metinleri üzerinde bir değerlendirme yapılmamış, yalnızca metinlere yer verilmiştir. Eserde yer alan risalelerin isimleri, tarihleri ve toplam sayfa sayıları şu şekildedir:

Çeşitli İlahiler III: 1960, 106 s.

Dinî Edebiyat Mecmuası: 1960, 5 s.

Dinî Edebiyat Mecmuası: 1960, 70 s.

11. Şenel, Süleyman. *Kastamonulu Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş*, İstanbul: Zafer Matbaası, 1997, XXVIII+268 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Hayatı-Edebi Yönü Musiki Yönü ve Halk Musikisi Açısından Kaynak Kişiliği Hatıraları: İkinci Bölüm: Şiirler-Mektup ve Şiir Yazışmaları-Tek Kı'talı ve Tamamlanmamış Şiirleri;-Notalar-Ekler; Bilgi Fişleri ve Notalar.

Süleyman Şenel'in Kastamonulu "Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş" adlı eseri Yorgansız Hakkı Çavuş'un 100. Doğum yıldönümü anısına Kastamonu Kalkınma Vakfı ve Kastamonu Kalkınma Vakfı Yakacak Pazarlama Şirketi'nin katkılarıyla basılmıştır.

Kastamonu âşıklık geleneği 18. ve bilhassa 19. yüzyıllarda en parlak dönemini geçirmiştir. Bu yüzyılda yaşamış eski usta âşıklarla, Âşık Emrah ve Âşık Dertli silsilesinin zinciri Kastamonulu çıraklar, yörede âşık sanatının, yaşatılmasında önemli katkılar sağlamıştır. Bu âşıklardan birisi de Âşık Yorgansız Hakkı Çavuştur.

Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş'un asıl adı Hakkı Halil Bayraktaroğlu'dur. Yorgansız Hakkı Çavuş, gençliğinde Kastamonulu bazı âşık ve saz ustalarından istifade etmiş; Âşık Dertli'nin çırağı, Geredeli Figani'nin yetiştirmesi Âşık Naili'ye intisab ederek,

ondan âşıklık sanatının adab ve erkânını öğrenmiş; iyi derecede saz çalabilen; sazı, söz ile birleştirmenin inceliklerine vâkıf irticalen şiir söyleyebilen, gezgin bir âşıktır.

Birinci bölüm "Hayatı, Edebî Yönü Mûsikî Yönü ve Halk Mûsikisi Açısından Kaynak Kişiliği Hatıraları"dır. Bölümde Yorgansız Hakkı Çavuş'un hayatı ve edebî yönü ele alınmıştır.

İkinci bölüm "Şiirler-Mektup ve Şiir Yazışmaları- Tek Kı'talı ve Tamamlanmamış Şiirleri-Notalar-Ekler"dir. Bölümde Yorgansız Hakkı Çavuş'un "Aruz Vezinli ve Hece Sayısı Bakımından Aruz Veznine Uydurulabilen Şiirler"i ile "Hece Vezinli Şiirler"i, "Mektup ve Şiir Yazışmaları" ve Tek Kıt'alı ve Tamamlanmamış Şiirleri" yer almaktadır.

Eserin sonunda "Bilgi Fişleri", "Notalar", "Yararlanılan Kaynaklar", "Şiirler Dizini", "Genel Dizin", "Atasözleri, Özlü Sözler, Nasihatler", "Beddualar", "Sözlük(Terimler ve Deyimler) ile "Resimler" yer almaktadır.

12. Yaman, Mümtaz Talat. *Kastamonulu Âşık Kemali Hayatı ve Eserleri,* Kastamonu: Vilayet Matbaası, 1935, 62 s.

Kitapta "İçindekiler", "Kaynakça", "Dizin" bölümleri bulunmamaktadır.

Talat Mümtaz Yaman'ın "Kastamonulu Âşık Kemali Hayatı ve Eserleri" adlı eseri Kastamonu Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi Neşriyatı'dır ve Kastamonulu Âşık Kemali hakkında kitap bütünlüğünde yapılmış ilk çalışmadır. Yazar kitabın önsözünde yazılış amacını şu şekilde ifade eder:

> On dokuzuncu asırda Anadolu'da yetişen ve şöhret alan saz şairlerinden birisi olan Kemâlî hakkında bildiklerimiz çok azdır. Hatta eserlerini bile tamam olarak elde edemedik. Şairin Kastamonu'da doğmasına, hayatının mühim bir kısmını Kastamonu'da geçirmesine rağmen, hayatı hakkında esaslı bir bilgi elde edemeyişimize, doğrusu müteessifiz. Bugün yetmiş yaşında olan oğlu Hasan, ihtiyarlığı dolayisiyle hatırasını tamamile kavrayamadığı için, babası hakkında bize, pek az bir şey anlattı. Muhitte ise, şairin zamanını idrak eden pek az kimse kaldığı ve onlardan da, kendisinin son zamanına yetiştikleri için, bir şey öğrenemedik.
> Yalınız, devrinde, ustaları Emrah ve Derdli gibi büyük bir şöhret sahibi olmasa bile, diğer pek çok Anadolu saz şairlerinin kat kat üstünde bulunan bu içli şairin, bugün elde kalan eserlerini neşretmekle, hiç olmazsa kendisinin unutulmak endişesinden kurtarılmasına çalışmış olacağız (Yaman, 1935).

Yaman eserinde şairin şiirlerinden, dokuz divan, on sekiz gazel, on dört kalenderî, on dört koşma, üç methiye, iki münacat, bir müstezat, on yedi semai, bir şarkı, bir satranç ve iki tarihten oluşan seksen iki şiirinin yetmiş sekiz tanesini kendi el yazısı ile yazmış olduğu küçük bir mecmua hâlinde oğlu Hasan'dan almış; dört tanesini ise başka cönklerden bulmuştur.

2.3.2. Tezler

1. Yücel, Neslihan. *Kastamonu'da Âşıklık Geleneği ve Kastamonu'da Yetişen Âşıklar*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1993, VI+199 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Kastamonu'nun Tarihi, Siyasi, Sosyal ve Kültürel Durumu; Birinci Bölüm: Âşıklık Geleneği; İkinci Bölüm: Kastamonu'da Yetişen Âşıklar; Üçüncü Bölüm: Genel Değerlendirme; Sonuç; Şahıs Adları İndeksi; Şiir İndeksi; Sözlük; Bibliyografya; Kaynak Kişiler; Ekler.

Yücel, tezinde Kastamonu âşıklık geleneği ve Kastamonu'da yetişen âşıkları, Anadolu'daki âşıklık geleneği çerçevesinde ele almıştır. Kastamonu'nun tarihi geçmişi itibariyle eski bir sancak olduğunu belirten yazar, âşıkların yaşadıkları ortamı tanıyabilmek amacıyla âşıklık geleneğini Kastamonu'nun tarihi, sosyal ve kültürel durumu içinde incelemiştir.

Çalışma kapsamında, literatür taraması yapılmış; cönkler, mecmualar, tezkireler ve diğer akademik çalışmalar taranmıştır. Bunun yanında kaynak kişilerden derleme yapılmış ve mahalli yayınlardan yararlanılmıştır.

Yazar, Kastamonu'da Şeyh Şabân-ı Velî gibi pek çok tarikat şeyhi ve dervişleri yetiştiğini bu din büyüklerinin etkisinin âşık şiirine de yansıdığını, buna bağlı olarak Kastamonu'da yapılan âşık fasıllarında, dini deyişlerle, şiirlerin başlangıç ve bitiş bölümünde din büyüklerine ve tarikat pirlerine dualaların yer aldığı tespitinde bulunmuştur.

Tez “Giriş” dışında üç bölümden oluşmaktadır. “Giriş”te âşıkların yetiştiği ortamın daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla Kastamonu’nun tarihi, siyasi, sosyal ve kültürel durumu alt başlıklar hâlinde anlatılmıştır.

“Âşıklık Geleneği” adlı ikinci bölümde öncelikle Anadolu’da âşıklık geleneğinin genel durumu hakkında bilgi verilmiş; sonrasında Kastamonu’daki âşıklık geleneği hakkında bilgiler aktarılmıştır.

“Kastamonu’da Yetişen Âşıklar” adlı üçüncü bölümde tarihi süreç içinde Kastamonu’da yetişen âşıkların biyografilerine ve eserlerine yer verilmiştir. Bölümde yer verilen âşıklar şunlardır: Ahmet, Ahmet Keskin, Akkaftan, Âşık Hasan, Âşık Kemâlî, Bezli, Bezmi, Celali, Çeşmi, Dertli, Emmi, Fenai, Fevzi, Figani, İhsan Ozanoğlu, Kadri, Kör Hasan, Lutfi, Meftari, Meftuni, Mehmet Nabi, Mesti, Micmeri, Mü’min Meydanî, Rahmi, Sabri, Yorgansız Hakkı, Zahmi, Zeynep Hatun, Zikri. Yazarın âşıklar arasında gösterdiği isimlerden bazılarının divan şairi olduğu görülmektedir.

“Genel Değerlendirme” adlı üçüncü bölümde bu âşıkların dil ve üslup özellikleri ve halk şairlerinin divan şairleri ile olan münasebetleri incelenmiştir. Sonuçta yazar, Kastamonu’da yetişen âşıkların şiirlerinde tekke ve medresenin etkisinin görüldüğünü, bunun yanında sözlü geleneğin de etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Divan şairlerinin sanat anlayışının Kastamonu’da yetişen âşıkları da etkilediği tespitinde bulunmuştur.

2.3.3. Makaleler

1. Akman, Eyüp. “Kastamonu Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı”, *81 İlde Kültür ve Şehir Kastamonu*, 2018, s.274-283.

Akman, yazısında âşıklık geleneğinin köklerinin İslâmiyet öncesi dönemdeki Türk hükümdarlarının yanlarında veya çadırlarında bulunup kopuz çalan ozan adı verilen kişilere kadar dayandığını belirtmiştir. Yazar, ozan adının İslâmiyet’in kabulünden sonra 15. yüzyılda âşık olarak değiştiğini, bu âşıklardan bazılarının rüyalarında bir

pîrin ya da Hızır'ın kendilerine sunduğu içkiyi içerek "Hak âşığı" olduklarını ifade etmiştir.

Akman, edebiyatımızda usta âşıkların 16. yüzyılda görülmeye başlandığını, 17. yüzyılın âşık sayısı ve kalitesi bakımından biraz sönük geçtiğini fakat âşık edebiyatının zirveye çıktığı yılın 19. yüzyıl olduğunu, yine bu yüzyılda âşık kollarının ortaya çıktığını söylemiştir. Ayrıca 20. yüzyılda da kuvvetli âşıkların yetiştiğini belirtmiş, yaşadığı yüzyıllara göre âşıkların isimlerini sıralamıştır.

Kastamonu'da âşık edebiyatının 19. yüzyılda en canlı ve parlak dönemini geçirdiğini belirten yazar, eserinde Erzurumlu Emrah koluna mensup Âşık Meydanî, Âşık Kemâlî, Âşık Fevzî, Âşık Hasan ve İhsan Ozanoğlu ile Dertli Koluna mensup Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş'un özgeçmişleri ve şiirlerinden örneklere yer vermiştir.

Akman, "Kastamonu Âşık Fasılları ve Musiki" başlığı altında ise âşık tarzında söz ve musikinin bir bütün olduğunu vurgulamış, bu konuda âşık fasıllarının önemine dikkat çekmiştir. Ayrıca bu başlık altında Ilgazlı Nâilî ile Yorgansız Hakkı'nın atışması ve "İhsan Ozanoğlu-Âşık Veysel Atışması" metinleri bulunmaktadır.

2. Atlı, Sagıp. "19. Yüzyılda Yaşamış Bektaşi Bir Âşık Kastamonulu Âşık Kemâlî ve Yayınlanmamış Şiirleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.33, 2014, s.7-20

Atlı, makalesinde âşıklık geleneği hakkında bilgi vermiş, Âşık Kemali'nin hayatını ve şiirlerini ele almıştır. Özellikle 19. yüzyıl âşıklık geleneğinden ve bu dönemdeki âşıklardan bahseden Atlı, 19. yüzyılda da âşıkların medreseli ve medrese dışı olarak sınıflandırıldığını ve Kemâlî'nin farklı şehirleri gezerek âşıklarla saz çaldığını söylemiştir. Yazar, Kemâlî'nin semai, gazel, koşma gibi türlerde yazdığı şiirlerden örnekler vermiş, şiirlerinin şekil ve muhteva özelliklerine değinmiştir. Sagıp Atlı 19. yüzyılda Âşık Edebiyatı'nın zirvede olduğu bir dönemde Âşık Kemâlî'nin yazdığı divanın günümüze ulaşamamış olması, onun şiirlerinin ve şairliğinin daha iyi değerlendirilmemesine ve isminin hak ettiği yere ulaşamamasına neden olduğunu ifade etmiştir.

3. Güngör, Nasıh.“Kastamonulu Âşık Hakkı”, *Halkbilgisi Haberleri*, S.123, 1942, s. 75-86.

Güngör, makalesinde Kastamonu âşıklık geleneğini ve Âşık Hakkı’yı ele almıştır. Makale üç ana başlıktan oluşturulmuştur. “Önsöz” adlı birinci başlıkta 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Kastamonu’da âşıklık geleneğinin durumu hakkında kısa bilgi verilmiştir.

“Âşık Hakkı’nın Hayatı” adlı ikinci başlıkta Âşığın yaşamı, eğitimi, askerlik yılları ve Âşıklık geleneği içindeki durumu anlatılmıştır. “Âşık Hakkı’nın Edebî Hüviyeti” adlı üçüncü başlık altında, âşığın şiirlerindeki teknik özellikler ele alınmış; Âşık Hakkı’nın ümmî bir ozan olmadığı, şiirlerinde teknik bakımdan birçok hata bulunduğu, bu sebeple onun üçüncü tabaka bir saz ozanı olduğu belirtilmiştir. Makalenin son bölümünde Âşık Hakkı’ya ait on dokuz koşma, bir semai, bir mâni, yedi destan, tekerleme, sekiz divan ve bir methiyeye yer verilmiştir.

4. Güngör, Nasıh. “Kastamonu Şairlerinden Âşık Fevzi”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.7, 1944, s.6-8.

Güngör, yazısını Kastamonu’nun yetiştirdiği şair, âlim ve sanatkârları edebiyat ve kültür âlemine sunmak ve eserlerini ortaya çıkarmak amacıyla kaleme aldığını belirtmiştir. Yazar, Kastamonulu Âşık Fevzi’nin özgeçmişi, “Husulu Âşıkan”, “Hâtırat-ı Fevzi” ve “Mecmua-i Fevzi”, adlı eserleri, âşığın kendi el yazısıyla Şaban-ı Veli hakkında yazdığı bir şiiri ve âşığın fotoğrafına yer vermiştir.

5. Güngör, Nasıh. “Kastamonu Şairlerinden: Âşık Hakkı”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.8, 1944, s.6-8.

Güngör, yazısında Kastamonulu Âşık Hakkı’nın çocukluğuna, eğitim hayatına ve askerliği ile âşıklık geleneği içindeki yerine değinmiştir. Ayrıca âşığın Kastamonu hakkında yazdığı destana yer vermiştir.

6. Güngör, Nasıh. “Kastamonu Şairlerinden İhsan Ozanoğlu”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.10, 1944, s.5-6.

Güngör yazısında Kastamonulu Âşık İhsan Ozanoğlu'nun özgeçmişi ve eserleri hakkında bilgi vermiştir.

7. Hınçer, İhsan. "Kastamonulu Yorgansız Hakkı Baba", *Türk Folklor Araştırmaları*, S.139, 1961, s.2326-2329.

Hınçer makalesinde İstanbul'da Şemsi Yastıman'ın jübilesinde tanıştığı Âşık Yorgansız Hakkı'nın biyografisine yer vermiştir. Âşığın nasıl bir muhitte doğduğunu, tahsilini, askerliği ve Birinci Dünya Savaşı'nda esir düştüğünü bir destanından hareketle ele almıştır.

Yazar bunun yanında Âşık Yorgansız'ın âşıklık geleneği içindeki yerini ve Dertli'nin çırağı olan Geredeli Figanî tarafından yetiştirilen Ilgazlı Nailî'den ders alarak onun çırağı olduğunu, şiirlerini çoğunlukla hece ölçüsü ile yazdığını fakat aruz ölçüsü ile yazdıklarının da kuvvetli olduğunu belirtmiştir.

Makalenin son bölümünde Nailî ve Yorgansız Hakkı'nın müşaaresine, Yorgansız Hakkı'nın "Gider" ile "Gibisin" adlı şiirlerine ve kendi hayat hikâyesini anlattığı "Tercüme-i Hâl Destanı"na yer verilmiştir.

8. Ozanoğlu, İhsan. "Kastamonulu Âşık Fevzî Hayatı ve Eserleri", *Kopuz Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası*, S.6, 1939, s.226-230.

Ozanoğlu bu makalenin kaleme alındığı tarih itibariyle Kastamonulu Âşık Fevzi hakkında toplu hiçbir eser veya yazı neşredilmediğini söylemiştir.

Makalede nüfus kütüğü, "Fusuli Âşıkan", "Hatırat-ı Fevzi", "Fevzi Mecmuası" adlı eserleri ve İhsan Ozanoğlu'nun şahsî kütüphanesinde bulunan cönkler ile halk rivayetlerinden yola çıkılarak Âşık Fevzi'nin hayatı ele alınmıştır. Âşığın şiirlerinde kendi hayatına dair manzumelerden örnekler verilmiştir. Yazının sonuna "Devamı var" ibaresi notu düşülmüştür.

9. Ozanoğlu, İhsan. "Kastamonulu Âşık Meydanî", *Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi*, S.4, 1939, s.10-12.

Ozanoğlu yazısında Âşık Hüseyin Meydanî'nin Kastamonu'nun son yüzyılda yetiştirdiği en kuvvetli saz şairlerinden birisi olduğunu, fakat yazısını kaleme aldığı tarih itibariyle âşığın hayatı hakkında Türk edebiyatı tarihinde iki kısa makaleden başka bir yayının bulunmadığını belirtmiştir.

Bu nedenle yazar, nüfus kayıtları, Âşık Fevzi mecmuası, Meydanî'nin el yazısı ile yazdığı parçalar, şahsî kütüphanesinde bulunan cönkler ile Meydanî'nin oğlu Mehmet Ali, torunu Hoca Bn. Feyziye, Âşık Hasan'ın ve onu tanıyan kişilerin kayıt ve rivayetlerinden faydalanarak bu yazıyı kaleme aldığını bildirmiştir.

Ozanoğlu, yazısında Âşık Meydanî'nin hayatı, ailesi, eşkâli, tahsili ile saz ve edebî bilgisi hakkında bilgi ve ardından âşığın dört koşmasına yer vermiştir.

10. Ozanoğlu, İhsan. "Kastamonulu Meydanî", *Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi,* S.10, 1940, s.12-13.

Ozanoğlu, aynı derginin dördüncü sayısındaki yazısının devamı niteliğinde Kastamonulu Âşık Meydanî'nin beş gazel metnine yer vermiştir.

11. Ozanoğlu, İhsan. "Kastamonulu Meydanî", *Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi,* S.11, 1940, s.11-12.

Ozanoğlu aynı derginin dördüncü ve onuncu sayılarındaki yazısının devamı niteliğinde Meydanî'nin altı şiirinin metnine yer vermiştir.

12. Ozanoğlu, İhsan. "Kastamonulu Meydanî", *Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi,* S.12, 1940, s.11-12.

Ozanoğlu aynı derginin dördüncü, onuncu ve on birinci sayılarındaki yazının devamı niteliğinde Meydanî'nin altı şiirinin metnine yer vermiştir.

13. Şenel, Süleyman. "Kastamonu Halk Şairleri Üzerine", *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S.27, 1995, s.47-49.

Şenel makalesinde Kastamonu'nun geçmişte âşıklık geleneğinin canlı bir şekilde yaşandığı yörelerimizden birisi olduğu bilhassa 19. yüzyılda Kastamonu'da âşıklık geleneğinin en önemli çağı olduğunu belirtmiştir. Bu yönüyle Kastamonu'nun "Âşıklar Panayırı" olarak adlandırıldığını söyleyen yazar, "Turâbi", "Meftuni", "Meydanî", "Kemâli", "Fevzi", "Mesti", "Çeşmi", "Âşık Zikrî", "Cemile Hanım", "Yorgansız Hakkı Çavuş", "Mümin Meydanî" ve "İhsan Ozanoğlu" başlıkları altnda Kastamonulu âşıkların biyografisi ve eserlerine yer vermiştir.

14. Şenel, Süleyman. "Taşköprü'de Beşik Mevlidi ve Beşik İlâsı", *Türk Folkloru,* S.80-81, 1986, s.39-41.

Şenel makalesinde Taşköprü ilçesinde, doğum yapılan evde, doğumdan yirmi gün sonra bebeği beşiğe yatırmak amacıyla yapılan beşik mevlidi geleneğini anlatmış, mevlit sonrası okunan beşik ilahisi metni ve notasına yer vermiştir.

Makalede metni verilen beşik ilahisi, 1986 yılında Taşköprülü Fikriye Yurtseven'den derlenmiş olup, yazar tarafından notaya alınmıştır.

15. Tan, Nail. "Kastamonulu Âşık Kemâlî Bibliyografyası", *Kültür Evreni,* S.23, 2015, s.52-58.

Tan makalesinde 19. yüzyılda yaşamış olan Kastamonu Âşık Kemâlî, hakkında yapılan çalışmaların bibliyografyasını çıkarmıştır. Asıl ismi Mustafa olan Âşık Kemâlî, 19. yüzyılın önemli âşıklarından Erzurumlu Emrah Kastamonu'ya geldiğinde onun çırağı olmuştur. Kemâlî oğlu Hasan ve İshakzade Fevzi'yi çırak alıp yetiştirmiş, Âşık Fevzi tanınmış bir âşık olmuştur. Âşık Hasan ise İhsan Ozanoğlu'nu yetiştirmiş böylelikle Erzurumlu Emrah'ın Âşık Kemâlî Kolu meydana gelmiştir.

Yazar bibliyografyayı oluştururken Kemâlî hakkında yazılan kitap ve makalelerin tespitinde Millî Kütüphane'deki divançesini esas almıştır. "Âşık Kemâlî ile İlgili Yayınlar", "Âşık Kemâlî'den Söz Eden Yayınlar" ve "Yazma Eserler, Cönkler" olmak üzere üç başlıkta ele almıştır. Bibliyografyada elliye yakın künyeye yer verilmiştir.

16. Yakıcı, Ali. "Türk Âşıklık Geleneği İçinde Kastamonu'nun Yeri ve Önemi", *Millî Folklor Dergisi,* S.60, 2003, s.165-169.

Yakıcı makalesinde İslamiyet'in Türkler tarafından kabulünden önceki dönemlerde ozanlık, İslamiyet'in kabulünden sonra ise âşık, kul, abdal, gibi adlarla günümüze kadar gelen geleneğin Türk edebiyatı içindeki yerini ele almıştır.

Yakıcı, Türkiye'de ve Kastamonu'da âşık edebiyatının en güçlü dönemi sayılan 19. ve 20. yüzyıllarda Kastamonu'da Erzurumlu Emrah ve Dertli kollarına bağlı olarak yetişen âşıkları silsile içinde vermiştir. Kastamonu'nun, İstanbul, Konya ve Doğu Anadolu ile birlikte âşıklık geleneği bakımından dört önemli merkezden birisi olduğunu vurgulayan yazar, Kastamonu âşık fasıllarının bölümlerini sıralamış ve Kastamonu âşıklık geleneğinin klasik kültür ve musiki unsurları yanında tarikat edebiyatı unsurlarıyla da sentez oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır.

17. Yaman, Talat Mümtaz. "Fevzi Hayatı ve Eserleri", *Ilgas Kastamonu Halkevinin Aylık Kültür Dergisi*, S.2, 1936, s.12-14.

Yaman yazısında Fevzi'nin tam anlamıyla bir halk şairi olmadığını ilk zamanları halk şairlerine hizmet etmesi ile iyi ve usullü saz çalmasını öğrenerek sazı omzunda birçok yer dolaşmasına rağmen sonraları Divan Edebiyatı'nın etkisine girdiğini belirtmiştir. Yazar Fevzi'nin irticalen kuvvetli şiirler söyleyen bir vasfının olmadığını, bu sebeplerden dolayı da halk ve saz şairliğinde kalıcı bir seviyeye ulaşamadığını ifade etmiştir.

Yazar asıl adı Hasan olan Fevzi'nin özgeçmişine, onun "Hatıratı Fevzi" ile "Fusuli Âşıkan" adlı basılmamış eserlerinin özellikleri hakkında bilgi vermiş ve Hatıratından seçtiği bir gazel ile bir tarihine yer vermiştir.

18. Yaman, Talat Mümtaz. "Kastamonulu Âşık Fevzi'nin Koşmaları" *Halkbilgisi Haberleri,* S.60, 1936, s.47-48.

Yaman makalesinde Âşık Fevzi'nin üç koşmasına yer vermiştir. Koşmalar on birli hece ölçüsü ile yazılmış olup, birinci ve üçüncü şiirler üç dörtlükten, ikinci şiir ise

dört dörtlükten oluşmaktadır. Birinci koşma abab, cccb şeklinde ikinci ve üçüncü koşmalar abab, cccb, dddb, şeklinde uyak düzeninde yazılmıştır. Koşmalarda Âşık Fevzi'nin güzele duyduğu hayranlık anlatılmıştır.

19. Yaman, Talat Mümtaz. "Kastamonulu Âşık Fevzi'nin Koşmaları", *Halkbilgisi Haberleri*, S.61, 1936, s.23-24.

Yaman makalesinde Âşık Fevzi'nin dokuz koşmasına yer vermiştir. On birli hece ölçüsü ile yazılan koşmalarda Âşık Fevzi'nin güzele duyduğu sevgi ve sevgisine bir karşılık görememesi anlatılmıştır. Son koşmanın son dörtlüğü aynı derginin altmış ikinci sayısındadır.

20. Yaman, Talat Mümtaz. "Kastamonulu Âşık Fevzi'nin Koşmaları", *Halkbilgisi Haberleri*, S.62, 1936, s.47-48.

Yaman makalesinde Âşık Fevzi'nin yedi koşmasına yer vermiştir. Birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve yedinci koşmalar üçer dörtlükten, altıncı koşma beş dörtlükten, beşinci koşma dokuz dörtlükten oluşmaktadır.

21. Yaman, Talat Mümtaz. "Kastamonulu Âşık Fevzi'nin Koşmaları" *Halkbilgisi Haberleri*, S.63, 1936, s.86-87.

Yaman makalesinde Âşık Fevzi'nin yedi koşmasına yer vermiştir. İlk altı koşma üç dörtlükten, yedinci koşma on altı dörtlükten oluşmaktadır. Koşmalar on birli hece ölçüsü ile yazılmıştır.

22. Yaman, Talat Mümtaz. "Meydanî", *Halkbilgisi Haberleri*, S.9, 1930, s.140-141.

Yaman makalesinde 19. yüzyılda Anadolu'da yetişmiş saz şairlerinden Kastamonulu Âşık Meydanî'nin hayatını ve âşıklık geleneği içindeki yerini ele almış, eserlerinden örneklere yer vermiştir.

2.3.4. Bildiriler

1. Kırmızı, Yudum. "Kastamonu'nun Kültürel İmgesi Şeyh Şabân-ı Veli", *8. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi,* (24-27 Ekim 2013, Eskişehir), Ankara: İnkılâp Kitapevi, 2015, s.609-622.

Kırmızı bildirisinde kentlerin kimliğinin belirginleştirilip vurgulanan, öne çıkarılarak ekonomik değer ve markaya dönüştürülen imgelerden oluştuğunu belirtmiş, Nebi Özdemir'in üç aşamada ele aldığı kentsel imge araştırma sürecini esas alarak Şeyh Şabân-ı Veli'nin kültürel imgeye dönüştürülme sürecini incelemiştir.

"Şeyh Şabân-ı Veli'nin Hayatı ve Kişiliği" adlı başlık altında Şeyh Şabân-ı Veli'nin doğumundan vefatına kadar hayatı ile edebi kişiliği Mustafa Tatçı'nın "Hz. Pir Şeyh Şabân-ı Veli ve Şabaniyye" adlı eserinden özetlenmiştir.

"Hz. Pir Şeyh Şabân-ı Veli'nin Kültürel İmgesine Dönüştürülme Süreci" adlı başlık altında Hz. Pir Şeyh Şabân-ı Veli imgesinin Kastamonu açısından önemi ve Şeyh Şabân-ı Veli'nin imgeye dönüştürülme sürecinde yapılması gerekenler anlatılmıştır.

"Sonuç ve Öneriler" başlığı altında ise Hz. Pir Şeyh Şabân-ı Veli'nin kültürel bir imge olarak işlenme sürecine dair öneriler yirmi bir madde hâlinde sıralanmıştır.

2. Küçükbasmacı, Gülten. "Cephede Savaşmış Bir Âşık Olarak Yorgansız Hakkı Çavuş'un Şiirlerinde Savaş", *I. Uluslararası Türk Kültürü Araştırmaları Sempozyumu,* (12-13 Kasım 2014, Nevşehir), Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları, 2015, s.44-52.

Küçükbasmacı bildirisinde Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'na katılan Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş'un şiirlerinde savaş olgusunun âşığın şiirlerine yansımasını ve âşığın savaş algısını incelemiştir.

Bildirinin "Giriş" adlı ilk başlığı altında Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş hakkında yazılmış mevcut kaynaklardan yararlanılarak âşığın doğumu ve çocukluğundan başlanarak eğitimi, seyahatleri, şiirlerinin özellikleri ve kullandığı mahlaslar ele alınmıştır.

“Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş’un Şiirlerinde Savaş” başlığı altında halk edebiyatı metinlerinin ortaya çıktığı sosyal ve kültürel bağlamı yansıttığı düşüncesinden yola çıkılarak savaşı anlatan şiirlerinin bağlamı anlamak bakımından önemli olduğu belirtilmiş, askerlik hayatı sekiz yıl süren âşığın şiirleri “Harp Edebiyatı” çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bildiride Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş’un Birinci Dünya Savaşı’nı konu alan “Hayat Destanı/Hatıra Destanı/ Destan Tekerleme/ Tercüme-i Hâl Destanı” şiirleri, Millî Mücadele’ye doğrudan yer verdiği “Savaş Destanı” ve “Millî Mücadele Destanı”, İstanbul’un fethinin beş yüzüncü yılı üzerine yazdığı “İstanbul Destanı”, İkinci Dünya Savaşı’nı konu alan bazı koşma, semai ve destanları ile Atatürk’ün ölümü üzerine yazdığı “Atatürk Destanı” tahlil edilmiştir.

“Sonuç” başlığı altında Âşık Hakkı Bayraktar’ın şiirlerinde hâkim savaşla ilgili tespit edilen temalar sıralanmış “Ek” başlığı altında ise “Hayat Destanı” şiirinin tam metnine yer verilmiştir.

3. Tan, Nail. “Kastamonu Halk Şairleri”, *II. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri*, (7-9 Mayıs 1985, Eskişehir), Eskişehir: Yunus Emre Kültür Sanat ve Turizm Vakfı, 1987, s.347-363.

Tan bildirisinde Kastamonu halk şairleriyle ilgili derleme ve araştırmaların sayısının az olduğunu söylemiş, bildirinin kaleme alındığı tarihteki coğrafi sınırları dikkate alarak Kastamonu halk şairlerinin hayatlarını, şiirlerinin sanat değerini ele almış ve bu şairler hakkında yapılan çalışmaların bibliyografyasına yer vermiştir.

Bildiride sırasıyla Kastamonu halk şairlerinden Meftunî, Rahmî, Çeşmî, Lütfî, Meydanî, Kemalî, Fevzî, Mehmet Nabî, Mesti, Yorgansız Hakkı Çavuş, Celalî, Fenaî, Kör Hasan ve İhsan Ozanoğlu’nun biyografileri ve şairlerin sanat değerlerinin anlaşılması için birer şiir metinleri verilmiştir.

4. Türkmen, Fikret. “Yüzyıl Anadolu Halk Şiiri ve Kastamonulu Âşık Kemalî”, *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.149-153.

Türkmen bildirisinde Anadolu halk şiirinin gelişim süreçlerini ve bu gelenek içinde Kastamonu'nun yerini ele almış; Kastamonulu Âşık Kemâlî hayatı ve yaşayışı hakkında bilgiler vermiştir. Bildirisinin ana temasını ise Kemali'nin edebi yönü oluşturur.

> …Edebi yönüyle, Emrah ve Dertli vadisinde gözüken Kemâli, divan şairlerini de okumuş, Fuzuli, Nedim gibi büyük şairlerin de etkisini hissetmiştir. Hatta onlara nazireler yazmış, ancak gerçek şöhretini nefes ve koşmalarıyla kazanmıştır.
> Talat Mümtaz Yaman, şairin 9 divan, 18 gazel, 14 kalenderî, 14 koşma, 3 methiye, 2 münacaat, 1 müstezat, 17 semai, 1 şarkı, 1 satranç 2 tarih olmak üzere toplam 78 şiiri oğlundan aldığı bir yazmadan, 4 şiirini de başka kaynaklardan derlediğini bildirmektedir (Türkmen, 2003 s.152).

Türkmen, bildirisinde Kemâlî şiirinin özelliklerini anlatmak için şiirlerinden örnekler de vermiştir.

5. Yakıcı, Ali. "Türk Âşıklık Geleneği İçinde Kastamonu'nun Yeri ve Önemi", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri,* (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.177-180.

Yakıcı bildirisinde İslamiyet'in Türkler tarafından kabulünden önceki dönemlerde ozanlık, İslamiyet'in kabulünden sonra ise âşık, kul, abdal, gibi adlarla günümüze kadar gelen geleneğin Türk edebiyatı içindeki yerini ele almıştır.

Yakıcı, Türkiye'de ve Kastamonu'da âşık edebiyatının en güçlü dönemi sayılan 19. ve 20. yüzyıllarda Kastamonu'da Erzurumlu Emrah ve Dertli kollarına bağlı olarak yetişen âşıkları silsile içinde vermiştir. Kastamonu'nun, İstanbul, Konya ve Doğu Anadolu ile birlikte âşıklık geleneği bakımından dört önemli merkezden birisi olduğunu vurgulayan yazar, Kastamonu âşık fasıllarının bölümlerini sıralamış ve Kastamonu âşıklık geleneğinin klasik kültür ve musiki unsurları yanında tarikat edebiyatı unsurlarıyla da sentez oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır.

6. Zengin, Ahmet Yaşar. "Âşık İhsan Ozanoğlu Üzerine Düşünceler", *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri* 21-23 Mayıs 2000, (Kastamonu), Ankara: Kastamonu Valiliği Özel İdare Müdürlüğü Yayınları, 2001, s.197-208.

İhsan Ozanoğlu âşık edebiyatı, halk edebiyatı, halk bilgisi, tarih, ilahiyat ve musiki alanlarında eserler veren ve Kastamonu türkülerini TRT arşivine kazandıran çok yönlü bir bilim insanı ve araştırmacıdır.

Zengin bildirisinde Kastamonu'da âşıklık geleneğinin son temsilcisi diyebileceğimiz İhsan Ozanoğlu'nun bu gelenek içerisindeki yerini değerlendirmiştir. Bildiride İhsan Ozanoğlu'nun Hayatı, "İhsan Ozanoğlu ve Âşık Tarzı Şiir Geleneği", "Âşık Edebiyatı'nın Teşekkülü", "İhsan Ozanoğlu Din ve Tasavvuf" başlıkları altında ele alınmıştır.

2.4. Anlatmalar

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "D. Anlatmalar" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Destanlar

200 Efsaneler

300 Evliya Menkıbeleri

400 Halk Hikâyeleri

500 Masallar

600 Fıkralar

2.4.1. Kitaplar

1. Akman, Eyüp. *Uğru İle Kadı Hikâyesi (Kastamonu Nüshası),* Ankara: Gazi Kitabevi, 2012, XI+87 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Uğru ile Kadı Hikâyesi'nin Nüshaları (Yazma Nüshalar, Basma Nüshalar [Arap Harfli Olanlar], Latin Harfli

Baskılar, Uğru İle Kadı Hikâyesi Üzerine Yapılan Çalışmalar; İkinci Bölüm: Hikâyenin Dil ve Üslup Özellikleri, Uğru ile Kadı Hikâyesi'nin Hikâye Tasnifleri İçindeki Yeri, Uğru ile Kadı Hikâyesi'nin Kaynağı ve Nüsha Farkları, Sonuç, Sadeleştirilmiş Hikâye Metni, Sözlük; Kaynaklar; Üçüncü Bölüm: Orijinal Metinler, Tıpkıbasım.

Akman eserinde üzerine çok az çalışma yapılan "Uğru ile Kadı Hikâyesi"nin Kastamonu'da ele geçen bir yazma nüshasını ele almıştır. Yazarın aktardığı bilgiye göre bu çalışma müstakil bir eserdir ve ciltli durumdadır. On dört varaktan oluşmakta olup; içerisinde herhangi bir tarih bulunmamaktadır. Yazar, kitabını üç bölümden oluşturmuştur:

Birinci bölümde "Uğru ile Kadı Hikâyesi'nin Nüshaları" ana başlığı altında "Yazma Nüshalar", "Basma Nüshalar (Arap Harfli Olanlar)" ve "Latin Harfli Baskılar" bulunmaktadır. Diğer bir ana başlık "Uğru ile Kadı Hikâyesi Üzerine Yapılan Çalışmalar"dır.

İkinci bölüm "Hikâyenin Dil ve Üslup Özellikleri", "Uğru ile Kadı Hikâyesi'nin Hikâye Tasnifleri İçindeki Yeri", "Uğru ile Kadı Hikâyesinin Kaynağı ve Nüsha Farkları", "Sonuç ve Sadeleşmiş Hikâye Metni" başlıklarından oluşmuştur.

Üçüncü ve son bölüm ise "Orijinal Metinler" ve ileride mukayeseli bir çalışma yapacak olan araştırmacılara yardımcı olmak maksadıyla "Tıpkı Basım"a ayrılmıştır.

2. Bayraktar, Fazıl. *Araç Yöresinden Fıkralar ve Fıkramsı Anlatımlar*, Ankara: Kültür Ajans Yayınevi, 2014, 205 s.

Kendisi emekli bir general olan Fazıl Bayraktar, tatil zamanlarında geldiği memleketi olan Araç'ta kırk farklı kaynak kişiden not ederek derlediği bunun yanında anonim iki yüz dört fıkrayı ve fıkra benzeri anlatımı not edildiği şekliyle, düzeltme yapmadan, yöresel ağza uygun olarak vermiştir.

Eserin ön sözü yine Araçlı olan Kültür ve Turizm Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme eski Genel Müdürü Nail Tan tarafından yazılmıştır. Nail

Tan, Kastamonu halk fıkraları üzerinde bugüne kadar çok az çalışma yapıldığını vurgulamış, eserin bu alanda bir açığı kapatması nedeniyle çok önemli olduğunu söylemiştir.

3. Bedirhan, Muhammed. *Hz. Pir Şaban-ı Veli Menkıbeleri Ömer Fuadi*, İstanbul: Nefes Yayınları, 2011, 207 s.

Eserde içindekiler bölümü bulunmamaktadır. Kitap beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde "Gerçek Veli Kimdir ve Gerçek Velilerin Hepsinde Olağanüstü Keramet ve Feraset Gerekir mi, Yoksa Bazısında Bunların Bulunması Yeterli midir?" başlığı atında gerçek velide bulunması gereken özellikler açıklanmıştır. İkinci bölümde "Şaban Efendi Hazretleri'nin Şerefli Silsileleri Hakkındadır" başlığı altında Şeyh Şa'ban-ı Veli'ye yer verilmiştir. Üçüncü bölümde " Kastamonu'da Şâbân Efendi Camii Yakınlarında Kabri Bulunan Seyyid Sünnetî Efendi'nin Menkıbelerine Dairdir" başlığı altında Şaban Efendi'den önce Şaban Efendi'nin camisinde irşad vazifesi yapan ve orada ahrete göçen Seyyid Sünneti Efendi Hazretleri'nin menkıbeleri yer almaktadır. Dördüncü bölümde Şaban Efendi Hazretleri'nin menkıbeleri ve kerametleri açıklanmıştır. Beşinci bölümde ise Şaban Efendi Hazretleri'nden sonra onun makamında postnişin olan dört halifesinin menkıbeleri dört fasılda açıklanmıştır.

İncelememize konu olan bu eser, Şaban-ı Veli'nin Kastamonu'daki tekkesinde kendisinden sonraki beşincisi postnişini Şeyh Ömer Fuadi tarafından birincil kaynaklardan derlenen menkıbelerden oluşmaktadır.

Bedirhan Ömer Fuadi'nin Menakıbname'sini daha geniş bir menakıpnameden özetleyerek meydana getirmiş ve okuma kolaylığı sağlamak için Latin harflerine aktarmıştır. Menakıbnameyi günümüz Türkçesine aktarırken 1875 yılında Kastamonu Vilayet Matbaası'nda Şeyh Said Efendi tarafından bastırılan nüshasını esas almıştır. Menakıpname üzerine bir inceleme yapılmamıştır.

4. Halıcı, Gülşah. *Kastamonu Efsaneleri*, Kayseri: Laçin Yayınları, 2014, 184 s.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş; Birinci Bölüm Kastamonu İli Hakkında Genel Bilgiler: Kastamonu'nun Coğrafi Durumu, Kastamonu'nun Tarihi, Kastamonu Kelimesinin Menşei, Kastamonu'nun Tarihi Evrimi, Kastamonu'da İlk Oturan Kavimler, Kastamonu'da Roma ve Bizans Dönemi, Kommenler Dönemi, Kastamonu'da Selçuklu Dönemi, Beylikler Döneminde Kastamonu, Kastamonu'da Çobanoğulları Dönemi, Kastamonu'da Candaroğulları Dönemi, Kastamonu'da Osmanlı Dönemi, Mutlakıyet ve Meşrutiyet Döneminde Kastamonu ve Millî Mücadele Döneminde Kastamonu; İkinci Bölüm Efsaneler ve Motifler: Dini Efsaneler, Yerleşim Yerleri ve Tabiat Şekillerinin Adlarıyla ilgili Efsaneler, Taş Kesilme Efsaneleri, Tarihi Efsaneler, İnsana Dönüşüm Efsaneleri, Olağanüstü Varlıklar ile İlgili Efsaneler, Delilerle İlgili Efsaneler, Diğer Efsaneler.

Gülşah Halıcı'nın "Kastamonu Efsaneleri" çalışması 2011 yılında, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalına Gülşah Yüksel [5] tarafından yüksek lisans tezi olarak sunulmuş olup; incelediğimiz eser, tezin kitaplaştırılmış hâlidir. Ayrıca bu çalışma Kastamonu efsaneleri üzerine yapılmış kitap bütünlüğünde ilk ve tek çalışma olması nedeniyle önem arz etmektedir.

Eser, "Kısaltmalar", "Ön söz" ve "Giriş" kısımları dışında iki bölüm ve "Sonuç"tan oluşmaktadır. "Giriş" kısmında efsane kavramı üzerinde durulmuş, efsanenin sözlüklerde, ansiklopedilerde ve bilim insanları tarafından yapılan tanımlarına yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde efsanenin özellikleri ve toplumdaki yeri hakkında bilgiler verilmiştir.

Halıcı (2014, s.8) eserin önsözünde yazılış amacını "Bu çalışmada Türk Kültür değerlerinin yaşatılması konusunda önemli bir coğrafya olan Kastamonu ve ilçelerinde anlatılmakta olan efsanelerin usulüne uygun olarak sözlü ve yazılı kaynaklardan derlenmesi ve incelenmesi amaçlanmıştır" şeklinde açıklamıştır.

"Kastamonu İli Hakkında Genel Bilgiler" adlı birinci bölümde araştırma alanı hakkında tarihi ve coğrafi bilgilere yer verilmiştir. "Efsaneler ve Motifler" adlı ikinci

---

[5] Yazarın evlenmeden önceki soyadi

bölümde Kastamonu efsanelerinin sınıflandırılması, metinler ve motiflerinin belirlenmesine ayrılmıştır. Kastamonu efsaneleri sekiz ana başlıkta sınıflandırılmıştır.

Efsaneler sınıflandırıldıktan sonra efsane metinleri verilmiş ve bu metinlerde yer alan motifler Stith Thompson'un "The Motif Index of Folk Literature (Halk Edebiyatının Motif İndeksi)" adlı eserindeki motif numaraları ile tespit edilmiştir. Sonuç kısmında incelemeler sonucunda ulaşılan noktalar ana hatlarıyla ortaya konulmuştur.

Çalışmanın sonunda efsanelerin derlendiği yazılı ve sözlü kaynaklar listesi, Kastamonu haritası ve "Kaynakça" verilmiştir.

5. Ozanoğlu, İhsan. *Büyük Velî Benli Sultan Hayatı, Eserleri, Halefleri, Menakıbı*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No:166, 1959.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Benli Sultan'ın köyünü külliyesini ve biyografisini beratlar, fermanlar, yazma risale ve kitaplar ile rivayetlerden hareketle hazırlayarak daktilografi ile kaleme aldığı bir çalışmadır.

Şu başlıklardan oluşmaktadır: Benli Sultan Külliyesi, Benli Sultan Evkafı, Benli Sultan Külliyesi'nin Hizmetlileri, Külliye'nin İdaresi, Külliye'nin Bugünkü Durumu, Benli Sultan'ın Hayatı, Benli Sultan Hakkında Edebî Vesikalar, Piri Sani Şeyh Sani, Şeyh Sadi, Şeyh Nurettin.

"Benli Sultan Külliyesi" adlı başlıkta yazar, mevcut kaynaklardan hareketle tarihsel süreçte külliyenin durumu ve geçirdiği yangın hakkında bilgi vermiştir. "Benli Sultan Evkafı" adlı başlıkta Kastamonu Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünün vakıf kayıtlarına göre Benli Sultan Külliyesi'nin gerek padişah, gerek kurucusu, gerekse hayırsever eşraf tarafından muhtelif zamanlarda tesis edilmiş vakıf kayıtları maddeler hâlinde sıralanmış ve bunlar hakkında bilgi verilmiştir.

"Benli Sultan Külliyesi'nin Hizmetlileri" başlığı altında Benli Sultan'ın vefatından sonra külliyeye postnişin olarak hizmet eden kişiler ayrıca tevliyet, imamet, hitabet ve müezzinlik hizmetinde bulunan kişiler hakkında bilgi verilmiştir.

“Külliye’nin İdaresi” başlığı altında külliyenin umumi bakımdan idaresi ve bu idarî yapı içinde külliyeye yapılan ziyaretler anlatılmış, külliyenin fizikî ve sosyal çevresi tarif edilmiştir.

“Külliye’nin Bugünkü Durumu” başlığı altında eserin kaleme alındığı tarihte Benli Sultan Külliyesi’nin fizikî şartları ve doğal afetler sonucu külliyede meydana gelen hasarlar anlatılmıştır.

“Benli Sultan’ın Hayatı” başlığı altında Benli Sultan’ın tasavvuf tarihi açısından çok önemli bir şahsiyet olduğu söylenmiş, asıl adının Muhammet olduğu, uleması arasında ise “Ebu Şamme” olarak adlandırıldığı belirtilmiştir. Ozanoğlu, Benli Sultan’ın hayatını çok iyi ifade eden bir menakıp bulunduğunun rivayet edildiğini ancak eline henüz böyle bir eser ulaşmadığını söylemiş, Benli Sultan’ın hayatını mevcut kaynaklardan hareketle yazmıştır.

“Benli Sultan Ailesi” adlı başlıkta Tapu ve Kadastro Müdürlüğünün yazılarından, vakıf ve şeriat kayıtlarından yola çıkılarak Benli Sultan’ın evlatları hakkında bilgi verilmiş, zevceleri ve kızları hakkında hiçbir belgeye rastlanmadığı söylenmiştir.

“Benli Sultan’ın Halefleri” adlı başlıkta Benli Sultan’ın vefatından sonra oğullarından Şeyh Mahmut Efendi’den sonra kimlerin posta geçtiğinin bilinmediği söylenmiş, Benli Sultan hakkında bir şecere oluşturmanın gerektiğini belirtilmiştir. Yazar, mevcut kaynaklardan hareketle ileride yapılabilecek silsilename çalışmaları için postnişinlere dair bilgiler vermiştir.

“Benli Sultan Hakkında Edebî Vesikalar” adlı başlıkta Benli Sultan Külliyesi’nin ilim irfana hizmetleri ve şahsiyeti hakkında methiye, destan ve ilahi yapısında birçok şiir yazıldığı söylenmiş, vakıf kayıtlarından, şeriye sicillerinden berat ve gazetelerden alınan manzumeler verilmiştir.

“Piri Sani Şeyh Sani” adlı başlıkta Benli Sultan’ın postişini olan Şeyh Sani’nin hayatı, tasavvufî şahsiyeti ve külliyeye hizmetleri anlatılmıştır. “Şeyh Sadi” adlı başlık altında Şeyh Sadi’nin hayatı ve hizmetleri şer’iye sicillerinden ve nüfus belgelerinden hareketle anlatılmıştır. “Şeyh Nurettin” adlı başlık altında Şeyh

Nurettin Efendi'nin hayatı ve hizmetleri anlatılmıştır. "Menakıb" adlı bölümde ise Benli Sultan'ın menakıp metinlerine yer verilmiştir.

6. Ozanoğlu, İhsan. *Edebiyat Tarihimizden Fıkralar*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 132, t.y.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun fıkra metinlerine yer verdiği el yazısı ile yazılmış risalelerini bir araya getirdiği bir çalışmadır. Fıkra metinleri üzerinde bir değerlendirme yapılmamış olup eserin üzerinde ne zaman yazıldığına dair bir tarih de bulunmamaktadır. Eserde yer verilen risaleler ve fıkralar şunlardır:

Edebiyat Tarihimizden Fıkralar: Adam Yok, Van- Kulu- Yuvan Kullu, Bir Cinas, Sakal Gelince, Göbek Atar!, Bilsen, Kırk Kiliseyi İdare Eden, Kadrini Bilmemişim, En Güzel Beyt, Zirvanüvüs, Öyle de Böyle de, Ortaklık Korkusu.

Dişi Sözler: Kibar Dilenci, Ördek Çorbası, Binit Olmayınca, Sünneti Terk Etmediğinden, Beyaz-Siyah İplik, Toz ve Balgam, Altı Üstünden!, Kime Şevko Etmeli, Sonuna Kadar, Sayenizde, Bir Atladım Çekirge, En Büyük Eksiğimiz.

Tarihi Fıkra: Bir Takdir!, Hasırda!, Boş Makale!, Ya Bir Hâl Olur, Başa Gelince, Asil Sahibi, Gün Aşırı, Hazan Çiçeği, Salâhiyet ve Takdir, Ay Bacayı Aşınca, Âlim Duası, Büyük Zarar.

Dişi Düşük Sözler: Kısalığın Kerâmeti, Pilav Kimin?, Hülya, Bakır Köyüne, Câni Psikolojisi, Söz Bir Bereket Versin, Naûzu Billah, Teravih Yerine Ders, Zarafet, Viraj, Beyoğlu, Beylerbeyi.

Er Sözü: Doktor Kadar mı Biliyorsun?, Kıyamet Ne Zaman Kopacak, Çingene Köyü Vaizi, En Güç İş Birlik, Yeni Şairlerimiz, Mâzur Görmek Lâzım, Gramersizlik, Okur Yazar Değilim Emma, Ocak Bile, Misilleme, Hastalık.

Görüp Düşündükçe: Sen de O İlaçtan, Hased ve Nifak Hastalığı, (Bakıp Gördüklerim) Kurtarıcı Bir Cevap, Bir Sakallı Olsaydı, (Bakıp Gördüklerim) Nasıl

Olsa, Aymadan, Aldığımız Fiata, Telâfi, Kulak Verme, Mahmudun Avı, Yabancı Değil, Aldığımız Fiata.

Kıssadan Hisse: Yoksulluk, Kıymaz Dermiş, Sabunlamak, Adı Anılınca Gelmiş, Ne Çare, Fenası Bulamayınca, Mürettip Savabı, Maşalıdır!, Rüya, Beğenmezsin!, Haline Şükret.

Kıssadan İbret: Sorulacak Borç, Altın Bir Kap!, (Şen Fıkralar) Gülecek Değil O!, Değirmen Çevrilmez Ya!, Hiçte mi Münhal Yok, Ahiret, Ucu Dokunmasın!, Belâgat, Taş Olmayınca Niçin?, Asıl Sahibi, Dönüşte!.

7. Ozanoğlu, İhsan. *Edebiyatımızdan Fıkralar*, Demirbaş No:134, t.y.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun fıkra metinlerine yer verdiği el yazısı ile yazılmış risalelerini bir araya getirdiği bir çalışmadır. Fıkra metinleri üzerinde bir değerlendirme yapılmamış olup eserin üzerinde ne zaman yazıldığına dair bir tarih de bulunmamaktadır. Eserde yer verilen risaleler ve fıkra metni isimleri şunlardır:

Edebiyatımızdan Fıkralar: Utancından, Ter Damlası, Utanıyor musun?, İşin Ortası, Samimiyet, Bahtiyarlık, Taşı Kediğine, Yazının Kısası, Bakılacak Yüz, Ya Bizimki, Ay Bacaya Aşınca, Şair Bakışı.

Günün İzleri: Düşmanlık, Övünmek Olmasın, Cahillik, Ölüm, Rindlerin Duası, Gönül Istırabı, Cimrilik, Kıvılcımlı Tipler, Bir Süâl, Tıpalı, Çeşme, Hava Bozdu.

Günün Işığında: Böyle Bir Şey Girmezmiş, Kim İmiş, Arzumuz Bu Değil mi?, Çizmeleri Getirin, Beğenen de Seçen de, Belliyemezmiş, Kendine Borcetmedin, Sebebi Ne İmiş, Olacak mı Ölecek mi?, Timurlenk ile Şair, Bir Cevap, Biz de Şaştık.

Günün Gölgesinde: (Şen Fıkralar) Sakal Yalan Söyler, Naklin Sebebi, Sultan Önü, Bakıp Gördüklerim Hayratına!, Kulp Takarlar, İçersem Böyle, Milletin Malı, Zaif Yer!, Hasım Nasıl İsterse!, (Bakıp Gördüklerim) Akşamcılık, Bakacak Yüz Çaresi.

Olayların Peşinden: Aslan Yürekli!, Celâdet, Dönüşte!, Ne Kadar Gülünç!, Hayatın Nâzımı, Jeep mi Jip mi, Âdemin Mâyesi, Şimdi Kuşa Benzedin!, Âvârelik, Veraset, Hased (Bakıp Gördüklerim), Tedkikleri İnceliyor.

Objektifin Arkasından: Osmanlı Devleti, Söze Benzer, Katarın Önüne, Akıllızâde, Müzakere Yok, En İyi Vali, Et Bolluğu, (Bakıp Görüklerim), Yerli İşi, Aşırı Gider, Ne İyi, Bir Taşta İki Kuş, Haberim Olmasın.

Edebî Fıkralar: Yalvarı Görsünler, Hâşimin Cimriliği, Ya Benim İmzam Çıksaydı!, Paşada Bile Yok, Dırıltı ile Zırıltı, Hayhaye, İmdât, Ne İçin, Hasırda!, Kendilerine Kalınca, İş İşten Geçti, İki Türlü Mâna.

8. Ozanoğlu, İhsan. *Fıkralar*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 1975-1976.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun fıkra derlemeleri metinlerinden oluşan risalelerdir. 1975 ve 1976 yıllarında Latin harfleri kullanılarak el yazısı ile yazılmış risaleleri Ozanoğlu "Fıkralar" başlığı altında sıralamıştır. Risalelerin benzer konuyu ele alan sayıları tasnife tâbi tutularak tezimizde tek başlık altında verilmiştir. Söz konusu risalelerin başlıkları şunlardır:

Atatürk Fıkraları (25), İnönü Fıkraları (26), Sultan Murad Fıkraları (27), III. Selim Fıkraları (28), Sultan Mahmud Fıkraları (29), Abdulhamid Fıkraları (30), Keçecizade Fuad Paşa (31), Süleyman Nazif'ten Fıkralar (32), Haccac Fıkraları (33), Behlül Dânâr (34), Hebenneka (35), Neyzen Teyfik Fıkraları (36), Kemalî-Meydanî Fıkraları (37), Hatıra Fıkralar (38), Edebi Fıkralar I (39), Edebî Fıkralar II (40), Kayserili Fıkraları (41), Bektaşi Fıkraları (42), Psikiyatrik Fıkralar (43), Partal Fıkraları (44), Tilki Fıkraları (45), Çeşitli Fıkralar I (46), Çeşitli Fıkralar II (47), Çeşitli Fıkralar III (48), Müstehçen Fıkralar Zemparelik (200), Fatih Sultan Mehmet Fıkraları (204), İbni Sina Fıkraları (205), Farabi'den Fıkralar (206), Lokman Hekim Fıkraları (207), Yavuz Sultan Selim Fıkraları (208), İbrahim Şevki Fıkraları (209), Edebi Fıkralar Türü (210), Hatıra Fıkralar (211), Araç Fıkraları (218), Her Türden Fıkralar I (219), Her Türden Fıkralar 2 (220), Her Türden Fıkralar 3 (221), Her Türden Fıkralar 4 (222), Her Türden Fıkralar 5 (223), Her Türden Fıkralar 6 (224), Her Türden Fıkralar 7 (225), Her Türden Fıkralar 8 (226), Her Türden Fıkralar (227),

Her Türden Fıkralar 10 (228), Her Türden Fıkralar 11 (229), Her Türden Fıkralar 12 (30), Her Türden Fıkralar 13 (231), Her Türden Fıkralar 14 (232), Her Türden Fıkralar 15 (233).

9. Ozanoğlu, İhsan. *Halk Edebiyatı (Atasözleri, Hikâyeler),* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 23085, 1951.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu yöresinden derlediği atasözü ve hikâyeleri bir araya getirip el yazısı ile kaleme aldığı bir etüt çalışmasıdır.

Çalışmanın yetmiş sekiz sayfadan oluşan "Atasözleri" adlı ilk bölümünde Ozanoğlu, eskiden atasözü yerine "Darb-ı Mesel", çoğul şekli ile "Durub-u Emsal" denildiğini belirtmiştir.

Yazar Darb-ı Meseller ile aynı türde olup şairler, bilginler ve filozoflar tarafından söylenen "Cümle-i Hikemiye" adlı sözlerin yapısında da folklorik etkilerin görüldüğünü söylemiş, bu iki türün birbirine karıştırılmaması gerektiğini vurgulamıştır. "Metinler" adlı kısımda alfabetik olarak sıraladığı atasözü metinlerine yer vermiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde yazar, 1943 yılında derlediği "İncilibebek Hikâyesi"ne yer vermiştir. Bu hikâyenin, hikâyeli ninniler arasında en ünlüsü ve yaygın bilineni olduğunu belirtmiş, ardından ninni metinlerini vermiştir. Bunun yanında eserde diğer ninniler de kafiyelerine göre alfabetik olarak sıralanmış ve metinlerine yer verilmiştir.

"Taşbebek" adlı bölümde yazar, Taşbebek efsanesinin memleket genelinde yaygın olarak bilinen efsanelerden olduğunu söylemiş, 1945 yılında derlediği efsanelerden olduğunu söylemiş, efsane metni ile "Taşbebek Ninnisi" metnine yer vermiştir.

Eserin son bölümünü 1945 yılında derlenen "Tekerlemeler" kısmı oluşturmaktadır. Yazar, bu bölümde, Kastamonu yöresinden derlediği tekerleme metinlerini herhangi bir tasnife tabi tutmadan vermiştir.

10. Ozanoğlu, İhsan. Hikâyeler, *Masallar, Fıkralar, Konuşmalar,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi C.1, Demirbaş No: 129/1, 1947.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu'da yaptığı derlemelerin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Dört ciltten oluşan eser, Kastamonu mensur halk edebiyatı ürünleri olan hikâye, masal, fıkra türlerini içermesi ayrıca Kastamonu ağzının niteliklerini örnekleri ile ortaya koyması bakımlarından filoloji ve edebiyatımıza hizmet etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Daktilografi ile yazılan eserdeki anlatı metinlerinin derleme alanı Kastamonu il merkezi, Abana, Çatalzeytin, Araç, Azdavay, Cide, Daday, Devrekâni, İnebolu, Kargı, Küre, Taşköprü, Tosya ve bütün Kastamonu ve dolaylarındaki dokuz yüz yirmi beş köydür. Ozanoğlu, ön sözde bu ilçe ve köylerde yaptığı derleme ortamlarından bahsetmiş, derlediği anlatıları yazıya dökerken ağız özelliklerini yansıtmak amacıyla TDK çeviri yazı sistemini kullanmıştır. Çeviri yazı imlemeleri kalemle işaretlenmiştir. Eserin birinci cildinde yer verilen metinlerin adları ve türleri şu şekildedir:

Hırsuz Tahsin (Masal), Zann Uşakları (Masal), Keloğlan'ın Gurnazlığı (Masal), Ufak Bi Gezüntü (Masal), Köse Madaz (Konuşma), Üç Ayakdaş (Hikâye), Türkünen Acem (Konuşma), Köylü Gızı (Masal), Gara Ercap (Hikâye), Nasıhat (Masal), Memeta İstanbul'da (Konuşma), Helilin Öldüğü Dere Dotla (Hikâye), Keloğlan (Masal), Araçlı Mehmet Pehlivan (Hikâye), Domuz Avı (Hikâye), İç Çamaşırı İmiş (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hangimiz Satucuz (Nasrettin Hoca Fıkrası), Niçin Verirlerimişle (Nasrettin Hoca Fıkrası), Geçinmeye Göynüm Yok ki (Nasrettin Hoca Fıkrası), Bana Yetişmek İstersen (Nasrettin Hoca Fıkrası), El İle Alamazsu (Nasrettin Hoca Fıkrası), Eyyup Koymayın (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hâlâ Koyduğum Yerde Otluyorsun (Nasrettin Hoca Fıkrası), Aferin Hocam (Nasrettin Hoca Fıkrası), Olmaz mıydı (Nasrettin Hoca Fıkrası), İçerimde Yangın Va (Nasrettin Hoca Fıkrası), Rüyayı Seçmek İçin (Nasrettin Hoca Fıkrası), Bilirsin ki Açım (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hemen Uzaklaşmalı (Nasrettin Hoca Fıkrası), Buna Sözüm Yok (Nasrettin Hoca Fıkrası), Şimdiden Kitabını Alıvemelü (Fıkra), Yusuf Balığı Olayım (Nasrettin Hoca Fıkrası), Ne Bilecekle (Nasrettin Hoca Fıkrası), Başlıksız Nasrettin Hoca Fıkrası, Başlıksız Nasrettin Hoca Fıkrası, Başlıksız Nasrettin Hoca

Fıkrası, Başlıksız Nasrettin Hoca Fıkrası, Hocanın Eşe ((Nasrettin Hoca Fıkrası), Başlıksız Nasrettin Hoca Fıkrası, Bi Defa (Bektaşî Fıkrası), Elliye Beş (Bektaşî Fıkrası), Eve Döne Döne Gelsin Deye (Bektaşî Fıkrası), Neye Yarar (Fıkra), Zebanilerin Başı (Bektaşî Fıkrası), Mübarek Aşam (Bektaşî Fıkrası), Garnım Dok (Bektaşî Fıkrası), Bey Siyah (Bektaşî Fıkrası), Sana Ne Dedi (Bektaşî Fıkrası), Pırasa mı Gabak mı (Fıkra), Bir Arnavut Şeri (Fıkra), Papacı Başı (Masal), Fadim Garının Hıssı (Masal), Üç Kötü (Fıkra), Hamsü Gurbanı (Fıkra), Hambarda Eşek (Fıkra), Galbur (Fıkra), Öküz ile Sinek (Fıkra), İyiliğin Sonu (Masal), Sihirbaz (Masal), Tilki İle Köpek (Masal), Terazi Hakkı (Hikâye), Yetişemeyince (Fıkra), Horozunan Tilki (Masal), İyi Dinle İyi Anla (Masal), Kötülüğün Sonu (Masal), Keloğlan'ın Başına Gelenler (Masal).

11. Ozanoğlu, İhsan. *Hikâyeler, Masallar, Fıkralar, Konuşmalar*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi C.2, Demirbaş No:129/2, 1947.

Eserin ikinci cildinde yer verilen metinler ve türleri şu şekildedir:

Memet Ayınan Anşa Gadun (Masal), Domuz Avında (Hikâye), Kel Olanın Başından Geçenle (Masal), Keşke Her Gün Bayram Olsa (Fıkra), Keşke Her Gün Bayram Olsa (Fıkra), Niye Ters Bindin (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hocanın Yolu (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hoca Ne Deyecemiş (Nasrettin Hoca Fıkrası), Gavga Yorganın Üsütüne (Nasrettin Hoca Fıkrası), Aklın Varsa (Nasrettin Hoca Fıkrası), Bana Görünme de (Nasrettin Hoca Fıkrası), Bildiyim Gibi Yaptırayım (Nasrettin Hoca Fıkrası), Yas Tutuyollarmış (Nasrettin Hoca Fıkrası), Çoğu Ne İmiş (Nasrettin Hoca Fıkrası), Doluncaya Gada (Nasrettin Hoca Fıkrası), Doluncaya Gada (Nasrettin Hoca Fıkrası), Gonşu Gadunlarına Damladı (Nasrettin Hoca Fıkrası), Çocukluğu Hatrına Geldi (Nasrettin Hoca Fıkrası), Benim Üzerime Olsun (Nasrettin Hoca Fıkrası), Ne Gadara Galbur Varsa (Nasrettin Hoca Fıkrası), Elbise Giymeyi (Nasrettin Hoca Fıkrası), Lezzeti Birdir (Nasrettin Hoca Fıkrası), Afiyetle Gullan (Fıkra), Erkek Sözünden Dönmez (Nasrettin Hoca Fıkrası), Benden Başka Kim Va (Nasrettin Hoca Fıkrası), Yüz Suyu (Nasrettin Hoca Fıkrası), Çaresine Bakmazmış (Nasrettin Hoca Fıkrası), Garşulama Geliyodum (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hangisini İyi Seversin (Nasrettin Hoca Fıkrası), Evli İmiş (Fıkra), Çıkar Çıkmaz Yakalıycan (Nasrettin Hoca Fıkrası), Tavşan Suyu (Nasrettin Hoca Fıkrası), Gece Gezintisi (Nasrettin Hoca Fıkrası),

Başlıksız Bir Hikâye, Başlıksız Bir Hikâye, Hoca Kilisede (Fıkra), Cennet Taamı (Fıkra) Hocanın Ganı (Fıkra), Hoca Denize Düşmüş (Fıkra), İki Huy (Fıkra), Ona Küfahiler Garuşu (Bektaşi Fıkrası), Terafih'i Unutmuşla (Bektaşi Fıkrası), Para ile Dayak (Bektaşi Fıkrası), Şarabı Rakıya Çevirme (Bektaşi Fıkrası), Başı Üşümüş (Bektaşi Fıkrası), Köylüler Arasında Bi Gonuşma (Konuşma), Bi Gonuşma (Konuşma), Yeniçerilerin Galkması (Hikâye), Zümrüt Anga (Masal), Baltabıyık (Masal), Barmak Çocuk (Masal), Dev Gızı (Masal), Kel Olanın Başına Gelenle (Masal), Çıkacak Bi Şey Bırakmamışla (Bektaşi Fıkrası), Bektaşi'nin Gorkusu (Bektaşi Fıkrası), Son Devirde Barışmak Lazım (Bektaşi Fıkrası), Yersizlikten (Bektaşi Fıkrası), Cennet Köşkü (Bektaşi Fıkrası), Tersane Nazırı Garuşu (Bektaşi Fıkrası), Altı Üstünden İyi Çıka (Bektaşi Fıkrası), Yabana Gitmeyen Oruç (Bektaşi Fıkrası), Bağa Yüzme Öriticek (Bektaşi Fıkrası), Bi Daha Sorarsan Hiç (Bektaşi Fıkrası), Ramazan da Hoş Bayram da (Bektaşi Fıkrası), Üç Köse (Masal), Bi Huzursuzla Bi Yankesici (Masal), Deli Kim (Nasrettin Hoca Fıkrası), Neye Gaçıyormuş (Nasrettin Hoca Fıkrası), Garıdan Gorguya (Nasrettin Hoca Fıkrası), Dünya Gaç Arşun (Nasrettin Hoca Fıkrası), Dayak (Nasrettin Hoca Fıkrası), Cennet Cehendem (Nasrettin Hoca Fıkrası), Guşa Benzedin (Nasrettin Hoca Fıkrası), Başlıksız Bir Nasrettin Hoca Fıkrası, Guyudan Ay Çıkarma (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hem Hocalık Hem Kocalık (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hocanın Garısına Dersi (Nasrettin Hoca Fıkrası), Bil Nedü (Nasrettin Hoca Fıkrası), Mühürcüynen Hoca (Nasrettin Hoca Fıkrası), Sesi Sona Çıka (Nasrettin Hoca Fıkrası), Allah Bilü Kimin İçi Yanıya (Nasrettin Hoca Fıkrası), Soyu Bilmeya (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hoca Ev Yapıyo (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hocanın Soru (Nasrettin Hoca Fıkrası), Herkesin Malı Yanında Gerek (Nasrettin Hoca Fıkrası), Önünden Yi (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hocanın Gaba (Nasrettin Hoca Fıkrası), Başlıksız Bir Nasrettin Hoca Fıkrası, En Gıymetli Şey (Nasrettin Hoca Fıkrası), Fazlası Düşmez (Nasrettin Hoca Fıkrası), Umudi Nerede Gaymış (Nasrettin Hoca Fıkrası), Ben Seni Kendim Sandım (Nasrettin Hoca Fıkrası), Beklemeye Vaktim Yok (Nasrettin Hoca Fıkrası), Bozukluk Nerede (Nasrettin Hoca Fıkrası), Gurbet İllerde Öleyin Bari (Nasrettin Hoca Fıkrası), Ne Tarafa Dönmeli (Nasrettin Hoca Fıkrası), Ya Secde Ederse (Nasrettin Hoca Fıkrası), Terevzü Ağlıya (Bektaşi Fıkrası) Aile Gaile (Bektaşi Fıkrası), Eşeyin Ölümü (Fıkra), Südcünün Eşeyi (Bektaşi Fıkrası), Başına Gelen Bilü (Bektaşi Fıkrası), İn Dokuz Bin Sekiz (Bektaşi Fıkrası), Irmazana Hürmeten (Bektaşi

Fıkrası), Hangisi İyi (Bektaşi Fıkrası), Beddaşinin Tasası (Bektaşi Fıkrası), Caminin Ön Safına Bak (Bektaşi Fıkrası), Sihirli Parmak (Hikâye), Söz Dutmanın Garşulu (Hikâye), Yalancı Peygamber (Hikâye), Gırkma Buden Gırak (Hikâye), Üç Yolcu (Hikâye), Kel Olanınan Dev Garısı (Masal), Soyda Soya (Masal), Anlaşamamazlık (Masal), Ferman (Hikâye), Hocanın Cumaları (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hocanın Ökesi (Nasrettin Hoca Fıkrası), Buyrun Kürküm (Nasrettin Hoca Fıkrası), Tek Ayaklı mı Çift Ayaklı mı (Nasrettin Hoca Fıkrası), Nasreddin Hocaya Neçün Gelürüz (Nasrettin Hoca Fıkrası), Hık Demiş (Nasrettin Hoca Fıkrası), Bazarlık (Nasrettin Hoca Fıkrası), Az Şehlayı Çala (Nasrettin Hoca Fıkrası).

12. Ozanoğlu, İhsan. *Ramazan Fıkraları,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 148/1, t.y.

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri "Ramazan Fıkraları" adlı el yazısı ile yazılmış altı risaleden oluşmaktadır. Eserde yalnızca fıkra metinlerine yer verilmiş, fıkralar üzerinde bir tahlil yapılmamıştır. Eserde yer verilen fıkra metinleri risalelere göre şu şekildedir:

Ramazan Fıkraları I: Bir Yide Bin Kere Şükret (Bektaşi Fıkrası), Hay Mübarek (Bektaşi Fıkrası), Küçük (Bektaşi Fıkrası), Ömründe Bir (Bektaşi Fıkrası), Dönerle Durur! (Bektaşi Fıkrası), Ah Bir Hayır Sahibi Daha! (Bektaşi Fıkrası), İmkânı Var mı (Bektaşi Fıkrası), Kavliniz Fi'linize Uymuyor (Bektaşi Fıkrası), Ölelim (Bektaşi Fıkrası).

Ramazan Fıkraları II: Ben Gidersem (Bektaşi Fıkrası), Radyo Ne Lazım (Fıkra), Sözümüz Söz (Bektaşi Fıkrası), Hüküm Sizin (Fıkra), Pazarlık Muteber (Fıkra), Sebat (Bektaşi Fıkrası), Ramazan Gelirken (Bektaşi Fıkrası), Ay mı Güneş mi (Bektaşi Fıkrası), Allah Kerim Emma (Bektaşi Fıkrası), Temizliğin Çeşidi (Bektaşi Fıkrası), Sözü Kaldı (Fıkra).

Ramazan Fıkraları III: Can mı Kalır (Bektaşi Fıkrası), Gülbaba (Fıkra), Hazırlık (Bektaşi Fıkrası), Hesap Düzelecek (Bektaşi Fıkrası), Allah'a Sığın (Fıkra), Cehennem Lisanı (Nasrettin Hoca Fıkrası), Huri Umacısı (Fıkra), Bir Sual (Nasrettin

Hoca Fıkrası), Hakarette Hüsnü Niyet (Fıkra), Öyle Yanlışlar Var ki (Nasrettin Hoca Fıkrası), Ölüm (Arnavut Fıkrası), Kim Kimi Taziye Edecek (Fıkra).

Ramazan Fıkraları IV: Diş Kirası (Fıkra), Hangisi Hayırlı (Fıkra), Şarlatan (Fıkra), Ol da Soğan Başı Ol (Fıkra), Tersinden (Fıkra), Bereket Nereden (Fıkra), Bu Cimrilik Varken (Fıkra), Âdem Evladı (Fıkra), Süt Köpüğü Arı B. (Fıkra), Bağışlayamam (Fıkra), Çekiyor musun (Bektaşi Fıkrası), Yaşa İmam Efendi (Fıkra).

Ramazan Fıkraları V: İkimiz Bir Adam (Fıkra), Boynuzsuz Kurban (Fıkra), Ahir Zamanın Şairleri (Fıkra), Altı Öküz (Fıkra), Hayatı da Mematı da (Fıkra), Nef'inin Tevbesi (Fıkra), Mâyesi Belli (Arnavut Fıkrası), Köle Yerine (Fıkra), Unutmuşlar (Fıkra), Tiryakilik (Fıkra), Harç Bedeli (Fıkra), Âlim Duası (Fıkra).

Ramazan Fıkraları VI: Biz Yetişemezken (Fıkra), Bir Tashih (Fıkra), Oncuk (Fıkra), Kızlar Ağalığı (Fıkra), Divan Falı (Fıkra), Sığar mısınız (Fıkra), Dört Kere Halt Etmek (Fıkra), İnsanın Bile Yapmadığı İş (Fıkra), Teresi Az (Fıkra), Becaiş (Fıkra), Nedim'in Öğüdü (Fıkra), Su Katınca (Bektaşi Fıkrası).

13. Ozanoğlu, İhsan. *Ramazan Fıkraları,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 148/2, t.y.

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri "Ramazan Fıkraları" adlı el yazısı ile yazılmış altı risaleden oluşmakta olup 148/1 demirbaş numaralı eserin devamı niteliğindedir. Eserde yalnıza fıkra metinlerine yer verilmiş, fıkralar üzerinde bir tahlil yapılmamıştır. Eserde yer verilen fıkra metinleri risalelere göre şu şekildedir:

Ramazan Fıkraları VII: Bire On (Fıkra), Nankörlük (Fıkra), İmkânı Yok (Fıkra), Her Şey Geçer! (Bektaşi Fıkrası), Deh De Bakalım (Fıkra), Ömründe Beş Gün (Bektaşi Fıkrası), İzdivaç (Nasrettin Hoca Fıkrası), Evvela (Fıkra), Sebep (Fıkra), Kibar Dilenci (Nasrettin Hoca Fıkrası), Mürşidi İrşad (Fıkra), Kurt Islahı (Fıkra), Sormuşlar (Fıkra).

Ramazan Fıkraları VIII: Yılda İki Meyva (Fıkra), Sebebi (Fıkra), Bakıp Gördüklerim (Fıkra), Taşı da Toprağı da (Fıkra), Saçı Kısa Aklı Uzun (Fıkra), Kırk Gün Kırk

Meşe (Fıkra), Çaresi! (Fıkra), Doğruya Eğri (Fıkra), Hükmen de Tehlike (Fıkra), Çalınır Çalar (Fıkra), Secdesiz Namaz (Fıkra).

Ramazan Fıkraları IX: Yıkılmaya Hükümlü Çocuk (Fıkra), Eşekle Tren Yolculuğu (Fıkra), Farzı Yedik Sünneti de mi (Bektaşi Fıkrası), Münasebetsizlik (Fıkra), Sebat (Fıkra), Borç (Nasrettin Hoca Fıkrası), Saman Pazarında (Fıkra), Aklı Başına Gelmeden (Bektaşi Fıkrası), Bana Acırsınız (Fıkra), Evvela Yorgan (Fıkra), Tavşan Yemez (Fıkra).

Ramazan Fıkraları X: Borcun Var mı (Fıkra), Farzı Yidik Sünneti de mi (Bektaşi Fıkrası), İhsan (Fıkra), Fetvada İhtiyat (Fıkra), Çeşit Olsun Deye (Fıkra), Gelecek Sene (Fıkra), Sadakaya Göre (Fıkra), Sonrası (Fıkra), Ha Gayret (Bektaşi Fıkrası), Sebebi Var mı? (Bektaşi Fıkrası), Biraz da Katran (Fıkra).

Ramazan Fıkraları XI: Maaşın Hezfi (Fıkra), Buna Keşif Derler (Fıkra), Kibirlenmenin Manasızlığı (Fıkra), Hatrımdan Geçmiyor Değil (Fıkra), 36 Milyon Çekiyor (Fıkra), Ömrü Leziz (Fıkra), Delikçe Pohçası (Fıkra), El Terazü Kıl Mizan (Fıkra), Tazıya Döner (Fıkra), Hora Tepseydi (Fıkra).

Ramazan Fıkraları XII: Ateş Pahası (Fıkra), Hoşafın Yağı Kesildi (Fıkra), Neler Vardır Neler (Fıkra), Belâgat (Fıkra), Telafi (Fıkra), Taşı da Toprağı da (Fıkra), Cibiliyet İcabı (Fıkra).

14. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru: Türkülü Hikâyeler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 1975.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Türkülü hikâyeler konularında yazdığı risalelerdir. 1975 ve yılında Latin harfleri kullanılarak el yazısı ile yazılmış risaleleri Ozanoğlu "Türkülü Hikâyeler" başlığı altında sıralamıştır. Risalelerin benzer konuyu ele alan sayıları tasnife tâbi tutularak tezimizde tek başlık altında verilmiştir. Söz konusu risalelerin başlıkları şunlardır:

Türkülü Hikâyeler: Purçak Yolması (234), Türkülü Hikâyeler: Pire (235), Türkülü Hikâyeler: Bebek Kartal Pençesinde (236), Türkülü Hikâyeler: Taşbebek (237), Genç

Osman (238), Türkülü Hikâyeler: Baytar (239), Türkülü Hikâyeler: Doktor (240), Türkülü Hikâyeler: Dolma (243), Türkülü Hikâyeler: Salguncu (250), Türkülü Hikâyeler: İki Evli (253), Türkülü Hikâyeler: Çocuk (254), Hikâyeler: Damat ve Manda (256), Türkülü Hikâyeler: Kemiksiz (258), Türkülü Hikâyeler: Köroğlu (3), Yetiş Ayvaz (276).

15. Safi, Muhammed. *Ömer Fuadî Menakıb-ı Şeyh Şaban-ı Veli ve Türbename*, İstanbul: Hamle Basın Yayın Organizasyon ve Dış Ticaret Ltd. Şti, 1998, 165 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Menakıb-ı Şeyh Şaban-ı Veli; Birinci Bölüm: Gerçek Veli Kimdir? Evliyaların Hepsine mi Yoksa Bazılarına mı Harikulade Keramet ve Feraset Lazımdır?; İkinci Bölüm: Şaban Efendi Hazretlerinin Silsilesi; Üçüncü Bölüm: Şaban Efendi Hazretlerinden Önce Cami-i Şeriflerinde İrşat Hizmetinde Bulunan ve Ahirete İrtihal Eden Seyyid Sünneti Efendi Hazretlerinin Menkıbeleri; Dördüncü Bölüm: "Şaban Efendi Hazretleri'nin Melekler Menkıbesi" Hazreti Ali (k.v) Menkıbesi Fetva- yı Şerif Mukaddimesi ve Fetvanın Sureti; Beşinci Bölüm: Şaban Efendi Hazretlerinin Kendilerinden Sonra Seccadelerine Oturan Dört Halifesinin Menkıbeleri, Osman Efendi'nin Menkıbeleri, Hayreddin Efendi'nin Menkıbeleri, Abdulbaki Efendi'nin Menkıbeleri ve Muhyiddin Efendi'nin Menkıbeleri; Türbename: Mahvi Efendi Hakkında Hasbihal, Türbename Muhaddimesi, Eserin Yazılma Sebebi, Padişahın Güzelliğinin Zikredilmesi, Türbenameye Başlama ve Murad Paşa ile Ömer Kethuda'nın Güzel Sıfatları, Türbe Üzerine Bir Hasbihal, Türbenin Hâli ve Türbe Hakkında Bir Hasbihal, Türbenin İnşaatı, Halil Paşa'nın Türbeyi Kurşunla Örtmesi.

Halk edebiyatının önemli kaynakları arasında sayılan menakıbnameler evliyaların menkıbelerini insanlara anlatmak ve onların ruhlarından medet dileme amacıyla yazılmaktadır. "Menakıb-ı Şeyh Şaban-ı Veli ve Türbename" adlı eser Kastamonulu Şeyh Şaban-ı Veli Hazretlerinin halifelerinden Ömer Fuadî tarafından kaleme alınmıştır. Eserin sadeleştirmesini yaparak yayına hazırlayan o dönemde Başbakanlık Osmanlı Arşivi uzmanlarından Muhammed Safi'dir.

Çalışma iki eserin birlikte basımı şeklinde oluşturulmuştur. Birinci kitap "Menakıb-ı Şeyh Şaban-ı Veli"adını taşımakta ve Şaban Efendi'nin ve halifelerinin kerametlerini ve menkıbelerini anlatmaktadır.

İkinci eser "Türbename" adını taşımakta ve Şeyh Şaban-ı Veli'nin kabirleri üzerine inşa edilen türbenin geçirdiği bütün aşamalar ile tasavvufta türbenin yeri ve önemi anlatılmaktadır.

16. Yazar, Nihal L. *Halvetiliğin Şa'baniyye Kolu ve Menâkıb-ı Şa'ban-ı Velî ve Türbenâme,* Ankara: Mas Matbaacılık, 1985, XI+332 s.

Eser şu başlıklardan oluşmaktadır: Takdim; Önsöz; Halvetiliğin Şa'baniyye Kolu ve Şa'bân-ı Velî; Halvetilik, Şa'bân-ı Velî'nin Hayatı; Şa'bân-ı Velî Silsilesi; Şa'bân-ı Velî'nin Kerametleri ve Menkabeler; Şa'bân-ı Velî Postnişinleri; Şa'baniyye Menakıbnamedeki Şiirler; Şa'bân-ı Veli Külliyesi; Türbe ve Çevresindeki Halk İnanışları; Menakıbnâme; Türbenâme.

L. Nihal Yazar'ın "Halvetiliğin Şa'bâniyye Kolu ve Menâkıb-ı Şa'ban-ı Velî ve Türbename" adlı eseri Abdulkerim Abdulkadiroğlu'nun danışmanlığında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. İncelememize konu olan eser tezin kitaplaştırılmış hâlidir.

Eserin "Takdim" bölümü Abdulkadiroğlu tarafından kaleme alınmıştır. Tezden farklı olarak kitaba "Menakıb-ı Şa'bân-ı Velî" ve "Türbenâme" adlı eserlerin transkripsiyonlu metinleri eklenmiştir. Bu metinlerde esas alınan basma kitap 1875 yılında Şa'bân-ı Velî postnişinlerinden Şeyh Sait Efendi tarafından Kastamonu Vilayet Matbaası'nda bastırılmıştır.

Çalışmanın "Halvetiliğin Şa'baniyye Kolu ve Türbe Çevresindeki Halk İnanışları" kısmında Kastamonu ve Taşköprü'de yapılan mahalli incelemelere de yer verilmiş olup bu bakımdan eser halk bilimi unsurlarını da içermektedir.

2.4.2. Tezler

1. Atlı, Sagıp. *Kastamonu Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin),*Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011, Xİ+ 471 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş: Masal Üzerine, Kastamonu'nun Coğrafi, Tarihi ve Kültürel Yapısı; Birinci Bölüm: Masallar Üzerine Çalışmalar, Kastamonu Masalları Üzerine Yapılan Çalışmalar, Kastamonu Masallarını Derleme Şekli; İkinci Bölüm: Kastamonu Masallarında Ortak Unsurlar; Üçüncü Bölüm: Kastamonu Masallarının Tip Yapısı; Sonuç; Dördüncü Bölüm: Metinler; Mahallî Kelimeler Sözlüğü; Bibliyografya.

Atlı tezinde halk edebiyatının anlatmaya dayalı (masal, efsane, destan, halk hikâyesi vb.) türleri arasında en yaygınlarından birisi olan masalları ele almıştır. Yazar, ön sözde bir milletin en önemli zenginliğinin kültürel yapısı olduğunu, bu kültürün işlevinin de nesiller arasında köprü vazifesi kurarak milletin varlığının devam etmesini sağlamak olduğunu belirtmiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse Atlı, Kastamonu masallarının belgelenerek gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlamıştır. Tez Kastamonu masallarını konu alan akademik anlamda ilk çalışma olması nedeniyle önem taşımaktadır.

Çalışmada Kastamonu'da derlenen yetmiş beş masal metni Tarihî-Coğrafî Fin metoduna göre tasnif ve tahlil edilmiştir. Sonrasında bu masallardaki temler, kahramanlar, mekân, eşya ve masalların formel yapıları incelenmiştir. Ardından Masalların Wolfram Eberhard ve Pertev Naili Boratav'ın hazırladığı "Typen Turkischer Volksmarchen" adlı esere göre tip yapısı incelenmiş ve belirlenen yirmi tane masal çalışmasındaki masal metinleriyle Kastamonu masallarının varyant tespiti de yapılmıştır. Böylece Kastamonu masallarının Türkiye'deki yayılma alanlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yazar Kastamonu masallarını derlerken kaynak tarama, masalların ses kayıt cihazı ile tespiti yöntemlerini kullanmıştır. Derlemede yüz elli bir masal metni tespit edilmiş olup, bunların yetmiş beş tanesine tezde yer vermiştir. Kaynak kişilerin kadın olmasına, iyi masal anlatmasına ve okuryazar olmamalarına özen gösterilmiştir.

Tez "Giriş" ve "Sonuç" kısımları hariç dört bölümden oluşmaktadır. "Giriş" kısmının ilk alt başlığında masal hakkında kısa bir bilgi ve ikinci alt başlıkta da Kastamonu'nun coğrafî, tarihî ve kültürel yapısı hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci bölümün ilk kısmında, "Yök Tez Tarama Merkezi" kullanılarak masallar üzerine yapılan ilmî çalışmaların ve diğer araştırmalarla şimdiye kadar yayınlanan kitapların künyeleri verilmiştir. İkinci kısımda Kastamonu masalları üzerine yapılmış olan çalışmalar (kitaplar, dergiler, tezler, arşivler) incelenerek bunlar hakkında kısa bilgi verilmiştir. Üçüncü kısımda ise Kastamonu masallarının derlenme şekli, aşamaları ve kaynak şahıslar hakkında bilgi verilerek derlemeyle ilgili bazı hususlar açıklanmıştır.

İkinci bölümde Kastamonu masallarında bulunan ortak unsurlar; temler, kahramanlar, mekân, eşya ve masalların formel yapısı başlıkları altında incelenmiştir. Bu bölümde Saim Sakaoğlu'nun "Gümüşhane ve Bayburt Masalları" ndaki [6] metodu esas alınmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, yetmiş beş masal metninin tip yapısı incelenmiştir. Bu bölümde, masalların tip tasnifi yapılarak Türk ve dünya masalları arasındaki yeri belirlenmiştir. Önce Türk masal katalogu olan "Eberhard-Boratav Katalogu" ile mukayeseleri yapılarak tip numaraları verilmiştir. Daha sonra dünya masalları katalogu "Aarne-Thompson Katalogu"ndaki tip numaraları da eklenmiştir. Ayrıca belirlenen yirmi masal çalışmasıyla varyant tespiti de yapılmış, ortak olan masalların numaraları, isimleri ve çalışmanın adı da verilmiştir.

Üçüncü bölümden sonra yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgular da "Sonuç" başlığı adı altında verilmiştir. Dördüncü bölümde, derlenen yetmiş masal metni Eberhard-Boratav katalogundaki tip sıralarına göre verilmiştir. Şimdiye kadar yapılan masal çalışmalarında metinlerin yazıya aktarımı konusundaki genel tercihe uyarak masal metinlerinin cümleleri üzerinde düzeltmeler yapıp metinler, kurallı cümleler hâlinde verilmeye çalışılmıştır. Bu düzeltmeler yapılırken bölgeye özgü kelime ve deyişler tespit edilerek çalışmanın sözlük kısmında ayrıca verilmiştir.

---

[6] Sakaoğlu, S. (1973), **Gümüşhane masalları/metin toplama ve tahlil**, Ankara; 2. bs. (2002a), Gümüşhane ve Bayburt Masalları, Ankara.

Çalışmanın son kısmında da mahallî kelimeler sözlüğü ve geniş bir bibliyografya yer almaktadır.

2. Küçükbasmacı, Gülten. *Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Geçiş Sürecinde Kastamonu Halk Anlatıları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2009, X+ 379 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş: Halk Anlatısının Sözlü Kültür, Yazılı Kültür ve Elektronik Kültür Ortamları, Araştırmanın Yöntemi; Birinci Bölüm: Kastamonu'da Halk Anlatısının Sözlü Kültür Ortamı; İkinci Bölüm: Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına; Üçüncü Bölüm: Halk Anlatısının Geleceği; Sonuç; Kaynakça; Kaynak Kişi Listesi; Ek: Anket Formu Örneği.

Küçükbasmacı tezinde Türk halk anlatıları geleneğini anlatış, yayılış ortamları, "sözlü kültür", "yazılı kültür" ve "elektronik kültür" ortamları olmak üzere üç aşamada ele almış ve anlatım ortamının kültür aktarımındaki öneminden hareketle halk anlatısının ortamlarını ve bu ortamlardaki değişim ve dönüşümü incelemiştir. Halk biliminin iletişimsel bir süreç kabul edilmesinden bu yana günümüz halk bilimi araştırmalarında en az ürün kadar ürünün ortaya çıktığı ve icra edildiği bağlamında önemli olduğunu belirten yazar, anlatım ortamındaki değişikliklerin halk anlatısını da etkileyeceği tespitinde bulunmuştur. Küçükbasmacı (2009) önsözde tez çalışmasının amacını, "Kastamonu'da halk anlatısı ortamlarının sözden yazıya, yazıdan elektronik kültür ortamına geçiş sürecinde incelenerek; anlatım ortamındaki değişim ve dönüşümün belirlenmesi" olarak açıklamıştır.

Tezde halk anlatısının üretildiği yerin ve mekânın önemli olduğu vurgulanmış ve Kastamonu bağlamında bu mekânlar ele alınmıştır. Çalışmada kaynak taraması, derleme ve anket yapılarak veri toplanmıştır. Alan araştırması esnasında mülakat yöntemi de kullanılmıştır. Tezde, bağlamsal kuramın bakış açısı benimsenmiş, tez Kastamonu özelinde halk anlatısı ortamlarının sözden yazıya, yazıdan elektronik kültür ortamına geçiş süreciyle sınırlandırılmıştır.

Tez “Giriş” ve “Sonuç” bölümleri dışında üç bölümden oluşmaktadır: “Giriş” bölümünde tezin kuramsal altyapısını oluşturmak amacıyla halk anlatısını incelemeye yönelik kuram ve teoriler açıklanmıştır.

“Kastamonu’da Halk Anlatısının Sözlü Kültür Ortamı” adlı birinci bölümde halk anlatısının ortaya çıktığı aktarıldığı ve tüketildiği geleneksel mekânlar kahvehaneler, meyhaneler, bozahaneler, hanlar, hamamlar, panayır ve pazarlar, konaklar, ev ve diğer mekânlar ele alınmıştır. “Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına” adlı ikinci bölümde halk anlatısının geleneksel mekânlardaki değişim ve dönüşümleri ele alınmıştır. “Halk Anlatısının Geleceği” adlı üçüncü bölümde genç kuşağın halk anlatılarını ürettiği, tükettiği, aktardığı Kastamonu’daki mekânlar tespit edilmiş; halk anlatılarının genç kuşağa hangi ortamlarda ne kadar aktarılabildiği sorgulanmıştır.

“Sonuç” bölümünde ise yazar, halk anlatılarının üretim, yayılış ve tüketimindeki iletişim biçim ve araçlarının ve anlatı ortamının değiştiği, halk anlatılarının aktarımında sözlü kaynakların yerini yazılı ve elektronik kaynakların aldığı sonucuna ulaşmıştır. Genç kuşağın halk anlatılarının tür özellikleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı ve sözlü kültür yoluyla nakledilmeyen halk anlatılarının örgün eğitim yoluyla da aktarılmadığını, bu nedenle Türk halk anlatılarının örgün ve yaygın eğitimin bir parçası olması gerekliliğine vurgu yapmıştır.

3. Yüksel, Gülşah. *Kastamonu Efsaneleri,* Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011,V+ 221 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Birinci Bölüm: Kastamonu Hakkında Genel Bilgiler; İkinci Bölüm: Efsanelerin Sınıflandırılması ve İncelenmesi; Üçüncü Bölüm: Metinler; Sonuç; Kaynakça; Ekler.

Yüksel tezinde halk kültürünün anlatmaya dayalı önemli ürünlerinden olan efsaneleri incelenmiştir. Çalışmada Kastamonu efsanelerinin tespiti, konu ve fonksiyon bakımından tasnifi yapılmış, incelenerek motif yapıları çıkarılmıştır.

İncelememize konu olan bu tez, Kastamonu efsanelerini konu olan akademik düzeyde ilk çalışma olması nedeniyle önem arz etmektedir. Yazar, çalışmasında Türk kültür mirası içinde önemli bir yer olan Kastamonu ili ve ilçelerinde sözlü gelenek yoluyla anlatılarak günümüze kadar gelmiş efsanelerin tespit edilip, yazıya geçirilerek halk edebiyatı literatürüne katkı sağlamayı ve bu efsanelerin gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlamıştır.

Tezde kaynak taraması ve alan araştırması yöntemleri kullanılmıştır. Alan araştırması esnasında görüşme tekniği ile derleme yapılmıştır. Derlenen yüz yirmi dört efsane sekiz ana başlık altında sınıflandırılmış; tasnif ve tahlilleri yapılarak numaralandırılmıştır.

Tez, "Giriş" kısmı dışında üç bölümden oluşturulmuştur. "Giriş" kısmında efsane kavramının özellikleri, toplumdaki yeri anlatılmış, çeşitli sözlük ve ansiklopedilerdeki efsane tanımlarına yer verilmiştir. "Kastamonu İli Hakkında Genel Bilgiler" adlı birinci bölümde araştırma alanı hakkında tarihi ve coğrafi bilgilere yer verilmiş; Kastamonu ve on dokuz ilçesi tanıtılmıştır. "Efsanelerin sınıflandırılması ve İncelenmesi" adlı ikinci bölümde, Kastamonu efsaneleri sınıflandırılmış, incelenerek motifleri belirlenmiştir. Bölümde efsaneler sekiz başlık altında ele alınmıştır. Bunlar: "Dinî Efsaneler", "Yerleşim Yerleri ve Tabiatın Şekilleriyle İlgili Efsaneler", "Taş Kesilme Efsaneleri", "Tarihî Efsaneler", "Delilerle İlgili Efsaneler" ve "Diğer Efsaneler"dir. "Metinler" adlı üçüncü bölümde Kastamonu ve ilçelerinden derlenen yüz yirmi dört efsane metni yer almaktadır. "Sonuç" kısmında ise yazar, tespitlerinden hareketle Kastamonu ve çevresinde anlatılan efsanelerin sosyal çevreye uyum sağlayarak varlıklarını sürdürdükleri sonucuna ulaşmıştır. Bunun dışında efsanelerin farklı varyantlarına ulaşılmış ve efsane metinlerinin içinde benzer motiflerin yer aldığı görülmüştür.

2.4.3. Makaleler

1. Ataman, Sadi Yaver. "Safranbolu ve Kastamonu Efsaneleri", Türk *Folklor Araştırmaları*, S.159, 1962, s.2864-2865.

Ataman makalesinde Safranbolu ve Kastamonu arasındaki tarihî ve idarî bağlantının toplumsal yaşayış, örf, âdet ve geleneklerde kendini gösterdiğini bu birlikteliğin halk bilimi ürünlerinde de ortak olduğunu belirtmiştir.

Yazar, derleme ekibiyle birlikte geldiği yörede, Konarı köyünün bağlarını sulayan Çift gölünün ve bu köyün biraz yukarısında bulunan Yörük köyünde yine Yörük ve Konarı köylerinin bağlarını sulayan Küçük ve Büyük Göl'ün Konarı'da uzun yıllar muhtarlık yapmış olan Şaban Dayı'dan vaktiyle dinlediği efsanelerini derleme ekibinde bulunan çocuklara anlatmış, makalesinde de bu efsane metinlerine yer vermiştir.

2. Aşkar, Mustafa, "Ömeru'l Fuâdî'nin Menakıbnamesine göre Şeyh Şâbân-ı Velî'nin Tasavvufî Şahsiyetine Bir Bakış", *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi,* S.30, 2012/2, s.1-32.

Aşkar makalesinde Şeyh Şabân-ı Velî'nin kendinden sonra beşinci poştnişin Ömeru'l Fuâdi tarafından yazılan "Menâkıb-ı Şeyh Şaban-ı Velî" adlı menakıpnameden hareketle Şeyh Şabân-ı Velî'nin hayatını ve tasavvufî kişiliğini ele almıştır.

Menakıpnamelerin mutasavvıfların hayatı ve tasavvuf tarihi için vazgeçilmez kaynaklar olduğunu belirten yazar, makalesini üç başlıkta oluşturmuştur. "Tasavvuf Tarihi Açısından Menakıbnamelerin İlmî Değeri" başlığı altında farklı araştırmacıların görüşlerine yer verilmiş, yapılan değerlendirme sonucu bu araştırmacıların menakıpnameleri içerik açısından iki gruba ayırdıklarını belirtmiştir. Bunlardan ilki baştan itibaren sadece bir şeyhin özellikle o tarikatın kurucusu olan zâtın hayatını ve kerametlerini ele alan menakıpnameler, ikincisi ise bir tarikata mensup ve genelde silsilesinde yer alan tüm halife ve postnişinleri ihtiva eden menakıpnamelerdir.

Yazar "Menakıb-ı Şeyh Şaban-ı Veli'nin Tanıtımı" başlığı altında Ömer Fuadi'nin menakıpnameyi yazma amacını, makalesinde esas aldığı 1230/1814 tarihli Hafız Osman el Hasbi tarafından yazılan en eski nüshasını ve diğer nüshaları ile nüshaların yaygınlık derecesini ele almıştır.

Yazar Tasavvuf literatüründe Ömeru'l Fuâdî'nin yazdığı menakıpnameler içinde ilmî açıdan en güvenilir ve en sağlıklı olanlardan birisi olduğu tespitinde bulunmuştur.

"Menâkıb-ı Şeyh Şabân-ı Velî'ye Göre Şabân-ı Velî'nin Tasavvufî Şahsiyeti" başlığında ise Şeyh Şabân-ı Veli'nin Hayreddin Tokadî tekkesinde gördüğü eğitimin tasavvuf anlayışına etkisi, Şeyh Şabân-ı Velî'nin yaşadığı dönemde Kastamonu'daki tasavvufî hayat, Ömer Fuâdi'nin Şeyh Şabân-ı Velî'nin tasavvufi yönüyle ilgili tespitleri ve Şabân-ı Velî tarikatının etki alanı ele alınmıştır. Sonuçta ise yazar, menakıpnamedeki bilgilere dayanarak, Şeyh Şabân-ı Velî'nin son derece tevazu sahibi, şöhretten kaçınan kendini ümmi olarak hissettiren bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir.

3. Atlı, Sagıp. "Kastamonu Masallarında İnanç ve Âdetler", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* C.9, S.2, 2011, s.390-406.

Atlı makalesinde Kastamonu Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin)[7] adlı çalışmasında yer verdiği yetmiş beş adet masal metnini esas alarak Kastamonu masallarındaki adet ve inançları incelemiştir.

Bu masallar, "Doğum ve Çocuklukla İlgili Âdet ve İnançlar", "Düğün ve Evlenmeyle İlgili Âdet ve İnançlar", "Büyü-Sihir ve Kaderle İlgili Âdet ve İnançlar", "Ölümle İlgili Âdet ve İnançlar" ve "Diğer Âdet ve İnançlar" olmak üzere beş ana başlık altında değerlendirmiştir. Yazar, ayrıca bu âdet ve inançlar etrafında kümelenen uygulamaları da alt başlıklar hâlinde ele almış ve tez çalışmasındaki masal numarasından hareketle örneklendirme yoluna gitmiştir.

Masallarımızda kendini gösteren âdet ve inançlarımızın teknolojik gelişmelerde yaşanan hızlı değişmelere paralel olarak değiştiği sonucuna ulaşan Atlı, âdet ve inançların, toplumsal yaşamımızın her alanında kendisine yer bulduğunu ve insanlar üzerinde belirli bir yaptırım gücünün olduğunun altını çizmiştir.

---

[7] Atlı, S. (2011). **Kastamonu masalları (Araştırma-İnceleme-Metin)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

4. “Çay”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi,* S.12, 1993, s.17.

Karabek köyünde 1950 yılında yaşanmış bir fıkra metnine yer verilmiştir.

5. Dalgün, Günel. “Kastin Neydi Moni”, *Türk Folklor Araştırmaları,* S.45, 1953, s.709.

Dalgün yazısında Kastamonu isminin efsanesine yer vermiştir. Günümüzde Kastamonu’da yaygın olarak bilinen ve anlatılan bu efsaneye göre:

1514 senesinin baharında Türk atlıları “Kastamoni” şehrinin önünde bulunuyorlarmış. Gayeleri bu şehri zapt etmekmiş. Fakat o zamanlar, Kastamonu kalesi, Bizanslıların kuvvetli bir kumandanının idaresindeymiş. Kumandan kaleyi çok sıkı bir nezaret altında bulunduruyormuş. Kumandanın “Moni” adlı kızı da Türk subaylarından birini sevmekteymiş. Türklerin bu kaleyi zapt etmeleri, ancak düşmanı içten yıkmakla mümkünmüş. Moni, her şeyi göze alarak kalenin anahtarlarını sevdiği Türk gencine vermiş… Bir gece Türkler kaleyi zapt edince, kumandan her şeyi anlamış. Hiddetle kızının üzerine yürüyerek “Kastın Neydi Moni?” demiş ve onu kalenin pencerelerinden fırlatmış… Türkler de kale zapt olunduktan sonra “Moni”nin hatırasını ebediyen yaşatabilmek için bu şehre “Kastamoni” adını vermişler.

6. Ekinci, Ali. “Önce Padişah Sonra Bahçevan Olan Keloğlan”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.24.

Ekinci yazısında bir Keloğlan Masalı’na yer vermiştir.

7. Güngör, M. Nasıh. “Taş bebek Efsanesi”, *Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi,* S.4,1936, s.11-12.

Güngör yazısında Kastamonu’da Nefise Nene’den derlediği Taşbebek efsanesi metni ile halk edebiyatının lirizmini temsil eden ve kadının ailesine, yuvasına, çoluk çocuğuna bağlılığını anlatan efsane ninnisinin metnine yer vermiştir.

8. Güngör, M. Nasıh. “Taş Bebek Efsanesi”, *Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi*, S.5,1936, s.13-15.

Güngör yazısında Kastamonu’da yetmiş yaşını bitiren Nefise Nene’den derlediği Taşbebek efsanesi metnine ve onun üç kısımda söylediği efsane ninnisinin metnine yer vermiştir.

Ninnin birinci kısmı kızın bebeği beşiğe belemesi ve düğün günündeki acılarını, ikinci kısmı tanrının bebeğe can vermesi için münacatını, üçüncü kısım ise velî ve sahabelerden Peygamber’e kadar bütün büyüklerin dualarının bebek üzerine olmasını konu almaktadır.

9. Güngör, Nasıh. “Beyböyrek Hikâyesi”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.1, 1944, s.13.

Güngör yazısında Beyböyrek hikâyesinin zaman geçtikçe destanî unsurlarını kaybederek yer yer İslâmi bir kisveye sokulduğunu belirtmiş, Beyböyrek hikâyesi üzerine araştırma yapan bilim insanlarından örnekler vermiştir. Yazar, ardından Kastamonu merkezde yaşayan altmış yaşında, okuma yazma bilmeyen, İsmet Arslanoğlu’ndan derlediği Beyböyrek hikâyesi Kastamonu varyantı metnine yer vermiştir.

10. Güngör, Nasıh. “Beyböyrek Hikâyesi”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.2, 1944, s.15.

Aynı derginin birinci sayısındaki Beyböyrek hikâyesi Kastamonu varyantı metninin devamıdır.

11. Güngör, Nasıh. “Beyböyrek”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.3-4, 1944, s.14-15.

Aynı derginin birinci sayısındaki Beyböyrek hikâyesi Kastamonu varyantı metninin devamıdır.

12. Güngör, Nasıh. "Beyböyrek" *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.5,1944, s.5

Aynı derginin birinci sayısındaki Beyböyrek hikâyesi Kastamonu varyantı metninin devamıdır.

13. Güngör, Nasıh. "Beyböyrek", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.6,1944, s.6.

Aynı derginin birinci sayısındaki Beyböyrek hikâyesi Kastamonu varyantı metninin devamıdır.

14. Güngör, Nasıh. "Beyböyrek", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.7, 1944, s.5.

Aynı derginin birinci sayısındaki Beyböyrek hikâyesi Kastamonu varyantı metninin devamıdır.

15. Güngör, Nasıh. "Beyböyrek", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.8, 1944, s.8.

Aynı derginin birinci sayısındaki Beyböyrek hikâyesi Kastamonu varyantı metninin devamıdır.

16. Güngör, Nasıh. "Beyböyrek", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.9, 1944, s.8-9.

Aynı derginin birinci sayısındaki Beyböyrek hikâyesi Kastamonu varyantı metninin devamıdır.

17. Güngör, Nasıh. "Beyböyrek", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.10, 1944, s.7 ve 9.

Aynı derginin birinci sayısındaki Beyböyrek hikâyesi Kastamonu varyantı metninin devamıdır.

18. “İki Kere İki”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.18, 1994, s.30.

Yazıda Kastamonulu, Devrekânili ve Tosyalı hakkında bir fıkra metni yer almaktadır.

19. Karakaş, M. Elif. “Tosya’da Anlatılan Efsaneler”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.16, 1994, s.11-12.

Karakaş yazısında Tosya’dan derlediği efsane metinlerine yer vermiştir. Bunlar: “Tosya Adı’nın Efsanesi”, “İki Tepe Efsanesi”, “Yılankaya Efsanesi”, Malkaya Efsanesi”, “Sandıkkaya Efsanesi”, “Yedi Kardeş Efsanesi”, “Kız Evliya Efsanesi”, “Kesikbaş Efsanesi”, “Geyikli Camii Efsanesi”, “Tekke Hamamı Efsanesi”, “Küçük Hamamdaki Cin Efsanesi” ve “Hızırın Ayak İzi Efsanesi”dir.

20. Karakaş, Metin Yüksel. “Hacıbekiroğlu”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.24-25.

Karakaş yazısında asıl isminin Mustafa Fahri olduğunu belirttiği Hacıbekiroğlu’na ait anlatılara ve “İnsan” adlı bir şiirine yer vermiştir.

21. Kıyıcı, İbrahim. “Ay Perçemli Kara Oğlanla Tas Perçemli Kız”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.13.

Kıyıcı yazısında Tosya’da mahalle camilerinin halvetlerinde anlatılan masallardan olduğu söylenen bir masal metnine yer vermiştir.

22. Kıyıcı, İbrahim. “Bir Keloğlan Masalı”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.15, 1993, s.20-21.

Kıyıcı yazısında bir masal metnine yer vermiştir.

23. Kıyıcı, İbrahim. “Cartan Mustafa’nın Masalı”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.16, 1994, s.21.

Kıyıcı yazısında bir masal metnine yer vermiştir.

24. Kıyıcı, İbrahim. “Kıranpaşa”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.16.

Kıyıcı yazısında bir masal metnine yer vermiştir.

25. Kıyıcı, İbrahim. “Kuru Kelle”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*”, S.14, 1993, s.19.

Kıyıcı yazısında bir masal metnine yer vermiştir.

26. Kıyıcı, İbrahim. “Manifaturacının Karısı”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.28.

Kıyıcı yazısında bir masal metnine yer vermiştir.

27. Kıyıcı, İbrahim. “Peri Kızı Şözüye”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.19-20.

Yazıda İbrahim Kıyıcı’nın anlatıp yazıya geçirdiği bir masal metnine yer verilmiştir.

28. Kıyık, İbrahim. “Bir Tosya Masalı”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.10, 1992, s.18.

Kıyık yazısında Tosya’da masal anlatma geleneği hakkında bilgi vermiş, masal anlatmaya “matal satmak” denildiğini belirtmiştir. Sonrasında masal başı tekerlemeye yer verilmiştir.

29. Kolçak Mehmet. “Hakıklı Baba”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.16, 1994, s.22-23.

Kolçak yazısında Tosya’da “Hakıklı Baba” olarak tanınan Hüseyin Niyazi Büyükbilgin’in özgeçmişine ve kerametlerine yer vermiştir.

30. Kolçak, Mehmet. “Kanlızade Şeyh Sadık Efendi”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.14, 1993, s.25-26.

Kolçak yazısında Nakşibendî tarikatı şeyhlerinden Ganizade Şıh Sadullah'ın kerametlerine yer vermiştir.

31. Kolçak, Mehmet. "Kız Evliyalar", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17,1994, s.22.

Kolçak yazısında Tosya'da mezarı bulunan dört kadın velî hakkındaki rivayetlere yer vermiştir.

32. Kolçak, Mehmet. "Menfi Hoca", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.12, 1993, s.20-21.

Kolçak yazısında asıl adı İsmail olan Menfi Hoca'nın kerametlerine yer vermiştir.

33. Kolçak, Mehmet. "Nasuh Efendi-Mecid Efendi", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.28.

Kolçak yazısında Tosya'nın manevi büyüklerinden Nasuh Efendi ile Mecit Efendi'nin özgeçmişine ve kerametlerine yer vermiştir.

34. Kolçak, Mehmet. "Sivaslı Hoca", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.15, 1993, s.22-23.

Kolçak yazısında Tosya'da "Sivaslı Hoca" adıyla tanınan Mehmet Efendi'nin özgeçmişine ve kerametlerine yer vermiştir.

35. Kolçak, Mehmet. "Şeyh Hacı Mehmet Efendi (Abdulgafur)", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.28.

1792-1864 yılları arasında Tosya'da yaşayan Şeyh Hacı Mehmet Efendi'nin kerametleri anlatılmaktadır.

36. Korkut, Asım. "Cingözün Deli Ahmet", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.9, 1992, s.20-21.

Korkut yazısında "Cingöz'ün Deli Ahmet" olarak bilinen Ahmet Açıkbaş'ın özgeçmişine ve kendisine ait olduğu söylenen "Teyyare", "Düşüş", "Kabak Duası", "Şaplı Gön", "Ateş", Lo Lo Lo", "Borç" ve "Kaza" adlı nüktelerine yer vermiştir. Ayrıca Erol Sevdi tarafından notaya alınan çocukların yağmur duası ritüellerinde "Çoli Çoli Çökelek" tekerlemesinin notası verilmiştir.

37. Korkut, Asım. "Deli Şevket", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.10, 1992, s.20-21.

Yazıda Tosya'da Deli Şevket olarak tanınan Şevket Öncü'nün "Yaprak Sarması", "Kurbağalı Su", "Aşağı Pınar", "Başkan Seçimi", "Yama", ve "Merhaba" adlı nüktelerine yer vermiştir.

38. Korkut, Asım. "Gıbışın Hasan Ağa", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.16, 1994, s.9-10.

Korkut yazısında Tosya'da "Gıbışın Hasan Ağa" olarak tanınan Hasan Kıbışoğlu'nun özgeçmişine ve "Ulu Cami", "Hizmet", "Sigara", "Kavga", "Altın", "Ot" ve "Eşek" adlı nüktelerine yer vermiştir.

39. Korkut, Asım. "Habibin Ahmet Efendi", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.13.

Korkut yazısında Tosya nüktedanlarından "Habibin Ahmet Efendi" olarak tanınan Ahmet Nurkan'ın özgeçmişi ile "Davar", "Düven", Altın Dümeni", "Post", "Maaş" ve "Kaza" adlı nüktelere yer vermiştir.

40. Korkut, Asım. "İbecin Hacı Hafız", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.14, 1993, s.11.

Korkut yazısında Tosya'da "İbecin Hacı Hafız" olarak tanınan Hasan Çevikoğlu'nun özgeçmişine ve "Sinema Şeridi", "Sünnet", "Mevlit", "Hindi", "Marul", "Pete", "Hasta", "Küre" ve " Pehlivan" adlı nüktelerine yer vermiştir.

41. Korkut, Asım. “Karacaahmetin Sultan”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.12-13.

Korkut yazısında Tosya’da Karacaahmetin Sultan olarak bilinen Mustafa Yet’in özgeçmişi ile “Saman”, “Köpekler”, “Baş”, “Muhabbet” ve “Satılan Cami” adlı nüktelerine yer vermiştir.

42. Korkut, Asım. “Kölenin Topal”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.7, 1991, s.21-22.

Korkut yazısında Tosya’nın nüktedanlarından “Kölenin Topal” lakabıyla bilinen Mehmet Ertüfekçi’nin özgeçmişi ve nüktelerine yer vermiştir.

43. Korkut, Asım. “Odüskeli Cemil Ağa”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.12, 1993, s.9-10.

Korkut yazında Tosya’da “Odüskeli Cemil Ağa” olarak tanınan Mehmet Cemil Ünal’ın özgeçmişine ve “Beş Kuruş”, “Domuz”, “Dolmalık Biber”, “İncil”, “Keklik Kafesi”, “Fötr Şapka”, “Çay Parası” ve “Hac”, adlı nüktelerine yer vermiştir.

44. Korkut, Asım. “Ortacalı Kel Mısdak”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.18, 1994, s.8.

Korkut yazında Tosya’da “Ortalcalı Kel Mısdak” olarak tanınan Mustafa Yaman’ın özgeçmişine ve “Tosya’da Güreş”, “Türkü”, “Cam”, “Kumar”, “Hapisane” ve “Alacaklılar” adlı nüktelerine yer vermiştir.

45. Korkut, Asım. “Şefik Oruç”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.6, 1991, s.20-21.

Korkut yazısında Tosya’nın nüktedanlarından Şefik Oruç’un özgeçmişi ve kendisine ait olduğu söylenen nüktelere yer verilmiştir.

46. Korkut, Asım. “Tellal Kerim”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.21-22.

Korkut yazısında “Tellal Kerim” olarak tanınan Abdulkerim Hoşgör’ün özgeçmişi ile “Başlangıç”, “Mezat”, “Fantaziler”, “Borç”, “Akıl” ve “Önlük” adlı nüktelerine yer vermiştir.

47. Korkut, Asım. “Küçükkızılcalı Şaban Ağa”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.16.

Korkut yazısında Tosya’da “Küçükkızılcalı Şaban Ağa” olarak tanınan Şaban Avcı’nın özgeçmişine ve “Adı Ağa”, “Sebze”, “Zelzele”, “Tahsil”, “Gömlek” ve “Davet” adlı nüktelerine yer vermiştir.

48. Küçükbasmacı, Gülten. “Bey Böyrek Anlatılarında Eş Metin Oluşma Sürecine Metinlerarası Bir Yaklaşım”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.38, 2017, s. 1-13.

Küçükbasmacı makalesinde epik anlatıdan halk hikâyesine dönüşerek yerelleşen Bey Böyrek anlatısının anlatı geleneği içinde sürekliğini sürdürürken nasıl bir değişime uğradığını Kastamonu’dan derlenen iki metin üzerinde metinlerarasılık yaklaşımıyla incelemiştir. Yazar incelemesinde Nasıh Güngör’ün 1944 yılında İsmet Arslanoğlu’ndan derleyerek Ecevit dergisinde yayınladığı “Beyböyrek Hikâyesi” adlı yazıları ile 2005 yılı Aralık ayında Şevket Yazan’dan kendi derlediği Bey Böyrek anlatısı metinlerinden yola çıkarak anlatı ortamının değişiminin metne etkisini “anlatıcı”, “dinleyici”, “anlatı zamanı” ve “çevre” olarak ele almıştır.

Makale “Halk Anlatısında Eş Metin Oluşma Süreci ve Metinlerarasılık”, “Halk Anlatıları ve Ana-Metinlerarasılık” ve “Sonuç” başlıklarından oluşmaktadır. “Halk Anlatılarında Eş Metin Oluşturma Süreci ve Metinlerarasılık” adlı ilk başlık altında bir anlatının eş metninin oluşması süreci ve metinlerarası ilişkiler incelenmiştir. “Halk Anlatıları ve Ana-Metinlerarasılık” başlığı altında metinlerarasılık açısından iki metnin inceleme yöntemlerinden birisi olan “ana-metinsellik” üzerinde durulmuş yazarın Şevket Yazan’dan Araç’ta derlediği anlatı ana metin, Nasıh Güngör

tarafından Ecevit dergisinde yayınlanan metin alt metin olarak belirlenerek bu iki metnin olay örgüsüne maddeler hâlinde yer verilmiştir.

49. Küçükbasmacı, Gülten. "Efsaneleri, Masalları ve Halk Hikâyeleri ile Kastamonu", *81 İlde Kültür ve Şehir Kastamonu,* 2018, s.138-176.

Küçükbasmacı yazısında televizyonun, internetin, cep telefonlarının kısacası teknolojinin olmadığı zamanlarda insanların bir araya gelip sohbetler ettiğini, birbirlerine hikâyeler, masallar, fıkralar anlattığını fakat teknolojinin özellikle televizyonun hayatımıza girmesiyle bu kültürel aktarım ortamının dolayısıyla eğlence anlayışının ve geleneğin bağlamının değiştiğini belirtmiştir.

Yazar Kastamonu'da kahvehâneler, hanlar, hamamlar, panayırlar, köy odaları ile değirmen odaları gibi mekânlarda halkın bir araya gelip vakit geçirdiğini, bu mekânların aynı zamanda birer kültürel aktarım ortamı olduğunu ifade etmiştir.

Küçükbasmacı, farklı tarihlerdeki derlemelerinden ve çeşitli kaynaklardan yararlanarak oluşturduğu yazısında "Kastamonu İsmi Nereden Geliyor?", "Üryan Geldik Üryan Gideriz", "Şeyh Şabân-ı Veli", "Abdal Hasan Âsa Suyu", Şeyh Mehmet Efendi Âsa Suyu", "Şeyh Şabân-ı Veli Asa Suyu", "Abdal Hasan", "Çöl Padişahı", "Karayılan Efsanesi" ve "Yanan Göl" başlıklı on iki efsane metnine yer vermiştir. Bunun yanında farklı tarihlerde derlediği "Gak Guk Masalı", "Deli Mustafa Masalı" ve "Keloğlan Masalı" olmak üzere üç masal metnine "Arzu ile Gamber", "Akkavak Kızı", "Hurşit Bey" hikâyeleri metinlerine yer vermiştir.

50. Küçükbasmacı, Gülten. "Menâkıb-ı Şa'ban-ı Velî'de Kültür Unsurları", *İnternational Journal Of Eurasia Social Sciences,* C.8, S.29, 2017, s.805-830.

Küçükbasmacı makalesinde 1604 yılında Ömer Fuâdî tarafından yazılan Menâkıb-ı Şaban-ı Velî'deki kültür unsurlarını incelemiştir. Yazar, Menâkıb-ı Şaban-ı Velî'nin Türk kültürü ve Kastamonu kültürü için önemli bir kaynak olduğunu vurgulamış, menakıpnamedeki kültür unsurlarını "Mekânlar", "Şahıslar", "İş Ve Meslekler", "Eşyalar", "Giyim-Kuşam", "Yiyecek ve İçecekler", "Halk Hekimliği", "Ekonomi", "Zaman Kavramları", "Meteoroloji", "Toplumsal Hayat", "Halk İnançları", "Tekke

Kültürüne Ait Unsurlar", "Atasözü ve Deyimler", "Kalıp Sözler ve İlişki Sözleri", "Hitaplar", "Keramet Motifleri" ve "İsimler" olarak tespit etmiş ve bu alt başlıklar hâlinde ele almıştır.

Menakıpnamelerin tarihe kaynaklık etmesinin yanında kültür çalışmaları açısından da önemli kaynaklar olduğunu belirten yazar, menakıpnamelerde tekke ve tasavvuf kültürü ile ilgili bilgilere, şahıs isimlerine, yer isimlerine, kalıp sözlere, toplum hayatına, geleneklere, geleneksel dünya görüşlerine dair pek çok bilgiye ulaşabildiğini ifade etmiştir.

İncelemede, 1985 Nihal Yazar tarafından "Halvetiliğin Şa'bâniyye Kolu ve Menâkıb-ı Şaban-ı Velî ve Türbenâme" adıyla Arap harflerinden Latin harflerine aktarılan metin kullanılmıştır. Tespit edilen unsurun söz konusu eserde geçtiği sayfa parantez içinde gösterilmiştir.

Yazar, "Sonuç" bölümünü menakıpnamede tespit ettiği çok sayıda kültürel unsuru incelediği sırayı gözeterek değerlendirmiştir. "Menâkıb-ı Şabân-ı Velî"nin bünyesinde bulunan bu unsurların kültür zenginliğimizin göstergesi olduğunu belirtmiştir.

51. Küçükbasmacı, Gülten. "Şeyh Şabân-ı Velî ile İlgili Anlatıların Anlatı Ortamları", *Türük Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*", S.10, 2017, s.71-81.

Küçükbasmacı III. Uluslararası Şeyh Şabân-ı Veli Sempozyum'unda "Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Hazret-i Pir Şeyh Şabân-ı Veli ile İlgili Anlatılar" başlığıyla sunduğu ve bildiri kitabında basılan bildirisini yeniden kurgulayarak bu makaleyi oluşturmuştur.

Makalade Şeyh Şabân-ı Veli hakkında anlatılan menkıbe, efsane ve memorat gibi anlatıların ortamları bağlamsal kuram çerçevesinde "Sözlü Kültür", "Yazılı Kültür" ve "Elektronik Kültür" olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

52. “Mizahi Taşlamalar, Latifeler, Tekerlemeler”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.9, 1992, s.19.

Yazıda üç mizahi metne yer verilmiştir.

53. Öztürk, Ömer. “Şeyh İsmail Rûmi”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.8, 1992, s.13.

Öztürk yazısında Tosya’nın Yukarı Bâdın Köyü’nde dünyaya gelen Şeyh İsmail Rûmi’nin hayatı ve kerâmetlerine yer vermiştir.

54. “Pilav”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.10, 1992, s.13.

Yazıda bir fıkra metni verilmiştir.

55. “Su”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.31.

Yazıda bir fıkra metni verilmiştir.

56. Tekeli, Nafiz. “Tosya Evliya Menkıbeleri”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.8, 1992, s.32.

Tekeli yazısında “Hacı Saka” adlı velî ile ilgili “Aşağı Tekke” ve “Oynama Benimle” adlı anlatılara yer vermiştir.

57. Tıraş, Adem. “Dost Ya”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.22.

Tıraş yazısında Tosya kelimesinin etimolojisine ve Tosya adının efsanesine yer vermiştir.

58. “Tosya Folklorunda Halk Deyişleri”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.5, 1991 s.15.

Yazıda İsmail Şalcı'nın Tosya Dergisi'nin ilk yayın döneminde yayınlanması için hazırladığı fakat yayınlanmayan, Birinci Dünya Savaşı'nda şehit düşen bir askerin eşinin ağıtına yer verilmiştir.

59. Ulutaş, Ercan. "Yurt Arayan Yahudi ile Toysalı'nın Aklı", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi,* S.1, 1974, s.11.

Yazıda vaktiyle Tosya'nın Mazlumlar Deresi'ne yerleşmiş bir Yahudi aile ile Tosyalı bir bakkal arasında gerçekleştiği rivayet edilen bir efsane metnine yer verilmiştir.

60. Yakupoğlu, Cevdet. "Kastamonu Adının Ortaya Çıkışını Anlatan En Eski Kaynak: Saltukname", *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi Prof. Dr. Refik Turan Özel Sayısı*, C.5, S.16, 2014, s.200-220.

Yakupoğlu makalesinde Şehzade Cem Sultan'ın emriyle Ebü'l-Hayr-ı Rûmi tarafından 1473-1480 yılları arasında kaleme alınan "Saltukname" adlı eserde Kastamonu adının ortaya çıkışına işaret eden rivayeti incelemiştir.

Yazar 11. yüzyılın son çeyreğinden 14. yüzyıl başlarına kadar geçen iki asırlık sürede Kastamonu'nun Türkler tarafından nasıl fethedildiğini ve bu coğrafyanın ne şekilde elden çıktığını devrin kaynaklarından öğrenebildiğimizi belirtmiştir. Yakupoğlu, Kastamonu'nun fethini tarihî ve destanî rivayetler birbirine karışmış olarak anlatan en önemli eserlerden birinin de Sarı Saltuk'un menkıbelerini içeren Saltukname olduğunu belirtmiş, eserde Kastamonu'nun Türkler tarafından fethini ve vatan hâline dönüştürmesini anlatan bilgileri özetlemiştir.

Yazar günümüzde dahi Kastamonu'da anlatılan "Kastın Neydi Moni" hikâyesi ile günümüzden beş yüz elli yıl önce kaleme alınmış "Saltukname" adlı eserde geçen "Moni", oğlu "Kasta" ile güzel ve savaşçı kız "Banu" ve Türk Komutanı "Atabey Gazi" etrafında anlatılan, Türklerin Kastamonu'yu fethi hadisesi arasında bir bağ olduğunu belirtmiş, halk rivayetlerinin her zaman gerçeklik payı olduğunu ve basite indirgenmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Saltukname'de geçen hadisede de günümüzde anlatılan "Kastın Neydi Moni" rivayetinde de şehrin adının Türk-Bizans mücadelelerinin hararetli günlerinde ortaya çıkmış olduğu anlatılmaktadır. Ayrıca

İslamî telaffuzla “Kasta bin Moni (Moni oğlu Kasta)” şeklindeki bir söyleyişin zamanla “Kasta Moni (Kastamonu)”ye dönüştüğü tezi de Saltukname’de işlenmiştir.

Sonuçta yazar, Saltukname’de Bizans generali Moni ve oğlu Kasta ile Selçuklu komutanlarının mücadelesinin sembolize edildiğini, bu mücadeleler sonucunda Kastamonu adının ortaya çıktığını, bu bakımdan Kastamonu adının neredeyse dokuz yüz yıllık bir geçmişinin olduğu tespitinde bulunmuştur.

61. Yaman, Talat Mümtaz. “Kurtşeyh Efsanesi”, *Halkbilgisi Haberleri*, S.39, 1934, s.56-57.

Yaman makalesinde Devrekâni ilçesinin Kurtşeyh Mahallesi’nde anlatılan, mahallenin adının da bu efsaneden kaynakladığı rivayet edilen efsanesine yer vermiştir.

62. Yankılıç, Tacettin Taje. “Fıkralar”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.4, 1974, s.17.

Yazıda Tacettin Taje Yankılıç tarafından Almancadan çevrilen dört fıkra metni yer almaktadır.

2.4.4. Bildiriler

1. Aşkar, Mustafa, “Ömeru’l Fuâdî’nin Menakıbnamesine göre Şeyh Şâbân-ı Velî’nin Tasavvufî Şahsiyetine Bir Bakış”, *I. Uluslararası Şeyh Şa’bân-ı Velî Sempozyumu*, (4-6 Mayıs 2012, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.1, s.117-146.

Aşkar bildirisinde Şeyh Şabân-ı Velî’nin kendinden sonra beşinci poştnişin Ömeru’l Fuâdi tarafından yazılan “Menâkıb-ı Şeyh Şaban-ı Velî” adlı menakıpnameden hareketle Şeyh Şabân-ı Velî’nin hayatını ve tasavvufî kişiliğini ele almıştır.

Menakıpnamelerin mutasavvıfların hayatı ve tasavvuf tarihi için vazgeçilmez kaynaklar olduğunu belirten yazar, makalesini üç başlıkta oluşturmuştur. “Tasavvuf

Tarihi Açısından Menakıbnamelerin İlmî Değeri" başlığı altında farklı araştırmacıların görüşlerine yer verilmiş, yapılan değerlendirme sonucu bu araştırmacıların menakıpnameleri içerik açısından iki gruba ayırdıklarını belirtmiştir. Bunlardan ilki baştan itibaren sadece bir şeyhin özellikle o tarikatın kurucusu olan zâtın hayatını ve kerametlerini ele alan menakıpnameler, ikincisi ise bir tarikata mensup ve genelde silsilesinde yer alan tüm halife ve postnişinleri ihtiva eden menakıpnamelerdir.

Yazar "Menakıb-ı Şeyh Şaban-ı Veli'nin Tanıtımı" başlığı altında Ömer Fuadi'nin menakıpnameyi yazma amacını, makalesinde esas aldığı 1230/1814 tarihli Hafız Osman el Hasbi tarafından yazılan en eski nüshasını ve diğer nüshaları ile nüshaların yaygınlık derecesini ele almıştır.

Yazar tasavvuf literatüründe Ömeru'l Fuâdî'nin yazdığı menakıpnameler içinde ilmî açıdan en güvenilir ve en sağlıklı olanlardan birisi olduğu tespitinde bulunmuştur.

"Menâkıb-ı Şeyh Şabân-ı Velî'ye Göre Şabân-ı Velî'nin Tasavvufî Şahsiyeti" başlığında ise Şeyh Şabân-ı Veli'nin Hayreddin Tokadî tekkesinde gördüğü eğitimin tasavvuf anlayışına etkisi, Şeyh Şabân-ı Velî'nin yaşadığı dönemde Kastamonu'daki tasavvufî hayat, Ömer Fuâdi'nin Şeyh Şabân-ı Velî'nin tasavvufi yönüyle ilgili tespitleri ve Şabân-ı Velî tarikatının etki alanı ele alınmıştır. Sonuçta ise yazar, menakıpnamedeki bilgilere dayanarak, Şeyh Şabân-ı Velî'nin son derece tevazu sahibi, şöhretten kaçınan kendini ümmi olarak hissettiren bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir.

2. Atlı, Sagıp. "Kastamonu'daki Masal Anlatıcılarının Üslûp Özellikleri", *II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu (Dil ve Üslûp İncelemeleri)*, C.1, 2012, s.187-198.

Atlı bildirisinde anlatmaya dayalı (masal, destan halk hikâyesi vb.) türlerin geleneğe bağlı ortaya çıkan, kendilerine özgü anlatım şekilleri olduğunu belirtmiş, bir metnin ortaya çıkmasında geleneğe bağlı kalıp ifadelerin etkisinin yanında anlatıcıya bağlı bireysel etmenlerin ve icracı, seyirci, icra yeri ve zamanı gibi unsurların da önemli olduğunu söylemiştir.

Yazar "Kastamonu Masalları (Araştırma-İnceleme-Metin) adlı tezindeki masal anlatıcıların masal anlattıkları esnada üslûplarını etkileyen bireysel ve ortama bağlı diğer faktörlerin anlatıcının üslûbu üzerinde ne gibi değişiklikler meydana getirdiğini incelemiştir.

"Bireysel Etmenler" başlığı altında yazar, anlatıcının icra durumunu oluşturan etmenleri, anlatıcının geleneğe bağlılığına göre kazandığı tecrübe anlatıcının ve dinleyicinin cinsel kimliği, masal anlatıcının kullandığı jest ve mimikler, anlatıcının anlarım tecrübesi olarak sınıflandırarak incelemiştir.

"Şartlar ve Çevresel (Bağlam) Etmenler" başlığı altında masalın anlatıldığı ortam, anlatıcının yetiştiği çevre ve ağız özelliği, derlemecinin derleme yapılan yörenin yerlisi ya da dışarıdan birisi olması, anlatıcının ve dinleyicinin cinsiyeti ve yaş ortalaması, anlatıcının ara söz (digression) kullanma yetisi, anlatıcının masallarda görülen masal ülkelerinin yanında o anda aklına gelen yer isimlerini de kullanma durumu olarak sınıflandırarak incelemiştir. Sonuçta yazar, anlatıcının üslûbunu bireysel etmenlerin yanında, icra sırasındaki çevresel faktörlerin de etkilediğini tespit etmiş, bağlam merkezli çalışmaların önemine dikkat çekmiştir.

3. Küçükbasmacı, Gülten. "İhsan Ozanoğlu'nun Masal Derlemeciliği", *İhsan Ozanoğlu Sempozyum Bildirileri*, (14 Şubat 2009, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları, 2009, s.233-256.

Küçükbasmacı bildirisinde İhsan Ozanoğlu'nun çok yönlü kişiliğinin bir alanının da derlemecilik olduğunu söylemiş, Ozanoğlu'nun "Kastamonu Halkıyat ve Harsiyatı Dil-Edebiyat: Hikâyeler, Masallar, Fıkralar, Konuşmalar" adıyla bir araya getirdiği dört ciltlik eserden yola çıkarak masal derlemeciliği yönünü ele almıştır.

Bildiride İhsan Ozanoğlu'nun masal derlemesi yaparken izlediği yöntem, Kastamonu derleme alanları ve sınırları, anlatı ortamları ve kaynak kişilerinin özellikleri ile yerel ağzı kullanma becerisi incelenmiştir.

Yazar bildirinin sonunda İhsan Ozanoğlu'nun derlediği metinleri adı geçen eserindeki sınıflandırmaya sâdık kalarak "Masallar", "Fıkralar", "Hikâyeler",

“Konuşmalar” başlıkları altında tasnif etmiştir. Tasnifte metnin adı, yer aldığı cilt ve sayfa numarası, biliniyorsa kaynak kişi sıralaması takip edilmiştir.

4. Küçükbasmacı, Gülten. “Sözlü Kültür Ortamından Elektronik Kültür Ortamına Hazret-i Pir Şeyh Şa’bân-ı Veli ile İlgili Anlatılar”, *II. Uluslararası Şeyh Şa’ban-ı Veli Sempozyumu Bildirileri,* (4-6 Mayıs 2014, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.415-432.

Küçükbasmacı bildirisinde 16.yüzyılda yaşayan Şeyh Şa’ban-ı Veli Külliyesi’nin günümüzde pek çok kişi tarafından ziyaret edildiğini, bu ziyaretler kapsamında türbe üzerinde çeşitli inanç ve uygulamalar geliştiğini belirtmiştir.

Hz. Pîr Şeyh Şaban-ı Veli ile ilgili menkıbe, efsane, memorat gibi birçok anlatı türünün oluştuğunu belirten yazar, sözlü kültür ortamında ortaya çıkan bu anlatıların halk bilimi çalışmaları açısından önemine dikkat çekmiştir. Bildiride, Şeyh Şa’ban-ı Veli etrafında oluşan anlatılar bağlamsal kuram esas alınarak “Sözlü Kültür”, “Yazılı Kültür”, ve “Elektronik Kültür” ortamları olmak üzere ele alınmıştır. Yazar, Şeyh Şa’ban-ı Veli ile ilgili sözlü kültür ortamında anlatılan bu anlatıların Ömer Fuadi’nin “Menâkıb-ı Şa’bân-ı Veli” adıyla kaleme aldığı menakıpname ile yazılı ortama aktarıldığını; televizyon, internet gibi mecraların ortaya çıkmasıyla elektronik ortama dâhil olduğunu belirtmiş, bu üç ortamın birbirini beslediğini söylemiştir.

2.5. Anonim Şiirler

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu’na göre oluşturulup, uygulamaya konulan “HAGEM 100’lük Sınıflaması” listesine göre “E. Anonim Şiirler” başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Destanlar

200 Türküler

300 Maniler

400 Tekerlemeler

2.5.1. Kitaplar

1. Akman, Eyüp. *Kastamonu Mânileri*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2006, 134 s.

Eser şu başlıklardan oluşmaktadır: Mâni Üzerine Bilgiler; Kastamonu Mânileri: Ramazan Mânileri, Gelin Kaynana Mânileri; Ekler; Sözlük.

Eyüp Akman'ın "Kastamonu Mânileri" adlı eserinin ilk baskısı 2003 yılında yapılmıştır. İncelememizde 2006 yılında Gazi Kitabevi tarafından yayımlanan ilave edilmiş ikinci baskısı kullanılmıştır. Birinci baskıdan farklı olarak ikinci baskıda yüzden fazla mâni yer almaktadır.

"Mâni Üzerine Bilgiler" adlı ilk kısımda Akman, mâninin etimolojik kökenine dair farklı araştırmacıların görüşlerine değinmiş, sonrasında ise Doğan Kaya'nın mâni tasnifine yer vermiştir.

Eserin ikinci kısmını "Kastamonu Mânileri" oluşturur. Bu kısımda mâniler, "Ramazan Mânileri" ve "Gelin Kaynana Mânileri" olarak tasnif edilmiştir. Bin doksan iki adet ramazan mânisine ve gelin kaynana mânilerine yer verilmiştir. Eserin sonunda Kastamonu ağzını yansıtan sözlük mevcuttur.

Eserdeki mânilerin bir bölümü yazılı kaynaklardan alınmış, bir bölümü ise sözlü kaynaklardan derlenmiştir. Eserin sonunda "Kaynaklar" ve "Kaynak Kişiler" bulunmakla birlikte, mâni metinlerinin hangi kaynak kişiden derlendiğine dair bilgi bulunmamaktadır.

2. Akman, Eyüp. *Kastamonu Ninnileri ve Taşbebek Efsanesi*, Gazi Kitabevi, 2007, Vİİİ+96 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Ninni Üzerine; Ninnilerin Özellikleri, Ninnilerin Yapısal Özellikleri, Ninnilerin Diğer Türlerle İlişkisi, Ninnilerin Önemi; Ninni Metinleri. İkinci Bölüm: Taşbebek Efsanesi; Efsanenin

Tahlili, Efsanenin Motifleri, İncili Bebek Efsanesi; Efsanenin Tahlili, Efsanenin Motifleri; Sonuç; Ek.

Eyüp Akman'ın "Kastamonu Ninnileri ve Taşbebek Efsanesi" adlı eseri iki ana bölümden oluşmaktadır. Eserin ana çatısını Nasıh Güngör'ün 1945 yılında yayımladığı "Kastamonu Ninnileri" adlı kitabı oluşturmaktadır. Nasıh Güngör çalışmasında kırk iki bentlik Taş Bebek ninnisi ve yirmi üç bentlik İncili Bebek ninnisi ve bunların haricinde iki yüz üç adet ninniye yer vermiştir. Eyüp Akman ise bu çalışmaya bazı yazılı kaynaklardan aldığı ve kendi derlemelerinden oluşan yetmişe yakın ninni ilave etmiş, kitapta toplam üç yüz otuz beş ninni yer almıştır. Ayrıca Nasıh Güngör'ün kitabında yer alan İncili Bebek ve Taş Bebek efsanesini de tahlil etmiştir. Eserde "Kaynak Kişiler" ve "Kaynakça" bulunmaktadır.

3. Bayraktar, Fazıl. *Kastamonu Yöresi Deyim ve Mânileri*, İzmir: Akademi Kitabevi, 2004, XVI+165 s.

Eser şu başlıklardan oluşmaktadır: Mani Diye Çıktık Yola; Mâni'nin Tanımı; Mâni Sözcüğünün Kaynağı; Mâni Söylemek; Mânilerde Şekil ve Ölçü; Mânilerin Konularına Göre Sınıflandırılması; Mâni Çeşitleri; Mâni Nasıl Söylenir; Akbaş Diye Bir Ramazan Davulcusu.

Yazar, eserinde mânileri konularına göre sınıflandırmış olup, Kastamonu mânilerini de bu sınıflandırma içinde bölümler halinde alfabetik sıraya göre vermiştir. Mânilerin sınıflandırma başlıkları şu şekildedir:

"Yolcuya Mâni Atmak", "Köse İsmayıl'a Mâni Atmak, "Mâni Atma Örnekleri", "Erotik Mâniler", "Ramazan Mânileri", "Yedi Heceli Mâniler", "Sekiz Heceli Mâniler", "Gelin-Kaynana Mânileri", "Asker Mânileri", "Şehir Mânileri" , "Çoban Mânileri", "Gelin Mânileri", "Cinaslı Mâniler", "Çay Üstüne Mâniler", "Gül Üstüne Mâniler", "Koyun Üstüne Mâniler", "Ocak Üstüne Mâniler", "At Üstüne Mâniler" ve "Bahçe Üstüne Mâniler"

Yazar "Mâni Diye Çıktık Yola" adlı başlığında kitabın yazılış amacını şu şekilde açıklar:

> …. Artık, eskisi gibi mâni söylenmiyor köylerimizde, Neden derseniz, son yarım yüzyıl içinde köylerden şehirlere göç hareketi başladı; köyler boşaldı. Bir zamanlar kıvıl kıvıl kaynaşan köyler ölü suskunluğuna büründü. Kırk hanelik köyde üç-dört ev ya kaldı, ya kalmadı….Köyden şehre kaçış kültürümüzü de etkiledi. Büyük şehirlerin varoşlarında yerleşen köy insanı, arabesk kültürün etkisinde kültür erozyonuna uğradı; yozlaştı, benliğinden uzaklaştı….Çocukluğumuzda, bizim köylerde her kadın en az otuz kırk mâni bilirdi. Şimdi, ara ki bulasın o kadınları….Demek oluyor ki bugün, yaşı yetmişin üstünde olanlar göçüp gittikten sonra köylerimizde mâni söyleme geleneği yok olup gidecek, mâni bilen insana rastlanmayacak….Her biri birer inci tanesi kadar kıymetli olan mânileri derleyip gelecek kuşakların bilgisine aktarabilmek, kültür zenginliğimize yapılacak önemli bir katkı olacaktır diye yola çıktık. Bizim derlediğimiz mâniler, derlenmeyen binlercesi yanında deryada damla kalır (Bayraktar, 2004, s.vıı- vııı).

Ayrıca her sayfanın sonunda Kastamonu yöresinden bir deyim bulunmaktadır.

4. Güngör, M. Nasıh. *Kastamonu Ninnileri*, Kastamonu: Kıral Matbaası, 1944, 126 s.

Kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Ninni Ne Demektir; Taşbebek Efsanesi; Taşbebek Ninnisi; İncilibebek Efsanesi; İncilibebek Ninnisi; Müteferrik Ninniler; Ekler ve Nakışlar; Tekerlemeler; Şiirler; Şarkılar; Türküler; İlahiler; Lüğatçe; Bibliyografi; Rivayet ve Metinlerde Faydalanılan Şahıslar; Kastamonu Ninnileri: İhsan Ozanoğlu.

M. Nasıh Güngör'ün "Kastamonu Ninnileri" adlı Kastamonu Halkevi neşriyatı olan bu eseri Kastamonu ninnilerini konu alan ilk kitap olma özelliği bakımından önem arz etmektedir.

Yazar eserini Kastamonu'nun merkez ilçesi, merkeze bağlı Akkaya, Kuzyaka, Göl ve Devrekâni bölgelerinde ninni söylemekle meşhur kadınlardan derleme yaparak oluşturmuştur.

Kitapta kırk iki adet Taşbebek ninnisi ve efsanesi, yirmi üç adet ağıt özelliği gösteren İncilibebek ninnisi ve iki yüz üç adet müstakil birer kıta hâlindeki ninniye yer verilmiştir. Bunun yanında annelerin çocuklarını sadece ninni ile değil tekerleme, şiir, türkü, ilahi gibi türlerle de eğlendirdikleri ve uyuttukları tespit edilmiştir. Bu sebeple eserde on iki adet tekerleme, beş adet şiir, dört adet türkü, on altı adet ilahiye yer verilmiş, toplamda iki yüz altmış sekiz ninniden oluşturulmuştur.

Güngör derlediği ninnilerin tasnifinde ise şu yöntemi izlemiştir: Taşbebek ve İncilibebek ninnileri birer bütün olduğu için efsanedeki seyir ve harekete göre sıraya

konulmuş, müstakil kıta halindeki ninniler ise kafiyelerine göre sıralanmıştır. Diğer türlerde ise herhangi bir tasnife gerek görülmemiştir.

5. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Mâniler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 130/1, C.1, t.y.

Eser şu kısımlardan oluşmaktadır: Giriş; Mâniler Hakkında Umumi Bir Mütalea, Kastamonu'da Mâni.

Ozanoğlu eserin ön sözünde Türk edebiyatının en eski nazım şekli ve halk biliminin çok önemli bir dalını oluşturan mânilere ilgisinin küçük yaşlarda başladığını söylemiş, köy öğretmenliği yaptığı dönemlerde bizzat derleme yaparak ve öğrencilerine derleme görevi vererek çok sayıda mâni topladığını bildirmiştir. Yazar, derleme anılarını ve derleme yaparken yaşadığı zorlukları anlatmış, "Mâniler" adlı ayrı ciltlenmiş altı fasikülden meydana gelen bu eserlerinde yalnız Kastamonu'dan derlediği üç bin mâni metnine yer vermiştir.

"Mâniler Hakkında Umumi Bir Mütalea" adlı kısımda yazar, kitapta yer verilen mânilerin derlenme ve tasnif edilme yöntemleri hakkında bilgi vermiştir. Bununla birlikte kitabın noksan taraflarını ve bu noksanlıkların gerekçelerini maddeler hâlinde sıralamıştır. Eserde, mânilerin soyları, çıkakları, söylenildiği yerler şekil ve vezinlerine göre değerlendirilmesi yapılmıştır.

"Kastamonu'da Mâni" adlı bölümde yazar, Kastamonu'nun halk edebiyatının kuvvetli bir merkezi olduğunu söylemiş, bilhassa mâni bakımından zengin bir yer olduğunu belirtmiştir.

Ozanoğlu eserin kaleme alındığı tarihte mâni bakımından en zengin yerleri, Taşköprü, Göl, İl merkezi, Ilgaz'dan kuzeye doğru uzanan ırmak özleri, Tosya, Araç, Akkaya etekleri, Daday ve Kuzyaka en fakir yerleri ise Devrekâni, Azdavay ve Karadeniz sahilleri olarak açıklamıştır. Bu farklılığın sebeplerini maddeler hâlinde sıralamıştır.

Yazar Kastamonu'daki mâni söyleme ortamlarını imecede ve tarla işleri ile erkek ve kadın yüzük oyunları olarak belirlemiş, bu ortamlarda söylenen mânilerin yapılarını örneklerle anlatmıştır.

6. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Mâniler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 130/2, C.2, t.y.

Eserin birinci kısmını oluşturan bu fasikülün tamamı mısralarına (kafiyelerine) göre alfabetik olarak sıralanmış, mâni metinlerinden oluşmaktadır. Bu mâni metinlerinin tamamını "Kök Mâniler" oluşturmaktadır. Yazar, halkın mâni diye tarif ettiği türün genellikle kök mâniler olduğunu belirtmiş, bu türün halkın telakkisine uygun bir tabir olduğunu belirtmiştir.

7. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Mâniler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 130/3, C.3, t.y.

Eserin birinci kısmını oluşturan bu fasikülün tamamı, ilk mısralarına (kafiyelerine) göre alfabetik olarak sıralanmış, mâni metinlerinden oluşmaktadır. Bu mâni metinlerinin tamamını "Kök Mâniler" oluşturmaktadır.

8. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Mâniler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 130/4, C.4, t.y.

Eserin birinci kısmını oluşturan bu fasikülün tamamı, ilk mısralarına (kafiyelerine) göre alfabetik olarak sıralanmış, mâni metinlerinden oluşmaktadır. Bu mâni metinlerinin tamamını "Kök Mâniler" oluşturmaktadır.

9. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Maniler*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 130/5, C.5, t.y.

Fasikülün birinci kısmını alfabetik olarak sıralanmış beş yüz seksek yedi mâni metni oluşturmakta, "Mâni Dalları" adlı ikinci kısımda "Bekçi Manileri", "Cinaslı Mâniler", "Yüzük Mânileri" ve "Düğün Mânileri" adlı bölümlerdeki mâni metinleri yer almaktadır.

10. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Mâniler (Çocuk Mânileri),* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 130/6, t.y.

Eserin bu fasikülünü çocuk mânileri ve Karadeniz mânileri oluşturmaktadır. "Çocuk Mânileri" kısmında yazar, "Oyun Deyişleri", "Ramazan Deyişleri" başlıkları altında çocukların oyunlarda ve ramazan ayında söyledikleri mânilerin metinlerine yer vermiştir. İkinci kısmın "Karadeniz Mânileri" adlı altıncı bölümünde ise Karadeniz mânilerinden seçilen metinlere yer verilmiştir. Bu mâniler Kastamonu'ya ait olmayıp, örnek teşkil etmesi bakımından verilmiştir. Eserin sonunda mânilerin birinci mısralarına göre hazırlanan "İndeks" yer almaktadır.

11. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkıyat ve Harsiyatı Halk Edebiyatı Ninniler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 131, 1963.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Kastamonu Ninnilerine Toplu Bir Bakış, Taşbebek Öyküsü, Taşbebek Ninnileri, İncilibebek Öyküsü, İncilibebek Ninnileri, Ana Nenniler, Nakış Ardala, Sözlük, Endeksler.

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri, Kastamonu'nun 1963'lü yıllardaki idari sınırları içinde derlenmiş iki yüz yirmi yedi deyiş ve ninninin yer aldığı daktilografi ile yazılmış bir çalışmadır.

Yazar ön söz bölümünde eserde yer alan ninnilerin derleme yöntemleri hakkında bilgi vermiş, bozuk düzende olan ve halk biliminin gerektirdiği niteliklere haiz olmaması gerekçesiyle üç yüz kadar ninniyi eserine almadığını belirtmiştir.

"Kastamonu Ninnilerine Toplu Bir Bakış" adlı bölümde yazar, Kastamonu ninnileri özelinde Türk ninnilerinin kafiye düzenleri, konuları ve ezgisel özellikleri hakkında bilgi vermiştir.

"Taşbebek Öyküsü" adlı bölüm için yazar, ön sözde öykünün her yaştan ve sınıftan okuyucunun zevkle okuyabileceği üslupta ve halkın kültürel, psikolojik nitelikleri göz önüne alınarak yazıldığını belirtmiştir. Bölümde öykü metnine yer verilmiştir. "Taşbebek Ninnileri" adlı bölümde ise ninni metinleri yer almaktadır.

“İncilibebek Öyküsü” adlı bölümü de öykü, Taşbebek öyküsündeki esaslar gözetilerek kaleme alınmış, ardından “İncilibebek Ninnileri” adlı bölümde ninni metinlerine yer verilmiştir.

“Ana Nenniler” bölümünde yer verilen ninniler eserin çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bölümde yirmi sekiz ninni metnine yer verilmiştir. “Nakış Ardala” adlı bölümde ninni metni yer almaktadır.

“Sözlük” bölümümde ninni metinlerinde geçen bazı kelimelerin Kastamonu ağzındaki anlamları örnekleri ile açıklanmıştır. “Endeksler” adlı bölümde, yer adları, şahıs adları, indeksleri ile deyiş başlarına göre ve deyiş sonlarına göre indeks hazırlanmıştır. “Bibliyografya” adlı bölümde ninni çalışmaları için örnek teşkil edebilecek eserler sıralanmıştır. Yazar, önsözde bu eserlerden hiçbir şekilde yararlanmadığını, bunların teamül açısından verildiğini belirtmiştir.

12. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu’da Yaygın Yabancı Türküler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 23114-23117, t.y.

Eser şu risalelerden oluşmaktadır. Metinler, Folklorik Bakımdan Açıklamaları ile Asker Türküleri, Folklorik Bakımdan Açıklamaları ile Millî Marşlarımız, Folklorik Bakımından Açıklamaları ile Yürüyüş Marşları.

İhsan Ozanoğlu’nun bu eserin halk müziği derlemelerini bir araya getirdiği el yazısı ile kaleme alınan risalelerinden oluşmaktadır.

Yazar ön sözde gramafon, teyp, radyo ve televizyon gibi ses ve yayın vasıtalarının olmadığı dönemlerde yurdun herhangi bir yerinde yapılan bir türkünün hangi yollarla yayıldığını maddeler hâlinde sıralamıştır. Kastamonu örneğinde bu türkülerin yayılış süreçlerini inceleyen yazar, “Metinler” adlı kısımda Kastamonu’da yaygın olarak bilinip, söylenen türkülerin güftelerine yer vermiştir.

Eserin ikinci kısmını “Folklorik Bakımdan Açıklamaları ile Asker Türküleri” oluşturmaktadır. Yazar, türküleri konu alan diğer eserlerinde de yer aldığını belirttiği yirmi türkü metnine ve açıklamalarına yer vermiştir.

“Folklorik Bakımdan Açıklamaları İle Millî Marşlarımız” adlı üçüncü kısımda yazar, marş ve çocuk şarkılarının halk bilimi ile ilişkilerini tespit etmek amacıyla risaleyi kaleme aldığını belirtmiş ve İstiklâl Marşı, Karadeniz Marşı, Cumhuriyet Marşı ve Bulgar Mezalimi Marşı’nın tahlillerini ve marş metinlerini vermiştir. Risalenin sonunda “Marş Bestekârları”, “Şahış Adları Fihristi” ve “Bibliyografya” bulunmaktadır.

“Folklorik Bakımdan Yürüyüş Marşları” adlı üçüncü kısımda yazar, Marş denildiğinde aklımıza yürüyüş, yürüyüş denildiğinde aklımıza marşların geldiğini söylemiş, Türklerde askerî musikinin diğer milletlerden çok önce ortaya çıktığını belirten yazar, M.S. 730-735 yıllarındaki ilk askerî örgütlenmeden, eserin kaleme alındığı tarihe kadar olan dönemdeki Türk devletlerindeki askerî müziklerden örnekler vermiştir. Risalede, yirmi yürüyüş marşının halk bilimi açısından tahlili yapılmış, marş metinlerine yer verilmiştir.

13. Yaman, Talat Mümtaz. *Kastamonu’da Toplanmış Mâniler*, Kastamonu: İl Basımevi, 1936, 98 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Mâni Nedir? Mânilerin Konuları, Mâniler Belli Bir Bölgenin Malı mıdır?, Mânilerde Şekil, Mânilerin Okunuşu, Kastamonu’da Mâni Söyleme Zaman ve Tarzı, Tarlalardaki Söylemeler, Yüzük Oyunlarındaki Söylemeler, Kına Alma Gecelerinde Erkeklerin Söyledikleri Mâniler, Hıdrellez Mânileri, Bu Zamana Kadar Türlü Yerlerde Neşredilmiş Olan Mâniler Hakkında Bibliyografi, Mâni Metinleri, İlk Mısralara Göre Tasnif.

Talat Mümtaz Yaman’ın “Kastamonu Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Kolu” yayını olan bu çalışması Kastamonu’da mânileri konu alan ilk müstakil kitap çalışmasıdır. Yaman mâni metinlerine yer vermeden önce Kastamonu’da mânilerin konuları, şekli, okunuşu söyleme zaman ve tarzı gibi konulara alt başlıklar hâlinde yer vermiştir. Bu yönüyle eser, kaleme alındığı tarihteki mâni geleneği ve bağlamı hakkında da bilgi içermektedir.

Yazar “Mâniler Belli Bir Bölgenin Malı mıdır?” adlı başlık altında mânilerin, ortaya çıktıkları bölgenin kültürünü yansıttıklarını, bazı mani metinlerinde belirli çevre ve

yörelerden bahsedildiğini, bununla birlikte mânilerin belirli bir bölgenin eseri değil tüm ulusun müşterek eseri kabul etmenin daha doğru olacağını belirtmiştir. Bu sebeple esere "Kastamonu Mânileri" ismi verilmesinin doğru bir yaklaşım olmadığını "Kastamonu'da Toplanmış Mâniler" isminin verildiğini belirtmiştir.

Eserde toplam sekiz yüz kırk dokuz mâni metnine yer verilmiş; mâniler mısralarının kafiyelerine göre alfabetik sıralanmıştır. Ayrıca eserin sonunda mânilerin ilk mısralarına göre alfabetik olarak sıralandığı dizin yer almaktadır.

2.5.2. Tezler

1. Alemli, Ali İhsan. *TRT Repertuarındaki Kastamonu Türkülerinin Türk Sanat Müziğindeki Makam Karşılıkları Açısından Analizi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001, 191 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Kastamonu'nun Coğrafî, Tarihî, Kültürel Yapısı ve Türküleri; Üçüncü Bölüm: TRT Repertuarındaki Kastamonu Türkülerinin Türk Sanat Müziğindeki Makam Karşılıkları Açısından Analizi; Dördüncü Bölüm: Sonuçlar ve Tartışma; Kaynaklar; Ekler.

Alemli, tezinde Kastamonu türkülerinin Türk sanat müziğindeki makam özelliklerini tahlil etmiştir. Çalışma kapsamında, belirlenen elli dört Kastamonu türküsü Türk sanat müziği inceleme metotları çerçevesinde ve Türk halk müziğinin yapısıyla kıyaslanarak incelenmiştir.

İncelememize konu olan bu çalışma, İstanbul Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'na yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış olup, müzikoloji disiplini içerisinde değerlendirilmiştir. Bununla birlikte incelenen türkülerin Türk halk müziği eserlerinden oluşması nedeniyle tezimizde yer verilmiştir.

Yazar ülkemizde müzikoloji alanında yapılan çalışmaların genellikle teorik yapıda olduğunu belirtmiş, sahadaki müzikal analize dayanan çalışma eksikliğinin giderilmesi amacıyla bu tezi hazırladığını belirtmiştir. Çalışmada söz konusu

türkülerin notlarına ulaşmak için kaynak tarama yöntemi kullanılmıştır. Tez dört bölümden oluşturulmuştur.

Birinci bölüm "Giriş"tir. Bölümde kültür, müzik kültürü, kavramları ele alınmış; ayrıca Türk Halk Müziği ile Türk Sanat Müziği'nin yapıları ele alınmıştır.

"Kastamonu'nun Coğrafi, Tarihi, Kültürel Yapısı ve Türküleri" adlı ikinci bölümde Kastamonu'daki coğrafi ve tarihsel yapı hakkında bilgiler aktarılmış ardından da Kastamonu türkülerinin yapısı ortaya konulmuştur.

"TRT Repertuarındaki Kastamonu Türküleri'nin Türk Sanat Müziği'ndeki Makam Karşılıkları Açısından Analizi" adlı üçüncü bölümde tez kapsamında değerlendirmeye alınan elli dört Kastamonu türküsü ayrı başlıklar hâlinde, alfabetik düzene göre sıralanmış ve analizleri yapılmıştır.

"Sonuçlar ve Tartışma" adlı dördüncü bölümde, üçüncü bölümde yapılan analiz sonucu elde edilen bulgulara değinilmiş ve tespitlere yer verilmiştir. Tespitleri sonucu yazar, "Sonuç" bölümünde Kastamonu türkülerini Türk sanat müziğindeki makamlarına göre sınıflandırarak vermiş, bu iki müzik türünün de aynı kaynaktan geldiğini belirtmiştir.

2.5.3. Makaleler

1. Albayrak, A.Suat. "Fransız Sürrealizmi'nin Tosya'ya Yansıması", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.17.

Albayrak yazısında "Tiridine Bandım" türküsünün tahliline yer vermiştir.

2. "Aşağıdan Gelir Türkmen Goyunu (Tiridine Bandım)", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.5, 1991, s.10.

Yazıda Muzaffer Sarısözen'in derlediği "Tiridine Bandım" türküsünün metni ve notalarına yer verilmiştir.

3. "Atışmalı Bir Mâni", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.27.

Yazıda tarla sahibi ile ameleler arasında geçen bir atışma mânisi metnine yer verilmiştir.

4. Atlı, Sagıp. “Taşköprü (Kastamonu)’de Mâni Söyleme Geleneği”, *Turkish Studies*, S.8/1, 2013, s.75-77

Atlı makalesinde Türk halk şiirinin en temel tür ve şekillerinden olan mâniyi ve Kastamonu’nun Taşköprü ilçesinde mâni söyleme geleneğini ele almıştır. Mâninin hemen her konuda söylenebilir olması ve söyleyiş kolaylığı nedeniyle diğer türlere nazaran devam ettirildiğini, fakat mâni söyleme geleneğinin nesilden nesile aktarılırken aynı kalmadığını, toplumsal olayların etkisiyle sürekli bir değişim hâlinde olduğunu belirten yazar, “Giriş” bölümünde mâni türü hakkında bazı araştırmacıların görüşlerine ve mâni tasniflerine yer vermiştir.

Yazar makaleyi kaleme almaktaki amacının Taşköprü’nün geçmişten günümüze kadar değişip gelen sosyal ve kültürel değerlerini içinde barındıran mâni söyleme geleneğinin, hangi ölçüde ve hangi ortamlarda devam ettiğini tespit ederek mâni geleneğini gelecek kuşaklara aktarmak olduğunu ifade etmiştir.

Atlı 2009-2010 yılları arasında Kastamonu’nun Taşköprü ilçesinde halk ağzından ve yazılı kaynaklardan derlediği altı yüz yirmi beş mâni metnini “Yaratım ve Aktarım Özellikleri”, “Şekil ve Yapı Özellikleri” ile “İçerik Özellikleri” başlıkları altında incelemiştir. Sonuçta ise önceki dönemlerde Taşköprü yöresinde yaygın bir şekilde sürdürülen mâni söyleme geleneğinin teknolojik gelişmelere paralel olarak imece gibi mâni söyleme ortamlarının ortadan kalkması ve halk hikâyesi anlatma geleneğinin de unutulmasıyla, eskisi kadar canlı şekilde devam ettirilmediği tespitinde bulunmuştur.

5. “Bir Mâni Daha”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.2, 1974, s.30.

Başefe Mustafa Akcak’tan alınmış beş mâni metnine yer verilmiştir.

6. Cankut, Selim. “Tosya’dan Mâniler”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.2, 1974, s.6.

Tosya'dan derlenmiş altı mâni metnine yer verilmiştir.

7. "Çarşambadır Çarşamba", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.15-16.

Erol Sevdi tarafından notaya alınan Tosya yöresine ait "Çarşambadır Çarşamba" türküsünün notası ve sözlerine yer verilmiştir.

8. "Değirmenci", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.12, 1993, s.4.

Erol Sevdi tarafından notaya alınan, Tosya yöresine ait Değirmenci türküsünün notasına ve sözlerine yer verilmiştir.

9. Dinçer, Zehra ve Sazak, Nilgün. "Kastamonu'ya Ait Türkülerde, Halk Oyunları ve Geleneksel Giyim Kuşam Tarzında Kadın Teması", *Online Journal Of Music Sciences* 1. (2), 2016, s.86-108.

Dinçer ve Sazak makalelerinde Kastamonu iline ait halk türkülerinde, halk oyunlarında, giyim kuşak özellikleri ile yöreye ait beş türkünün sözlerinde geçen kadın temasını incelemişlerdir. Araştırma kapsamında Kastamonu'da kadının statüsü, toplumdaki yeri ve kimliği açısından türkülerde yer alma biçimi, kadının halk oyunlarındaki yeri ve önemi ile giyim kuşam özelliklerini türkülere nasıl taşıdıklarına yer verilmiştir.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden "Etnografik Araştırma Yöntemi" kullanılmış, Kastamonu türkülerinde geçen kadın temasının incelendiği bölümde ise içerik analiz tekniği tercih edilmiştir. Dinçer ve Sazak araştırmalarında, Kastamonu'ya ait türkülerde, halk oyunlarında ve geleneksel giyim kuşamında kadın temasını incelemeyi amaçlamışlardır.

Çalışmada "Bulgular" başlığı altında Kastamonu kadınının halk oyunlarındaki yeri, geleneksel giyim kuşam tarzında kadının ifade biçimi ve Kastamonu türkülerinde kadın teması konularında araştırmanın alt problemlerine ait soruların cevabına yönelik bulgular sıralanmıştır.

10. Durmaz, Zehra. “Tosya’dan Maniler”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.4, 1974, s.17.

Çaykapı köyünden derlenen beş mani metnine yer verilmiştir.

11. Elyıldırım, Hamiyet. “Kastamonu’da Gelin Alma Sırasında Söylenen Mâniler”, *Halay Aylık Halk Kültürü ve Aktüalite Dergisi*, S.5, C.1, 1981, s.29.

Elyıldırım yazısında Kastamonu’da gelin alma sırasından söylenen on bir mâni metni ile kına yakma sırasında söylenen dört mâni metnine yer vermiştir. Yazıda yalnızca mâni metinlerine yer verilmiş, mânilerin yapısı üzerinde bir tahlil yapılmamıştır. Ayrıca mânilerin Kastamonu’nun hangi bölgesinden ve ne zaman derlendiğine dair bir bilgi de bulunmamaktadır.

12. Emin, M. “Kastamonu Mânileri”, *Orhun Aylık Türkçü Mecmua*, S.2, 1933, s.43.

Makalede on altı mâni metnine yer verilmiş, metinler üzerinde bir tahlil ve tasnif yapılmamıştır. Mânilerin Kastamonu’nun hangi bölgesinden ve kimden derlendiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır.

13. “Gâvur Dağının Suları”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.10, 1992, s.7.

Erol Sevdi’nin derlediği ve notaya aldığı türküye yer verilmiştir.

14. Gonca, Mustafa ve Kaplan Hasan. “Tosya’dan Mâniler”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.1, 1974, s.17.

Yazıda Gökoğmuz Köyü öğretmeni Mustafa Gonca ve Gövercik Köyü öğretmeni Hasan Kaplan tarafından derlenen dört mâni metnine yer verilmiştir.

15. Karakaş, M. Elif. “Tosya Ninnileri”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.8, 1992, s.30.

Karakaş yazısında üç ninni metnine yer vermiştir. Bu ninnilerden birisi Erol Sevdi tarafından notaya alınmıştır.

16. Karataş, Hicran. “Geleneğin Kuşaklara Aktarımı Bağlamında Bir Çatalzeytin Düğün Türküsü: Dünür Ağa”, *Millî Folklor,* S.101, 2014, s.138-148.

Geçiş dönemlerinden düğün topluluklarca belli âdet ve gelenekler çerçevesinde bazı bölgelerde değişime uğrayarak genellikle sözlü kültürün kuşaktan kuşağa aktarımıyla kendini koruyabilmiştir. Hicran Karataş, Kastamonu Çatalzeytin’de “Dünür Ağa” yani gelin havası olarak adlandırılan türküde kültürel açıdan zengin motifler içeren geçiş döneminin sembolize edildiğini, psikolojik açıdan oyun görüntüsü içinde çeşitli sosyal ve kültürel değerlerin yeni nesillere gösterilerek sosyal bilincin sağlandığını belirtmiştir. Türkünün sözsüz bölümünde “gelin almacı” olarak adlandırılan kalabalığın gelini almaya geldiği mesajı alınırken türkünün icrasıyla gelin akrabalarıyla vedalaşır ve oğlan tarafına geçiş başlar. Öte yandan türküde düğünle uğraşarak yorulan oğlan evinin sitemi de dile getirilir.

Kastamonu Çatalzeytin düğün geleneklerini baştan sona ortaya koyan “Dünür Ağa” türküsü ile düğünde yapılan uygulamaların birbiriyle uyumlu olduğunu alan araştırmalarında tespit eden yazar, yazısında çeşitli kaynaklardan ve alan araştırması verilerinden yararlanmıştır.

17. Karakay, Ayşe. “Tosya Elma Destanı”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.2, 1974, s.17.

Tosya elması ile ilgili bir destan metni yer almaktadır. Destanın devamı aynı derginin üçüncü ve dördüncü sayısında yer almaktadır.

18. Karakay, Ayşe. “Tosya Elma Destanı”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.3, 1974, s.14.

Derginin ikinci sayısında yayınlanan “Elma Destanı” metninin devamına yer verilmiştir.

19. Karakay, Ayşe. “Tosya Elma Destanı”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.4, 1974, s.15.

Yazıda derginin bir ve ikinci sayılarında bulunan Elma Destanı metninin devamına yer verilmiştir.

20. Küçükkasap, Talat. "Çekirge Destanı ve Küre Destanı", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.17.

1945 yılında Tosya'ya çekirge yağması üzerine Afife Özgeçen adlı kadının söylediği "Çekirge Destanı" ve "Küre Olayı" üzerine anlatılan yazarı bilinmeyen "Küre Destanı"na yer verilmiştir.

21. Küçükkasap, Talat. "Ekincik Köyü Yangın Destanı", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.15, 1993, s.13-14.

Küçükkasap yazısında Tosya'nın Ekincik köyünde 1947 yılında gerçekleşen yangın için Hüseyin Avni Bazlamatçı'nın yazdığı destan metnine yer vermiştir.

22. Küçükkasap, Talat. "Elma Destanı", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.10, 1992, s.25-27.

Yazıda "Elma Destanı"nın yazarı Ayşe Karakaş'ın öz geçmişine ve destan metnine yer verilmiştir. Aynı destan derginin ilk yayın döneminde ikinci, üçüncü ve dördüncü sayılarda da yayınlanmıştır.

23. Küçükkasap, Talat. "Kıtlık Destanı", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.15-16.

Küçükkasap yazısında destanın yazarı Hüseyin-i Sabur'un öz geçmişine ve destanın metnine yer vermiştir.

24. Küçükkasap, Talat. "Tosya'nın Akkavaklı Köyü'nde Kına Gecesinde Gelini Dağa Kaçıran Dört Zalimin Destanı", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.18, 1994, s.12.

Çorum'un Yeşildere köyünden Halk Şairi Hasan Aydın'ın 20 Ağustos 1960 tarihinde Tosya'nın Akçakavak köyünde kına gecesinde dağa kaçırılan gelin için yazdığı destanın metnine yer vermiştir.

25. Küçükkasap, Talat. "Zelzele Destanı", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.12, 1993, s.23-24.

Küçükkasap yazısında İhsan Ozanoğlu'nun öz geçmişi ile 1943 yılında Tosya depremi için yazdığı destan metnine yer vermiştir.

26. Küçükkasap, Talat. "Zemheri Destanı", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.12, 1993, s.11-12.

Küçükkasap yazısında Hüseyin Avni Bazlamatçı'nın kısa öz geçmişine "Zemheri Destanı" metnine yer vermiştir.

27. Köktan, Yavuz ve Duyku Gülşen. "TRT Repertuvarında Yer Alan Kastamonu Türkülerinde Söz Unsuru", *Türük Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, S.11, 2017, s.470-491.

Köktan ve Duyku makalelerinde türkülerin bu topraklarda yaşayan insanların acısını, öfkesini, sevincini, mutluluğunu dile getirdiğini, bununla birlikte türkülerin bünyesinde bulundurduğu unsurlar bakımından özel anlamları olduğunu, bu unsurların ait oldukları kültür hakkında önemli ipuçları verdiğini belirtmişlerdir. Köktan ve Duyku makalelerinde, Kastamonu yöresine ait altmış altı türküyü incelemişler, bu türkülerde bulunan motifleri belirleyerek söz unsularını tespit etmişlerdir.

"Giriş" bölümünde türkü hakkında çeşitli araştırmacıların görüş ve tanımlamalarına yer vermişler, ardından makalede türkülerin biçim ve yapısında çok Kastamonu kültürünün türkülerde ne şekilde yer aldığı ve kültürün türküleri ne denli etkilediğini incelemişlerdir.

Yazarlar Kastamonu türkülerindeki söz unsurlarını "Eşya Adları", "Meyve ve Sebze Adları", "Yiyecek ve İçecek Adları", "Sayı Adları", "Özel İsimler", "İl, İlçe ve Köy Adları", "Zaman Unsurları", "İnsan Bedenine Ait Unsurlar", "Hayvan Adları", "Renk Adları", "Çiçek ve Bitki Adları", "Geçiş Dönemleri", "Tabiat ve Coğrafi Unsurlar", "Giyim Kuşam Adları", "Meslek Adları", "Akrabalık Adları", "Yer Adları", "Hitaplar", "Sevgiliye Dair Unsurlar", "Dinî Ögeler", "Maden Adları", "Deyimler" başlıkları altında tablo şeklinde ele alınmıştır. Ayrıca tabloların altında türkülerden örnekler verilmiş, unsurların türkülerde yer alış biçimi gösterilmiştir.

28. Küçükkasap, Talat. "Ameliyat Destanı", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.16, 1994, s.17-18.

Tosya'da "İbecin Hacı Hafız" olarak tanınan Hasan Çevikoğlu'nun yazdığı Ameliyat Destanı'nın metnine yer verilmiştir.

29. Küçükkasap, Talat. "Hastahane Destanı", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.13.

1973 yılında Ayşe Karakaş tarafından kaleme alınan destan metnine yer vermiştir.

30. Küçükkasap, Talat."Zelzele Destanı", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.9, 1992, s.24-25.

Küçükkasap, yazısında 1908 yılında Tosya'da dünyaya gelen Hüseyin Avni Bazlamatçı'nın öz geçmişine ve 1943 yılında Tosya depremine dair destanına yer vermiştir.

31. "Mâniler", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.23.

Bir mâni metnine yer verilmiştir.

32. "Mânilerimiz" *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.5, 1991, s.20.

Beş mâni metnine yer verilmiştir.

33. “Mânilerimiz”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.6, 1991, s.19.

Altı mâni metni yer almaktadır.

34. “Mânilerimiz”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.32.

İki mâni metnine yer verilmiştir.

35. “Ortak”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.14, 1993, s.30.

Erol Sevdi tarafından notaya alınan Mustafa Karaman ve Saim Oruçtan derlenen Tosya’nın “Ortak” türküsünün notasına ve sözlerine yer verilmiştir.

36. Ozanoğlu, İhsan. “Tek Kıtalı Halk Koşmaları”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.1, 1944, s.11-12.

Ozanoğlu yazısında koşma türleri hakkında bilgi vermiş, halk edebiyatı ürünleri arasında on bir vezinli ve en az üç kıtadan meydana gelen koşmaların yanında tek deyişli ve muhtelif koşmaların da olduğunun tespitinde bulunmuştur. Yazıda, bir kendir çekme imecesinde söylenen koşma metnine ve köy düğünü kına alma töreninde söylenen koşma metnine yer verilmiş; koşmalar “âşık koşmaları” ve “folklorik koşmalar” olmak üzere iki sınıfa ayrılmıştır.

37. Öz, Hasan. “Ramazan Mânileri”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.16, 1994, s.15-16.

Öz yazısında Tosya’daki Ramazan âdetleri hakkında bilgi vermiş, ardından on beş Ramazan manisi metnine yer vermiştir.

38. “Sinem Gel (İskilip)”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.8.

Tosya yöresine ait olan ve Erol Sevdi tarafından notaya alınan “Sinem Gel (İskilip) adlı türkünün notası ve sözlerine yer verilmiştir.

39. Sun, Sadi. “Mâniler”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.3, 1974, s.25.

Tosya'dan derlenen beş mâni metnine yer verilmiştir.

40. Şenel, Süleyman. "Cide'de Gelin Savu (Sagu) su", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, S.1, 1988, s.63-68. [8]

Şenel makalesinde sagu kelimesinin edebiyat tarihçileri tarafından yapılan tanımlamalarına ve etimolojisine yer vermiş, Cide'de "sagu" ya da "sau" şeklinde telaffuz edilen gelinin baba evinden ayrılırken söylediği gelin yasını ele almıştır.

Makalede Cide'nin Kuztekke köyünde Ramazan Tuğtepe'den ezgisiz bir şekilde derlenen sagu metni ve Ayşe Tuğtepe'den ezgisi ile derlenen metne yer verilmiştir. Kadın ağzından derlenen ikinci metnin halk mûsikisi bakımından değerlendirilmesi yapılmış ve notalandırılmıştır.

41. Şenel, Süleyman. "İki Kaynak Kişiden Derlenen On Taşköprü Türküsü", *Türk Folkloru Belleten*, S.2, C.1, 1986, s.391-412.

Şenel yazısında Taşköprü'de yapılan ilk halk musikisi derlemelerinden bahsetmiş, ilçenin musiki kültürünü tanıtmak amacıyla İstanbul'da yaşayan Taşköprülü Hüseyin Sancaktar ve Zehra Şenel'den derlediği on Taşköprü türküsünün derleme fişleri, türkü metinleri ve notalarına yer vermiştir.

Yazıda "Beyler Bahçesinde Kandiller Yanar", "Bugün Ayın Ondördü", "Gız Saçların İki Gat", "Irmak Kenarından Gelür Geçersin", "Tabakta Balı Gördüm", "Dere Kenarında Yıldız Işılar", "Gır Çeşmeden Sular İçtim", "Gız Saçların Sallanıyor", "Sabah Olur Güneş Doğar Bacadan" ve "Şu Boyvad'ın Yolunce De" türküleri notaya alınmıştır. Yazar türküleri notaya alırken bütün küçük ses değerlerinin ritim yapısının ve bölgesel ağız özelliklerinin korunmasına özen gösterildiğini belirtmiştir.

42. Şenel, Süleyman. "Kastamonu'dan Derlenmiş Üç Mûsikîli Satranç", *İzzet Gündağ Kayaoğlu Hatıra Kitabı Makaleler*, 2005, s.419-449.

---

[9] Cuinet, V., Dinel, İ., Kalkan S., Karasalihoğlu, M., Kılıç, Ş., Seymen, L., Şahin, N. N., Mutlu, Ç., Şenel, S., Ürkmez H. T., Tuğtepe, S., Üyepazarcı, E., & Yalçınkaya, U. (2015). Aigialod, **Çiçek-Der Yayın Organı**, S:1 s.25-30.

Şenel makalesinde 19. yüzyılda görülmeye başlayan aruzlu türlerden olan satrancın etimolojisini ele almış, satranç türünün yapısı hakkında çalışma yapmış farklı araştırmacıların görüşlerine yer vermiştir. Bunun yanında yazar, satrancın vezin, şekil ve adlandırması bakımından karmaşık bir yapıda olduğunu söylemiş, karmaşıklığın nedenlerini dokuz madde hâlinde sıralamıştır. Ayrıca çeşitli şiir örneklerinin kendi aralarında taşıdığı farklı yönlerinin anlaşılması amacıyla Doğan Kaya'nın satranç tanımına yer verilmiştir.

Makalede ülkemizde halk mûsikisi saha araştırmalarında satranç adı ile bağlantılı az sayıda mûsikili örnek tespit edildiği bu örneklerin de gerek edebi yapı ve biçim gerekse mûsiki karakterleri yönünden birbirinden farklı özellikler gösterdiğini belirtmiştir.

Şenel Kastamonu'dan derlenen "Sevdi Gönül Bir Püseri", "Meyli Olan Bir Güzele", "Ey Cân-ı Âlem Her Sırra Mahrem Vay Gonca Gül-Fem Gayet Güzelsin" adlı satranç türündeki eserleri vezin ve usul özellikleri, ritim özellikleri, edebi ve musiki yapıları, güfte yapısı bakımlarından incelenmiş ve notaya alınmıştır. Makalede bu üç eserin notalarının bilgi fişleri ile notaları ek olarak verilmiştir.

43. "Ördek Suya Dal da Gel", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.6, 1991, s.13.

TRT repertuarından alınan bir türkü metnine yer verilmiştir.

44. "Tosya'dan Geliyor Pirinci", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.7, 1991, s.9.

Perihan Altuncu'dan derlenen TRT repertuarından alınan türkünün notalarına yer verilmiştir.

45. "Tosya Folklorunda Halk Deyişleri", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.5, 1991, s.15.

İsmail Şalcı'nın Tosya Dergisi'nin ilk yayın döneminde yayınlanması için hazırladığı fakat yayınlanmayan, Birinci Dünya Savaşı'nda şehit düşen bir askerin eşinin ağıtına yer verilmiştir.

46. "Tosya Türkülerinden Bir Demet", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.1, 1974, s.21.

Perihan Altıncı'dan alınan "Tosya Türküsü"nün metnine yer verilmiştir.

2.5.4. Bildiriler

1. Akarsu, Sıtkı. "Taşköprü Musiki Kültüründe Bulunan Türkülerin Eser İncelemesi ile Yeni Ezgi ve Türkülerin Derleme Çalışmaları", *Uluslararası Taşköprü Pompeipolis Bilim Kültür Sanat Araştırmaları Sempozyumu*, (10-12 Nisan 2017,Taşköprü), Kastamonu:Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.2389-2400.

Akarsu bildirisinde TRT halk müziği eserleri arasında, Taşköprü ilçesine kayıtlı türkülerin eser analizini yapmış, bunun yanında Taşköprü'de seslendirilen fakat henüz kayıt altına alınmamış sözlü veya sözsüz eserlerin derleme çalışmalarına yer verilmiştir.

Bildiride Kastamonu'da halk müziği alanında yapılan derleme çalışmaları hakkında bilgi verilmiş, yöredeki âşıklık geleneğinin halk müziği çalışmalarına katkısı anlatılmıştır. Yazar TRT repertuvarına kayıtlı altmış üç eser bulunduğunu, bu eserlerden dört tanesinin Taşköprü'ye ait olduğunu belirtmiştir.

"Kastamonu Taşköprü İlçesine Ait Türkülerin İncelenmesi" adlı başlıkta "Gır Çeşmeden Sular İçtim", "Gız Saçların Sallanıyor (Kınalı Keklik)", "Irmak Kenarından Gelir Geçersin", "Göktaş Beşikten Bakıyor" türküleri karar sesi, seyri, güçlüsü, yedeni, dizisi, genişlemesi, donanımı, asma karar perdeleri özellikleri bakımından incelenmiştir.

2. Akman, Eyüp. “Kastamonu Türküsü Tiridine Bandım Şathiye midir?”, *IV. Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı*, (21-24 Mart 2013, Fethiye), Fethiye: Fethiye Belediyesi Yayınları, 2013, s.449-459.

Akman bildirisinde Muzaffer Sarısözen’in 1948 yılında Tosya’dan derlediği “Tiridine Bandım” türküsünü ele almış, türkü hakkındaki rivayetleri incelemiştir.

Bildirinin ilk kısmında türkünün derleme fişindeki türkü metnine yer verilmiş, vezin ve kafiye düzeni incelenmiştir. Bunun yanında türkü hakkında araştırma yapmış farklı araştırmacıların değerlendirmelerine yer verilmiştir. “Tiridine Bandım Türküsü Şathiye midir?” adlı ikinci kısımda şathiyelerin konuları bakımından “Cem Makamında Söylenen Şathiyeler”, “Dinî İnançları Zahît Tipini Alaya Alan Şathiyeler” ve “Deli Saçması, Çocuk Tekerlemesine Benzeyen Şathiyeler” olmak üzere üçe ayrıldığını belirtilmiştir. Tiridine Bandım türküsünün “Deli Saçması Çocuk Tekerlemesine Benzeyen Şathiyeler” grubuna girdiğini belirten yazar, Yunus Emre, Kaygusuz Abdal gibi şairlerin bu gruba giren şiirlerinden örnekler vermiş, “Tiridine Bandım” türküsünün sürrealist yapısından yola çıkarak şathiyeden bozulup türküleştiğini söylemiştir.

3. Alemli, Ali İhsan. “TRT Repertuarındaki Kastamonu Türkülerinin Türk Sanat Müziğindeki Makam Karşılıkları Açısından Analizi”, *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri,* (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.305-309.

Yazar bildirisinde Türk musikisinin Anadolu’ya Orta Asya’dan kopuzun sapında sistemleşmiş olarak geldiğini, zamanla gelişip dallara ayrıldığını belirtmiştir. Bu sebeple millî kültürümüz içinde yer alan Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği’nin birbirleriyle küçük farklılıklar gösterse de temelde aynı kaynağa ve yapıya sahip olduklarını belirtir.

Bu düşünceden hareketle Alemli, TRT repertuarındaki Kastamonu yöresine ait elli dört türküyü dizileri, makam özellikleri, seyir karakterleri ve usulleri açısından analiz etmiş, ve Kastamonu Türkülerini ritim, ezgi ve edebi yapı yönleriyle inceleyerek, Türk sanat müziğindeki makam ve usullere göre tasnif etmiştir.

4. Göher Vural, Feyzan. "Taşköprü ve Kastamonu Türkülerinde İşlenen Konular ve Öne Çıkan Motifler", "*Uluslararası Taşköprü Pompeipolis Bilim Kültür Sanat Araştırmaları Sempozyumu,* (10-12 Nisan 2017, Taşköprü) Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.2202-2221.

Göher Vural bildirisinde türkü sözlerinin kültürel değerlerin aktarımında önemli bir rol oynadığını belirtmiş, Taşköprü ve Kastamonu türkülerinde işlenen konuları ve motifleri incelenmiştir.

Çalışmada TRT repertuvarı, kaynak kitap ve internet taraması yolu ile elde edilen yetmiş Kastamonu türküsü ele alınmış, değerlendirme sonucu elde edilen veriler tablolar hâlinde verilmiştir. Taşköprü ve Kastamonu türkülerinin melodik özelliklerinin yanında sözel zenginlik açısından da zengin bir görünüme sahip olduğunu belirten yazar, türkülerde geçen kelimelerin bazılarının Türkiye geneli ile paralellik gösterdiğini, bazılarının ise Kastamonu'ya özgü olduğunu belirtmiştir.

Makalede Taşköprü ve Kastamonu türkülerinde geçen konu ve motifler şu başlıklarda incelenmiş ve tablolaştırılmıştır:

"Kastamonu Türkülerinin Konuları", "Kastamonu Türkülerinde Yeryüzü Şekilleri", "Kastamonu Türkülerinde Özel Mekân İsimleri", "Kastamonu Türkülerinde Diğer Mekân İsimleri", "Kastamonu Türkülerinde Özel İsimler", "Kastamonu Türkülerinde Kıyafet, Aksesuar ve Süs Eşyaları", "Kastamonu Türkülerinde Silahlar", "Kastamonu Türkülerinde Yemek ve Yemek Malzemeleri", "Kastamonu Türkülerinde Ağaçlar", "Kastamonu Türkülerinde Meyve ve Sebzeler", "Kastamonu Türkülerinde Hayvanlar", "Kastamonu Türkülerinde Çiçekler", "Kastamonu Türkülerinde Renkler", "Kastamonu Türkülerinde Madenler", "Kastamonu Türkülerinde Meslekler", "Kastamonu Türkülerinde Vücut Kısımları", "Kastamonu Türkülerinde Sayılar".

5. Keser, Ulvi. "Kastamonu'nun Karakteristik Özellikleri Bağlamında İhsan Ozanoğlu'nun Kişiliğine Yansıyan Kahramanlık Şiirleri ve Çanakkale Türküsü", *İhsan Ozanoğlu Sempozyum Bildirileri*, (14 Şubat 2009, Kastamonu) Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları, 2009, s.33-68.

Keser bildirisinde Kastamonu'nun Millî Mücadele Dönemi'ndeki rolü üzerinde durmuş, bu dönemde Kastamonu insanının gösterdiği kahramanlıkların İhsan Ozanoğlu'nun şiirlerine yansımalarını ve Çanakkale Türküsü'nü incelemiştir. Yazar, Kastamonu'nun aynı zamanda Karadeniz Bölgesi içinde en çok âşık ve şair yetiştiren illerden olduğunu belirtmiş, İhsan Ozanoğu'nun Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet ve 29 Ekim, Atatürk'ün Millî Mücadeleyi başlatmak için Samsun'a çıktığı tarih olan 19 Mayıs 1919, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış günü olan 23 Nisan ile Sakarya, İnönü ve Dumlupınar muhaberelerini konu alan şiirlerinden örnekler vermiştir.

"Çanakkale Türküsü ve İhsan Ozanoğlu" adlı başlık altında ise yazar, İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu Yakaörencik köyünden Rüveyde Kadın'dan derleyerek Muzaffer Sarısözen'e gönderdiği ve 1948 yılında TRT repertuarına alınan Çanakkale Türküsü hakkındaki görüşleri ele alınmıştır. Keser, aynı zamanda Çanakkale türküsü ile benzer özellikler gösteren ve farklı yörelerde derlenen türkü metinlerine yer vermiştir.

6. Tan. Nail. "İhsan Ozanoğlu'nun TRT THM Repertuvarına Kazandırdığı Çanakkale Türküsü Üzerine Yeni Bilgiler Yeni İddialar", *İhsan Ozanoğlu Sempozyum Bildirileri,* (14 Şubat 2009,Kastamononu): Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları, 2009, s.69-96.

Tan bildirisinde her kahramanlık gününde söylenip dinleyenlerin yüreğini titreten Çanakkale Türküsü'nün 1948 yılında Kastamonu'da İhsan Ozanoğlu derlenerek tarafından Ankara Radyosu THM repertuarına kazandırıldığını söylemiş, Derlemeyi yapan ve notaya alan kişinin Muzaffer Saırsözen olduğunu belirtmiştir. 1948 yılında yapılan derlemenin derleme fişlerinde türkünün sözlerinin Kastamonu'nun ağız özelliklerine göre yazıldığına dikkat çekmiş, türkü metnine yer vermiştir.

Yazar, bildirisinde Çanakkale Türküsü'nün doğuş ve yayılışı ile günümüze gelişiyle ilgili bilgi ve iddiaları ele almış, İhsan Ozanoğlu'nun türkünün derlenmesi konusundaki katkılarına değinmiştir.

Bildiride, Çanakkale Türküsü'nün doğuşuna dair bilgi, talep ve iddiaları maddeler hâlinde sıralamış, bu konuda yapılan değerlendirmelere ve farklı araştırmacıların görüşlerine yer vermiştir.

7. Tör, Nüket. "Asker Türküleri", *İhsan Ozanoğlu Sempozyum Bildirileri*, (14 Şubat 2009, Kastamonu)Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları, 2009, s.25-32.

Tör bildirisinde dünyanın ilk ve en eski alaturka ordu bandosunun Türkler tarafından oluşturulduğunu belirtmiş, Hunlar zamanındaki "Tuğ" adlı bu bandodan Osmanlı Devleti'ndeki mehter'e kadar olan askeri bandoları anlatmıştır.

Yazar, bildirisinde İhsan Ozanoğlu tarafından "Asker Türküleri" başlığı altında derlenen türkülerden bir kısmına, İhsan Ozanoğlu'nun eserlerindeki sıraya uyarak yer vermiştir. Bildiride, İhsan Ozanoğlu tarafından derlenen sekiz asker türküsü ve türkü formunda söylenen iki asker ağıtı incelenmiş ve metinleri verilmiştir.

8. Yazar, İlyas. "Araç Yöresi Mânileri", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s. 310-314.

Yazar Araç bölgesinde mâni geleneğinin köklü bir geçmişe sahip olduğunu ayrıca mânilerin törenlerde çeşitli eğlencelerde, birtakım inanç, gelenek ve göreneklerin arasında sevişme ve iletişim gibi insan ilişkilerinde önemli görevler üstlendiğini vurgulamış, bildirisinde anonim halk edebiyatımızın en önemli nazım şekillerinden birisi olan mânileri ele almıştır.

Yazar mânilerin bölgeler arası sosyal ve kültürel ilişkiler nedeniyle birbirine benzer nitelikte olduğunu, fakat her bölgenin mânilere yöresel özelliklerini yansıttığını tespit etmiş, Kastamonu'nun Araç ilçesi ve çevre köylerinden derlediği mânileri derlediği şekliyle yöresel ağza uygun vermiştir.

9. Yüksel, Gülşah. "Kastamonu Türkülerinde Psikanalitik Açıdan Bir Bakış", *Kültürümüzde Türkü Sempozyum Bildirileri*, (22-25 Ekim 2011, Sivas), Sivas: Sivas Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, C.3, s.23-32.

Yüksel bildirisinde TRT repertuarında yer alan “Gıydıvan’ın Kızları”, “Yaş Nane Kuru Nane”, “Sayidem Otur Yanıma”, “Şu Çırdaktan Gece Geçtim”, “Şu Cide’nin Çeşmesi” ve “Kız Bahçende Gül Var mı?” adlı Kastamonu türkülerini psikanalitik kuramın bakış açsıyla incelemiştir.

Bildiride psikanaliz yöntemi ve çalışmaları hakkında bilgi verilmiş, edebiyat ile psikoloji arasındaki ilişki ortaya konulmuştur. Bunun yanında sözlü geleneğin önemli icra ürünlerinden olan türkünün ortaya çıkma süreci bağlamında duygularını türkü aracılığıyla ifade eden icracıların bilinçaltının eserler üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bildirinin ikinci kısmında, incelenen türkülerin metinleri, TRT repertuar sıra numarası ve kaynak kişisi verilmiş, ardından türkülerin psikanaliz yöntemine göre değerlendirmesi yapılmıştır.

2.6. Kalıplaşmış Söz ve İfadeler

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu’na göre oluşturulup, uygulamaya konulan “HAGEM 100’lük Sınıflaması” listesine göre “F. Kalıplaşmış Söz ve İfadeler” başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Atasözleri

200 Deyimler

300 Ölçülü Sözler

400 Bilmeceler

500 Dualar

600 Beddualar

700 Yeminler

800 Selamlar

900 Küfürler, Argo Sözler

1000 Tekerlemeler

1100 Okşamalıklar

1200 Nasihatler

1300 Satıcı Sözleri

1400 Hitaplar, Çağırmalar

2.6.1. Kitaplar

1. Güngör, M. Nasıh, Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Bilmeceleri*, İzmir: Ticaret Basımevi, 1939, 204 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Bilmecelere Toplu Bir Bakış; Bilmeceler; Lügaz ve Muammalar; Bilmeceli Masallar; Medlüllere Göre Bilmeceler İndeksi; Medlüllere Göre Lügaz ve Muammalar İndeksi; Lügatçe; Bibliyografi.

M. Nasıh Güngör ve İhsan Ozanoğlu tarafından hazırlanan bu eser, Kastamonu bilmecelerini konu alan ilk ve tek eser olması bakımından önem taşımaktadır. Güngör ve Ozanoğlu, ön sözde Kastamonu halkiyat ve harsiyatı etrafında yaptıkları derlemeler sonucunda oluşan eseri, gittikçe unutulmakta olan ilimiz bilmecelerinin heder olmasını önlemek ve memleket kültürüne hizmet edebilmek amacıyla hazırladıklarını belirtmişlerdir.

Güngör ve Ozanoğlu eserlerinde, Kastamonu ve havalisinden topladıkları yedi yüz dört bilmeceye yer vermiştir. Bilmeceleri tasnif etmeden önce edebiyat, psikoloji ve sosyoloji bilimleri bakımından bir değerlendirmeye tâbi tutmuşlardır. Bilmecelerin tasnifinde birçok yöntem olduğunu belirten Güngör ve Ozanoğlu en köklü, en kestirme ve en verimli yöntemin başlangıçlarına göre tasnif olduğunu ifade etmişler

ve derledikleri bilmeceleri de başlangıçlarına göre alfabetik olarak tasnif etmişlerdir. Ayrıca eserin sonuna indeks eklenmiştir. Bunun yanında bilmecelerin daha kolay anlaşılabilmesi için lügat çıkarılmış ve Kastamonu ağzına göre manaları verilmiştir.

"Bilmecelere Toplu Bir Bakış" adlı ilk başlık altında bilmecelerin halk edebiyatı ve türleri içersindeki yeri belirlenmeye çalışılmış ve yapıları hakkında bilgiler aktarılmıştır. Sonrasında bilmecelerin tasnifinde kullanılan şekiller hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

İkinci başlık "Bilmeceler"dir. Bölümde Kastamonu'dan derlenen yedi yüz dört bilmece alfabetik düzen içinde, cevaplarıyla birlikte verilmiştir. Bu bilmecelerin kimden veya hangi yöreden derlendiğine dair bilgi bulunmamaktadır.

Üçüncü başlık "Muamma ve Lügazlar"dır. Bölümde altmış iki adet muamma ve lügaze yer verilmiştir. "Bilmeceli Masallar" başlığı altında ise bir adet bilmeceli masal yer almaktadır.

2.6.2. Tezler

Bu konuda herhangi bir tez çalışması tespit edilememiştir.

2.6.3. Makaleler

1. "Atasözleri", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.20.

İki atasözü metnine yer verilmiştir.

2. "Atasözleri", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.22.

Üç atasözü metnine yer verilmiştir.

3. "Atasözleri", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.26.

Üç atasözü metnine yer verilmiştir.

4. “Atasözü”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.12.

Bir atasözü metnine yer verilmiştir.

5. “Atasözlerimiz”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.8, 1992, s.17.

On bir atasözü metnine yer verilmiştir.

6. “Atasözleri”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.5, 1991, s.31.

On altı atasözü metnine yer verilmiştir.

7. “Atasözlerimiz”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.6, 1991, s.26

On iki atasözü metnine yer verilmiştir.

8. “Bilmece”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.18, 1994, s.14.

Bir bilmece metnine yer verilmiştir.

9. “Bilmece”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.22.

Senede bir gün Tosya’ya gelen bir seyyahın kahvehaneye oturup sorduğu bir bilmecenin metnine ve cevabına yer verilmiştir.

10. “Bilmeceler”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.14, 1993, s.9.

Üç bilmece metni ve cevaplarına yer verilmiştir.

11. “Bilmeceler”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.16, 1994, s.7.

Dört bilmece metni ve cevaplarına yer verilmiştir.

12. “Bilmeceler”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.13.

Üç bilmece metni ve cevaplarına yer verilmiştir.

13. “Bilmeceler”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.15.

Bir bilmece ve cevabına yer verilmiştir.

14. “Bilmecelerimiz”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.8, 1992, s.5

Dört bilmece metni ve cevaplarına yer verilmiştir.

15. “Bulun Kazanın”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.1, 1974, s.11.

Sekiz bilmece metnine yer verilmiş, bilmecelerin cevaplarını doğru bilerek dergiye gönderenler arasında çekilecek kura ile üç kişiye hediyeler verileceği belirtilmiştir.

16. “Bulun Kazanın”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.2, 1974, s.16.

Sekiz bilmeceye yer verilmiş; Bilmecelerin doğru cevaplarını bilerek dergiye gönderenlerin 100 lira kazanacağı notu düşülmüştür. Ayrıca birinci sayıda yayınlanan bilmecelerin cevapları ve bilmeceleri doğru cevaplayanlar arasından çekilen kuraya göre 100’er lira kazananların isimleri de verilmiştir.

17. “Bunları Biliyor musunuz”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.18, 1994, s.19.

Tosyaya pirince giderken evdeki bulgurdan olmak” deyiminin hikâyesine yer verilmiştir.

18. Ekinci, Ali. “Tekerleme”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.18, 1994, s.32.

Bir tekerleme metnine yer verilmiştir.

19. “Geçen Sayımızdaki Bilmecelerin Cevapları”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.3, 1974, s.29.

Derginin ikinci sayısında sorulan bilmecelerin cevapları ve doğru bilenler arasında çekilen kurada ödül kazananlar açıklanmıştır.

20. Gündüz, Yahya. “Mısmılağaç Köyü’nde Söylenen Bilmeceler”, *Ülkü Halkevleri ve Halkodaları Dergisi*, C.3, S.33, 1949, s.31-32.

Gündüz makalesinde Mısmılağaç köyünde uzun kış gecelerini geçirmek için birçok eğlence ve oyun yapıldığını, bu eğlencelerden birinin de bilmece sormak oldığunu söylemiştir. Makalede köyde bilmeceye “metel”, bilmece sorma geleneğinde de “metel satmak” denildiği belirtilmiş, Mısmılağaç köyünde sorulan elli bilmece metni ve cevaplarına yer verilmiştir.

Makalede Mısmılağaç köyünün Kastamonu’nun bir köyü olup olmadığı veya hangi ilçenin coğrafi sınırları içerisinde yer aldığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Günümüzde Samsun’un Havza ilçesi sınırları içinde ve Kastamonu’nun Tosya ilçesi sınırları içinde “Mısmılağaç” adlı köyler bulunmaktadır. Mehmet Yılmaz tarafından 2007 yılında yayımlanan “Kastamonu Bibliyografyası” eserde incelememize konu olan makalenin künyesine yer verilmiştir. Bu bilgilerden yola çıkarak söz konusu köyün Tosya sınırları içerisinde yer alan Mısmılağaç köyü olduğu kabulü ile çalışmada yer verilmiştir.

21. Güngör, M. Nasıh. “Kastamonu Havalisinde Kullanılan Bilmeceler”, *Ilgas Kastamonu Halkevinin Aylık Kültür Dergisi*, S.3, 1936, s.10.

Güngör yazısında Kastamonu’dan derlediği yirmi sekiz bilmece metnine ve cevaplarına, bilmece sorularının baş harflerine göre alfabetik sıra içinde yer vermiştir. Yazıda, bilmecelerin nerede ve kimden derlendiği belirtilmemiş ve bir değerlendirme yapılmamıştır.

22. Güngör, M. Nasıh. “Kastamonu Havalisinde Kullanılan Bilmeceler”, *Ilgas Kastamonu Halkevinin Aylık Kültür Dergisi*, S.4, 1936, s.14-16.

Güngör yazısında aynı derginin üçüncü sayısındaki bilmecelerin devamı niteliğinde altmış yedi bilmece metnine ve cevaplarına, bilmece sorularının baş harflerine göre alfabetik sıra içinde yer vermiştir.

Yazar bilmecelerin nerede, kimden derlendiğine dair bir bilgi vermemiş ve bilmeceler üzerinde bir değerlendirmede bulunmamıştır.

23. Güngör, M. Nasıh. "Kastamonu Havalisinde Kullanılan Bilmeceler", *Ilgas Kastamonu Halkevinin Aylık Kültür Dergisi*, S.5, 1936, s.13-16.

Güngör yazısında aynı derginin üçüncü ve dördüncü sayılarındaki bilmecelerin devamı niteliğinde yüz bir bilmeceye, bilmece sorularının ilk harflerine göre alfabetik sıra içinde yer vermiştir.

Yazar bilmecelerin nerede ve kimden derlendiğine dair bir bilgi vermemiş ve bilmeceler üzerinde bir değerlendirmede bulunmamıştır. Yazının sonuna "devamı var" notu düşülmüş fakat derginin yayın hayatı sona erdiği için devamına yer verilememiştir.

24. Karakaş, M. Elif. "Tosya'da Kullanılan Dua ve Beddualar", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi,* S.6, 1991, s.27.

Tosya'da kullanılan yirmi beş dua ve yirmi iki beddua Tosya ağzındaki söylenişi ile yer verilmiştir.

25. Karakaş, M. Elif. "Tosya'da Tekerlemeler", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi,* S.9, 1992, s.28-29.

Karakaş yazısında tekerlemeleri "Masal Tekerlemeleri", Oyun Tekerlemeleri", "Tören Tekerlemeleri" ve "Bağımsız Tekerlemeler" olarak sınıflandırarak örnekler vermiştir.

26. "Tekerleme", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi,* S.17, 1994, s.28.

Yazıda bir tekerleme metnine yer verilmiştir.

2.6.4. Bildiriler

1. Akman, Eyüp. “Kastamonu Ağzından Az Bilinen İkilemeler”, *VII. Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, (25-28 Eylül 2012, Selanik), Ankara: Bilkent Üniversitesi Yayınları, 2012 s. 208-215.

Kastamonu ve özellikle de Araç ilçesinde bilinmeyen ikilemeler üzerine çalışma yapan Akman, Kastamonu’da ikilemelerin daha önce çalışmadığını belirtmiştir. Bildiride ikilemeler “Eş Anlamlı İkilemeler”, “Zıt Anlamlı İkilemeler”, “Aynen Tekrarlanan İkilemeler”, “İlaveli İkilemeler” olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir.

Yazar ikilemeler ve tarihleri hakkında bilgi verdikten sonra altmış üç tane yeni ikileme tespit etmiş ve ikilemelerin açıklamalarını yaparak her biriyle ilgili örnek cümleler kurmuştur. Akman, bildirisinin son bölümünde ikilemelerin özelliklerinden bahsetmiştir.

2. Kırmızı, Yudum. “İhsan Ozanoğlu’nun Kastamonu’dan Derlediği Atasözleri Üzerine Bir İnceleme”, *İhsan Ozanoğlu Sempozyum Bildirileri*, (14 Şubat 2009, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Valiliği Yayınları, 2009, Kastamonu, s.277-303.

Kırmızı bildirisinde İhsan Ozanoğlu’nun birçok alanda olduğu gibi derlediği atasözleri bakımından da Kastamonu’ya büyük hizmetler verdiğini belirtmiştir. Yazar, Ozanoğlu’nun Kastamonu İl Halk Kütüphanesinde 23085 1951 demirbaş numarasıyla kayıtlı el yazısı ile kaleme alınan derlemesinde geçen atasözlerini, Ömer Asım Aksoy’un “Atasözleri Sözlüğü”ndeki atasözleri inceleme kıstaslarını esas alınarak değerlendirmiştir.

Bildiride, İhsan Ozanoğlu’nun derlediği üç yüz kırk dört atasözü metni liste hâlinde verilmiş, ardından Ömer Asım Aksoy’un “Atasözleri Sözlüğü”nde aynen veya benzer şekilde tespit edilen atasözleri ve bu sözlükte yer almayan atasözleri verilmiştir.

2.7. Dayanışma-Yardımlaşma ve Eğitim Kurumları

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "G. Dayanışma-Yardımlaşma ve Eğitim Kurumları" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Ahilik

200 Efe, Seymen Kuruluşları

300 Dini Kuruluşlar (Tarikatlar)

400 İmece

500 Komşuluk; Misafirperverlik

600 Zekât; Hayır İşleri

700 Vakıflar

2.7.1. Kitaplar

1. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. *Halvetîlik'in Şa'bâniyye Kolu ve Şey Şaban-ı Velî ve Külliyesi*, Kastamonu: Şeyh Şa'bân-ı Velî Derneği Yayınları, 1991, 200 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Halvetîlik Kolları ve Şa'bâniyye Kolu; İkinci Bölüm: Evliyâ, Mucize Kerâmet, Menâkıb; Üçüncü Bölüm: Şa'bân-ı Velî'nin Hayatı, Tahsili, Seyahatleri, Kerâmetleri, Şeyhleri, Halîfeleri; Dördüncü Bölüm: Şa'bân-ı Velî ve Tarikatı ile İlgili Şiirler; Beşinci Bölüm: Şa'bân-ı Velî Külliyesi; Bibliyografya; Lügatçe; İndeks (Kişi Adları İndeksi, Yer Adları İndeksi); Fotoğraflar; Plan.

Abdulkadiroğlu, eserinde Anadolu'nun dört büyük kutbundan (Aktabı-ı Erbaa) biri olarak kabul edilen Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin hayatını, kurup geliştirdiği Şa'baniyye kolunu ve Kastamonu il merkezinde bulunan Şey Şa'bân-ı Velî Külliyesini geniş bir boyutta ele almıştır. Kitap beş ana bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölüm “Halvetîlik Kolları ve Şa’bâniyye Kolu” başlığı altında “Şa’bâniyye’nin çıktığı Cemâliyye ve Şa’baniyye’den Gelen Diğer Kolların Şeması” verilmiş ve Şa’bâniyye, Şa’baniyye Tacı ve İstanbul’daki Şa’bâniyye Tekkeleri ele alınmıştır. İkinci bölüm “Evliyâ, Mucize, Kerâmet, Menakıb” başlığı altında söz konusu kavramlar hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölüm “Şa’bân-ı Velî’nin Hayatı, Tahsili, Seyahatleri, Kerametleri, Şeyhliği, Halifeleri”dir. Bölümde alt başlıklar halinde Şeyh Şa’bân-ı Velî’nin “Hayatı”, “Tahsili Seyahatleri”, “Şeyh Oluşu ve Şeyhliği”, “Kerametleri ve Bazı Menkıbeleri” ile “Halifeleri” ayrıntılı anlatılmıştır.

Dördüncü bölüm “Şa’ban-ı Veli ve Tarikatı ile İlgili Şiirler”dir. Bölümde Ömerü’l Fuâdî’ye ait olanlar, “Diğer Şairlere Ait Olanlar” ve “Şairi Bilinmeyen” şiirler sırasıyla verilmiştir.

Beşinci bölümde “Şeyh Şa’ban-ı Veli Külliyesi”Cami ve Dergâh, Türbe ve Türbede Yatan Zevat, Dergâh Haziresi, Kütüphane, Külliye’de Bulunan Kitabeler, Asasuyu ve Külliye’nin Vakfiyesi başlıkları altında tanıtılmıştır. Ayrıca “Türbede Medfun Olan Zatlara Ait Cetvel” ve “Halvetîlik Şa’baniyye Kolu ve Şeyh Şa’ban-ı Veli ile İlgili olarak “Türkiye Kütüphanelerinde Bulunan ve Şimdilik Görülebilen Elyazması Eserlere Ait Kayıtlar” verilmiştir.

Eserin sonunda “Bibliyografya”, “Lügatçe”, “Kişi Adları” ve “Yer Adları İndeksi” bulunmaktadır. Aynı zamanda Şeyh Şa’bân-ı Velî Külliyesi ve çevresini gösteren otuz sekiz adet fotoğrafa yer verilmiştir.

2. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. *Kastamonu’da Bayrâmîlik ve Şemsizâde Ailesi,* Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi, 2005, 417 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Kastamonu’nun Kültürel Altyapısı, Bayrâmîlik’e Genel Bir Bakış, Mekânlar ve Kastamonu’da Bayrâmîlik, Candaroğulları Dönemi, İlim, Kültür ve Sanat Faaliyetleri, Kastamonu Merkezinde Tarikat Faaliyetleri ve Bayrâmîlik, Kastamonu’da Ata Bey Gazi Camii, Türbesi, Haziresi, Medresesi, Çeşmesi, Kütüphanesi, Hamamı ve Şeyhoğlu Konağı ile Bayrâmîlik Tarikatına Genel Bir Bakış; İkinci Bölüm: Şemsizâde Ailesi, Şeyh

Ziyaeediin (Uluoğlu) Efendi, Vakıfları ve Akrabalık Bağı Bulunanlar, Şemsizade Ailesi ve Şeyh Ahmed Ziyaeddin (Uluoğlu) Efendi, Şeyh Ahmed Ziyaeddin Efendi Hakkında Hatıralar, Şemsizâde Ailesinin Vakfiyyleri ve Vakıf Evrakı, Vakıflar Genel Müdürlüğü Tescil ve Arşiv Dairesi'nde Bulunan Kayıtlar, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyud-ı Kadime Arşivi, Şemsizâde Ziya Efendi'nin Şairliği, Şeyh Ziya Efendi'nin Ceddi ile İlgili Kayıtlar ve Belgeler, Şemsizâde Ahmed Ziyaeddin Efendi ile Akrabalık Bağı Bulunanlar; Müteferrik Evrak (Genel); Sonuç; Ekler; Resimler.

Kastamonu'da Halvetîlik, Halvetîlik'in kolu olan Şa'bâniyye ve Nakşibendîlik tarikatları tarih boyunca aktif olarak rol oynadıkları için bu iki tarikatın birleşimi diyebileceğimiz Bayrâmîlik kendi içinde hizmet yürütmenin dışında, kapalı kalmıştır. Hâlbuki Bayrâmîlik de Kastamonu'da yaklaşık altı yüz yıldan beri faaliyet göstermiştir.

Abdulkadiroğlu eserinde Kastamonu'da Bayrâmîliği nesillerce devam ettiren Şemsizâde ailesini ve Şeyh Ziya Efendi'nin hayatını ele almıştır. Eser Kastamonu'da bu alanda yapılan ilk çalışma olması ve Bayrâmîlik'in Ankara dışına açılan ilk penceresi olması nedeniyle önemlidir.

Çalışmada Bayrâmîlik dışında "Candaroğulları Dönemi İlim, Kültür ve Sanat Faaliyetleri" adlı bölüm altında beyliğin kültürel yapısına dair bilgiler bulunmaktadır. Bölümde, beyliğin son beyi olan İsmail Bey'in döneminden kalma cami, medrese, kervansaray, han, hamam mescit ve çeşme gibi mimari eserler sıralanmıştır. Bu yönüyle esere çalışmamızda yer verilmiştir.

3. Çifçi, Fazıl. *Gönüller Sultanı, Hakikat İlminin Üstadı Şeyh Şaban-ı Veli*, Ankara: Ofset Matbaacılık, 2011, 108 s.

Kitap şu başlıklardan oluşturulmuştur: Doğumu ve Çocukluk Dönemi; Tahsili; İstanbul'da Yüksek Tahsili; Bolu'da Tasavvufi Terbiyesi; Dergâhın Honsalar Camii'ne Nakli; Dergâhın Hisarardına Avdeti; Vefatı, Postnişinleri ve Alt Kolları; Şaban-ı Veli Külliyesi.

Fazıl Çifçi'nin “Gönüller Sultanı, Hakikat İlminin Üstadı Şeyh Şaban-ı Veli” adlı eseri Şeyh Şaban-ı Veli Kültür Vakfı tarafından bastırılmıştır. Eserde Şeyh Şaban-ı Veli'nin yaşamı yukarıdaki başlıklar etrafında incelenmiştir. Eserin sonunda “Kaynakça” bulunmaktadır.

4. Çifçi, Fazıl. *Hz. Pir Şeyh Şa'bân-ı Velî,* Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayın ve Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, 2014, 303 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Şeriat, Tasavvuf, Tarikat, Hakikat, Velî (Evliyâ) ve Kerâmet; İkinci Bölüm: Tasavvufun Gayesi, İnsân-ı Kâmil; Üçüncü Bölüm: Tarikat Kurumuna Daha Yakından Bir Bakış (Hâlveti Tarikatının Özellikleri, Evrâd, Ezkâr (Zikir), Hâlvet, Hâlvet Nasıl Çıkarılır?, Nefsin Mertebeleri, Kabir Ziyareti ve Evliyânın Ruhundan Medet Beklemek; Dördüncü Bölüm: Seyyid Sünnetî Efendi; Beşinci Bölüm Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin Hayatı ve Şahsiyeti, İstanbul Hayatı, Bolu Hayatı, Kastamonu'ya Gelişi, Dergâhın Honsalar Camiine Nakli, Dergâhın Hisarardına Ahveti, Kerâmetleri, Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin Vefatı, Şeyh Muharrem Efendi'nin Va'zı, Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin Hayat Safâhatı; Altıncı Bölüm: Postnişinleri, Şeyh Osman Efendi, Şeyh Hayreddîn Efendi, Şeyh Abdülbâki Efendi, Şeyh Muhiddîn Efendi, Şeyh Ömer Fuâdî Efendi, Şeyh İsmail Kudsi Efendi, Şeyh Muslihiddin Çelebi, Şeyh Abdurrahman Efendi, Şeyh Hafız İbrahim Efendi, Şeyh Hâfız Ahmet Efendi, Şeyh Hâfız Mehmet Efendi, Şeyh Abdullah Efendi, Şeyh Hâfız Mustafa Efendi, Şeyh Hâfız Abdurrahman Efendi, Şeyh Hâfız Mehmet Said Efendi, Şeyh İbrahim Şevki Efendi, Şeyh Mehmet Ataullah (Armay) Efendi, Hâlvetilik'in Şa'bâniyye Kolu ve Alt Kolları (Şema); Yedinci Bölüm: Şa'bân-ı Velî Külliyesi, Cami, Türbe, Kütüphane, Asasuyu, Dergâh Konakları, Şadırvan, Külliyedeki Tamir Kitabeleri, Dergâh Haziresi, Dernek-Vakıf, Lugatçe; Kaynakça.

Fazıl Çifçi'nin eseri Hz. Pir Şeyh Şa'bân-ı Velî Kültür Vakfı tarafından bastırılmış olup, İncelememizde genişletilmiş altıncı baskı kullanılmıştır.

Eser yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Şeriat, Tasavvuf, Tarikat, Hakikat, Velî (Evliyâ) ve Kerâmet kavramları açıklanmıştır.

İkinci bölümde tasavvufun gayesine ve insan-ı kâmil anlayışına değinilmiştir. Üçüncü bölümde "Tarikat Kurumuna Daha Yakından Bir Bakış", "Halveti Tarikatının Özellikleri", "Evrad", "Ezkar (Zikir)", "Halvet", "Halvet Nasıl Çıkarılır", "Nefsin Mertebeleri", "Kabir Ziyareti ve Evliyanın Ruhundan Medet Beklemek" başlıkları altında Tarikat'a dair bilgiler aktarılmıştır. Dördüncü bölümde Seyyid Sünnetî Efendi hakkında bilgiler verilmiştir. Beşinci bölümde Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin hayatı ve şahsiyeti ele alınmıştır. Altıncı bölümde Postnişinlerinin hayatları ve eserlerine yer verilmiştir. Yedinci bölümde ise Şa'bân-ı Velî Külliyesi ve unsurları tanıtılmıştır.

Eserin sonunda tasavvuf terimlerinin daha kolay anlaşılması amacıyla "Lugatçe" bulunmaktadır. Ardından da "Kaynakça" verilmiştir.

5. Demircioğlu, Aziz. *Şeyh Şâban-ı Veli ve Postnîşînleri*, Kastamonu: Azim Matbaası, 1997, 42 s.

Kitapta içindekiler bölümü bulunmamaktadır. Aziz Demircioğlu'nun bu eseri Hazreti Pir Şeyh Şaban-ı Veli Kültür Vakfı Yayınları serisinin birinci kitabıdır. Yazar, bir kısmı türbeler içerisinde bir kısmı da tepelerde medfun bulunan ve birçok kişinin ziyaretgâhı olan velîleri tanıtmak amacıyla eseri kaleme almıştır.

Demircioğlu, eserinde Şeyh Şa'bân-ı Velî ve Şeyh Şa'bân-ı Velî'den sonra seccadeye gelen zâtların (postnişinleri) hayatını ve eserlerini ele almıştır. Kitapta yer verilen zâtlar sırasıyla: Şeyh Osman Efendi, Şeyh Muhiddin Efendi, Ömerül Fuadî Efendi, Çorumlu Şeyh İsmail Kutsî Efendi, Şeyh Mustafa Çelebi Efendi, Zileli Şeyh Abdullah Efendi, Şeyh İbrahim Efendi, Şeyh Ahmet Efendi, Şeyh Mehmet Efendi, Şeyh Abdullah Efendi, Şeyh Hafız Mustafa Efendi, Şeyh Abdurrahman Efendi, Şeyh Sait Efendi, İbrahim Şevki Efendi ve Şeyh Ata Efendi'dir.

6. Oğuz, Muhammed İhsan. *Hazret-i Şa'bân-ı Velî ve Mustafa Çerkeşî*, İstanbul: Oğuz Yayınları, 1993, 202 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş: Halvetiyye Yolunun Zikir ve İlerleme Usûlüne Dair Açıklamalar, Yedi İsim (Esmâ-yı Seb'a) ile Zikrin Nasıl Yapıldığı,

İrşad Usûl ve Makamları, Yedi İsim veyâ Yedi Tavır ile Zikir ve İlerlemeyi Gösterir Tablo, Halvetiyye Silsilesi ve Kolları; Birinci Bölüm-Hazret-i Şa'bân-ı Velî: Birinci Fasıl-Halvetiyye Tarîkatı Pîri Ömer El-Halvetî, İkinci Fasıl-Pîr Seyyid Yahyâ Şirvânî, Üçüncü Fasıl Pîr Şa'bân-ı Veli (Postnişînleri, Bâzı Kerâmetleri, Kutub Hakkında Açıklamalar, Benli Sultan Muhyiddîn Ebû Şâme Hakkında Açıklama, Şa'bân-ı Velî Hazretleri'nin Ahirete İntikalleri ve Defînleri, Hazret-i Şabân-ı Velî'ye Na't ile Dördüncü Fasıl Şeyh Karabâş-ı Velî, İkinci Bölüm: Şeyh Mustafa Çerkeşî: Doğum Târihi, Babası, Dedesi ve Mürşidleri, Mürşitleri Hakkında Mersiyesi, Tarîkat Silsilesi, Vefât Târihi ve Âkif Paşa'nın Mersiyesi, Halîfeleri, Fi Tahkîki't-Tasavvuf Risâlesi, Manzum Sözleri, Halvetîliğin Yirmi Şartı Üçe İndirmeleri, Kemâl ve Kerâmetleri, Postnişînleri, Çocuk ve Torunları.

Muhammed İhsan Oğuz'un "Hazret-i Şa'bân-ı Velî ve Mustafa Çerkesî" adlı eseri 1918 yılında yazmış olduğu "Hazret-i Şa'bân-ı Velî" isimli eseri ile 1961 yılında yazdığı "Şeyh Mustafa Çerkeşî" ile ilgili eserinden meydana gelmekte olup, iki bölüm halinde birleştirilerek M. İhsan Oğuz Vakfı tarafından basılmıştır. Eserler sadeleştirilerek baskıya hazırlanmış, orijinal hâli ise kitabın ikinci bölümünde verilmiştir. Yazar, eserinde Halvetîliğin Şa'bâniyye Kolu'nun piri olan Şeyh Şa'bân-ı Velî ve ikinci piri Şeyh Mustafa Çerkeşî'nin hayatlarını ele almıştır. Eserin sonunda "Halvetiyye Silsilesi ve Şabaniyye Şubelerini Gösterir Tablo"ya yer verilmiştir.

7. Ozanoğlu, İhsan. *Türk Büyüklerinden Ünlü Bilgin ve Mutasavvıf Şaban-ı Veli Hayatı, Eserleri ve Külliyesi*, Kastamonu: Kastamonu Şaban-ı Veli-Musafakıh Camileri Onarma Cemiyeti Yayınları, 1966, 36 s.

Eser şu başlıklardan oluşmaktadır: Hacı Şaban-ı Veli'nin Hayatı; Şaban-ı Veli'nin Hayatı ve Eserleri; Şaban-ı Veli'nin Vefatı; Şaban-ı Veli'nin Silsilenamesi; Şaban-ı Veli Postuna Oturanlar; Şaban-ı Veli Külliyesi; Türbe çevresinde Medfun Olanlar; Fotoğraflar.

İhsan Ozanoğlu'nun "Türk Büyüklerinden Ünlü Bilgin ve Mutasavvıf Şaban-ı Veli Hayatı, Eserleri ve Külliyesi" adlı eseri Kastamonu Şaban-ı Veli Musafakıh Camileri Onarma Cemiyeti Yayınları tarafından bastırılmıştır.

Yazar ön sözde kitabı yazma amacını şöyle açıklar:

> Biz Hacı Şaban-ı Veli'nin bilgin, yazar, mürebbi, mutasavvıf, milletimize, memleketimize, dinimize ve bütün insanlık âlemine hizmet etmiş bir Türk Büyüğü olarak tanıyoruz. Bu hizmetlerini delillerle her zaman ispata hazırız. Hak ve Hakikatin ifadesi olarak diyoruz ki: Hacı Bayram-ı Veli, Hacı Bektaş-ı Veli Türbeleri nasıl ziyarete açılmış ise Hacı Şaban-ı Veli Türbesi de aynı şekilde turistlere açılmalı ve Kastamonu'nun ön planda turizm unsurlarından biri olan bu külliye ilmin ışığı altında millî ve modern bir görüşle değerlendirilmelidir… Elimde dosyalar dolusu vesika bulunmasına rağmen bu kitabımda kritik yapmadan ve bir ilim kitabı için lüzumlu tevsik ve derkenarları vermeden düpedüz yazmamda ve birçok bahisleri atlayıp semaya dâhil konuları muhtasar geçmekte sebep bu eserin Turizm kitabı olarak hazırlanmasındandır (Ozanoğlu, 1966, s.4-5).

Yazarında ifade ettiği üzere kitap tasavvufu ön plana alan bir eser değil, daha çok kısa bilgilere dayanan, Şa'bân-ı Velî'nin bir biyografi çalışması niteliğindedir. Eserin sonunda Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi'nden on yedi fotoğraf ile "Cami ve Türbe Planı"na yer verilmiştir. Ayrıca eserin sonunda "Yanlış-Doğru Cetveli" bulunmaktadır.

8. *Şeyh Şa'bân-ı Velî Hazretler'inin Hayatı ve Manevi Silsilesi*, Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İstanbul: Alper Matbaacılık, 1998, 71 s.

Eserde tasavvuf tarihinde çok üstün bir yeri bulunan Halvetiyye tarikatının en önemli kollarından biri olan Şa'baniyye'nin kurucusu "Hazret-i Pir Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin Hayatı" ile Şa'baniyye tarikatına dair bilgilere yer verilmiştir.

Kitapta "Hazret-i Pir'in İrşad ve Telkin Halkası İki Koldan Devam Etmiştir", "Pir Şa'bân-ı Velî Hazretlerinden Sonra Dergâhta Posta Oturanların İsimleri", "Halvetiyye Kolları", "Şa'baniyye Şubeleri", "Hazret-i Pîr Hakkında Yayımlanmış Eserler ve Halvetiyye Tarikatı" ile "Şeyh Şa'bân-ı Velî Hazretleri'nin Manevi Bilgileri" başlıkları altında tarikat kültürünü ele alan bilgiler aktarılmıştır. Kitabın sonunda "Hazret-i Pir Türbesi'nin İçten Görünüşü" ve "Silsilenâmesinin Aslının Fotoğrafları" na yer verilmiştir.

9. Tatcı, Mustafa. *Halvetî Şabâni Yolunun Adâbı Miyâr-ı Tarîkat*, İstanbul: H Yayınları, 2013, 170 s.

Eser şu başlıklardan oluşmaktadır: Hazret-i Pîr Şeyh Şabân-ı Velî; Şeyh Karabaş-ı Velî Ali Alâeddin Atvel; Hazret-i Pîr Şeyh Şabân-ı Velî'nin Miyârı, Miyâr-ı Tarikat (Sadeleştirilmiş Metin), Nevrekoplu Şeyh Ahmed Rif'at Efendi Mi' înü'l-Mürîd; Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravî Hurde-i Tarîkat.

Kitapta Karabaş-ı Velî lakabıyla anılan dokuzuncu postnişin Şeyh Ali Atvel'in sohbetlerinde şerh ettiği Miyâr incelenmiştir. Miyâr'ın tercümesinde Karabaş-ı Velî'nin izahları "Hz.Aziz/Şeyh buyurmuştur ki" ibaresiyle asıl metinden ayrılmıştır.

Ardından Şabaniyye miyarını "Mu'inü'l Mürid" adıyla özetleyen Nevrekoplu Ahmet Ri'fat Efendi'nin Miyâr özetine yer verilmiş ve risale metni eklenmiştir. Son olarak da Yahya-yı Şirvani Hazretleri'nin erkânını Anadolu'da devam ettiren kolun kurucusu Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravi Hazretleri'nin (ö. 1505) kaleme aldığı Hurde-i Tarikat'ın metni de asıl miyarın sonuna ilave edilmiştir.

10. Tatcı, Mustafa. *Hazret-i Pîr Şeyh Şabân-ı Velî Kitabı*, İstanbul: H Yayınları, 2018, 605 s.

Eser şu başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Ebedî Silsile: İbrâhimZâhid-i Gilanî, Şeyh Safiyyüddîn-i, Erdebilî, Ebu'l-Füyûzât Ahî Kerîmüddîn Muhammed El-Halvetî, Ebu Abdullah Sirâceddin Ömer El-Halvetî El-Lahicî, Ahî Mîrem (Emrem) Hazretleri, Hacı İzzeddîn Türkmanî, Şeyh Sadreddîn-i Hıyavî, El- Halvetî, Aşk ve İrfan Kâynağı: Yahyâ-yı Şirvânî, Ahmed Sünnetî Hazretleri, Pir Muhammed Bahâeddin-î Erzincânî Hazretleri, Çelebi Halîfe Cemâl-i Halvetî, Hayreddîn-i Konrapavî; Hazret-i Pîr Şeyh Şabân-ı Velî; Şabâniyye, İbrâhim Hâs/ Şabân-ı Velî Menâkıbı; Şeyh Ömer Fuâdî, Menâkıbnâme: Evvelki Bâb, İkinci Bâb, Üçüncü Bâb, Dördüncü Bâb, Beşinci Bâb; Türbe-Nâme; Silsilenâme-i Halvetiyye/Ömer Fuâdî; Senâyî Hasan Efendi/ Silsilenâme-i Halvetiyye; Kaynaklar; Belgeler.

Yazar, eserini altı ana başlıktan oluşturmuş, bu başlıklar üç ayrı yazar tarafından kaleme alınmıştır. Birinci başlık olan "Ebedî Silsile" Tatcı tarafından yazılmıştır. Bölümde "Hazreti Peygamber'den Şaban-ı Veli'ye Kadar Halvetiyye" tarikatının silsilesine yer verilmiştir. Akabinde Şeyh Şabân-ı Velî'ye gelinceye kadar bu silsilede zât postu olan on bir azizin hayatları ve menkıbeleri konu edilmiştir.

İkinci başlık “Hazret-i Şeyh Şabân-ı Velî”dir. Bu bölümde Hazret-i Pir Şeyh Şabân-ı Velî’nin hayatı günümüze kadar gelen silsilesi ve Şabâniyye erkânı anlatılmıştır.

Üçüncü başlık “Menâkıbname”dir. Bölümde Şabani dervişanından İbrâhim Hâs ve Şabâniyye’nin altıncı postnişini Şeyh Ömer Fuâdî tarafından kaleme alınan iki menâkıbname metnin çevirisi verilmiştir.

Dördüncü başlık “Türbenâme”dir. Ömer Fuâdîtarafından kaleme alınan Türbenâme’de Hazret-i Pir’in türbesinin yapılışını ve İslamiyet’te kabir ve türbe ziyaretleriyle ilgili inanışlara değinilmiştir.

Beşinci başlık “Silsilenâme-i Halvetiyye”dir. Bölümde yine Ömer Fuâdî’ye ait risaleye yer verilmiştir. Bu risale Menakıbname içindeki silsileden farklı değildir. Ömer Fuâdî’nin Menakıbnamedeki silsileyi ayrı bir risale haline getirdiği için kitapta da bu şekliyle verilmiştir. Risalenin hemen ardından Senâyî’nin Silsilenâme-i Halvetiyye’si eklenmiştir.

Altıncı başlık “Evrâd-ı Settâr”dır. Bölümde Şabânî evradının Latin alfabesiyle okunuşu ve tıpkıbasımına yer verilmiştir.

11. Tatcı, Mustafa. *Hazret-i Pîr Şeyh Şabân-ı Velî ve Şabâniyye*, İstanbul: H Yayınları, 2012, 150 s.

Kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Hazret-i Pir Şeyh Şabân-ı Velî ve Şabâniyye; Şabân-ı Veli'nin Hayatı, Doğum Yeri ve Tarihi, Ailesi ve Evliliği, Öğrenimi, İstanbul Yılları, Hayreddîn-i Tokadî ve Bolu Yılları, Kastamonu Yılları, Vefatı, Hz.Pîr’in Terekesi, Türbe, Menâkıbı, Zemzem Suyu, Hazret-i Pîr’in Manevi Şahsiyeti, Hazret-i Pir’in Halifeleri, Halife Ali Dede, Bakü’den Balkanlara Kırımdan Fas'a Şabânîlik ve Kâmil ve Mükemmilerin Yolu: Şabânîlik; İkinci Bölüm: Şabâniyye; Şabâniyye Silsilesi, Kastamonu’daki Tekkeşînler, Şabâniyye Adâbı, Şabâniyye'de Seyr ü Sülûk, Zikir, Kıyâfet Adabı, Hırka, Renkler, Sarık-ı Tac, Risâle, Pabuç, Asâ, Post ve Seccâde, Evrâd, Şabâni Mûsikîşinâsları, Şabânî Hazîreleri ve Şahide Taşları, Şabanilere Ait Hatlar, Şabâniyye’nin Tarihi, Silsilesi ve Adâbıyla İlgili Külliyât, Şabâni Edip ve Şairler; Kaynaklar.

Mustafa Tatcı, eserinde Hazret-i Pir Şeyh Şabân-ı Velî'nin hayatını ve Şabâniyye'de uygulanan adâp ve usûlü ele almış; Şabâniyye etrafında oluşan kültürü anlatmıştır. Ayrıca Şabanî geleneğe mensup ediplerin eserlerine yer vermiştir.

12. Tatcı, Mustafa. *İbrahim Hâs Şabâniyye Silsilesi Silsile-i Tarîk-i Halvetiyye-i Karabaş El-Kastamonî*, İstanbul: H Yayınları, 2008, 112 s.

Eser şu başlıklardan oluşmaktadır: İbrahim Hâs; Şabâniyye Silsilesi; Silsile-i Tarîk-i Halvetiyye-i Karabaş El-Kastamonî El Üsküdarî: Giriş; Hz. Ali, Hasan Basrî, Habîb-i Acem, Dâvud-ı Tâî, Marûf-ı Kerhî, Seriyyüddîn-i Sakatî, Cüneyd-i Bağdâdî, Mimşâd-ı Dîneveri, Muhammed-i Dîneverî, Kadı Vecîhüddîn, Ebu'n Necîb-i Sühreverdî, Kutbuddin-i Ebherî, Rükneddîn-i Sencâsî, Şihâbuddin-i Tebrîzî, Seyyid Cemâleddîn-i Tebrîzî, İbrahim Zahid-i Geylânî, Muhammed Harezmî, Pir Ömer-i Halvetî, Ahî Mîrim Halvetî, İzzeddîn-i Tükmâni, Pir Sadreddîn-i Hıyavî, Seyyid Yahyâ-yı Şîrvânî, Pîr Muhammed Erzincânî, Cemâl Halvetî, Hayreddîn-i Konrapavî, Hz. Pîr Şeyh Şaban Efendi El-Kastamonî, Muhyiddîn-i Kastamonî, Ömerü'l Fuâdi, İsmâil-i Çorumî, Mustafa El-Kastamonî, Karabaş Ali Efendi, ÜnsîHasan İslambolî; İbrahim Hâs: Manzûm Halvetiyye Silsilenâmesi; Ek: Senâyî Hasan Efendi, Manzûm Halvetiyye Silsilenâmesi; Bibliyografya; İndeks.

Tatcı söz başında tarikatlar tarihinde bir silsileye mensup olmanın önemli olduğunu, tarikatların Hz. Peygamber'e dayanan silsilelerini ortaya koyan eserlerin yazılmasının bir gelenek haline geldiğini belirtmiştir. Şecere (soyağacı) veya silsilename adı verilen bu eserler Şabaniyye silsilesi olarak da tarih boyunca muhtasar (özet) veya mufassal (ayrıntılı) olarak yazılmıştır. Bunlardan birisi de İbrahim Hâs Efendi'nin yazdığıdır.

> İbrahim Hâs, hemen hemen tamamı tasavvuf özellikle Halvetiyye-tarihi, felsefesi ve edebiyatıyla ilgili ondan fazla eser kaleme almıştır. Bunlardan biri muhtasar (özet) diğeri ise mufassal (ayrıntılı) iki eseri, mensubu olduğu Halvetiyye/Şabaniyye (Karabaşiyye) silsilesi ile ilgilidir. Mufassal Silsilesi'nin şu ana kadar herhangi bir nüshası tespit edilememiştir (Tatcı, 2008, s.9).

Bu çalışmasında yazar, iki nüshası tespit edilen fakat değerlendirilmeyen muhtasar silsilenamenin sadeleştirilmiş şeklini "Şabaniyye Silsilesi" adıyla vermiştir. Eserde, bu silsileye mensup kişilerin biyografik bilgilerini başlıklar halinde özeti yazılmıştır.

İbrahim Hâs'ın tespit ettiği silsilenin Ömer Fuâdi ve diğer kaynaklar esas alınarak yapılan Şabâniyye silsilesinden farkı ise silsile içinde Şeyh Osman Efendi'nin yer almayışıdır.

13. Tatcı, Mustafa ve Kurnaz, Cemal. *Karabaş-ı Veli Miyâr'ı Tarîkat -Tarîkat Âdabı,* Ankara: Alperen Yayınları, 2002, 142 s.

Eser şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Şabân-ı Velî; Karabaş-ı Veli (Şeyh Ali Alâeddin Atvel); Şaban-ı Veli'nin Miyârı; Miyar'ı Tarikat; Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin Marmaravi'nin Hurde-i Tarikat'ı.

Tatcı ve Kurnaz eserlerinde Tasavvuf klasikleri içinde konusu usül ve adâb olan, miyar-ı tarikat, tarikat-name veya erkân-name gibi isimlerle bilinen türü ele almışlardır.

Kelime anlamı olarak "Miyâr-ı Tarikat" insanı Allah'a ulaştıran manevi yolun kuralları demektir. Miyar türü eserler ise tasavvuf tarihi ve edebiyatı araştırmalarında önemli kaynaklar arasındadır.

Tatcı ve Kurnaz ön sözde miyar metinlerinin günümüzde anlamı unutulan pek çok deyim ve ifadeyi bünyesinde barındırdığını ayrıca günümüzde kültürel kabul edilen davranış modellerinin, kısaca arka planı olan fakat çözümlenemeyen pek çok kültür öğesinin çözümlenmesinde, anlaşılması ve yorumlanmasında önemli olduğunun altını çizmişlerdir.

İncelememize konu olan bu miyâr Halvetiyye Tarikatı'nın Şeyh Şaban-ı Veli tarafından kurulan Şabaniyye kolunun adabını içermektedir. Miyâr şu şekilde tarif edilmiştir:

> Şaban-ı Veli'nin Miyar'ı Yahya-yıŞirvani'den beri uygulanagelen kurullardan ibarettir. Miyar-ı Tarik adıyla şöhret bulan bu risale bir kişinin kaleminden çıkan telif bir eser değildir. Bu eser, Yahya-yıŞirvani'nin emriyle irfan sahibi kırk kişi tarafından tertip edilmiştir. Ömer Fuadi'nin verdiği bilgilere göre, Miyar'daki kuralların kaynağı Kur'an ve hadistir. Yukarıda işaret edilen ve kırk kişi tarafından tanzim edilip yazıya aktarılan erkanname, kanaatimizce Arapça'dır. Belki de Şaban-ı Veli'nin sohbetlerinde kullandığı eser, bu risale esas alınarak bazı ilavelerle yeniden tertip edilmiştir. Şimdiki bilgilerimizle bu Miyar, ilk defa Ömer Fuadi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra yine aynı silsileden gelen Karabaş-ı Veli lakabıyla anılan dokuzuncu postnişin

> Şeyh Ali Atvel (ö.1686) sohbetlerinde Miyar'ışerhetmiş ve bu şerh Arapça muhtasar olarak kaydedilmiştir. Bu aslı Arapça olup da sohbetlerde şerhedilen Miyar, Ali Atvel'in emriyle öğrencisi Nuredddin Efendi tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir veya yazılmıştır. Çevirisini yaptığımız ve burada metnini vereceğimiz Miyar tercümesi işlek bir el yazısıyla 1227 tarihinde Ataullah Armay'dan alınarak istinsah edilmiştir. Tamamı 70 yapraktan ibarettir. Burada vereceğimiz metin bu yazmanın çok az değişikliklerle sadeleştirilmiş şeklidir
> Miyar'ın bu tercümesinde, Karabaş-ı Veli'nin izahları, "Hz.Aziz/Şeyh buyurmuştur ki" ibaresiyle asıl metinden ayırt edilmiştir (Tatcı ve Kurnaz, 2002, s.6-7).

Eseri üç ana başlık altında incelemek mümkündür. İlk olarak Hz. Pir'in Hayatı ve Miyâr'ı Türkçeye çevrilmesi emrini veren Karabaş-ı Velî tanıtılmış, sonrasında Miyâr metnine yer verilmiştir. Kitabın sonunda ise Miyâr'ı kullanan "Yiğitbaşı Ahmed Şemseddin-i Marmaravi'nin Hurdesi" bulunmaktadır.

14. Tatçı, Mustafa ve Sever Mustafa. *Ömer Fuâdî Halvetî Divançe-i İlâhiyât Sadefiyye Pendiyye,* Ankara: Semih Ofset, 2012, IX+174 s.

Kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Şeyh Ömer Fuâdî; Hayatı, Ömer Fuâdî'nin Tasavvufî ve Edebî Şahsiyeti, Ömer Fuâdî'nin Eserleri; Dîvançe-i İlahiyât; Sadefiyye; Kasîde-i Pendiyye; Şiir Dizini, Kelimeler ve Kavramlar; Kaynaklar.

"Ömer Fuâdî Halvetî Divançe-i İlâhiyât Sadefiyye Pendiyye" adlı eser Mustafa Tatçı ve Mustafa Sever tarafından hazırlanmış Şeyh Şabân-ı Velî Kültür ve Sanat Derneği tarafından bastırılmıştır. Kitap dört ana başlıkta ele alınmıştır:

"Şeyh Ömer Fuâdi" adını taşıyan ilk başlıkta Ömer Fuâdi'nin Hayatı, Tasavvufî ve Edebi Şahsiyeti ve Ömer Fuâdî'nin eserleri ele alınmıştır.

İkinci başlık "Divançe-i İlahiyat"tır. Bu bölümde Ömer Fuâdî'nin yetmiş adet ilahisine yer verilmiştir. Yazarlar bu ilahilerin mecmualar arasında kaybolup giden şiirler olduğunu belirtmiştir. İlahilerin çoğu aruz ölçüsünün Tekke Edebiyatı'nda en çok kullanılan "Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün" kalıbı ile yazılmıştır.

Üçüncü başlık "Sadefiyye"dir. Sadefiyye; kasîde, mesnevî ve kıt'alardan oluşan manzûm risâledir. Risâledeki manzûmeler, Besmele ve Hamdele kıt'ası, risâlenin kaleme alınış sebebini belirten bir gazel, Şirazî'den alınma bir beyit, seyr-i Sülûk'ün başlangıcı, Sıfat mertebeleri, adı geçen sıfatların hâli ve hakîkati, yedi tavrın

makamlarında nefsin esamisi ve her birinin yedişer sıfatı, nefs mertebelerini anlatan kıt'alar ve bir beyitten oluşmaktadır.

Dördüncü olarak "Kasîde-i Pendiyye (Öğüt Kasidesi)" başlığı yer almaktadır. Pendnâme olarak bilinen bu manzûm risâle, yüz otuz dokuzbeyitlik bir kasîdedir. Risalenin 51. beyitinden sonra Kıta'i Ahlâk, ardından bir lâyiha ve Farsça bir beyit yer alır. 76. beyitten sonra Hz. Peygamber'in (s.a.v) bir hadîsine yer verilir.118. beyitten sonra bir kıt'a ardından da Netice-i Kasîde-i Pendiyye bölümü gelir. Bu bölümün ardından dört beyitlik bir lâyiha, onun ardından da Hatime-i Pendiyye'nin vezninde bir gazelle risâle son bulmaktadır.

Eserin sonunda "Şiir Dizini", "Tasavvufla İlgili Kelimeler Kavramlar" ve "Kaynakça" yer almaktadır.

15. Yazar, İlyas. *Ömer Fuâdî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Bülbüliyye'sinin Metni*, İstanbul: Hamle Yayınları, 2001, 260 s.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş; Birinci Bölüm: Hayatı ve Eserleri; Hayatı; Doğumu, Yetişmesi, Hizmetleri ve Vefatı; Eserleri: Menâkıb-ı Şa'bâniyye, Türbenâme, Risâle-i Virdiyye, Muslihu'n Nefs, Halvetiyye, Risâle-i Zikr, Beyân'ül Esrâr, Sadefiyye, Mecmûa-i İlâhiyyât, Kaside-i Pendiyye; İkinci Bölüm: Edebi-Tasavvufî Kişiliği; Üçüncü Bölüm: Bülbülliye; Genel Bilgiler, Nüshaların Tavsifi; Nüshaların Değerlendirilmesi; Dördüncü Bölüm: Bibliyografya.

"Ömer Fuâdi Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Bülbüliyyesi'nin Metni" adlı eser İlyas Yazar tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. İncelediğimiz eser tezin kitaplaştırılmış hâlidir.

Yazar'ın (2001, s.7) belirttiği gibi "Ömer Fuâdi 1560-1636 tarihleri arasında, Osmanlı döneminde bir kültür şehri olan Kastamonu'da yaşamış ve yetmiş altı yıllık ömre pek çok telif eser sığdırabilmiş âlim ve şair bir kişidir".

Eserde mutasavvıf şairin hayatı Halvetî tarikatı ve Şa'bâniyye çerçevesinde giriş ve dört bölümde incelenmiştir. "Giriş" bölümünde Halvetî geleneği ana hatlarıyla değerlendirilmiştir.

Birinci bölümde Ömer Fuâdi'nin Hayatı doğumu, yetişmesi, hizmetleri ve vefatı ile eserleri; "Menâkıb-ı Şa'bâniyye", "Türbenâme", "Risâle-i Virdiyye", "Muslihu'n Nefs", "Halvetiyye", "Risâle-i Zikr", "Beyân-ül Esrar", "Sadefiyye", "Mecmûa-i İlahiyyât" ve "Kasîde-i Pendiyye" ele alınmıştır. İkinci bölümde "Edebi-Tasavvufî Kişiliği" hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde Ömer Fuâdî'nin "Bülbüliyye" adlı eseri hakkında genel bilgilere yer verilmiş, sonrasında eserin Süleymâniye Kütüphanesi, Ankara Millî Kütüphane (2 adet) ve Manisa İl Halk Kütüphanesindeki nüshalarının tasnifi ve değerlendirmesi yapılmıştır. Dördüncü bölüm son söz ve bibliyografyadan oluşmaktadır.

2.7.2. Tezler

1. Elmacı, Lütfullah. *Ziyaret Fenomeni ve Din (Kastamonu Şeyh Şabân-ı Veli Türbesi Örneği)*, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017, VIII+ 54 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Birinci Bölüm: Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve; İkinci Bölüm: Şeyh Şâban-ı Veli ve Türbesi Hakkında Genel Bilgiler; Üçüncü Bölüm: Bulgular ve Yorum; Sonuç; Kaynakça; Ekler.

Elmacı tezinde geçmişten günümüze dek birçok evliyaya, din büyüğüne ev sahipliği yapmış olan bu özelliğinden dolayı da "Evliyalar Şehri" olarak bilinen Kastamonu'da Şeyh Şabân-ı Veli Türbesi etrafında oluşan inanç ve uygulamaları ele almıştır. Dinî ziyaret yerlerinin geçmiş dönemlerden beri tüm dünyada olduğu gibi Türk toplumunda da önemli bir cazibe merkezi olduğunu belirten yazar, Kastamonu Şeyh Şabân-ı Veli Türbesi'ni ziyaret eden kişilerin dinî tutum ve davranışlarının din sosyolojisi perspektifiyle ele alarak tespit ve çözümlemesini yapmıştır.

Elmacı (2017, s.1), çalışmanın amacını "toplumsal manevi yaşamında türbelerin hangi rolleri olduğunu gerek cami gerekse türbe ziyaretçilerinden yola çıkarak Şeyh Şaban-ı Veli türbesi özelinde tespit etmek." olarak açıklanmıştır.

Araştırmada öncesinde kaynak tarama yöntemi ile konu ile ilgili bilgi toplanmıştır. Araştırma sırasında ise gözlem ve anket teknikleri kullanılmıştır. Araştırma 2015 yılında Şeyh Şaban-ı Veli Türbesini ziyaret eden dört yüz yirmi dokuz kişiyle gerçekleştirilmiş ve örneklem yoluyla veriler elde edilmiştir.

Tez giriş dışında üç bölümden oluşmaktadır. "Giriş" kısmında araştırmanın konusu, amacı, kapsamı ve sınırlılıkları, varsayımları problemleri ve yöntemi alt başlıklar hâlinde verilmiştir.

"Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve" adlı birinci bölümde konu ile ilgili temel kavramlar "Kutsal ve Kutsal Mekân", "Türbe ve Kabir", "Menkabe (Menkıbe)" ve "Velî", başlıkları altında incelenmiş ardından kuramsal çerçeve verilmiştir.

"Şeyh Şabân-ı Veli Türbesi Hakkında Genel Bilgiler" adlı ikinci bölümde "Şeyh Şabân-ı Veli'nin Hayatı ve Kişiliği", "Şeyh Şabân-ı Veli'nin Kitapları", "Halveti Tarikatı ve Etkileri", "Halvetik'in Şabâniyye Kolu", "Keramet Kavramı ve Menakıb-ı Şaban-ı Veli", "Şeyh Şabân-ı Veli Türbesinin Kısa Tarihi" ve "Türbe Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar" başlıkları altında araştırma alanına ait bilgilere yer verilmiştir.

"Bulgular ve Yorum" adlı üçüncü bölümde "Katılımcıların Demografik ve Sosyo-Kültürel Özellikleri" ile "Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dinî Ziyaret Tutumları" alt başlıklarında incelemeler yer almıştır.

Sonuçta ise yazar, insanların cinsiyet, yaş, eğitim gelir düzeyi ve mesleklerine göre farklılaşmakla birlikte türbe ziyaretlerini "halk dindarlığı" olarak adlandırılan geleneksel din anlayışının bir yansıması olarak devam ettirdikleri tespitinde bulunmuştur.

2. Özçelik, Mevlüt. *17. Yüzyıl Osmanlı Mutasavvıflarından Kastamonulu Ömer Fuadi (V.1046/1636) ve Muslihu'n Nefs İsimli Eseri*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2012, Vİİİ+297 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Birinci Bölüm: Ömer Fuadi, Hayatı, Eserleri ve Hocaları; İkinci Bölüm: Muslihu'n Nefs; Üçüncü Bölüm: Nefs, Nefs Terbiyesi, Muslihu'n Nefste Nefsin Altı Mertebesi ve Sıfatları; Sonuç; Kaynakça; Ekler.

Özçelik, tezinde 17. yüzyılda yaşamış olan Kastamonu mutasavvıflarından Ömer Fuâdî ve onun Halvetîlik tarikatının nefis makamlarını ele alan Muslihu'n Nefs isimli eserini incelemiştir. Risalede nefsin makamları ve her makamın sıfatları, ayetler hadisler ve tasavvuf î eserlerden delillerle incelenmiştir.

Yazar çalışmasında Muslihu'n Nefs'te nefsin mertebeleri ve sıfatları konusuna yoğunlaşmıştır. Ömer Fuadi ve Halvetîlik hakkında bundan önce birçok çalışma yapılmış olup, incelememize konu olan bu tez Muslihu'n Nefs adlı eseri ele alan ilk çalışma olması nedeniyle önem arz etmektedir.

Özçelik (2012, s.2), çalışmasındaki amacını "Türk İslam Tasavvufunda önemli bir yer işgal eden Ömer Fuadi'nin nefis terbiyesi hakkında yazmış olduğu Muslihu'n Nefs isimli eserini gün yüzüne çıkarıp günümüz insanının istifadesine sunmak." olarak açıklamıştır.

Çalışma kapsamında Muslihu'n Nefs metni Latin harflerine aktarılmış, bu konuda literatür çalışması yapılmıştır. Tez giriş dışında üç bölümden oluşmaktadır. "Giriş"te araştırmanın konusu, amaç ve önemi, kaynaklar ve sınırlılıklar ortaya konulmuştur. "Ömer Fuadi, Hayatı, Eserleri ve Hocaları" adlı ilk bölümde Ömer Fuâdi'nin yaşadığı dönem, eserleri ve eğitimi ile hocaları hakkında bilgi verilmiştir. "Muslihu'n Nefs" adlı ikinci bölümde "Eserin Tanıtımı" ve "Eserde Adı Geçen Kişiler" başlıkları altında eserin içeriği hakkında bilgilere yer verilmiştir. "Nefs, Nefs Terbiyesi, Muslihu'n Nefs'te Nefsin Altı Mertebesi ve Sıfatları" adlı üçüncü bölümde eserin tanıtımı yapılmış; Kuran-ı Kerim'de, Sünnet-i Nebevi'de ve Halvetiyye tarikatında nefs terbiyesine ve Muslihu'n Nefs adlı eserde yer alan nefsin

altı mertebesi ile kınanmış ve övülmüş sıfatlarına yer verilmiştir. Ayrıca risalenin günümüz Türkçesi ile yazılmış metni de yer almaktadır.

2.7.3. Makaleler

1. Abdurrezzak, Ali Osman. "Gelenekselleşme Yönelimi Bağlamında Tosya Ahi ve Yaren Kültürü", *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, S.2, 2014, C.7, s.101-115.

Abdurrezzak makalesinde günümüzde Tosya ilçesinde varlığını sürdüren yaren kültürünü ele almıştır. Makalede ahi ve yarenliğin Anadolu'nun diğer yörelerinde nasıl yaşandığı, hangi adlarla bilindiği, Tosya ile bu yöreler arasındaki benzerlik ve farklılıklar karşılaştırmalı yöntem kullanılarak incelenmiştir.

Makale "Giriş", "Ahilik Geleneği", "Yarenlik Geleneği", "Tosya Ahi ve Yaren Kültürünün Özellikleri", "Geleneğin Dernekleştirilmesi", ve "Sonuç" başlıklarından oluşmaktadır. "Giriş" başlığı altında "ahi" sözcüğünün anlamı açıklanmış, ahi teşkilatının tarihi ve yapısı hakkında bilgi verilmiştir. "Ahilik Geleneği" başlığı altında ahilik ve fütüvvetçilik arasındaki farklar belirlenmiş, ahilik ve yarenliğin ortaya çıktığı kültür ortamları anlatılmıştır. "Yarenlik Geleneği" başlığı altında yaren toplantılarının işlevleri anlatılmış, geleneğin sosyal hayattaki rolü incelenmiştir. "Tosya Ahi ve Yaren Kültürünün Özellikleri" başlığı altında "eski geleneğin kurgulanması" ve dernekleşmesi sonucu ortaya çıkan Tosya yaren kültürünün Çankırı ile coğrafi yakınlık bakımından ilişkisi ortaya konulmuş, ayrıca Tosya yaren meclisinin düzeni, yarende uyulması gereken kurallar, yaren meclisinde müzik ve eğlence ile yaren odalarının yapısı incelenmiştir. "Geleneğin Dernekleşmesi" başlığı altında Tosya'da yaren kültürünün dernekleşme sürecinde yaşadığı değişim ve dönüşüm ile bu değişimin nedenleri üzerinde durulmuştur. "Sonuç" başlığında yazar, kentsel toplumun birlik, beraberlik, dernekleşme gibi ihtiyacını ortaya çıkardığını belirtmiş, yaren kültürünün bu bağlamda farklı bir boyut kazanarak başka bir gelenekmiş gibi ortaya çıktığı tespitinde bulunmuştur.

2. Gemalmaz, Mustafa. "Tefsir-i Camii", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.7, 1991, s.17

Tosya esnaf geleneklerinden “Toygaya gitme” anlatılmaktadır.

3. Görkaş, İrfan. “Kastamonulu Ömer Fuâdî’de Metafizik: Birlik Kavramı”, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.9, 2016, s.57-75.

Görkaş makalesinde Ömer Fuâdî’nin “Risale İnsanın Âlem-i Ervahdan Âlem-i Süfliye Ne Tarikle Nüzul Edüb Ne Tarikle Uruc Edeceği Hakkında” adlı eserinden hareketle, onun felsefi görüşlerini Aristoteles’in Metafizik’in de yer alan birlik kavramı çerçevesinde ele alarak analiz etmiştir. Yazar, Ömer Fuâdî’nin kendisini bir felsefeci olarak konumlandırmadığını ancak söz konusu eserin felsefi görüşlerle ilgili olduğunu tespit etmiştir.

Yazar Ömer Fuâdî’nin medrese ve tasavvuf tahsili aldığını, bunun yanında üç önemli yönünün bulunduğunu işaret etmiştir. Bunlardan ilki muallimlik yönü ve görevidir. Ömer Fuâdî yazdığı eserlerle Kastamonu merkezli Halvetî islamının düşünce dünyamızda kalıcılığını sağlamıştır. İkincisi Osmanlı-İslam düşüncesinde tasavvufî entelektüel geleneğe yöneltilen fikrî-dinî eleştirilere cevap vermesi üçüncüsü ise şairlik yönüdür.

Makalede, öncelikle Aristoteles’in “metafizik”inde yer verdiği birlik kavramı ele alınmış ve birlik kavramının ontolojik çerçevesinde belirlenmiştir. Ardından 17. yüzyıl Osmanlı düşünürü olan Ömer Fuâdî’nin risalesindeki birlik için kullandığı “tevhid” ve “vahdet” kavramları incelenmiştir.

Sonuçta yazar, 17. yüzyıl düşünürü Ömer Fuâdî’nin metafizik anlayışının bir öz ve özün oluş açıklaması olduğunu, Fuâdî’nin metafizik anlayışının bir anlamıyla insan oluş diğer anlamıyla birlik düşüncesi olduğunu belirtmiştir. Yazar, onda üç filozofun etkisi bulunduğunu ifade etmiştir. Bunlar: Platon, Aristoteles ve İbn Arabî’dir. Aristo metafiziğinden bakıldığında ise Ömer Fuâdî düşüncesinde Birlik, insan oluşuna ait öz ile bu öze ait iniş ve çıkışı ifade eden birliktir.

4. Durukan, Selim. “Erfane”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.18, 1994, s.20-21.

Durukan yazısında Tosya'da erkekler arasında gerçekleşen erfane, sıra, duvak toplantıları hakkında bilgi vermiştir.

5. Maden, Fahri ve Eğilmez Mustafa. "XIX. Yüzyılda Şeyh Şaban-ı Velî Külliyesi", *Vakıflar Dergisi*, S.42, 2014, s.51-67.

Maden ve Eğilmez makalelerinde 19. yüzyılda Şeyh Şaban-ı Velî Tekkesi'nde meydana gelen gelişmeleri ele almışlardır. Çalışmada külliyedeki tasavvufî faaliyetlerden çok külliyenin tarihi serüveni ortaya konulmuş, 19. yüzyılda Şeyh Şaban-ı Velî Tekkesi'nde postnişin olan Abdurrahman Efendi, Said Efendi, İbrahim Şevki Efendi ve Ataullah (Ata) Efendi'nin hayatları, külliyeye hizmetleri ile onların döneminde külliyenin durumu ele alınmıştır.

19. yüzyıl Şeyh Şaban-ı Velî Külliyesi'nin en fazla bakım ve onarımdan geçtiği dönemdir. "XIX. Yüzyılda Külliye'de Tamirler" başlığı altında yazarlar, ilk tesis edildiğinde sade bir görünümde olan tekkenin zamanla yeni binalar ilave edilerek külliye hâlini aldığını belirtmiş, külliyenin bu yüzyılda geçirdiği tamirleri ve restorasyonunu incelemişlerdir. Bunun yanında makalede, külliye içerisinde bulunan hazirede medfûn bulunan şahıslar ile külliyenin gelirleri hakkında bilgi verilmiştir.

Sonuçta yazarlar 16. yüzyılda tesis edilen Şeyh Şa'bân-ı Velî Külliyesi'nin Kastamonu'da önemli bir inanç iklimi meydana getirdiğini, tekkenin külliye hâlini almasında devlet adamlarının ve ilmiye mensuplarının büyük katkıları olduğunu, günümüze erişmesinde ise 19. yüzyıldaki tamirlerin etkili olduğunu vurgulamıştır.

6. Sevdi, Erol. "Esnaf Adetleri", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.12, 1993, s.30

Sevdi yazısında Tosya'daki demirci ve marangoz esnafının Ramazan ve Kurban bayramı ritüellerini ve demirciler çarşısında Hıdırellezde verilen "lop ziyareti"ni anlatmıştır.

7. Sevdi, Erol. "Usta Baba Demektir", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.10, 1992, s.17-18.

Sevdi yazısında “Kalfa Çıkma” ve “Hafız Çıkma” törenlerini anlatmıştır.

8. Tekeli, Nafiz. “Tosya’da Ahilik”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.6, 1991, s.22-23.

Tosya’da ahilik geleneği içinde tabaklar (debbağ), sofçular (mutaflar), demirciler, nalbantlar, kalaycılar, semerciler sıralanmış ve bunlarla ilgili geleneklere yer verilmiştir.

2.7.4. Bildiriler

1. Arıkan. Sühendan. “Tarikatlar Arası Kıyas: Şâ’bânîlik ve Bayramîlik”, *I. Uluslararası Şeyh Şa’ban-ı Veli Sempozyumu, (*4-6 Mayıs 2012, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.1, s.293-312.

Arıkan bildirisinde 14. yüzyılın ikinci yarısında kurulan Halvetiyye tarikatının Kafkasya ve Anadolu’da kısa bir sürede yayılmasında Seyyid Yahya Şirvânî’nin önemli hizmetlerinin olduğunu belirtmiş, Halvetiyye’nin Anadolu’ya Amasyalı Pîr İlyas tarafından getirildiğini söylemiştir.

Bildiride Halvetiliğin özellikleri, Anadolu’da yayılım gösterdiği bölgeler ve zikir anlatılmış, tarikatın Seyyid Yahya-yı Şirvânî’den sonra ayrıldığı dört ana kol maddeler hâlinde sıralanmıştır. “Şa’ban-ı Veli ve Şa’banilik” adlı ikinci ana başlık altında Kastamonu’da Şeyh Şa’ban-ı Veli tarafından kurulan Şa’baniyye’nin Cemaliye kolunun bir şubesi olduğu belirtilmiş, Şeyh Şa’ban-ı Veli’nin hayatı, Şa’baniyye’nin yayılışı ve kolları anlatılmıştır. “Hacı Bayram Veli ve Bayrâmîlik” adlı üçüncü başlıkta Hacı Bayram Veli’nin hayatı ile Bayrâmiyye’nin kuruluşu ve yayılışı ele alınmıştır. “Bayrâmiyye ve Şa’baniyye’de Zikir” başlığı altında ise Bayramilik ve Şa’banilik öğretileri, halvet ve zikir özellikleri bakımından tasavvufî olarak karşılaştırılmıştır.

2. Güneş, Mustafa ve Yıldız, Kübra. “Abdulkerim Abdulkadiroğlu’nun Bir Çalışması Hakkında: Şeyh Şa’ban-ı Veli ve Külliyesi”, *I. Uluslararası Şeyh Şa’ban-ı Veli*

Sempozyumu, (4-6 Mayıs 2012, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.2, s.167-177.

Güneş ve Yıldız bildirilerinde Şeyh Şa'bân-ı Veli'nin Mevlânâ, Hacı Bektâş-ı Veli ve Hacı Bayram Velî ile birlikte Anadolu'nun evtâd-ı erbaası (dört direk) olarak kabul edildiğini belirtmiş, Şeyh Şa'ban-ı Veli'nin hayatı, menkıbeleri ve öğretilerinin sistematik bir şekilde bilinmesini sağlamayı amaçlamışlardır. Bildiride, Abdulkerim Abdulkadiroğlu'nun "Halvetilik Şa'baniyye Kolu, Şeyh Şa'bân-ı Veli ve Külliyesi" adlı eseri bölümler hâlinde tanıtılmış, bu eserden hareketle Şeyh Şa'bân-ı Veli'nin Halvetilik tarikatı içinde kurduğu Şâ'baniyye kolu ile hayatı ve dergâhı incelenmiştir. Bu bakımdan tebliğ bir kitap tanıtımı hüviyetindedir.

3. Kalafat, Yaşar. "Halk Bilimi Penceresinden Şeyh Şa'bân-ı Veli (1471-1512)", *I. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu,* (4-6 Mayıs 2012, Kastamonu) Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.2, s.101-114.

Kalafat bildirisinde Kastamonu ve çevresinde metfun bulunan evliyaların etrafında oluşmuş halk inançlarını incelemiş, adak nezir ve tavaf gibi uygulamaların halk tefekküründeki karşılığını ele almıştır.

Yazar Kastamonu ve çevresinde sayıları yüz kırkı bulan zâtların ziyaretgâhları etrafında ortaya çıkan taş kesilme, don değiştirme, kalp gözü açıklığı, kesik baş olma, üryanlık, keşif sahibi olma, zamandan ve mekândan münezzehlik gibi kült hâlinde gelmiş inanışları Kastamonu velilerinin hayatlarından ve menkıbelerinden hareketle değerlendirmiştir. Bildiride ayrıca halk inanışları arasında yer alan kansız kurban olarak tanımlanan "saçı" türleri ile hayır-hasenat bağlantısı üzerinde durulmuş, Kastamonu evliyaları etrafında çok yoğun rüya motifi geliştiği tespitinde bulunmuştur.

4. Kantar, Oğuzhan. "Halveti Şa'bânî Tarikatında Kullanılan Tâc-ı Şerif ve Diğer Cihâz-ı Tarîkat ve Sembolik Anlamı", *I. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu,* (4-6 Mayıs 2012, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.2, s.387-394.

Kantar bildirisinde İnsanoğlu'nun var olduğu günden bu güne çeşitli araç, gereç, giyim-kuşam eşyaları ve daha birçok eşya kullanıldığını, bu eşyaların hangi ırkın, dinin, mezhebin tarikatın meşrep veya mesleğin mensubu olduklarının işareti olduğunu ayrıca eşyaların söz konusu topluluğun duygularını ve düşünce tarzını sembolize ettiğini belirtmiştir.

5. Karagöz, Nail. "Kastamonu'da Aynı Dönemde Yaşayan Şeyh Şaban-ı Veli ve Benli Sultan'ın Hayatlarındaki Kesişme Noktaları", *I. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu*, (4-6 Mayıs 2012,Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.1, s.279-292.

Karagöz bildirisinde Kastamonu şehir merkezinde yaşamış Şeyh Şa'bân-ı Veli ve Ilgaz Dağı'nın eteklerinde yaşamış Benli Sultan'ın münasebetlerini ele almıştır. Bildiride, Halvetîlik esaslarına göre hizmet yürüten Şeyh Şa'bân-ı Veli ve Nakşibendîlik esaslarına göre hizmette bulunan Benli Sultan'ın bazen bizzat görüştükleri bazen ise halkın onları bir menkıbede buluşturduğunu söylemiştir. Bu iki Velî'nin hayatlarındaki kesişme noktaları "Aynı Dönemde Yaşamışlardır", "Bizzat Görüşmüşlerdir", "Ortak Talebeleri Vardır", "Bazı Menkıbeler Her İkisi İçin de Anlatılmaktadır", "İkisi de Kastamonu'nun En Fazla Tanınan Tarihi Kişiliklerindendir" ve "Diğer" başlıkları altında tasnif edilerek incelenmiştir.

Sonuçta yazar, tarikatları farklı olsa da Şeyh Şa'ban-ı Veli ve Benli Sultan'ın insana hizmet anlayışında birleşerek birbirlerinden güç aldıklarını belirtmiş, bu anlayışın onların halkın gönlünde bir görülmesine neden olduğu vurgulanmıştır. Bu zâtların halka hizmet ilkelerini ise "yerinde hizmet", "maddî-manevî ihtiyaçların giderilmesi" ve "ayrım yapmamak" şeklinde açıklamıştır.

6. Karagöz, Nail. "Kastamonu'nun Manevi Mimarlarından Benli Sultan'ın Hayatı ve Hizmetleri", *II. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu Bildirileri*, (4-6 Mayıs 2014, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.271-289.

Karagöz bildirisinde 16. yüzyılda Kastamonu'da kendi adını taşıyan bir köyde yaşamış, mutasavvıf Benli Sultan'ın hayatını ve hizmetlerini ele almıştır. Yazar, kaynaklarda Benli Sultan'dan çok az söz edildiğini söylemiş, hakkındaki en eski

kaynağın Taşköprizâde'nin "eş-Şakâikun-Nu'maiyye" adlı eseri olduğunu söylemiştir.

Bildiride Benli Sultan hakkındaki kaynakların azlığı nedeniyle onun nerede, ne zaman doğduğu, Kastamonu'ya ne zaman geldiği ile eğitimi hakkında bir kesin kayıt olmadığını belirtmiş, bu konularda farklı araştırmacıların görüşlerine yer vermiştir. Benli Sultan'ın Halvetî, Bayramî, Nakşî tarikatlarından hangisine mensup olduğu konusunda da çeşitli bilgilerin bulunduğunu belirten yazar, bu konuda farklı araştırmacıların bulgu ve görüşleri ile kendi kanaatine yer vermiştir. "Benli Sultan'ın Hizmetleri" adlı başlık altında ise tarihsel süreçte Benli Sultan Külliyesi'nin Kastamonu ve çevresine hizmetleri, külliyenin yapısı ve işlevleri ile Benli Sultan'a ait vakıflar anlatılmıştır.

7. Kaya, Kamil ve Yılmaz, Semra. "Türbe Ziyaretlerinin Sosyolojik Analizi (Şeyh Şa'ban-ı Veli Türbesi Örneği", *I. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu*,(4-6 Mayıs 2012, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.2, s.115-132.

Kaya ve Yılmaz bildirilerinde Şeyh Şa'ban-ı Veli Türbesi örneğinden hareketle, türbe ziyaretlerinin nedenleri, ziyaretçilerin beklentileri ve türbede gerçekleştirilen ritüelleri sosyolojik açıdan incelemişlerdir. Bildiride, türbe ziyaretlerinin kitabî din anlayışı tarafından eleştirilse de insanlık tarihi kadar eski bir olgu olduğu söylenmiş, sosyolojik analiz yapılırken Semra Yılmaz tarafından Şeyh Şa'bân-ı Veli Türbesi'nde kota örneklemesi tekniği ile tespit edilerek görüşülen dört yüz kişiye seksen sorudan oluşan bir anket formu uygulanarak hazırlanan "Türbe Ziyaretlerinin Sosyolojik Anlamı "Şeyh Şa'bân-ı Velî ve Mevlana Türbesi Örneği" adlı yüksek lisans tezinin verilerinden faydalanılmıştır.

Bildirinin ilk kısmında Hz. Pîr Şeyh Şa'ban-ı Velî Türbesi tanıtılmış, türbe ile ilgili anlatılan menkıbe, hikâye ve efsanelere yer verilmiştir. "Alan Verilerinin Değerlendirilmesi" adlı ikinci kısımda ise "Görüşülenlerin Özellikleri", "Türbede Yapılan Uygulamalar", "Türbeyi Ziyaret Adap ve Usulleri", "Türbe Ziyareti ile İlgili Düşünceler" başlıkları altında araştırmada elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

8. Kertiş, Necati. “Şeyh Şa’bân-ı Veli Örneğinde Kastamonu Yatırlarının Sosyal Bütünleşmeye Etkisi (Sosyolojik Araştırma)”, *I. Uluslararası Şeyh Şa’ban-ı Veli Sempozyumu,* (4-6 Mayıs 2012, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.2, s.133-150.

Kertiş bildirisinde dinin sosyolojik tezahürlerinden birisi olan yatır olgusunun Kastamonu halkı üzerindeki etkileri ve manevi bütünleşmeye katkıları üzerinde durmuştur. Bildiride “Karizma”, “Ziyaret”, “Veli”, “Şeyh (Mürid)”, “Yatır” ve “Keramet, Türbe, Cemaat” başlıkları altında kavramlar sosyolojik açıdan açıklanmış, bu olgular etrafında Kastamonu yatırlarının özellikleri Şeyh Şa’bân-ı Veli Türbesi’nin halk üzerindeki etkisi ile dostluk, sevgi gibi ahlaki değerlere katkıları anlatılmıştır.

Araştırmada ziyaret fenomenine dair gözlemler anket metodu ile desteklenmiş, Kastamonu’da yüz elli kadın ve yüz elli erkek üzerinde uygulanan anket çalışması sonucunda elde edilen veriler yirmi sekiz madde hâlinde sıralanmıştır.

9. Küçükbasmacı, Gülten. “Menâkıb-ı Şabân-ı Velî’de Tasavvufî Kültür Unsurları”, *III. Uluslararası Şeyh Şabân’ı Veli Sempozyumu*, (06-08 Mayıs 2016, Kastamonu) Kastamonu: Kastamonu Üniverstesi Yayınları, s.411-424.

Küçükbasmacı bildirisinde yazılış amacı velinin müritlerinin yetişmesi ve tarikatın bütünlüğünü sağlamak olan menakıpnamelerin kültür çalışmaları açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Yazar, Hz. Pîr Şeyh Şabân-ı Velî hayattayken, vefatı sırasında ve vefatının hemen ardından oluşup, beşinci postnişini Ömer Fuâdi (1560-1636) tarafından menakıpların unutulmasını önlemek amacıyla yazıya geçirilen Menakıb-ı Şeyh Şabân-ı Velî’deki tasavvufî kültür unsurlarını incelemiştir.

Yazar, Şeyh Şabân-ı Velî’deki tekke ve tasavvuf kültürü unsurlarını incelerken menakıpnamenin Nihal Yazar (1985) tarafından “Halvetiliğin Şa’baniyye Kolu Menakıb-ı Şeyh Şabân-ı Velî ve Türbenâme” adıyla Arap harflerinden Latin harflerine aktarılan metnini kullanmıştır.

Menakıpname'de tekkenin bölümleri, tekke âdap ve erkânı, sûfilerin vefatı ve cenaze törenleri, Hz. Pîr'in geldiği dönemde Kastamonu'da bulunan diğer tarikatlar ve şeyhleri, tekkede hizmet eden görevliler, tekke mensuplarının giyim-kuşamına dair bilgi, yiyecek çeşitleri, türbe ziyareti ve adak, tasavvuf kültüründen kaynağını alan deyim ve kalıp sözler, tekke çevresindeki kişilerin birbirine hitap ederken kullandıkları akrabalık terimleri ve dinî unvanlar hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Bunun yanında menakıpnamedeki keramet motifleri, "Gaybı Bilme ve Gelecekten Haber Verme", "Akıldan Geçeni Bilme", "Hastalıkları Tedavi Etme", "Rüya Tabiri", "Ağızdan Çıkan Sözün Olması", "Tayy-i Mekân", "Yoktan Para Çıkarma", "Zor Durumda Kalanlara Yardım Etme", "Öleceğini Bilme", "Hızır'la Görüşme", Duaların Kabulü", "Cansız Varlıkları Yürütme", "Ölüm Sırasında ve Sonrasında Olağanüstü Hâllerin Meydana Gelmesi", "Başın Göğe Değmesi", "Az Yemekle Uzun Süre Durabilmesi", "Bereket Getirme", "Cesedin Çürümemesi", "Velî'nin Eşyasını Kutsal Bilme" başlıkları altında incelenmiştir.

10. Maden, Fahri. "Kastamonu Şer'iye Sicillerinde Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi", *III. Uluslararası Şeyh Şabân'ı Veli Sempozyumu*, (06-08 Mayıs 2016, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.93-98.

Maden bildirisinde şer'iye sicillerinin tarihe kaynaklık bakımından önemli bilgiler içerdiğini ve kent tarihi araştırmalarında temel başvuru kaynakları olduğunu belirtmiştir.

Yazar Kastamonu şer'iye sicillerinin de Şeyh Şabân-ı Veli Külliyesi ile ilgili çok sayıda bilgi ve belge içerdiğini söylemiş, 126, 119, 144, 153, 207, 52, 60, 90, 130, 146 ve 162 numaralı Kastamonu şer'iye sicilleri'ndeki bilgilerden hareketle tarihsel süreçte Şeyh Şabân-ı Veli Külliyesi'nde meydana gelen gelişmeler, postnişin değişiklikleri ve Külliye'de yapılan onarımları, kısaca külliyenin tarihini ele almıştır. Bildiriye ek olarak Kastamonu şer'iye sicilleri'ndeki bilgi ve belgelerin tıpkıbasımlarına yer verilmiştir.

11. Maden, Fahri ve Eğilmez Mustafa. "XIX. Yüzyılda Şeyh Şaban-ı Velî Külliyesi", *I. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu*, (4-6 Mayıs 2012, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.1, s.239-260.

Maden ve Eğilmez bildirilerinde 19. yüzyılda Şeyh Şaban-ı Velî Tekkesi'nde meydana gelen gelişmeleri ele almışlardır. Çalışmada külliyedeki tasavvufî faaliyetlerden çok külliyenin tarihi serüveni ortaya konulmuş, 19. yüzyılda Şeyh Şaban-ı Velî Tekkesi'nde postnişin olan Abdurrahman Efendi, Said Efendi, İbrahim Şevki Efendi ve Ataullah (Ata) Efendi'nin hayatları, külliyeye hizmetleri ile onların döneminde külliyenin durumu ele alınmıştır.

19. yüzyıl Şeyh Şaban-ı Velî Külliyesi'nin en fazla bakım ve onarımdan geçtiği dönemdir. "XIX. Yüzyılda Külliye'de Tamirler" başlığı altında yazarlar, ilk tesis edildiğinde sade bir görünümde olan tekkenin zamanla yeni binalar ilave edilerek külliye hâlini aldığını belirtmiş, külliyenin bu yüzyılda geçirdiği tamirleri ve restorasyonunu incelemişlerdir. Bunun yanında makalede, külliye içerisinde bulunan hazirede medfûn bulunan şahıslar ile külliyenin gelirleri hakkında bilgi verilmiştir.

Sonuçta yazarlar 16. yüzyılda tesis edilen Şeyh Şa'bân-ı Velî Külliyesi'nin Kastamonu'da önemli bir inanç iklimi meydana getirdiğini, tekkenin külliye hâlini almasında devlet adamlarının ve ilmiye mensuplarının büyük katkıları olduğunu, günümüze erişmesinde ise 19. yüzyıldaki tamirlerin etkili olduğunu vurgulamıştır.

12. Şahin, Kamil ve Yöndemli, Fuad. "Kastamonulu Şeyh Şa'ban-ı Veli Hazretlerinin Tasavvuf Tarihindeki Yeri ve Önemi", *I. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu,* (4-6 Mayıs 2012, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.2, s.381-386.

Şahin ve Yöndemli bildirilerinde Şeyh Şa'ban-ı Velî'nin yaşadığı dönemde başta hükümdarlar olmak üzere herkesin sevgi ve saygısını kazanmış, Kastamonu bölgesi halkının İslâmi açıdan bilinçlenmesinde önemli katkıları olan bir mutasavvıf olduğunu belirtmişlerdir. Bildiride, "Kastamonu Bölgesine Gelen İslâm Büyükleri" ve "Şeyh Abdulkâdir Geylâni (k.s) 'nin Soyunun Danişmedli Dönemi Kastamonu Bölgesi Fethinde Hizmetleri" başlıkları altında mutasavvıfların İslamiyetin

Kastamonu'da yayılıp yerleşmesi sürecine katkıları anlatılmıştır. "Şeyh Şâbân-ı Veli (k.s)'nin Tasavvuf Tarihindeki Yeri" ve "Şeyh Şâbân-ı Veli Dergâh ve Vakıfları" adlı başlıklar altında ise Şeyh Şa'ban-ı Veli'nin tasavvuf geleneğine ve Kastamonu'ya hizmetleri ele alınmıştır.

13. Şahin, Ülkü. "Ömer Fuadî ve Sadefiyye ve Muslihu'n Nefs Adlı Eserleri", *II. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu Bildirileri,* (4-6 Mayıs 2014, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.571-588.

Ülkü bildirisinde Ömer Fuadi'nin hayatını, kendi kaleme aldığı eserleri ile Halvetilik ve Ömer Fuadî hakkında yapılan çalışmalardaki bilgilerden hareketle tanıtmıştır. Bildiride Ömer Fuadî'nin hayatı "Gençliği ve Yetişmesi", "Hocaları", ve "Hizmetleri" başlıkları altında anlatılmıştır. Bildirinin "Eserleri" adlı ikinci kısmında yazar, Ömer Fuadi'nin nazım ve nesir, Türkçe, Arapça ve Farsça yazılmış otuza yakın eseri bulunduğunu belirtmiş, bu eserlerin adları ve tespit edebildiği bazı eserlerin özelliklerine yer vermiştir. Çalışmada, Ömer Fuadî'nin "Sadefiyye" ve "Muslihu'n Nefs" adlı eserlerinin özellikleri bildirinin büyük bölümünü oluşturmaktadır. "Ömer Fuâdî'nin Risâle-i Sadefiyye" adlı eseri başlığında yazar Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi 228712 numada kayıtlı nüshasını esas alarak eserin yazılış sebebi ve içeriği hakkında bilgiler vermiştir, Muslihu'n Nefs adlı risalenin Sadefiyye'den önce yazıldığını, Sadefiyye'nin onun özeti ve onda belirtilen bazı hususların tekrarı şeklinde ortaya çıktığını söylemiştir."Risale-i Muslihu'n Nefs" adlı başlık altında ise yazar, eserin Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmut Efendi 2287 numaralı kayıtta yer alan nüshasını esas alarak, yazılış sebebini, içeriğini ele almış, ardından "Muslihu'n Nefs" adlı risaledeki nefsin altı mertebesini işlemiştir.

Yazar Ömer Fuâdî'nin yazmış olduğu eserleri ile tasavvuf ve tarikat alanında ilerlemek isteyen kişilere nefis ve nefsin mertebeleri hakkında yol göstermeye çalıştığını belirtmiştir.

14. Tan, Nail. "Rahmetli Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu'nun Kastamonu'nun Manevi Mimarları ve Mutasavvıflarıyla İlgili Araştırmaları", *II. Uluslararası Şeyh*

Şa'ban-ı Veli Sempozyumu Bildirileri, (4-6 Mayıs 2014, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.677-685.

Tan bildirisinde Abdulkerim Abdulkadiroğlu'nun başta Şeyh Şa'ban-ı Veli olmak üzere Kastamonu'nun manevi mimarları ve velileri hakkında yeni bilgiler ortaya koyan çok sayıda makale yazdığını belirtmiş, bu yayınları "Kitaplar", "Makaleler", "Ansiklopedi Maddeleri" başlıkları altında tasnif etmiştir. Bildiride ayrıca "Kastamonu'nun Manevi Mimarları ve Mutasavvıfları ile İlgili Yaptırdığı Yüksek Lisans Tezleri" başlığı altında danışmanlığında tamamlanan on sekiz yüksek lisans tezi içinde Kastamonu'nun manevi mimarlarını konu alan üç yüksek lisans tezine yer vermiştir. "Kastamonu Tarikat Kültürü ile İlgili Araştırmaları, Yayınları" adlı başlık altında ise Abdulkerim Abdulkadiroğlu'nun tarikat kültürüne dair çalışmaları "Kitaplar" ile "Ansiklopedi Maddeleri" olarak tasnif edilerek incelenmiştir.

15. Tatcı, Mustafa. Hazret-i Pîr Şeyh Şabân-ı Veli ve Şâbaniyye" *I. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu*, (4-6 Mayıs 2012, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, C.1, s.29-102.

Tatcı bildirisinde ana kaynaklardan hareketle "Şeyh Şa'bân-ı Veli'nin Hayatı" başlığı altında Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin yaşamını "Doğum Yeri ve Tarihi", "Ailesi ve Evliliği", "Öğrenimi", "İstanbul Yılları", "Hayreddîn-i Tokad-i ve Bolu Yılları", "Kastamonu Yılları", "Vefatı", "Hz.Pîr'in Halifeleri", "Halife Ali Dede", "Bakü'den Balkanlara Kırım'dan Fas'a Şabânilik" ve "Kamil ve Mükemmillerin Yolu Şabânilik" alt başlıklarında anlatmıştır.

Bildirinin ikinci kısmını "Şâbaniyye" kolu oluşturur. Bu başlık altında Halvetiyye tarikatının dört ana kolundan birisi olan Şabaniyye'nin Anadolu'da yayıldığı yerler, Şabâniyye'nin kolları ve Şabâniyye kolu içerisinde yetişen halifeler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca "Şabâniyye Silsilesi", "Kastamonu'daki Tekkeşinler", "Şabaniyye Adabı", "Şabâniyye'de Seyr-ü Sülük", "Zikir", "Kıyafet Adabı", "Post ve Seccade", "Evrâd", "Şabâni Musikişinasları", "Şabâniyye Hazireleri ve Şahide Taşları", "Şabânilere Ait Hatlar", "Şabâniyye'nin Tarihi, Silsilesi ve Adabıyla İlgili Külliyat", "Şabâni Edip ve Şairler" başlıkları altında Şabaniyye geleneği anlatılmıştır.

16. Ünal Özcan, Asuman. "Ömer Fuâdi (V.1560/1636)'nin Risale-I Virdiyye" Adlı Eserindeki Tasavvufî Görüşleri", *II. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu Bildirileri*, (4-6 Mayıs 2014, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.557-561.

Ünal Özcan bildirisinde tasavvuf ilmi sahasında önemli bir yeri olan Ömer Fuadî'nin Şâbaniyye büyükleri içerisinde en çok eser veren kişi olduğunu belirtmiş, Ömer Fuadi'nin "Risâle-i Virdiyye" adlı eserindeki tasavvufî unsurları incelemiştir.

İncelemede, söz konusu eserin Kastamonu İl Halk Kütüphanesine 123213 numarası ile kayıtlı bulunan nüshası esas alınmıştır. Yazar, risalenin dili ve üslup özellikleri ile Ömer Fuadi'nin tasavvufî gelenekteki vahdet-i vücud, nefs, nefs mücadelesi ve mertebeleri halveti tarikatı virdleri ve vird âdâbları gibi konuları incelemiştir.

17. Yeğin, İbrahim. "Türbe Ziyaretlerinin Psiko-Sosyal Nedenleri Bağlamında Şeyh Şa'bân-ı Veli Türbesi", *II. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu Bildirileri*, 4-6 Mayıs 2014, Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.175-196.

Yeğin bildirisinde Şeyh Şa'ban-ı Veli Türbesi'ne gelen ziyaretçilerin psiko-sosyal açıdan tutum ve davranışlarını incelemiştir. Türk toplumunda türbe ve yatır ziyaretlerinin önemli bir gelenek olduğunu belirten yazar, Şeyh Şa'bân-ı Veli Türbesi'nin Kastamonu'nun dinî ve kültürel hayatına etkileri ile Şeyh Şa'ban-ı Veli türbesini ziyaret eden kişilerin ziyaretleri sırasında ve sonrasında yaptığı uygulamaların dinî düşünce ve davranışlara yansımalarını ele almıştır.

Araştırma kapsamında Şeyh Şa'bân-ı Veli Türbesi'ni ziyaret edenler üzerinde bir anket çalışması yapılmış, kutsal yerlerin ziyaret edilmes sebep ve amaçları belirlenmiştir. "Şeyh Şab'ân-ı Veli Türbesi" başlığı altında yazar, Şeyh Şâban-ı Veli'nin hayatı, türbe ve türbede bulunan âsa suyu hakkında bilgi vermiştir. Çalışmanın uygulama kısmında ankete katılan ziyaretçilerin kişisel, sosyo-ekonomik, kültürel ve dinî durumları verilmiştir. Ayrıca bireylerin ziyaret ettikleri kutsal mekânlar hakkındaki bilgileri, bu bilgiyi nasıl edindikleri, türbeyi ziyaret sıklığı, ziyaret nedenleri, ziyarete sebep olan faktörler gibi bulgular tablolar hâlinde verilmiş

ve değerlendirme yapılmıştır. Değerlendirme sonucu elde edilen veriler "Sonuç" başlığı altında maddeler hâlinde sıralanmıştır.

18. Yeni, Özgür. "Şeyh Şa'ban-ı Veli Türbesi'nde Ortaya Çıkan Sebil Yapısı", *II. Uluslararası Şeyh Şa'ban-ı Veli Sempozyumu Bildirileri*, (4-6 Mayıs 2014, Kastamonu), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.627-636.

Yeni bildirisinde Şeyh Şa'ban-ı Veli Türbesi'nin kuzey beden duvarı içerisinde bulunan sivri kemerli küçük pencerenin 1611 yılında türbe ile birlikte yapılmış bir sebil yapısı olabileceği tespitinde bulunmuş, bu sebil yapısının diğer sebil yapılarından farklılıklarını, geçmişte ve günümüzdeki fonksiyonlarını incelemiştir. Bildiride söz konusu sebilin yapısını Osmanlı su mimarisinin ortaya koyduğu sebil yapılarına göre birtakım farklılıklar arz ettiği ayrıca bir türbe duvarı içerisinde yerleşmiş, bilinen ilk sebil örneği olduğu söylenmiştir. Bunun yanında sebilin mimari ölçülerine yer verilmiş ve fotoğraflarla anlatılmıştır.

2.8. Hayatın Dönüm Noktalarıyla İlgili Gelenek ve Görenekler

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "H. Hayatın Dönüm Noktalarıyla İlgili Gelenek ve Görenekler" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Doğumla İlgili Gelenek Görenek ve İnançlar

200 Çocukluk Çağı

300 Sünnet

400 Evlenme

500 Askere; Gurbete Uğurlama-Karşılama

600 Hacı Uğurlama- Karşılama

700 Ölüm

800 Günlük Hayatla İlgili Gelenek, Görenekler

2.8.1. Kitaplar

1. Çal, Halit ve Çal Ataoğuz, Özlem. *Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Haziresindeki Mezar Taşları*, Kastamonu: Kastamonu Belediyesi, 2008, 140 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş; Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Haziresindeki Mezar Taşları: Mezar Tipleri, Mezar Taşı Tipleri, Ölçüler, Gövde Kesitleri, Erkek Başlıkları, Kadın Başlıkları, Bezeme, Yazılar; Ekler: Vaziyet Planı, Tipoloji Listesi, Ölçüler Listesi, Gövde Kesitleri, Katalog; Kaynakça.

Kitabın sunuş kısmı dönemin Kastamonu Belediye Başkanı Turhan Topçuoğlu tarafından kaleme alınmıştır. Topçuoğlu mezar taşlarının şehirde kimlerin görev yaptığını, hangi sülalelerin, hangi mesleklerin yaşadığını, ailelerimizin geçmişini öğrenmemizi sağlayan mezar taşlarının kolayca tahrip edilebilen eserlerimizden oldukları için bir an önce belgelenmelerini sonra da tahribinin önlenmesi için çalışmalar yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Halit Çal ve Özlem Ataoğuz Çal eserlerinde Kastamonu'nun en eski kültürünü öğrenebileceğimiz kaynaklardan biri olan mezar taşlarını incelemişlerdir. Yazarlar, "Giriş" bölümünde Kastamonu mezar taşlarını bütünüyle ele alan bir çalışma bulunmadığını, bu araştırmanın Kastamonu mezar taşları hakkında bir proje olarak düşündükleri çalışmanın bir parçası olarak hazırlandığını ifade etmişlerdir. Kitap bu bakımdan önemlidir. Çalışmada incelenen mezar taşlarının sayısı ve yapıları şu şekilde açıklanmıştır:

> Atabey Gazi Camisi'nin doğu kenarı boyunca uzanan bir türbenin doğusunda ve doğu uçtaki alt katta bitişik iki tane olmak üzere toplam üç parçadan oluşan haziresi vardır (bkz. Ek: Vaziyet Planı). Bu hazirelere 51 tane mezar taşı bulunmaktadır. 1 numaralı mezar yenilenmiştir. Ayrıca bir mezara bağlı olmayıp hazirelerin değişik yerlerinde, yerinden sökülmüş durumda 19 mezar baş taşını eklersek sayı 71'e çıkmaktadır.
> Örneklerimizi mezar yapıları itibariyle ele alırsak 50 mezardan 5 tanesinde ayak, 1 tanesinde ise baş taşı yoktur. Kalan 44 mezarın hem baş hem ayak taşı bulunmamaktadır. Yazıları ve ölçülerinin küçüklüğü ile en az 9 tanesinin çocuk mezarı olduğu anlaşılmaktadır. Mezar taşları olarak baktığımızda bazıları kırık durumda 66

> baş, 47 ayak, olmak üzere 113 mezar taşı olduğunu görüyoruz (Çal ve Çal, A. 2008, s.2).

Kitapta, fotoğraflar, kitabeler, ölçüler, çizimler ve gövde kesitleri her mezar için ayrı ayrı katalog şeklinde verilmiştir. Bu sebeple fotoğraf ve çizimler numaralandırılmıştır.

2. Yılmaz, Halil. *Osmanlı Dönemine Ait Kastamonu ve Taşköprü'deki Mezar Kitabeleri*, İstanbul: Hamle Basın Yayın Organizasyon ve Dış Tic. Ltd. Şti, 2001, 108 s.

Kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Abdalhasan Türbesi Mezar Kitabeleri, Kurbantepe Mevkii Mezar Kitabeleri, Şeyh Şâbân-ı Veli Türbesi Mezar Kitâbeleri.

Eser, Halil Yılmaz tarafından lisans tezi olarak hazırlanmış olup; Hz. Pir Şeyh Şaban-ı Veli Kültür Vakfı tarafından bastırılmıştır. Yazar, önsözde mezar kitabelerinin tarih biliminin en önemli yazılı kaynaklarından birisi olduğunu, kitabelerde gerek adına yazıldığı kişinin ismini, vazifesini, katıldığı seferleri hatta ait olduğu sülale hakkında bilgiler bulabileceğimizi belirtmiştir. Yılmaz, ayrıca kitabelerde ait olduğu dönemin iktisadi, sosyal ve kültürel yapısı hakkında bilgi bulunduğunu söylemiş, fakat günümüzde kitabelere gereken değerin verilmediğini belirtmiştir.

Yılmaz, kitabında Abdalhasan Türbesi'nden yirmi üç, Kurban Tepesi Mevki'sinden otuz yedi, Şeyh Şa'ban-ı Veli Türbesi'nden otuz yedi ve Musafakıh Camisinden bir mezar kitabesine yer vermiştir. İncelemede ele alınan kitabenin ölçüleri belirtildikten sonra kitabe metninin okunuşu her bir satır bir madde olarak verilmiş, ardından kitabenin fotoğrafı koyulmuş ve "Açıklaması" başlığıyla kitabenin günümüz Türkçesindeki anlamı yine maddeler hâlinde verilmiştir.

2.8.2. Tezler

1. Bahşişoğlu, Ayşegül. *Türk Kültüründe Çeyiz Geleneği ve Kastamonu Örneği,* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998, IX+ 99 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Birinci Bölüm: Türkiye'de Çeyiz İle İlgili Gelenekler; İkinci Bölüm: Çeyiz Geleneğinde Kastamonu Örneği; Üçüncü Bölüm: Sosyo-Kültürel Bağlamda Meydana Gelen Değişikliğin Kastamonu'da Çeyiz Geleneğine Yansıması; Sonuç; Kaynaklar; Ekler.

Bahşişoğlu tezinde evlilik gelenekleri içinde önemli bir unsur olan çeyizi ve sosyo-kültürel değişikliklerin çeyiz geleneklerine etkisini Kastamonu örneğinde ele almıştır. Yeni kurulan ailenin maddi açıdan desteklenmesi temeline dayanan çeyiz geleneğinin, bütün kültürlerde önem taşıdığına vurgu yapan yazar, ayrıca çeyizin el sanatlarımızı nesilden nesile aktarılması işlevini de üstlendiğini belirtmiştir.

Yazar, tezinde çeyiz uygulamaları etrafında oluşan inanç, âdet ve pratiklerin Türk kültüründeki yerinden hareketle Kastamonu'daki çeyiz geleneğinin sosyo- kültürel değişimini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada Türk kültürü içinde çeyiz kavramının yeri ve toplumsal yapıda ortaya çıkan değişimler incelenmiştir.

Çalışma kapsamında literatürtaraması yapılmış; Kültür Bakanlığı HAGEM ihtisas arşivindeki belge ve etnografik eşya koleksiyonu taranmıştır. Sonrasında ise Kastamonu merkez ilçede belirlenen kaynak kişilerle görüşme tekniği ile derleme çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada üçü erkek, toplam otuz beş kaynak kişiyle görüşülmüştür. Bunun yanında ilde çeyiz kesme olarak adlandırılan uygulama doğal ortamında derlenmiştir.

Tez "Giriş" kısmı dışında üç bölümden oluşturulmuştur. "Giriş" bölümünde çeyiz kavramı genel olarak ele alınmıştır. Türk dünyasındaki çeyiz gelenekleri ve farklı coğrafyalardaki Türk topluluklarının çeyiz gelenekleri hakkında bilgiler verilmiştir. "Türkiye'de Çeyiz ile İlgili Gelenekler" adlı birinci bölümde Türkiye'deki çeyiz anlayışı ele alınmıştır. Bölümde çeyiz gelenekleri düğün öncesi, düğün esnasında ve sonrasında olmak üzere değerlendirilmiştir. "Çeyiz Geleneğinde Kastamonu Örneği" adlı ikinci bölümde Kastamonu merkez ilçede yapılan derleme çalışması sonucunda elde edilen uygulamalar ortaya konulmuştur. Çalışmada Kastamonu'da çeyiz uygulamalarında ne gibi değişiklikler olduğunun tespiti yapılmıştır. "Sosyo-Kültürel Bağlamda Meydana Gelen Değişikliğin Kastamonu'da Çeyiz Geleneğine Yansıması" adlı üçüncü bölümde malzeme ve teknolojideki değişimler, eğitim kurumlarının

çalışmaları ve çeşitli iletişim araçlarının etkisiyle çeyiz geleneklerinde meydana gelen sosyo-kültürel değişim Kastamonu özelinde incelenmiştir.

Sonuçta ise yazar, çeyiz geleneğinin Kastamonu'da hem geleneksel hem de modern kesimde birtakım değişikliklerle devam ettiğini zaman zaman bölgesel farklılıklara rastlanmakla birlikte çeyizin Türk kültürünün ortak unsurlarından biri olarak varlığını sürdürdüğünü belirtmiştir.

2.8.3. Makaleler

1. Akman, Eyüp. "Kastamonu'da Ölümle İlgili Âdet ve İnançlar", *Folklor/ Edebiyat*, C.15, S.59, 2009, s.191-196.

Akman makalesinde Kastamonu ölüm âdetlerini diğer Türk cumhuriyetleri ile mukayese ederek incelemiştir. Makalede Kastamonu'da ölümle ilgili pratikler ölüm öncesi, ölüm esnası ve ölüm sonrası sırasına göre anlatılmış, bu pratiklerin diğer Türk halklarının âdetleriyle büyük oranda benzerlik gösterdiği belirtilmiştir.

2. Edhem, Faik. "Cide'de Düğün Âdetleri", *Halkbilgisi Haberleri*, S.28, 1933, s.99-103. [9]

Edhem makalesinde Cide'de düğün geleneklerinin söz kesmek, nişan, nikâh ve zifaf olmak üzere dört önemli safhadan oluştuğunu belirtmiştir. İlçede düğün haftasının özel bir yeri olduğunu söyleyen yazar, yazısında bu dört önemli safha etrafında Cide'de düğün adetlerini ele almıştır.

3. Emin M., "Kastamonu Köy Düğünleri", *Orhun Aylık Türkçü Mecmua*, S.2, 1933, s.47-48.

Emin makalesini kaleme aldığı tarihlerde Kastamonu köy düğünlerinin eş beğenme ve seçme, nişan, kına yakma, düğün ve nikâh aşamalarını anlatmıştır.

---

[9] Aigialos Dergisi, S.3, 2017, s.37-40

4. Emine Mümtaz Talat, “Kastamonu’da Çocuklara ve Çocukluğa Mütallik Âdetler ve İtikatlar”, *Halkbilgisi Haberleri*, S.4, 1930, s. 51-53.

Emine Mümtaz Talat makalesinde Kastamonu’da doğacak çocukların cinsiyetinin bilinmesi için başvurulan uygulamalarla, çocuk doğduktan sonra, kırkında, nazardan ve cin çarpması gibi kötü etkilerden korunması için kaçınılan durumları ele almıştır. Kastamonu’da çocuğun cinsiyetine dair uygulamaların daha çocuk doğmadan annenin yüzünde ve vücudunda ortaya çıkan birtakım belirtilerin yorumlanmasıyla başladığını belirten yazar, çocuk doğduktan sonra yapılan uygulamalardan örneklere yer vermiştir.

5. Gömlekli, İsmail. “Tosya Düğünlerinde Helesa Geleneği”, *Halkbilim Dergisi*, C.5, S.35, 1986, s.56-60.

Gömlekli makalesinde Tosya düğünlerindeki helesa geleneğini kaynak araştırması ve derleme yöntemiyle incelemiştir. Makalede helesa sözcüğünün farklı sözlük ve kaynaklardaki anlamı ele alınmış, Tosya’daki helesa geleneğinin diğer yörelerdeki helesa adlı gelenek ile benzerliğinin bulunmadığı belirtilmiştir.

Yazar, Tosya ilçe merkezinde makalenin kaleme alındığı tarihten on beş, yirmi yıl öncesine kadar düğünlerin Cumartesi günü başlayıp Cuma günü akşamına kadar sürdüğünü söylemiş, düğünün beşinci gübü olan Çarşamba günü kadınların ve erkeklerin yaptıkları eğlence geleneğine helesa dendiğini belirtmiştir.

Makalede helesa geleneği “Helesa’ya Hazırlık”, “Helesa’ya Başlangıç” ve “Helesa” başlıkları altında ele alınmış, kadın ve erkeklerin eğlenceleri anlatılmıştır. Bunun yanında helesa eğlencelerinde söylenen türkünün metnine yer verilmiştir

6. Kalaycı Durdu, Bircan. “Kastamonu Pınarbaşı’da Ölüm Gelenekleri”, *Folklor/ Edebiyat*, C.14, S.54, 2008, s.119-127.

Kalaycı Durdu makalesinde ölüm olayının geçmişten günümüze kadar gizemli yanını koruyarak birçok halk inanışının oluşmasına kaynaklık ettiğini, toplumun ölümü korkuyla karşıladığını, bu sebeple alışılmışın dışında birtakım olayları ölümün ön

işareti saydığını söylemiştir. Makalede Kastamonu'nun Pınarbaşı ilçesi Muratbaşı, Kapancı, Sümenler, Yamanlar ve Kerte köyleri örneğinde Pınarbaşı ölüm gelenekleri ölüm öncesi, ölüm esnası ve ölüm sonrası inanışları sırasıyla ele alınmıştır.

7. Konca, Mehmet. "Yordurucu", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.27

Konca yazısında Tosya'da kız görme ve kız isteme âdetlerini Tosya ağzıyla kurgulayarak anlatmıştır.

8. Mısırlı, Nilüfer ve Boylu, Emel. "Adetlerimiz: Helesa", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergi*si, S.9, 1992, s.16-17.

Mısırlı ve Boylu yazılarında kına gecesi uygulamalarından olan Helesa'nın sözleri ve notasına yer vermişlerdir.

9. Nefes, Eyüp. "Kastamonu Çatalzeytin İlçesi Çağlar Köyü Merkez Camii Haziresinde Bulunan Balık Figürlü Bir Mezar Taşı", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.16, 2003, s.205-213.

Nefes makalesinde Kastamonu ili Çatalzeytin ilçesine yirmi km. uzaklıktaki Çağlar köyünde eski bir ahşap camiinin batı yönündeki haziresinde bulunan mezar taşlarında bulunan balık figürünü ele almıştır. Anadolu'da çeşitli hayvanların tasvir edildiği çok sayıda mezar taşı bulunduğunu, bundan önce bilinen tek balık figürlü taşın Malatya Ulu Camii haziresinde yer aldığını belirten yazar, makalesinde Çağlar köyünde tespit ettiği balık figürlü mezar taşını ilim âlemine tanıtmayı amaçlamıştır.

Yazar makalesinde mezar taşının fiziksel özelliklerini ve ölçülerini incelemiş Osmanlı mezar taşlarında ölen kişinin önemli bir özelliği ya da mesleğinin mezar taşında bir şekilde ifade edildiğini bu figüründe ölen kişinin balıkçı olduğunu belirtmesi için mezar taşına işlenmiş olabileceğini belirtmiştir.

10. Saygı, Elif. "İnebolu Halk Kültüründe Doğum Adetleri", *Motif Akademi Halkbilim Dergisi*, C.10 S.20, 2018, s. 263-276.

Saygı makalesinde hayatımızda üç önemli geçiş döneminden ilki olan doğumu ve Kastamonu'nun İnebolu ilçesinde doğum etrafında kümelenen birtakım adet, gelenek ve uygulamaları incelemiştir.

Yazar doğumla ilgili adet, uygulama ve pratiklerin eskisi kadar olmasa da devam ettiği ilçede bu âdetleri halk hekimliği açısından ele almış olup, "Doğum öncesi âdetler", "Doğum sırasındaki âdetler" ve "Doğum sonrası âdetler" olmak üzere üç ana başlıkta incelemiştir. Sonrasında alt başlıklar hâlinde bu aşamaları ayrıntılı olarak ele almıştır.

İnebolu'da on altı kaynak kişi ile derleme çalışması yapmış olan Saygı, makalesinin sonunda kaynak kişileri numaralandırma yöntemiyle işaretleyerek aktardığı bilginin ardından kaynak kişi numarasıyla bilginin kaynak kişisini belirlemiştir.

11. Sevdi, Erol. "Allah Ev Yapanla Evlenene Yardım Eder", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.6, 1991, s.18-19.

Bu yazıda evlilikle ilgili uygulamaların söz kesimi, şerbet içme ve düğün aşamaları anlatılmaktadır.

12. Sevdi, Erol. "Cezayirli Türküsü Kına Gününün Son Oyunudur", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*", S.7, 1991, s.16.

Yazıda düğünle ilgili uygulamalardan kına gecesi, saçu, helesa, damat hamamı, damat eyleme, gelin alma, duvak ve güyo misafirliği geleneklerini aşamaları ile "Bebek Görme" ve "Sünnet Düğünü" başlıkları altında bu gelenekler anlatılmıştır.

13. Sevdi, Erol. "Tosya'da Düğün", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.5, 1991, s.22-23.

Tosya'da evlilik ile ilgili uygulamalara ve "Kız İsteme" başlığı altında kız isteme ile ilgili geleneklere yer verilmiştir.

14. Tümkor, Sabri. “Kastamonu Köy Düğünleri”, *Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi,* S.10, 1940, s.15-16.

Tümkor yazısında Kastamonu’dan Taşköprü ilçesine doğru uzanan ova köylerinden derlediği düğün âdetlerine yer vermiştir. Yazar bu ovada yer alan Pehlivan köyünde 1936 yılında, annesinin yardımı ile derlediği düğün âdetlerinden gelin olacak kızın beğenilmesi ve gelin evine görücü gitmesi uygulamalarını ele almıştır.

15. Tümkor, Sabri. “Kastamonu Köy Düğünleri”, *Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi,* S.11, 1940, s.15-16.

Tümkor aynı derginin onuncu ve on birinci sayısındaki yazısının devamı niteliğinde Kastamonu köy düğünde söylenen mâniler, düğün başlangıcı ile kına gecesi geleneklerine yer vermiştir. Yazının sonuna “devamı var” notu düşülmüş fakat derginin yayın hayatı sona erdiği için devamına yer verilememiştir.

16. Ürkmez Toker, Hamiyet. “Cide’de Eski Düğünler”, *Aigilos Dergisi,* 2015, s. 43-44.

Ürkmez Toker yazısında anılarından yola çıkarak Cide’deki eski düğünleri anlatmıştır. Yazıda, 1965 yılında yapılan bir düğünün kız kınası ve gelin alma aşamaları öyküleyici anlatımla verilmiştir.

17. Yeni, Özgür. “Kastamonu Honsalar Camii Haziresi’nde Bulunan Mezar Taşları” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.25, 2013, s.594-611.

Yeni makalesinde mezar taşlarının önemli kültür varlıklarımızdan olduğunu, dönemin sosyal, kültürel yapısı, kılık kıyafeti, dil ve edebiyatı, sanat tarihi anlayışını yansıttıklarını belirtilmiştir. Yazar, araştırması kapsamında Honsalar Camii Haziresi’nde yer alan toplam on dört mezar taşından on bir tanesini ele almıştır. Bunlardan on tanesi erkek mezarı, bir tanesi ise kadın mezarıdır. Diğer üç mezar baş ve ayak taşları yenilendiği için değerlendirmeye alınmamıştır.

İncelenen mezarların tarihleri 1800-1880 yılları arasında değişmektedir. Yazar, makalesinde bu mezarları katalog şeklinde vermiştir. Katalogda mezarların katalog numarası, fotoğrafı, kime ait olduğu, tarihi, formu, malzeme ve teknik, ölçüsü, bugünküdurumu, yazı türü, kitabe metni ile tanım ve kompozisyonlarına yer verilmiştir.

Katalogdan sonra "Değerlendirme" başlığında mezar ve mezar tipleri; kullanılan başlıklar, uygulanan süslemeler, malzeme ve teknik bilgileri ile kitabe metinleri değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde ise yazar, bu haziredeki mezar taşlarının Kastamonu şehir merkezindeki hazirelerde yer alan mezar taşları ile benzerlik gösterdiği tespitinde bulunmuştur.

18. Yeni, Özgür. "İnebolu Gemiciler Köyü (Evrenye) Merkez Camii Haziresinde Bulunan Mezar Taşları", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.10, S.49, 2017, s.248-262.

Yeni makalesinde bulundukları bölgenin sosyo-kültürel demografik ve ekonomik özellikleri hakkında bilgi veren bunun yanında ölen kişi hakkında biyografik bilgiler içeren mezar taşlarını ele almıştır. Yazar, çalışması kapsamında Kastamonu'nun İnebolu ilçesi Gemiciler köyü (Evrenye) Merkez Camii Haziresi içerisinde bulunan toplam yirmi adet Osmanlı mezar taşını sanat tarihi yöntemleri çerçevesinde incelemiştir.

Hazirede bulunan mezar taşlarından on iki tanesi erkek baş şahidesi, yedi tanesi ise kadın baş şahidesidir. Kullanılan malzeme genellikle mermerdir incelenen mezar taşlarının tarihleri 1757-1758 ile 1873 tarihleri arasında değişmektedir. Yazar "Giriş" bölümünde İnebolu ilçesi ve Merkez Camii Haziresi hakkında bilgi verdikten sonra tespit ettiği mezar taşlarını katalog şeklinde vermiştir. Katalogda mezar taşının katalog numarası, fotoğrafı, kime ait olduğu, tarihi, formu, baş taşı, ayak taşı, malzeme ve teknik, bugünkü durumu, yazı türü, kitabe metni ile tanım ve kompozisyonuna yer verilmiştir.

“Değerlendirme” bölümünde ise katalogda verilen mezar taşları, malzeme ve teknik, mezar tipleri, mezar taşı tipleri, başlık tipleri, süsleme ve mezar taşlarında yazılar başlıklarında değerlendirilmiştir.

19. Yılmaz, Ömer. “Cide Düğünleri”, *Aigilos Dergisi,* 2016, s.19-25.

Yılmaz yazısında Cide’nin eski düğünlerinde uygulanan ritüellerin günümüzde çoğunlukla unutulduğunu ve yerini popüler kültüre bıraktığını, bununla birlikte Cide’nin bazı köylerinde kısmen de olsa geleneksel Cide düğünlerinin yapıldığını belirtmiş, bu düğünleri anlatmıştır.

Yazar yazısında Cide düğünlerinin aşamalarından olan kız ile oğlanın tanışması, söz kesimi, helva kesimi (nişan), eğlence, düğüne okuma, helva günü (düğünün birinci günü), kız kınası, gelin alması, sandak gitme, guyo görüştürmesi, börek atma, gibi uygulamalara yer vermiştir.

2.8.4. Bildiriler

1. Akman, Eyüp. “Kastamonu Araç İlçesi Düğün Âdetleri”, *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri,* (18-20 Eylül 2003,Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.297-304.

Kastamonu düğünlerinde pek çok eski Türk inancının İslamî bir şekle bürünmüş olarak varlığını devam ettirdiği tespitinden hareketle Akman, bildirisinde Kastamonu Araç ilçesi ve köylerindeki düğün âdetlerini Oycalı köyünü [10] merkez alarak incelemiştir.

Köyde, kız istemeden söz kesimine; nişandan düğün ve gelin almaya kadar yapılan işlemleri sırasıyla ele alan yazar, bildirisinin sonunda düğün adetlerinde rastladığı Türk inanışlarında kült olarak kabul edilen ateş, su ve taş gibi cisimlere ait uygulamalara yer vermiştir.

---

[10] Yazarın Oycalı Köyü folkloru hakkında bir kitap çalışması bulunmaktadır.

2. Akman, Eyüp. “Kastamonu Düğünlerinde Seymenlik Geleneği ve Seymen Kelimesinin Etimolojisi”, *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, (20-25 Ekim 2008, Ankara), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2013, s.211-218.

Akman bildirisinde Anadolu’da varlığını sürdüren seğmenlik geleneğini ve seğmen kelimesinin etimolojik kökenini incelenmiştir. Bildiride Divan-ü Lügati’t Türk, Dede Korkut Kitabı, Lehçe-i Osmanî, Kamûs-ı Türkî, Tarama ve Derleme sözlükleri ile çeşitli araştırmacılar tarafından hazırlanan etimoloji sözlüklerinde seğmen kelimesi ve seğmen için kullanılan benzer tabirlerin anlamlarına yer vermiştir. Bunun yanında “Kelimenin Kökü”, “G/Y Değişmesi” ve “Men Eki” başlıkları altında seğmen kelimesinin kelime yapısı ve kelimenin ses olayları bakımından tahlili yapılmıştır. “Kastamonu Düğünlerinde Seğmenlik Geleneği” adlı başlıkta ise Araç düğün gelenekleri içinde önemli bir yeri olan seğmenlik geleneği anlatılmıştır.

3. Bahşişoğlu, Ayşegül. “Kastamonu Merkez İlçede Düğün Aşamasında Çeyiz ile İlgili Uygulamalar”, *II. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyum Bildirileri*, (16-18 Aralık 1998, Ankara), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s.202-220.

Bahşişoğlu bildirisinde insan hayatının geçiş döneminden birisi olan evliliğin tüm toplumlar için önemli olduğunu söylemiş, evlenme geleneği içindeki uygulamalardan birisi olan çeyizi ele almıştır.

Bildiride Kaşgarlı Mahmut’un Divanü Lügat-it Türk adlı eseri, Şemsettin Sami tarafından hazırlanan Kamus-i Türkî ve Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü’nde çeyiz kelimesine karşılık gelen anlamlar açıklanmış ardından Kastamonu ilçe merkezinde bildirinin kaleme alındığı tarihlerdeki uygulamalar ele alınmıştır. Çeyiz ile ilgili uygulamalar “Düğün Öncesinde Kız Evinin Çarşıya Götürülmesi/Çeyiz Kesme”, “Çeyizin Sandığa Yerleştirilmesi (Sandık Basma) Sırasında Yapılan Uygulamalar”, “Çeyizin Kız Evinden Oğlan Evine Götürülmesi/Algı”, “Çeyizin Tespit Edilmesi/Çeyiz Senedi Hazırlanması”, “Çeyizin Oğlan Evinde Sergilenmesi”, “Çeyizin Miktarı ile İlgili Görüşler”, “Kız ve Oğlan Evinin Birbirlerine Verdikleri Hediyeler/Dürü”, ve “Çeyizden Düğüne Gelen Davetlilere Hediye Verilmesi” başlıkları altında ele alınmıştır.

Yazar Kastamonu'da çeyizlik eşyaların neler olduğu, çeyizlik eşyaların niteliği, çeyiz kesme gelenekleri ve çeyiz kesilen yerler, çeyizi sandığa yerleştirme ve serme âdetlerini fotoğraflarla destekleyerek incelemiştir. Bunun yanında çeyizle ilgili sözlü kültürde varlığını sürdüren sözlere de yer verilmiştir.

4. Bahşişoğlu, Ayşegül. "Kastamonu'da Sosyo-Kültürel Yapıda Meydana Gelen Değişikliğin Çeyiz Geleneklerine Yansıması", *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri,* (21-23 Mayıs 2000, Kastamonu), Ankara: Kastamonu Valiliği Özel İdare Müdürlüğü Yayınları, 2001, s.215-224.

Bahşişoğlu bildirisinde evlenme geleneklerinin en önemli pratiklerinden olan "çeyiz" uygulamasını ele almıştır. Çeyiz sözcüğünün kökeni ve farklı kullanımları üzerine literatürden örnekler vermiş, Kastamonu'da çeyiz olgusunda zaman içerisinde meydana gelen değişikleri sebepleriyle birlikte ele almıştır. Bu değişikliğin sebepleri başlıklar hâlinde sırasıyla şu şekildedir: malzeme ve teknolojideki değişikliklere bağlı sebepler, eğitimde değişikliğe bağlı sebepler, iletişime bağlı sebepler, yazılı ve görsel basından etkilenme, mekân değişikliğine bağlı sebepler, fotokopi ile örnek çoğaltma ve örnek alışverişidir. Bildirinin son bölümünde ise bu değişimin ardından ortaya çıkan çeyizle ilgili yeni kavramlara değinmiştir. Ayrıca yazarın bu konuda bir de yüksek lisans tezi [11] bulunmaktadır.

5. Çolakoğlu, Gözde. "Kastamonu Düğünlerinde Müzik Kültürü", *Halk Kültüründe Eğlence Sempozyumu,* (11-13 Aralık 2009, Kocaeli), İstanbul: Motif Vakfı Yayınları, 2011.

Çolakoğlu bildirisinde geleneksel düğün gelenekleri içerisinde sözlü ve sözsüz müzikal icralar yapıldığını bu eğlencelerde yöreye has çalgıların çalınıp dansçıların yöresel kıyafetleriyle oynadıklarını söylemiştir. Bildiride Kastamonu ve civar ilçelerinde görülen düğünlerdeki müzik kültürü ele alınmıştır. Yazar, Kastamonu yöresinde yaptığı alan araştırması verilerinden yola çıkarak il genelinde yapılan geleneksel düğünlerin en önemli ögelerini davul, zurna, tırnak kemane icracıları ve

[11] Bahşişoğlu, A. (1998). **Türk Kültüründe Çeyiz Geleneği ve Kastamonu Örneği.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans-Master Tezi). Ankara. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı (Halkbilimi) Anabilim Dalı

köçeklerin oluşturduğunu belirtmiştir. Kastamonu yöresi müzik ve eğlence kültürünün önemli bir bölümünü oluşturan seğmenlik geleneği ve "meyter" ya da "meytar" adı verilen gruplar hakkında bilgi verilmiş, düğün gelenekleri içerisindeki müzikal ögeler incelenmiştir. Ayrıca "Kastamonu'da Bir Düğün Eğlencesi" başlığı altında ilde yapılan düğün törenlerinde yapılan eğlenceler anlatılmış ve düğünde çalınan türküler sıralanmıştır.

6. Küçükbasmacı, Gülten. "Kastamonu'da Doğumla İlgili Âdet, İnanış ve Uygulamalar", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.315-323.

Küçükbasmacı bildirisinde insan hayatının önemli geçiş dönemlerinden olan doğumu ele almıştır. Doğumun insan neslinin devamını sağladığından her zaman önemli kabul edildiğini ve bu geçiş dönemi etrafında pek çok âdet, inanış ve uygulamanın süregeldiğini vurgulayan yazar, bu uygulamaları doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olmak üzere üç bölümde incelemiş ve bu safhalar çerçevesinde oluşan âdetlere ve uygulamalara yer vermiştir.

7. Yıldız, Naciye. "Kastamonu'nun İlçesi Abana'da Düğün ve Bayram Âdetleri", *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri,* (21-23 Mayıs 2000, Kastamonu), Ankara: Kastamonu Valiliği Özel İdare Müdürlüğü Yayınları, 2001, s.175-180.

Yıldız bildirisinde bütün dünya ile birlikte Türkiye'nin de değişim yaşadığını ve bu değişimin geleneklerimizde kaybolma derecesinde bir unutulmaya neden olduğunu belirtir. Türk'ün yaşayış biçiminin korunması gerektiğine vurgu yapar. Gelenek göreneklerimizden bu denli kopmanın toplumda bir başıboşluk ve başıbozukluk yaratacağının altını çizer. Bu düşünceden hareketle yazısında Abana ilçesindeki düğün geleneklerini eş seçme, kız isteme, söz kesme, nişan, düğün hazırlıkları, düğün ve davetler başlıkları altında ele alır. Ardından da Abana ilçesi Çayırcık mahallesinde uzun yıllardan beri yaşatılan bir dinî bayram geleneği olan "Bayram Pilavı" na yer vermiştir.

2.9. Çeşitli Alanlara Ait Halk Bilgisi

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan" 100'lük Sınıflaması" listesine göre "I. Çeşitli Alanlara Ait Halk Bilgisi" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Halk Hekimliği

200 Halk Veterinerliği

300 Halk Meteorolojisi

400 Halk Takvimi

500 Halk Hukuku

600 Halk Matematiği

700 Halk Botaniği

800 Halk Zoolojisi

900 Halk Ekonomisi

1000 Halk Taşıtları; Taşıma Teknikleri

2.9.1. Kitaplar

1. Eski, Mustafa. *İmparatorluktan Cumhuriyet'e Kastamonu Ekonomisi (1880-1960),* Kastamonu: Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odası, 2016, 179 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş; Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odası'nın Kuruluşu; Kastamonu'da Açılan Banka Şubeleri; Kastamonu Bankası T.A.Ş.; Kastamonu'da Kurulan Şirketler; Ekonomik Getirisi Olan Dernekler; Kooperatifler; Değirmenler ve Hızarlar; 1926 Mıntıka İktisat Kongresi; Birinci Ziraat Kongresi; Taşköprü Kendir Fabrikası; İnebolu Limanı; Bitmeyen Özlem: Demiryolu; Kaynaklar; İndeks; Ekler.

Eski eserinde 1880-1960 yılları arasında Kastamonu ekonomisini ele almıştır. Kitapta bu dönemler arasında ilin ekonomisi için önemli faaliyetlerde bulunan şirket, banka ve kooperatif gibi kurumların faaliyetleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Eserde aynı zamanda vilayet salnamelerinden ve yerel gazete arşivlerinden elde edilen bilgilerden hareketle belirtilen tarihler arasında Kastamonu'da dokumacılık, bakırcılık, keçecilik, kendir tarımı ve urgancılık, kerestecilik gibi halk ekonomisi için önemli zanaat dalları ve geleneksel meslekler ile ilgili bilgilere de yer verilmiştir. Bu verilerden hareketle Kastamonu'da geleneksel zanaatların gelişim ve değişim süreçleri hakkında ve günümüzle mukayese imkânı sağlamaktadır.

Kitapta 1941 yılında kurulan Kastamonu "Dokuyucular ve Dokutturucular Küçük Sanat Kooperatifi" ile "Urgancılar Kooperatifi"nin çalışmaları adlı başlıklarda o dönemde ilde önemli zanaat kollarından olan dokumacılık hakkında ayrıntılı bilgiye ulaşabilmektedir.

2. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Halk Tababeti-I*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 1964.

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri halk tababetine dair derlemelerini bir araya getirerek el yazısı ile kaleme aldığı bir etüt çalışmasıdır.

Yazar eserin ilk kısmında insan hastalıklarını, dış hastalıklar (cilt hastalıkları, bevliye, boğaz, burun kulak, diş hastalıkları, göz hastalıkları), iç hastalıklar (mide, hastalıkları, göğüs hastalıkları, zehirlenmeler) asabî hastalıklar, haşarat, seksoloji, adları altında sınıflandırmış bu hastalıklar için halkın deneyimlerinden faydalanarak yaptığı ilaçların isimlerine yer vermiştir.

Eserin ikinci kısmında yazar, Kastamonu halk bilimi ve halk tıbbı üzerindeki çalışmalarından bahsetmiş, Kastamonu'da dış hastalıklar, kan dindirme ve kan aldırma, cilt hastalıkları, bevliye, boğaz, burun kulak ve diş hastalıkları, kulak hastalıkları, ağız ve diş hastalıkları için yapılan uygulamaları maddeler hâlinde sıralamıştır.

3. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Halk Tababeti-II,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 1969.

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri halk tababetine dair derlemelerini bir araya getirerek el yazısı ile kaleme aldığı, 1964 yılındaki eserin devamı niteliğindeki bir etüt çalışmasıdır.

Yazar, insan hastalıklarını, "Mide Hastalıkları", "Göğüs Hastalıkları", "Zehirlenmeler", "Asabî Hastalıklar" ve "Seksoloji" başlıkları altında sınıflamış, bu hastalıklar için uygulanan tedavi yöntemlerine maddeler hâlinde yer vermiştir. "Orijinal bilgiler" başlığı altında ise halk tıbbında uygulanan birtakım az bilinen uygulamalar verilmiştir.

4. Ozanoğlu, İhsan. *Hukuk Folkloru,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 23100, 1976.

Eser şu risalelerden oluşmaktadır: Büyücülük, Cezaevi, Diyet, Fuhuş, Haciz, Hırsızlık, Kan Davası, Müsadere, Sürgünlük, Ölünün Harçları, Şahadet, Tahkir, Zından, Tazminat, Vasiyet.

Eser, İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu'da halk hukuku uygulamalarına yönelik 1973-1976 yılları arasında yaptığı derlemeleri içeren risalelerini bir araya getirerek oluşturduğu, el yazısı ile yazılmış bir etüt çalışmasıdır. Eserde yer verilen risaleler ve kısa özeti şu şekildedir:

Büyücülük: Yazar büyücülüğün islâam dinindeki yerlerini ve modern hukukta büyücülük yapanlara verilen cezaları anlatmıştır.

Cezaevi: Yazar şeriye sicillerinden hareketle Kastamonu'daki tutuklama şekilleri ve tutuklama yerlerinin mevkilerini tarif etmiş, cezaevi koşullarını anlatmıştır.

Diyet: Yazar maktulün değeri olarak ödenen diyet uygulamalarını anlatmış, 18. yüzyılda zamanın padişahının Kastamonu'ya ferman göndererek talep ettiği malların halktan temini konusunda yaşanan bir olayı anlatmıştır.

Fuhuş: Bu risalenin yalnızca bölüm başlığı mevcut olup, diğer sayfaları eserde değildir.

Kan Davası: Kan davasının genellikle Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinde yaygın olduğunu belirten yazar, bu ilçelerdeki olayları anlatmıştır.

Müsadere: Yazar müsadere usulünü anlatmış ve bu usulünün Kastamonu'daki uygulamalarına yer vermiştir.

Sürgünlük: Sürgünlüğün bir suçlunun lüzumuna binaen asıl vatanından alınıp başka bir yerde ikamete mecbur edilmesi olduğunu belirten yazar, bu uygulamanın şehir veya mahalle kültürü ile ilişkisi olmadığını, sürgün yapmanın devlet işi olduğunu söylemiştir. Yazar, sürgünün hangi hâllerde yapıldığını anlatmıştır.

Ölünün Hatıraları: İslâm dinine göre ölünün borçlarının ödenmesinin Tanrı buyruğu olduğunu belirten yazar, risalede borçların ödenmesi usullerinden bahsetmiştir.

Tahkir: Yazar dinde tahkirin tazir gerektirdiğini belirtmiş, Tazirin mahkemede ve çoğunlukla toplum içinde suçlunun suçunu yüzüne vurup tekdir ve azar etmek olduğunu açıklamıştır. Yazar, modern hukuk ve halk hukukunda tahkirin yerini ele almıştır.

Zından: Yazar zindan cezası alan suçluların hangi sebeplerle zindana atıldığını söylemiştir. Zindanın fiziksel koşullarını tarif eden yazar, Kastamonu kalesinde bir zindanın mevcut olduğunu belirtmiştir.

Tazminat: Tazminatın başkasının malına, mülküne eşyasına, mahsulüne ve canına verilen zararın karşılanması olduğunu söyleyen yazar, Kastamonu'da tazminat cezası verilen olaylardan örnekler vermiştir.

Vasiyet: Yazar ölüm olayında akraba ve tanıdıkların ölüyü kefenlemede mükellef olduklarını, bunun İslamiyet hükmüne göre karşılığının farz-ı kifaye olduğunu söylemiş, ölüm âdetlerini anlatmıştır.

5. Ozanoğlu, İhsan. *Hukuk Folkloru,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 23102, 1976.

Eser şu risalelerden oluşmaktadır: İstimlâk, Kâtil, Köy İşleri, Küçük Irmakların Temizlenmesi, Küre Devleti, Maden Mükellefiyeti, Suçlar, Tarik Avdeti, Yemin, Zaman Aşımı, Bir Vergi Komedyası, Boşanma, Cezalar, Dilencilik, Hacir, Kefalat, Kısas, Nafaka, Teehiz-ü Tekfin, Vekâlet, Zilyetlik.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk hukukuna dair derlemelerinin yer aldığı el yazısı risalelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Eserde yer verilen risaleler ve kısa özeti şöyledir:

İstimlâk: Yazar istimlâkın şahsa ait gayrimenkulün devletçe satın alınıp el konulması olduğunu söylemiş, istimlâk koşullarını sıralamıştır. Yazar, eserini kaleme aldığı tarihte bu âdetin köylerden kalktığını söylemiştir.

Köy İşleri: Yazar risalede köy işlerinin yapılması için gerekli olan "Ortakçılık", "Kesimine", "Hizmetkâr", "Hizmetçi", "Günlükçü", usullerini anlatmıştır.

Küçük Irmakların Temizlenmesi: Yazar risalede kasabaların içinden geçen ırmakların, köylerde ise bağ bahçe sahiplerinin kendi mülklerini selden korumak için ırmağa yaptıkları setlerin temizlenmesi hakkındaki halk hukuku uygulamalarına yer vermiştir.

Küre Devleti: Yazar Osmanlı İmparatorluğu dönemlerindeki Küre ilçesinin idari durumunu ve buradaki madenlerin işletilmesine dair hukukî uygulamaları ele almıştır.

Maden Mükellefiyeti: Yazar tarihi Küre bakır ocaklarının işletilmesi hakkının Candaroğulları ve Osmanlı Devleti zamanında şahsa ihale edildiğini belirtmiş, Küre bakır madenlerini halkın bu madende çalıştırılma koşullarını anlatmıştır.

Suçlar: Yazar suçları "dinî suçlar" ve "sosyal suçlar" olmak üzere ikiye ayırmış, bu suçların dünyada ve ahretteki cezalarını anlatmıştır. Yazar, folklorda kişiyi suçtan men eden kuralın kanun değil vicdan olduğunu söylemiştir.

Tarik Avdeti: Yazar, on sekiz yaşına giren her erkeğin tarik avdeti diğer adıyla yol parası ödemesi veya on gün yol inşaatında çalışması gerektiğini söylemiş, yol parası vergisinin miktarları hakkında bilgi vermiştir.

Yemin: Yazar mahkemede şahitlik eden kişilerin ettikleri yemini anlatmış, İslamiyet'te yeminin yalnızca Allah üzerine edildiğini söylemiştir. Ozanoğlu, yazının devamında yemin sözlerine yer vermiştir.

Zaman Aşımı: Yazar İslam hukukunda bir hakkın zaman geçmekle bâtıl ve sakat sayılması konusunda hiçbir hükmün olmadığını zaman aşımı kavramının modern hukukta geçerli olduğunu belirtmiştir. Ozanoğlu, zaman aşımı konusunda yaşadığı bir olayı anlatmış ve halk hukukunda zaman aşımı uygulamalarına yer vermiştir.

Bir Vergi Komedyası: Yazar vaktiyle bir kanunun çıktığını, halkın bu kanun karşısında şaşkına döndüğünü anlatmıştır. Kanuna göre alınan satılan her mala değerine göre ilan edilecek oranda bir pul yapıştırılacağını uygulamayanların cezalandırılacağını açıklamıştır.

Boşanma: Yazar boşanmanın İslam hukukuna göre "talak-ı ric'i" ve "talak-ı bain" olmak üzere iki tür olduğunu belirtmiş, bu tür boşanmaların nasıl olması gerektiğini anlatmıştır.

Cezalar: Yazar insan öldürme, hırsızlık haydutluk, harman ve ev yakma, tecavüz, gibi ağır suçlar işleyenlere ahilik teşkilatı ile mahalle ve köy idaresinde toplum tarafından verilen cezaları maddeler hâlinde sıralamıştır.

Dilencilik: Yazar dilenmenin İslâm hukukundaki iki ana hükmünün olduğunu, hükümlerden birinin haram ikincisinin ise mekruh olduğunu belirtmiş, modern hukukta da dilenciliğin suç olduğunu ve eserin kaleme alındığı tarihte özürsüz dilenen kişilerin bir ay hapis cezası aldığını söylemiştir.

Hacir: Yazar anlamı şahsın irade ve tasarrufunu kullanmaktan men edilmek olan Hacirin hem İslâm hukuku hem de modern hukukta olduğunu belirtmiş, bu uygulamaları anlatmıştır.

Kefalet: Yazar kefaletin menkul, gayr-ı menkul ve kıymet taşıyan bir nesnenin tedavülünde taraflar arasına üçüncü bir şahsın girmesi demek olduğunu söylemiş, toplumda yaşanan olaylardan kefalete örnekler vermiştir.

Kısas: Yazar İslam hukukunun kesin olarak kısası emrettiğini söylemiş, Kastamonu'daki müşahedelerine yer vermiştir.

Nafaka: Yazar nafakanın hem İslam hukuku hem de modern hukukta bir yükümlülük olduğunu söylemiş, şehir ve köylerdeki nafaka uygulamalarına yer vermiştir.

Teehiz-ü Tekfin: Yazar İslam hukukuna göre kefen parası uygulaması olan teehiz-ü tekfini anlatmıştır.

Vekâlet: Yazar hasta, malül, dul ve yetimlerin bütün hukuk ve cezai işlemlerinin takibi için vekil tuttuğunu söylemiş, bu vekilliğin hangi hâllerde tutulduğunu anlatmıştır.

Zilyetlik: Yazar bir malın sahibi olma durumunu ifade eden zilyetlik kavramını açıklamış, İslam hukuku ve modern hukuktaki zilyetlik uygulamalarını anlatmıştır.

6. Ozanoğlu, İhsan. *Hukuk Folkloru,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 25475-25478, 1976.

Eser şu risalelerden oluşmaktadır: Muamma, Lugaz, Kenz-ül Arş, Sihir İbtali (Sihr-i Batıl), Kadı Fıkraları, Kadı Fıkraları II, Kadı Fıkraları III, Kadı Fıkraları IV, Kadı Fıkraları V, Kadı Fıkraları VI, Kadı Fıkraları VII, Kadı Fıkraları VIII, Kadı Fıkraları IX, Kadı Fıkraları X.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk hukukunun çoğunlukla anlatı yönünü oluşturan kadı fıkraları üzerine yaptığı derlemeleri bir araya getirdiği risalelerden oluşmaktadır.

Muamma: Yazar birinci risalede muammayı tanımlamış, muammanın halk bilimi ile ilişkisinin âşık edebiyatı üzerinden olduğunu belirtmiştir. Ozanoğlu, risalenin "Metinler" adlı kısmında on altı muamma metnine yer vermiştir.

Lugaz: Yazar ikinci risalede lugazı tanımlamış, lugaz, mecmua, satranç, ta'miyeli tarih, bilmece ve bulmacanın arasında çok fark olduğunu söylemiştir. Ozanoğlu risalenin "Metinler" adlı kısmında elli Lugaz metnine yer vermiştir.

Kenz-ül Arş: Yazar üçüncü risalede Kenz-ül Arş'ın tesirli dualardan olduğunu psikiyatrik hastalara, dışarlık, cinnet, sara ve ilaç ile şifa bulmayanlara okunduğunu söylemiş, ardından Arap alfabesi ile dua metnine yer vermiştir.

Sihir İptali (Sihr-i Batıl): Yazar dördüncü risalede sihr-i bâtıl-ın, bâtılın sırrı demek olduğunu belirtmiş, sihr-i batılın büyüleme ve hastayı tedavi edecek yerde psikiyatrik olaylar ihdas etmeye yönelik okunan bir dua olup, bu yönüyle halk biliminin kadrosuna girdiğini söylemiştir. Ardından yazar, Arap alfabesi ile dua metnine yer vermiştir.

Eserin bundan sonraki kısmını "Kadı Fıkraları" adlı on risale oluşturmaktadır. Yazar, bu risalelerde kadılar ile ilgili fıkra metinlerine yer vermiştir.

7. Ozanoğlu, İhsan. *Hukuk Folkloru,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 25479, t.y.

Eser şu risalelerden oluşmaktadır: Boşanma, Devlet Hukuku I, Devlet Hukuku II, Ekonomi I, Ekonomi II, İmtiyazlar, Mahkemeler, Mülkiyet, Nikâh, Nişan, Nüfus ve Eytam, Poligami (Çokevlilik), Suç ve Ceza, Defter-i Hakanî ve Tapu, Verâset.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk hukukuna dair derlemelerinin yer aldığı el yazısı risalelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Eserde yer verilen risaleler ve kısa değerlendirmeleri ve özetleri şöyledir:

Boşanma: Yazar boşanmayı sosyal bir çöküntü ve bir aile faciası olarak nitelendirmiş, bu olayın İslamî bakımdan da sevilmeyen bir iş olduğunu belirtmiştir. Boşanma olayının şehir sosyetesinde farklı, köylü içtimaiyatında farklı biçimlerde gerçekleştiğini ve faklı sebepleri olduğunu belirten yazar, köydeki aile yapısının şehre göre değişiklik gösterdiğini söylemiş, köylerdeki aile ilişkileri ve boşanma nedenleri hakkında izlenimlerini yazmıştır.

Devlet Hukuku I: Yazar her vazifenin karşısında bir hak ve her hakkın karşısında bir vazife olduğunu millet ve memleketi idare vazifesi karşısında ise devlet hukuku kavramının ortaya çıktığını belirtmiştir. Yazar, devletin öncelikli vazifesinin millî savunma olduğunu, bu vazifeyi yerine getirmek için de insan gücü ile maddi ve manevi olanaklara ihtiyaç duyulduğunu söylemiş, Devlet hukuku bakımından askerlik ve vergilendirmeyi ele almıştır. Yazıda, askerlik yaşı, şartları, kültürümüzde askerlikten bahsedilmiş ardından vergi çeşitleri ve miktarları anlatılmıştır.

Devlet Hukuku II: Yazar bu risalede başta avarız olmak üzere öşürü, beşte ve seferî vergilerini anlatmış ve vergilendirme sistemi üzerinde durmuştur.

Ekonomi I: Yazar Osmanlı Devleti'nden günümüze dek Türk halkının ekonomik yapısını oluşturan tarımsal sistemi ve depo, han, kervansaray, kapan ve pazar gibi yerlerdeki ticari hayatı anlatmıştır.

Ekonomi II: Yazar bu risalede kervanları ve kervanların ekonomisi içindeki önemini anlatmıştır.

İmtiyazlar: Yazar bu risalede Osmanlı Devleti'nde azınlıklara verilen imtiyazları ele almış ve seyyidlik kavramını anlatmıştır. Risalenin sonunda Kastamonu halkı tarafından tanzim edilmiş Rec'i türküsü metnine yer verilmiştir.

Mahkemeler: Yazar risalesinde köyde ve şehirde yaşayan insanların eski devirlerden itibaren hiçbir işi mahkemelere düşürmeden aralarında çözmek üzere bir anlayışa sahip olduğunu, mahkemeye intikal eden işlerin daha fazla çıkmaza girdiğini düşündüklerini söylemiştir. Yazar, 20. yüzyıla kadar varlığını sürdüren mahkeme çeşitlerini sıralamış bu mahkemelerin yapısını anlatmıştır.

Mülkiyet: Yazar köy ve mahallelerde mülkiyet hakkının kaynağının medenî kanun ve Mecelle'den aldığını belirtmiş Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşam süresince "Mülkiyet-i Hakikiye" ve "Mülkiyeti Hukmiye" olmak üzere iki şekilde uygulandığını söylemiştir. Mülkiye-i Hakikiye'de ülke padişahın malıdır. Yazar, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki mülkiyet haklarını anlatmıştır.

Nikâh: Yazar nikâhın dinî bir vecibe olduğunu belirtmiş, halkın bu dinî vazifeyi her bakımdan önemsediğini söylemiştir. Ozanoğlu, risalesinde nikâhın kimlerle, ne surette yapılabileceğini incelemiş, dinî ve resmî nikâhın yapılışlarını incelemiştir.

Nişan: Yazar nişanın hukuk folklorunun önemli bir konusunu teşkil ettiğini belirtmiş, eserin kaleme alındığı tarih ve öncesi dönemdeki nişan törenlerini anlatmıştır.

Nüfus ve Eytam: Yazar şeriye sicillerinden hareketle Osmanlı Devleti zamanındaki nüfus sayımlarına ve Eytam Müdürlüğünün yapısına değinmiştir.

Poligami-Çokevlilik: Yazar medeni kanunda poligami geleneğinin yasaklanmış olduğunu, tarihsel süreç içinde de Türklerde tek kadınla evlenmenin esas olduğunu belirtmiştir. Yazar, İslamiyet'te ve geleneklerde çokevliliğin yerini anlatmıştır.

Suç ve Ceza: Modern hukuk sistemi suçların kamuya ve şahsa karşı işlenen suçlar olmak üzere iki ana bölümden oluştuğunu belirten yazar, kamuya karşı işlenen suçların da, topluma karşı ve devlete karşı işlenen suçlar olmak üzere ikiye ayrıldığını söylemiştir. Bu suç şekillerini tarif etmiştir.

Defter-i Hakanî ve Tapu: Yazar Osmanlı İmparatorluğunun mülkiyet işlemleri için oluşturduğu Defter-i Hakanî adlı müesseseyi anlatmıştır.

Veraset: Yazar gerek medeni kanun gerekse Türk medeni kanunundan önce uygulamaya konulan Feraiz'de malların taşınır ve taşınmaz olmak üzere ikiye ayrıldığını belirtmiş, kişinin öldükten sonra mirasının dağıtılmasını düzenleyen halk hukuku ve modern hukuk kurallarını anlatmıştır.

2.9.2. Tezler

1. Küçükbasmacı (Gönül), Gülten. *Kastamonu'da Halk Tababeti, İnanış ve Uygulamaları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Master Tezi, 2000, Xİİİ+296 s.

Tez şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş: Kastamonu'nun Coğrafyası, Tarihi ve Kültür Yapısı; Birinci Bölüm: Halk Hekimliği ile İlgili Temel Kavramlar ve Tarihçe; İkinci Bölüm: Kastamonu'da Halk Hekimliği; Üçüncü Bölüm: Hastalıklar ve Tedavi Uygulamaları; Bitkilerin Mahallî Adları ve Kullanıldıkları Hastalıklar; Hayvanlardan Elde Edilen Ürünler ve Kullanıldıkları Hastalıklar; Hastalıkların Mahallî Söyleyişleri; Hastalıklar ve Tedavi Uygulamalarıyla İlgili Terimler; Hastalık ve Sağlıkla İlgili Atasözü ve Deyimler; Kaynak Kişiler; Sonuç; Bitki Adları Dizini; Kaynakça; Ekler.

Küçükbasmacı, halk hekimliği uygulamalarının insanlığın yaratılışı kadar eski olduğunu, geçmiş dönemlerden itibaren herhangi bir sebepten dolayı hastalanan insanların bu durumdan kurtulmak için çareler aradığını ve bu sebeple uygulamaların gözlem ve tecrübe yoluyla ortaya çıktığını, böylece zengin bir halk hekimliği geleneğinin nesilden nesle aktarılarak günümüze kadar geldiği söylemektedir. Tezinde zengin bir halk bilimi alanı olan halk hekimliğinin tarihçesi, halk hekimliğiyle ilgili kavramlar ile Kastamonu halk hekimliğini meydana getiren inanış ve uygulamaları ele almıştır.

"Kastamonu'da Halk Tababeti, İnanış ve Uygulamaları" adlı bu çalışma Kastamonu'da üzerinde az çalışılan halk hekimliği konusunda bütüncül bir yaklaşımla yapılan akademik anlamda ilk çalışmadır. Bu alandaki açığı kapatması nedeniyle önem arz etmektedir.

Yazar Kastamonu'da hastalık ve sağlıkla ilgili inanışlar ile maddî manevî tedavi uygulamalarının (halk hekimliği) zengin bir görünüm sergilediğini ifade etmiş; Kastamonu halk hekimliğiyle ilgili inanış ve uygulamaları eski Türk inançlarıyla da ilişkilendirerek incelemiştir.

Küçükbasmacı, "Söz Başı"nda tez çalışmasındaki amacını şu şekilde açıklamıştır:

> …Kastamonu iklimi ve coğrafi yapısı gereği zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Bu bitkiler çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Ayrıca "18 bin evliya yatağı" olarak anılan Kastamonu'da halk, herhangi bir sıkıntıya hastalığa düşünce türbe ve yatırları ziyaret ederek dertlerine çare aramaktadır. Bu sebepler bize, Kastamonu'nun zengin kültürü içinde "Halk Hekimliği"nin de önemli bir yere sahip olacağını düşündürdü. Bu konuda Kastamonu'yla ilgili pek fazla çalışmanın olmaması da bizi "Kastamonu'da Halk Tababeti, İnanış ve Uygulamaları" isimli bu tezi hazırlamaya sevk etti. Tarih ve kültürümüzü yaşatıp gelecek nesillere aktarmak hepimizin görevidir. Bunun için önce, bütün maddi- manevi halk kültürü unsurlarının derlenmesi bir araya getirilmesi gerekir. Kastamonu'da halk hekimliğiyle ilgili inanış ve uygulamaları derleyip bir bütün haline getirmeye çalıştığımız tezimiz bu konuda bir basamak teşkil ederse seviniriz. (Küçükbasmacı, 2000, s.i-ii)

Tez "Giriş" ve üç bölümden oluşmaktadır: "Kastamonu'nun Coğrafyası, Tarihi ve Kültür Yapısı" adlı "Giriş" kısmında Kastamonu coğrafyası, tarihi ve kültürel yapısıyla tanıtılmıştır. Halk hekimliği uygulamalarının temelindeki coğrafi, kültürel altyapı hakkında bilgiler verilmiştir. "Halk Hekimliğiyle ile İlgili Temel Kavram ve Tarihçe" adlı birinci bölümde halk hekimliğinin temel kavramları ve tarihçesi verilmiştir. Türk kültürü içinde halk hekimliğinin yeri üzerinde durulmuştur. "Kastamonu'da Halk Hekimliği" adlı ikinci bölümde halkın hastalık sebepleri ve hastalıklardan korunma yolları ile hastalıkların tedavi yöntemleri ele alınmıştır. Tedavi yöntemleri yedi başlık altında incelenmiştir. "Hastalıklar ve Tedavi Uygulamaları" adlı üçüncü bölümde tespit edilen hastalıklar ve halk hekimliği yöntemiyle yapılan tedavi uygulamaları ele alınmıştır.

Üçüncü bölümün sonunda "Bitkilerin Mahallî Adları ve Kullanıldıkları Hastalıklar", "Hastalıkların Mahallî Söyleyişleri", "Hastalık ve Tedavi Uygulamaları ile İlgili Terimler", "Hastalık ve Sağlıkla İlgili Atasözü ve Deyimler" listeleri ile "Bitki Adları İndeksi", "Kaynakça" ve "Ekler (beş adet tablo ve kırk sekiz adet fotoğraf)" bulunmaktadır.

Sonuçta yazar, halk hekimliğinde kullanılan malzemelerin coğrafyaların değişiklik arz etmesi nedeniyle yöreden yöreye farklılık gösterdiğini fakat halk hekimliği ile

inanış ve uygulamaların hemen hemen aynı olduğunu tespit etmiş, Kastamonu'da zengin bir halk hekimliği geleneği olduğunu, halkın hastalıkların tedavisinde hem maddi hem manevi birtakım yöntemlere başvurduğunu belirtmiştir.

Tezde uygulamalar ve tedavi yöntemlerinin kimden derlendiğine dair kaynak kişi bilgisi parantez içinde (kş.) kısaltması ve kaynak kişiler listesinde verilen numaralarla gösterilmiştir.

2. Zor, Murat. *Kastamonu ve Çevresinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler*, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bilim Uzmanlığı Tezi, 1987, 102 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş ve Amaç; Materyal; Yöntem; Teorik Bilgiler ve Bulgular; Sonuç ve Tartışma; Ekler.

"Kastamonu ve Çevresinde Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkiler" adlı bu tez Sağlık Bilimleri Enstitüsü Farmakognozi programına bilim uzmanlığı tezi olarak fen bilimlerinin çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Fakat söz konusu halk ilaçlarının halk hekimliğinde ve geleneksel sağaltma yöntemlerinde de kullanılması sebebiyle çalışma halk biliminin de sahasına girmektedir. Ayrıca tezde bitkilerin mahallî adları da verilmiştir. Bu bakımdan tez disiplinlerarası bir çalışma olarak değerlendirilmiş ve çalışmamızda yer verilmiştir.

Zor tezinde Türkiye'nin halk ilaçları bakımından zengin kaynaklara sahip olan bir ülke olduğunu, son yıllarda halk ilaçlarının pek çok araştırmacının dikkatini çektiğini fakat Anadolu'da halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin genel bir envanterinin yapılmadığını belirtmiştir. Kastamonu'nun yakın zamana kadar ulaşım açısından uygun şartlara sahip olmayan bir bölge olduğunu, bunun yanında, ilde aktar benzeri bitki ticareti yapan dükkânlar bulunmadığını söyleyen yazar, [12] diğer taraftan bu bölgede bazı bitkilerin halk ilacı olarak kullanıldığını tespit etmiştir.

[12] Çalışma tarihi itibariyle aktar bulunmamaktadır. Fakat günümüzde bitki satan, aktar benzeri dükkânlar bulunmaktadır.

Araştırmanın amacı Kastamonu ve çevresinde halk ilacı olarak kullanılan bitkilerin tespiti ve bunların kullanılışlarının daha önce Türkiye'de yapılan çalışmalar ve eğer varsa bu bitkilerin genel kullanışları ile karşılaştırmaktır. Kısacası Kastamonu'nun halk ilacı bakımından envanterini yapmaktır.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen bilimsel geziler, derleme çalışmaları ve literatür bilgileri tezin yöntemini oluşturur. Çalışma süresince Kastamonu ve köylerinde farklı mevsimlerde bilimsel geziler yapılmış, tezde yer verilen bitkiler çiçeklenme mevsiminden önce ve çiçeklenme aşamasında belgelenmiştir. Bu geziler iki yıl süreyle tekrarlanmıştır. Tezde tespiti yapılan bitkilerin tanınmasını sağlayacak bilgi formu, kullanılış şekli ve kaynak kişisini içeren bilgi formuna yer verilmiştir. Formlarda bitkiler Tıbbi terminolojideki adlarıyla kullanılmıştır. Bunun yanında mahalli adları da formda yer almaktadır.

Tez, "Giriş" ve "Amaç", "Materyal", "Yöntem", "Teorik Bilgiler ve Bulgular" ve "Sonuç ve Tartışma" bölümlerinden oluşmaktadır. İlk üç başlık tezin amacı ve izlenilen yönteme yer verilmiştir. "Teorik Bilgiler ve Bulgular" bölümünde ise tespit edilen bitkilerin tanımlarına, yerli ve yabancı kaynaklarda yer alma biçimleriyle kullanılışlarına dair bilgiler verilmiştir.

"Sonuç ve Tartışma" bölümünde Kastamonu'da yirmi dört bitkinin halk ilacı olarak kullanıldığı belirlenmiş; bu bitkilerden on beşinin Anadolu'daki kullanılışına benzer şekilde, dört bitkinin ise yabancı kaynaklardaki kullanılışlarına benzer şekilde kullanıldığı belirtilmiştir. Diğer dört bitkinin kulanı ile ilgili bilgilerse ilk defa yazar tarafından tespit edilmiştir.

2.9.3. Makaleler

1. Bektaş, Metin. "Tosya'mızda Kullanılan Halk İlaçları", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi,* S.6, 1991, s.25-26.

Halk hekimliği ile ilgili bazı örnek uygulamalar ele alınmıştır.

2. Karakaş, M. Elif. “Tosya’da Hava Durumu ile İlgili İnanışlar”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.17-18.

Karakaş yazında Tosya’da halk meteorolojisi ile ilgili inanış ve uygulamalara yer vermiştir.

3. Kılıç, Şermin. “Ağaçbükü (Songet) Değirmenleri”, *Aigilos Dergisi*, 2018, s.69-72.

Kılıç yazısında Ağaçbükü (Songet) köyü ve Uğurlu (Timle) köyünün tarihi hakkında bilgi vermiş, Ağaçbükü (Songet) köyünde bulunan su değirmenlerini incelemiştir.

Yazar Ağaçbükü (Songet) köyüne giden yol üzerinde bulunan Şaban Özdemir’e ait tahminen kırk yedi, kırk sekiz yıl önce yapılan değirmenin mimari özellikleri ve geçmişteki işlevleri hakkında bilgi verilmiştir.

Yazar değirmenlerin ve değirmen kültürünün varlığını sürdürdüğü yıllarda Şenpazar’dan uzanıp gelen yedi değirmen olduğunu belirtmiş, yazısında bu değirmenlerin isimlerini sıralamıştır.

4. Kılıç, Şermin. “Cide’de Su Değirmenleri”, *Aigilos Dergisi*, 2015, s.31-36.

“Değirmen Kültürü” 01.0072 envanter numarası ile “Doğa ve Evrenle İlgili İnanış ve Uygulamalar” alanında Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri’ne kayıtlıdır.

Değirmenler, çalıştırılmasında kullanılan enerjiye göre yel değirmenleri, su değirmenleri ve el değirmenleri olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Değirmenler sadece tahılın öğütüldüğü yerler olmayıp aynı zamanda birer kültürel aktarım ortamlarıdır. Eski dönemlerde tahılını öğütmek için değirmende bir araya gelen insanlar, sohbetler eder, birbirlerine hikâyeler, fıkralar anlatıp türküler söylerlermiş. Değirmen kültürünün sınıflamamız içinde “Anlatılar” ve “Halk Mimarisi” başlıkları bakımından önemli bir yeri olduğu düşüncesiyle Aigilos dergisindeki değirmenlerle yazı dizisine tezimizde yer verilmiştir.

Kılıç çocukluk anılarından yola çıkarak kaleme aldığı yazısında, değirmenlerin günümüzde eski işlevini yitirdiğini böylelikle değirmen kültürünün de yavaş yavaş kaybolduğunu belirtmiş, yazısındaki amacının Cide'de ki değirmenleri tanıtmak ve kayıt altına alarak "ölümsüzleştirmek" olduğunu söylemiştir.

Kılıç Cide'nin Mandırabaşı mevkisinde yıkılmış bir hâlde bulunan "Yol Değirmeni" ve "Çay Değirmeni" ile Değirmenderesi Çayı'nın yanında yine yıkılmış hâlde bulunan "Yeni Değirmen", "Kartı Değirmeni", "Çorak Değirmeni" ile "Ciğenci Değirmeni"nin çalışma zamanları hakkında bilgiler vermiştir.

Yazıda, ayrıca Tezyanı mevkisinde iki değirmen ile Terzi köyü deresi üzerinde bulunan bir kısmı âtıl bir kısmı ise çalışır vaziyette altı değirmenin sahipleri ve günümüzdeki durumlarına yer verilmiştir.

5. Kılıç, Şermin. "Ece, Tarakçı ve Velioğlu Değirmenleri", *Aigilos Dergisi*, 2016, s. 26-28.

Kılıç yazısında Tarakçı köyü Taşlık deresi üzerinde atıl durumda bulunan iki değirmen ve Velioğlu köyü Büyükdere çevresinde sıralanan değirmenleri incelemiştir. Yazar, bu dere çevresinde bulunan Merkez mahallesindeki "Goloköy Değirmeni", Aşağı köydeki "Orta Değirmen", Yukarıköy mahallesindeki "Dıgı'nın Değirmeni" ve Velioğlu köyü sınırları içindeki "Büyük Değirmen"in geçmişteki işlevleri ve günümüzdeki durumları hakkında bilgi vermiştir.

6. Kılıç, Şermin. "Köseli, Kuşçu, Sakallı ve Mencekli Köyü Su Değirmenleri", *Aigilos Dergisi*, 2017, s.29-38.

Kılıç yazısında Köseli, Kuşçu, Sakallı ve Mercekli köyleri adlarının etimolojik kökeni ve tarihi hakkında bilgi vermiş, bu köylerdeki su değirmenlerini incelemiştir.

Yazar derleme çalışmasına Köseli köyünden başlamış, kaynak kişiler tarafından kırk, elli yıllık olduğu söylenen "Köy Değirmeni", Aşağı Köseli köyündeki "Karga'nın Değirmeni" ve "Hak Değirmeni"nin günümüzdeki durumları hakkında bilgi vermiştir.

Yazar ardından Kuşçu köyündeki Salavat Tepesi'nin arkasında bulunan "Köy Değirmeni"nin geçmişteki işlevini anlatmış, Sakallı köyü ve Düzköy'de değirmen tespit edememiştir. Bu köylerin yanında Mencekli köyünde çalışma yapan yazar, köyde bulunan iki "Köy Değirmeni" ve bir "Hak Değirmeni"nin sahipleri, geçmişteki işlevleri ve günümüzdeki durumlarını ele almıştır.

7. Kılıç, Şermin. "Kumköyü Değirmenleri", *Aigilos Dergisi,* 2017, s.31-34.

Kılıç yazısında Kumköyü, Beldibi mahallesi, Hamzalı mahallesi, Muna mahallesi, Altıntaş mahallesi ile Koçlar (Aldırat) ve Çamaltı (Bedi) köylerinin tarihi hakkında bilgi vermiş, bu köylerdeki su değirmenlerini incelemiştir.

Yazar, Kumköyü'nün Çınarcık (Muna) mevkisinde suyunu Değirmenderesi'nden alan "Köy Değirmeni"nin geçmişteki işlevi ve günümüzdeki durumu hakkında bilgi vermiştir. Kılıç, derleme çalışmasına Koçlar (Aldırat) ve Çamaltı (Bedi) köylerinde devam etmiş, bu köylerde çalışır vaziyette veya atıl durumda bir değirmen olmadığını tespit etmiştir.

8. Kılıç, Şermin. "Musa ve Çayüstü Köyleri Su Değirmenleri", *Aigilos Dergisi*, 2016, s.21-26.

Kılıç yazısında vilayet salnameleri, nüfus defterleri ile Cide'nin yerel gazetelerinde yer alan bilgilerden hareketle Cide'nin Musaköy ve Çayüstü köyü Güzelce mahallesinin tarihi hakkında bilgi vermiş, bu köylerdeki su değirmenlerini ele almıştır.

Musa köyünün; Musa, Seyrenci, Okçu, Akdemir (Songet), Güney, Ali, Esenler (Gera), Pekdemir (Dirbit) ve Yazı mahallesi olmak üzere dokuz mahalleden oluştuğunu belirten yazar, yörenin mevcut değirmenler bakımından zengin bir görünüme sahip olduğunu söylemiştir.

Yazar Musa mahallesindeki "Hak Değirmeni", Musa mahallesi ile Okçu mahallesi arasındaki "Köy Değirmeni", Okçu mahallesindeki "Hak Değirmeni", "Songet (Akdamar) Değirmeni", "Yazı köyü Değirmeni", Yazı mahallesindeki "Uzun Ali

Değirmeni" Pakdemir'de (Dirbit) yer alan Süleyman Kesim'e ait değirmenin geçmişteki işlevleri ve günümüzdeki durumları hakkında bilgi vermiştir.

Ayrıca Çayüstü (Şirvan) köyündeki "Köy Değirmeni", "Tıngır Değirmeni", Çayüstü köyünün Akdağ (Balazıra) mahallesinde bulunan "Köy Değirmeni" ve Güzelce (Domu) mahallesinde bulunan "Köy Değirmeni"nin geçmişteki işlevleri ile günümüzdeki durumları incelenmiştir.

9. Konca, Mehmet. "Toyga", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi,* S.15, 1993, s.19.

Konca yazısında Tosya'da Hıdrellez ritüellerine yer vermiştir.

10. Tekeli, Nafiz. "Tosya ve Çevresinde Halk İnançları ve Adetleri Hakkında Bir Araştırma", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi,* S.5, 1991, s.7-8.

Tekeli yazısında "Batıl İnançlar" başlığı altında ad koyma, halk meteorolojisi gibi inanış ve uygulamalara otuz iki madde hâlinde yer vermiştir.

11. Urkaya, S. "Folklor Araştırmalarından Tosya Halkında Tecrübeden Gelen Bilgiler", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi,* S.2, 1974, s.19-20.

Yazıda Tosya'da halk meteorolojisi ile ilgili inanışlara, ardından "Hurafe Bilgiler" başlığı altında nazarla ilgili ve birtakım insan uzuvlarıyla ilgili inanışlara yer verilmiştir. Yazının "Rüya Tabirleri" başlıklı son kısmında ise bazı rüya tabirleri bulunmaktadır.

12. Uskan, Sait. "Halk İlaçları", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi,* S.1, 1974, s.16.

Uskan yazısında Tosya'da derlediği halk hekimliğinde kullanılan ebem gümeci, gâvur pancarı, kekik otu, ısırgan, feslikân, soğukluk, ayı mantarı, eşek nanesi, limon yaprağı, gelincik otu, şeker pancarı, sinili yaprağı, karadut, ıhlamur, gülfatma, nane, bakla, çitemik, çiğdem, döngel (muşmula), kabalak, mısır püskülü, kızılcık ve elma bitkilerinin hazırlanma yöntemlerine yer vermiştir.

13. Yılmaz, Mehmet Serhat. “Kastamonu’da Nevruz’a Ait Bir Değer: Nevruz Sultan Türbesi”, *Yeni Çizgi Dergisi*, S.1, 2004, s.10-11.

Yılmaz makalesinde kış mevsiminin bitişi ve gündönümü olarak bilinen Nevruz’un Türk dünyasında farklı adlar altında kutlandığını belirtmiş, Taşköprü ilçesi Obrucak köyünde bulunan Nevruz Sultan Türbesi’ni tanıtmıştır. Makalede türbeye yapılan ziyaretlerde uygulanan pratikler anlatılmış, türbenin mimari yapısı ele alınmıştır.

2.9.4. Bildiriler

1. Küçükbasmacı, Gülten. “Kastamonu’da Halk Hekimliği”, *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (21-23 Mayıs 2000, Kastamonu), Ankara: Kastamonu Valiliği Özel İdare Müdürlüğü Yayınları, 2001 s.257-262.

Küçükbasmacı bildirisinde halk bilimin önemli dallarından olan halk hekimliğini ele almış; Kastamonu halk hekimliğinde kullanılan bitkilere ve örnek tedavi uygulamalarına yer vermiştir. Günümüzde halk hekimliğinin öneminin giderek daha iyi anlaşıldığına ve yapılan çalışmalarda elde edilen bilgilerin modern tıbbın hizmetine sunulduğuna dikkat çeken Küçükbasmacı, Kastamonu’nun gerek tarih öncesi çağlardan bu yana pek çok kavim ve devletin ikamet ettiği yer olması gerekse coğrafi özellikleri ve bitki çeşitliliği bakımından zengin olması nedeniyle köklü bir “halk hekimliği” geleneği olduğuna işaret eder.

Yazar bildirisinde Kastamonu halk hekimliğinde en çok kullanılan bitkileri sıralamış, bu bitkiler kullanılarak yapılan tedavi uygulamalarını sınıflandırarak örneklendirmiştir. Sınıflandırma başlıkları şunlardır: “Ağrı Kesici Olarak Kullanılan Halk İlaçları”, “Ateş Düşürücü Olarak Kullanılan Halk İlaçları”, “Bağırsak Parazitlerine Karşı Kullanılan Halk İlaçları”, “Hemoroid İçin Kullanılan Halk İlaçları”, “Böbrek ve Boşaltım Organları Hastalıklarında Kullanılan Halk İlaçları”, “Göz Hastalıklarında Kullanılan Halk İlaçları”, “Cilt Hastalıklarında Kullanılan Halk İlaçları”, “Dolaşım Sistemi Hastalıklarında Kullanılan Halk İlaçları”, “Kanser İçin Kullanılan Halk İlaçları”, “Jinekolojide Kullanılan Halk İlaçları”, “Solunum Sistemi Hastalıklarında Kullanılan Halk İlaçları”, “Kırık-Çıkık ve Burkulmalarda Kullanılan Halk İlaçları”, “Diğer Hastalıklar”.

2.10. Bayramlar, Törenler, Kutlamalar

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "J. Bayramlar Törenler Kutlamalar" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Dinî Bayramlar

200 Millî Bayramlar

300 Kandiller

400 Kutsal Aylar ve Günler

500 Hıdrellez

600 Nevruz

2.10.1. Kitaplar

1. Yılmaz, Mehmet Serhat. *Kastamonu'da Nevruz,* Ankara: Beril Ajans, 2004, 103 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Genel Yönleriyle Nevruz; Nevruzun Adı ve Anlamı, Türk Dünyasında Nevruz, Türk Dünyasında Nevruz ile İlgili Seçilmiş Atasözleri ve Deyimler, Türkiye'de Nevruz Bayramı; İkinci Bölüm: Kastamonu'da Nevruz Kutlamaları: Osmanlı Devleti Döneminde Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 1914 Yılı Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 1915 Yılı Nevruz Kutlamaları, Günümüzde Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 1996 Yılı Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 1997 Yılı Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 1998 Yılı Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 1999 Yılı Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 2000 Yılı Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 2001 Yılı Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 2001 Yılı Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 2002 Yılı Nevruz Kutlamaları, Kastamonu'da 2003 Yılı Nevruz Kutlamaları; Üçüncü Bölüm: Kastamonu Halk Kültüründe Nevruz, Kastamonu Folklorunda Nevruz İle İlgili Tespitler, Kastamonu'da Mart Ayı ve Nevruzla İlgili Atasözleri ve Deyimler;

Dördüncü Bölüm: Kastamonu'da Nevruz'un Basına Yansımaları: Kastamonu'da Nevruzla İlgili Şiirler, Kastamonu Basınında Nevruz; Sonuç; Kaynakça; Nevruzun Coğrafi Esasları (Emin Baydil); Türkistan'da Nevruz (Dr. Zeki Gürel); Türklerin Millî Bayramı (Ömer Seyfettin); Ekler.

Mehmet Serhat Yılmaz'ın "Kastamonu'da Nevruz" adlı eseri Kastamonu'da Nevruz'u konu alan kitap bütünlüğünde ilk çalışmadır. Yazar kitabın yazılış amacını "Sunuş" bölümünde şöyle açıklar:

> …Nevruz konulu etkinlik ve kutlamalara paralel olarak Kastamonu'da düzenlenen program ve paneller doğal olarak bizi "Kastamonu'da Nevruz geleneği var mıdır? Var ise ne derecededir? Kastamonu halk kültüründe Nevruz'a ait değerler nelerdir?" gibi soruları cevaplamaya yöneltti.
> Yukarıdaki sorular çerçevesinde ortaya çıkan bu çalışma, Kastamonu basın tarihi ile ilgili olarak yaptığımız araştırmalar sonucunda elde edilen Osmanlı dönemine ait Nevruz kutlamalar ve basına yansımaları ile de zenginleştirilmiş, ayrıca Kastamonu ve çevresinde dört yıldır sürdürmekte olduğumuz halk kültürüne ait derleme çalışmaları içerisinde Nevruz ile ilgili tespit edilen atasözü, deyim ve inanışları bir arada vermek için hazırlanmıştır. Çalışmada ayrıca Osmanlıdan günümüze kadar elde edilen basında yer almış Nevruz'a ilişkin haber, yazı ve şiirlerin bütünlüğü bozmadan bibliyografik künyeleri de verme yoluna gidilmiştir (Yılmaz, 2004).

Yılmaz'ın "Kastamonu'da Nevruz" adlı eseri dört bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde Nevruz'un adı ve anlamı ile Türk devlet ve topluluklarındaki Nevruz etkinlikleri ele alınmıştır. İkinci bölümde, Osmanlı Devleti döneminde Nevruz (1914, 1915 yılları) ve günümüzde (1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002 ve 2003 yılları) resmî düzeyde yapılan kutlamalar hakkında bilgiler verilmiştir. Eserin üçüncü bölümünde Kastamonu'da halk kültüründe Nevruz konusu ile ilgili yapılan derleme çalışmaları sonucunda elde edilen nevruz ile ilgili atasözleri ve deyimler, nevruz suyu ile ilgili gelenekler ve Taşköprü Nevruz Sultan Türbesi'ndeki yağmur duası geleneklere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise, Nevruz'un Kastamonu basınına yansımaları ele alınmıştır.

2.10.2. Tezler

Bu konuda herhangi bir tez çalışması tespit edilememiştir.

2.10.3. Makaleler

1. Çimen, Nuran. "Loç Vadisinde Bayram", *Aigilos Dergisi*, 2016, s.58-60.

Çimen yazısında Loç Vadisi'nde Çamdibi, Hamitli, Sarıçam ve Karakadı köylerinin bulunduğunu bu köyleri kültürel açıdan birbirinden ayrı düşünmenin ve değerlendirmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Yazar yazısında bu köylerde dinî bayramların sırasıyla birlikte kutlandığını söylemiş, köylerdeki bayram kutlama hazırlıklarını, bayramlara özel hazırlanan geleneksel yemekleri, "cömel gezisi" geleneği ile bu gezide gençlerin söyledikleri mâni metnine, bayram günü giyilen yöresel kıyafetlere yer vermiştir.

2. Yaman, Talat Mümtaz, "Kastamonu Âdetleri", *Halkbilgisi Haberleri,* S.13, 1930, s.9-10.

Yaman yazısında Kastamonu'da makalenin yazıldığı tarihte tüm canlılığı ile devam eden Ramazan geleneklerinden "Hoyhoy Dede" ve "Tırtıl"ı ele almıştır. Ramazan ayında çocuklar tarafından odun, çıra, kibrit ve para toplamak amacıyla sürdürülen bu geleneklerde okunan mânilere de yazıda yer verilmiştir.

Makalede bahsedilen bu geleneklerin nerede ve kimden derlendiğine dair bir bilgi yer almamaktadır. Bu sebeple "Hoyhoy Dede" ve "Tırtıl" âdetlerinin günümüzde devam edip etmediğine dair bir mukayese yapılamamaktadır.

3. Tan, Nail. "Karadeniz'in Güneyinde Kastamonu'da Dinî Bayramların 20. Yüzyılda Kazandığı Yeni Sosyal Boyutlar", *Folklor/Edebiyat,* C.10, S.38, 2004, s.125-128.

Tan makalesini yazdığı tarihte gurbette beş yüz bin Kastamonulu bulunduğunu, büyük şehir kültürüyle büyümüş bu insanların Ramazan ve Kurban bayramlarında memleketlerine gelip, bayramı burada geçirdiklerini bunun da bazı geleneklerin değişerek zenginleşmesine sebep olduğunu söylemiştir. Yazar makalesinde Kastamonu'da Kurban ve Ramazan bayramı kutlama geleneklerini ve başta İstanbul olmak üzere büyük şehirlere yaşanan göçlerle birlikte dinî bayramları kutlama geleneğinde meydana gelen sosyal değişiklikleri ele almıştır.

Yazar öncelikle 1950'li yıllarda çocukluğunu geçirdiği Araç ilçesi Kavacık köyündeki dinî bayram geleneklerini aktarmış, ardından bu gelenekleri Abana ve

Daday ilçelerinde 2000'li yıllarda bayram gelenekleri konusunda yapılan iki derleme çalışması ile mukayese etmiştir. Bu çalışmalardan ilki Naciye Yıldız'ın "I. Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri" içerisinde yer alan "Kastamonu İlçesi Abana'da Düğün ve Bayram Âdetleri" bildirisi, ikincisi ise yazarın Dadaylı Yalçın Sarı'dan 2003 yılında "Daday'ın Bayram Gelenekleri" adlı derlemesidir.

"Sonuç" bölümünde yazar, büyük şehirlere yoğun göçün, dinî bayramları kutlama geleneklerinde birtakım değişikliklere sebep olduğunu fakat bayramlarda hısım akrabanın, komşuların bir araya gelme, haberleşme ve bayramlaşma isteğini ortadan kaldırmadığını belirtmiştir.

2.10.4. Bildiriler

1. Yılmaz, Mehmet Serhat. "Kastamonu Folklorunda Nevruz İle İlgili Tespitler", *Birinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri,* (21-23 Mayıs 2000, Kastamonu), Ankara: Kastamonu Valiliği Özel İdare Müdürlüğü Yayınları, 2001, s.283-290.

Yılmaz bildirisinde Kastamonu halk kültüründe Nevruz konusunu araştırmış ve Kastamonu halk bilimi çalışmaları içinde Nevruz ile ilgili gelenek, inanç, atasözleri ve deyimlerin ortaya konulmasını amaçlamıştır. "Giriş" bölümünde Türklerde Nevruz Bayramı'nın nasıl algılandığına ve diğer Türk Dünyası ülkelerinde hangi adlarla bilindiğine dair bilgiler veren Yılmaz, Osmanlı Devleti'nden günümüze dek Nevruz'un hangi isimlerle kutlandığına değinmiştir. "Kastamonu'da Nevruz Ait Tespitler" bölümünde ise Kastamonu'nun farklı ilçelerinden derlediği halk arasında genellikle "Navruz" veya "Mart Dokuzu" olarak adlandırılan Nevruz ile ilgili atasözleri ve deyimlere yer vermiştir.

2.11. İnanışlar

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "K. İnanışlar" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Tabiat Olaylarıyla İlgili İnanışlar

200 Canlı Varlıklarla İlgili İnanışlar

300 Cansız Varlıklarla İlgili İnanışlar

400 Dinî İnançlar

500 Nazar, Nazarlık

600 Yatırlar, Ziyaret Yerleri

700 Rüya, Fal

800 Büyü

900 Yağmur Duası

1000 Kurban, Adak

1100 Uğur, Bereket

2.11.1. Kitaplar

1. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. *Delilerin Velisi Eşref*, Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi, 2000, 37 s.

Kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Kastamonu Delileri (Şiir); Beşinci Baskı İçin (Önsöz); Deliler ve Eşref Hakkında Ne Dediler: Deli Mahiye, Dilaver Bey, Deli Ali, Deli Eşref, Eşref Dede; Giriş; Tanıdığım Kastamonu Delileri; Deli Eşref veya Hacı Eşref; Onun Keramet Sayılan Diğer Hâlleri; Sonuç.

Abdulkadiroğlu'nun bu eseri ilk olarak "Tanıdığım Kastamonu Delileri İçinde Bir Veli Deli Eşref veya Hacı Eşref" başlığında makale olarak kaleme alınmış; fakat makale hacmini aştığı için kitap olarak yayınlanmıştır. 1991 yılında ilk ve ikinci baskıları yapıldıktan sonra 1994 yılında üçüncü baskıda ismi "Bir Deli Veli Eşref" olarak değiştirilmiş, ayrıca kitabın baş kısmına Yavuz Bülent Bakiler'in "Kastamonu

Delileri" adlı şiiri eklenmiştir. Dördüncü baskısı ise kitap olarak değil 1997 yılında, yazar tarafından konularına göre birkaç cilt halinde kitaplaştırılan makaleler serisinin üçüncüsü olan "Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları"nda [13] yayımlanmıştır. İncelememize konu olan baskı 2000 yılında yapılan beşinci baskıdır.

Kitap Kastamonu edebiyat tarihi içinde delileri konu edindiği bilinen ilk çalışma olması bakımından önemlidir. Abdulkadiroğlu, kitabında Kastamonu delileri hakkında Hilmi Yücealemdar, Metin Boyacıoğlu ve Sevgi Selvi'nin anılarına yer vermiş, sonrasında ise Kastamonu'da herkes tarafından sevilen "Deli Eşref"in keramet olarak kabul edilebilecek, onu tanıyan kişilerden derlediği hadiselerini aktarmıştır. Bu hadiseleri kimlerden derlediğinin bilgisini de kitapta bulabilmekteyiz.

Eserin sonuç kısmında yazar, deli olarak adlandırılmasına rağmen velî olduğu noktasında herkesin birleştiği Hacı Eşref hakkında anlatılan kerametlerin halk bilimi bakımdan değerli olduğunun altı çizilmiştir.

2. Ergi, İsmail. *Tosya Evliyaları ve Türbelerimiz*, Ankara: Ayyıldız Matbbası A.Ş, 1986, 30 s.

Ergi eserinde Tosya'da medfun bulunan evliyaları ve türbelerini ele almıştır. Yazar, kitabında türbesi bilinen on sekiz evliya ve bunların dışında türbesi belli olmayan dört evliyanın hayatı, türbelerinin yeri ve türbeleri etrafında gelişen inanç ve uygulamalar, varsa eserleri ile kerâmetlerine yer vermiştir. Kitapta yer verilen evliyaların isimleri şunlardır: Hamza Baba, Kız Evliya, Murat Baba, Mermer Direk, Hacı Dede, Kesikbaş, Saat Gazi, Hacı Baba Tosyavi, Kız Evliya (2), Şeyh Nasuh, Mecit Efendi, Cününi Baba, Şa'şa Sultan, Şeyh İsmail Rumi, Karabaş Şeyh, Abdülgafur Efendi, Açğı Tekke, Menfi Hoca ve Diğer Türbeler.

3. Karabüber, Tuba. *Tosya Halk İnanışları*, İstanbul: İhlas Gazetecilik A.Ş, 2018, 208 s.

---

[13] Abdukadiroğlu, Abdulkerim. *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi, 1997.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş: Çalışma Hakkında Genel Bilgiler, Tosya İlçesinin Tarihî, Coğrafî Özellikleri, Nüfusu, Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Yapısı, Türkiye'de Halk İnanışları Hakkında Yapılan Çalışmalar, Tosya Halk Kültürü Üzerine Yapılmış Çalışmalar; Birinci Bölüm: Halk İnanışları, Evlenme ile İlgili Halk İnanışları, Ölüm ile İlgili Halk İnanışları; Üçüncü Bölüm: Başka Unsurlarla İlgili Halk İnanışları, Gök ve Tabiat Olayları ile İlgili Halk İnanışları, Ağaçlarla İlgili Halk İnanışları, Bitkiler (Besinler) ile İlgili İnanışlar, Ocak ve Ateş ile İlgili İnanışlar, Mezarlık ve Türbelerle İlgili İnanışlar, Tinsel Büyüsel Âlemle İlgili İnanışlar, Ev ve Ev Eşyaları İle İlgili İnanışlar, Takvim ve Zamana Bağlı İnanışlar, Halk Hekimliği ile İlgili İnanışlar, Bereket İle İlgili İnanışlar, Tosya'da Başkaca Halk İnanışları; Sonuç; Ekler.

Tuba Karabüber'in "Tosya Halk İnanışları" adlı eseri 2017 yılında Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalına yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. İncelememize konu olan eser tezin kitaplaştırılmış hâlidir. Tosya Halk İnanışlarını ele alan ilk ve tek müstakil kitap çalışması olması bakımından önemlidir.

"Çalışma Hakkında Genel Bilgiler" adlı ilk başlıkta çalışmanın konusu, amacı, kapsam ve sınırlılıkları, yöntemi ve bölümleri hakkında bilgi verilmiştir. "Tosya İlçesinin Tarihî, Coğrafî Özellikleri, Nüfusu, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Yapısı" adlı ikinci başlık altında Tosya'nın tarihî yapısı, Türklerin fethinden önce ve Türklerin fethinden sonra olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. Ardından Tosya'nın coğrafî özellikler, nüfus yapısı ve ekonomik özellikleri ile sosyo-kültürel yapısı anlatılmıştır. "Türkiye'de Halk İnanışları Hakkında Yapılan Çalışmalar" adlı üçüncü başlıkta Türkiye'de halk inanışları konusunda yapılan çalışmaların "Kitaplar", "Makaleler ve Bildiriler" ile "Tezler" başlıkları altında bibliyografyasına yer verilmiştir.

"Halk İnanışı Kavramı, Teşekkülü, İşlevi, Özellikleri" adlı birinci bölümde "Halk İnanışı Nedir?", "Halk İnanışının Teşekkülü", "Halk İnanışının İşlevi" ve " Halk İnanışının Özellikleri" başlıkları altında halk inanışının temel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

“Geçiş Dönemi Tosya Halk İnanışları” adlı ikinci bölümde insan hayatındaki üç önemli geçiş dönemi olarak kabul edilen doğum, evlenme ve ölüm etrafında diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş ardından Tosya’da tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. Doğum etrafında ortaya çıkan halk inanışları “doğum öncesi”, “doğum sırası” ve “doğum sonrası” olmak üzere üç evrede incelenmiş, bu evrelerdeki halk inanışlarına yer verilmiştir. Evlenme ile ilgili halk inanışları “evlenme biçimleri”, evlilik öncesi ile ilgili halk inanışları”, “düğün ile ilgili halk inanışları”, “düğün sonrası halk inanışları” olarak üç evrede incelenmiş bu evrelerdeki uygulamalarda görülen halk inanışları sıralanmıştır. Ölüm olayı etrafında tespit edilen halk inanışları ise “ölüm öncesi ile ilgili halk inanışları”, “ölüm sırası ile ilgili halk inanışları” ve “ölüm âdetleri ve inanışları” başlıkları altında sıralanmıştır.

“Başka Unsurlarla İlgili Tosya Halk İnanışları” adlı üçüncü bölümdeki inanışlar on beş başlık altında sınıflanmıştır. “Gök ve Tabiat Olayları ile İlgili Halk İnanışları” adlı birinci başlıkta güneş ve ay tutulması, yıldız kayması, gök gürültüsü, şimşek çakması, gökkuşağı gibi doğa olayları etrafında ortaya çıkan halk inanışlarına diğer yörelerdeki inanışlardan örnekler verilmiş, ardından Tosya’da tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. “Ağaçlarla İlgili Halk İnanışları” adlı ikinci başlık altında ağaç türleri hakkındaki diğer yörelerdeki inanışlardan örnekler verilmiş, ardından Tosya’da tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. “Hayvanlarla İlgili Halk İnanışları” adlı üçüncü başlık altında hayvanlar etrafında gelişen halk inanışları hayvan adlarına göre tasnif edilerek verilmiştir. “Bitkiler (Besinler) ile İlgili İnanışlar” adlı dördüncü başlık altında bitkilerle ilgili diğer yörelerde görülen halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından Tosya’da tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. “Su ve Taşlarla İlgili İnanışlar” adlı beşinci başlık altında su ve taşlarla ilgili diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından yörede kutsal kabul edilen taşlar, sular, asa suyu ve kaplıcalarla ilgili tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. “Ocak ve Ateş ile İlgili İnanışlar” adlı altıncı başlıkta ocak, ateş ve kül hakkında diğer yörelerdeki inanışlardan örnekler verilmiş ardından Tosya’da tespit edilen inanışlar sıralanmıştır. “Mezarlık ve Türbeler ile İlgili İnanışlar” adlı yedinci bölümde mezarlık ve türbeler hakkında diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş arından, Tosya’da bulunan mezarlık ve türbeler hakkında tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. “Tabiat Üstü Varlıklar ile İlgili İnanışlar” adlı

sekizinci başlıkta diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş arından, Tosya'da tespit edilen cin, melek, şeytan gibi tabiatüstü varlıklarla ilgili inanışlar sıralanmıştır. "Tinsel Büyüsel Âlem ile İlgili İnanışlar" adlı dokuzuncu diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş arından başlıkta büyü, muska ve nazar, hakkında tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. "Ev ve Ev Eşyaları (Giysi) ile İlgili İnanışlar" adlı onuncu başlık altında eşyalarla ilgili diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından "Kapı Eşiği", "Sacayağı Kazan", "Bıçak/Maske/Sabun", "İğne", "Süpürge", "Ayna", "Tabak/Bardak", "Merdiven" ve "Yastık" hakkında tespit edilen halk inanışları eşya adlarına göre tasnif edilerek verilmiştir. "Takvim ve Zamana Bağlı İnanışlar" adlı on birinci başlıkta diğer yörelerdeki takvim ve zamana bağlı halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından Tosya'da tespit edilen halk inanışları "Sabah Vakti", "Akşam ve Gece Vakti", "Dinî Gün ve Bayramlar", "Haftanın Günleri", "Hıdırellez" başlıkları altında tasnif edilmiştir."İnsan Vücudu ile ve İnsan Davranışları ile İlgili İnanışlar" adlı on ikinci başlık altında diğer yörelerdeki inanışlardan örnekler verilmiş, ardından kulak çınlaması, göz seğirmesi, kaşınma gibi insan vücudu ile ilgili Tosya'da tespit edilen inanışlar verilmiştir. "Halk Hekimliği ile İlgili İnanışlar" adlı on üçüncü başlık altında halk inanışları "Bitkilerle (Besin) Tedavi Yöntemleri", "Hayvanlarla Tedavi Yöntemleri" ve "Ocak Tedavi İle İlgili İnanışlar" başlıkları altında sınıflandırılmış, Tosya'da bu alanlarda tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. "Bereket ile İlgili İnanışlar" adlı on dördüncü başlık altında diğer yörelerdeki bereket ile ilgili halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından Tosya'da tespit edilen bereket ile ilgili halk inanışları sıralanmıştır. "Tosya'da Başkaca Halk İnanışları" adlı on beşinci başlık altında "Yol ve Yolculuk", "Misafir", "Rüya", "Dua ve Beddua", "Cinsiyet", "Av ve Tüfek", "Yemin", "Uğurlu Sayılan Durumlar ile İlgili İnanışlar", "Uğursuz Sayılan Durumlar ile İlgili İnanışlar" hakkında Tosya'da tespit edilen inanışlara yer verilmiştir.

"Sonuç" bölümünde yazar, Tosya ve çevresinde tespit ettiği halk inanışlarının ortaya çıktığı döneme göre bazılarının aynı şekilde, bazılarının kısmen bazılarının ise değişerek varlığını devam ettirdiği sonucuna ulaşmıştır. "Ekler" bölümünde Tosya halk inanışlarını yansıtan fotoğraflara yer verilmiştir.

4. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı İnanmalar Gizli Bilim*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 158, (4 Risale, 1965-1966).

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri, Kastamonu dolaylarından halk inanışlarının çeşitli konularında derlenip daktilografi ile yazılmış, 1965 ve 1966 tarihli risalelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur.

Eserde "Bağ" ve "Bağ Çözümü" adlı risalelere iki defa yer verilmiştir. Bu risaleler birbirleriyle aynı içeriğe sahip olduğundan tezde yalnızca bir nüshaları değerlendirmeye alınmıştır. Bu husus belirtildikten sonra eserde yer verilen risalelerin adları şu şekilde sıralanabilir: Bağ, Bağ Çözümü, Kuran Falı, Sünnet.

1966 yılına ait "Bağ" adlı birinci risalenin önsözünde yazar, Kastamonu'da bağ çözümünde adı geçen kişileri Ata Armay, Cülücülü, Cideli Hasan, Vakıflı Deli Ahmet, Damgalı, Çigilli Topal Hoca, Subaşı Köylü Topal Hoca Sadık, Hikmet, Boyabatlı Ahmet Hoca olarak sıralamış, risaleyi bu kişilerden faydalanarak oluşturduğunu söylemiştir. Risalede bir kişinin erkekliğinin bağlanması için okunan dua metinleri verilmiş, dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

1966 yılına ait "Bağ Çözümü" adlı ikinci risalede yazar, bağ çözme konusunda adı geçen kişileri Araçtan; Hüseyin Bulut, Satılmış Akça, Mehmet Kurt, Azdavay'dan; Hamdi Değirmenci, Cide'den; Hacı Hasan, İnebolu'dan Osman Satçi, Nureddin Peker, Küre'den: Lütfi Küreemini Zade, Devrekâni'den Kırmızıoğlu, Ziya Kara, Kubatarlı Yakup Bey, Taşköpü'den; İhsan Ekşioğlu, İzzet Çadırcı, Süleyman Abay, Bekir Hoca, Tosya'dan; Rıfat Tosyalı, Hacı Bardakoğlu, Kastamonu ve çevresinden; Damgalı Hoca, Hikmet Özübüyük, Ahmet Karabacak olarak sıralamış, risaleyi bu kişilerden faydalanarak hazırladığını belirtmiştir. Risalede, bağlı veya sihirli bir kişiyi kurtarmak için okunan dua metinlerine ve bu dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalar üç kısımda sıralanarak anlatılmıştır.

1965 yılına ait "Kuran Falı" adlı üçüncü risalenin adına içindekiler bölümünde yer verilmemiştir. Fakat risaleye eserin içinde yer almaktadır. Yazar, ön sözde kuran-ı kerim falı hakkında halktan topladığı bilgilerle risaleyi oluşturduğunu belirtmiş, Kuran falına nasıl bakıldığını tarif etmiştir.

1966 tarihli "Sünnet" adlı dördüncü risalenin ön sözünde yazar, istifade ettiği kişileri sıralamış, risalede sünnet yatağının hazırlanması, sünnet hamamı, sünnet çalgıları, sünnet eden kişiler ve sünnetten sonra yapılanlar hakkında bilgi verilmiştir.

5. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 1976.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk biliminin çeşitli konularında yaptığı derlemelerden oluşan risalelerdir. 1976 yılında Latin harfleri kullanılarak el yazısı ile yazılmış risalelerin ilk sekiz sayısı eksiktir. Ozanoğlu'nun "Kastamonu Kültür ve Folkloru" başlığı altında sıraladığı risalelerin benzer konuyu ele alan sayıları altında tasnife tâbi tutularak tezimizde tek başlık verilmiştir. Söz konusu risalelerin başlıkları şunlardır:

Kastamonu Kültür ve Folkloru Isıtım (9), Kastamonu Kültür ve Folkloru Işıtım (10), Din ve Türk Töreleri Bakımından Yağmur Duası (11), Kastamonu Kültür ve Folkloru Mübarek Günler (12), Kastamonu Kültür ve Folkloru Aşura Günü (13), Kastamonu Kültür ve Folkloru Ramazan Bayramı (14), Kastamonu Kültür ve Folkloru Kurban Bayramı (15), Kastamonu Kültür ve Folkloru Aşura Gecesi (16), Kastamonu Kültür ve Folkloru Mevlid Gecesi (17), Kastamonu Kültür ve Folkloru Rağaib Gecesi (18), Kastamonu Kültür ve Folkloru Mirac Gecesi (19), Kastamonu Kültür ve Folkloru Berat Gecesi (20), Kastamonu Kültür ve Folkloru Ramazan Geceleri (21), Kastamonu Kültür ve Folkloru Kadir Gecesi (22), Kastamonu Kültür ve Folkloru Ramazan Bayramı Gecesi (23), Kastamonu Kültür ve Folkloru Kurban Bayramı Gecesi (24).

6. Ozanoğlu, İhsan. *Gizli Bilim*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 1975-1976.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Gizli Bilim konularında yazdığı risalelerdir. 1975 ve 1976 yıllarında Latin harfleri kullanılarak el yazısı ile yazılmış risaleleri Ozanoğlu "Gizli Bilim" başlığı altında sıralamıştır. Risalelerin benzer konuyu ele alan sayıları tasnife tâbi tutularak tezimizde tek başlık altında verilmiştir. Söz konusu risalelerin başlıkları şunlardır:

Gizli Bilim Alfabeleri (49), Gizli Bilim Cismani Hastalıklar (50), Gizli Bilim Çeşitli Bilgiler (51), Gizli Bilim Süryani İsimler (52), Gizli Bilim Meşhur Süryani İsimler (53), Gizli Bilim İş Saatları (54), Gizli Bilim Ebced Hesabı İle Esma-i Hüsna (55), Gizli Bilim Esma-i Hüsnaye Mukallil Esma-i Melek (56), Gizli Bilim Kenzül-Arş (57), Gizli Bilim Çeşitli Cin İşleri (58), Gizli Bilim Çeşitli Şifa İşlemleri (59).

Gizli Bilim Bulaşıcı Hastalıklar (60), Gizli Bilim Ağrı ve Sancılar (61), Gizli Bilim Romatizma-Siyatik ve Çeşitli Ağrılar (62), Gizli Bilim Göğüs Hastalıkları (63), Gizli Bilim Kalb Hastalıkları (64), Gizli Bilim Boğaz Hastalıkları (65), Gizli Bilim Burun Hastalıkları (66), Gizli Bilim Kulak Hastalıkları (67), Gizli Bilim Diş Ağrıları (68), Gizli Bilim Cild Hastalıkları I (85), Gizli Bilim Cild Hastalıkları III (86), Gizli Bilim Cild Hastalıkları III (87), Gizli Bilim Cild Hastalıkları IV (88), Gizli Bilim Başağrısı (89), Gizli Bilim Başağrısı II (90), Gizli Bilim Baş ağrısı III (91).

Gizli Bilim Baş Ağrısı IV (92), Gizli Bilim Baş Ağrısı V (93), Gizli Bilim Çeşitli İç Hastalıkları I (94), Gizli Bilim Çeşitli İç Hastalıkları II (95), Gizli Bilim Çeşitli Hayvan ve Bitki Hastalıkları (96), Gizli Bilim Hayvan ve Bitki Hastalıkları II (97), Gizli Bilim Göz Hastalıkları I (98), Gizli Bilim Göz Hastalıkları II (99).

Gizli Bilim Tarım İşlemleri (69), Gizli Bilim Hıfız ve Masumiyet I (70), Gizli Bilim Huddam Azimeti I (71), Gizli Bilim Huddam Azimeti II (72), Gizli Bilim Huddam Azimeti III (73), Gizli Bilim Huddam Azimeti IV (74), Gizli Bilim Huddam Azimeti 5 (75), Gizli Bilim Huddam Azimeti VI (76), Gizli Bilim Yıldızların Azimeti I (77), Gizli BilimYıldızların Azimeti II (78), Gizli BilimTeshir Azimeti I (79), Gizli Bilim Teshir Azimeti II (80), Gizli Bilim Teshir Azimeti III (81), Gizli Bilim Teshir Azimeti IV (82), Gizli Bilim Teshir Azimeti V (83), Gizli Bilim Teshir Azimeti VI.(84).

Gizli Bilim Vefaklar I Genel (100), Gizli Bilim Vefaklar II Sara Vakfı (101), Gizli Bilim Vefaklar III Hastalıklar 1 (102), Gizli Bilim Vefalar IV, Hastalıklar 2 (103), Gizli Bilim Vefaklar V Hastalıklar 3 (104), Gizli Bilim Vefaklar 6 Hastalıklar 4, (105), Gizli Bilim Vefaklar 7 Hastalıklar 5 (106), Gizli Bilim Vefaklar 8 Hastalıklar 6 (107), Gizli Bilim Vekaflar 9 Hastalıklar 7 (108), Gizli Bilim Vekaflar 10 Hastalıklar Cinsi Sapıklık 8 (109), Gizli Bilim Vefaklar 11 Bağ ve Çözümü (110),

Gizli Bilim Vefaklar 12 Çeşitli Vefaklar I (111), Gizli Bilim Vefaklar 13 Çeşitli Vefaklar 2 (112), Gizli Bilim Vefaklar Çeşitli Vefaklar 3 (113), Gizli Bilim Vekaflar 15 Teshir (114), Gizli Bilim Vefaklar 17 Teshir II (115), Gizli Bilim Vefaklar Çeşitli 4 (116), Gizli Bilim Vefaklar Çeşitli Vekaflar 6 (117), Gizli Bilim Vekaflar 19 Çeşitli Vekaflar 5 (118), Gizli Bilim Vekaflar 20 Günlerin Vekafları (119), Gizli Bilim Vekaflar 21 Kahir ve Helak Vekafları (120), Gizli BilimVekaflar 22 Besmele Vefakları (121), Gizli Bilim Vefaklar 23 Kahrihe Vefakları 2 (122), Gizli Bilim Vefaklar 24 Tiryakilik (123), Gizli Bilim Vefaklar 25 Çeşitli Vekaflar 7 (124), Gizli Bilim Vekaflar 27 Define ve Para (125), Gizli Bilim Vekaflar 27 Kısmet (126), Gizli Bilim Hacet ve Murad I (127), Gizli Bilim Hacet ve Murad II (128).

Gizli Bilim Alak Süresi Azimeti (129), Gizli Bilim Anasır Azimeti (130), Gizli Bilim Ayet ül Kürsü Azimeti (131), Gizli Bilim Ayna Azimeti (132), Gizli Bilim Berhetiye Azimeti (133), Gizli Bilim Besmele Azimeti (134), Gizli Bilim Burçların Azimeti (135), Gizli Bilim Büyük Azimet ve Hizbü'nnevevi (136), Gizli Bilim Cin Azimeti (137), Gizli Bilim Cin Süresi Azimeti (138), Gizli Bilim Echazat Azimeti (139), Gizli Bilim Eflak Azimeti (140), Gizli Bilim Erkaşu Azimeti (141), Gizli Bilim Esbavus Azimeti (142), Gizli Bilim Esmaül Hüsna (143), Gizli Bilim Eşyayı Hareketle Getirme Azimeti (144), Gizli Bilim Fatiha Azimeti I (145), Gizli Bilim Fatiha Azimeti II (146), Gizli Bilim Fatiha Azimeti III (147), Gizli Bilim Günlerin Azimetleri (148), Günlerin Perileri ile Azimetleri (149), Gizli Bilim Hannen Azimetleri (150), Gizli Bilim Hamruş Azimeti (151), Gizli Bilim Hind Takuşu Azimeti (152), Gizli Bilim İhlâs Suresi Azimeti (153), Gizli Bilim İnşirah Süresi Azimeti (154), Gizli Bilim İsm-i A'zam Azimeti I (155), Gizli Bilim İsmi A'zam Azimeti II (156), Gizli Bilim Kaalud Azimeti (157), Gizli Bilim Kaadir'ü Evradı (158), Gizli Bilim Kaf Azimeti (159), Gizli Bilim Kahhar Azimeti 1 (160), Gizli Bilim Kelam-e İn Azimeti (161), Gizli Bilim Latif Azimeti (162), Gizli Bilim Meyhail Azimeti (163), Gizli Bilim Mendil Azimeti (164), Gizli Bilim Meytatarun Azimeti (165), Gizli Bilim Muhabbet Azimeti (166), Gizli Bilim Murad Azimeti (167), Gizli Bilim Mülk Süresi Azimeti (168), Gizli Bilim Nacurni Azimeti (169), Gizli Bilim Nuh Azimeti (170), Gizli Bilim Rahman Azimeti (171), Gizli Bilim Rahman Duası (172), Gizli Bilim Rakib Azimeti (173), Gizli Bilim Ruhan-i Azimeti I (174), Gizli Bilim Ruhani Azimeti II (175), Gizli Bilim Saffat Azimeti I (176),

Gizli Bilim Saffat Azimeti II (177), Gizli Bilim Salât-ı Münciye Azimeti (178), Gizli Bilim Semar Hindi Azimeti (180), Gizli Bilim Sihir Azimeti (Seyf Duası) (181),Gizli Bilim Şamhureş Azimeti 1 (182), Gizli Bilim Şehet Azimeti 2 (183), Gizli Bilim Takfakuş Azimeti (184), Gizli Bilim Tayfafarun Azimeti (185), Gizli Bilim Tebbet Azimeti (186), Gizli Bilim Teshir Azimeti (187), Gizli Bilim Tırnak Azimeti (188), Gizli Bilim Toplama Azimeti (189), Gizli Bilim Vakıa Azimeti (190), Gizli Bilim Vakıa Duası (191), Gizli Bilim Vedüad Azimeti (192), Gizli Bilim Ya'ruş Azimeti (193), Gizli Bilim Yasin-i Şerif Azimeti I (194), Gizli Bilim Yasin-İ Şerif Azimeti II (195), Gizli Bilim Yasin-i Şerif Azimeti III (196), Gizli Bilim Yedi Esma Azimeti (197), Gizli Bilim Yedi Cin Padişahı Azimeti (198), Gizli Bilim Yühibbünehüm Azimeti (199), Gizli Bilim Mecmuası (203),

7. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru Gizli Bilim*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, Demirbaş No:159, t.y.

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri Kastamonu halk tababeti ve gizli bilim üzerine yaptığı derlemelerini içeren risalelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur. Latin harfleri ile daktilografi edilen eserin üzerinde ve risalelerde bir tarih bulunmamaktadır.

Eser şu risalelerden oluşmaktadır: Göz Değmesi ve Şifası; Uyku; Hayvan Hastalıkları; İç Hastalıkları; Çocuk Hastalıkları; Zekâ, Hafıza, Unutkanlık ve Öğrenim; Bel Gevşekliği ve İktidarsızlık; Ruh Hastalıkları; Baş Ağrısı; Cilt Hastalıkları; Kulak, Burun, Boğaz ve Diş Hastalıkları; Yel; Düş Azması; Göz Hastalıkları.

Eserin "İçindekiler" bölümünde verilen risale sırası ile içeriğinde yer alan risalelerin sırası birbirini tutmamaktadır. Ayrıca içindekiler bölümünde adı geçmeyip eserde yer verilen "Darlık ve Ferahlık" adlı bir risale vardır. İçindekiler bölümünde adı geçtiği hâlde "Bel Gevşekliği ve İktidarsızlık" adlı risale yırtılmış olduğu için eserde değildir. Eser incelenirken içindekiler bölümündeki sıralama değil, içeriğindeki sıralama dikkate alınmıştır.

Cilt Hastalıkları: Birinci risalede çıban ve sivilce, egzama, uyuz, siğiller, arı sokması ve yılan sokması için yapılması gereken uygulamalar ve okunması gereken dualar açıklanmıştır.

Kulak, Burun Boğaz ve Diş Ağrıları: İkinci risalede kulak ağrısı, burun ağrısı, burun kanaması, boğaz ağrısı ve diş ağrısı için yapılması gereken uygulamalar ve okunması gereken dualara yer verilmiştir.

Yel: Üçüncü risalede romatizma, siyatik, yılancık, arka ve bel ağrısı ile yel hastalıkları için yapılması gereken uygulamalar ve okunması gereken dualar anlatılmıştır.

Düş Azması: Dördüncü risalede düşü azmayan çocuklar için yapılması gerekenler, düşü azmayan yetişkinler için yapılması gerekenler ve anormal şekilde düşü azanlar için yapılması gerekenler ile okunması gereken dualara yer verilmiştir.

Göz Hastalıkları: Beşinci risalede göz ağrısı, göz yaşarması, ergenlik, lekeler ve körlük hastalıkları durumunda yapılması gereken uygulamalar ve okunması gereken dualara yer verilmiştir.

Göz Deymesi ve Şifası: Altıncı risalede nazara karşı okunması gereken dualar ve yapılması gereken uygulamalara yer verilmiştir.

Darlık ve Ferahlık: Yedinci risalede ferah olmak için, darlıktan kurtulmak için, gam ve darlık, gussa def'i, gam ve keder, evham hastalıklarında okunması gereken dualar ve yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Uyku: Sekizinci risalede uykusuzluk ve uyku bağlanması hastalıkları için, uykuyu azaltmak için ağır basma ve korkulu rüya için okunması gereken dua ve yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Hayvan Hastalıkları: Dokuzuncu risalede hayvana değen nazar, ineğin sağdırmaması, yavrusunu emzirmemesi, hayvan ve davarların diğer hastalıkları, ferasiye at cinsi hastalığı, at nuskası, hayvanın et tutması, sıraca hastalığı, sancılar ve

satışa götürülen hayvana değer nazar için okunması gereken dualar ve yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

İç Hastalıkları: Onuncu risalede kalp ağrısı, sıtma, sarılık, iç ağrısı, karın hastalığı, göbek ağrısı, yan ağrısı, böğür-böbrek ağrısı, arka ağrısı, meme ağrısı, sancı, dalak, dalak şişmesi, sidik tutulması, akrep sokması ve yılan sokması için okunması gereken uygulamalara yer verilmiştir.

Çocuk Hastalıkları: On birinci risalede huysuzluk, korku ile uyuyan çocuk, çok ağlayan çocuk, ağlayan çocuk, uyku uyumayan çocuk, dili açmak ve hazfı artırmak, pelteklik, tutukluk ve calaylık, söylemeyen çocuk, dili duran çocuk, uyumayan çocuk, anasını emmeyen çocuk, uykuda korkan çocuk, havale, gece huysuzluk eden çocuk, çocuk hastalıkları, süt yetmemesi, çocuğu koruma, cin şerri, cin tutması, gibi hastalıklarda yapılması gerekenler ve okunması gereken dualar açıklanmıştır.

Zekâ, Hafıza ve Unutkanlık: On ikinci risalede tahsile başlarken, hafızanın kuvvetlenmesi için, hıfız ve nisyan için, unutkanlık, zihin açıklığı, aklın inkişafı, el âlim, el mübdi durumlarında okunması gereken dua ve uygulamalar anlatılmıştır.

Ruh Hastalıkları: On üçüncü risalede vesvese, evham, gem gusse, efkâr, katı kalplilik, gaflet ve miskinlik, ayyaşlık, tütün tiryakiliği, felç ve nüzul, hastalıkları için yapılması gereken uygulamalar ve okunması gereken dualara yer verilmiştir.

Baş Ağrısı: On dördüncü risalede baş ağrısı, yarım baş ağrısı ve gafur durumlarında okunması gereken dualar ve yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

8. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı İnanmalar Gizli Bilim*, C.3, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 161/4, (3 Risale, 1966).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk tababeti ve gizli bilim hakkında derlemelerini bir araya getirdiği el yazısı risalelerinden oluşmaktadır. Risaleler kurşun kalem ile yazıldığı için bazı bölümleri silik ve okunamaz hâldedir. Eserde şu risalelere yer verilmiştir: Yoksulluk ve Zenginlik, Çeşitli İnanmalar I, Çeşitli İnanmalar II.

Yoksulluk ve Zenginlik: 10 Ramazan 1385 (2 Ocak 1966) tarihli birinci risalede "Geçim Darlığından Zenginliğe", "Borçtan Kurtuluş", "İç Açıklığı" ve "Zenginlik" başlıkları altında zenginlik için okunması gereken dua metinlerine yer verilmiştir.

Çeşitli İnanmalar I: 1966 tarihinde yazılmış ikinci risaledeki inanmaların konu başlığı yoktur. Günlük hayata dair birtakım inanışlar anlatılmıştır.

Çeşitli İnanmalar II: 1966 tarihinde yazılmış üçüncü risalede birtakım hastalıklar için okunması gereken dualar ve günlük hayata dair birtakım inançlar anlatılmıştır.

9. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı İnanmalar Gizli Bilim,* C.1, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 161/1, (4 Risale, 1966).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk tababeti ve gizli bilim hakkında derlemelerini bir araya getirdiği el yazısı risalelerinden oluşmaktadır. Risaleler kurşun kalem ile yazıldığı için bazı bölümleri silik ve okunamaz hâldedir. Eserde şu risalelere yer verilmiştir: Bağ, Bağ Çözümü, Definecilik, Düğün.

Bağ: 1966 yılında yazılmış risalede, bir insanı bağlamak için uygulanan bağ yöntemleri ve dualarına yer verilmiştir.

Bağ Çözümü: 1966 yılında yazılmış risalede, bağlı veya sihirli bir kişiyi kurtarmak için okunan dua metinleri verilmiş ve yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Definecilik: 1966 tarihinde yazılmış risalede, halk arasında define konusu etrafında yaşayan halk inanışları ele alınmıştır. Definenin yerini tespit ve define büyüsünü bozmak için yapılan uygulamalar verilmiştir.

Düğün: 1966 tarihinde yazılmış risalede, kız beğenme, kız görme, çeyiz görme, damat ve gelin hamamı, kına yakma, hak günü, zifaf gibi düğün gelenekleri ve düğün etrafında ortaya çıkan halk inanışları anlatılmıştır.

10. Ozanoğlu, İhsan. *Gizli Bilim,* C.2, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No:161/2, (2 Risale, 1966).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk tababeti ve gizli bilim hakkında derlemelerini bir araya getirdiği el yazısı risalelerinden oluşmaktadır. Risaleler kurşun kalem ile yazıldığı için bazı bölümleri silik ve okunamaz hâldedir. Eserde şu risalelere yer verilmiştir: Hastalık; Gebelik, Lohusalık, Doğum, Adlandırma ve Çocuk Hastalıkları.

Hastalık: 1966 yılında yazılmış birinci risalede çeşitli hastalıkların teşhisi ve tedavisinde kullanılan yöntemler maddeler hâlinde sıralanmış, birtakım hastalıkların tedavisi için okunması gereken dualar ve yapılması gereken uygulamalara yer verilmiştir.

Gebelik, Lohusalık, Doğum, Adlandırma ve Çocuk Hastalıkları: İkinci risalede doğum gelenekleri etrafında ortaya çıkan halk inanışları, çocuk hastalıkları durumunda okunacak dualar ve uygulamalar verilmiştir.

11. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı Gizli Bilim*, C.3, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 161/3, (5 Risale, 1966).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk tababeti ve gizli bilim hakkında yaptığı derlemeleri bir araya getirdiği el yazısı risalelerden oluşmaktadır. Risaleler kurşun kalem ile yazıldığı için bazı bölümleri silik ve okunamaz hâldedir. Eserde şu risalelere yer verilmiştir: Kabir ve Kıyamet, Nazar, Ölü, Para Yapma, Seks, Sünnet. Eserin "İçindekiler" bölümünde "Ölü" ve "Sünnet" bölümlerinin adlarına yer verilmemiştir. Bunun yanında "Seks" adlı risaleye içindekiler bölümünde yer verilmesine rağmen yırtılmış olup eserde değildir.

Kabir ve Kıyamet: 1966 yılında kaleme alınan birinci risalede "Kabir Hâli" başlığı altında ölü defnedildikten sonra mezarı başında verilen telkin, kabirde sorulan sorular, ölü yıkanırken dikkat edilmesi gereken hususlar anlatılmıştır. "Kıyamet" başlığı altında ise İslamî bilgilerden hareketle cennet ve cehenneme kimlerin gireceği, cennet ve cehennem hayatı, sırat köprüsü tarif edilmiştir.

Nazar: adlı 1966 tarihinde kaleme alınmış ikinci risalede nazara karşı ve nazar değdikten sonra okunan dualarla yapılan uygulamalar anlatılmıştır.

Ölü: adlı 1966 tarihinde kaleme alınmış üçüncü risalede cenaze defni ve ölüm âdetleri anlatılmıştır. Ayrıca definden sonraya ait inanmalar ve elli ikinci gün uygulamaları hakkında bilgi verilmiştir.

Para Yapma: Dördüncü risalede para hakkındaki halk inanışları maddeler hâlinde sıralanmış, para ile ilgili Kastamonu'da derlenen gizli bilim uygulamalarına yer verilmiştir.

Sünnet: 1966 tarihinde kaleme alınmış beşinci risalede sünnet düğününün yapılışı, sünnet günü, sünnet yaşı gibi âdetler anlatılmıştır.

12. Ozanoğlu, İhsan. *Gizli Bilim*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 230101, (11 Risale,1950, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1974,1975).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun gizli bilim hakkında derlemelerini içeren farklı tarihlerde el yazısı ile yazılmış risalelerden oluşmaktadır. Eserde yer verilen risaleler şunlardır: Ahlâkın Tahsisi, Aile Hayatı, Dil Bağı, Evlenebilmek İçin, Kısmet, Masuniyet-I, Masuniyet II, Şirin Görünmek, Uyku Bağı, Zâyi, Zina.

Ahlakın Tahsisi: 1953 yılında yazılmış birinci risalede ahlakın tahsisi ve düzeltilmesi için okunması gereken dualar ve dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Aile Hayatı: adlı 1956 yılında yazılmış ikinci risalede aile hayatını korumak ve ailenin bütünlüğünü sağlamak amacıyla okunması gereken dua ve yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Dil Bağı: 1975 yılında yazılmış üçüncü risalede bir kimsenin dilini bağlamak, dedikodu etmelerini önlemek için okunması gereken dua metinleri ve dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalara yer verilmiştir.

Evlenebilmek İçin: 1955 yılında yazılmış dördüncü risalede evlilik aşamasında işlerin yolunda gitmesi için aynı zamanda yolunda gitmeyen işleri önlemek için yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Evlenme: adlı 1954 yılında yazılmış beşinci risalede evlenip yuva kurmak için yapılması gereken uygulamalar anlatılmış ve okunması gereken dua metinlerine yer verilmiştir.

Kısmet: adlı 1954 yılında yazılmış altıncı risalede kısmeti bağlı olan kız, erkek ve dulların kısmetinin açılması için yapılması gereken uygulamalar anlatılmış ve okunması gereken dua metinlerine yer verilmiştir.

Masuniyet-I ve Masuniyet-II: 1950 yılında yazılmış yedinci ve sekizinci risalelerde dokunulmazlık ile emniyet için ve kötü durumları doğal afetleri önlemek için okunması gereken dua metinleri ve yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Şirin Görünmek: 1954 yılında yazılmış dokuzuncu risalede sevimli, güzel ve şirin görünmek ve başkaları tarafından sevilmek için okunması gereken dua metinleri ve dua ile birlikte yapılması gereken dua metinlerine yer verilmiş ve yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Uyku Bağı: adlı 1975 yılında yazılmış onuncu risalede uykusu bağlanacak kişi için okunması gereken dua metinlerine ve dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalara yer verilmiştir.

Zâyi: adlı 1974 yılında yazılmış on birinci risalede hayvanı, eşyası, parası kaybolan birisinin okuması gereken dua metinlerine yer verilmiş ve yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Zina: adlı 1952 yılında yazılmış on ikinci risalede zinadan kurtulmak için okunması gereken dua metinleri verilmiş ve dualarla birlikte yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

13. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı İnanmalar Gizli Bilim*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 158, (4 Risale, 1965-1966).

İhsan Ozanoğlu'nun bu eseri, Kastamonu dolaylarından halk inanışlarının çeşitli konularında derlenip daktilografi ile yazılmış, 1965 ve 1966 tarihli risalelerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur.

Eserde "Bağ" ve "Bağ Çözümü" adlı risalelere iki defa yer verilmiştir. Bu risaleler birbirleriyle aynı içeriğe sahip olduğundan tezde yalnızca bir nüshaları değerlendirmeye alınmıştır. Bu husus belirtildikten sonra eserde yer verilen risalelerin adları şu şekilde sıralanabilir: Bağ, Bağ Çözümü, Kuran Falı, Sünnet.

Bağ: 1966 yılına ait adlı birinci risalenin ön sözünde yazar, Kastamonu'da bağ çözümünde adı geçen kişileri Ata Armay, Cülücülü, Cideli Hasan, Vakıflı Deli Ahmet, Damgalı, Çigilli Topal Hoca, Subaşı Köylü Topal Hoca Sadık, Hikmet, Boyabatlı Ahmet Hoca olarak sıralamış, risaleyi bu kişilerden faydalanarak oluşturduğunu söylemiştir. Risalede bir kişinin erkekliğinin bağlanması için okunan dua metinleri verilmiş, dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

Bağ Çözümü: 1966 yılına ikinci risalede yazar, bağ çözme konusunda adı geçen kişileri Araçtan: Hüseyin Bulut, Satılmış Akça, Mehmet Kurt, Azdavay'dan: Hamdi Değirmenci, Cide'den: Hacı Hasan, İnebolu'dan Osman Satçi, Nureddin Peker, Küre'den: Lütfi Küreemini Zade, Devrekâni'den Kırmızıoğlu, Ziya Kara, Kubatarlı Yakup Bey, Taşköpü'den: İhsan Ekşioğlu, İzzet Çadırcı, Süleyman Abay, Bekir Hoca, Tosya'dan: Rıfat Tosyalı, Hacı Bardakoğlu, Kastamonu ve çevresinden: Damgalı Hoca, Hikmet Özübüyük, Ahmet Karabacak olarak sıralamış risaleyi bu kişilerden faydalanarak hazırladığını belirtmiştir. Risalede, bağlı veya sihirli bir kişiyi kurtarmak için okunan dua metinlerine ve bu dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalar üç kısımda sıralanarak anlatılmıştır.

Kuran Falı: 1965 yılına ait adlı üçüncü risalenin adına içindekiler bölümünde yer verilmemiştir. Fakat risale eserin içinde yer almaktadır. Yazar, önsözde Kuran-ı Kerim falı hakkında halktan topladığı bilgilerle risaleyi oluşturduğunu belirtmiş, kuran falına nasıl bakıldığını tarif etmiştir.

Sünnet: 1966 tarihli adlı dördüncü risalenin ön sözünde yazar, istifade ettiği kişileri sıralamış, risalede sünnet yatağının hazırlanması, sünnet hamamı, sünnet çalgıları, sünnet eden kişiler ve sünnetten sonra yapılanlar hakkında bilgi verilmiştir.

14. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru Dinî Tasavvufî Edebiyatı,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 142, (2 Risale), t.y.

Eser daktilografi ile yazılmış şu risalelerden oluşmaktadır: Hâfız Töreni, Yağmur Duası Töreni Duası Tören ve Ezgileri.

Hâfız Töreni: Birinci risalede yazar, hafız törenini halk arasındaki dinî ve kültürel törenlerin en muhteşem ve en mühimi olarak tarif etmiş, bu törenlerin safhalarını, Kastamonu şehir merkezi ve köylerinde yapılan hafızlık törenlerinin farklılık ve benzerliklerini anlatmıştır.

Ozanoğlu, hafızlık töreni için yazılmış hiçbir ses veya saz eserine rastlanmadığını, bu törenlerde iki dörtlükten oluşan ilahilerin halali ve dömbek eşliğinde okunduğunu, gece toplantılarında ise münacat, na't ve durakların tercih edildiğini belirtmiş, risalenin ikinci kısmında münacat, mehdiye ve ilahi metinlerine yer vermiştir.

Yağmur Duası Geleneği: İkinci risalede yazar, halk bilimi açısından yağmur duasının Şamanizm'in bir kalıntısı olduğunu belirtmiş, köy öğretmenliği yaparken vaiz olarak görev aldığı yağmur duası törenlerinin yapısını anlatmıştır. Risalenin "Metinler" adlı ikinci kısmında Ozanoğlu, Kastamonu çevresinde yağmur dualarında okunan dua metinlerini vermiştir.

15. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru Dinî Tasavvufî Edebiyatı*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No:151, (5 Risale), t.y.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun halk edebiyatı anlatıları konusunda derlediği metinler ve ilahi metinlerinden oluşan daktilografi ile yazılmış farklı tarihlerdeki bir çalışmadır. Eserin başında veya risale başlarında ne zaman yazıldığı hakkında bir tarih bulunmamaktadır. Eserde şu risalelere yer verilmiştir: Mevlid Hikâyesi, Deve Hikâyesi, Hazreti İsmail Kıssası, Okul İlahileri (Hatim Töreni, Mevlid ve İlahiler),

Mevlid Hikâyesi: Birinci risalede Kastamonu şehir merkezi ve köylerde genellikle kadın mevlitlerinde mevlit hikâyesi manzumesinin okunduğu söylenmiş, hikâyenin kadın mevlit törenlerinde tevhit ve münacattan önce okunması gerekli bir hikâye olduğu belirtilmiştir. Risalede "Mevlid Hikâyesi" metnine yer verilmiştir.

Geyik Hikâyesi: İkinci risalede geyik hikâyesinin yazma mevlitlerden olduğu fakat mevlit okunmasının zorunlu olmadığı belirtilmiş, bazı kış geceleri kadınlar tarafından mevlitten sonra okunduğu söylenmiştir. Risalede Geyik Hikâyesi metni verilmiştir.

Kesikbaş Hikâyesi: Üçüncü risalede ve "Deve Hikâyesi" adlı dördüncü risalede yalnızca hikâye metinlerine yer verilmiştir.

Hazreti İsmail Kıssası: Beşinci risalede Kur'an-ı Kerim'de Hazreti İbrahim ve Hazreti İsmail kıssasının geçtiği bölümün metnine yer verilmiş, bu kıssanın kadın toplantılarında ve özellikle kurban bayramı gecelerinde okunduğu söylenmiştir. Risalede kıssa metnine yer verilmiştir.

Okul İlahileri, Hatim Töreni, Mevlid ve İlâhiler: Altıncı risalede hatim töreni uygulamaları anlatılmış, hatim duası metni verilmiştir. "Okula Başlarken" adlı başlık altında sıbyan mektebi olan mahalle ve köylerde çocuğun okula başlama töreni anlatılmıştır.

16. Tan, Nail. *Kastamonu Evleriyle İlgili Bazı Gelenek, Görenek ve Halk İnanmaları*, Ankara: Kültür Ajans Yayınları, 2008, 40 s.

Nail Tan'ın "Kastamonu Evleriyle İlgili Bazı Gelenek, Görenek ve Halk İnanmaları" adlı bu eseri 19-22 Mayıs 2008 tarihleri arasında Kastamonu'da "26. Tarihî Türk Evleri Haftası" etkinlikleri kapsamında gerçekleştirilen "Candaroğulları Başkenti Kastamonu: Bir Kasaba-Bir Köy" konulu panelde yaptığı konuşmanın genişletilmiş ve kırka yakın fotoğrafla yayınlanmış hâlidir.

Yazar, eserinde mimari ve kültürel dokusuyla önemli bir merkez olan Kastamonu'da "Temel Atma" ile "Evin İnşası ve Bitirilişi" başlıkları altında bu aşamalardaki halk inanışlarını ve nazara karşı geliştirilen uygulamaları ele almıştır.

"Kastamonu Ev Kültüründen Kesitler" başlığı altında ise 1948-1958 yılları arasında çocukluğunu geçirdiği Kastamonu'da o yıllardaki mimari doku ve yaşam kültürüne ait izlenim ve tespitlerini aktarmıştır. Eserin sonunda ise Kastamonu mimari kültürünü ve Kastamonu konaklarında nazar/uğur levhalarını ve figürlerini yansıtan yirmi yedi adet fotoğrafa yer vermiştir. Ayrıca söz konusu panelden de dokuz adet fotoğrafa yer verilmiştir.

17. Yaman, Talat Mümtaz. *Kastamonu'da Halk İnanmaları*, İstanbul: Bürhaneddin Matbaası, 1934, 23 s.

Eser "Türk Halk Bilgisine Ait Maddeler ve Tetkikler" serisinin sekizinci cildidir. Kitapta İçindekiler, Önsöz, gibi kısımlar bulunmamaktadır.

Talat Mümtaz kitabında Kastamonu'dan derlediği yüz doksan bir adet halk inanışını maddeler hâlinde vermiştir. Bu inanışları kimden derlediğine dair kaynak kişi bilgisi bulunmamaktadır.

18. Zengin, Ahmet Yaşar. *Kastamonu Velileri (Evliyaları)*, İstanbul: Çetin Matbaacılık, 2004, 250 s.

Ahmet Yaşar Zengin'in Kastamonu Velileri (Evliyaları) adlı eseri'nin ilk ve ikinci baskısı "Kastamonu Evliyaları" adıyla 2000 yılında, üçüncü baskısı "Kastamonu Velileri" adıyla 2002 yılında, dördüncü ve beşinci baskısı "Kastamonu Velileri" adıyla 2003 yılında ve tekrar beşinci baskısı "Kastamonu Velileri" adıyla 2004 yılında yapılmıştır. İncelememizde 2004 yılında yapılan baskısı kullanılmıştır.

Eser altı bölümden oluşmaktadır: Birinci bölüm Cevdet Yakupoğlu tarafından hazırlanmıştır. Bölümde Kastamonu'nun coğrafyası, tarihi yapısı ve Kastamonu kelimesinin kökeni anlatılmıştır. İkinci bölümde velîde bulunması gereken özellikler sıralanmış, velî kime denir sorusuna cevap aranmış, "Tasavvuf, Tarikat, Veli, Mürşid

(Şeyh) ve Mürid" kavramları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Kastamonu'da bu güne kadar kurulmuş olan dergâhlar anlatılmıştır. Dördüncü bölümde "Kabirleri Ziyaret" başlığı altında kabir ziyaretlerinde yapılan davranış ve tutumlara değinilmiştir. Beşinci bölümü "Kastamonu Velileri" oluşturur. Bölümde ashap'tan Kays-ül Hamedani Asgar Hazretleri, Seyyid Sünneti Efendi, Şeyh Şa'bân-ı Veli ve diğer Kastamonu velilerinin hayatlarına yer verilmiştir. Altıncı bölümde "Kaynaklar" ve "Yazar Hakkında Bilgi" bulunmaktadır. Kitapta yüz yirmi iki veliye yer verilmiş, ele alınan velînin doğum tarihi, ölüm tarihi ve türbesinin yeri belirtildikten sonra hayatına değinilmiştir.

2.11.2. Tezler

1. Karabüber, Tuba. *Tosya Halk İnanışları*, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017, VII+ 279 s.

Tez şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş: Çalışma Hakkında Genel Bilgiler, Tosya İlçesinin Tarihî, Coğrafî Özellikleri, Nüfusu, Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Yapısı, Türkiye'de Halk İnanışları Hakkında Yapılan Çalışmalar, Tosya Halk Kültürü Üzerine Yapılmış Çalışmalar; Birinci Bölüm: Halk İnanışları, Evlenme ile İlgili Halk İnanışları, Ölüm ile İlgili Halk İnanışları; Üçüncü Bölüm: Başka Unsurlarla İlgili Halk İnanışları, Gök ve Tabiat Olayları ile İlgili Halk İnanışları, Ağaçlarla İlgili Halk İnanışları, Bitkiler (Besinler) ile İlgili İnanışlar, Ocak ve Ateş ile İlgili İnanışlar, Mezarlık ve Türbelerle İlgili İnanışlar, Tinsel Büyüsel Âlemle İlgili İnanışlar, Ev ve Ev Eşyaları İle İlgili İnanışlar, Takvim ve Zamana Bağlı İnanışlar, Halk Hekimliği ile İlgili İnanışlar, Bereket İle İlgili İnanışlar, Tosya'da Başkaca Halk İnanışları; Sonuç; Ekler.

Tuba Karabüber'in "Tosya Halk İnanışları" adlı eseri 2017 yılında Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalına yüksek lisans tezi olarak sunulmuştur. Tosya halk inanışlarını ele alan ilk ve tek yüksek lisans düzeyinde çalışma olması bakımından öemlidir.

"Çalışma Hakkında Genel Bilgiler" adlı ilk başlıkta çalışmanın konusu, amacı, kapsam ve sınırlılıkları, yöntemi ve bölümleri hakkında bilgi verilmiştir. "Tosya

İlçesinin Tarihî, Coğrafî Özellikleri, Nüfusu, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Yapısı" adlı ikinci başlık altında Tosya'nın tarihî yapısı, Türklerin fethinden önce ve Türklerin fethinden sonra olmak üzere iki kısımda incelenmiştir. Ardından Tosya'nın coğrafî özellikler, nüfus yapısı ve ekonomik özellikleri ile sosyo-kültürel yapısı anlatılmıştır. "Türkiye'de Halk İnanışları Hakkında Yapılan Çalışmalar" adlı üçüncü başlıkta Türkiye'de halk inanışları konusunda yapılan çalışmaların "Kitaplar", "Makaleler ve Bildiriler" ile "Tezler" başlıkları altında bibliyografyasına yer verilmiştir.

"Halk İnanışı Kavramı, Teşekkülü, İşlevi, Özellikleri" adlı birinci bölümde "Halk İnanışı Nedir?", "Halk İnanışının Teşekkülü", "Halk İnanışının İşlevi" ve " Halk İnanışının Özellikleri" başlıkları altında halk inanışının temel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

"Geçiş Dönemi Tosya Halk İnanışları" adlı ikinci bölümde insan hayatındaki üç önemli geçiş dönemi olarak kabul edilen doğum, evlenme ve ölüm etrafında diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş ardından Tosya'da tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. Doğum etrafında ortaya çıkan halk inanışları "doğum öncesi", "doğum sırası" ve "doğum sonrası" olmak üzere üç evrede incelenmiş, bu evrelerdeki halk inanışlarına yer verilmiştir. Evlenme ile ilgili halk inanışları "evlenme biçimleri", evlilik öncesi ile ilgili halk inanışları", "düğün ile ilgili halk inanışları", "düğün sonrası halk inanışları" olarak üç evrede incelenmiş bu evrelerdeki uygulamalarda görülen halk inanışları sıralanmıştır. Ölüm olayı etrafında tespit edilen halk inanışları ise "ölüm öncesi ile ilgili halk inanışları", "ölüm sırası ile ilgili halk inanışları" ve "ölüm âdetleri ve inanışları" başlıkları altında sıralanmıştır.

"Başka Unsurlarla İlgili Tosya Halk İnanışları" adlı üçüncü bölümdeki inanışlar on beş başlık altında sınıflanmıştır. "Gök ve Tabiat Olayları ile İlgili Halk İnanışları" adlı birinci başlıkta güneş ve ay tutulması, yıldız kayması, gök gürültüsü, şimşek çakması, gökkuşağı gibi doğa olayları etrafında ortaya çıkan halk inanışlarına diğer yörelerdeki inanışlardan örnekler verilmiş, ardından Tosya'da tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. "Ağaçlarla İlgili Halk İnanışları" adlı ikinci başlık altında ağaç türleri hakkındaki diğer yörelerdeki inanışlardan örnekler verilmiş, ardından Tosya'da tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. "Hayvanlarla İlgili Halk

İnanışları" adlı üçüncü başlık altında hayvanlar etrafında gelişen halk inanışları hayvan adlarına göre tasnif edilerek verilmiştir. "Bitkiler (Besinler) ile İlgili İnanışlar" adlı dördüncü başlık altında bitkilerle ilgili diğer yörelerde görülen halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından Tosya'da tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. "Su ve Taşlarla İlgili İnanışlar" adlı beşinci başlık altında su ve taşlarla ilgili diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından yörede kutsal kabul edilen taşlar, sular, asa suyu ve kaplıcalarla ilgili tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. "Ocak ve Ateş ile İlgili İnanışlar" adlı altıncı başlıkta ocak, ateş ve kül hakkında diğer yörelerdeki inanışlardan örnekler verilmiş ardından Tosya'da tespit edilen inanışlar sıralanmıştır. "Mezarlık ve Türbeler ile İlgili İnanışlar" adlı yedinci bölümde mezarlık ve türbeler hakkında diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş arından, Tosya'da bulunan mezarlık ve türbeler hakkında tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. "Tabiat Üstü Varlıklar ile İlgili İnanışlar" adlı sekizinci başlıkta diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş arından, Tosya'da tespit edilen cin, melek, şeytan gibi tabiat üstü varlıklarla ilgili inanışlar sıralanmıştır. "Tinsel Büyüsel Âlem ile İlgili İnanışlar" adlı dokuzuncu diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş arından başlıkta büyü, muska ve nazar, hakkında tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. "Ev ve Ev Eşyaları (Giysi) ile İlgili İnanışlar" adlı onuncu başlık altında eşyalarla ilgili diğer yörelerdeki halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından "Kapı Eşiği", "Sacayağı Kazan", "Bıçak/Maske/Sabun", "İğne", "Süpürge", "Ayna", "Tabak/Bardak", "Merdiven" ve "Yastık" hakkında tespit edilen halk inanışları eşya adlarına göre tasnif edilerek verilmiştir. "Takvim ve Zamana Bağlı İnanışlar" adlı on birinci başlıkta diğer yörelerdeki takvim ve zamana bağlı halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından Tosya'da tespit edilen halk inanışları "Sabah Vakti", "Akşam ve Gece Vakti", "Dinî Gün ve Bayramlar", "Haftanın Günleri", "Hıdırellez" başlıkları altında tasnif edilmiştir."İnsan Vücudu ile ve İnsan Davranışları ile İlgili İnanışlar" adlı on ikinci başlık altında diğer yörelerdeki inanışlardan örnekler verilmiş, ardından kulak çınlaması, göz seğirmesi, kaşınma gibi insan vücudu ile ilgili Tosya'da tespit edilen inanışlar verilmiştir. "Halk Hekimliği ile İlgili İnanışlar" adlı on üçüncü başlık altında halk inanışları "Bitkilerle (Besin) Tedavi Yöntemleri", "Hayvanlarla Tedavi Yöntemleri" ve "Ocak Tedavi İle İlgili İnanışlar" başlıkları altında sınıflandırılmış, Tosya'da bu alanlarda tespit edilen halk inanışları sıralanmıştır. "Bereket ile İlgili

İnanışlar" adlı on dördüncü başlık altında diğer yörelerdeki bereket ile ilgili halk inanışlarından örnekler verilmiş, ardından Tosya'da tespit edilen bereket ile ilgili halk inanışları sıralanmıştır. "Tosya'da Başkaca Halk İnanışları" adlı on beşinci başlık altında "Yol ve Yolculuk", "Misafir", "Rüya", "Dua ve Beddua", "Cinsiyet", "Av ve Tüfek", "Yemin", "Uğurlu Sayılan Durumlar ile İlgili İnanışlar", "Uğursuz Sayılan Durumlar ile İlgili İnanışlar" hakkında Tosya'da tespit edilen inanışlara yer verilmiştir.

"Sonuç" bölümünde yazar, Tosya ve çevresinde tespit ettiği halk inanışlarının ortaya çıktığı döneme göre bazılarının aynı şekilde, bazılarının kısmen bazılarının ise değişerek varlığını devam ettirdiği sonucuna ulaşmıştır. "Ekler" bölümünde Tosya halk inanışlarını yansıtan fotoğraflara yer verilmiştir.

2.11.3. Makaleler

1. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Kastamonu'da Dinî Folklor veya Dinî Manevi Halk İnançları", *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, 1997, s.158-217.

Abdulkadiroğlu makalesinde Kastamonu dinî folkloru veya dinî manevi halk inançlarını ilin çevresi ile mukayese edebilmek amacıyla Araç, Devrekâni, Küre, İnebolu, Taşköprü ve Tosya'da ve günümüzde idarî olarak kendisinden ayrılmış Çankırı il merkezinde, Çerkeş ilçesinde, Safranbolu'da ve Bartın'da derlemeler yapmıştır. Söz konusu derlemeler sonucu elde ettiği verileri Hikmet Tanyu'nun "Dinî Folklor veya Dinî-Manevî Halk İnançlarının Çeşit ve Mahiyeti Üzerine Bir Araştırma" adlı makalesindeki tasnife göre sınıflandırmıştır.

Araştırma kapsamında derlenen bilgiler makalede "Canlı Varlıklar", "Hayvanlar", "Bitkiler", "Cansız Varlıklar", "Kozmik Âlem" ve Dinî Folklorla İlgili Kavramlardan Seçmeler" başlıkları altında verilmiştir.

"Canlı Varlıklar" başlığı altında "Kadınlar-Erkekler-Çocuklar" ve "İnsan Uzuvları" hakkında tespit edilen halk inanışları ele alınmıştır. "Hayvanlar" başlığı altında "Dört Ayaklı Hayvanlar", "Kümes Hayvanları", "Balıklar", "Böcekler" ve "Sürüngenler" hakkında tespit edilen halk inanışlarına yer verilmiştir. "Bitkiler" başlığı altında

“Ağaçlar”, “Meyve ve Sebzeler” ile “Çiçekler, Otlar ve Diğer Bitkiler” hakkında tespit edilen halk inanışları verilmiştir. “Cansız Varlıklar” başlığı altında “Toprak-Dağlar-Kayalar-Mağaralar-Taşlar”, “Sular”, “Yağmur ve Dolu”, “Rüzgâr”, “Ateş”, “Yapılar (Camiler-Mescitler, Türbeler-Adak ve Dilek Yerleri, Kaleler, Mezarlar, Evler, Diğer Eşyalar, Giyim Eşyaları, Yiyecek ve İçecekler), “Kozmik Âlem” başlığı altında ise “Ay”, “Gök- Gök Gürültüsü” ile ilgili inanışlara halk inanışlarına yer verilmiştir. “Dinî Folklorla İlgili Kavramlardan Seçmeler” başlığı altında “Dinî Atasözü ve Deyimler”, “Hastalıklar ve Halk Hekimliği”, “İbadetler”, “Uğurluluk-Uğursuzluk” hakkında tespit edilen inanışlara yer verilmiştir. Yazar, araştırma sonucu elde ettiği bulguları on iki madde hâlinde sıralamıştır.

2. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. “Kastamonu’da Medfun Evliyadan Bazısı Hakkında Yeni Bir Vesika”, *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, 1997, Akademi Kitabevi, Ankara, s.331-348.

Abdulkadiroğlu makalesinde tesadüf sonucu ele geçirdiği “Kırkanbar” türünde, Kastamonu evliyalarından bazıları hakkında bilgi içeren defteri tanıtmış, defterin fiziksel özellikleri ve içeriği hakkında bilgi vermiştir.

Defterdeki bilgilerin bu makale ile birlikte ilk defa ilim âlemine sunulduğunu belirten yazar, metinde yer alan dokuz zât hakkındaki rivâyetleri sıralamıştır. Kastamonu’da medfun bulunan bu dokuz zât şunlardır: Hepkebirler nâmı ile bilinen zât, kalede “Kırk Kızlar” nâmı ile bilinen kale burcunda “Bayraklı Dede” nâmı ile medfun olan zât, Müfessir Alâeddin Hazretleri, Deveci Sultan, saat kulesi tarafında “Abdurrezzak” nâmı ile bilinen zât, Atabey Gazi Hazretleri’nin zâtı, Yılanlı Dergâh-ı Şerifi’nde medfun Abdulfettah-ı Velî Hazretleri ve Kastamonu Ziyâiyye Medresesi Müderrisi Evliya Efendi.

3. Akman, Eyüp. “Kastamonu Araç’taki Adak Yerleri: Boğdam Türbesi”, *Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, S.466, 2016, s.10-11.

Akman makalesinde adak kelimesinin etimolojik kökeni hakkında bilgi vermiş, adağın veli, ağaç, taş gibi ilgili külte sunulan bir kurban olduğunu belirtmiştir. Yazar,

Kastamonu'nun Araç ilçesi Boğdam köyünde bulunan Boğdam Türbesi'nde hem velî hem de su kültü olduğunu tespit etmiştir.

Yazar makalesinde türbe hakkında anlatılan rivayetleri, burada uygulanan pratikleri, türbe hakkındaki inanışları, türbeye adanan kanlı ve kansız kurban çeşitlerini ve de türbede bulunan asa suyunu eski dönemlerle de mukayese ederek incelemiştir. Akman, Boğdam Türbesi'nde velî kültü ve su kültü ile ilgili inanışların eski sıklıkta olmasa da devam ettirildiği sonucuna ulaşmıştır.

4. Akman, Eyüp. "Kastamonu'da İnsan Uzuvlarıyla İlgili İnançlar", *Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi*, S.481, 2018, s.19-22.

Akman makalesinde Kastamonu'nun eski Türk inanışlarının yoğun bir şekilde yaşandığı yörelerden birisi olduğunu, bu inanışların önemli bir kısmını da insan uzuvlarıyla ilgili inanışların teşkil ettiğini belirtmiştir. Yazar, makalesinde Abdülkerim Abdulkadiroğlu'nun III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi'nde sunmuş olduğu "Kastamonu'da Dinî Folklor veya Dinî Manevi Halk İnançları" başlıklı bildirisinin "Canlı Varlıklar" adlı üçüncü bölümündeki insan uzuvlarıyla ilgili tasnifini esas alarak Kastamonu'da insan uzuvlarıyla ilgili inanışları, Türk dünyası inançlarıyla mukayese ederek incelemiştir.

Yazar günümüzde bâtıl ve boş inanç olarak kabul edilen inanışların başlangıçta bir dinin veya inanç sisteminin bir parçası olduğunu, ayrıca bu inançların astroloji, halk hekimliği, anatomi, fizyoloji, psikoloji gibi bilimlere ait bilgilerin inanca dönüşmüş hâli olduklarını vurgulamıştır. Makalede, insan uzuvlarıyla ilgili inançlar; saçla ilgili, sakalla ilgili, gözle ilgili, kulakla ilgili, burunla ilgili, diş ile ilgili, tırnakla ilgili, el ile ilgili, el parmaklarıyla ilgili, göbek kesilmesi ile ilgili, ayakla ilgili, boyun kısa ya da uzun olması ile ilgili, köstek kesme ile ilgili inançlar olmak üzere on üç başlık altında ele alınmıştır.

5. Atlı, Sagıp. "Kastamonu Taşköprü'de Velî Kültü", *Sûfî Araştırmaları*, S.15, 2007, s.43-64.

Atlı makalesinde Taşköprü'nün köklü bir geçmişe sahip olduğunu, tarihi süreç içerisinde Taşköprü'de dinî-tasavvufî inanç ve fikirleri yaymak için tekke, zâviye gibi kurumların bulunduğunu belirtmiştir. Yazar, özellikle 14. ve 16. yüzyıllarda Taşköprü'nün bu özelliği ile ön plana çıktığını, bunun sonucu olarak da Taşköprü'de velî kültü ortaya çıktığını ifade etmiştir.

Yazar makalesinin "Giriş" bölümünde velî, kült, kerâmet ve menkîbe gibi kavramları açıklamış, ardından tarihi kaynaklardan hareketle Taşköprü'deki tekke, zâviye, türbe ve velilerle tarikatların bilgileri hakkında kronolojik bilgi vermiştir.

Yazar daha sonra 2014 yılında yaptığı alan araştırması ve yazılı kaynak araştırması sonucunda günümüzde Abdalhasan Türbesi etrafında oluşan inanç ve uygulamaları ele almıştır. "Sonuç" bölümünde ise Abdalhasan türbesinde adak adamak, âsâ suyundan şifa beklemek gibi inançların devam ettiğini, buna karşın türbede mum yakmak gibi bazı uygulamaların unutulduğunu belirtmiştir.

6. Candan, Mehmet. "Kastamonu'da Yağmur Duası", *Türk Folklor Araştırmaları*, S.140, 1961, s.2342. [14]

1927 yılında Türkiye'nin ilk folklor kuruluşu olarak Ankara'da kurulan "Türk Halk Bilgisi Derneği" tarafından yurt genelinde birçok anket çalışması yapılmıştır. Bu anketlerden birisi de "Yağmur Duası Anketi"dir. Bu anketlerden bazıları İhsan Hınçer'in çıkardığı "Türk Folklor Araştırmaları Dergisi"nde yayımlanmıştır.

Candan, makalesinde Türk Halk Bilgisi Derneğinin "Yağmur Duası Anketi"ne Kastamonu'dan gelen cevaplara maddeler hâlinde yer vermiştir. Makalede, Kastamonu örneğinde yağmur yağmamasının sebepleri, yağmur duası için uygun yerler, yağmur duasına kimlerin çıkabileceği, yağmur duasına çıkmadan yapılan hazırlıklar ile yağmur duası esnasında yapılan uygulamalar gibi gelenekler dokuz maddede anlatılmıştır.

---

[14] Koz, S. (2007). **Yağmur Duası Kitabı,** İstanbul: Kitabevi Yayınları, s: 391-392. Künyeli eserde de yayımlanmıştır.

7. Çağımlar, Zekiye. “Kastamonu Halk Kültürü İçinde Yatır-Ziyaret İnancı ve Bu İnanç Etrafında Oluşturulan Efsaneler”, *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, 18-20 Eylül 2003/Kastamonu, s.431-450.

Çağımlar bildirisinde “Evliyalar Şehri” olarak bilinen Kastamonu’da çok sayıda evliyanın metfun bulunduğunu belirtmiş, bu evliyalara ait türbelerin sayısının fazlalığı ve bu türbelere verilen değerin bazı yatır ziyaret pratiklerinin ortaya çıkmasına neden olduğunu söylemiştir.

Çağımlar yörede tespit ettiği türbe isimlerini sıralamış, türbe inancı pratiklerinin genel özelliklerini tespit etmek amacıyla Şeyh Şaban-ı Velî hakkında anlatılan efsaneler ile Kastamonu’da diğer türbelere oranla ismi daha çok bilinen ve ziyaret edilen türbelerle ilgili pratikler ve efsane metinlerine yer vermiştir. Bu türbeler, Taşköprü ilçesinde bulunan Abdal Hasan, şehir merkezinde püre mahallesinde bulunan Aşıklı Sultan, Ilgaz dağı eteklerinde bulunan Benli Sultan, Şehir merkezinde püre mahallesinde bulunan Müfessir Alâeddin Hazretleri, şehir merkezinde Kırkçeşme mahallesinde bulunan Şeyh Mustafa (Resülzade) Efendi, şehir merkezinde İbn-i Neccar mahallesinde bulunan Karanlık Evliya Türbesi, Şeyh Şaban-ı Veli Hazretlerinin postnişinleri Şeyh Osman Efendi, Şeyh Hayrettin Efendi, Şeyh Muhiddin Efendi, Şeyh Mustafa Çelebi Efendi, Şeyh Hafız Mustafa Efendi’dir. Bunun yanında bildiride Şeyh Şaban-ı Velî hakkında anlatılan on yedi efsane metni yer almaktadır.

8. Durdu, Aydın. “Abdal Hasan ve Abdal Hasan Türbesiyle İlgili İnanç ve Uygulamalar”, *Halk Kültüründen Derlemeler*, 1996, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları: 1988, s.49-55.

Durdu makalesinde Kastamonu’nun Taşköprü ilçesine bağlı Abdal Hasan köyünde medfun bulunan Abdal Hasan’ın türbesi hakkındaki inanış ve uygulamaları ele almıştır. Yazar, 1995 yılında köyde yaptığı derleme çalışmasından ve literatürden yola çıkarak incelememize konu olan makaleyi oluşturmuştur.

Makalenin “Giriş” adlı ilk başlığında derleme yeri olan Abdal Hasan köyünün 1995 yılındaki nüfus bilgileri verilmiş ve Abdal Hasan türbesinin fiziki durumu tasvir edilmiştir.

“Abdal Hasan’ın Tarihî Kişiliği” başlığı altında Abdal Hasan’ın doğum yeri ve tarihi hakkında literatürde herhangi bir kesin bilgiye rastlanmadığını, bununla birlikte kaynak kişilerin de bu konuda bilgisi bulunmadığı söylenmiş, Abdal Hasan Türbesi’ne dair daha önce yazılmış eserlerdeki kayıtlara yer verilmiştir.

“Abdal Hasan’ın Kerametleri” adlı üçüncü bölümde Abdal Hasan ve türbesi hakkında derlenen kerametler sekiz madde hâlinde sıralanarak anlatılmıştır. “Türbeyle İlgili Oluşan İnanç ve Uygulamalar” adlı dördüncü başlıkta türbe etrafında gelişen inanç ve pratiklere dair derlemeler on madde hâlinde verilmiştir.

“Sonuç” başlığında yazar, Abdal Hasan’ın Horasan erenlerinden birisi olarak kabul edildiğini, türbesi etrafında oluşan inanç ve uygulamaların İslamiyet öncesi Anadolu inançlarının izlerini taşıdığını, bununla birlikte kaynağını İslamiyet’ten alan inançlara da rastlandığını belirtmiştir.

9. Elçin, Şükrü. “Tosya’da Ay-Güneş Hakkında İnanmalar”, *Türk Folklor Araştırmaları*, S.169, 1963, s.3139-3140.

Elçin makalesinde Tosya ilçesinde kaynak kişilerden derlediği Ay ve Güneş hakkında otuz iki halk inanmasına maddeler halinde yer vermiştir. Makalenin otuz birinci maddesinde ay ve güneş hakkında yedi bilmeceye; otuz ikinci maddesinde ise bir tekerlemeye yer verilmiştir.

10. Küçükbasmacı, Gülten. “Kastamonu’da Asa Suları”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.83, 2017, s.199-221.

Küçükbasmacı makalesinde Türklerde suyun İslamiyet öncesi dönemden itibaren önemli olduğunu, İslamiyet’i kabul ettikten sonra da suyun kutsallığına dair inançların devam ettiğini belirtmiştir. Yazar, yer-su kültünün 8. yüzyılda Türklerde devletin resmî kültlerinden birisi olduğunu, günümüzde ise bu kutsallığın İslami

inanışların da etkisiyle veli kültü ile birleşip asa suyu olarak veli türbelerinin yanında varlığını sürdürdüğünü, asa sularının su kültü, veli kültü ve ağaç kültü ile birlikte düşünülmesi gerektiğini vurgulamış, makalesinde asa sularının su kültü, veli kültü ve ağaç kültü ile ilişkisini de ele almıştır.

Yazar Kastamonu'da tespit ettiği kutsal ve şifalı olduklarına inanılan Hz. Pîr Şeyh Şâban-ı Velî Külliyesi, Benli Sultan Külliyesi, Abdalhasan Külliyesi, Haraçoğlu Türbesi ve Mehmet Efendi Türbesi asa suları etrafında oluşan efsane, inanış ve uygulamaları ele almıştır. Sonuçta asa sularının velî kültüyle birlikte kişilerin maddi ve manevi sıkıntılarında başvurdukları kutsal mekânlar olarak Türk inanç sistemi içerisinde yeri ve önemini koruduğu tespitinde bulunmuştur.

11. Tekeli, Nafiz. "Batıl İnançlar", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.14-15.

Tekeli yazısında aynı derginin beşinci sayısında yayınladığı otuz iki madde halk inanışının devamı niteliğinde halk meteorolojisi, insan uzuvları gibi kırk bir halk inanışına maddeler hâlinde yer vermiştir.

12. Tekeli, Nafiz. "Nazarla İlgili İnanmalar", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.22.

Tekeli yazısında Tosya'da nazar değmesine karşı alınan tedbirler ve nazar değdikten sonra yapılan uygulamalara yer vermiştir.

13. Tekeli, Nafiz. "Tosya'daki Batıl İnançlar", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.18, 1994, s.27.

Tekeli yazısında aynı derginin beşinci ve on yedinci sayılarında yayınlanan halk inanışlarının devamı niteliğinde otuz halk inanışına maddeler halinde yer vermiştir.

14. Tümkor, S. Gültekin. "Taşköprü Halkı İnanışlarından Leyleklerin Gelişi", *Ilgas Kastamonu Halkevinin Aylık Kültür Dergisi*, S.4, 1936, s.12.

Tümkor yazısında Taşköprü halkının leylekler hakkındaki inanışlarını ele almıştır. Leyleklerin Taşköprü köylerinde yazın müjdecisi, baharın başlangıç habercisi olduğunu bu sebeple ilk gelecek leyleğin sabırsızlıkla beklendiğini, geldiğinde ise büyük bir sevinçle karşılandığını belirtmiştir.

Bu inanışa göre halk, ilk leyleğin gagasında getirdiği armağana bakarak o yılın nasıl geçeceği yönünde yorum getirmektedir. Leylek kömürle gelirse yangın, bıçakla gelirse katil, iple gelirse asker toplama yani harp, kırmızı ile gelirse düğün, buğdayla gelirse bolluk, meyve ile gelirse zenginlik, yeşil otla gelirse murada ermek ve taşla gelirse kıtlık olmaktadır.

Yazar Taşköprü halkının 1927 yılında ilçede yaşanan büyük yangının leyleğin o yıl kömürle gelmesi ile ilişkilendirdiğini söylemektedir.

15. Yaman, Talat Mümtaz. "Kastamonu'da Halk İnanmaları", *Halkbilgisi Haberleri,* S.45, 1935, s.200-202.

Yaman makalesinde Halkbilgisi Haberleri Dergisi'nin 34'üncü sayısında yayınladığı yüz doksan bir halk inanışının devamı niteliğinde derlediği kırk iki halk inanışına maddeler hâlinde yer vermiştir.

16. Yaman, Talat Mümtaz. "Kastamonu'da Keklik, Katır, Yemişen Ağacına Dair Halk İtikatları", *Halkbilgisi Haberleri,* S.10, 1930, s.161.

Yaman makalesinde Kastamonu'da keklik, katır ve yemişen ağacına dair anlatılan bir efsane metnine yer vermiş ve bu efsanelerden hareketle yaşatılan halk inanışlarına değinmiştir.

2.11.4. Bildiriler

1. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Kastamonu'da Dinî Folklor veya Dinî Manevi Halk İnançları", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, (*1987, Ankara), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, C.IV, s.1-18.

Abdulkadiroğlu bildirisinde Kastamonu dinî folkloru veya dinî manevi halk inançlarını ilin çevresi ile mukayese edebilmek amacıyla Araç, Devrekâni, Küre, İnebolu, Taşköprü ve Tosya'da ve günümüzde idarî olarak kendisinden ayrılmış Çankırı il merkezinde, Çerkeş ilçesinde, Safranbolu'da ve Bartın'da derlemeler yapmıştır. Söz konusu derlemeler sonucu elde ettiği verileri Hikmet Tanyu'nun "Dinî Folklor veya Dinî-Manevî Halk İnançlarının Çeşit ve Mahiyeti Üzerine Bir Araştırma" adlı makalesindeki tasnife göre sınıflandırmıştır.

Araştırma kapsamında derlenen bilgiler makalede "Canlı Varlıklar", "Hayvanlar", "Bitkiler", "Cansız Varlıklar", "Kozmik Âlem" ve Dinî Folklorla İlgili Kavramlardan Seçmeler" başlıkları altında verilmiştir.

"Canlı Varlıklar" başlığı altında "Kadınlar-Erkekler-Çocuklar" ve "İnsan Uzuvları" hakkında tespit edilen halk inanışları ele alınmıştır. "Hayvanlar" başlığı altında "Dört Ayaklı Hayvanlar", "Kümes Hayvanları", "Balıklar", "Böcekler" ve "Sürüngenler" hakkında tespit edilen halk inanışlarına yer verilmiştir. "Bitkiler" başlığı altında "Ağaçlar", "Meyve ve Sebzeler" ile "Çiçekler, Otlar ve Diğer Bitkiler" hakkında tespit edilen halk inanışları verilmiştir. "Cansız Varlıklar" başlığı altında "Toprak-Dağlar-Kayalar-Mağaralar-Taşlar", "Sular", "Yağmur ve Dolu", "Rüzgâr", "Ateş", "Yapılar (Camiler-Mescitler, Türbeler-Adak ve Dilek Yerleri, Kaleler, Mezarlar, Evler, Diğer Eşyalar, Giyim Eşyaları, Yiyecek ve İçecekler), "Kozmik Âlem" başlığı altında ise "Ay", "Gök- Gök Gürültüsü" ile ilgili inanışlara halk inanışlarına yer verilmiştir. "Dinî Folklorla İlgili Kavramlardan Seçmeler" başlığı altında "Dinî Atasözü ve Deyimler", "Hastalıklar ve Halk Hekimliği", "İbadetler", "Uğurluluk-Uğursuzluk" hakkında tespit edilen inanışlara yer verilmiştir. Yazar, araştırma sonucu elde ettiği bulguları on iki madde hâlinde sıralamıştır.

2.12. Halk Tiyatrosu

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "L. Halk Tiyatrosu" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Gölge Oyunu Karagöz

200 Orta Oyunu

300 Meddahlık

400 Kukla

500 Köy Seyirlik Oyunları

2.12.1. Kitaplar

Bu konuda herhangi bir kitap çalışması tespit edilememiştir.

2.12.2. Tezler

Bu konuda herhangi bir tez çalışması tespit edilememiştir.

2.12.3. Makaleler

Bu konuda herhangi bir makale tespit edilememiştir.

2.12.4. Bildiriler

Bu konuda basılmış bir bildiri tespit edilememiştir.

2.13. Oyun-Eğlence-Spor

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "M. Oyun-Eğlence-Spor" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Çocuk Oyunları

200 Büyüklerin Oynadığı Oyunlar

300 Geleneksel Sporlar

400 Oyuncaklar, Eğlence ve Spor Araç-Gereçleri

2.13.1. Kitaplar

1. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru Gelenekler: Salavatlama,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 179, (2 Risale), t.y.

Eserin sekiz sayfadan oluşan ilk kısmını "Salavatlama" adlı risale oluşturmakta, on dokuz sayfalık ikinci kısmını ise "Askerlik Folkloru" adlı risale oluşturmaktadır.

Salavatlama: Birinci risalede Ozanoğlu, güreşin memleketin her yerinde olduğu gibi Kastamonu'da da yaygın millî ve geleneksel sporlardan biri olduğunu belirtmiş, yağlı güreşin ilgi çeken taraflarından salavatlama aşamasını anlatmıştır.

Kastamonu'da salavatlamanın yalnızca başpehlivanlara mahsus olduğunu söyleyen yazar, baş güreşten aşağı derecelerde salavatlamanın gelenek dışı ve gülünç sayıldığını ifade etmiştir.

Ozanoğlu, Kastamonu'da salavatlama işi için özellikle seçilmiş bir kişinin bulunmadığını, köylerde ağalar ve nüfuz sahibi kişilerin yanlarına birkaç usta pehlivan alarak hakemlik vazifesini yaparken meydanı idare edecek emekli bir pehlivan seçtiklerini, bu meydan adamının da güreşi ister kendisi yönetip isterse ehliyetli birine havale ettiğini belirtmiştir. Yazar, büyük güreşlerde salavatlama işinin kendisine ait olduğunu bildirmiş, güreşlerde okuduğu salavatlama duası metinlerine yer vermiştir.

Askerlik Folkloru: İkinci risalenin Kastamonu il sınırları içerisinde bin doksan beş köyden alınan notların kompozesi ile meydana getirildiğini belirtmiş, derlenen bilgilerin il ve ilçe merkezleri dışında kalan yerlerdeki kaynak kişilerden derlediğini söylemiştir.

Yazar eserini kaleme aldığı tarihlerdeki askere uğurlama geleneklerini, silah altına alınma şartlarını, askere uğurlarken yapılan eğlenceleri ve askerde gazi olan veya

şehit düşen gençlere halkın davranışlarını anlatmıştır. Bunun yanında yazıda asker türküsü metinlerine yer verilmiştir.

2. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Halkiyat ve Harsiyatı: Oyun ve Eğlenceler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 172, 1947.

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu'dan derlediği çocuk oyunlarını daktilografi ile kaleme aldığı bir çalışmadır. Eserin ilk üç sayfası eksiktir. Kitap dördüncü sayfadan ve on birinci oyundan başlamaktadır. Eserde yer verilen elli oyun, oynanma amacına göre tasnif edilmiş olup, sayfaların yırtık olması sebebiyle birinci başlık altında tasnif edilen "Zincir Oyunu" adlı on birinci, "Bezirkan Başı" adlı on ikinci, "Köse Oyunu" adlı on üçüncü ve "Tuz Yükü" adlı on dördüncü oyunların hangi oyun türü altında tasnif edildiği belirsizdir.

"Erkek Çocukları Oyunları (Kumar Mahiyetinde Olanlar)" adlı ikinci başlık altında "Bilye Oyunu-I", "Bilye Oyunu-II", "Dana Vuruşu", "Kuyu Kayası" ve "Üç Taş" oyunlarının oynanışlarına yer verilmiştir.

Erkek ve Kız Çocukları Arasında Oynanan Müşterek Oyunlar (Sportif Kısım): Üçüncü başlık altında "Ebem Bana Kör Dedi", "Saklambaç Oyunu", "Sobi Taktak", "Köşe Kapmaca Oyunu", "Kör Ebe"," Turna Oyunu", "Taktak Oyunu", "Üç Kör Oyunu", "Taş Çeliği" ve "Muvazene" oyunlarının oynanışları anlatılmıştır.

Temsili Oyunlar: Dördüncü başlık altında "Alaylılar Alaylılar Amber Boylular", "Elbela Oyunu", "Karasakız", "Kurt ile Köpek" ve "Uzun Urgan" oyunlarının oynanışları tarif edilmiştir.

Kız Çocuklarına Mahsus Oyunlar (Dikkat ve Maharet Oyunları): Beşinci başlık altında "Elhap Kayası Oyunu", "Çevirmeli El Hoppa" ve "Annen Ne Pişirdi" oyunlarının oynanışları anlatılmıştır.

Kız Çocuklarının Oyunları (Temsili Kısım): Altıncı başlık altında "Dokuz Taş", "Kuytu Cevizi", "Kiremit Cevizi", "Paralı Ceviz" ve "Tura Para Cevizi" adlı oyunların oynanışları anlatılmıştır.

Büyükler ve Küçükler Arasındaki Müşterek Eğlenceler: Yedinci başlık altında "Uçtu Uçtu Kuş Uçtu" oyunu anlatılmıştır.

2.13.2. Tezler

1. Eski, Tolga. *Kastamonu Geleneksel Kayık (Kızak) Sporunun Materyal-Teknik ve Uygulama Bakımından İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2004, 185 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Materyal Yöntem; Üçüncü Bölüm: Kastamonu'nun Coğrafi, Tarihi ve Kültürel Yönden Değerlendirilmesi; Dördüncü Bölüm: Kızak ve Kayak Kültürü; Beşinci Bölüm: Kastamonu'da Kayık (Kızak) Yarışları; Altıncı Bölüm: Sonuç ve Öneriler; Kaynakça; Ekler.

Eski tezinde Kastamonu'da yaklaşık dört yüz yıllık bir geçmişinin olduğu ifade edilen, eğlenme ve oyun amacıyla yapılan, deneyimli yarışmacıların katıldığı, yöreye özgü geleneksel özelikleri olan kızak yarışlarını ele almıştır.

Yazar çalışmasında spor tarihi ve kültürü açısından önemli olan Kastamonu yöresi kayık sporunun materyal-teknik ve uygulama bakımından inceleyerek, bu bilgilerin yazılı kaynak hâline getirilmesini amaçlamıştır. Bunun yanında daha sonra yapılacak araştırmalara kaynak oluşturmak amaçlanmıştır.

İncelememize konu olan bu tez, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalına yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Kastamonu kayık yarışlarını ele alan akademik anlamda ilk ve tek çalışmadır. Eski yarışları yalnızca spor yönüyle ele almamış, Kastamonu halk bilimi ve eğlence kültürü içindeki yerini de önemsemiştir.

Çalışma kapsamında öncelikle kaynak taraması ve incelemeler yapılmış, bölge tarihi ve coğrafi açıdan analiz edilmiştir. Sonrasında Ağlı, Azdavay ve Küre ilçelerinde alan araştırması yapılmıştır. Alan araştırması sırasında gözlem ve mülakat teknikleri

ile veri toplanmıştır. Çalışma kapsamında bu ilçelerde kayık sporunu yaşatan kaynak kişilerle görüşülerek, tarihi niteliği olan on sekiz adet kayık tespit edilmiştir.

Tez altı bölümden oluşmaktadır: "Giriş"te çalışmanın amacı ve önemi açıklanmıştır. "Materyal ve Yöntem" adlı ikinci bölümde tez hazırlanırken izlenen yöntem, tezin kapsamı ve sınırlılıklarından bahsedilmiştir. "Kastamonu İlinin Coğrafî, Tarihî ve Kültürel Yönden Değerlendirilmesi" adlı üçüncü bölümde kayık sporunun ve bu yarışların ortaya çıktığı ortamın daha iyi anlaşılması amacıyla ilin iklimi, bitki örtüsü, tarihi ve kültürel gelişimi anlatılmıştır. "Kızak ve Kayak" adlı dördüncü bölümde tarihsel süreç içinde dünyada ve ülkemizde kızak ve kayak sporlarının gelişimi incelenmiştir. "Kastamonu'da Kayık (Kızak) Yarışları" adlı beşinci bölüm alan araştırması sonucu elde edilen bilgilerden oluşmaktadır. Bölümde bölgedeki kayık yarışları, kayığın ve yolunun yapılış sürecinden, yarışmada kullanılan kıyafetlere, yarış sonucu verilen ödüllere kadar alt başlıklar hâlinde ele alınmıştır. "Sonuç ve Öneriler" adlı altıncı bölümde çalışmanın sonuçları ve sonuçlardan hareketle önerilere yer verilmiştir. Yazar, tarihin erken devirlerinden itibaren Türk toplumunda av ve yük taşıma aracı olarak kullanılan kızakların günümüzde bir spor ve eğlence aracına dönüştüğünü, yörede yapılan yarışların geleneksel bir nitelik taşıdığı sonucuna ulaşmıştır.

2.13.3. Makaleler

1. Candan, Serdar. "Tosya'daki Seyirlik Oyunlar", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.28-30.

Candan yazısında Tosya'da oynanan "Üstü Vane", "Ayı Oynatma", "Hokkabaz", "Meddah", "Karagöz-Hacivat", "Tiyatro", "Müsamere", ve "Sihirbaz" oyunlarına yer vermiştir.

2. Konca, Mehmet. "Çocukluğumuzun Oyunları", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi,* S.19, 1994, s.11.

Konca yazısında Tosya'da çocukluğunda oynanan çocuk oyun ve oyuncakları ile ilgili bilgi vermiştir.

3. Küçükkasap, Nihat. "Tosya'da Çocuk Oyunları", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi,* S.6, 1991, s.29-30.

Çocuk oyunlarından körebe, tıktık, bildurbi, uzuneşek, çatal matal gaç, nallı, hebük, kulüp, ayaktan atlama, elepek, dalya, yisir olma, çizgi, polis-gaçak, dutmaç, yağ satarım, gale gavesi, kayık (kızak), uçurtma, ayu çevirmek, yağlı bide adlı çocuk oyunları, oyun tekerlemeleri ve oyuncakları anlatılmaktadır.

4. Tan, Nail. "Çocukluğumun Oyunları", *Derlemeler Makaleler,* C.8, 2007, s.97-102

Tan makalesinde çocukluğunu geçirdiği Araç ilçesi Kavacık köyünde oynadıkları çocuk oyunlarını, anılarından hareketle kaleme almıştır. Makalede "Erkek Çocuklarının Oyunları" ve "Kız Çocukların Oyunları" başlıkları altında ele alınmıştır. Erkekler arasında oynanan dikinci, patlanguç, çıkrıncak ve şeytan ayakları oyunlarının oynanışları tarif edilmiştir. Kız çocuklarının oyunları hakkında ise sınırlı bilgi verilmiştir.

5. Yaman, Talat Mümtaz. "Kastamonu Çocuk Oyunlarında Sayılar", *Halkbilgisi Haberleri,* S.19, 1931, s.157-159.

Yaman makalesinde Kastamonu'da çocukların oyuna başlamadan önce ebe seçimi için yaptıkları sayışmacalara yer vermiştir. Makalede yer alan on beş sayışmacanın Kastamonu'nun hangi ilçesinden veya kaynak kişiden derlendiğine dair bir bilgi yer almamaktadır.

6. Yılmaz, Ömer. "Farklı Bir Eğlence Kültürü Olarak Arpana (Harpana)", *Aigilos Dergisi,* 2017, s.63-64.

Yılmaz yazısında Anadolu'nun birçok yerinde özellikle İç Anadolu ve Batı Karadeniz Bölgelerinde "ferfene" adıyla yapılan kış gecesi eğlencelerinin 1950'li yıllara kadar Cide'nin Kemerli mahallesinde (Demirci köyü) ile Bağyurdu'nun Gülcü

mahallesinde yapıldığını belirtmiş, günümüzde bu geleneğin sürdürülmediğini söylemiştir.

Yazar kaynak kişilerden aldığı bilgilerden hareketle Arpana (Harpana) eğlencelerinin nasıl yapıldığını, bu eğlencelere kimlerin katıldığını, bu gecelerde nelerin yenilip içildiğini, hangi müziklerin çaldığını, hangi oyunların oynandığını anlatmıştır.

2.13.4. Bildiriler

1. Zengin, Ahmet Yaşar. "Kastamonu Kültüründe Çocuk Oyunları", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.334-339.

Zengin bildirisinde çocuk oyunlarında ortaya konulan davranışların toplumun karakter özelliğini sergilemesi, toplumun birikimini ve toplumsal psikolojisini göstermesi bakımından önem taşıdığını ve tarihi çok eski yıllara dayanan çocuk oyunlarının Kastamonu kültürünü de yönlendirdiğini ifade eder.

Oyunların çocukların fiziksel, ruhsal ve toplumsal gelişimi açısından çok önemli olduğunu ifade eden yazar, Kastamonu çocuk oyunlarında kullanılan sayışmalardan örnekler vermiş, sonrasında ise çocuk oyunları vasıtasıyla çocukların kazandığı özellikleri sıralamıştır. Kastamonu'nun farklı ilçelerinde oynanan met oyunlarından örnek veren Zengin, değerlendirme kısmında bu oyunun çocuklarda geliştirdiği duyguları ve yetenekleri tahlil etmiştir.

2.14. Halk Dansları

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "N. Halk Dansları" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Oyunların Doğuş Hikâyeleri

200 Oyunların Çeşitleri

300 Oyunlarda Giyim-Kuşam Süslenme

400 Oyunlarda Çalgılar, Müzik

500 Oyunların Figürlerle Anlatımı

2.14.1. Kitaplar

1. Çerkeşli, Abdullah. *Hacıoğlu Köyü ve Sepetçioğlu Osman Efe,* (y.y.y.), 2008, 104 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm Sepetcioğlu Osman Efe: Sepetçioğlu Osman Efe Kimdir? , Kimliği, Sepetçioğlu Osman Efe, Sepetçioğlu'nun Memleketi, Yaşadığı Dönem, Hacıoğlu Köyü ve Sepetçioğlu Osman Efe, Hacıoğlu Köyü Nerededir, Bu Gün Ne Durumdadır?, Gülpü Dağı, Sepetçioğlu'nun Soyağacı, Sepetçioğlu Konağı, Sepetçioğlu Oyunu, Kıyafetler, Oyunun Figürleri, Sepetçioğlu Türküsü ve Notası; İkinci Bölüm Hacıoğlu Köyü: Viran Köyüm (Şiir) , Hacıoğlu Köyü, Hacıoğlu Köyü Sınırları, Tarihi, Avşar Nasıl Hacıoğlu Oldu?, İklim, Coğrafya, Ekonomi, Nüfus, Muhtarlık, Köy Halkına Ait Telefon Numaraları, Ulaşım, Kıyafetler, Yemekler, Fasulye Türküsü, Kültür, Evlenme Âdetleri, Köyde Oynanan Oyunlar, İnançlar, Mani Nedir?, Araç ve Çevre Köylerine Ait Mâniler, Kastamonu ve Yöresine Ait Yemin Dua ve Beddualar, Deyimler, Atasözleri, Kastamonu ve Çevresi Mahallî Kelimeler ve Deyimler, Hikâyeler; Sarı Katırın Hikâyesi.

Abdullah Çerkeşli kitabında Sepetçioğlu Osman Efe'yi ve onun yaşadığı köy olan Hacıoğlu Köyü'nün [15] hal bilimi ürünerini incelemiştir. Ayrıca yazar da bu köyde doğmuştur. Bu çalışmayı yaptığı yıllarda öğretmen olarak görev yapan Çerkeşli'nin kitabı, akademik bir çalışmadan daha çok köyün tanıtılması amacı ile hazırlanmış amatör bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Bunun yanında kitapta köye ait fotoğraflar da bulunmaktadır. Kitabın son kısmında ise Hacıoğlu köyünde yetişen kişilerin biyografilerine yer verilmiştir.

---

[15] Eski ismi Yukarı Avşar Köyü'dür.

2. Erdoğdu, Ata. *Kastamonu Davul Kültürü ve Karayılan*, Ankara: Kültür Ajans Yayınları, 2012. 143 s.

Kitap şu başlıklardan oluşmaktadır: Davul-Zurna; Yöre Davulunun Özellikleri; Yaşayın Kastamonu Uşakları; Davulun Yeri; Ramazan Davulu; Davullu Düğünler; Millî Bayramlar; Sünnet Düğünleri; Karayılan;İsmail Kethüda (Sapacalı Çakır); Mümtaz Ardıç; Hasan Öztürk; Osman Civil; Kara Mehmet; Yılmaz Dağlı; Ziya Temirci; Ziya Aynacıoğlu; Hamal Şıkır Hasan (Konukçalı); Kör Mehmet (Bostan Köylü); Davulcu Sabri; Zeyni; Çöküç Ahmet; Sapacalı Satı; Akkayalı Remzi; Hamal Ali; Kekeç Mahir; Yakıcı Şükrü; Araçlı Murat; Ahmet Nahar Çakır Ahmet; Deli Mustafa; Şavak; Onur Akbay; Cinli Mustafa; Sapacalı Çakır; Kınalı Köylü Mahir; Mıstık; Budamışlı Ahmet; Deli Şükrü; Çakır Küçük Osman; Halil Aşık; Küçük Çakır İsmail Barutoğlu; Budamışlı İbrama; Kör Mehmet; Topal Kazım; Adnan Çırak; Köçek Adnan; Sadık Usta Davulcu Sadık; Yüksel Ateşoğlu; Mehmet Dilsiz; Mustafa Baş; Mustafa Danacıoğlu; Sinan Balcıoğlu ve Karayılan'ın Ardından Yazılanlar.

Erdoğdu eserinde Kastamonu'da davulun yeri ve önemine değinmiş ve yöre davulunun özelliklerini sıralamıştır. Ardından yazar, Kastamonu ünlü davul ve zurnacıların biyografilerine yer vermiştir.

Gerek davul yapımında kullanılan malzemelerin özelliği gerekse yapım tekniğindeki farklılıklardan dolayı Kastamonu halk kültüründe davul zurnanın önemli bir yeri vardır. Kastamonu'da ve davul denildiğinde akla gelen ilk isim "Karayılan" lakabıyla anılan Mahir Dağlı'dır. Karayılan ve ekibi Kastamonu davulunu Türkiye'ye hatta tüm dünyaya tanıtmışlardır.

Erdoğdu kitabının son bölümünde ulusal ve yerel basında Karayılan'ın ardından yazılan yazılara ve 3 Ekim 2010 tarihinde Kastamonu'da gerçekleştirilen "Karayılan'ı Anma ve 1. Davul Şenliği'nden Fotoğraflar" ile "Şenliğin Programı"na yer vermiştir.

3. Tan, Nail. *Sepetçioğlu Osman Efe Radyo Oyunu ve Bir İnceleme*, Ankara: BRC Basım, 2005, 55 s.

Nail Tan'ın "Sepetçioğlu Osman Efe Radyo Oyunu ve Bir İnceleme" adlı eserinin ilk baskısı 1999 yılında yapılmıştır. İncelememizde 2005 yılında yapılan ikinci baskı kullanılmıştır.

Eser Önsöz'ün ardından "Sepetçioğlu Osman Efe (Radyo Oyunu)", "Sepetçioğlu'nun Doğuş Hikâyesi İle İlgili Problemler", "Sepetçioğlu Oyununun Notası (TRT Repertuvarı, 828)", "Sepetçioğlu Ezgisinin İçel-Anamur Çeşitlenmesi (Oktay Yılmaz)", "Türk Halk Oyunları Kataloğundaki Sepetçioğlu Maddesi (Mahmut Ragıp Gazimahal)", "Sepetçioğlu Oyununun Figürleri (Ata Erdoğdu)", "Sepetçioğlu'nun Hareket Notaları (F.I Chor ve Suna Eden)" ve "Nail Tan'ın Kastamonu Kültürüyle İlgili Makalelerinden Bir Bölümü" başlıklarından oluşmaktadır.

Sepetçioğlu Osman Efe, Araç'ta doğmuş fakat tüm Kastamonu'ya mâl olmuş mahalli bir kahramandır. Yazar, ön sözde kitabı Araçlıların kendi mahallî kahramanlarını yakından tanımaları için kaleme aldığını belirtmiştir.

2.14.2.Tezler

Bu konuda herhangi bir tez çalışması tespit edilememiştir.

2.14.3. Makaleler

1. Ataman, Sadi Yaver. "Sepetçioğlu Osman Efe Zeybeği ve Türküsü", *Türk Folklor Araştırmaları*, S.165, 1963, s.3037-3039.

Ataman makalesinde zeybek tarzının özelliklerini taşıyan Sepetçioğlu oyununun Kuzey Anadolu bölgesinde en fazla yayılma alanı bulan oyunlardan birisi olduğunu belirtmiş, fakat oyunun hiçbir yerde aslına uygun olarak oynanmadığını birtakım uydurma figürler ile karıştırma ve yapmacık hareketlerle oyunun karakterinin bozulduğuna dikkat çekmiştir.

Yazar makalesinde Sepetçioğlu türküsünün yakılmasına sebep olan hikâyeye yer vermiştir. Ataman, başlıca karakteri "Ağıt" olan Sepetçioğlu türküsünün figürlerinin Sepetçioğlu Osman Efe'nin kötülerle savaşmasını, kahramanlıklarını ve bu yolda

ölümünü dile getirdiğini, oyunun figürlerinin ise Kastamonu uşağının ağırbaşlılığını, uysallığını tevazusunu, yürekliliğini, zulüm ve haksızlık karşısında direnmesinin ve ölümü göze almasını yansıtması bakımından önemine değinmiştir.

Makalenin son bölümünde ise Kastamonu halk müziğinin çeşitlerine ve mahallî nitelik taşıyan halk oyunlarının özelliklerine yer verilmiştir.

2. Civliz, Sabri. "Tosya Fokloru", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.7, 1991, s.24-26.

Civliz yazısında Tosya halk oyunları, halk oyunları ekibi, halk oyunlarında kullanılan çalgılar ve çalgıcılar Tosya halk oyunlarına hizmetleri geçen kişilerin özgeçmişlerine yer vermiştir.

3. Erdoğdu, Ata. "Kastamonu Halk Oyunları", *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S.27, 1995, s.55-57.

Erdoğdu makalesinde Kastamonu yöresi halk oyunlarının zengin ve çeşitli bir görünümde belirtmiş, Kastamonu halk oyunlarında davul ve zurnanın önemli bir yeri olduğunu, 1940'lı yıllarda "Davulcu Karayılan" olarak bilinen Mahir Dağlı'nın davul oyunlarında başı çektiğini söylemiştir.

Makalede Kastamonu halk oyunları "Sepetçioğlu Oyun Havaları", "Davul Oyunları", "Tosya Oyunları", "Kastamonu'nun Öteki Oyunları" ve "Yöreden Oyunlar" başlıkları altında incelenmiştir.

4. Erdoğdu, Ata. "Kastamonu Yöresi Halk Oyunları", *81 İlde Kültür ve Şehir Kastamonu*, 2018, s.196-215.

Erdoğdu yazısında Kastamonu'da halk oyunları bahsi geçtiğinde akla ilk gelen oyunların Sepetçioğlu ve Karayılan olduğunu belirmiştir. Bunun yanında Kıyık, Beyler Bahçesi ve Taşköprü Zeybeği gibi oyunların da bilindiğini, Kastamonu şehir merkezi ve ilçelerindeki eğitim kurumlarının ülke genelinde düzenlenen halk

oyunları müsabakalarında 1990'lı yılların başlarında büyük başarılar elde ettiğini ifade etmiştir.

Yazıda Allı Gelin, Azdavay Çiftetellisi, Bacacılar, Beşik Düğünü, Beyler Bahçesi, Birini de Yavrum Birini, Çarşamba, Çatalzeytin Çiftetellisi, Çırdak-Çıtırdak, Davul Oyunu, Değirmenci, Elinde de Zille, Gelin Alma, Gıydıvan'ın Kızları, Gökçeağaç, Heyamola-Gemici, Kına (Çatalzeytin), Kına Gecesi (Daday), Lim Lim Yar, Ormancı, Ortak Benim Hakkım Yeme, Sarı Yazma, Sepetçioğlu, Tiridine Bandım, Topal Koşma, Vur Davulun Tersine ve Helesa oyunlarının figürleri, türkü metinleri, sahneleniş ve oynanması hakkında bilgilere yer verilmiştir.

5. Ozanoğlu, İhsan. "Kastamonu Oyunları", *Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi*, S.4, 1939, s.13-14.

Ozanoğlu yazısında Kastamonu'da edebiyat ve musikiye olduğu kadar rakslara da büyük önem verildiğini, bu oyunların sınıf, cinsiyet ve yaş farkı olmaksızın aynı karakterde oynandığını, âdeta dinî bir ayin kadar benimsendiğini belirtmiştir.

Yazar Kastamonu oyunlarını "Aslî yahut ana oyunlar" ve "Ferî yahut ayak oyunları" olmak üzere iki kategoride incelemiştir. Ana oyunlara örnek olarak karanfil, sepetçioğlu ve kırkçeşme gibi oyunlarını göstermiş; daha çok yörük oyunları olan ferî oyunlara ise yarım çırdak, topal koşma, genç osman ve köçek oyunlarını örnek göstermiştir.

Ozanoğlu yazısını kaleme almasındaki amacının bu orijinal ve önemli Kastamonu halk oyunlarının filme alınmasını sağlamak olduğunu söylemiş, Yüksek Maarif Vekâletinin en kısa sürede oyunları filme almasını temenni etmiştir.

6. Ozanoğlu, İhsan. "Sepetçioğlu", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.2, 1944, s.6-7.

Ozanoğlu yazısında Sepetçioğlu Osman Efe'nin özgeçmişine, Sepetçioğlu türküsünün hikâyesine ve türkü metnine yer vermiştir.

7. Yüksel, Gülşah. "Karadeniz'de Bir Zeybek Oyunu Sepetçioğlu", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*", C.7, S.2, 2010, s.1085-1095.

Yüksel makalesinde halk edebiyatının bir boyutunu oluşturan halk oyunlarının hikâyeleriyle birlikte geçmişte yaşanan olaylar hakkında bilgi içerdiklerini söylemiş, Kastamonu'nun zeybek formundaki halk oyunu olan Sepetçioğlu'nu ele almıştır.

Makalede Sepetçioğlu oyununun doğuş hikâyesi hakkında farklı varyantlar karşılaştırılmış, tarihî-coğrafî yöntem kullanılarak anlatının ilk şeklinin yer ve zamanın belirlenmesi amaçlanmıştır.

"Sepetçioğlu Hikâyesi" adlı başlıkta Sadi Yaver Ataman'ın 1967 ve 1973 il yıllıklarındaki hikâye metnine yer verilmiştir. "Sepetçioğlu Türküsü" adlı başlıkta Sepetçioğlu türküsünün metnine yer verilmiştir. "Sepetçioğlu Oyunu" başlığı altında Sepetçioğlu oyununun figürleri sıralanmıştır. "Sepetçioğlu Oyununda Giyim" başlığı altında Sepetçioğlu oyununda giyilen kadın ve erkek giysileri tanıtılmıştır. "Sonuç" başlığında ise Sepetçioğlu türküsü ve oyununun halkın karakteristik özelliklerini yansıttığını belirtilmiştir.

2.14.4. Bildiriler

Bu konuda basılmış bir bildiri tespit edilememiştir.

2.15. Halk Müziği

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "O. Halk Müziği" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Halk Müziğinin Özellikleri

200 Türler

300 Halk Çalgıları

2.15.1. Kitaplar

1. Şenel, Süleyman. *Kastamonu'da Âşık Fasılları Türler/Çeşitler/Çeşitlemeler*, 2 C.,Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları, 2007, 758 s.

Eserin birinci cildi şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm-Âşık Faslı Tabiri ve Kastamonu'da Âşık Fasıllarının Ana Hatları; İkinci Bölüm: Âşıklık Geleneğinde Musiki Bazı Geleneksel Deyimler-Teknik Kavramlar ve Âşık Repertuarına Genel Bir Bakış; Üçüncü Bölüm: Tür Kavramları ve Âşıklık Geleneğinde Türler, Çeşitler, Çeşitlenmeler; Dördüncü Bölüm: Kastamonu Âşık Fasıllarında Türler, Çeşitler, Çeşitlenmeler.

İkinci cilt şu bölümlerden oluşmaktadır: Notalar; Ek Notalar; Notaların Bilgi Fişleri; Dizinler.

Süleyman Şenel'in "Kastamonu'da Âşık Fasılları Türler/Çeşitler/Çeşitlemeler"adlı eseri Kastamonu ve çevresi âşıklık geleneğini özellikle musiki ve edebiyat ile musiki yönünden ele alan tek kaynaktır. Eserin editörlüğü ve raportörlüğü Nail Tan tarafından yapılmıştır. Eser iki ciltten oluşmaktadır.

Yazar, kitabın yazılış amacını önsözde şöyle açıklar:

> …Biz, bu kitapta Kastamonu ve çevresi âşık musikisinin sözlü ve kayıtlı son tanıklarını çeşitli arşivlerden sağlamış; âşıklık geleneği içindeki musiki konusunu genel bir bakışla ele alan; ülke bazında, âşık sanatının ana hatlarını belirlemeyi ve bilhassa edebiyat-musiki münasebetlerini ön plana çıkarmayı amaçlayan karşılaştırmalı ve bol notalı bir inceleme sunuyoruz. Başka bir deyişle; en az yarım yüzyıl öncesinden çeşitli arşivlere girmeye başlayan ve son derece dağınık bir halde raflarda ve dolaplarda saklanan Kastamonu ve çevresinden derlenmiş âşık sanatı ürünlerini; varlığını toplum hafızasında kısmen de olsa sürdüren âşık sanatı ürünleriyle buluşturarak bu kitapta harmanlamış oluyoruz (Şenel, C.1, 2007).

Birinci ciltte yer alan ilk üç bölümde âşıklık geleneğinin ana hatları belirlenmiştir. Bu bölüm âşıklık sanatına genel bir bakış ve konuya giriş niteliğindedir. Özetle yazar, ilk üç bölümde dördüncü bölümde yer alan "Kastamonu Âşık Fasıllarında Türler, Çeşitler, Çeşitlenmeleri Repertuar Elamanları ve Müzikal Biçimler"

konusuna okuyucuyu hazırlamayı hedeflemiştir. Bu çerçevede dördüncü bölümde "Kastamonu Âşık Fasıllarında İcra Edilen Eserler" bulunmaktadır. Bu eserler tümdengelim metodu ile incelenmiş ve müzikal özellikleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümün ardından "Ekler" kısmında dört adet anlatı örneğine yer verilmiştir. Bu anlatı örnekleri "Hürma Hanım Hikâyesi", "Beyböyrek Hikâyesi" ve diğer ikisi "Köroğlu Hikâyesi"dir. Birinci cildin sonunda "Kaynakça" ve "Dizin" yer almaktadır.

Bu çalışma tek başına bir musiki çalışması değildir. Âşık edebiyatı ve âşık musikisini bir bütün olarak ele alan bir çalışmadır. Bu yönü ile de disiplinlerarası bir çalışma ürünüdür.

2. Şenel, Süleyman. *Mûsikîli Arzu-Kamber Hikâyesi (Taşköprü Ağzı)*, İstanbul: Milenyum Yayınları, 2002, 53 s.

Süleyman Şenel'in "Mûsikîli Arzu-Kamber Hikâyesi (Taşköprü Ağzı)" adlı eseri Giriş; Metinde Kullanılan Çeviri Yazı [Transkripsiyon] İşaretleri; Derleme Bilgi Fişi; Arzu Kamber Hikâyesi ve Ezgili Mâniler kısımlarından oluşmaktadır.

Yazar, konu edindiği Mûsikîli Arzu Kamber Hikâyesini Kastamonu'nun Taşköprü İlçesi'nde 1986 yılında Taşköprülü Fikriye Yurtseven'den ses kayıt cihazıyla derlemiştir. Kaynak kişi anlatıyı hiçbir yazılı kaynaktan ve herhangi bir çalgıdan faydalanmadan seslendirmiştir.

Şenel kitabın yazılış amacını ön sözünde şöyle açıklar:

> Arzu ile Kamber, sevgisinin ölümsüz gücünü, vefa duygusunu ve sadakati en güzel işleyen hüzünlü bir aşk hikâyesinin iki kahramanıdır. Ve halk yaşantısından derin izler taşıyan bu aşk hikâyesi, meçhul halk sanatkârlarının dilinde yüzyıllardır dolaşarak varlığını sürdürmektedir. Bu küçük kitaba, Taşköprü ağzı bir çeşitlemesi ile konu olan ve günümüze değin onlarcası tespit edilen "Arzu-Kamber hikâyeleri, Türk dünyası kültürel anlatı repertuarının da en yaygın örneklerinin başında gelir. Ve bu zengin kültürel anlatı ürünlerinin, ulusal kültür-sanat hayatımıza kazandırılmasının büyük önemi vardır.
> Bu düşüncelerden hareketle, çiçeği burnunda bir Konservatuar mezunu iken derlediğim (Temmuz/1986) ve yazıya aktararak yayına hazırladığım bu halk hikâyesi, aradan on beş yıl geçtikten sonra, okuyucunun eline ulaşıyor (Şenel, 2002).

Giriş bölümünde yazar, halk ağzında yaşayan edebi metinlerin "güfte" ve "melodi" unsurları ile birlikte "dil" ve "ağız" unsurlarını da bünyelerinde taşıdıklarını belirtmişve edebiyat dil ve musiki sahalarının işbirliği içerisinde çalışma gerektirdiğini vurgulamıştır. Ayrıca anlatı içindeki musiki unsurların önemine dikkat çeken Şenel, metni yazıya aktarırken değişiklik yapmadan vermiş ve mahallî ağzı korumak için çeviri yazı işaretlerinden faydalanmıştır.

2.15.2. Tezler

1. Şenel, Süleyman. *Kastamonu Yöresi Âşık Musikisi Tür ve Biçimleri*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi, 1992, İX+540 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Âşıklık Geleneği, Üçüncü Bölüm: Âşıklık Geleneğinde Musiki ve Âşık Repertuvarına Topografik Bir Bakış; Dördüncü Bölüm: Tür Kavramları ve Âşıklık Geleneğinde Türler; Beşinci Bölüm: Kastamonu Yöresi Âşık Faslında Türler- Çeşitler ve Biçimleri; Sonuçlar ve Öneriler; Kaynaklar; Notalar; Ekler (Notalar); Ezgilerin Bilgi Fişleri; Birinci Mısrasına Göre Ezgilerin Alfabetik Dizini.

Şenel tezinde tarih boyunca siyasi ve idari merkezlerden biri olan Kastamonu'nun Âşıklık geleneğinin de canlı bir şekilde yaşatıldığı önemli bir şehir olduğunu belirtmiş; çalışmasında Kastamonu âşıklık geleneği ve musikisini ele almıştır.

Şenel tezi hazırlamaktaki amacını şu şekilde ifade etmiştir:

> Biz bu çalışmada, musiki malzemelerini muhtelif arşivlerden sağlanmış; âşıklık geleneğinde musiki konusunu genel bir bakışla ele alan; ülke bazında, âşık sanatının ana hatlarıyla belirlemeyi ve bilhassa edebiyat-musiki münasebetlerini ön plana çıkarmayı amaçlayan bir inceleme sunuyoruz… Bu çalışma, yaklaşık çeyrek asır önce son temsilcilerini yitiren Kastamonu ve yöresinin âşık sanatını ve âşık fasıllarında icra edilen türlerini açığa çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır… Bu çalışma ayrıca, günümüz araştırmacılarına, yurdumuzda günden güne tükenen âşık sanatının, zaman geçirilmeden araştırılarak gelecek kuşaklara kazandırılması mesajını iletmeyi de amaçlamaktadır. (Şenel,1992, s.ii)

Bu tez çalışması çeşitli arşivlerde bulunan materyallerden yararlanılarak hazırlanmıştır. Çalışmada çeşitli tarihlerde çeşitli kurum ve şahıslar tarafından

yapılmış müzikal kaynaklar kullanılmıştır. Bu kurumlar Ankara Devlet Konservatuarı, TRT Müzik Dairesi, İstanbul Radyosu, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü arşivi, Kastamonu Müzesi arşivi ve bazı özel arşivlerdir.

Metin içinde kullanılan ezgilerin çoğu yazar tarafından notaya alınmıştır. Kastamonu yöresi âşık fasıllarında icra edilen âşık musiki türleri tümdengelim metoduyla incelenerek müzikal özellikleri belirlenmiştir. Çalışma tek başına bir musiki çalışması değildir. Âşık edebiyatı ve âşık musikisini ele alan bölgesel bir çalışmadır. Bununla birlikte âşıklık geleneğinin musiki yönü özellikle öne çıkmıştır.

Tez beş bölümden oluşmaktadır. Fakat çalışma genel olarak iki bölüm olarak düşünülmüştür. "Giriş", "Âşıklık Geleneği", "Âşıklık Geleneğinde Musiki ve Âşık Repertuvarına Topografik Bir Bakış" ve "Tür Kavramı ve Âşıklık Geleneğinde Türler" başlıklı ilk dört bölümde âşıklık geleneğinin tarihsel süreci verilmiş ve ana hatları belirlenmiştir. "Kastamonu Yöresi Âşık Faslında Türler- Çeşitler ve Biçimleri" adlı beşinci bölümde ise Kastamonu yöresi âşık meclislerinde yer alan âşık fasılları ve bu fasıllarda icra edilen âşık musikisi türleri, biçimleri ve diğer repertuvar elemanları incelenmiştir.

2.15.3. Makaleler

1. Ataman, Sadi Yaver. "Kastamonu Türküleri", *Türk Folklor Araştırmaları*, S.167, 1963, s.3087-3089.

Ataman makalesinde Kastamonu halk musikisi içinde önemli yeri olan Gökçeoğlu türküsü, Çırdak türküsü, Beyler Bahçesi türküsü ve Topal Koşma türküsünün hikâyelerine ve sözlerine yer vermiştir.

Yazar makalede Kastamonu halk musikisinin genel özelliklerine değinmiş, Kastamonulu Kemâli, Âşık Yorgansız Hakkı Çavuş, Mümin Meydâni gibi önemli saz şairlerinin eserlerine Kastamonu halk musikisinin içinde rastlanılmaması karşısında duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Makalenin son kısmında ise Aşıklı Sultan Türbesi hakkında menkıbeye yer verilmiştir.

2. Çolakoğlu Sarı, Gözde. "Batı Karadeniz Folklorunun Temsilinde Yaylı Bir Çalgı Tırnak Kemane", *SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi,* S.10, 2017, s.115-125.

Çolakoğlu Sarı makalesinde Türkiye'de Kastamonu başta olmak üzere Zonguldak, Bartın ve Karabük'te çalınan, bölgeye özgü bir çalgı olan tırnak kemaneyi yöre kültürünün bir ögesi olarak aynı zamanda icra tekniği ve eşlik ettiği yöresel halk müziği türlerini de göz önüne alarak incelemiştir.

Yazar özellikle Şenpazar, Azdavay, İnebolu, Safranbolu ve Cide'de icra edilen tırnak kemane hakkında fazla tarihi belge bulunmadığını, bu çalgıyla ilgili bilginin sadece anı kitapları, müzik ve fotoğraf arşivleriyle sınırlı olduğunu belirtmiş, bunun sebebini ise tırnak kemanenin halk arasında ve eğitim düzeyi çok yüksek olmayan bir çevrede çalınması ile açıklamıştır.

Çolakoğlu Sarı makalesini çoğunlukla 2007 yılında Kastamonu'nun Şenpazar ve İnebolu ilçelerinde gerçekleştirdiği alan çalışmasında elde ettiği verilerden oluşturmuştur. "Kastamonu'da Tırnak Kemane İcrası" başlığı altında Kastamonu'nun sahil ve sahile yakın ilçeleri Cide, Şenpazar, Doğanyurt, İnebolu ve Abana'da ayrıca Zonguldak, Bartın ve Karabük'te tırnak kemaneye köçeklerin de eşlik ettiğini ve bu çalgının düğünlerin vazgeçilmez unsuru olduğunu belirtmiştir. "Tırnak Kemane'nin Yapısal Özellikleri" başlığı altında ise İnebolu ve Şenpazar'da kemane icracıları Mehmet Çelikel ve Mustafa Özkan'dan derlediği kemanenin yapım tekniklerini ele almıştır.

2.15.4. Bildiriler

1. Dinçer, Zehra, Sazak, Nilgün ve Kayaoğlu Furkan. "Kastamonu Düğünlerinin Vazgeçilmezi; Köçekçe Havalarının Derlenmesi", *II. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi,* (26-28 Eylül 2016, Muğla), Muğla: Müzik Eğitimi Yayınları, s.371-384.

Dinçer, Sazak ve Kayaoğlu bildirilerinde köçek havalarının Kastamonu yöresinin ve Kastamonu düğünlerinin vazgeçilmezi olarak yaşatıldığını söylemiş, Kastamonu müzik kültürü için önemli olan köçekçe havalarını derlemek, tanıtmak, düğünlerdeki kullanımını belirlemek ve toplumdaki yerini göz önüne sermeyi amaçlamışlardır.

Bildiride etnografik araştırma yöntemi kullanılarak Abana, Bozkurt, Taşköprü, Şenpazar, Azdavay, Cide ve İnebolu düğünlerinde köçek havaları derlenmiş, köçekçe havalarını icra eden yirmi dört kişi ile görüşülerek bu kişilere mesleğiyle ilgili sorular yöneltilmiştir. Ayrıca bildiride görüşme yapılan kişilerin ilçelere göre dağılımı gösteren tabloya yer verilmiştir.

"Bulgular ve Yorum" adlı ana başlık altında araştırmanın alt problemleri üç alt başlıkta değerlendirilmiştir. "Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular" adlı ilk başlıkta Kastamonu köçek havalarını icra eden sanatçıların özellikleri sanatçı isimlerine göre incelenmiştir. "İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular" adlı ikinci başlıkta bu havaların icrasında kullanılan çalgılar ve özelliklerine yer verilmiştir. "Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular" adlı başlık altında ise köçek takımlarının düğünlerde icra ettikleri on üç hava sıralanmış, "Şu Cide'nin Çeşmesi", "İnebolu'dan Kum Gelir" adlı türkülerin analizi ve notalarına yer verilmiştir. "Sonuç ve Öneriler" başlığı altında görüşmelerden elde edilen sonuçlar üç madde hâlinde ve öneriler iki madde hâlinde sıralanmıştır.

2.16. Giyim-Kuşam-Süslenme

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "P. Giyim-Kuşam-Süslenme" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Çocuk Giyimi

200 Erkek Giyimi

300 Kadın Giyimi

400 Günlük Giyim

500 Törenlerle İlgili Giyim

600 Meslekler ve Yaş Gruplarına Göre Giyim

700 Süslenme

2.16.1. Kitaplar

Bu konuda herhangi bir kitap çalışması tespit edilememiştir.

2.16.2. Tezler

1. Özkahveci, Gülşen. *Kastamonu İli Merkez El Örgüsü Patik Motiflerinin Giysi Tasarımlarına Uygulanması*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yüksek Lisans Tezi, 2001, XİV+285 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar; Üçüncü Bölüm: Materyal ve Yöntem; Dördüncü Bölüm: Araştırma Bulguları ve Tartışma; Beşinci Bölüm: Sonuç ve Öneriler; Kaynakça.

Özkahveci, tezinde Anadolu el sanatları içinde geçmişten günümüze devam eden ve geleneksel giyim kültürümüz içinde önemli bir yeri olan el örgüsü patik ve çorapları ve bu ürünlerdeki motiflerin giysi tasarımlarında kullanılabilirliğini ele almıştır. Yazar günümüzde kırsal kesimde kadınlar tarafından yapılan bu el örgüsü çorap ve patiklerin her geçen gün unutularak yok olduğunu, bununla birlikte köyden kente göç, kız alıp verme ve iletişime bağlı olarak etkileşimin artması nedeniyle patiklerin motif, renk ve kompozisyonlarında yöresel özelliklerin kaybolduğu tespitinde bulunmuştur.

İncelememize konu olan bu tez "Giyim Endüstrisi ve Giyim Üretimi Bölümü sanatta yüksek lisans tezi" olarak hazırlanmış olup, çalışma yöntemi bu disipline göre belirlenmiştir. Fakat örgücülük sanatı geleneksel el sanatların çalışma konusu içinde de önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu nedenle teze çalışmamızda yer verilmiştir.

Araştırmada snowball yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri inceleme formları ve kataloglama yoluyla sağlanmış olup, yöresel bilgiler kaynak kişi künyesi görüşme tekniği ile doldurulmuştur. Araştırmada konu, Kastamonu ilinde yapılan otuz beş

patik örneğiyle sınırlandırılmıştır. Bunun yanında fotoğraflama tekniği kullanılarak motiflerin çizimleri yapılmış ve motiflerden hareketle günümüz modasına uygun tasarımlar hazırlanmıştır.

Tez beş bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölüm olan "Giriş"te araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılığı ile araştırmada kullanılan kavramlar açıklanmıştır.

"Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar" adlı ikinci bölümde araştırma yapılan ilin tarihi, coğrafi, ekonomik yapısı ile toplumsal ve kültürel yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. "Materyal ve Yöntem" adlı üçüncü bölümde araştırmada kullanılan yöntem ve araştırmanın materyali açıklanmıştır. Bölümde, ayrıca örgü hakkında genel bilgilere ve sınıflandırmalara da yer verilmiştir. "Araştırma Bulguları ve Tartışma" adlı dördüncü bölümde araştırmada elde edilen el örgüsü patiklerin gözlem fişleri ve teknik çizimleri yer almaktadır. "Sonuçlar ve Öneriler" adlı beşinci bölümde ise yapılan araştırmanın sonuçları verilmiş, bu sonuçlara göre çeşitli öneriler sunulmuştur.

2. Özkan, Sema, *Kastamonu İli Azdavay İlçesinde Kadın Giyimi Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1996, Vİİİ+76 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Kaynak Araştırması; Üçüncü Bölüm: Materyal ve Metot; Dördüncü Bölüm: Araştırma Sonuçları ve Tartışma; Beşinci Bölüm: Öneriler; Kaynaklar; Ekler.

Özkan tezinde geleneksel giysilerini ve giyim tarzlarını günümüze kadar koruyabilen ve günümüzde de sürdüren yörelerimizden olan Azdavay ilçesinde kadın kıyafetlerini ele almıştır. Çalışmada, geçmişte ve günümüzde kullanılan geleneksel kadın giyim elemanları belirlenmiş, özellikleri ve kullanım alanlarıyla tarihsel süreç içinde kıyafetlerde meydana gelen değişimler incelenmiştir.

Yazar çalışmada Azdavay ilçesi ve köylerinde sandıklarda saklanan yöresel giysilerin ortaya çıkarılması, günümüzde kullanılan geleneksel giyim elemanlarının

tespiti ve bu elemanların başa, içe, dışa, ayağa giyilenler ile giysileri tamamlayıcı aksesuarlar olarak gruplandırılmasını ve incelenmesini amaçlamıştır.

Çalışma kapsamında, Azdavay ilçe merkezi ve on beş köyünde alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan önce kaynak taraması yapılmış, çalışılacak köyler Tarım İlçe Müdürlüğü ve Halk Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği hâlinde belirlenmiş, bu köylerde yaşayan iki yüz yirmi kişi üzerinde örneklem yöntemiyle derleme çalışması gerçekleştirilmiştir. Böylece geçmişte kullanılan geleneksel kıyafetler ve günümüzde kullanılan kıyafetler belirlenmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında yirmi bir sorudan oluşan bir anket çalışması da uygulanmıştır. Alan çalışması kapsamında giyim elemanları ayrıntılı şekilde fotoğrafla belgelenmiştir.

Tez beş bölümden oluşturulmuştur: "Giriş" bölümünde giyim ve giysi kavramlarının ortaya çıkışı ve tarih boyunca Türklerin giyim kültürü üzerine kısa bilgi verilmiştir. "Kaynak Araştırması" adlı ikinci bölümde giyim konusunda Anadolu'nun değişik yörelerinde, farklı zamanlarda yapılmış kaynakların özetine yer verilmiştir. "Materyal ve Metod" adlı üçüncü bölümde araştırmanın materyali ile araştırma ve tez yazımı boyunca izlenen metot açıklanmıştır. "Araştırma Sonuçları ve Tartışma" adlı dördüncü bölümde geçmişte kullanılan geleneksel giyim elemanları ve günümüzde kullanılan geleneksel giyim elemanları sınıflandırılmış ve bu giyim elemanları ülkemizin farklı yörelerindeki örnekleri ile karşılaştırılmıştır. Araştırma kapsamında tespit edilen kıyafetler katalog düzeninde verilmiştir. Katalogda kıyafetin yerel adı, yapıldığı malzeme, ne amaçla giyildiği, nasıl elde edildiği, kaç yıllık olduğu, sahibinin adı ve bulunduğu yerin bilgileri verilmiştir.

"Öneriler" bölümünde ise yazar, yörede geleneksel giyilmesine paralel olarak el dokumacılığının halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılan bir sanat dalı olduğu tespitinde bulunmuştur. Yörede tanıtımın artırılarak ev pansiyonculuğu gibi faaliyetlerin yapılmasının, yeni pazar olanakları doğmasını sağlayacağını böylelikle el dokumacılığının yeniden canlanabileceğini belirtmiştir.

2.16.3. Makaleler

1. Eray, Fatma. “Giyim Kuşam ve Elişleriyle Ünlü Bir Şehrimiz: Kastamonu’da Geleneksel Kadın Giyimleri”, *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S.25, 1995, s.47-48.

Eray makalesinde Kastamonu’da kadın giyimlerinin biçim ve renk açısından zengin bir görünümünde olduğun söylemiş, kadın giyimlerini “Başa Giyilenler”, “İçe Giyilenler”, “Üste Giyilenler”, “Ayağa Giyilenler” başlığı altında sınıflandırılmış ve giyim-kuşam unsurlarından örnekler vermiştir.

2. Erdoğdu, Ata. “Kastamonu’da Giyim Kuşam”, *81 İlde Kültür ve Şehir Kastamonu*, 2018, s.178-193.

Erdoğdu yazısında Kastamonu ve ilçelerinde değişik biçimlerde birçok kıyafet bulunduğunu, bu kıyafetlerin sahilde ve iç kısımlarda farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Ayrıca sahilde de bölüm bölüm farklılıkların olduğuna dikkat çeken yazar, özellikle Azdavay, Cide ve Şenpazar kadın kıyafetlerinin Kastamonu’daki üç farklı kültür kuşağını yansıttığını ifade etmiştir.

Yazar Kastamonu kadın kıyafetlerini iş yaparken giyilen günlük giyecekler, düğün bayram gibi özel günlerde giyilen kıyafetler ve pazar kıyafetleri gibi bölümlere ayrıldığını, bu kıyafetlerin bir bölümünün yörede dokunduğunu söylemiştir.

Erdoğdu yazısının birinci kısmında Daday, Azdavay ve Pınarbaşı, Şenpazar, Cide, Çatalzeytin, Tosya ilçeleri ile Araç’ın Boyalı yöresinde giyilen kadın kıyafetlerinin özelliklerini ve kullanım zamanlarını ele almış, yazının ikinci kısmında ise Kastamonu yöresinin geçmişte ve günümüzde giyilen kıyafetlerini “İç Giyim” ve “Dış Giyim” ana başlıkları altında incelemiştir. “İç Giyim” başlığı altında gömlek, iç yeleği, küstü, don ve şalvarlar ile fanila-dekolte-etek “Dış Giyim” başlığı altında ise entari, kuşaklar, baş örtüleri, önlükler incelenmiştir. Yazının son kısmında “Erkek Kıyafetleri” başlığı altında erkek giyiminin özellikleri anlatılmıştır.

3. Özus, E. Elhan, Erden, Filiz, Tufan, Filiz. “Kastamonu Geleneksel Kadın Giysileri”, *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, S.4, 2015, s.608-623.

Kastamonu geleneksel kadın giysileri üzerine yapılan bu çalışmada yazılı kaynaklardan faydalanılmış ve çalışma alan araştırmasıyla tamamlanmıştır. Tosya ilçesi Küçüksekiler köyünde yapılan alan araştırmasında elde edilen fotoğraflar yazıda paylaşılmıştır.

Köy halkı tarafından sandıklardan çıkarılan entari, gömlek, üç etek, delme çarpana, tosya kuşağı, salta, taç çeki, tenge, perşan, yemeni, al yeşil ve çardan oluşan tam takım bir gelin kıyafetini oluşturan giysiler tek tek açıklanmış ve elde edilen görüntülere makalede yer verilmiştir. Küçüksekiler köyünde yapılan araştırma ve yazılı kaynakların yardımıyla yöreyi temsil eden geleneksel gelin kıyafeti belirlenmiş ve üzerinde çalışılmıştır.

4. Sarıoğlu, Halide. "Tosya'dan (Kastamonu) Kadın Kıyafeti Geleneği", *Türk Halk Kültüründen Derlemeler*, 2007, s.201-203.

Sarıoğlu makalesinde kadınlara ait giyim kuşam özelliklerinin her zaman erkeklere göre daha fazla çeşitlilik gösterdiğini söylemiş, Tosya'nın kadın kıyafeti geleneğini yok olmadan belgelemeyi amaçlamıştır. Yazar, 1988 ve 1994 yıllarında yörede yaptığı inceleme ve görüşmelerden yola çıkarak Tosya ilçesinin geleneksel kıyafetleri ve kıyafetlerin tamamlayıcısı olan takıları çizim ve fotoğraflarıyla tanıtmıştır.

Makalede "Kıyafet Çeşitleri" başlığı altında bindallı, üç etek, şalvar-cepken, giysilerinin biçimsel özellikleri ve giyilme şekilleri hakkında bilgi verilmiştir. "Baş Süslemesi" adlı ikinci başlıkta fes, sakal ve çatkı unsurlarının giyim şekli ve özellikleri tanıtılmıştır.

5. Yıldız, Selma. "Biz Bize", *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.1, 1974, s.18-20.

Yazıda Tosya'daki giyim özellikleri "Yaşa Göre Elbise, Kız ve Erkek Çocuk Kıyafetleri, Elbiselerin Renkleri" ile "Modanın Hâkimiyeti" alt başlıklarında ele alınmış, giyim kuşamda görülen değişme Tosya özelinde anlatılmıştır.

2.16.4. Bildiriler

1. Demirel Akgül, Nuray. "Giyim Kuşamda Bir Gelenekli Yaşam Örneği- Azdavay", *Uluslararası Taşköprü Pompeipolis Bilim Kültür Sanat Araştırmaları Sempozyumu,* (10-12 Nisan 2017, Taşköprü), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s. 2310-2326.

Demirel Akgün bildirisinde Kastamonu il merkezinde geleneksel giyimin bırakılmasına rağmen Azdavay, Pınarbaşı gibi ilçelerinde geleneksel giyim özelliklerinin devam ettiğini söylenmiş, Azdavay ilçesi kadınlarının geleneksel giysilerinin incelenmesi bilimsel tekniklerle analiz edilmesi ve kültürel etkileşimin değerlendirilmesini amaçlamıştır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemi, veri toplama tekniği olarak ise gözlem ve doküman incelenmesi ile yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Azdavay ilçesi köylerinde yapılan sözlü tarih çalışmasının sonuçları değerlendirilmiştir.

Bildirinin "Giriş" adlı birinci bölümünde gelenekselliğin günümüzdeki durumu ve giyim kuşama yansımaları ele alınmıştır. "Yöntem" adlı ikinci bölümde araştırmada izlenilen yöntem ve tekniklere yer verilmiştir. "Verilerin Değerlendirilmesi" adlı üçüncü bölümde kaynak kişilerin gelenekselliğine, giyim tarzına, Azdavay'a dair görüşleri doğrudan verilmiş, Azdavay yöresine ait takke, önbezi, kuşak yapımı ile bu giysilerin yörede kullanımı anlatılmıştır. "Sonuç" kısmında ise araştırmalardan çıkarılan sonuçlara yer verilmiştir ve öneriler madde hâlinde sıralanmıştır.

2. Eray, Fatma, Yüceer, Halime ve Çoruh, Esen. "Kastamonu Yerel Dokumalarının Hazır Giyim Sektörü'nde Kullanılabilirliğinin İncelenmesi", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.346-353.

Eray, Yüceer Aslan ve Çoruh bildirilerinde tarihi çok eskilere ve tamamen el işçiliğine dayanan Kastamonu yerel dokumalarının günümüzde çevre bilinci ile gelişen doğallık kavramını günlük yaşama sokmak ve bu dokumaların hazır giyim sektöründe kullanılabilirliğinin tespitini amaçlamışlardır.

Bu kapsamda Kastamonu Valiliği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı El Dokuma Atölyelerinde pamuk menşeli elyaflardan dokunan farklı kalınlıktaki üç yerel dokuma (kibrit çöpü desenli ön bezi, düz kırmızı dokuma ve çubuk desenli dokuma) laboratuar ortamında çekme testi ve renk haslığı, testlerine tabi tutulmuştur. Çekme ve renk haslığı değerlerinin tablo olarak verildiği bildiride, sonuç olarak söz konusu yerel dokumaların hazır giyim üretimi için uygun olabileceği sonucuna varılmıştır.

3. Erdem, Şakir. "Kastamonu İlinde Geleneksel Kadın-Erkek Kıyafetleri", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.546-557.

Erdem bildirisinde geleneksel giysilerini ve giyim tarzlarını günümüze kadar koruyabilen ve günümüzde de sürdüren, ayrıca tarihte önemli bir dokumacılık merkezi olan Kastamonu'da yöresel kadın ve erkek giysilerinin tespiti, tanıtılması ve günlük hayattaki yerinin belirlenmesini amaçlamıştır.

Yöresel giyimde sahil kesiminde ayrı, iç kesimde ayrı, sahilde de kısım kısım farklılıklar olduğuna dikkat çeken yazar; özellikle Azdavay, Şenpazar ve Cide ilçelerinde giyilmekte olan kadın kıyafetlerinde bu farkların ortaya çıktığını belirtir.

Literatür tarama metodu kullanarak oluşturduğu bildirisinde, kadın ve erkek kıyafetlerini sırasıyla başa giyilenler, vücuda giyilenler, ayaklara giyilenler ana başlığı altında içten dışa doğru giyilenler olarak tasnif etmiştir.

4. Kuru, Songül. "Kastamonu Yöresi Geleneksel Kadın Giyiminin Geleneksel Anadolu Kadın Giyimi İçindeki Yeri", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.540-545.

Kuru bildirisinde zengin ve geniş bir giysi kültürü yelpazesine sahip olan, Anadolu geleneksel kadın giyimleri arasında önemli bir yer tutan geleneksel kıyafetin hâlâ kullanıldığı Kastamonu'yu ele almıştır.

Yazar Kastamonu yöresi kıyafetlerinde ilçeler ve köyler arasında görülen kıyafetleri iş yaparken giyilen günlük kıyafetler, pazar yerine giderken giyilen pazar kıyafetleri, düğün, nişan, bayram ve benzeri özel günlerde giyilen kıyafetler olarak üç gruba ayırmıştır.

Kadın kıyafetlerini içe giyilenler ve dışa giyilenler olmak üzere tasnif eden yazar, bu kıyafetlerin farklı ilçelerde hangi isimlerle adlandırıldıkları ve ilçeden ilçeye gösterdiği renk ve aksesuar çeşitliliğini incelemiştir.

5. Özbağı, Tevhide ve Kurt, Gülten. "Kastamonu İli Azdavay İlçesinde Kullanılan Kadın Takkeleri (Başlıkları)", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005 s.532-539.

Özbağı ve Kurt bildirilerinde Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleriyle birlikte Orta Asya'da göçebe hayatı yaşayan toplumların giyim kuşamlarında önemli bir yer tutan başlıkları incelemişlerdir. Kastamonu ilinin Azdavay ilçesine bağlı Başören, Başakçay, Kırmacı, Evlek, Gültepe, Kozluveren, Ahad köylerinde yaşayan bazı kadın ve kızların, günlük ve özel günlerinde geleneksel kıyafetlerinin tamamlamacısı olarak kullandıkları başlıklar yörede "takke" olarak adlandırılmaktadır. Yöreye özgü bir baş süslemesi olan bu kadın takkeleri, Kastamonu el sanatları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Özbağı ve Kurt bildirilerinde, Azdavay ilçesi Başören köyünde tespit ettikleri kadın takkelerini işleme teknikleri ve motifler bakımından incelemişlerdir.

6. Tağı, Sema ve Aydın Ayşem. "Kastamonu'da Geleneksel Kadın Giysileri", *38. ICANAS Bildirileri Maddi Kültür Kitabı,* Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, (10-15 Eylül 2007, Ankara), C.3, s.1311-1323.

Tağı ve Aydın bildirilerinde ülke genelinde geleneksel giyim özelliklerinin günümüzde çağın şartları gereği değişikliğe uğradığını söylemiş, bununla birlikte Kastamonu'nun Azdavay, Pınarbaşı, Şenpazar gibi ilçelerinde geleneksel giyim özelliklerinin kadınlar tarafından sürdürüldüğü, Daday, İnebolu, Abana, Cide, Tosya

gibi ilçelerinde ise geleneksel giyimin bırakılmasına rağmen ön bezi, kuşak, başlık gibi unsurlara rastlandığını belirtmiştir.

Araştırma kapsamında Kastamonu iline bağlı Azdavay ilçe merkezi ve on beş köyü, Daday ilçe merkezi ve dört köyü, Pınarbaşı ilçe merkezi ve üç köyü ile Şenpazar ilçesinin Azdavay'a komşu olan iki köyünde kadın giyim elemanları derlenmiş ve yörede yapılmış diğer araştırmalardan faydalanılarak bildiri oluşturulmuştur.

Bildiride geleneksel giyim elemanları "Başa Giyilenler", "İçe Giyilenler", "Dışa Giyilenler", "Ayağa Giyilenler" ve "Giyim Aksesuarları" başlıkları altında sınıflandırılarak incelenmiştir. Yazıda giyim unsurları fotoğraflanarak belgelenmiştir.

7. Zengingönül, Nuran ve Baysal, Müjgân. "Kastamonu Yerel Dokumaları ve Geleneksel Süslemelerin Çağdaş Giysi Tasarımına Yansımaları", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.451-462.

Zengingönül ve Baysal bildirilerinde geleneksel kültür varlıkları içinde yer alan Türk el sanatlarından günlük yaşamın vazgeçilmez unsurlarını üreten dokumacılık sanatını ve bu sanatın Kastamonu geleneksel süslemelerindeki yerini ele almışlardır.

Kastamonu'da bulunan yöresel el dokumaları, iğne oyaları ve yörede de uygulanan işleme sanatından çapraz ve verev hatlarla oluşturulan tek iğne (kanava) teknikleri yapılmıştır.

Çalışmada gözlem tekniği kullanışmış, gözlem formu ile yöresel inceleme yapılarak araştırma verileri toplanmıştır. Bu veriler doğrultusunda Kastamonu el dokumaları ve iğne oyalarından seçilerek, kanava işleme tekniği ile özgün giysi tasarımları yapılmış; bu tasarımlar kapsamında bir koleksiyon hazırlanmıştır. Bu tasarımlardan yedi parçası bildiride fotoğrafları ile yer almıştır.

2.17. Halk Sanatları ve Zanaatları

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "R. Halk Sanatları ve Zanaatları" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Yapım Tekniklerine Göre El Sanatları

200 Hammaddelerine Göre El Sanatları

300 Meslekler

400 Halk Resmi

2.17.1. Kitaplar

1. Abdulkadiroğlu Abdulkerim. *Kastamonulu Sanatçılar Albümü*, Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi, 2006, 227 s.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: Emrullah Demirkaya: Emrullah Demirkaya'nın Çocukluk Yılları, I. Dünya Savaşı Yıllarındaki Askerlik Hizmeti, Millî Mücadele Öncesi ve Millî Mücadele Dönemi, Cumhuriyetin İlanından Sonraki Yaşamı ve Eserleri ile Bazı Sure ve Tercümeleri; Mehmet Ali Özeflanili: Mehmet Ali Özeflanili'nin Kendi Elinden Çıkmış Eserleri, Mehmet Ali Özeflanili'nin Torunu Mustafa Özeflanili ile Yaptıkları Ortak Eserler, Mustafa Özeflanili'nin Kendi Eserleri, Atölyeden Çıkmış Olan Diğer Eserler, Kastamonu'da Ağaç Oymacılığının Geçmişe Dönük Eserlerinden Görüntüler ve Çeşitli Eserleri; Yavuz Küçükçavuş: Sanatçının Kitabe Türü Yazılarının Listesi; Çeşmeleri, Sahilleri, Havuzları, Fıskiyelerinin Listesi, Mezar, Türbe, Abide İşleri, Mihrab, Minber İşleri, Kuşak Yazıları Camilerle İlgili Diğer İşler ve Eserleri; Hakkı İnan: Kişisel Sergilerinin Tarihleri ve Yerleri, Seniha Ateşen'e Yazdığı Şiirleri ve Eserleri.

Abdulkadiroğlu eserinde Candaroğulları beyliğinden günümüze kadar yüzyıllar içinde değişik alanlarda birçok sanatçının yetiştiği Kastamonu'da dört farklı sanatçının yaşamını ve eserlerini ele almıştır. Bu sanatçılar şunlardır: Emrullah Demirkaya (1894-1992) Hattat, Hakkâk, Müzisyen ve Ressam; Mehmet Ali

Özeflanili (1917-1995) Nahhat (Ağaç Oyma Sanatçısı); Yavuz Küçükçavuş (1922-1996) Taş Ustası ve Hakkı İnan (1926-2006) Ressamdır. Ayrıca bu sanatçılar uğraştığı sanat dalında üstün başarılar göstermiş ve sanatları ile ülkemize mâl olmuş kişilerdir.

Albümde yer verilen resim, müzik, hat ve tezhip gibi sanatlar süsleme sanatlarının inceleme alanı olarak görülebilir. Fakat ahşap oymacılık ve taş ustalığı gibi "Geleneksel Halk Sanat ve Zanaatları"nı ve icra eden sanatçılar da yer almaktadır. Bu sebeple esere çalışmamızda yer verilmiştir.

2. Bektaşoğlu, Mustafa. *Hat Sanatı ve Tosyalı Hattatlar*, Ankara: İmaj İç ve Dış Ticaret A.Ş, 2005, 112 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Hat Sanatı, Yazı Çeşitleri, Hat Sanatı ile İlgili Bazı Deyim ve Terimler, Tuğra, Tuğra Metnini Oluşturan Bölümler, Hilye, Yazıların Güzellik Değerinin Kaynağı; İkinci Bölüm: Nasuh Efendi, Celaleddin Mehmet Efendi, Celalzade Mustafa Çelebi, Celalzade Salih Çelebi, Ebubekir Ratıp Efendi, Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Ali İrgi, Mustafa Fahri Efendi [Hacıbekiroğlu], Nazmi Bayrakdede, Hüseyin Avni Bazlamatçı, İsmail Süalp, Salahattin Polat, Ahmet Kutluhan, Mustafa Bektaşoğlu; Üçüncü Bölüm: Hat Eserleri.

Hat sanatı "El Sanatları Geleneği" alanında 01.0076 envanter numarasıyla Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanteri'nde yer almaktadır. Bu kitap da Tosya ilçesinde bu sanatı ele alan ilk ve tek kitap olması nedeniyle önem taşımaktadır. Bu sebeple çalışmamızda bu esere yer verilmiştir.

Eserin "Takdim" bölümü dönemin Diyanet İşleri Başkanı olan Tosyalı Ali Bardakoğlu tarafından kaleme alınmıştır. Bardakoğlu, mimariden yazma eserlere kadar Türk-İslam kültür ve medeniyetinde çok geniş bir kullanım alanı olan hat sanatını diğer sanat türlerinden ayıran en önemli farkın şekil ve anlam arasındaki uyum veya bir başka deyişle hat sanatının hem seyredilebilir hem de okunabilir olması özelliği olduğunun altını çizmiştir. Ayrıca Türk-İslam kültür mirasının yeni nesillere aktarılması ve benimsetilmesi açısından bu kitabın büyük önem taşıdığını belirtmiştir.

Bektaşoğlu ön sözde Kastamonu'nun Türkiye'de hat sanatının gelişme gösterdiği en önemli merkezlerden birisi olduğunu, Tosya ilçesinin ise en fazla hattat yetiştiren ilçelerin başında geldiğini belirtmiştir. "Hat Sanatı" adlı birinci bölümde Tosyalı hattatların biyografilerini kronolojik sıralama içinde vermiş ve bu sanatçıların eserlerini incelemiştir. "Hat Eserleri" adlı üçüncü bölümde ise ikinci bölümde biyografilerine yer verdiği sanatçılardan bazılarının on yedi adet hat çalışmasının fotoğrafı yer almıştır.

3. Kaykanacı (Bayram), Muammer. *İğne Oyası Teknikleri ve Kastamonu İğne Oyaları*, Ankara: MN Ofset Matbaacılık LTD.ŞTİ, 1992, VIII+123 s.

Kitap şu bölümlerden oluşmaktadır: Kastamonu Tarihi; Birinci Bölüm Genel Bilgiler: Oyanın Tanımı, Oyanın Tarihçesi, Oya Çeşitleri, İğne Oyasının Kullanıldığı Yerler, Kullanılan Yemenilerin Özelliği ve Kullanıldığı Yerler, Yemeni Örtme Şekilleri ve Anlamları; İkinci Bölüm Oyalarda Kullanılan Araç ve Gereçlerin Özellikleri: İpeğin Özelliği, Bükme İşi, İğnenin Özelliği, Oyaya Konulan Tel, Oyaya Konulan At Kılı, Oyada Kola; Üçüncü Bölüm: Yöre Ağzı ile Kullanılan Oya Terimleri ve Yapılışları, Oyanın Yapılma Tekniği ile İlgili Genel Bilgiler, Ara ve Kaya, Yemeni Oyaları İşlem Basamakları; Dördüncü Bölüm Kastamonu'da Yapılan Yemeni Oyalarının Yapma Tekniği, Oyaların Anlamları ve Çeşitlerinden Örnekler: Kadınlara Hitabeden Oya Çeşitleri, Erkeklerin Davranış ve Mesleklerini Anlatan Oyalar, Kadın-Erkek İlişkisini Anlatan Oyalar (İletişim aracı olarak), Tabiatın Simgesi Olarak Oya Çeşitleri, Günlük Yaşamı Anlatan Oyalar, Takıları Anlatan Oyalar; Beşinci Bölüm: Sözlük; Altıncı Bölüm: Kaynakça.

Muammer Kaykanacı (Bayram), eserinde Kastamonu'da İğne Oyacılığı'nın tarihini, teknik özelliklerini ve oyaların Kastamonu kültüründeki sembolik anlamlarını ele almıştır. Eser akademik bir çalışma olmamakla birlikte Kastamonu'da bu el sanatını konu edinen kitap bütünlüğünde ilk ve tek çalışmadır. Otuz yedi oya örneğinin bulunduğu kitap dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm "Genel Bilgiler" adı altında oyanın tanımı, oyanın tarihçesi, oya çeşitleri, iğne oyasının kullanıldığı yerler, kullanılan yemenilerin özelliği ve kullanıldığı yerler, yemeni örtme şekilleri ve anlamları başlıklarından oluşmaktadır.

İkinci bölüm “Oyalarda Kullanılan Araç ve Gereçlerin Özellikleri” ana başlığı altında ipeğin özelliği, bükme işi, iğnenin özelliği, oyaya konulan tel, oyaya konulan at kılı, oyada kola başlıklarını içermektedir.

Üçüncü bölüm “Yöre Ağzı” ile “Kullanılan Oya Terimleri ve Yapılışları”dır. Zürefa ve yapışı ile oyanın yapılma tekniği ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir.

Dördüncü bölüm “Kastamonu’da Yapılan Yemeni Oyalarının Yapma Tekniği, Oyaların Anlamları ve Çeşitlerinden Örnekler” ana başlığı altında kadınlara hitap eden oya çeşitleri, erkeklerin davranış ve mesleklerini, statüsünü anlatan oyalar, kadın-erkek ilişkisini anlatan oyalar (iletişim aracı olarak), tabiatın simgesi olarak oya çeşitleri, günlük yaşamı anlatan oyalar ve takıları anlatan oyalar alt başlıklarına yer verilmiştir.

Yazar kitabın ön sözünde günden güne unutulmakta olan ve Türk kadınının yaratıcılık gücünü ve ince zevkini ortaya koyan iğne oyalarının, sözsüz iletişimi sağlayan bir sanat dalı olduğunu ifade etmiştir. 1977 yılında başladığı kitap çalışmasında ele aldığı oya örneklerinin isimlerini yöre ağzına sâdık kalarak değiştirmeden kullanmıştır. Kitapta teknik çizimi bulunan oyalar elli, yüz yıl önce yapılmıştır. Kitabın sonunda bir yöre ağzı sözlüğü ve kaynakça bulunmaktadır.

4. Kazman, Süleyman. *Kastamonu Geçmiş Günler ve Küçük Sanat Hayatı*, Ankara: Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayınları, 1997, 207 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Dün ve Yarın Üzerine Düşünceler; Birinci Bölüm Giriş: Yol İzlenimleri; İkinci Bölüm Geçmiş Günler: Kastamonu, Tarihi, Tarihî Eserler, Halvet, Tekkeler, Ziyaretler (Yatırlar), Toplum Hayatı; Üçüncü Bölüm: Kastamonu Bakırcılığı, Döküm, Dökümde Kullanılan Aletler, Dökümde Kullanılan Malzemeler, Bakır Döğme, Yuvarlaklaştırma, Döğücülerin Konuşmaları, Hocanın Ustayla Konuşması, Bakırın Yapımı- İmarı, Perdah ve Torna, Bakırcılıkta İş Bölümü, Kaynak, Bakırcılıkta Kullanılan Aletler, Ticari Yönden Bakırcılık, Sonuç, Küre, Dördüncü Bölüm Öteki Sanatlar: Barsakçılık, Basmacılık, Çadırcılık, Çömlekçilik, Dokumacılık, Keçecilik, Mutaflık, Urgancılık; Beşinci Bölüm Genel Konular: Esnaf Gelenekleri, Bir Kalaycı, Bakkal Mehmet Efendi, Döğücü Mehmet

Ağa, İsmail Usta, Bir Usta, Çırak ve Çırak Yetiştirme, Ticaret Açısından Küçük Sanatlar; Altıncı Bölüm Halk Kültürü: Ev Uşağı, Ağlamak Ona Düştü, Nehire Ceza, Tekerleme, Konuşmalar, Özsözler, Kelimeler ve Deyimler, Şekiller.

Yazar Ankara 1. Erkek Sanat Enstitü'sünde Türkçe öğretmeniyken O dönemde Teknik Öğretim Müsteşarı olan Rüştü Uzel tarafından Kastamonu bakırcılığı üzerine inceleme yapmakla görevlendirilmiştir. 08-28 Temmuz 1944 tarihleri arasında bulunduğu Kastamonu'da bakırcılığın yanında diğer sanat dalları ile ilgili de derleme çalışması yapmıştır. Bakırcılık konusunda yaptığı çalışmaları "Bakırcılık" adlı eserinde toplayan yazar, bu kitabına dâhil edemediği bilgileri "Kastamonu Geçmiş Günler ve Küçük Sanat Hayatı" adlı kitabında bir araya getirmiştir. Dolayısıyla Eser, "Bakırcılık" adlı kitabının genişletilmiş ve gözden geçirilmiş ikinci baskısını oluşturmaktadır.

Yazar eserin yazılış amacını "Dün ve Yarın Üzerine Düşünceler" adlı bölümde şöyle ifade etmektedir:

> Araştırmamda, genellikle, halk kültürünün gözlem ve görüşme yöntemini uyguladım. Kitap, bu suretle elde edilen bilgilerden meydana gelmiştir. Kastamonu Ticaret Odası Yıllığı dışında yazılı kaynaklara başvurmadım. Amacım, daha çok yaşayan kültürü belirlemekti.
> Kabul etmek gerekir ki yazıya aktarılan bilgiler için kaybolma tehlikesi söz konusu edilemez. Fakat kişilere bağlı, hafızalara dayalı olanlar ise zaman boyunca unutulabilir. Bu sebeple çalışmalarımda toplum hayatında ve sanatkârlar arasında sözlü olarak yaşayan bilgilerin yazıya aktarılmasına, böylece kaybolmalarını önlemeye ağırlık verdim.
> ….Belirtilmesini gerekli gördüğüm bir nokta daha var. Amacım, yaşayan ve yaşamış olan kültürü belirtmekti. Onun için gözlemlerimi ve kaynak kişilerin anlatımını hiçbir değişiklik yapmadan, olduğu gibi kaydetmeye çalıştım (Kazmaz, 1997, s.7-8).

Süleyman Kazmaz'ın "Kastamonu Geçmiş Günler ve Küçük Sanat Hayatı" adlı eseri altı bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölüm "Giriş ve Yol İzlenimleri"dir. Yazar araştırma anacıyla Ankara'dan Kastamonu'ya yaptığı yolculuk maceralarını anlatır. İkinci bölüm "Geçmiş Günler" Kastamonu tarihi, tarihi eserleri, halvet, tekkeler, ziyaretler ve toplum hayatı konularını ele almıştır. Üçüncü bölüm "Küçük Sanat Hayatı" adını taşır ve Kastamonu Bakırcılığı ile aşamaları konu edinmiştir. Dördüncü bölüm "Öteki Sanatlar", Kastamonu'da yaşayan barsakçılık, basmacılık, çadırcılık, çömlekçilik,

dokumacılık, keçecilik, mutaflık, urgancılık sanatları ele alınmış ve bu el sanatlarının yapım aşamaları konu edilmiştir. Beşinci bölüm "Genel Konular"dır Bölümde esnaflar arasında derlenen dikkate değer geleneklere ve Kastamonu'da çeşitli esnafların hayat hikâyelerine yer verilmiştir. Altıncı bölüm "Halk Kültürü" başlığını taşır ve "Ev Uşağı", "Ağlamak Ona Düştü", "Nehire Ceza", "Tekerleme", "Konuşmalar", "Özsözler", "Kelimeler ve Deyimler" gibi halk edebiyatı unsurlarına yer verilmiştir.

2.17.2. Tezler

1. Çelik, Müberra, *Kastamonu ve Çevresi Türk Halk İşlemelerinin Renk, Desen ve Kompozisyon Açısından İncelenmesi*, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017, Xİİ+229 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Birinci Bölüm: Kastamonu'nun Tarihi, Kültürel Özellikleri ve Türk İşleme Sanatındaki Yeri; İkinci Bölüm: Katalog Bilgileri; Üçüncü Bölüm: Değerlendirme ve Karşılaştırma; Sonuç ve Öneriler; Kaynakça; Ekler; Özgeçmiş.

Çelik tezinde Kastamonu'nun el sanatları çeşitliliği bakımından zengin bir görünüme sahip olduğunu belirtmiş ve işlemelerin yöre halkının sosyal yaşantısında hangi alanlarda kullanıldığını incelemiştir. Kastamonu dokumalarında işlemelerin yoğun bir şekilde uygulandığına işaret eden yazar, yörede el tezgâhlarında dokunan önlük, peştamal, örtü, bel kuşağı, iç gömleği ve donlarda bu işlemelerin kullanıldığı tespitinde bulunmuştur.

Çelik Kastamonu ve çevresi Türk halk işlemelerindeki bezemelerin renk, motif ve kompozisyon özellikleri açısından, fotoğraf ve çizimleriyle birlikte değerlendirmeyi amaçlamıştır.

Yazar çalışmasında literatür tarama ve görüşme yöntemlerini kullanmıştır. Bunun yanında Kastamonu Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi ve Halk Eğitim Merkezinde bulunan işlemeli eserler incelenmiş, fotoğraflanarak bilgi formlarına kaydedilmiş ve ürünlerin bilgisayar ortamında çizimleri yapılmıştır.

Araştırma Kastamonu merkez ve çevre ilçeleriyle sınırlandırılmıştır. 20. yüzyıla ait kırk bir işlemeli eserden ve Halk Eğitim Merkezi ve Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi arşivinden yararlanılmış ve katalog oluşturulmuştur. İşlemelerin Kastamonu iline ait ve yöresel nitelikte olmasına özen gösterilmiştir.

Tez "Giriş" dışında üç bölümden oluşmaktadır: "Giriş" bölümünde başlıklar halinde araştırmanın konusu, amacı, önemi, yöntemi, kapsamı ve literatür bilgisi verilmiştir. "Kastamonu'nun Tarihi, Kültürel Özellikleri ve Türk İşleme Sanatındaki Yeri" adlı birinci bölümde Kastamonu işlemelerinin karakteristik özelliklerinin daha iyi belirlenmesi amacıyla yörenin tarihi, kültürel ve doğal yapısı işleme sanatının gelişimiyle birlikte değerlendirilmiştir. Bölümde Kastamonu'ya özgü kadın ve erkek kıyafetleri ile işleme teknikleri ve işlemelerin sosyal hayattaki yeri ele alınmıştır. "Katalog Bilgileri" adlı ikinci bölümde Kastamonu merkez ve ilçelerinde tespit edilen kırk bir işlemeli ürüne ait özellikler bilgi formunda, katalog şeklinde kronolojik olarak verilmiştir. "Değerlendirme ve Karşılaştırma" adlı üçüncü bölümde Kastamonu ve çevresinde tespit edilen kırk bir adet Türk halk işlemesinin incelemesi sonucunda yapılan değerlendirme ve karşılaştırma sonuçları on altı başlık hâlinde incelenmiştir.

"Sonuç ve Öneriler" bölümünde ise yazar, Kastamonu'nun bünyesinde barındırdığı tarihî ve kültürel birikimin işlemelerde de kendini gösterdiğini, işlemelerdeki kompozisyon özelliklerinin yörenin değişik yerlerinde farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Çelik kent merkezine yakın yerlerde daha ayrıntılı ve daha renkli işlemeler olduğunu, kırsalda motiflerin daha basit olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında 20. yüzyılın ilk yarısında örtü, kıyafet ve kişisel aksesuarlar yapılırken; ikinci yarısından itibaren ev eşyasına yönelik işlemelerin arttığı tespitinde bulunmuştur.

2. Katlı, N. Tomris. *Kastamonu Çarşaf Bağlamaları Motif Özellikleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1986, IV + 92 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır. Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Materyal ve Metod; Üçüncü Bölüm: Bulgular ve Yorum; Dördüncü Bölüm: Özet, Sonuç, Öneriler; Ekler; Bibliyografya.

Katlı tezinde Kastamonu iline özgü bir el sanatı olan çarşaf bağcılığını ele almıştır. Yazar, ön sözde teknolojik gelişmelerle birlikte pek çok el sanatı gibi çarşaf bağlamalarının da kaybolma tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu belirtilmiştir. Bu sebeple çarşaf bağlamalarının motif özelliklerinin saptanması kayıt altına alınması ve tanıtılması amacıyla tezini hazırlanmıştır.

Katlı (1986, s.3), çalışmayı gerçekleştirmekteki amacını "Kastamonu il merkezinde gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı, Kastamonu çarşaf bağlamalarının bugüne kadar yapılagelmiş ve yapılmakta olan motiflerini tespit ederek, yapılış teknikleri ve taşıdıkları mesajlar açısından analiz ederek yorumlamaktır." şeklinde ifade eder.

Kastamonu çarşaf bağlarını konu alan bu çalışmada il merkezinde yapılmakta olan kırk üç motif tespit edilmiştir. Araştırma bölgesi il merkezi ile sınırlandırılmıştır. Bağlama motiflerinin yapılış tekniği, kaç motiften oluştuğu, motiflerinin anlamı gözlem tekniği ile tespit edilmiş bunun yanında yüz kişiye anket uygulanmıştır. Uygulanan ankette araştırma grubu çarşaf bağı yapan kişilerdir. Ayrıca tespit edilen motifler ve bağlamanın aşamaları fotoğraflama yoluyla belgelenmiştir. Yazar, çalışmasında literatür tarama yöntemini de kullanmıştır. Fakat çarşaf bağlamalarının daha önce araştırılmamış olması nedeniyle az sayıda kaynaktan yararlanmıştır.

İncelememize konu olan bu tez, Kastamonu çarşaf bağlarını konu alan, akademik düzeyde ilk çalışma olması nedeniyle önemlidir. El sanatları çeşitliliği bakımından zengin bir görünüme sahip olan Kastamonu'da bu el sanatı hakkında çok fazla çalışma yapılmamış olması tezin önemini ortaya koymaktadır.

Tez dört bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölüm "Giriş"tir. Bölümde araştırmanın amacı, problemi, sınırlılıkları verilmiştir. "Materyal ve Metod" adlı ikinci bölümde araştırma bölgesinin özelliklerine, araştırma evrenine ve materyale ilişkin bilgilere yer verilmiştir. "Bulgular ve Yorum" adlı üçüncü bölümde elde edilen bulgular analiz edilmiş, yorumlanmıştır. "Özet, Sonuç, Öneriler" adlı dördüncü bölümde tezde tespit edilen bilgiler özetlenmiş ve sonuç kısmında maddeler hâlinde verilmiştir.

3. Kipay, Ebru. *Bellekteki İzleriyle El Sanatlarının Dönüşümü "Kastamonu Evrenye Bıçağı*", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2012, V+142 s.

Tez şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş: Konu, Amaç, Önem, Yöntem ve Teknik; İkinci Bölüm: Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve: Sanat, Zanaat, El Sanatı, Halk Sanatı, Maddi Kültür, Bellek ve Bellek Çalışmaları; Üçüncü Bölüm: Alan Araştırması Evrenye Bıçakçılık Geleneği ve Evrenye Bıçağı, Araştırma Alanının Tarihçesi: Kastamonu Kent Tarihi ve El Sanatları, Araştırma Alanı: Dibek Köyü Bıçakçılar Mahallesi, Alan Çalışması ve Araştırmacı, Bir Maddi Kültür Ürünü Olarak Evrenye Bıçağı, Evrenye Bıçağının Yapım Aşamaları, Evrenye Bıçağının Türleri, Evrenye Bıçağının Sapları ve Süsleri, Sap Türleri, Bıçağa Vurulan Süsler, Ustalar ve Körükleri, Okloğ Mehmet Usta'nın Körüğü, Muhtarın Mehmet Usta'nın Körüğü, Mustanın Mehmet Usta'nın Körüğü, Kazım Usta'nın Körüğü; Sonuç ve Değerlendirme; Kaynakça.

Yazar tezinde Kastamonu el sanatları geleneği içerisinde önemli bir yeri olan Evrenye bıçağını ele almıştır. Çalışmada Evrenye bıçağı sadece maddi kültür ürünü olarak değil, tarihsel arka planı ve belliğimizdeki yeri ile birlikte ürünün icracıları ve onların ürünle ilişkileri de incelenmiştir.

Kipay (2012, s.2), tez çalışmasındaki amacını "Sadece yapılan işi değil, o işi hayatının merkezine almış ustalarını (zanaatkârlarını) da önemseyerek; bir yandan halen tamamı el işçiliğiyle yapılan Evrenye bıçağının etnografyasını yapmak, öte yandan toplumsal değişim süreçlerini ve bu sürecin zanaata etkisini ustaların gözünden ve belliğinden izlemektir." şeklinde ifade eder.

Çalışmada alan araştırması yöntemi kullanılmış olup, katılarak gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleri ile veri toplanmıştır. Araştırmacı söz konusu köyde beş ay süren bir çalışma gerçekleştirmiş; çalışmanın iki buçuk ayı aralıksız sürmüştür. Çalışma süresince, köyde yaşayan ve bıçakçılıkla ilgilenen dört usta başta olmak üzere, köyün tüm sakinleriyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Çalışma genel olarak dört bölümde incelenebilir. Birinci bölümde araştırmanın konusu, amacı, önemi, araştırmanın yöntemi, açıklanmıştır. İkinci bölümde, çalışmanın kavramsal çerçevesi çizilmiş ve kullanılan terimlerle perspektif ifade edilmiştir. Üçüncü bölüm alan araştırmasına ayrılmıştır. Bu bölümde ustaların hayatları, Evrenye bıçağının yapım aşamaları ve ustaların gözüyle bıçak anlatılmıştır. Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise bıçağın hikâyesi, ustasının ve alıcısının belleğinde ne anlama geldiği incelenmiştir.

4. Yetim, Fatma. *Kastamonu El Dokumacılığı ve Üretilen Dokumaların Bazı Özellikleri ile İşleme Teknikleri Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004, İX+196 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Kuramsal Temeller ve Kaynak Özetleri; Materyal ve Yöntem; Araştırma Bulguları ve Tartışma; Sonuç; Kaynaklar; Ekler.

Yetim tezinde Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yüzyıllardan beri uğraşılan bir sanat dalı olan el dokumacılığını ve dokumacılığın ayrılmaz bir parçası olan işleme sanatının Kastamonu ilindeki tarihsel gelişimini ve günümüzdeki durumunu incelemiştir. Yazar Kastamonu'da dokumacılığın çok eski dönemlerden beri yapılıyor olması ve özgün işlemelerin bulunmasından dolayı bu çalışmayı yaptığını belirtmiştir.

Yetim tez çalışmasındaki amacını şu şekilde ifade etmiştir:

> Bu çalışmanın amacını Kastamonu el dokumacılığının tarihsel gelişimi, bugünkü durumu, kullanılan araçlar, çözgü hazırlama ve dokuma işlemi açıklanarak, dokumaların ütün çeşidi, örgüsü, eni, boyu, çözgü ve atkı sıklığı, renk, motif, desen ve kullanım özelliklerinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Bunun yanında günümüz dokumalarında çözgü ve atkı ipliklerinin lif cinsi, numara ve büküm oranları, incelenmiştir. Ayrıca işlemeli dokumalarda işleme ipliği, rengi, tekniği, desen, kompozisyon özellikleri, kenar temizleme teknikleri, kenar temizlemede kullanılan iplikler ve renkleri belirlenmiştir (Yetim, 2004, s.3).

Yazar, araştırma kapsamında Kastamonu Valiliği Sosyal Yardımlaşma Vakfı El Dokuma Atölyesi satış yerinde bulunan yetkili ve dokumacılardan bilgi alarak gözlem ve incelemelerde bulunmuştur. Dokumalar, dokuma tekniği, eni, boyu, çözgü ve atkı sıklığı ile renk ve motif özellikleri yönünden incelenmiş yöresel özellikte olanlar tespit edilmiştir.

Tez çalışması kapsamında geçmişten kalan seksen adet dokuma örneği ve günümüzde dokunan elli dört dokuma örneği olmak üzere toplam yüz otuz dört adet örnek incelenmiştir. Geçmişten günümüze ulaşan dokuma örnekleri ve üzerinde bulunan işleme teknikleri Kastamonu el sanatlarının sergilendiği Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesindeki el dokuması ürünlerle sınırlandırılmıştır.

Yetim dokuma türlerinin belirlenmesi noktasında farklı teknikler kullanmış; bu teknikleri dokumacılığın tarihsel gelişimi, el dokumacılığında kullanılan araçlar, iplikler ve dokuma tekniği, ürün çeşitleri, dokuma örgüsü, dokuma eni, dokuma boyu, çözgü ve atkı sıklığı, ipliklerin lif cinsi, ipliklerin numarası, ipliklerin bükümü, dokumaların renk, motif ve desen özellikleri, işlemeli ürünlerin özellikleri, konu başlıklarında maddeler hâlinde açıklanmıştır.

Tez "Giriş" ve dört bölümden oluşmaktadır. "Giriş" bölümünde yazar, el dokumacılığı sanatının ülkemizde ve Kastamonu'daki tarihsel gelişimi ve günümüzdeki durumu hakkında genel bilgilere yer vermiştir. "Kuramsal Temeller ve Kaynak Özetleri" adlı ikinci bölümünde dokumacılığın ve işlemenin ortaya çıkış süreçleri hakkında arkeolojik buluntulardan ve eski medeniyetlerden örnekler vermiştir. Sonrasında Kastamonu ilinin konumu ve tarihi ile Kastamonu el sanatları hakkında bilgiler yer alır. "Kaynak Özetleri" alt başlığında ise el dokumaları ve el işlemeleri ile ilgili Türkiye'de yapılan çalışmalar özetlenmiştir. "Materyal ve Yöntem" adlı üçüncü bölümde araştırmanın materyalini oluşturan verilerle araştırmanın yöntemi anlatılmıştır. "Araştırma Bulguları ve Tartışma" adlı dördüncü bölümde Kastamonu el dokumacılığının tarihsel gelişimine, el dokumacılığında kullanılan araç- gereçler ve dokuma tekniklerine, dokumaların özelliklerine, dokumaların renk, motif ve desen özelliklerine, dokumalarda kenar temizleme tekniklerine, işlemelerin özelliklerine ve tekniklerine ait bilgilere yer verilmiştir.

"Sonuç" bölümünde yazar, Kastamonu'da geçmişte yöresel dokumaların halkın günlük ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla başörtüsü, peşkir, uçkur, kuşak, örtü vb. dokunduğu günümüzde ise geleneksel kullanım alanlarından farklı olarak ev dekorasyonunda kullanılmak üzere sehpa örtüsü, şömentabla, masa örtüsü, koltuk örtüsü, perde, çarşaf ve kumaş üretimi yapıldığı sonucuna ulaşmıştır.

Tezin “Ekler” kısmında ise araştırma kapsamında incelenen Kastamonu el dokumalarının bilgi formaları verilmiştir. Ek-1 kısmında eski dokuma örneklerinden üç adet, Ek-2’de geçmişte dokunan işlemeli örneklerden yirmi beş adet, Ek-3’te günümüzde dokunan örneklerden yirmi bir adet dokuma örneğine yer verilmiştir.

2.17.3. Makaleler

1. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. “Kastamonulu Üç Sanatkârımız (Hattat-Nakkaş/ Nahhat-Taş Ustası), *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, 1997, Akademi Kitabevi, Ankara, s.304-330.

Abdulkadiroğlu makalesinde Kastamonulu Hattat Emrullah Demirkaya, Nakkaş ya da Nahhat Ağaç Oyma Ustası Mehmet Ali Özeflanili ve Taş Ustası Yusuf Küçükçavuş’un öz geçmişlerine yer vermiş, bu ustaların eserlerini maddeler hâlinde sıralamıştır.

Yazar Hattat Emrullah Demirkaya ve Nahhat Mehmet Ali Özeflanili’nin hayatları ve eserleri hakkında bazı çalışmaların yapıldığını belirtmiş, fakat taş ustası Yusuf Küçükçavuş’un ilk defa bu bildiride tanıtıldığını söylemiştir.

2. Akpınarlı, Feriha. Kastamonu Çarşaf Bağlamalarında Teknik ve Motif Özellikleri”, *Nail Tan’a Armağan*, Kültür Ajans Yayınları, Ankara:2011, s.165-169.

Akpınarlı makalesinde araçsız yapılan el örgülerini bağlama örgüler ve bitkisel örücülük olmak üzere iki gruba ayırmış, bağlama örgülerini de makrome ve çarşaf (saçak) bağlama olmak üzere iki gruba ayırmıştır.

Makalede Kastamonu çarşaf bağlama sanatının tarihsel süreci incelenmiş, bağcılıkta kullanılan ipliklerin özellikleri ve kullanılan diğer yardımcı araç gereçler, düğüm teknikleri, çarşaf bağlarının uygulandığı dokuma türleri, yapılan bağlamaların ebatları, çarşaf bağlamalarında kullanılan motiflerin özellikleri ve isimleri anlatılmış ayrıca motiflerin fotoğraflarına yer verilmiştir.

3. Aslan, Mustafa. “Kastamonulu Hattatlar”, *Turkish Studies,* C.2, S.4, 2007, s.144-160.

Aslan makalesinde hat sanatının İslâm kültürünün önemli unsurlarından olduğunu söylemiş, Kastamonulu yirmi üç hattatın hayatı ve eserlerine yer vermiştir. Makalede alfabetik sıraya göre şu hattatların hayatı ele alınmıştır: Abdurrahman el-Müzehhib, Abdulkadir Efendi, Celâleddin Efendi, Ebubekir Efendi, Feride Hanım, Hamdi Efendi, Hulûsi Efendi, Hüseyin Efendi (İmam-ı Sultani), Hüseyin Ârif Efendi, Hüseyin Yüsrî, Kasım Efendi, La’li Mehmet Efendi, Mehmet Ali Efendi, Mustafa Efendi, Mustafa Gaznevî, Mustafa İzzet Efendi (Kazasker), Nişancı Celal Zâde, Mustafa Çelebi (Koca Nişancı), Nasuh Edendi, Nuri Efendi, Ömer Efendi, Salih Efendi (Celal Zade), Şevki Efendi, Vâsıf Efendi.

4. Avcı, Muharrem. “Kastamonu’da Kaybolmaya Yüz Tutmuş Sanat ve Zanaatlar”, *81 İlde Kültür ve Şehir Kastamonu,* 2018, s.126-135.

Avcı makalesinde Kastamonu yöresinin geleneksel sanatlar ve zanaatlar bakımından zengin bir mirasa sahip olduğunu belirtmiş, el sanatlarının toplumların yaşam seviyesini, zekâsını ve kültürel tarihini yansıtan bir unsur olduğunu ifade etmiştir.

Yazar günümüzde el sanatlarının bir kısmının tamamen unutulduğunu bir kısmının ise unutulmaya yüz tutmuş olduğuna dikkat çekmiş, UNESCO’nun 2003 yılında uygulamaya koyduğu “Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi”nin el sanatlarının korunmasına yönelik katkılarına değinmiştir.

Yazıda Kastamonu il merkezi ve ilçelerinde unutulan, unutulmaya yüz tutmuş ve günümüzde devam ettirilen el sanatları ilçelere göre tasnif edilmiştir. Ardından el sanatlarından ahşap işleri, sepetçilik, şimşir kaşık yapımı, dokumacılık, urgancılık, bakırcılık, kalaycılık, kuyumculuk, bıçakçılık, kahve değirmeni ve geleneksel süsleme sanatlarından olan hat sanatı ile ebru sanatının geçmişte ve günümüzdeki durumları, yapım teknikleri ve aşamaları hakkında bilgiler verilmiştir.

5. Barışta, Örçün. “Kastamonu’da Yazmacılık”, *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi,* C.4, S.10, 1988, s.195-211.

Barışta makalesinde tekstil ürünlerini süslemek amacıyla ortaya çıkmış, Türk sanatının geleneksel dallarından birisi olan yazmacılığı ele almıştır. Yazar, makalesini 1984 yılında derleme çalışması yaptığı Kastamonu'da Kızılkaya yazma atölyesindeki ürünleri tanıtmak amacıyla kaleme aldığını söylemiştir.

Makalede Gülümser İleri tarafından 1962 yılında hazırlanan "Kastamonu Kumaş Baskısı", Yücel Altmışdört tarafından 1966 yılında hazırlanan "Kastamonu'da Yazmacılık" ve Cumhur Kebeci tarafından 1976 yılında hazırlanan "Kastamonu'da Yazmacılık" adlı Gazi Eğitim Fakültesi Resim İş Eğitini Bölümü'nün yayınlanmamış lisans tezlerinde yer alan örneklerle, sanatın 1984 yılındaki durumunu mukayese etmiş, sanatın yirmi iki yıl içindeki değişimini fotoğraflarla belgelemiştir.

"Yazmalarda Kullanılan Araç Gereç" başlığı altında baskı kalıplarının, baskıda kullanılan Amerikan bezi veya beyaz patiska kumaşın ve boya yapımında kullanılan malzemelerin özellikleri sözü edilen tezlerle mukayese edilerek anlatılmıştır. "Yazmalarda Kullanılan Teknik" başlığı altında 1984 yılındaki derleme çalışmasında uygulanan baskı tekniği anlatılmış ve sözü edilen üç tez çalışmasındaki tekniklerle karşılaştırılarak incelenmiştir. "Yazmacılığın Uygulandığı Türler" başlığı altında 1984 yılında Cemil Kızılkaya'nın atölyesinde yapılan derleme çalışmasında baskının uygulandığı kumaş türleri ile sözü edilen üç tez çalışmasındaki kumaşlar kullanım durumları açısından karşılaştırılmıştır.

"Yazmalarda Seçilen Konular" başlığı altında yazmacılıkta kullanılan bezemeler bitkisel, figürlü, nesneli, geometrik, yazılı ve karışık bezemeler şeklinde sıralanmış, Cemil Usta'nın kalıpları arasında bitki motifli bezemelerin sayıca fazla olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında Cemil Usta'nın kullandığı kalıp motiflerinin çizimi yapılarak sözü edilen üç tez ile mukayese edilmiştir.

"Yazmalarda Görülen Biçimlendirme" adlı başlık altında Cemil Usta'nın kalıpları biçimlendirme açısından soyut ve somut formlar altında iki başlıkta kümelenmiş, baskı sanatının yaygın olduğu diğer yörelerle mukayese edilmiştir.

"Yazmalarda Renklendirme" adlı başlıkta Cemil Kızılkaya'nın atölyesinde tek renkli baskıların yapıldığı tespit edilmiş, beyaz zemin üzerine siyah renk şeklinde baskı

yapıldığı, bununla birlikte iç konturları beyaz bırakılan baskıların yapıldığı söylenmiştir.

"Yazmalarda Malzeme ve Aletler" adlı başlıkta Kastamonu kalıplarında kompozisyonu oluşturan kalıpların ulamalı devre (bordür) şeklinde veya birbirinden kopuk tek tek motifler olarak tasarladığı belirtilmiş, diğer baskı yapılan yörelerle mukayese edilmiştir. Makalenin sonunda çizim ve fotoğraf listelerine yer verilmiştir.

6. Bektaşoğlu, Mustafa. "Kastamonulu Hattatlar", *Üsküdar'a Kadar Kastamonu*, 2008, s.455-473.

Bektaşoğlu makalesinde Kastamonu'nun en fazla hattat yetiştiren illerin başında geldiğini belirtmiş, Kastamonulu hattatların biyografilerine ve hat örneklerine yer vermiştir. Makalede Kastamonulu Celalzâde Mustafa Çelebi, Celalzâde Salih Çelebi, Mustafa Vâsıf Efendi (Çömez), Kazasker Mustafa İzzet Efendi, Mehmet Şevki Efendi, Mehmet Nuri Efendi, Mehmet Hulusi Efendi, Rafet Küllüoğlu, Yusuf Sezer, Tevfik Kalp ve Ahmet Kutluhan'ın biyografileri verilmiş, ardından eserleri fotoğraflarla örneklenmiştir.

7. Belli Oktay ve Kayaoğlu Gündağ. "Kastamonu Bakırcılığı", *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S.27, 1995, s.44-46.

Belli ve Kayaoğlu makalelerinde Kastamonu'nun Küre ilçesinden çıkarılan bakır madeninin ilde bulunan atölyelerde işlendiğini, bu madenlerden elde edilen bakırın tarihsel süreçte Orta Karadeniz ve Orta Anadolu'nun bakır ihtiyacını karşıladığını söylemişlerdir.

Makalede Küre madenlerinden elde edilen bakırların Kastamonu'da bakırcılıkla ve kalaycılıkla uğraşan zanaatkârların elinde çeşitli mutfak eşyalarına dönüştürülme safhaları incelenmiştir. Kastamonu'da 1934-1936 yılları arasında bakırcılık ile uğraşan elli usta, otuz beş kalfa ve kırk sekiz çırak olduğu, 1942 yılında ildeki atölye sayısının yirmi ikiye, makalenin kaleme alındığı tarihte ise üçe gerilediği söylenmiştir.

8. Bingöl, Sefa. "Kastamonu'da Oyacılık", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.6, 1944, s.1 ve 6.

Bingöl yazısında oya sanatının Türk kadınlarının doğadan ve çiçeklerden aldığı ilhamla başladığını belirtmiş, oyacılığın bilhassa Kastamonu'da gelişme göstermiş olduğuna dikkat çekmiştir. Ardından yazar, Kastamonu oyalarının yapım teknikleri, bazı motif isimleri ve kullarım alanları hakkında bilgi vermiştir.

9. Bingöl, Sefa. "Yerli Dokumalarımızdan Devrekâni Bezi", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.3-4, 1944, s.8 ve 10.

Bingöl yazısında Kastamonu'da Devrekâni bezi olarak bilinen dokuma çeşidinin hangi ilçelerde nasıl yapıldığını ve ekonomik değerini ele almıştır. Yazar pamuk ipliğinden çoğunlukla elbiselik olarak dokunan Devrekâni bezinin dokuyucularını daha çok fenni tezgâh kullanmaları ve kırk santimetreden daha fazla bir çilede bez yapmaları hâlinde öneminin ve ekonomik değerinin artacağını belirtmiştir.

10. Civlez, Sabri. "El Sanatlarımız", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.10, 1992, s.23-24.

Tosya el sanatlarından dokumacılık, sofuculuk, kuşakçılık ve muytabiye (mutaflık) çizimleriyle birlikte anlatılmıştır.

11. Civlez, Sabri. "El Sanatlarımız", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.12, 1993, s.16-17.

Civlez yazısında Tosya'nın geleneksel el sanatlarından çarıkçılık ve tabaklığı çizimleriyle birlikte anlatmıştır.

12. Civlez, Sabri. "Telâ Sanayi", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.11, 1992, s.21.

Civlez yazısında telâ imalatının Tosya'nın önemli gelir kaynaklarından birisi olduğunu belirtmiş, yazısında telânın yapım aşamalarını çizimleriyle birlikte anlatmıştır.

13. Civlez, Sabri. “El Sanatlarımız”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.13, 1993, s.24-26.

Civlez yazısında Tosya geleneksel el sanatlarından olan “Saraçlık”, “Semercilik”, “Nalbanktlık” ve “Bıçakçılık” mesleklerinin yazının kaleme alındığı dönemdeki durumlarını, yapım aşamalarını, çizimlerle anlatmış ve bu sanatlarla uğraşan ustaların isimlerine yer vermiştir.

14. Demirkaya, Emrullah. “Kastamonulu Â Deli Oğullarından Hüseyin Oğlu Mehmet Ali”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.11-12, 1944, s.4-5.

Demirkaya yazısında Kastamonu’da “Şalgamcı” lakabıyla tanınan Hüseyinoğlu Mehmet Ali’nin öz geçmişi ve hat sanatına katkılarına yer vermiştir.

15. Demirkaya, Emrullah. “Kastamonu’da Sanat ve Güzel Sanatlar”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.9 1944, s.3.

Demirkaya yazısında Kastamonu’nun bakırcılık, urgancılık, demircilik, dokumacılık gibi birtakım el sanatlarının makaleyi kaleme aldığı tarihteki durumu hakkında bilgi vermiştir.

16. Demirkaya, Emrullah. “Kastamonu’da Sanat ve Güzel Sanatlar”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.10, 1944, s.3-4.

Demirkaya yazısında hat sanatının ortaya çıkışı ve gelişimine yer vermiştir.

17. Demirkaya, Emrullah. “Kastamonu’da Sanat ve Güzel Sanatlar”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Kültür Mecmuası*, S.11-12, 1944, s.8.

Demirkaya yazısında Kastamonu’da hat sanatının gelişimi ve makaleyi kaleme aldığı tarihteki durumu hakkında bilgi vermiştir.

18. Demirkaya, Emrullah. “Millî Sanatlarımızdan: Basmacılık”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.1, 1944, s.15.

Demirkaya yazısında basmacılığın millî ve yerli sanatlarımızdan olduğu fakat yazının kaleme alındığı tarihten elli, altmış yıl öncesinden itibaren yavaş yavaş unutularak yerini Avrupa basmalarına bıraktığını belirtmiştir. Bunun yanında, geçmişteki basmacıların baskı boyalarını kendileri hazırladıklarını, fakat söz konusu tarihte Avrupa boyalarının kullanıldığına dikkat çekmiştir.

19. Demirkaya, Emrullah. "Millî Sanatlarımızdan: Basmacılık", *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.2, 1944, s.13.

Demirkaya aynı derginin birinci sayısında kaleme aldığı yazının devamı niteliğinde basmacılık hakkında bilgilere yer vermiş, yazısında Avrupa dokumalarının ülkemizde yayılmasını önlemek için basmacılık sanatına dönülmesinin ve bu sanatın yalnız siyah renk değil, farklı renklerle çeşitlendirilerek geliştirilmesi yönündekini fikir ve temennilerine yer vermiştir.

20. Engin, İsmail. "Tosya'da Bıçkıcılık (Çakıcılık) ve Bıçkı Yapım Teknikleri", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S.12, 1990, s.355-362.

Halk kültürünün evrensel olduğuna vurgu yapan Engin, kültürü etkileyen tarihsel, toplumsal, coğrafî ve ekonomik koşulların bölgesel ve yöresel farklılıklara yol açtığını ifade etmiştir. Yazar bıçağın birçok bölgede yapıldığını belirtmiş fakat Tosya'da yapılan bıçağın farklılığına işaret etmiştir. Engin'in araştırması Tosya çakıcılığını ve yapım tekniklerini içermektedir. Tosya çakısının özelliği, bu özelliği kazanabilmesi için nasıl yapıldığı, hangi aşamalardan geçerek satışa sunulduğu sorularının cevabını alan araştırmasında görüşme tekniği kullanarak görsel belgeleme yöntemiyle çalışmıştır. Tosya çakısının hammadde halinden bir bütün hale gelene kadarki tüm aşamalarını açıklayan yazar, Tosya çakısını diğer çakılardan ayıran kısmının bıçkı denilen bölümün kendine özgü yapılan şekliyle aldığını vurgulamıştır.

21. Er, Binnaz ve Sarıkaya Hünerel, Zeliha. "Kastamonu İli Tosya İlçesi Geleneksel Kıstı Takısı", *Kalemişi Dergisi*, C.6, S.11, 2018, s.41-54.

Er ve Sarıkaya Hünerel yazılarında Kastamonu ili Tosya ilçesinin geleneksel takısı olan kıstıyı ele almışlardır. Yazının "Giriş" adlı birinci başlıkta süslenme gelenekleri

bağlamında takıların kullanımı incelenmiştir. “Kastamonu-Tosya Geleneksel Takısı: Kıstı” adlı ikinci başlıkta Tosya halk kültürü içinde kıstının yeri ve önemi değerlendirilmiştir. “Kıstı Yapım Aşamaları” adlı üçüncü başlıkta Tosya’da kıstı yapım sanatını icra eden Mustafa Çilingir ile yapılan görüşme verilerinden yola çıkarak kıstının yapım aşamaları anlatılmış ve fotoğraflarla belgelenmiştir. “Sonuç” başlığında kıstının kaybolmaya yüz tutmuş sanatlardan olduğu, ilçede yalnızca sipariş üzerine üretim yapan iki usta kaldığı söylenmiş, bu sanatın yaşadığı sorunlar ve çözüm önerilerine yer verilmiştir.

22. Gökoğlu, Ahmet. “Kastamonu ve Ahşap Üzerine Yapılan Nakışlar (Peintur)”, *Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası*, S.3-4,1944, s.5-6.

Gökoğlu yazısında 768 tarihinde Kastamonu Kasaba köyünde Mahmutbey tarafından yaptırılan Mahmutbey Camisi’nin mimarî yapısını ve caminin içindeki ahşap mimarî üzerine yapılan flöral (nebati) süslemeleri ele almıştır.

23. Kalkan, Sertap. “İtimat Yorgancı”, *Aigilos Dergisi*, 2015, s.63-64.

Kalkan yazısında Cide’de Musa köyüne doğru giderken yolun sağ tarafında bulunan bir yorgancı dükkânında yaptığı bir söyleşiden hareketle kaybolmakta olan yorgancılık zanaatını tanımak ve tanıtmayı amaçlamıştır. Yazıda, 1969 yılında yorgancılığa başlayan Cemal Usta’nın yorgancılığın o yıllardaki ve günümüzdeki durumlarına dair görüşlerine yer verilmiştir.

24. Karakaş, Metin Yüksel. “Hattatlarımız”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.15, 1993, s.31-32.

Karakaş yazısında Tosya’da hat sanatının durumu hakkında bilgi vermiş ve Tosyalı hattat Kazasker Mustafa Efendi’nin hayatına, eserlerine ve yetiştirdikleri hattatların isimlerine yer vermiştir.

25. Karakaş, Metin Yüksel. “Hattatlarımız”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.16, 1994, s.29.

Karakaş aynı derginin on beşinci sayısında kaleme aldığı yazının devamına yer vermiştir. Yazıda, "Celalzade Koca Nişancı Mustafa Bey", "Celalzade Salih Çelebi", "Celaleddin", "Hacıbekiroğlu", "Düdük Hafız" ve Hakkı Bey" adlı hattatların özgeçmişlerine ve eserleri hakkında bilgiye yer verilmiştir.

26. Karakaş, Metin Yüksel. "Hattatlarımız", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.30-31.

Karakaş yazısında Tosyalı hattatlardan Nazmi Bayrakdede, Aşağıtekke Şeyhi Hafız Ali Efendi (Deli Şeyh), İsmail Süalp ile Hüseyin Avni Bazlamatçı'nın öz geçmişleri ve eserlerine yer vermiştir.

27. Karakaş, Metin Yüksel. "Tosya'da Kesecilik", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.12, 1993, s.20-21.

Karakaş yazısında Osmanlı Devleti döneminden itibaren kesenin tarihini ele almış, Tosya'da keseciliğin durumunu ve kesenin yapılışını anlatmıştır.

28. Kazmaz, Süleyman. "Kastamonu Bakırcılığı", *Teknik Öğretim Dergisi*, C.5, S.44, 1945, s.1403-1408.

Kazmaz endüstrileşme ile birlikte küçük el sanatlarının bütünüyle ortadan kalkmadığını, el işçiliğinin fabrika üretimi ürünlerinin yanında yaşamaya devam ettiğini fakat küçük sanatların ancak özel merakları, şahsî zevkleri, bazı küçük toplulukların günlük ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapıldığını belirtmiştir.

Makalede önemli bir kültür değeri olan el sanatlarını tespit etmek, onları kaybolmaktan kurtarmak ayrıca sanat ve ekonomi tarihimize değerli belgeler derlemek amacıyla Kastamonu'da bakırcılar arasında yapılan gözlem ve görüşmelere yer vermiştir. Yazar, makaleyi kaleme aldığı 1935 yılından yaklaşık elli yıl önce şehirde bir rivayete göre üç yüz, bir rivayete göre yüz kadar bakırcı olduğunu, 1935 yılında bu sayının çeşitli sebeplerle on dükkâna kadar düştüğünü söylemiştir. Kazmaz, bu azalmanın sebebini ise bakırcıların endüstrileşme ile ortaya çıkan yeni

şartlara uymaktan ziyade sanatı terk etme yolunu seçmeleri ve pazarların kaybedilmesi olarak açıklamıştır.

Makalede Kastamonu bakırlarının başlıca özelliğinin dövme tekniği söylenmiş, "Teknik Çalışmalar: Döküm" başlığı altında Kastamonu'da bakırı eritmek için kullanılan galhaneler ve döküm aşaması anlatılmıştır. Bunun yanında bakırcılıkta kullanılan bazı aletlerin teknik çizimi yapılmış ve ayrı başlıklar hâlinde bu aletlerin işlevleri anlatılmıştır. Bunun yanında Kastamonu bakırcılığından örneklere de yer verilmiş, güğüm, ibrik, bakraç, gibi ürünlerin teknik çizimleri yapılmıştır. "Bakır Döğme" adlı üçüncü başlık altında ustalar tarafından yalnızca Kastamonu'da olduğu dile getirilen dövmecilik yöntemi anlatılmıştır.

29. Kazmaz, Süleyman. "Kastamonu Bakırcılığı I", *Teknik Öğretim Dergisi*, C.5, S.48, 1945, s.1530-1533.

Kazmaz makalesinde aynı derginin kırk dördüncü sayısında yayınlanan yazının devamı niteliğinde Kastamonu bakırcılığının yapım aşamalarını ele almıştır. "Tavcının Çalışması" adlı başlıkta ocakta bakırın kızdırılması ve ocağın idaresi işlemini yapan Tavcı'nın çalışma usulleri anlatılmıştır. "Dövücüler" başlığı altında ise dövücülerin görevleri ve bakırı dövme usulleri ele alınmıştır. Bunun yanında bakırcılık çalışmaları hakkında fikir oluşturması amacıyla dövülme aşamasından son şeklinin verilmesine kadar bir tencere kapağının yapım aşamaları tasvir edilerek anlatılmıştır.

30. Kazmaz, Süleyman. "Kastamonu Bakırcılığı II", *Teknik Öğretim Dergisi*, C.5, S.50, 1945, s.1593-1594.

Kazmaz makalesinde aynı derginin kırk sekizinci sayısında yayınlanan yazısının devamı niteliğinde Kastamonu bakırcılığının "levhaları birbirinden ayırma", "dövme", "tavlama" ve "çukurlaştırma" aşamaları anlatmıştır. Makalede çukurlaştırma işinde kullanılan aletlerin teknik çizimlerine yer verilmiştir.

31. Kazmaz, Süleyman. "Kastamonu Bakırcılığı III", *Teknik Öğretim Dergisi*, C.6, S.51, 1945, s.1626-1631.

Kazmaz makalesinde aynı derginin kırk dört, kırk sekiz ve ellinci sayılarındaki yazılarının devamı niteliğinde Kastamonu bakırcılığının "Kelenin İşlenmesi ve İmar Edilmesi" safhasını anlatmıştır. Bu safha örste dövülen bakırın kele adı verilen kapta bir şekil aldıktan sonra onu tezgâhta işlemek, ince ve kullanılabilecek hâle getirmektir.

Makalede bir tencere kapağının işlenirken geçirdiği aşamalar anlatılmıştır. "Tepenin Dövülmesi" ve "Perdah" başlıkları altında işin satışa çıkmadan önceki son safhaları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca "Tornada Çalışma Şekli", "İhtisaslaşma", "Kaynak" ve "Çırak Yetiştirme" başlıkları altında bakırcılıktaki çalışma usulleri anlatılmıştır.

32. Kazmaz, Süleyman. "Kastamonu Bakırcılığında Çırak", *Teknik Öğretim Dergisi,* C.6, S.55,1946, s.1756-1758.

Kazmaz makalesinde bakırcılıkta çırak alınırken dikkat edilen hususları, usta çırak arasındaki ilişkileri, çırağın gündeliğinin belirlenmesinin esasları, makalenin kaleme alındığı tarihlerdeki çırak gündelik miktarlarını ele almıştır.

Makalede lonca sisteminin dağıldıktan sonra çırak bulma işinin de zorlaştığı, istenilen niteliklerde çırak bulunamadığı için çıraklarda aranan vasıfların eskiye oranla daha az arandığı söylenmiştir. Bunun yanında eski usül bir çırağın nasıl yetiştirilmesi gerektiği hakkında bilgi verilmiştir.

33. Kazmaz, Süleyman. "Kastamonu Bakırcılığında Çırak", *Teknik Öğretim Dergisi,* C.6, S.56,1946, s.1787-1789.

Kazmaz makalesinde aynı derginin elli birinci sayısındaki yazısının devamı niteliğinde çıraklığın devreleri hakkında bilgi vermiş, "çekiç vurma", "kısaç tutma", "perdahlama", "traka etme", "taplamak", "kele işlemek", "kaynak kaynatmak" ve "kabara tutmak" safhalarında çırakların öğrenmesi gerekenleri anlatmıştır. Bunun yanında makalede bir çırağın ustalığa kabul töreni hakkında bilgi verilmiştir. "Bakırcılığın Ticaret Yönü" adlı başlık altında ise Kastamonu'da bakır ticareti ve tarihsel süreçte bakır eşya fiyatlarına dair sayısal bilgiler verilmiştir.

34. Kayıhan, Murat. “Hattatlarımız”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.17, 1994, s.13-14.

Kayıhan yazısında Tosyalı hattatlar “Mustafa Bektaşoğlu” ve “Salahaddin Polat”ın öz geçmişi ve eserleri hakkında bilgiye yer vermiştir.

35. Meriç, Atanur. “Tosya Kuşağı”, *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S.27, 1995, s.25-28.

Meriç makaleyi kaleme aldığı tarihlerde Tosya’da dokumacılığın kuşakçılık, telacılık ve kesecilik olmak üzere üç türde devam ettiğini belirtmiş, bu dokuma türlerinin özelliklerini ele almıştır.

Makalede Tosya kuşağının iç kuşak ve dış kuşak olmak üzere iki şekilde dokunduğunu ve Tosya’da kuşağın daha çok erkek giyiminde kullanıldığını, asıl Tosya kuşağının ise “Alaca Kuşak” denilen üç kanattan meydana gelen kuşak türü olduğunu belirtmiştir. Makalede Tosya kuşağının kullanım amaçları ve kuşak dokumada kullanılan malzemeler sıralanmıştır.

Yazar araştırma kapsamında Tosya’da kese ve kuşak dokumacılığı yapan Nezihe Koyuncugil ile derleme çalışması yapmış, bu dokuma çeşidinin yapım aşamalarına yer vermiştir. Makalenin tela yapımını konu alan kısmında tela yapımının Tosya’da büyük bir gelir kaynağı olduğu söylenmiş, Türkiye’nin tela ihtiyacının %75’inin Tosya’dan karşılandığı söylenmiş, makalenin kaleme alındığı tarihte tela dokuma işiyle uğraşan Mustafa Sunar ile yapılan derleme çalışmasından hareketle telanın dokuma aşamaları anlatılmıştır.

36. Onuk, Taciser. “Kastamonu İğne Oyaları”, *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S.27, 1995, s.58-59.

Onuk makalesinde Türk kadınının el becerisi sonucu ortaya çıkan iğne oyalarının soyut anlatım geleneğini yansıtarak sözsüz iletişim aracı olarak kullanıldığını söylemiş, Kastamonu müzesi envanterine kayıtlı 19. yüzyılda ortaya çıkmış iki yüz beş iğne oyasını ele almıştır. Makalede Kastamonu oyaları motif adları, motiflerin

mesajları, malzeme, renk, konu ve kompozisyon özellikleri bakımından incelenmiştir.

37. Özsan, Gül. "Baltaya İmzasını Atan Usta: Sıcak Demircilik ve Dövme Kastamonu Baltası Üzerine Bir Araştırma", *Folklor/Edebiyat,* C.14, S.56, 2008, s.261-275.

Özsan makalesinde sıcak demircilik ve Kastamonu baltasını, ustaların anlatılarında sıcak demircilik zanaatının nasıl anlamlandırıldığını, dövme balta yapım aşamalarını ve bu zanaatın hangi ilişkileri barındırdığını incelemiştir.

Yazar 1994 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Antropoloji bölümünde lisans eğitimi görmekteyken "Görsel Antropoloji ve Belgeleme Çalışması" dersi kapsamında Türkiye'de kaybolmakta olan bir el sanatının belgelenmesinin istenmesi üzerine Tahtakale Küçükpazar'da demirci ustalarıyla Kastamonu baltası üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında öncelikle demirciliğin ve baltanın tarihini ve zanaatın makaleyi kaleme aldığı yıllardaki durumunu daha sonra dövme balta yapımında kullanılan araçları ve dövme balta yapım aşamasını ele almıştır.

Yazar sıcak demircilik ve baltanın kısa tarihi verdikten sonra, demirciler çarşısında bu zanaatı icra eden beş ustanın kısa bilgilerine yer vermiş, atölyedeki çalışma sistemini, hiyerarşik yapıyı ve çıraklıktan ustalığa geçiş sürecini incelemiştir.

Yazar dövme balta yapımındaki işleri "Ocak", "Dövme", "Kaynak", "Kaba Tesviye (Taşlama)", "İnce Tesviye (Mengenede Tesviye)", "Su Verme (Sulama)", "Keçeleme (Son Makyaj-Esas Perdah)" ve "Vernikleme" olmak üzere sekiz alt başlık hâlinde ele almıştır. Demirci atölyesinde kullanılan araçları ise "Ocak", "Kaynak Makinesi", "Büyük Taş Makinesi", "Küçük Taş Makinesi", "Mengene" ve "Yalak" olarak sıralamış ve kullanım alanlarını ve işlevlerini tanıtmıştır. Ardından dövme Kastamonu baltası yapım sürecini on sekiz başlık altında aşamalarına ele almış, ustaların gözünden sıcak demircilik ve balta yapımına değinmiştir.

38. Şahin, Yüksel. "Kastamonu Çarşaf Bağları", *Folklor/Edebiyat,* C.12, S.46, 2008, s.525-533.

Şahin makalesinde Kastamonu'da halk sanatlarının yaygın ve çeşitli bir görünümde olduğunu, alan araştırmasının gerçekleştirildiği 1944 tarihinde de bu özelliğin devam ettiğini, ilde yakın bir döneme kadar geleneksel giyimde kullanılan dokumaların da el tezgâhlarında dokunduğu belirtmiştir.

Yazar Kastamonu el sanatları içinde önemli bir yeri olan çarşaf bağlarının, çeyiz gelenekleri içinde ve sosyal hayattaki yeri ile bağlama tekniklerini ve desenlerini ele almıştır. Çarşaf bağlamanın el becerisi ve tırnak kuvveti gerektiren bir el sanatı olduğuna vurgu yapan yazar, günümüzde bu el sanatının değişen modanın etkisiyle sadece çarşaf kenarlarına değil; havlu kenarları, masa örtüsü, perde ve el tekstilinde de kullanıldığını ancak bu tür örneklerde çarşaf bağlarının kendine özgü yapısının değişime uğrama tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu ifade etmiştir. Makalenin ekinde çarşaf bağı motiflerini içeren sekiz adet fotoğrafa yer verilmiştir.

39. Tan, Nail. "Bağlama Yapımı", *Türk Etnografya Dergisi,* S.16, 1977, s.95-105. [16]

Tan makalesinde günümüzde Anadolu'da en yaygın kullanılan çalgının bağlama olduğunu söylemiş, bağlama cinsi çalgıların atasının en eski Türk çalgılarından kopuz olduğunu belirtmiştir.

Makalede kopuzun eski Türk topluluklarında kullanımı anlatılmış, "Eski Bağlama Yapım Tekniği" başlığı altında kopuz ve sazın tekne yapımı, tel sayısı ve süslemeleri hakkında bilgi verilmiştir.

"Günümüzde Bağlama Yapımı" başlığı altında ise makalenin kaleme alındığı tarihte Kastamonu'da bağlama yapımı ile uğraşan Ali, Ahmet ve Bekir Tekeli kardeşlerin bağlama yapım teknikleri incelenmiş, bağlama yapımında kullanılan malzemeler sıralanmış ve bağlama yapım aşamalarının fotoğraflarına yer verilmiştir.

40. Tan, Nail. "Kastamonu'da Ağaç Oyma Sanatkârı Mehmet Ali Özeflanili", *Türk Etnografya Dergisi,* S.17,1982, s.145-153. [17]

---

[16] Tan, Nail. (2007). **Derlemeler Makaleler**, **Cilt VIII, Kastamonu Araştırmaları**, BRC: Basım Ankara**.** s.105-117.

Tan makalesinde ağacı süsleyerek kullanmak isteğinin ağaç oyma sanatının doğuşuna sebep olduğunu belirtmiş, eski Türk evlerindeki ahşap tavan, kapı, pencere kanadı, lambalık, dolap gibi unsurlarda; dinî yapılarda ise mihrap, minber ve kürsülerde Türk sanatının en iyi örneklerini görebileceğimizi belirtmiştir.

Ağaç oyma sanatının 11. yüzyıldan itibaren önemli bir gelişme gösterdiğini, Erken Osmanlı Devri'nde ise 14. yüzyıldan itibaren başladığını belirten yazar, Kastamonulu ağaç oyma sanatkârı Mehmet Ali Özeflanili'nin sanat anlayışını ve eserlerini ele almıştır.

Makalede öncelikle Mehmet Ali Özeflanili'nin kısa biyografisine yer verilmiştir. Ardından dinî bilgilere düşkünlüğü ve hacca gitmesi gibi nedenlerle dinî yapılardaki ağaç oymacılığına yönelen sanatkârın çeşitli camilerde yaptığı eserler sıralanmış ve eserlerin fotoğraflarına yer verilmiştir.

41. Tan, Nail. "Kastamonu'da At Binek ve Koşum Takımı Yapılışı", *Derlemeler Makaleler*, C.8, 2007, s.126-129.

Tan makalesinde 1977 yılında Kastamonu'da at binek ve at arabası koşum takımı yapan tek usta olan Hilmi Koltukoğlu'nun hayatı ile yaptığı binek ve koşum takımlarının özelliklerini ve yapım aşamalarını ele almıştır. Ayrıca makalede, binek ve koşum takımlarının yapım aşamalarını anlatan fotoğraflar yer almaktadır.

42. Tan, Nail. "Kastamonu Halk Sanat ve Zanaatları", *Üsküdar'a Kadar Kastamonu*, 2008, s.403-421.

Tan makalesinde Kastamonu'nun zengin bir el sanatları-zanaatları birikimine sahip olduğunu belirtmiş, bu zenginliğin sebeplerini altı maddede ele almıştır. Ardından Zühtü Yaman'ın "Kastamonu El Sanatları ve Giyim Kuşamı Üzerine" adlı makalesinde yaptığı sınıflamaya göre Kastamonu merkez ve ilçelerinde görülen el sanatlarını ve zanaatlarını yapıldığı ilçeye göre sıralamıştır.

---

[17] Tan, Nail. (2007). **Derlemeler Makaleler**, **Cilt VIII, Kastamonu Araştırmaları**, BRC: Basım Ankara**.** s.118-125.

Kastamonu'da eserin kaleme alındığı tarihte yaşayan başlıca el sanatlarını "Dokumacılık", "Dantelcilik", "Oyacılık", "Yazmacılık", "Ağaç İşleri", "Bakırcılık", "Demircilik", "Mücevher Yapımı", "Deri İşleri", "Taş İşleri" ve "Süsleme Sanatları" başlıkları altında inceleyen yazar, bu sanatların türleri, yapım teknikleri, kullanım özellikleri, yöre kültüründeki yeri hakkında bilgi vermiştir. Makalede el sanatları fotoğraflarla belgelenmiştir.

43. Tan, Nail. "Kastamonu'da Yaşayan Halk Sanat ve Zanaatları", *Derlemeler Makaleler*, C.8, 2007, s.206-211.

Tan makalesinde Kastamonu'nun halk sanatları ve zanaatları yönünden zengin bir kültürel yapıya sahip olduğunu, hızlı sanayileşme ve şehirleşmenin etkisine rağmen bu özelliğini sürdürdüğünü belirtmiştir. Yazar, makaleyi kaleme aldığı tarihte Kastamonu'da yaşayan halk sanat ve zanaatlarını incelemiştir. Makalede yer verilen sanat ve zanaatlar şunlardır: "Dantelcilik", "Oyacılık", "Yazmacılık", "Dokumacılık", "Bakırcılık", "Demircilik", "Urgancılık", "Ağaç İşleri", "Süsleme Sanatları" ve "Deri İşleri".

44. Tan, Nail. "Orijinal Bir Türk El Sanatı: Çarşaf Bağcılığı", *Derlemeler Makaleler*, C.8, 2007, s.212-216.

Tan makalesinde Kastamonu'ya özgü bir el sanatı olan çarşaf bağcılığını ele almıştır. Yörede "Sarı Kıvrak" olarak bilinen Devrekâni Bezi'nden yapılmış yerli dokuma çarşafların iki veya dört tarafına yirmi numara kasarlı (kasterli) pamuk ipliğinden veya fanteziye iplikten elle düğüm atılarak yapılan dantellere çarşaf bağı denilmektedir.

Yazar Kastamonu şehir merkezinde ev kadınlarının genelinin bu el sanatını bildiğini ve bu yörede her genç kızın çeyizinde çarşaf bağı ile süslenmiş üç dört çarşafın bulunmasının bir gelenek olduğunu belirtmiştir. Yazar, makalesinde çarşaf bağlarında kullanılan ipliklerin özelliklerini, çarşaf bağlarının uygulandığı ürünleri ve dokuma tekniklerini incelemiş, ardından yörede tespit ettiği elliye yakın çarşaf bağı motifinin isimlerine yer vermiştir.

45. Tan, Nail. “Yazmacılık Sanatı”, *Derlemeler Makaleler,* C.8, 2007, s.217-218.

Tan makalesinde günümüzde Kastamonu, Tokat, İstanbul, Bartın ve Gaziantep gibi illerde yapılan yazmacılık sanatını incelemiştir. Yazma, kumaş üzerine elle resmedilerek ya da tahta kalıplar kullanılarak yapılan kumaşlara verilen isimdir. Bunun yanında kalıp baskı sanatına da yazmacılık denilmektedir.

Yazar makalesinde Türk yazmacılık sanatının uygulandığı ürünleri, yazmacılık tekniklerini, yazmalarda kullanılan motifleri ve yazmalarda kullanılan renkleri incelemiştir. İslam dininin gereğince, Türk yazmacılık sanatında insan ve hayvan resminin günah sayıldığından daha çok bitkisel motiflerin hâkim olduğunu belirten yazar, Kastamonu yazmalarında ise ülkemizin diğer yörelerinden farklı olarak hayvan motiflerinin de yer aldığı tespitinde bulunmuştur. Bunun sebebini ise Orta Asya ve eski Türk dini Şamanizm’in etkisiyle açıklamıştır.

46. Tan, Nail. “Tosya’da Dokumacılık”, *Derlemeler Makaleler,* C.8, 2007, s.219-223.

Tan makalesinde Kastamonu’nun ilçesi Tosya’nın kuşak, telâ ve hamam kesesi dokumalarıyla ünlü olduğunu, Tosya dokumalarının il dışında aranır hâle geldiğini belirtmiştir. Yazar, makalesini “Kuşak Dokumacılığı”, “Telâ Dokumacılığı” ve “Kese Dokumacılığı” alt başlıklarından oluşturmuş, bu dokuma çeşitlerinin Tosya el sanatları içindeki yerini ve yapım aşamalarını ele almıştır.

Yazar makaleyi kaleme aldığı tarihte Tosya el sanatlarının canlı bir şekilde yaşadığını, Tosya kuşakları ve hamam keselerinin hâlâ el tezgâhlarında dokunduğunu, tela dokumacılığında ise artan nüfusun etkisiyle birlikte fabrikasyon üretime geçildiğini tespit etmiştir.

47. Tan, Nail. “Kuşakçılık ve Tosya Kuşakları”, *Derlemeler Makaleler,* C.8, 2007, s.224-227.

Tan makalesinde Türk insanının giyim kuşamında kuşağın kullanımını, çeşitlerini, fonksiyonlarını ele almıştır. Yazar, kuşağın Türk erkek ve kadın giyiminde önemini

kaybettiğini, yalnızca halk oyunları ekiplerinin kıyafetlerinde, kırsal kesimlerde ve gecekondu bölgelerinde sınırlı ölçüde kullanıldığını belirtmiştir.

"Tosya Kuşağı" başlığı altında yazar, Tosya kuşaklarının kullanılış sebeplerini, Tosya kuşağının türlerini, kuşak yapılırken kullanılan aletleri ve üretim safhalarını incelemiştir. Tan, Tosya kuşağının kullanım sebeplerinin diğer bölgelerle aynı olduğunu, kuşakların beli sıkmak, soğuktan korumak, bel kaymasını önlemek, belde taşınan araç gereçleri saklamak, giyimi zenginleştirmek gibi sebeplerle kullanıldığını ifade etmiştir.

Tosya'da kuşağın "iç kuşağı" ve "dış kuşağı" olmak üzere iki türde dokunduğunu söyleyen yazar, dış kuşağının daha çok erkek giyimi kuşağı olarak tanındığını belirtmiştir. Ardından kuşak yapımında kullanılan aletleri sekiz başlıkta ve kuşak üretim safhalarını yedi başlıkta açıklamıştır.

48. Tezel, Zeynep. "Yazmacılık Sanatında Desenleme Teknikleri (Kalıp Tekniğiyle Ağaç Baskı Uygulama Örneği", *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.25, 2009, s.27-40.

Tezel makalesinde Anadolu'nun en eski geleneksel sanatlarından birisi olan yazmacılığı ele almış, günümüzde Anadolu'nun bazı illerinde yoğun şekilde devam ettiğini söylemiştir.

Makalede Kastamonu'da geleneksel yöntemlerle yazma üretimi yapan Cemil Kızılkaya'nın baskı atölyesinde baskı sanatı incelenmiş, bu çalışmadan yola çıkılarak üretimde kullanılan araç gereçlerin özellikleri, üretimin işlem basamakları ve kompozisyon özellikleri tespit edilmiş ve fotoğraflarla belgelenmiştir.

Makale dört ana başlıktan oluşmaktadır. "Giriş" adlı birinci başlıkta yazmacılığın tarihi ve Anadolu sahasındaki ilk örnekleri hakkında bilgi verilmiştir. "Desenleme ve Renklendirme Teknikleri" adlı ikinci başlıkta yazmacılıkta kumaşı desenlemek için kullanılan teknikler incelenmiş, "Kullanılan Kumaşlar", "Kullanılan Kalıplar", "Kullanılan Boyalar ve Renklendirme" başlıkları altında teknikler anlatılmıştır. "Kalıp Tekniğiyle Ağaç Baskı Uygulama" adlı üçüncü başlıkta kalıp tekniği ile ağaç

baskı uygulama yapan Cemil Kızılkaya ve Safiye Kızılkaya'nın baskı uygulama örneğine dair gözlemlerine yer verilmiştir. "Uygulamada Kullanılan Araç Gereçler" başlığı altında "Ağaç Kalıplar", "Boya", "Boya Teknesi", "Yağlangaç", "Tezgâh" ve "Bez" tanıtılmış, "Uygulama (İşlem Basamakları)" başlığı altında ise baskı aşamaları on iki maddede sıralanmıştır. Ardından "Desen ve Kompozisyon Özellikleri" başlığı altında yazmalarda kullanılan kompozisyon tespit edilmiştir.

49. Yeni, Özgür ve Çetin, Yusuf. "Kastamonu Daday'da Son Demlerini Yaşayan Geleneksel Bir Zanaat: Külekçilik Zanaatı", *The Journal Of Acedemic Social Science Studies,* S.33, 2015, s.69-78.

Yeni ve Çetin makalelerinde Kastamonu'nun Daday ilçesinde geçmişte geleneksel ahşap el sanatlarının önemli bir geçim kaynağı olduğunu söylemiş, makalenin kaleme alındığı tarihte ahşap el sanatlarından olan külekçilik zanaatının birkaç yaşlı usta tarafından icra edildiğini belirtmiştir.

Makalenin "Giriş" başlığında Daday ilçesinin tarihî- coğrafî durumu ve bitki örtüsü hakkında bilgi verilmiş, külekçilik zanaatının yöredeki durumu anlatılmıştır. "Külekçilik Zanaatı" adlı başlıkta külekçiliğin tarihi ele alınmış, çeşitli kaynaklardan külekçilik ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. "Üretilen Eşyalar ve İşlevleri" adlı başlıkta Daday'da üretilen tıkır (şaplak, çötüre), yayık, çalmaç ve külek (güvlek), eşyalarının yapım teknikleri ve kullanım alanları anlatılmıştır. "Kullanılan Malzeme ve Aletler" adlı başlıkta külekçilik zanaatında ürün oluşturulurken kullanılan teknik ve aletler ele alınmış, tıkır (şaplak, çötüre), yayık, güvlek ve çalmaç yapımları ayrı başlıklar altında anlatılmıştır. Makalenin sonunda yapımı tamamlanan bu ürünlerin fotoğraflarına yer verilmiştir.

50. Yetim, Fatma ve Kayabaşı, Nuran. "Kastamonu İli Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi'nde Bulunan İşlemeli Ürünlerin Özellikleri", *Kastamonu Eğitim Dergisi* C.15, S.2, 2017, s.727-746.

Yetim ve Kayabaşı makalelerinde Kastamonu'nun Türk el sanatlarının zengin örneklerine sahip illerimizden birisi olduğunu ayrıca ilde köklü bir dokumacılık ve işlemecilik geleneğinin bulunduğu belirtmiş, çalışmalarında Etnografya Müzesi

olarak kullanılan Kastamonu Liva Paşa Konağı'ndaki işlemelerin işleme tekniğini, ipliğini, rengini, desen ve kompozisyon özelliklerini ve kenar temizleme tekniklerini araştırmışlardır.

Araştırma kapsamında Kastamonu Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi'nde bulunan otuz yedi adet peşkir, yirmi adet işlemeli uçkur, yedi adet işlemeli başörtüsü, altı adet işlemeli dekoratif örtü olmak üzere yetmiş adet işlemeli ürün incelenmiştir. İncelenen bu ürünler fotoğraflanarak bilgi formu hazırlanmış ve makalenin sonunda peşkir, uçkur, başörtü ve örtü örneklerinden birer tane verilmiştir. Çalışmada işlemelere ait işleme teknikleri, kullanılan iplikler, iplik renkleri, motif özellikleri, kullanılan kompozisyonlar, kenar temizleme teknikleri, kenar temizlemede kullanılan iplikler ve kenar temizlemede kullanılan iplik renklerine ait sayısal verilerin yüzdelik değerleri tablolar hâlinde verilmiştir.

51. Yaman, Zühtü. "Kastamonu El Sanatları ve Giyim Kuşamı Üzerine", *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, S.27, 1995, s.34-39.

Yaman makalesinde Kastamonu el sanatlarını "Madeni El Sanatı Ürünleri", "Dokuma-Baskı El Sanatları", "Ahşap El Sanatı Ürünleri", "İplik İşi-Örme El Sanatları", "Deri İşleri", "Hattatlık" ve "Urgancılık" olarak sınıflandırmış, bu sınıflandırma altında, makalenin kaleme alındığı tarihlerde Kastamonu'da varlığını sürdüren geleneksel el sanatlarını ve imâl edildikleri ilçeleri sıralamıştır. Bunun yanında "Çarşaf Bağı", "Dokuma", "Çakıcılık- Bıçakçılık", "Sofra Bezi (Sini Bezi)", "Sepetçilik" ve "Oyacılık" başlıkları altında bu el sanatlarının yapım aşamalarını ve kullanım alanları anlatılmıştır.

Makalenin ikinci kısmını yöre giyimi oluşturmaktadır. Yazar, Kastamonu geleneksel kadın giyim kuşamında Türkmen giyiminin özelliklerinin görüldüğünü söylemiş, geleneksel kadın giyimini "Sarı Yazmalar", "Önlükler" ve "Yöre Giyimleri" başlıkları altında incelemiştir.

2.17.4. Bildiriler

1. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Kastamonulu Üç Sanatkârımız (Hattat-Nakkaş/ Nahhat-Taş Ustası), *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyonu Bildirileri,* (1996, Ankara), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997, s.19-35.

Abdulkadiroğlu bildirisinde Kastamonulu Hattat Emrullah Demirkaya, Nakkaş ya da Nahhat Ağaç Oyma Ustası Mehmet Ali Özeflanili ve Taş Ustası Yusuf Küçükçavuş'un öz geçmişlerine yer vermiş, bu ustaların eserlerini maddeler hâlinde sıralamıştır.
Yazar, Hattat Emrullah Demirkaya ve Nahhat Mehmet Ali Özeflanili'nin hayatları ve eserleri hakkında bazı çalışmaların yapıldığını belirtmiş, fakat taş ustası Yusuf Küçükçavuş'un ilk defa bu bildiride tanıtıldığını söylemiştir.

2. Ayda, Deniz ve Yılmaz, Seyhan. "Kastamonu Küçüksu Köyünde Yöresel Çömlekçilik", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri,* (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.340-345.

Ayda ve Yılmaz bildirilerinde Kastamonu Küçüksu köyünde geleneksel bir el sanatı olarak usta-çırak ilişkisi içinde sürdürülen çömlekçiliği ele almışlardır. Küçüksu köyünde tarihi uzun bir geçmişe dayanan, fakat günümüzde toprak ürünlerin yerini metal ve plastik ürünlerin almasıyla tamamıyla unutulmuş olan bu el sanatını yörenin ihtiyaçlarını karşılamak için arz-talep ilişkisi içerisinde dört aşamada incelemişlerdir. Bu aşamalar çamurun hazırlanması, çamurun biçimlendirilmesi, ürün biçimleri ve ürünlerin pişirilmesidir. Bildirinin sonunda Küçüksü köyünde çömlek yapımına ait fotoğraflar yer almaktadır.

3. Barışta, H. Örçün. "Kastamonu'da Dokuma İle İlgili Sanatlar", *III. Milletlerarası Türk Folklor Bildirileri,* (1986, Ankara), Ankara: Başbakanlık Basımevi:, 1987, C.5, s.57-66.

Barışta bildirisinde Türk el sanatlarının maddi kültürümüzün önemli belgelerinden olduğunu söylemiş, dil çalışmalarında olduğu gibi Türk el sanatlarında da il il tarama kataloglarının ve bölge atlaslarının hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Yazar, bu amaç doğrultusunda, Kastamonu'da 1984 yılında dokuma sanatlarını icra eden Cemil

Kızılkaya, Safiye Kızılkaya ve Dursun Karagöz adlı ustalar ile derleme çalışması yapmış, araştırma verilerinden hareketle maddi kültür ürünlerini tanıtmıştır.

Bildirinin "Kastamonu Konumu ve Tarihi" adlı ilk başlığında Kastamonu'nun coğrafi konumu, köy sayısı ve nüfus bilgileri ile tarihi hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

"Kastamonu Dokuma ve Süsleme ile İlgili Kaynaklar ve Günümüzdeki Durumu" adlı başlık altında seyahatnamelerden, Kastamonu dokumalarını konu alan kitap ve tez çalışmalarından yola çıkılarak dokuma sanatının tarihi perspektifi ortaya konulmuştur. Bunun yanında derleme kapsamında kaynak kişilerle yapılan görüşmelerden hareketle eyer işlemeciliği, oyacılık, çarşaf bağcılığı, üzerlik yapımı ve yazmacılık sanatlarının yapım aşamaları, bu sanatların sözlü kültür ürünlerine yansımaları ve araştırmanın yapıldığı tarihteki durumları anlatılmıştır.

4. Barışta, Örcün. "Kastamonu El Sanatlarından Bağ İşi", *Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri*, (13-17 Ekim 1986, Samsun), On Dokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları: 1988, s.179-189.

Barışta 1984 yılından itibaren yaptığı incelemeler sonucunda elde edilen ve kaynaklardan yola çıkarak hazırladığı bildirisinde, 1986 yılında yapılan III. Milletlerarası Folklor Kongresi'nde sunduğu "Kastamonu'da Dokumacılık İle İlgili Sanatlar" konulu tebliğinde kısaca ele aldığı bağ işini daha detaylı bir şekilde incelemeyi amaçlamıştır.

Bildiride bağ işi ile aynı nitelikte olan veya benzer özellikler gösteren el sanatlarının farklı yüzyıllardaki örnekleri incelenmiş, Türk sanatı tarihinde düşüm işi, bağ işi ile ilgili bilgilere 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ü Lügait'it Türk adlı eserinde rastlandığını belirtmiştir.

Kastamonu'da her çeyiz sandığında bulunan bağ örnekleri ve çarşıda pazarda karşılaşılan çeşitlenmelerin bağ işinin sevilerek uygulanan bir sanat dalı olduğunu gösterdiğini söyleyen yazar, bağların yapım tekniklerini anlatmıştır. Bunun yanında

Kastamonu bağlarında tespit ettiği on yedi motifin adlarını alfabetik olarak sıralamış ve fotoğraflarına yer vermiştir.

5. Barışta, H. Örçün. "Tosya'da Semercilik", *I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu*, (22-23 Aralık 1994, Ankara), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, C.1, s.182-185.

Örçün bildirisinde 1993 yılı eylül ayında Tosya'da semercilik yapan Ahmet Natur'dan derlediği bilgilerden hareketle semercilik mesleğini tanıtmayı amaçlamıştır. Bildiride semer yapımında kullanılan araç gereçler, semerlerin kullanım amaçları, yapılan semerlerin boyutları, semerin parçaları, semer yapımında kullanılan ağaç ve derilerin özellikleri, semerin süslemeleri, semer yapım aşamaları anlatılmış ve fotoğraflarla desteklenmiştir.

6. Çalışıcı Pala, İrem. "Kastamonu Küçüksu Çömlekçiliğinin Günümüzdeki Durumu ve Kullanılan Caba Çamurunun Güncel Tasarımlarla Değerlendirilmesi, Uluslararası *Taşköprü Pompeipolis Bilim, Kültür, Sanat Araştırmaları Sempozyumu*, (10-12 Nisan 2017, Taşköprü), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, 2018, s.2202-2221.

Çalışıcı Pala bildirisinde Kastamonu'nun Küçüksu köyünde yok olmakta olan geleneksel çömlek yapımını ele almış köyde caba üretiminde kullanılan çamurun Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi bünyesinde yeni tasarımlarda değerlendirilme denemelerini ele almıştır.

Bildiride 1970'li yıllarda köyde elli hanenin caba ürettiğini, günümüzde ise yalnızca Hasan Usta ve Hikmet Usta adlı iki ustanın caba ürettiği söylenmiş, "Kastamonu Küçüksu Çömlekçiliğinin Günümüzdeki Durumu" başlığı altında cabaların yapım aşaması fotoğraflarla desteklenerek alınmıştır.

"Kullanılan Caba Çamurunun Güncel Tasarımlarla Desteklenmesi" başlığı altında caba çamuru ile yapılan denemeler çamuru çömlekçi çarkında şekillendirme, bezeme ve caba dışında pişirim formu tasarımları adlı üç grupta toplanmış, deneme

aşamalarında uygulanan yöntemler ve deneme sonucu elde edilen sonuçlar listelendirilerek fotoğraflarıyla verilmiştir.

7. Danışman, Merve. "Kastamonu İğne Oyacılığı ve İlçe Halk Eğitim Merkezleri'nin İğne Oyacılığına Katkıları", *Uluslararası Taşköprü Pompeipolis Bilim Kültür Sanat Araştırmaları Sempozyumu*", (10-12 Nisan 2017,Taşköprü), Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.2237-2245.

Danışman makalesinde iğne oyalarının Türk kadınının sözsüz anlatım ürünleri olduğunu, oyaların kadın erkek giyimi ve alan süslemelerinde önemli bir yer tuttutuğunu belirtmiştir.

Bildiride iğne oyalarının yapıldığı yörenin kültürünü yansıtmakta olduğu söylenmiş, iğne oyası yapım teknikleri anlatılmıştır. İğne oyalarında seçilen konuları "soyut konular" ve "somut konular" olmak üzere iki gruba ayıran yazar, somut konular grubuna giren bezeme türlerini bitkisel bezeme, nesneli bezeme, figürlü bezeme ve geometrik bezemler olarak açıklamıştır. Soyut konular grubuna giren bezemeler ise sembolik bezemeler olarak açıklanmış ve motif isimleri sıralanmıştır. Bunun yanında yazıda oyaların yöreye göre değişen kompozisyon özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Makalenin ikinci kısmını iğne oyası kursu açan Halk Eğitim Merkezleri oluşturur. Kastamonu'da iğne oyası kursu açan altı ilçe Halk Eğitim Merkezi'nin isimlerine yer verilmiş, yöresel el sanatlarının yaşatılmasına katkıları anlatılmıştır.

8. Onuk, Taciser ve Akpınarlı, Feriha. "Kastamonu Örücülük Sanatında Teknik Motif ve Kullanım Özellikleri", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.504-511.

Onuk ve Akpınarlı bildirilerinde el sanatlarının önemli bir dalı olan örücülük sanatını incelemişlerdir. İnsanın var olmasıyla başlayan örücülük sanatı, ilk önceleri giyinme, barınma vb. temel ihtiyaçlarını gidermek için doğadaki bitki saplarını örerek kullanmaları ile başlamıştır. El örgüleri kullanım alanlarına göre ikiye ayrılmıştır.

Bunlar: “Objeyi Oluşturan El Ergüleri (çorap, eldiven, kese, vb.)” ve Objeyi Süsleyen El Örgüleri (giyim, süsleme, ev dekorasyonu gibi)”dir. Onuk ve Akpınarlı, Kastamonu’da örücülük tekniklerinin en güzel örneklerinin görülebileceğine vurgu yapmışlardır.

El örgücülüğü kullanılan aracın adı ile isimlendirilmekte olup; tığ, şiş, mekik ve firkete gibi çeşitleri bulunmaktadır. Bildiride, bu çeşitler Kastamonu’da yapılan tekniklerle örneklenmiştir. Araçsız yapılan el örgücülüğü ise bağlama örgüleridir. Kastamonu’da yapılan çarşaf bağlama bu alana örnek verilmiştir.

9. Ortaç, H. Serpil. “Kastamonu-Tosya İlçesi İğne Oyacılığının Renk, Motif Ve Kompozisyon Özellikleri”, *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.498-503.

Ortaç bildirisinde el sanatlarımız arasında estetik ve sanatsal değeri bakımından kıymetli, geleneksel kültürümüzün en önemli örneklerinden olan oyaları ele almıştır. Oyalar içinde özel bir yere sahip olan iğne oyalarının Anadolu’da yaygın olarak yapıldığı yerlerden birisi de Kastamonu’nun Tosya ilçesidir. Yazar, geçmişten günümüze el sanatlarını devam ettiren Tosya ilçesinde yaşayan kadınlardan yaptığı derleme çalışması sonucu Tosya iğne oyalarının kullanım amaçlarını, iğne oyalarının uygulandığı ürünleri, iğne oyası motifleri ile renk ve kompozisyon özelliklerini incelemiştir.

10. Özbağı, Tevhide ve Kayadibi, Pakize. “Kastamonu İğne Oyaları Üzerine”, *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri*, (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.512-524.

Özbağı ve Kayadibi bildirilerinde Türk maddi kültürü ve el sanatlarımız içinde yaygın bir el sanatı olan ayrıca Kastamonu’da yaygın bir el sanatı olan iğne oyalarını incelemişlerdir. Çalışmada Kastamonu’da bulunabilen yirmi adet yemeni kenarına yapılan iğne oyası incelenmiştir. Bu oyalar erkekler tarafından kullanılan iğne oyaları ve kadınlar tarafından kullanılan iğne oyaları olmak üzere iki grupta ele alınmış, yörede yaygın kullanılan iğne oyası motiflerini anlamları ile birlikte verilmiştir.

Eserde yörede tespit edilen yirmi örnekten 10 adedi teknik çizimleri ile birlikte tanıtılmıştır.

11. Soysaldı, Ayşen ve Özkahveci, Gülşen. "Cide Sarıyazma Kültürü", *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyum Bildirileri,* (18-20 Eylül 2003, Kastamonu), Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi, 2005, s.525-531.

Bildiride Kastamonu ilinin Cide ilçesi el sanatlarının el baskısı yazmaları içinde önemli bir yer olan "sarı yazma" kültürü ele alınmıştır. Sarı yazmaların Cide yöre kültüründe önemli izleri bulunmaktadır. Sarı yazmaların Cide yöresinde kadın kıyafeti hâline gelmesi ve yöre kültürü ile bütünleşerek çeşitli etkilerini gösterip, manilere ve türkülere konu olduğu bilinmektedir. Soysaldı ve Özkahveci, bildirilerinde Cide'de sarı yazma ustası olan Mehmet Genç ile yaptığı derleme çalışmasından hareketle el baskısı tekniğiyle üretilen sarı yazmaların yapım tekniklerini yapım aşamasında kullanılan aletleri ve motifleri ele almışlardır.

12. Tan. Nail. "Kuşakçılık ve Tosya Kuşakları", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri,* (1992, Ankara), Ankara: Feryal Matbaası, s.219-223.

Tan bildirisinde Türk insanının giyim kuşamında kuşağın kullanımını, çeşitlerini, fonksiyonlarını ele almıştır. Yazar, kuşağın Türk erkek ve kadın giyiminde önemini kaybettiğini, yalnızca halk oyunları ekiplerinin kıyafetlerinde, kırsal kesimlerde ve gecekondu bölgelerinde sınırlı ölçüde kullanıldığını belirtmiştir.

"Tosya Kuşağı" başlığı altında yazar, Tosya kuşaklarının kullanılış sebeplerini, Tosya kuşağının türlerini, kuşak yapılırken kullanılan aletleri ve üretim safhalarını incelemiştir. Tan, Tosya kuşağının kullanım sebeplerinin diğer bölgelerle aynı olduğunu, kuşakların beli sıkmak, soğuktan korumak, bel kaymasını önlemek, belde taşınan araç gereçleri saklamak, giyimi zenginleştirmek gibi sebeplerle kullanıldığını ifade etmiştir.

Tosya'da Kuşağın "iç kuşağı" ve "dış kuşağı" olmak üzere iki türde dokunduğunu söyleyen yazar, dış kuşağının daha çok erkek giyimi kuşağı olarak tanındığını

belirtmiştir. Ardından kuşak yapımında kullanılan aletleri sekiz başlıkta ve kuşak üretim safhalarını yedi başlıkta açıklamıştır.

13. Ünal Koyuncu, Nurşen ve Yüz, Sedef. "Amasya Dokumalarında Görülen Kastamonu Çarşaf Bağlama Tekniklerinin Değerlendirilmesi", *Uluslararası Taşköprü Pompeipolis Bilim Kültür Sanat Araştırmaları Sempozyumu*, (10-12 Nisan 2017, Taşköprü), Kastamonu: kastamonu Üniversitesi Yayınları, s.2327-2330.

Koyuncu ve Yüz bildirilerinde Kastamonu çarşaf bağlarının dokuma süslemelerinde kullanılmasının eski yıllardan beri kullanılan bir uygulama olduğunu söylemiş, Amasya Merzifon dokumalarının uçlarında görülen makrome el örgülerinin Kastamonu el sanatları özelliği gösterdiğini belirtmiştir.

Bildiriye konu araştırmada Amasya ili ve Merzifon ilçesinde bulunan çarşaf bağlaması seçilen on çarşaf bağı incelenmiş, bu on örgüye uygulanan teknik, kullanılan hammadde, kullanılan renkler, iki ilde uygulanan dokumalar arasındaki benzerlik ve farklılıklar bakımından değerlendirilmiştir. "Sonuç" kısmında yazarlar Amasya ve Kastamonu dokumalarının birbirine benzediği birçok alanda benzerlik gösteren bağların yöresel isimler noktasında ayrıldığı belirtilmiştir.

14. Yalçınkaya, Nazime Tomris. "Kastamonu Dantel Evi Müzesi Dantel ve Tentene Koleksiyonu", *8. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi Bildirileri*, (24-27 Ekim 2013, Eskişehir), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, C.1, s.259-276.

Yalçınkaya bildirisinde Türk kadınının özgün zevkini yansıtan el sanatı olan dantelin eskiden çoğunlukla süsleyici obje olarak çeyize konulmak için son yıllarda ise ekonomik kazanç amacıyla da üretildiğini söylemiş, dünyada birçok ülkede dantel örneklerinin yer aldığı resmî ve özel müzelerin bulunduğunu belirtmiştir.

Bildiride Kastamonu Valiliği desteğiyle kurulmuş Türkiye'nin ilk ve tek dantel müzesi olan Mimar Vedat Tek Kültür Merkezi "Dantel Evi" Müzesi koleksiyonunda yer alan yüz seksen eserin biçim, teknik, renk ve kompozisyon özellikleri incelenmiştir.

“Giriş” adlı birinci başlıkta dünya genelinde dantel örneklerinin bulunduğu müzeler hakkında bilgi verilmiş, Kastamonu dantellerinin genel özellikleri anlatılmıştır. “Mimar Vedat Tek Kültür Merkezi ve Dantel Evi” başlığı altında dantel evi ve müzesinin özellikleri ele alınmış, dantel evi koleksiyonunda bulunan dantel formları “Daire Biçimli Danteller”, “Kare Biçimli Danteller”, “Eşkenar Biçimli Danteller”, “Dikdörtgen Biçimli Danteller”, “Oval Biçimli Danteller” ve “Bağlamalı (El Düğümü) Danteller” başlıkları altında ele alınmıştır.

2.18. Halk Mimarisi

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu’na göre oluşturulup, uygulamaya konulan “HAGEM 100’lük Sınıflaması” listesine göre “S. Halk Mimarisi” başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Konut Çeşitleri

200 Hayata Yardımcı Yapılar

300 Yapı Teknikleri

400 Halk Mimarisi

500 Konutlarda Bölümler, Süsleme

600 Aydınlanma, Isınma

700 Konutların Döşenmesi, Kullanımı, Ev Eşyaları

2.18.1. Kitaplar

1. Eyüpgiller, Kemal Kutgün. *Bir Kent Tarihi Kastamonu*, İstanbul: Eren Yayıncılık, 1999, 448 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Giriş; Kastamonu'nun Coğrafi ve Fiziksel Değerlendirmesi; Tarihte Kastamonu; Kastamonu'nun Fiziksel Gelişimi; Konutlar; Sonuç; Ekler.

Kemal Kutgün Eyüpgiller'in bu çalışması "Kastamonu Kent Tarihi (Fiziksel Gelişimi, Anıtsal Yapıları ve Konutları)" adlı doktora tezinin kitaplaştırılmış hâlidir. Yüksek lisans ve doktorasını Restorasyon Anabilim Dalında tamamlayan yazarın bu çalışmadaki amacı Kastamonu kent tarihine ışık tutmaktır.

Bu eser genel itibariyle Kastamonu'nun tarihi dönemlerini, coğrafi özelliklerini, iklim ve topografik yapısını ele almaktadır. Fakat Kastamonu vilayet salnameleri, seyahatnameler, halk mimarisi, zanaatlar gibi halk bilimi ögeleri de içeren bir kaynaktır. Bu sebeple çalışmamızda yer verilmiştir.

Eserin "Tarihte Kastamonu" adlı üçüncü bölümünde yer alan beşinci başlık "Ekonomik Tarih"tir. Bu bölüm altında ilk alt başlık ise zanaatlara ayrılmıştır. Yazar, vilayet salnamelerinden hareketle tarihte Kastamonu ekonomisinde önemli yer tutan dokumacılık, kendir ziraatı ve urgancılık, bakırcılık, boyacılık ve basmacılık, dericilik, mumculuk ve kendir yağı üretimi, kıl dokumacılığı gibi zanaatları ve bunların günümüzdeki durumlarını incelemiştir.

"Kastamonu'nun Fiziksel Gelişimi" adlı dördüncü bölümde ise Beylikler Dönemi öncesinde, Çobanoğlulları Dönemi'nde Osmanlılar Dönemi'nde ve Cumhuriyet sonrasında Kastamonu'da bulunan anıtsal yapıları incelenmiştir. Bu yapılar arasında türbeler, tekkeler, imaretler, hanlar, hamamlar gibi Kastamonu mimarisi ve bu mimari etrafında oluşan kültür hakkında bilgi sahibi olabileceğimiz yapılar bulunmaktadır.

"Konutlar" adlı beşinci bölümde ise Kastamonu halk mimarisine ait ögeler bulmak mümkündür. Bölümde, konut yerleşmesinin özellikleri, plan öğeleri: çardak ve sofa, oda, servis mekânları, helâ, ahır ve odunluk, mutfak, merdivenler, cihannüma, bahçe; plan tasarımı çardaklı konutlar, iki bölümlü haremlik ve selamlık konutlar; Kastamonu konutlarında cephe tasarımı ile strüktüel, konstüktif ve dekoratif ögeler: temel, duvar, döşeme ve tavan, örtü, kapılar, pencereler Kastamonu konutları:

çizimler ile payandalar, kapılar, saçaklar ve metal işleri hakkında bilgiler aktarılmıştır.

2. Yaman, Zühtü. *Kastamonu Kasaba Köyü'nde Candaroğlu Mahmut Bey Camii*, Ankara: Kono Ltd. Şti, 2000, 88 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: İlin Türk Tarihi: Kastamonu'da Danişmentliler Devri, Kastamonu'da Selçuklu Dönemi, Kastamonu'da Çobanlar Devri; Kastamonu Kalesi'nin Fethi ve Bayraklı Sultan Mezarı (Şehit Yunus Mürebbi): Candaroğulları Dönemi; Candaroğulları Beyliği Seceresi; Kasaba Köyü; Mahmut Bey Camii: Mimari Özelliği, Tarihçesi, Süslemesi ve Özellikleri; Sonuç; Araç-İğdir, Demirli (Küre-i Hadit) Köyü, İsmail Bey Camii; Bibliyografya.

Eserin ön sözü dönemin Kastamonu Valisi Enis Yeter tarafından kaleme alınmıştır. Yeter, bu tür eserlerin birer sanat harikası olduğunu, korunarak gelecek kuşaklara aktarılması gerektiğini belirmiş ayrıca bu eserlerin turizm açısından da büyük potansiyel taşıdığını ifade etmiştir.

Yazar ise sunuş kısmında kitabı kaleme almasındaki amacının, camiinin yapı ve süslemeleri hakkında özet bilgiler veren tanıtım amaçlı toplu bir eserin mevcut olmamasından dolayı, camiyi ziyarette bulunan kişilere kısa özlü bilgiler vermek olduğunu belirtmiştir. Bu sebeple eserinin sanat tarihi açısından bilimsel bir yaklaşımı olmadığını ifade etmiştir.

Ayrıca, bu çalışma UNESCO tarafından "Dünya Miras Geçici Liste"sine alınan Mahmut Bey Camii'nin toplu fotoğraflarının yer aldığı bir albüm hüviyetindedir. Çalışmada Mahmut Bey Camii ve işlemelerine ait kırk yedi adet fotoğrafa ve yedi adet teknik çizim resme yer verilmiştir.

Sekiz ana bölümden oluşan eserde genel itibariyle ilk üç bölüm ilin tarihsel sürecini ortaya koymaktadır. Dördüncü ve beşinci bölümlerde Kasaba Köyü ve Mahmutbey Camii anlatılmıştır. Altıncı bölüm sonuç ve değerlendirmeye ayrılmış olup, yedinci bölümde Araç-İğdir, Demirli (Küre-i Hadit) Köyü İsmail Bey Camii hakkında bilgiler verilmiştir. Sekizinci ve son bölümde ise bibliyografya yer almaktadır.

2.18.2. Tezler

1. Aksoy, Ercan. *Kastamonu Hamamları*, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011, VIII+125 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır. Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Materyal ve Metot, Üçüncü Bölüm: Kastamonu Kentinin Genel Özellikleri; Dördüncü Bölüm: Hamamlara Genel Bakış; Beşinci Bölüm: Kastamonu Hamamları ve Hamamların Mevcut Durumları; Altıncı Bölüm: Kastamonu Hamamlarının Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi; Yedinci Bölüm: Sonuç ve Öneriler; Kaynaklar.

Aksoy tezinde mimari yapılarıyla bulunduğu yerin tarih dokusunu yansıtan ve sosyal açıdan o yörede yaşayan insanların yıkanma kültürünü ortaya koyan hamamları Kastamonu ili örneğinde ele almıştır. Yazar, çalışmasında Kastamonu il merkezinde bulunan hamamların durumlarını, ne tür özelliklere sahip oldukları, kentin tarihi dokusu içinde hamamların önemini, bu hamamların geçmişten günümüze ne gibi değişikliklere uğradığını ve günümüzde nasıl kullanıldıklarını incelemiştir. Yazar, çalışmasında Kastamonu il merkezinde yer alan ve hiçbiri tanınmayan hamam örneklerinin yapılarının ortaya çıkarılması, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılmasını amaçlamıştır.

Çalışmada Kastamonu kent merkezinde bulunan on üç hamam incelenmiş, bunların karşılaştırılmaları sonucu dönemsel yapı ögeleri, plantipleri, yapımalzemeleri, ilk durumları ile şimdiki durumları ve günümüzdeki fonksiyonları değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında öncelikle literatür tarama yöntemi kullanılmış, daha sonra hamamların yerinde ölçüm ve analizi yapılarak günümüzdeki durumları ve plan şemaları çıkarılmıştır. Ayrıca hamamların rölöve çizimleri yapılmış ve mimari özellikleri fotoğraflanarak tespit edilmiştir.

Tez yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm “Giriş”tir. Bölümde araştırmanın amaç ve kapsamı ile literatür özetlerine yer verilmiştir. “Materyal ve Metot” adlı ikinci bölümde tez çalışması süresince izlenen yönteme dair bilgiler yer almaktadır. “Kastamonu Kentinin Genel Özellikleri” adlı üçüncü bölümde araştırma alanının genel özellikleri ve tarihsel gelişimi ile ilin konumu, iklimi, jeolojik durumu, sosyo-

kültürel özelliklerine değinilmiştir. “Hamamlara Genel Bakış” adlı dördüncü bölümde hamamlar ve yıkanma kültürü hakkında bilgi verilmiştir. Bölümde hamamların tarihsel gelişimi, Türklerde temizlik anlayışı, Türk hamam türleri, Türk hamam mimarisinin özellikleri ve hamamların bölümleri ve plan tipolojileri incelenmiştir. “Kastamonu Hamamları ve Hamamların Mevcut Durumları” adlı beşinci bölümde Kastamonu’da tespit edilen on üç hamamı, Çobanoğlu Beyliği, Candaroğlu Beyliği ve Osmanlı devri olmak üzere sınıflandırılmış ve yapıları incelenmiştir. “Kastamonu Hamamlarının Karşılaştırılması ve Değerlendirilmesi” adlı altıncı bölümde hamamlar yapıldıkları döneme göre yapı malzemesi ve örtü şekillerine göre, fonksiyonları ve plan tiplerine göre karşılaştırılmıştır. “Sonuç ve Öneriler” adlı yedinci bölümde ise hamamların karşılaştırılması ve incelenmesi sonucu hamamların özellikleri ve bugünkü durumları ortaya konulmuştur. Yazar Kastamonu’daki hamamlardan ikisinin fonksiyon değiştirdiğini beş tanesinin fonksiyonunu koruduğunu altı tanesinin de yıkılma tehlikesi altında olduğunu belirtilmiştir. Ayrıca altı plan tipolojisinin beş tanesine Kastamonu kent merkezinde rastlanmasının hamam mimarisine verilen önemi gösterdiğini belirtmiştir.

2. Bilici, Z. Kenan. *Kastamonu’da Türk Devri Mimarisi ve Şehir Dokusunun Gelişimi (18.Yüzyıl sonuna kadar),* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1991, XIII+ 333 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Başlarken; İkinci Bölüm: Giriş; Üçüncü Bölüm: Katalog; Dördüncü Bölüm: Değerlendirme; Beşinci Bölüm: Şehrin Türk Devrindeki Strüktürü ve Gelişimi ile ilgili Notlar, Tesbitlerve Yorumlar; Altıncı Bölüm: Sonuç; Yedinci Bölüm: Summary; Sekizinci Bölüm: Bibliyografya.

Bilici tezinde şehirlerimizin kültürel birikimlerine sahip çıkmadıklarını, bu tahripkâr tutumundan dolayı da cami, medrese, han, hamam, çeşme gibi yapıların günden güne kaybolduğunu belirtmiş, bu durumdan rahatsızlığını dile getirmiştir. Mimarlık ve Türk sanatı araştırmalarında kuzey-batı Anadolu’nun ihmal edildiğini bölgedeki birkaç çarpıcı örneğe dair çalışma dışında mimarlık tarihi hakkında bilimsel bir çalışma bulunmadığını belirtmiş, tezini bu hassasiyetle hazırlamıştır.

Yazar tezinin amacının Kastamonu'nun Türk devrine ait yapılarının tam bir envanterinin çıkartılarak bunların mimarlık tarihinde rol oynayacak niteliklerinin ortaya konulması olarak ifade etmiştir. Ayrıca bu mimari eserlerin oluşturduğu fiziki doku incelenmiş ve kentin sosyal tarihinin yazılması amaçlanmıştır.

İncelememize konu olan bu tez Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalında doktora tezi olarak hazırlanmıştır. Fakat şehirdeki tarihi yapıların inşa kitabesi, bânisi, vakfiyesi ve süsleme unsurlarının tespiti tezi halk mimarisi açısından da önemli kılmaktadır. Teze bu yönüyle çalışmamızda yer verilmiştir.

Çalışma kapsamında öncelikle tezde yer verilecek yapıların rölöveleri çıkarılmıştır. Bunun yanında arşiv taraması yöntemi kullanılarak tarihi kaynaklardan ve şer'i mahkeme sicillerinden yararlanılmıştır.

Çalışma sekiz bölümden oluşmaktadır: "Başlarken" adlı birinci bölümde, çalışmanın amacı, niteliği ve yöntemi ve sınırları ortaya konulmuş ve yararlanılan kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölüm "Giriş"tir. Giriş'te Kastamonu'nun tarihçesi ve coğrafi bilgileri hakkında bilgi verilmiş; şehrin tarihi Türk hâkimiyetinden önce ve Türk devrinde olmak üzere iki ana başlıkta incelenmiştir. Üçüncü bölüm "Katalog"dur. Bölümde Kastamonu'da asli unsurlarını kısmen ya da tamamen korumuş kırk iki eser ele alınmıştır. Bu yapılar türlerine göre ayrılmış ve kronolojik düzen içinde tahlil edilmiştir. Katalogda her eser için tek tip inceleme yolu izlenmiş, eselerin inceleme tarihleri, şehirdeki yerleri ve yazar tarafından verilen yapı numarası şehir haritasında gösterilmiştir. Katalogda "Bina" başlığı altında inşa kitabesi, bânisi yapan vakfiyesi bilgilerine yer verilmiştir. Bunun dışında Katalogda "Asli Kuruluş Özelliklerini Kısmen ya da Tamamen Koruyabilmiş Binalar", "Asli Kuruluş Özelliklerini Kaybetmiş Olan Binalar" ve "Arşiv Kaynakları ve Yayınlara Göre Günümüze Ulaşamamış veya Sadece Kitabeleri Kalabilmiş Binaların Listesi" başlıklarında eserler ele alınmıştır. Dördüncü bölüm, "Değerlendirme"dir. Bölümde yapılar mimari ve süsleme olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirilmiştir. Mimar değerlendirmede, katalogda yer verilen eseler türlerine göre, plan ve konstrüksiyonlarıyla işlenerek, bunların örtü, taşıyıcı ve destek sistemleri incelenmiştir. Süsleme başlığında ise dekoratif amaçlı detaylara yer verilmiştir.

“Şehrin Türk Devrindeki Strüktürü ve Gelişimi ile ilgili Notlar, Tespitler ve Yorumlar” adlı beşinci bölümde kronolojik esasa uygun olarak şehrin gelişmesinde rol oynayan faktörler ele alınmış, ticaret hayatı ve yapıları ile mahalle ve saray konusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışmada altıncı bölüm “Sonuç”, yedinci bölüm “Summary”, sekizinci bölüm ise “Bibliyografya”dır.

3. İşler, Erhan. *Kastamonu Merkez, Daday ve Safranbolu Geleneksel Türk Evi Tavanları,* Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010, XVII+ 210 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Kastamonu, Daday ve Safranbolu’nun Genel Yapısı; Üçüncü Bölüm: Türk Evi; Dördüncü Bölüm: Kastamonu ve Safranbolu’da bulunan Sivil Mimari ve Özellikleri; Beşinci Bölüm; Tavanların Özellikleri; Altıncı Bölüm: Materyal ve Metot; Yedinci Bölüm: Bulgular; Sekizinci Bölüm: Sonuç ve Öneriler; Kaynaklar; Ekler.

İşler tezinde geleneksel Türk evi örnekleri açısından önemli merkezlerden olan Kastamonu, Safranbolu ve Daday’da geleneksel Türk evi tavanlarını incelemiştir. Çalışmada Kastamonu merkezde dokuz, Safranbolu’da yirmi, Daday’da on bir adet aslına uygun olarak varlığını sürdüren geleneksel Türk evi tavanı incelenmiştir. Bu tavanların yapım yöntemleri, süsleme biçim ve özellikleri ile üst düzey işlemleri bakımından benzerlik ve farklılıkları ele alınmıştır.

Yazar tezini “Giriş” bölümünde geleneksel Türk evlerine karşı saygı ve koruma bilincinin devam etmesine karşın bu yapıların doğal afetler, yapı malzemesinin zaman içinde yıpranması, ilgisizlik gibi nedenlerle günden güne kaybolmakta olduğunu belirtmiştir. İşler, bu çerçevede amacının geleneksel evlerimizin topluma kazandırılarak sonraki nesillere ulaştırılmasını sağlamak için Kastamonu, Daday ve Safranbolu’da biçim ve süsleme bakımından geleneksel Türk evi tavan süslemelerini belgelendirmek olduğunu ifade etmiştir.

Çalışma kapsamında Kastamonu, Safranbolu ve Daday’da rastgele seçilmiş on dört ev ve kırk adet tavana yer verilmiştir. Söz konusu evlerin kullanıcıları ile birebir görüşülerek tavanlarının genel durumları hakkında bilgiler alınmıştır. Sonrasında

süslemeli tavanların fotoğrafları çekilmiş, ölçümleri ve çizimleri yapılarak envanterleri hazırlanmıştır.

Bu çalışma yazar tarafından Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mobilya ve Dekorasyon Eğitimi Anabilim Dalına yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış olup, Geleneksel yapılar ve tavanları bu disiplin çerçevesinde değerlendirilmiştir. Fakat söz konusu tavanlar ve süslemelerinin halk mimarisi unsuru olması sebebiyle çalışmaya tezimizde yer verilmiştir.

Çalışma "Giriş" ile birlikte sekiz bölümden oluşturulmuştur. "Giriş" bölümünde tarihsel perspektif geleneksel Türk evlerinin geçirdiği süreçler incelenmiş ve bu evlerin tavanlarının önemine değinilmiştir. "Kastamonu, Daday ve Safranbolu'nun Genel Yapısı" adlı ikinci bölümde araştırma alanlarının tarihi, coğrafi yapılarına yer verilmiştir. "Türk Evi" adlı üçüncü bölümde geleneksel Türk evinin nitelikleri özgün oda düzeni, plan şeması, çok katlılık, çatı biçimi, yapım sistemi alt başlıkları halinde incelenmiştir. Türk evinin genel yapısı ortaya konmuştur. "Kastamonu ve Safranbolu'da bulunan Sivil Mimari ve Özellikleri" adlı dördüncü bölümde bu bölgelerde bulunan geleneksel Türk evlerinin ayırıcı özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. "Tavanların Özellikleri" adlı beşinci bölümde ahşap tavanlarının teknikleri ve süsleme özellikleri ana başlıkları altında tavanlar incelenmiştir. "Materyal ve Metot" adlı altıncı bölümde tavanların tespiti ve envanterinin çıkarılması aşamalarında izlenen yöntem hakkında bilgi verilmiştir. "Bulgular" adlı yedinci bölümde çalışma sonucunda elde edilen verilerin çizelgelerinde yer verilmiştir. "Sonuç ve Öneriler" adlı sekizinci bölümde ise geleneksel Türk evi tavanlarının bölgelere göre farklılık gösterse de genellikle benzer özelliklere sahip olduğu, incelenen tavanların hepsinde estetik görünüme önem verildiği sonucuna ulaşılmış ve geleneksel Türk evleri ile tavanlarının aslında uygun bir şekilde korunup yaşatılmasının önemli olduğunu vurgulanmıştır.

4. Sağdıç, Tuğba. *Kastamonu Geleneksel Kent Dokusunda, Sosyo-Kültürel Değişmenin Konut Mekânına Etkisi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2001, İX + 120 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Toplumsal Değişimle İlgili Kavramsal Analiz; Üçüncü Bölüm: Mekân Konut ve Değişim; Dördüncü Bölüm: Tarihten Günümüze Kastamonu Kentinde Konut Mekânının Gelişimi; Beşinci Bölüm: Alan Çalışması; Altıncı Bölüm: Sonuç ve Değerlendirmeler; Kaynaklar; Ekler.

Sağdıç tezinde geleneksel konutların henüz tamamıyla kaybolmadığı Kastamonu'da sosyo-kültürel değişmenin tarihi çevrede konut mekânına olan etkisini incelenmiştir. Kastamonu'daki tarihi konutlarda yaşayan kullanıcı profilinin değiştiği ve aynı evde uzun süre oturan geniş ailelerin küçülmüş ya da parçalanmış olduğu tespitinde bulunan yazar, bu süreci ekonomik ve teknolojik gelişmelerden hareketle sosyo-kültürel değişimi içerisinde ortaya koymuştur.

İncelememize konu olan bu tez, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalına yüksek lisans tezi olarak sunulmuş olup, mimarlık biliminin bakış açısıyla hazırlanmıştır. Fakat tezde geleneksel kent dokusu ve bu mekânlardaki sosyo-kültürel değişim ele alınmıştır. Söz konusu değişimlerin halk mimarisi alanı içinde önem arz etmesi nedeniyle çalışmamız kapsamında değerlendirilmiştir. Öyle ki HAGEM'in yüzlük sınıflaması içinde "Halk Mimarisi" ana başlığı altında "Konut Çeşitleri", "Konutlarda Bölümler", "Süsleme", "Konutların Döşenmesi", "Kullanımı", "Ev Eşyaları" alt başlıkları yer almaktadır.

Yazar tezin amacının yaşamın sürekliliği sağlayan sosyo-kültürel değişmenin yapısal çerçevede Kastamonu örneğinde incelenmesi olduğunu ifade etmiştir. Çalışmada uygulama alanının Kastamonu olarak belirlenmesinin nedeni, kentin geleneksel konut alanlarının çok fazla değişmemesi olarak açıklanmıştır. Kastamonu örneğinden hareketle konutların restore edilip korunmasında karşılaşılabilecek sorunlar ve olası çözümlerin Türkiye genelinde ortaya konulması başlıca amaçlardandır.

Tezde fiziksel inceleme, gözlem ve anket yöntemleri kullanılmıştır. Çalışma kapsamında kırk beş aile ile görüşülmüş ve otuz üç evde tespit çalışması ve otuz sekiz evde anket çalışması yapılmıştır. Bu yapılara ait on iki plan Kemal Kutgün Eyüpgiller'in "Bir Kent Tarihi Kastamonu" adlı çalışmasından, üç adet plan İstanbul

İ.T.Ü Mimarlık Fakültesi Restorasyon Ana Bilim Dalı arşivinden elde edilmiş; on sekiz evin rölevesi ise yazar tarafından yapılmıştır.

Tezin "Giriş" bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi anlatılmıştır. "Toplumsal Değişimle İlgili Kavramsal Analiz" adlı ikinci bölümde toplumsal değişme kuramları çerçevesinde Türkiye'deki toplumsal değişme sürecinden bahsedilmiştir. "Mekân, Konut ve Değişim" adlı üçüncü bölümde mekân, konut ve değişim kavramlarının tanımı yapılmış ve Türkiye'deki konut mekânının dünden bugüne değişim süreci incelenmiştir. "Tarihten Günümüze Kastamonu Kenti'nde Konut Mekânının Gelişimi" adlı dördüncü bölümde Kastamonu kentinin tarihsel gelişimi, kent halkının geçmişteki ve bugünkü yaşam biçimi, geleneksel konutların mekânsal özellikleri ve korunmasına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. "Alan Çalışması" adlı beşinci bölümde anket çalışmaları gözlem tekniklerinden hareketle kullanıcıların sosyo-kültürel özellikleri zaman içerisindeki değişim süreci içinde ele alınmıştır. "Sonuç ve Değerlendirmeler" adlı altıncı bölümde kentteki geleneksel konutların günümüzdeki durumlarının değerlendirilmesi ve korunmasına yönelik öneriler dile getirilmiştir.

5. Tulga Sağlar. Binnur, *Kastamonu'da Yıkanma Kültürünün Mekâna Yansıması*, Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014, XVİİ+126 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; Amaç, Yöntem; İkinci Bölüm: Tarihsel Gelişim Sürecinde Yıkanma Kültürü ve Mekâna Yansıması; Üçüncü Bölüm: Kastamonu'da Yıkanma Kültürü ve Mekânları; Dördüncü Bölüm: Sonuçlar ve Öneriler; Kaynaklar; Ek: Açıklamalar A. Plan Şemaları ve Açıklamaları.

Tulga Sağlar'ın tez çalışması Mimarlık Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Hamamların mimari yapılarının çalışma konumuz kapsamında olmaması nedeniyle tezde ele alınan mimari elemanlar, çizimler ve mimarlık terimleri değerlendirmeye alınmamıştır. Bunun yanında tezde hamam kültürü, gelin hamamı, sünnet hamamı, damat hamamı, kız beğenme hamamı, hamam malzemeleri gibi gelenekler ve halk mimarisi alanında değerlendirebileceğimiz ev hamamlarının bölümlerini ele alan başlıklar mevcuttur.

Hamam Kültürü'nün "Toplumsal Uygulamalar, Ritüel ve Şölenler" alanında Somut Olmayan Kültürel Miras Envanteri'nde [18] yer alması nedeniyle çalışmamızda yer verilmiştir. Öyle ki hamam kültürü hamamda yıkanmanın dışında hamam yapıları, hamam törenleri, hamam eğlenceleri, kullanılan eşyalar, hamamla ilgili mâniler, türküler ve anlatılardan oluşmaktadır. Tulga Sağlar'ın tez çalışması bu bakış açısıyla değerlendirilmiş olup; teze halk mimarisi ve hamam ritüelleri açısından çalışmamızda yer verilmiştir.

Yazar eski bir Anadolu kenti olan Kastamonu'da temizliğe büyük önem verildiğini ve beylikler döneminden itibaren hamam inşa edildiğini ayrıca çok sayıda ev hamamının bulunduğunu belirtmiştir. Buna rağmen Kastamonu'da yer alan tüm yıkanma mekânlarının incelendiği bir kaynak bulunmadığını belirtmiştir.

Sağlar (2014, s.2), tezdeki amacını "Daha önce incelenmemiş olan Kastamonu'da yıkanma kültürünün ve mevcut yıkanma mekânlarının araştırılarak bir kaynak oluşturulması ve bu bilgilerin gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır." olarak açıklamıştır. Yazar, araştırmasında yazılı kaynak ve arşiv araştırması, sözlü tarih araştırması, yerinde inceleme ve fotoğraflama yöntemlerini kullanmıştır. Ayrıca hamamların plan ve krokileri ile rölöveleri çıkarılmıştır.

Tez "Giriş" ile "Sonuçlar ve Öneriler" bölümleri dışında üç bölümden oluşmaktadır: "Giriş" bölümünde çalışmanın amaç ve yöntemine yer verilmiştir. "Tarihi Gelişim Sürecinde Yıkanma Kültürü ve Mekâna Yansıması" adlı ikinci bölümde Antikçağdan günümüze kadar uzanan ve tarihsel süreçte çeşitli değişikliklere uğrayan yıkanma kültürünün Antik Yunan uygarlığında, Antik Roma uygarlığında, Bizans döneminde, Selçuklu döneminde ve Osmanlı dönemindeki uygulamalarını incelemiştir. Bölümde tören niteliğindeki ritüellerin günümüze kadar ulaşmasını sağlayan Osmanlı dönemi hamam gelenekleri hakkında ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Bu gelenekler: "Gelin Hamamı", "Loğusa ya da Kırk Hamamı", "Kız Beğenme Hamamı", "Nişan Hamamı", "Mahalle Hamamı", "Sünnet Hamamı", "Damat Hamamı", "Tulumbacıların Yangın Dönüşü Hamamı" ve "Hamam Malzemeleri"dir. "Kastamonu'da Yıkanma Kültürü ve Mekânları" üçüncü bölümde Kastamonu

[18] Envanter Numarası: 01.0036, Kayıt Tarihi: 13.03.2013

hamamları Çobanoğulları Dönemi, Candaroğulları Dönemi, Osmanlı dönemi olmak üzere ele alınmış, halk mimarisi geleneği içinde Kastamonu ev hamamlarını incelenmiştir.

"Sonuçlar ve Öneriler" bölümünde ise yazar, incelediği on bir adet hamam ve üç adet hamamlı evden hareketle Kastamonu'da köklü bir yıkanma kültürünün olduğunu, nüfusa oranla çok sayıda hamam inşa edildiğini ve Etnografya Müzesinde Kastamonu'ya ait çok sayıda hamam malzemesi bulunduğunu, bu hamamları ve hamam kültürünü korumanın tek yolunun doğru bir koruma tekniği uygulamak olduğu tespitlerinde bulunmuştur.

6. Uysal, Sait. *Kastamonu Camilerindeki Bezemeli Ahşap Eserler*; Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1991, III+273 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Anadolu Türk Sanatında Ahşap İşçiliği; Üçüncü Bölüm: Değerlendirme; Dördüncü Bölüm: Sonuç; Beşinci Bölüm: Katalog; Altıncı Bölüm: Tablo, Liste, Plan, Desen ve Resimler; Yedinci Bölüm: Ekler; Bibliyografya.

Uysal tezinde Anadolu Selçuklu Devleti ile başlayan Beylikler Dönemi'nde fazla değişikliğe uğramadan devam eden Osmanlı Devleti Dönemi'nde ise yeni tekniklerin ilavesi ve üslup değişikliği ile gelişerek günümüze kadar gelen Ahşap işçiliğini ve Kastamonu camilerindeki bezemeli ahşap eserleri ele almıştır.

Ahşap mimari konusunda günümüze kadar yeterli sayıda çalışma yapılmadığını belirten yazar, Kastamonu merkez ve merkeze bağlı köylerdeki camileri tarayarak, katalog oluşturmuştur. Katalog'a mimariyi ilgilendiren mahfil, tavan, kiriş, ağaç direk, gibi unsurlar dâhil edilmemiş, konu camilerdeki bezemeli ahşap kapı, minber, minber kapısı, kürsü ve tavan göbekleri ile sınırlandırılmıştır.

Yazar tezini Kastamonu camilerindeki bezemeli ahşap eserleri, teknik motif, kompozisyon yönünden incelemek ve Türk süsleme sanatı hakkında araştırma yapacak olanlara kaynak oluşturmak ayrıca bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlamak amacıyla hazırlamıştır.

Araştırma kapsamında Kastamonu merkezinde bulunan yirmi altı cami ve on üç mescit incelenmiş, bezemeli ahşap eserler tespit edilmiştir. Bunlardan sekiz camide on üç eser incelemeye değer görülerek katalogda yer verilmiştir. Katalog iki bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde envanter bilgilerine yer verilmiş, İkinci bölümde bezemelerle ilgili analizlere ait maddeler sıralanmıştır. Bunun yanında camiler, varsa kitabeleri ve ahşap eserler genel görünümleriyle fotoğraflandırılmıştır.

Tez yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm "Giriş"tir. Bölümde araştırmanın amacı ve sınırları, konu ile ilgili kaynaklar ve araştırmada izlenen yönteme dair bilgilere yer verilmiştir. "Anadolu Türk Sanatında Ahşap İşçiliği" adlı ikinci bölümde Anadolu Türk sanatında önemli bir yeri olan ahşap işçiliğinin Kastamonu'daki durumu ele alınmıştır. Sonrasında ise ahşap işçiliğinde uygulanan bezeme tekniklerine değinilmiştir. "Değerlendirme" adlı üçüncü bölümde Kastamonu camilerinde tespit edilerek incelemeye değer bulunan sekiz camideki on üç ahşap eser hakkında özet bilgiye yer verilmiştir. "Sonuç" dördüncü bölümdedir. Sonuç bölümünde yazar, İbnineccar Camii kapısı haricinde diğer örneklerin ilk defa tespitinin yapıldığını belirtmiş, incelenen eserlerin Anadolu'da kullanılan hemen hemen bütün teknikleri kapsadığı sonucuna ulaşmıştır. "Katalog" beşinci bölümde yer almaktadır. İncelenen camideki eserler camii isimlerine göre katalog şeklinde verilmiştir. Altıncı bölümde "Tablo, Liste, Plan, Desen ve Resimler" yer almış; yedinci bölümde ise "Ekler"e yer verilmiştir.

7. Yaylacıoğlu, Özlem. *Kastamonu Kasaba Köyü Mahmud Bey Camii*, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2010, XİV+169 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Tarihçe; Üçüncü Bölüm: Yapı ve Tanıtımı; Dördüncü Bölüm: Değerlendirme; Beşinci Bölüm: Sonuç; Kaynakça; Ekler.

Yaylacıoğlu tezinde 14. yüzyılda beylikler döneminde inşâ edilmiş olan ve özgün kalem işi bezemeleriyle günümüze kadar ulaşan Kasaba Köyü Mahmud Bey Camii'ni ele almıştır. Yazar beylikler döneminden günümüze ulaşan ahşap sütunlu ve tavanlı günümüze ulaşan camiler içerisinde gerek planı gerekse kullanılan malzeme ve kalem işi süslemeleriyle özgün bir nitelikte olan Mahmut Bey Camii'ni

Kastamonu bölgesindeki camilerle karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Yazar, çalışmasındaki amacı şu şekilde açıklar:

> Candaroğlu Beyliği döneminin en önemli eserlerinden olan ve beyliğin dinî mimari anlayışına ışık tutan Mahmud Bey Camii'ni özellikle örtü sistemi ve bezemeleri açısından, gerek beylikler dönemi yapıları gerekse Anadolu Selçuklu dönemi yapıları arasında karşılaştırmalı değerlendirerek Camii'nin diğer yapılardan ayrılan/öne çıkan özelliklerini vurgulamak (Yaylacıoğlu, 2010, s.1).

Çalışmada ilk olarak kaynak tarama yöntemi ve sonrasında arazi çalışması yöntemleri kullanılmıştır. İlk aşama olan kaynak tarama kapsamında Ankara ve Kastamonu'da bulunan kütüphaneler ile Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivini incelemiştir. İkinci aşama olan arazi çalışmaları kapsamında yapının iç ve dış görünüşleri fotoğraflanmış ve karşılaştırma amacıyla Kastamonu ve çevresindeki diğer benzer yapılar tespit edilerek incelenmiştir.

Tez beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm "Giriş"tir. Bölümde tezin konusu, amacı ve kapsamı ile yöntem ve yayınlardan bahsedilmiştir. "Tarihçe" adlı ikinci bölümde Kastamonu'nun tarihi ve coğrafi durumu ile Candaroğulları Beyliği'nden günümüze Kasaba köyünün durumu ele alınmıştır. "Yapı Tanıtımı" adlı üçüncü bölümde Camii; "Yapının Yeri ve Adı", "Tarihlendirme", "Geçirdiği Onarımlar ve Bugünkü Durumu", "Mimari Tanıtım ve Bezeme" olmak üzere beş başlıkta ele alınmıştır. "Değerlendirme" adlı dördüncü bölümde "Yapı Tipi/ Mimari Özellikler" ve "Bezeme" başlıkları altında yapı incelenmiştir. "Sonuç" bölümünde yazar, Mahmud Bey Camii'nin Anadolu'daki 13 ve 14. yüzyıllardaki ahşap sütunlu ve tavanlı yapılar içerisinde mimari yapısı ve bezemeleriyle ayrıcalıklı bir yapı olduğunu ve özel bir yerinin olduğunu belirtmiştir.

8. Yıldız, Esra, Kastamonu *Taşköprü Abdal Hasan Köyü Türk Devri Mimari Eserleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003, XIII + 220 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır. Birinci Bölüm: Giriş; İkinci Bölüm: Kastamonu'nun Coğrafi Konumu ve Tarihçesi; Üçüncü Bölüm: Katalog; Dördüncü Bölüm: Değerlendirme; Beşinci Bölüm: Sonuç; Altıncı Bölüm: Kaynaklar.

Yıldız tezinde Kastamonu'nun Taşköprü ilçesi Abdal Hasan köyünde bulunan imaret, türbe, hamam, yeni cami ve tarihi nitelikte bir evi incelemiştir. Konut haricindeki diğer yapılar Abdal Hasan Külliyesi içerisindedir. Tezde bu yapılar plan, malzeme, süsleme, rölöve ve fotoğraf ile belgelenmiş ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

İncelememize konu olan bu çalışma, Arkeoloji- Sanat Tarihi Anabilim Dalı'na yüksek lisans tezi olarak sunulmuş olup söz konusu yapılar sanat tarihi açısından incelenmiştir. Fakat köyde bulunan bu eserler yapım teknikleri ve süslemeleriyle halk mimarisi açısından da önem arz etmektedir. Teze bu yönüyle çalışmamızda yer verilmiştir.

Yazar tezinde Kastamonu Taşköprü Abdalhsan köyünde bulunan erken Osmanlı dönemi sanatı olan bu eserlere yeterince ilgi gösterilmediğini belirtmiştir. Bu nedenle amacını üzerinde hiç çalışma yapılmamış olan orijinal nitelik taşıyan bu yapıların sanat tarihi literatüründe kazandırmak olarak ifade etmiştir.

Tez çalışması kapsamında ilk olarak köydeki imaret, türbe, hamam ve caminin genel fotoğrafları çekilmiştir. Sonrasında yapıların plan, kesit ve rölevelerini çıkarabilmek için ölçme işlemleri yapılmıştır. Plan ve krokiler çizildikten sonra restorasyon projeleri ile karşılaştırma yapılmış, tekrar fotoğraflandırılmıştır. Bunun yanında konuyla ilgili arşiv tarama yöntemi de kullanılarak tez oluşturulmuştur.

Tez altı bölümden oluşturulmuştur. "Giriş" bölümünde araştırmanın metodu, amacı, tezin kapsamı ve literatür çalışması hakkında bilgi verilmiştir."Kastamonu'nun Coğrafî Konumu ve Tarihçesi" adlı ikinci bölümde Kastamonu'nun coğrafî konumu ve tarihi yapısı incelenmiş ve coğrafî özelliklerle mimari yapısının uyumu anlatılmıştır. "Katalog" üçüncü bölümde verilmiştir. Bölümde Abdal Hasan köyünde bulunan mimari eserlerden imaret, türbe, camii ve ev sırasıyla plan ve mimari özellikleri açısından incelenmiştir. İncelenen diğer yapılar camii ve evdir. Bunlar külliyeye dâhil olmamakla birlikte tez kapsamında incelenmiştir. "Değerlendirme" adlı dördüncü bölümde her bir yapı plan, malzeme ve süsleme açısından ele alınmış ve bu yapıların Kastamonu ve Osmanlı sanatındaki yerlerine değinilmiştir. Beşinci

Bölüm “Sonuç”tur. Bu kısımda tezde ortaya koyulan tüm bilgiler özetlenmiş ve Türk sanatındaki yerleri ortaya konulmuştur. Altıncı Bölüm “Kaynaklar”dan oluşmaktadır.

2.18.3. Makaleler

1. Akok, Mahmut. “Candaroğlu Mahmut Bey Camii”, *Belleten*, C.10, S.37, 1946, s.293-301.

Akok makalesinde Kastamonu il merkezinin yaklaşık yirmi kilometre kuzeyinde Kasaba köyünde bulunan Candaroğlu Mahmut Bey Camii’nin mimari yapısı ve iç süslemelerini incelemiştir.

Makaleyi kaleme aldığı tarihte Türk Tarih Kurumu Arkeologu olarak görev yapan Akok, 10.05.1945 tarihinde Türk Tarih Kurumu adına Kastamonu’ya gelip bir ay kadar cami üzerinde inceleme yaptıktan sonra otuz dört pafta mimarlık planı, mimarlık planı, desen ve renkli nakış resmi ile ilden ayrıldığını söylemiştir.

Makalede Arap harfleri ile yazılmış cami kitabesinin örneğine ve Türkçe tercümesine yer verilmiş, caminin mimari planı ile yapı tekniği, mahfili, tavan, çatı, kapı, pencere, dolap, minber ve mihrap olmak üzere ele alınmıştır. Bunun yanında camide görülen alçı ve ahşap oyma süslemelerin boya tekniği, renkleri, yapılış tekniği, nakışların üslup ve karakteri, motifleri çizimlerle örneklenerek anlatılmıştır.

2. Ataoğuz Çal Özlem. “Kastamonu Evlerinde Süsleme”, *Üsküdar’a Kadar Kastamonu*, 2008, s.157-177.

Ataoğuz Çal makalesinde Kastamonu evlerinde ahşap üzerine kalem işi, alçı, sıva üstüne kalem işi ve taş olmak üzere beş tür süsleme görüldüğünü belirtmiş, bu süslemeleri başlıklar altında ele almıştır. “Ahşap Süsleme” adlı birinci başlık altında bu tür süslemelerin genellikle evlerin kapılarında, dolap kapaklarında ve tavanlarda görüldüğünü söylemiş, “Tavanlar”, “İç Kapı ve Dolap Kapakları”, “Dış Kapılarda Süsleme” ile “Konsollar”da görülen süslemelere Kastamonu evlerinde tespit ettiği yapılardan örnekler vererek fotoğrafları ile birlikte incelemiştir. “Alçı Süsleme” adlı ikinci başlık altında “Tepe Pencereleri”, “Ocaklıklar” ve “Çiçeklikler”de görülen alçı süslemelere Kastamonu evlerinden örnekler verilmiştir. “Kalemişi Süsleme” adlı

üçüncü başlık altında yazar, bu tekniğin Kastamonu evlerinde sadece tavanlarda geometrik bezemelerle birlikte kullanıldığını belirtmiş, bu tür süslemelerin görüldüğü Kastamonu evlerinden iki örneğe yer verilmiştir. "Metal Süsleme" adlı dördüncü başlık altında metal süslemelerin yapıların kapı halka tokmakları, sürgü aynaları ve pencere koruluklarında görüldüğünü söylemiş, iki yüz yetmiş dokuz kapıda on üç tokmak tipi belirlemiştir. "Sıva Üstüne Kalem İşi ve Yağlı Boya Resimler" adlı beşinci başlıkta 1999 yılında tespit edilen bir evin baş odasının doğu ve batı duvarlarında bulunan sıva üstüne kalem işi süslemelerin biçimini anlatılmıştır. "Taş Süsleme" adlı altıncı başlıkta "Koltuk Taşları" ve "Kapılar"da görülen taş süslemeler incelenmiş, tespit edilen yapılardan örnekler verilmiştir.

3. Ataoğuz, Özlem. "Kastamonu'nun Tarihi Evlerinden Örnekler", *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi,* S.27, 1995, s.40-43.

Ataoğuz makalesinde Kastamonu'nun sivil mimari örnekleri bakımından zengin bir bölge olduğunu söylemiş, bu mimari yapıyı oluşturan konak ve evlerin yapı malzemesi olarak çoğunlukla ahşabın kullanıldığını belirtmiştir.

Makalede "Eşraf Evleri", "Daday'da Bir Konak" ve "Balaban Konağı" başlıkları altında sivil mimari örnekleri incelenmiştir. "Eşraf Evleri" başlığı altında Kastamonu evlerinin halk mimarisi açısından özellikleri anlatılmış, Makalenin kaleme alındığı tarihte Burhan Küçük'e ait olan evin mimari özellikleri ele alınmıştır. "Daday'da Bir Konak" başlığı altında Daday ilçesi sınırları içinde yer alan Köpekçioğlu Konağı'nın mimari özellikleri ve halk mimarisi bakımından önemi açıklanmıştır. "Balaban Konağı" adlı başlık altında ise Daday ilçesi İnciğez köyü sınırlarında yer alan Hacı İsmail Ağa Çiftliği içine, 1642 yılında yapılan konağın mimari özellikleri ve halk mimarisi bakımından önemi ele alınmıştır.

4. Ataoğuz Çal, Özlem. "Kastamonu Şehri Kapı Halkaları ve Tokmakları", *Kastamonu Eğitim Dergisi,* C.12, S.2, 2004, s.485-504.

Ataoğuz Çal makalesinde mevcut yayınlardan hareketle Kastamonu ilinin Türkiye'nin en çok kapı halkası ve tokmağının bulunduğu şehirlerin başında

geldiğini, fakat şehirdeki kapı tokmakları konusunda çok fazla çalışma yapılmadığını belirtmiştir.

Yazar kapı tokmaklarının çalınabilmelerinin kolay olması sebebiyle sayılarının gitgide azaldığı tespitinde bulunmuş ve belgelenmeleri gerektiği düşüncesinden hareketle makalesinde iki yüz yetmiş dokuz kapıda halkasının dışında on üç kapı tokmağı tipi ve yüz yirmi altı kapı halkası tespit etmiştir.

Yazar öncelikle "Kapı Halkaları" başlığı altında Kastamonu'daki kapı halkalarını ölçüleri bakımından küçük, orta ve büyük olmak üzere üçe ayırmış ve bunlardan döküm ve dövme tekniklerinin kullanıldığını gözlemlemiştir. Daha sonra "Kapı Tokmakları" başlığı altında ise tespit ettiği on üç kapı tokmağı tipine numara vermiş ve alt başlıklar halinde ele almıştır. Makalenin son kısmında kapı halkalarının tespit edildiği kapıların adres bilgilerini gösterir tabloya ve fotoğraflara yer verilmiştir.

5. Çerkez, Murat. "İnebolu Çeşmeleri", *Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, C.15, S.43, 2005, s.145-183.

Çerkez makalesinde Türk sivil mimarisinin önemli bir grubunu teşkil eden çeşmeleri İnebolu ilçesi örneğinde ele almıştır. Araştırma kapsamında İnebolu'da tespit edilen yirmi dört çeşmenin mimari özellikleri ve planı incelenmiş, çeşme kitabelerinin Latin harflerine aktarılmış şekline yer vermiştir.

Yazar makalesinin İnebolu çeşmelerini konu alan makale düzeyindeki ilk çalışma olduğunu söylemiş, çeşmelerin incelenip belgelenmesini amaçlamıştır. Makalede incelenen yirmi dört çeşmenin isimleri sırasıyla şunlardır: Dervişzâde Hacı Mustafa Çeşmesi, Eyüpzâde Mehmet Efendi Çeşmesi, İsmet Paşa Caddesi I Nolu Çeşme, Hamdi Reis Sokağı Çeşmesi, Hamidiye Camii Çeşmesi, Yukarı Karaca Camii Çeşmesi, Cünürye Camii Çeşmesi, Nuh Bey Çeşmesi, Çinli Cami Çeşmesi, Karadeniz Mahallesi Camii Çeşmesi, M.Sabri Caddesi I ve II Nolu Çeşme, M.Sabri Caddesi III Nolu Çeşme, Mustafa Kemal Paşa Caddesi I. Nolu Çeşme, Mustafa Kemal Paşa Caddesi II. Nolu Çeşme, Hacı Altmışdörtoğlu Çeşmesi, Gülsüm Hanım Çeşmesi, Atilla Gürsoy Caddesi I. Nolu Çeşme, İsmet Paşa Caddesi II Nolu Çeşme,

Su Yolu Sokağı Çeşmesi, Çarşı Çeşmesi, Atilla Gürsoy II Nolu Çeşme, İsmet Paşa Caddesi III Nolu Çeşme, Abdullah Efendi Çeşmesi.

"Değerlendirme" başlığında yazar, tamamı Osmanlı Dönemi'ne ait yirmi dört çeşmenin on dördünün 19. yüzyılda on tanesinin ise 20. yüzyılda yapıldığını belirtmiş, bu çeşmelerin mimari yapılarını ve süsleme özelliklerini değerlendirmiştir. Makalenin sonunda incelenen yirmi dört çeşmenin fotoğrafı ve beş çeşmenin mimari çizimleri verilmiştir.

6. Çifti, Fazıl "Kastamonu Çeşmeleri ve Şadırvanları", *Üsküdar'a Kadar Kastamonu*, 2008, s.217, 241.

Çiftçi makalesinde İslâmiyet'in hâkim olduğu topraklarda su vakıflarının önemli bir yeri olduğunu belirtmiş, diğer hayır eserlerine göre her yere yapılması daha kolay olan çeşme ve şadırvanların Hz. Muhammed'in su konusundaki hadislerinin etkisiyle yaygın bir şekilde sürdürülegeldiğini söylemiştir.

Makalede öncelikle Kastamonu mahallelerindeki evler, resmî daireler, çeşmeler ve hamamlara akan su kaynakları "İsmailbey Suları ve Çeşmeleri", "Tepelce (Şemsizade) Suyu", "Kavacık (İzbelizade) Suyu", "Çetinzade (Topçuoğlu) Suyu" ve "Memiş Ağa Suyu" başlıkları altında ele alınmış, bu su kaynaklarının sınırları, beslediği çeşme, şadırvan ve hamamlar ile yapılış tarihleri verilmiştir.

"Kastamonu Şadırvan ve Çeşmeleri" başlığı altında "Şadırvanlar" ve "Kastamonu Çeşmeleri" dönemlerine göre ayrı başlıklar altında tasnif edilerek incelenmiştir. Makalede yer verilen şadırvanlar ve çeşmeler şunlardır:

Atabeyler Dönemi Şadırvanları: Yılanlı Külliyesi Şadırvanları.

Osmanlı Dönemi Şadırvanları: Ferhatpaşa Şadırvanı, Nasrullah Şadırvanı, Ovalı Pazarı Şadırvanı, Sinan Bey Şadırvanı, Şeyh Şaban-ı Veli Şadırvanı, Topçuoğlu Şadırvanı.

Cumhuriyet Dönemi Şadırvanları: Darende Camii Şadırvanı, Halife Sultan Şadırvanı, Karayolları Camii Şadırvanı, Keseoğlu Camii Şadırvanı, Köy Hizmetleri Camii Şadırvanı, Olukbaşı Camii Şadırvanı, Sanayi Sitesi Camii Şadırvanı, Köy

Hizmetleri Camii Şadırvanı, Sarıkaya Camii Şadırvanı, Yıldırım Bayezıd Camii Şadırvanı.

Osmanlı Dönemi Çeşmeleri: Abdulcebbar Çeşmesi, Arslanlı Çeşme, Atabey Çeşmesi, Aylanbaç Çeşmesi, Çevkâni Çeşmesi, Çukur Çeşme, Dilgüzar Hatun Çeşmesi, Elizgüzel Çeşmesi, Hacı Abdullah Çeşmesi, Hacı Kadın Çeşmesi, Hepkebirler Çeşmesi, Honsalar Çeşmesi, Hükümet (Yadigâr) Çeşmesi, Kanlı Çeşme, Kanlıcaoğlu Çeşmesi, Kuru Çeşme, Kuru Çeşme (Hıra Hasan Köyü), Müezzinzadeler Çeşmesi, Namazgâh Çeşmesi, Safalan Çeşmesi, Saray Çeşmesi, Server Çeşmesi, Şekerci Ali Bey Çeşmesi, Tarakçılar Çeşmesi, Taş Çeşme ve Zübeyde Hanım Çeşmesi.

7. Eyüpgiller, Kemal Kutgün. "Geleneksel Kastamonu Evleri", *Üsküdar'a Kadar Kastamonu*, 2008, s.129-155.

Eyüpgiller makalesinde Kastamonu evlerinin yapı tekniği itibariyle genellikle zemin katları kârgir, üst katları ahşap karkas arası tuğla veya kerpiç dolgulu hımış tekniği ile yapılmış yapılar olduğunu belirtmiştir. Makalede Kastamonu evleri "Konut Yerleşiminin Özellikleri", "Plan Ögeleri", "Plan Tasarımı", "Kastamonu Evlerinde Cephe Tasarımı", "Strüktüel, Konstrüktif ve Dekoratif Ögeler" başlıkları altında incelenmiştir.

"Konut Yerleşiminin Özellikleri" adlı birinci başlık altında Kastamonu topografyasının konutların yerleşimindeki rolü değerlendirilmiştir. "Plan Ögeleri" adlı ikinci başlıkta "Çardak ve Sofa", "Oda", "Hela", "Ahır ve Odunluk", "Mutfak", "Merdivenler", Cihannüma" ve "Bahçe" bölümleri ele alınmıştır. "Plan Tasarımı" adlı üçüncü başlıkta Kastamonu geleneksel konutlarında hâkim olan iki plan tipi "Çardaklı Konutlar" ve "Sofalı Konutlar" başlıkları altında incelenmiştir. Bu plan tiplerini yansıtan örnek yapıların çizimlerine yer verilmiştir. "Kastamonu Evlerinde Cephe Tasarımı" adlı dördüncü başlıkta "Çıkma Tipolojisi" ve "Pencere Düzeni" başlıkları altında konutlardaki cephesel özellikler hakkında bilgi verilmiştir. "Strüktüel, Konstrüktif ve Dekoratif Ögeler" başlığı altında "Temel", "Duvar", "Döşeme ve Tavan", "Örtü", "Kapılar", "Pencereler" ve "Ocaklar" başlıkları altında konutların mimari ögeleri hakkında bilgi verilmiştir.

8. Güleç, Rahmi. “Tosya’da Hamamlar ve Çeşmeler”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.2, 1974, s.16.

Yazıda derginin yayınlandığı tarihte Tosya’da bulunan Büyük Hamam, Küçük Hamam, Çifte Hamam ve Şeyh İsmail Rûmi Hamamlarının yapılış dönemleri hakkında bilgi verilmiştir. Bunun yanında Tosya’daki Dere Çeşmesi, Halim Baba Çeşmesi, Ali Osman Ağa Çeşmesi ve Karasu Çeşmesi’nin yapılış dönemi ve kitabe yazılarına yer verilmiştir.

9. Kolçak, Mehmet. “Çeşmeler ve Su Kaynakları”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.9, 1992, s.18-19.

Kolçak yazısında Tosya’daki “Dere Çeşmesi”, “Ali Osman Ağa Çeşmesi” ve “Karasu Çeşmesi”nin yapısal özellikleri hakkında bilgi vermiştir.

10. Kolçak, Mehmet. “Tosya Hamamları”, *Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi*, S.8, 1992, s.6-7.

Kolçak yazısında 1992 yılında Tosya’da bulunan “Büyük Hamam”, “Çifte Hamam”, “Küçük Hamam” ile “Şeyh İsmail Rûmi Hamamı”nın mimari özelliklerine ve hamamlarla ilgili anlatılara yer vermiştir.

11. Onur, Halil. “Daday’da Eski Bir Türk Evi”, *Türkiye’miz*, S.29, 1979, s.11-13.

Onur makalesinde Kastamonu ve çevresinin sivil mimari örnekleri bakımından zengin yörelerden birisi olduğunu söylemiş, Daday ilçesinin İnciğez köyünde yer alan, makalenin kaleme alındığı tarihte evin sahibinin adından dolayı “Hikmet Ağa Konağı” olarak bilinen konağı halk mimarisi açısından ele almıştır.

Makalede konağın kesinlik arz etmemekle birlikte 1636 yılında yaptırıldığı tespit edilmiş, tarih doğru ise konağın en eski yapılardan birisi olduğu belirtilmiştir.

Onur makalesinde konağın yapım tekniğini, yapı malzemesini, çatı biçimini, oda sayısını ve odaların işlevlerini, kapı ve pencerelerindeki süsleme unsurlarını incelemiştir.

12. Sakallıoğlu, Tuncay. "Tosya-Kastamonu Güzergâhındaki Hanlar", *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.15, 1993, s.8-9.

Sakallıoğlu yazında 11. yüzyılın sonlarından itibaren atalarımızın yolcuların rahat ve güvenliğini düşünerek sık aralıklarla hanlar inşa ettiğini, bu hanların kültür hayatımızda önemli yeri olduğunu belirtmiştir. Yazar, Kastamonu'yu Tosya'ya bağlayan yol üzerinde değişik zamanlarda yapılmış, Sarı'nın Hanı (Taş Han), Yeni Han, Kadıoğlu Hanı, Atabey Hanı ve Taşlık Hanı olmak üzere beş önemli han olduğunu söylemiş; Atabey Hanı ve Sarı'nın Hanı'nın mimari özellikleri ve güzergâhları hakkında bilgiye yer vermiştir.

13. Tan, Nail. "Kastamonu'nun Eski Evleri", *Derlemeler Makaleler*, C.8, 2007, s.188-195.

Tan Kastamonu'nun tarihi süreç içinde birçok medeniyete ev sahipliği yaptığını, bunun sonucu olarak da kentte tarihi nitelikte birçok cami, han, hamam, medrese, türbe, köprü, gibi yapılar bulunduğunu belirtmiştir. Yazar, Kastamonu'nun sivil mimari örnekleri ile öne çıktığını, makaleyi yazdığı tarih itibariyle ilde beş yüz civarında konak ve asırlık evin yer aldığı tespitinde bulunmuştur. Makalede Kastamonu evlerinin yapısal özelliklerine değinilmiş, fotoğraflarına yer verilen ev örnekleri ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

14. Tan, Nail. "Kastamonu Evlerinin Saçaklarındaki Hayvan ve Bitki Motifleri" *Derlemeler Makaleler*, C.8, 2007, s.196-205.

Tan makalesinde Kastamonu evlerinin ön cepheye bakan saçaklarının iki ucunda ve kuzgunluk denilen çatıya çıkmaya yarayan üçgen şeklindeki iki saçak ucunda bulunan tahtadan oyularak yapılmış hayvan ve bitki figürlerini ele almıştır.

Makaleyi kaleme aldığı tarihte mimaride hayvan ve bitki figürlerinin yirmi otuz yıl öncesinde kaybolduğunu ve Kastamonu'da bu figürleri yapan bir ustanın olmadığını belirten yazar, söz konusu figürlerin kullanılma sebeplerini süs, işaret (alamet), ve nazarlık, uğurluk olmak üzere üç ana başlık altında toplamış ve incelemiştir.

15. Tan, Özdemir. "Kastamonu Köylerinde Geleneksel Mimari", *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi,* S.27, 1995, s.60-62.

Özdemir makalesinde Kastamonu köylerinde bulunan geleneksel mimari özellikleri taşıyan yapıları "Ev ve Yardımcı Yapıları (Ev, Dam, Ahır, Ağıl, Samanlık, Ambar, Arılık, Fırın)" ve Köylerin Ortak Malı Yapılar (Okul, Cami, Köy Odası, Oluk, Çamaşırlık, Kuyu, Türbe, Köprü) olmak üzere iki grupta incelemiştir.

Makalede söz konusu yapılarda kullanılan malzeme, yapı teknikleri, evlerin bölümleri ve odaların işlevleri, çatı örtüsü, evlere yardımcı ambar, ahır gibi yapıların mimari özellikleri ve köyün ortak yapılarının mimari özellikleri ele alınmıştır.

16. Yeni, Özgür ve Çetin Yusuf, "Kastamonu Taşköprü İlçe Merkezinde Yer Alan Geleneksel Kapı Tokmakları", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi,* S.37, 2016, s.278-298.

Yeni ve Çetin geleneksel konut mimarisinin vazgeçilmez unsurlarından olan kapı tokmaklarını Taşköprü örneğinde ele almışlardır. Kapı tokmaklarının kolay sökülebildikleri için çalınma ve tahrip edilme gibi durumlara maruz kaldıklarını bu nedenle belgelenmelerinin önemli olduğunu vurgulamışlardır.

Yeni ve Çetin makalelerinde kapı tokmaklarının dışarıdan gelenlerin ev sahibini haberdar etmek için işlevsel bir amaçla kullanıldıklarını, bunun yanında kapı süsleme kompozisyonlarının önemli unsurları olduklarını belirtmişler ve makalelerini bu amaçla kaleme almışlardır.

Çalışmada yirmi altı evin kapı tokmağı incelenmiş, belirlenen kapı tokmakları yapılarına göre gruplandırılmış ve Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki örnekleriyle karşılaşmıştır. Kapı tokmakları biçimsel olarak soyut bitkisel motifli kapı tokmakları,

düşey bir çubuk şeklinde olan düz kapı tokmakları, düşey bir çubuk şeklinde olup, ayrı bir tutma yerine sahip olan kapı tokmakları, armut biçimli kapı tokmakları, kadın eli biçimli kapı tokmakları olmak üzere gruplandırılarak incelenmiştir.

"Değerlendirme ve Sonuç" bölümünde incelenen yirmi altı tane kapı tokmağının yirmi bir tanesinin döküm, beş tanesinin dövme tekniğiyle yapıldığını bu tokmaklarını Anadolu'nun diğer bölgelerindeki kapı tokmaklarıyla büyük ölçüde benzerlik taşıdığının tespitinde bulunmuşlardır.

17. Yıldız, Esra. "Taşköprü Abdalhasan Köyü Türk Devri Mimari Eserleri", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C.12, S.2, 2005, s.583-608.

Yıldız makalesinde Abdalhasan Köyü'nde yer alan imaret, türbe, hamam ve yeni camiden oluşan yapıları, köyün gelişim süreci içinde incelenmiştir. Yazar, bu konuda hazırladığı yüksek lisans tezinde ele aldığı yapıları makale boyutunda yayımlanmıştır. Makalede tezden farklı olarak sadece Abdalhasan köyünde bulunan konuta yer verilmemiştir.

Yazar köydeki yapıları sanat tarihi disiplinin bilimsel anlayışına uygun şekilde Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivini tarayarak ortaya koymuş, eserlerin plan, malzeme ve süsleme özellikleri göz önüne alınarak tarihlendirme yapmıştır. Ardından yapılar, plan, malzeme, süsleme, rölöve, fotoğraf vb. malzemeye dayanarak belgelenerek karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Yazar sonuçta köydeki eserleri plan, malzeme ve süsleme açısından incelemiş, yapıların Erken Osmanlı mimarisi dönemine ait olduğunu tespit etmiştir.

2.18.4. Bildiriler

1. Eyüpgiller, Kemal Kutgün. "Kastamonu Geleneksel Konut Dokusunda Açık Sofalı Sivil Mimarlık Örnekleri ve Kültürel Miras Olarak Kullanılabilirliği", *Celal Esad Arseven Anısına Sanat Tarihi Semineri Bildirileri*, (7-10 Mart 1994, İstanbul), İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Matbaası, 2000, s.154-161.

Eyüpgiller bildirisinde Kastamonu'nun kültürel miras kavramı çerçevesinde konut mimarisi yeterince ele alınmamış kentlerden olduğunu söylemiş, konut dokularının kente karakterini, kişiliğini veren asıl unsurlar olduğunu belirtmiştir.

Bildiride şeriye sicilleri, salnemeler ile Kültür ve Turizm Bakanlığı tescil sayılarından yola çıkılarak tarihsel perspektif içerisinde Kastamonu geleneksel dokusunun istatistiksel görünümü verilmiştir.

Bildirinin ikinci kısmında Kastamonu'da tespit edilen sekiz örnek yapı ayrı başlıklar hâlinde mimari açıdan incelenmiştir. Söz konusu yapılar plan tipolojisine göre "Açık Sofalı" olarak adlandırılmış, bu konutların en önemli sorununun iklim koşullarına karşı korumasız olmaları şeklinde açıklanmıştır.

2.19. Halk Mutfağı

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1976 yılında Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre oluşturulup, uygulamaya konulan "HAGEM 100'lük Sınıflaması" listesine göre "T. Halk Mutfağı" başlığı altında şu alt başlıklara yer verilmiştir:

100 Yiyecek Türleri ve Yapılışları

200 İçecek Türleri ve Yapılışları

300 Belirli Günler ve Haftalar

400 Yiyecek ve İçeceklerin Korunması

500 Mutfak Araç-Gereçleri

600 Sofra Gelenek ve Görenekleri

2.19.1. Kitaplar

1. *Ağız Tadıyla Kastamonu Mutfağı*, Kastamonu Valiliği, 2009, 243 s.

Eser Kastamonu Valiliği tarafından Kuzeykent Anadolu Lisesi'ne hazırlatılmış olup, Kastamonu mutfağını konu alan kitap bütünlüğündeki ilk çalışma niteliğindedir.

Kitapta "Batı Karadeniz'in İncisi Kastamonu", "Kastamonu Tarihçesi" ve "Kastamonu Yemek Kültürüne Kısa Bir Bakış" adlı yazılardan sonra yemekler Çorbalar (27 adet) ,Sebze Yemekleri (33 adet), Et ve Tavuk Yemekleri (9 adet), Pilavlar (7 adet), Hamurlar (36 adet), Tatlılar (25 adet), Reçeller (19 adet), ve Yöre Mutfağından (8 adet) başlıkları altında tasnif edilmiş malzemeleri, yapılışları ve fotoğraflarına yer verilmiştir.

Kitabın hazırlanma süresince merkez ilçe ile birlikte Kastamonu'nun yirmi ilçesinde derleme çalışması gerçekleştirilmiş ve bu ilçelere ait yemekler kitapta yer almıştır.

Eserin önsözü dönemin Kastamonu Valisi Mustafa Kara tarafından kaleme alınmıştır. Kara; Kastamonu'da mutfak kültürüne ilişkin çalışmaların Ahmet Gökoğlu ve İhsan Ozanoğlu ile birlikte 1950'lere kadar gittiğini, bu kitabın da Kastamonu'nun damak zevkini, mutfak mirasını yansıttığını, Kastamonu mutfak kültürü alanında daha sonra yapılacak çalışmalara ışık tutacağının altını çizmiştir.

2. Çebi Öztürk Günay. *Çatalzeytin Yemekleri,* Kastamonu: Çatalzeytin Mektubu Gazetesi Yayınları, 2009, 72 s.

Günay Öztürk Çebi kitabında Çatalzeytin ilçesinin yemek kültürünü incelemiştir. Kitapta yemekler "Çorbalar", "Sebze Yemekleri", "Etli Yemekler", "Hamur İşleri/Börekler/Ekmekler", "Tatlılar", "Turşular" ve "Diğer Yemekler" olmak üzere yedi ana kategoride ele alınmıştır.

Eserde kırk beş yöresel yemeğin malzemesi, tarifi ve fotoğraflarına yer verilmiştir. İlçenin zengin bitki örtüsü ve beslenme biçiminin sonucu olarak bu yemeklerin çoğunluğunu sebze yemeklerinin oluşturduğu görülmektedir.

3. Kastamonu Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu. *Geçmişten Günümüze Kastamonu Mutfağı*, Ankara: TŞOF Trafik Matbaacılık, 2010. 79 s.

Eserde Kastamonu yemekleri ve yiyecekleri ile geleneksel Türk mutfağı içinde Kastamonu mutfak kültürü ele alınmıştır. Kitapta ilk olarak dönemin Kastamonu Valisi Mustafa Kara, İl Millî Eğitim Müdürü Nihat Tarakçı ve Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Müdürü Niyazi Horuzoğlu'nun önsözleri bulunmaktadır. Kitapta "Tarihin Nefes Aldığı Şehir Kastamonu" başlığı altında Kastamonu'nun tarihi özelliklerinden bahsedilmiştir. Bundan sonraki bölümlerde "Kastamonu Yemek Kültürü" ana başlığı altında "Kastamonu Mutfak Özellikleri" ve "Mutfak Eşyaları" ile "Kastamonu Kış Hazırlıkları" ele alınmıştır.

Kitapta yemekler şu sıraya göre verilmiştir: Çorbalar (38 çeşidi birbirinden tamamen ayrı olmak üzere 46 adet), Tosya Pirinci, Kastamonu Ekmekleri (29 adet), Paçalar (9 adet), Tiritler (14 adet), Kastamonu Simidi, Mıklamalar (11 adet), Et Yemekleri (15 adet), Kastamonu Pastırması, Balıklar (7 adet), Köfteler (5 adet), Dolmalar (14 adet), Sebze Yemeği (33 adet), Hamur İşi (15 adet), Pilavlar (14 adet), Siyez Bulguru, Börekler (9 adet), Çörekler (8 adet), Salatalar (6 adet), Çeşitli Yemekler (16 adet), Tatlılar (22 adet), Kastamonu Üryanisi, Helvalar (4 adet), Kastamonu Çekme Helvası ve Kastamonu Yemek Kültüründe Kullanılan Otlar (16 adet).

Kitaptaki bazı tarifler Ahmet Gökoğlu'nun "Kastamonu Çorbaları" ve "Kastamonu Yemekleri" ile Nail Tan'ın "Kastamonu'nun Ünlü Yemek, Yiyecek ve İçecekleri" adlı yazılarından alınmıştır. Eserde sadece Kastamonu'da yapılan yemeklerin verilmesine özen gösterilmiş, malzemeleri ve hazırlanışlarına yer verilen yemekten sonra kaynak kişi bilgisi verilmiştir. Ayrıca Tarifi verilen yemekler fotoğraflarla zenginleştirilmiştir. Kitaptaki metinler Eyüp Akman, Erdal Atacı, Fazıl Bayraktar, Kemal Kızılkaya, Hüseyin Özbek, Abdullah Savaş, Nail Tan, Özdemir Tan, Cevdet Yakupoğlu tarafından yazılmıştır.

4. Ozanoğlu, İhsan. *Kastamonu Kültür ve Folkloru Şifalı Besinler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 23096, (9 Risale, 1932, 1933, 1975, 1976).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk hekimliği ve halk mutfağına dair derlemelerini içeren risaleleri bir araya getirerek oluşturduğu el yazısı ile yazılmış bir çalışmadır.

“Bahçe Ürünleri” adlı 1976 yılında yazılmış birinci risalede bahçe ürünlerinin tür ve sayı olarak çok fazla olduğu söylenmiş, bu besinlerin zarar ve faydalarının kişinin sağlık durumuna göre değiştiğini belirtmiştir. Risalede ak şalgam, Arap şalgamı, ayçiçeği, bamya, bezelye, biber, domates, ebe gümeci, haşhaş, havuç, salatalık, ıspanak, kabak, karnabahar, karpuz, kavun, lahana, marul, maydanoz, mısır, nane, nohut, pakla-kara pakla, patates, patlıcan, pancar, pırasa, sarımsak, soğan, susam, tarak dalı, tere, turp, otlar ve mantarların Kastamonu halk mutfağındaki tüketim alışkanlıkları, yemeklerde kullanım durumları ve insan sağlığına faydaları ele alınmıştır.

“Cimit” adlı 1932 yılında yazılmış ikinci risalede keten tohumunun Kastamonu’da cimit olarak bilindiği söylenmiş, keten bitkisinin lüzumsuz ve işe yaramayan tarafının olmadığı, kökünden yaprağına kadar her yerinin gerek besin olarak, gerek giysi yapımında hammadde olarak, gerekse hayvan yemi olarak değerlendirdiği belirtilmiştir.

“Fasulye” adlı 1933 yılında yazılmış üçüncü risalede fasulyenin beyaz, çalı, sırık, kuş yüreği, barbunya, yanı kara gibi birçok çeşidi olduğu söylenmiş, fasulyenin Kastamonu halk mutfağında tüketilme biçimleri hakkında bilgi verilmiştir.

“Kuru Meyvalar” adlı 1975 yılında yazılmış dördüncü risalede badem, ceviz, fındık, hurma, iğde, incir, keçiboynuzu, kestane, üzüm ve zeytinin tüketilme şekilleri ve insan sağlığına faydalı yönleri ele alınmıştır.

“Meyve Müştakları” adlı 1975 yılında yazılmış beşinci risalede pekmez, ekşi, pelverde, pestil ve hoşafın Kastamonu halk mutfağında kullanılma şekilleri, bu ürünlerin yapımı için kullanılan aletler ve insan sağlığı için faydaları anlatılmıştır.

“Meyvalar” adlı 1976 yılında yazılmış altıncı risalede yazar, Kastamonu dolaylarında meyve çeşidinin diğer bölgelerden daha fazla olduğunu söylemiş, meyveleri bahar ve yaz meyveleri olarak ikiye ayırmıştır. Risalede yerli ve yabancı meyveler alfabetik olarak sıralanmış, Kastamonu’da tüketilme biçimleri ve insan sağlığı için faydaları anlatılmıştır.

“Nişasta” adlı 1976 yılında yazılmış yedinci risalede nişasta yapımı Kastamonu halk mutfağından kullanımı ve insan sağlığı faydaları anlatılmıştır.

“Pirinç” adlı 1976 yılında yazılmış sekizinci risalede pirincin Kastamonu halk mutfağında kullanımı ve insan sağlığına faydaları anlatılmıştır.

“Tarhane” adlı 1976 yılında yazılmış dokuzuncu risalede tarhananın hazırlanması, yapım ve tüketilme şekilleri ile Kastamonu halk mutfağında kullanımı anlatılmıştır.

5. Ozanoğlu, İhsan. *Şifalı Besinler,* Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No:23099, (8 Risale, 1935, 1968, 1970, 1976, 1983).

Eser İhsan Ozanoğlu’nun Kastamonu halk hekimliği ve halk mutfağına dair farklı tarihlerdeki derlemelerini içeren risaleleri bir araya getirerek oluşturduğu el yazısı ile yazılmış bir çalışmadır.

Eser şu risalelerden oluşmaktadır: Av Etleri, Bal, Balık, Koyum Eti, Kümes Hayvanları Etleri, Süt ve Müştakları, Nebati Yağlar, Yumurta.

“Av Etleri” adlı 1935 yılında yazılmış birinci risalede av hayvanlarını “postu için avlananlar” ve “eti için avlananlar” olmak üzere iki grupta ele almış, postu için avlananları konu dışı olarak değerlendirip eserinde yer vermemiştir. Eti için avlananları da uçar ve kaçar olmak üzere iki gruba ayırmış, uçar cinsi hayvanları bıldırcın, güvercin, keklik, saksağan, serçe, ördek, üveyik ve turna; kaçar cinsi hayvanları dağ keçisi, elik, geyik ve tavşan olarak sıralamıştır. Risalede bu hayvanların nasıl av edildikleri, etlerinin besin olarak alınma tarzları ve neden şifalı oldukları açıklanmıştır.

“Bal” adlı 1976 yılında yazılmış ikinci risalede arı türleri ve arıcılık hakkında kısa bilgi verilmiş, ardından bal “Âdi Bal” ve “Deli Balı” olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Yazar, deli balının zehirli olduğunu belirtmiş, şifalı olan balın ise normal arı balı olduğunu söylemiştir. Risalede balın insan sağlığına faydaları sıralanmış, sözlü kültürdeki bal ile ilgili atasözü ve deyimlere yer vermiştir.

“Balık” adlı 1970 tarihli üçüncü risalede balığın önemli şifalı besinlerden olduğu söylenmiş, insan sağlığına faydaları sayılmıştır. Kastamonuluların tükettiği balık çeşitlerini hamsi, levrek, palamut, barbunya, uskumru olarak sıralayan yazar, Kastamonu’nun en çok alabalığının meşhur olduğunu ve Kastamonu’da alabalık avının kendine has kuralları olduğunu söylemiştir.

“Koyun Eti” adlı 1968 yılında yazılmış dördüncü risalede yazar, koyun etinin en kuvvetli ve şifalı besinlerin arasında olduğunu söylemiş, Kastamonu’da koyun etinden yapılan döner, püryan, güveç, öyme, et suyu ve hare yiyeceklerinin yapılış ve tüketim özelliklerini anlatmıştır.

“Kümes Hayvanları ve Etleri” adlı 1983 yılında yazılmış beşinci risalede “Tavuk Eti” ve “Yumurta” başlıkları altında bu yiyeceklerin pişirilme ve tüketim özellikleri ile şifalı oldukları hastalıklar hakkında bilgi verilmiştir.

“Süt ve Müştakları” adlı 1976 yılında yazılmış altıncı risalede yazar, Türkler tarafından elde edilen süt türleri ile batılıların elde ettikleri süt türlerinin farklı olduğunu söylemiş, “Kısrak Sütü”, “Eşek Sütü”, “Domuz Sütü”, “Manda Sütü”, “Keçi Sütü”, “Koyun Sütü”, İnek Sütü” ve “Yoğurt” başlıkları altında bu süt ve süt ürünlerinin islâmi bakımdan tüketilme özellikleri, insan sağlığı açısından besin değerleri ve sütten yapılan yiyecekler anlatılmıştır.

“Nebati Yağlar” adlı 1976 yılında yazılmış yedinci risalede eski tarihlerde hayvani yağların kullanılmasına rağmen risalenin yazıldığı tarihlerde nebati yağ türlerinin arttığı söylenmiş, hayvanî yağların sindirim organlarında çeşitli bozukluklar meydana getirdiği buna karşın nebati yağların faydalı olduğu belirtilmiştir. Risalede ayçiçeği yağı, badem yağı, ceviz yağı, fındık yağı, haşhaş yağı, mısır yağı ve zeytinyağının Kastamonu’daki tüketim alışkanlıkları ve halk mutfağındaki kullanımları anlatılmıştır.

“Yumurta” adlı 1976 yılında yazılmış sekizinci risalede yumurtanın şifalı besinler arasında önemli bir yer tuttuğu, dâhilen ve haricen kullanılabildiği söylenmiş, Kastamonu’da tavuk yumurtasından başka bir yumurtanın gıda olarak kullanılmadığı

belirtilmiştir. Risalede yumurtanın tüketilme biçimleri ile halk mutfağında kullanımı ve halk hekimliğinde kullanımına dair bilgiler verilmiştir.

6. Ozanoğlu, İhsan. *Zararlı Besinler*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Demirbaş No: 23097-23098, (13 Risale, 1932, 1933, 1936, 1938, 1939, 1948, 1951, 1952, 1975,1976).

Eser İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu halk hekimliği ve halk mutfağına dair derlemelerini içeren farklı tarihlerdeki risaleleri bir araya getirerek oluşturduğu el yazısı ile yazılmış bir çalışmadır. Eserde "Zararlı Besinler" risalelerinin dışında "Gizli Bilim" ve "Kastamonu Kültür ve Folkloru" adlı risalelere de yer verilmiştir. Eserde bulunan risaleler sırasıyla şunlardır:

Zararlı Besinler: Baharlılar, Hayvanî Yağlar, İçki ve Zehirli Maddeler, Keçi Eti, Kızartmalar, Manda Eti, Pastırma-Sucuk, Sirkeli Yemek ve Salatalar, Turşular.

Gizli Bilim: Bağ Çözümü, (İkinci risalenin ilk beş sayfası yırtılmış olduğundan yerinde değildir. Mevcut sayfasında "Dil Altı Nüshası" metni bulunmaktadır), Cezaevi, Düş Azması, Kayaaltı, İsimsiz Bölüm, Sirkat.

"Baharlılar" adlı 1938 tarihinde yazılan birinci risalede halk arasında en çok kullanılan baharatların biber, kimyon, tarçın, zencefil ve havlıcan kökü olduğu söylenmiş, bu baharatların Kastamonu halk mutfağında kullanımları ve insan sağlığına zararları anlatılmıştır.

"Hayvanî Yağlar" adlı 1935 yılında yazılmış ikinci risalede hayvani yağlar inek yağı, manda yağı, keçi yağı, koyun yağı, kuyruk yağı ve iç yağı olarak sıralanmış, bu yağların tamamının kalp ve bağırsak hastalıklarına neden olduğu belirtilmiştir.

"İçki ve Zehirli Maddeler" adlı 1976 tarihinde yazılan üçüncü risalede içkinin tarih boyunca kullanılan keyif içeceği olduğu söylenmiş, eski Türklerin içki yerine kımız tükettiği, eserin kaleme alındığı yıllarda ise içki çeşidinin eskiye oranla arttığı söylenmiştir. Risalede içki içmenin dinî açıdan hükmü ve Kastamonu'da içki tüketilme durumu ve yerleri hakkında bilgi verilmiştir.

“Keçi Eti” adlı 1933 yılında yazılmış dördüncü risalede hayvansal besinler arasında en zararlı et türünün keçi eti olduğu söylenmiş, keçi etinin zararları sıralanmıştır.

“Kızartmalar” adlı 1937 yılında yazılmış beşinci risalede kızartmaların Türk mutfağında yaygın bir pişirme şekli olduğu söylenmiş, kızartma çeşitleri “Sebze Kızartmaları”, “Et Kızartması”, ve “Kızartma Hamur İşleri” başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Bunun yanında kızartmanın insan sağlığına zararları anlatılmış, hastaların sofrasından men edilmesi gerektiği anlatılmıştır.

“Manda Eti” adlı 1948 yılında yazılmış altıncı risalede Anadolu’da manda eti yiyenlerin oranının yüzde yirmi beş olduğu, bu eti genellikle fakirlerin yediği söylenmiş, manda etinin insan sağlığına zararları ve özellikleri sıralanmıştır.

“Pastırma-Sucuk” adlı 1932 yılında yazılmış yedinci risalede pastırma ve sucuk türü yiyeceklerin lezzetli ve iştah açan bir yapıda olduğu fakat mide ve bağırsağı sağlam kişiler tarafından tüketilmediği sürece sağlığı bozduğu belirtilmiştir. Risalede pastırma ve sucuğun Kastamonu halk mutfağında tüketilme zamanları ve özellikleri anlatılmıştır.

“Sirkeli Yemek ve Salatalar” adlı 1939 yılında yazılmış sekizinci risalede sirkenin yapıldığı meyveler ve sirkenin kullanıldığı yiyecekler sıralanmış, insan sağlığına zararları anlatılmıştır.

“Turşular” adlı 1936 yılında yazılmış dokuzuncu risalede turşunun başlı başına bir besin türü olmamakla birlikte iştah açıcı yönde bir besin olduğu belirtilmiş, turşu çeşitleri ve Kastamonu halk mutfağında kullanımı ile zararlarından bahsedilmiştir.

“Gizli Bilim Bağ Çözümü” adlı 1975 yılında yazılmış birici risalede bağlı bir insanın çözümünde okunması gereken dua metinlerine yer verilmiş, dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

İkinci risalenin konu başlığını da içeren ilk beş sayfası ile on ve yirminci sayfa aralıkları yırtılmıştır. Altıncı ve onuncu sayfalar arasında dua metinlerine yer

verilmiştir. Metinlerden hareketle risalenin “Bel Gevşekliği” hastalığını konu aldığı anlaşılmaktadır.

“Gizli Bilim Cezaevi” adlı 1951 yılında yazılmış üçüncü risalede cezaevinden kurtulmak için okunması gereken dualar ve dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalar anlatılmıştır.

“Düş Azması” adlı 1952 yılında yazılmış dördüncü risalede “Düşü Azmayan Genç”, “Düşü Azmayan Yetişkinler”, Anormal Düş Azması”, “Düş ve Hayız Görmemek İçin”, “Sık İhtilam”, “Düş Azması”, “Düş Azması (Vefki ile), “Düş Azması İçin Çare”, “Düş Azmaması İçin”, “Düş Azması Târık Suresi ile”, “İhtimam Olmamak İçin Dua ile”, “İhtimam Olmamak İçin Bâsit İsmi ile” ve “İhtimam Olmamak İçin Vefak ve Dua ile” başlıkları altında düş azması durumlarında okunması gereken dualar ve dua ile birlikte yapılması gerekenler anlatılmıştır.

“Kastamonu Kültür ve Folkloru Kayaaltı” adlı 1976 yılında yazılmış beşinci risalede eserin kaleme alındığı tarihlerde Kastamonu genelevine mevkii itibariyle “Kayaaltı” denildiği belirtilmiş, genelev kuralları anlatılmıştır.

Altıncı risalenin konu başlığı ve birinci sayfası yırtılmıştır. Risalede “Yumurta İle”, “Surelerle” ve “Tılsım İle” başlıkları altında dua metinleri verilmiş ve ismini tespit edemediğimiz sıkıntı için yapılması gereken uygulamalara yer verilmiştir.

“Gizli Bilim Sirkat” adlı 1975 yılında yazılmış yedinci risalede hırsızlık yapma alışkanlığı ve çalınma durumları için okunması gereken dua metinleri ve dua ile birlikte yapılması gereken uygulamalara yer verilmiştir.

7. Ozanoğlu, İhsan. Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, “*Yemekler 57-74*”, 1965.

İhsan Ozanoğlu’nun “Yemekler” adlı on sekiz dosyadan oluşan (57-74) bu eserlerinin tamamı, 1959 yılında müze müdürlüğü tarafından, yörede yapılmakta olan yemek ve yiyecek çeşitlerini ve bu yemeklerin farklı yapılış biçimlerini tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. İlçelerdeki okul yöneticileri ve öğretmenler vasıtasıyla

kaynak kişilerden alınan bilgilerle doldurulan derleme fişlerinden oluşan derlemeler Kastamonu'nun o tarihlerdeki coğrafi sınırlarını kapsamaktadır.

İhsan Ozanoğlu bu derleme fişlerinin benzer konuda olanlarını bir araya getirerek belirli bir sistem içerisinde ciltlemiştir. Ozanoğlu'nun fişleri ciltlediği tarih 1965'tir. "Gıda Maddeleri ve Yemekler" başlıklı bu derleme fişlerinde; "Derlendiği Yerin Kaza, Bölge ve Köy Adı", "Derleyenin Adı ve Soyadı", "Bilgi Verenin Adı, Soyadı ve Yerli Olup Olmadığı" soruları yer almakta olup, bu sorular derleyici ve kaynak kişinin tespitine yönelik sorulardır. "Yemeğin Adı", "Kullanılan Malzemenin Adları" ve Yapılış Tarzı" soruları ise yemek çeşidinin tespitine dair sorulardır. Derleme fişleri matbaada basılmıştır. Sorulara verilen yanıtlar ise el yazısı ile doldurulmuş olup, bazıları okunamaz hâldedir.

Eserlerin tamamının derleme fişlerinden oluşması ve "Yemekler" adı altında farklı dosya numaraları ile ciltlenmiş olmaları nedeniyle, tezimizde dosya numaraları sırası gözetilerek bir başlık altında incelenmiştir. İncelemede eserlerin dosya numarası, demirbaş numarası ve derleme fişlerinin konusu verilmiştir.

Yemekler 57, Demirbaş No: 5135-5139, 1965: 5135: Turşular, 5136: Pekmezler, 5137: Pestil, 5138: Ekşi Yapılması, 5139: Hoşaflar.

Yemekler 58, Demirbaş No: 5140-5151, 1965: 5140: Un Yapılması, 5141: Bulgur Yapılması, 5142: Nişasta-Reçeller-Sıcak Meşrubat, 5143: Salçalar, 5144: Salamur, 5145: Kurutmalar, 5146: Sirke, 5147: Pelverde, 5148: Kıyma, 5149: Sucuk-Pastırma, 5150: Kavurma.

Yemekler 59, Demirbaş No: 5152, 1965: 5152: Ekmekler (Sac Ekmekleri).

Yemekler 60, Demirbaş No: 5153, 1965 5153: Ekmekler.

Yemekler 61, Demirbaş No: 5154, 1965: 5154: Çorbalar.

Yemekler 62, Demirbaş No: 5155, 1965: 5155: Çorbalar.

Yemekler 63, Demirbaş No: 5165, 1965: 5156: Çorbalar, Etler, Av Etleri, Kümes Hayvanları.

Yemekler 64, Demirbaş No: 5157-5160, 1965: 5157: Kızartmalar, 5158: Izgaralar, 5159: Balıklar, 5160: Köfteler.

Yemekler 65, Demirbaş No: 5161-5163, 1965: 5161: Kebaplar, 5162: Dolmalar, 5163: Kızartmalar.

Yemekler 66, Demirbaş No: 5164, 1965: 5164: Sebzeler.

Yemekler 67, Demirbaş No: 5165, 1965: 5165: Çeşitli Sebzeler.

Yemekler 68, Demirbaş No: 5166-5168, 1965: 5166: Hamur İşleri, 5167: Ekmekler 5168: Çeşitli Yemekler.

Yemekler 69, Demirbaş No: 5169-5170,1965: 5169: Börekler, 5170:Çörekler.

Yemekler 70, Demirbaş No: 5171-5172, 1965: 5171: Salatalar, 5172: Sütten Yapılanlar.

Yemekler 71, Demirbaş No: 5173, 1965: 5173: Tatlılar ve Pastalar.

Yemekler 72, Demirbaş No: 5174-5178, 1965: 5174: Helvalar, 5175: Komposto, 5176: Paçalar, 5177: Tiritler, 5178: Yumurtalılar.

Yemekler 73, Demirbaş No: 5179-5180, 1965: 5179: Makarnalar, 5180: Mıklamalar

Yemekler 74, Demirbaş No: 5181, 1965: 5181: Pilavlar.

8. Öğütçü, Mahir. *Kastamonu'da Üryani Eriği (Alaerik)*, Kastamonu: İl Basımevi, 1936, 63 s.

Eserde içindekiler bölümü bulunmamaktadır. Kitap, Önsöz ve üç kısımdan meydana gelmektedir. Birinci kısım Üryani Eriği'nin (Ala erik) Meyvesi ve Mamulâtı, ikinci

kısım Üryani Eriği'nin (Ala erik) Ağacı ve Yaşayışı, Üçüncü kısım Üryani Eriği'nin (Ala erik) Ağaçlarında Görülen Hastalıklardır.

Kitabı kaleme aldığı yıllarda ziraat memuru olarak görev yapan Öğütçü, üryani eriğini daha çok zirai ve ticari açıdan ele almıştır. Bununla birlikte eserde üryani eriğinin Kastamonu halk mutfağı içindeki önemi, üryani eriğinden yapılan pestil, komposto ve hoşaf ile diğer tüketilme şekillerine yönelik de bilgiler bulmak mümkündür. Bu sebeple esere çalışmamızda yer verilmiştir. Ayrıca kitapta üryani eriğini yetiştirme aşamaları ve Üryani eriğinden yapılan mamul maddelerin siyah beyaz fotoğrafları da yer almaktadır. Eser üryani eriğini ziraî, ticari ve kültürel açıdan ele alan ilk çalışma olması bakımından önem taşımaktadır.

Yazar ön sözde kitabı yazma amacını Kastamonu için kıymetli bir ürün olan üryani eriğini bilmeyenlere bildirmek ve bundan sonra yapılacak çalışmalara öncülük etmek olarak açıklamıştır.

"Üryani Eriği'nin (Ala Erik) Meyvesi ve Mamulâtı"adlı birinci kısımda "Üryani Eriği", "Ala Erik", "Üryani Pelverdesi", "Üryani Pestili", "Üryani Kompostosu", "Üryani Hoşafı" alt başlıkları altında üryani eriğinin değerlendirilme ve tüketilme şekilleri incelenmiş ve üryani eriğinin kimyasal terkibi değerleri verilmiştir. "Üryani Eriği'nin (Ala Erik) Ağacı ve Yaşayışı" adlı ikinci kısımda "Üryani Eriği (Ala Erik) Ağacı'nın Yaşama ve Yetişmesi", "Üryani Eriği (Ala Erik) Yetiştiği İklim", "Üryani Eriği'nin (Ala Erik) Toprağı", "Üryani Eriği'nin Suya Olan İhtiyacı", "Üryani Eriği'nin Mahsul ve Verim Derecesi", "Kastamonu'da Üryani Eriği'nin Bulunduğu Yaşadığı Keşif Köy Mıntıkaları" alt başlıklarında üryani eriğinin yetişme koşulları hakkında bilgiler aktarılmıştır. "Üryani Eriği (Ala Erik) Ağaçlarında Görülen Hastalıklar" adlı son kısımda ise erik ağaçlarında görülen hastalıklar sıralanmıştır.

9. Öğütçü, Mahir. *Kastamonu Vilâyet Merkezinde Yetişen Elma ve Armudun Fazlasından Niçin ve Nasıl Pekmez Yapılır*, Kastamonu: Vilayet Matbaası, 1935, 32 s.

Eserde içindekiler bölümü bulunmamaktadır. Kitap şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Kastamonu'da Elma ve Armudun Fazlasından Niçin ve Nasıl Pekmez Yapılır;

Kastamonu'da Elmaciliğe Ehemmiyet Verilmesi Sebebi; Elma ve Armud dan Petmez Yapılırken Yapılması Lazım Olan Hizmetler; Olmuş Elma Etinde Bulunan Maddeler; Armut ve Elmadan Yapılacak Petmezin Verim Nisbeti Birbirinden Farkı; Kastamonu'da Elma Nevileri; Kastamonu'da Armut Nevileri; Kastamonu Merkez Kazasında Senelik Elma ve Armut Hasilatı; Pekmez Yapılması İçin Ezilen Meyvelerden Elde Olunacak Elma ve Armut Tohumları; Elma ve Armut Tohumu Gönderilen Mahalleler.

Kastamonu'nun ikliminin elmacılığa çok müsait olduğunu belirten yazar, eserinde Kastamonu'da elma ve armuttan pekmez yapılmasının bir âdet olduğunu, yörede insanların başka illere gönderilmeyen elma ve armutları değerlendirmek amacıyla pekmez yaptıklarını söylemiştir. Öğütçü, Kastamonu bölgesinde kış mevsiminin uzun sürmesi sebebiyle insanların şekerli maddeye ihtiyaç duyduklarını ve her ailenin kendi mahsulü elma ve armuttan pekmez yaptığını ifade etmiştir. Kitapta Halk mutfağı gelenekleri içinde önemli bir yeri olan kışlık yiyecek hazırlıklarından pekmez yapımı aşamaları, Kastamonu'da yetişen elma ve armut çeşitleri ele alınmıştır. Eser, Kastamonu'da elma armut tarımını ve pekmez yapımını ele alan ilk çalışmadır. Halk ekonomisi ve halk mutfağı hakkında önemli bilgiler ve fotoğraflar içermektedir.

10. Tan, Nail. Türk Şekerciliğinin Öncüsü Araçlı Hacı Bekir Ailesi, Ankara: BRC Basım, 2007, 72 s.

Eser şu bölümlerden oluşmaktadır: Birinci Bölüm: Ünlü Şekerci Hacı Bekir ve Türkiye'de Şekerciliğin Gelişmesine Hizmetleri; Hacı Bekir ve Şekercilik Müessesesinin Kuruluşu-Gelişmesi, Hacı Bekir Müessesinin Bu günkü Durumu, Meşhur Hacı Bekir Lokumunun Yapılışı, Hacı Bekir Müessesinin Şekerciliğimizdeki Yeri ve Önemi, Araç Hacı Bekir Şekerciler-Pastacılar ve Yayla Kültürü Festivali, İkinci Bölüm: İstiklal Marşı'nın Bestecisi Hacı Bekirzade Osman Zeki Üngör Ailesi, Üçüncü Bölüm: Hacı Bekir Şekercilik Anıları; Belgeler-Fotoğraflar.

Nail Tan'ın "Türk Şekerciliğinin Öncüsü Araçlı Hacı Bekir Ailesi" adlı eserinin ilk baskısı 2005 yılında yapılmıştır. İncelememizde 2007 yılında yapılan genişletilmiş ikinci baskı kullanılmıştır. İkinci baskıda birinci baskıya ek olarak bazı yeni bilgiler

ve Araç Hacı Bekir Şekerciler-Pastacılar ve Yayla Kültürü Festivali adlı başlık eklenmiştir.

“Ünlü Şekerci Hacı Bekir ve Türkiye’de Şekerciliğin Gelişmesine Hizmetleri” adlı birinci bölümde şekerciliğin Türkiye’ye yayılması ve Türk şekerlemelerinin yurt dışında tanınmasında Araçlı Hacı Bekir ailesinin ve Hacı Bekir Şekercilik Müessesi’nin hizmetleri konu edilmiştir. Bunun yanında Hacı Bekir Şekercilik Müessesinin kuruluşu, gelişmesi ve eserin kaleme alındığı tarihteki durumu incelenmiş, Hacı Bekir lokumunun yapılışı ve 2006 yılından itibaren Araç’ta düzenlenen “Araç Hacı Bekir Şekerciler-Pastacılar ve Yayla Kültürü Festivali” anlatılmıştır.

“İstiklal Marşı’nın Bestecisi Hacı Bekirzade Osman Zeki Üngör Ailesi” adlı ikinci bölümde Hacı Bekir ailesine mensup İstiklal Marşı’nın bestecisi Osman Zeki Üngör’ün ve oğlu besteci Ekrem Zeki Ün’ün biyografilerine yer verilmiştir. Bununla birlikte Hacı Bekir soyuna mensup çelist ve besteci Muhittin Sadak ile kızı piyanist Gülseren Sadak’ın biyografilerine yer verilmiştir.

“Hacı Bekir Şekercilik Anıları” adlı üçüncü bölümde mektuplardan ve gazete yazılarından alınan Şekerci Hacı Bekir hakkındaki anılara yer verilmiştir.

“Belgeler-Fotoğraflar” bölümünde Hacı Bekir işletmesinin kullandığı armaların, satış mağazalarının, Hacı Bekir ailesi ve üyelerinin, işletmeye ait belgelerin ve Araç’ta düzenlenen “Hacı Bekir Şekerciler-Pastacılar ve Yayla Kültürü Festivali”nin fotoğrafları yer almaktadır. Bölüm albüm hüviyetindedir.

2.19.2. Tezler

1. Yerlioğlu, Nermin. *Kastamonu Yöresinde Kullanılan Yöresel Mutfak Eşyalarının, Tasarım, Yönünden İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Master Tezi, 1999, İİİ+ 99 s.

Tez şu ana başlıklardan oluşmaktadır: Giriş; Birinci Bölüm: Kastamonu İlinin Coğrafi, Tarihi ve Ekonomik Durumu; İkinci Bölüm: Kastamonu İlinin Kültürel Durumu; Üçüncü Bölüm: Kastamonu Yöresinde Kullanılan Mutfak Eşyalarının Tasarım Özellikleri; Sonuç; Kaynakça.

Yerlioğlu, tezinde Mutfak kültürünün Türk kültüründe önemli bir yeri olduğuna dikkat çekmiş, fakat günümüze kadar yapılan çalışmaların çoğunlukla yemek kültürü üzerine yapıldığını, mutfakta kullanılan eşyaları ele alan bilimsel çalışmaların yetersiz olduğunu söylemiştir. Yazar, Kastamonu'nun tarihten günümüze dek çok farklı uygarlıkların egemenliğine girdiğini bu uygarlıkların geleneksel yapılarından etkilenmesi sonucu ilin mutfak kültürü bakımından yüksek bir potansiyele sahip olduğunu belirtmiştir.

Kastamonu mutfak kültürü konusunda yapılan çalışmalarda, yazarın da belirttiği gibi mutfakta kullanılan yöresel eşyaları ele alan herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. İncelememize konu olan tez, bu alanda yapılmış ilk ve tek çalışma olması nedeniyle önem arz etmektedir.

Yerlioğlu tezini, Kastamonu yöresinde kullanılan mutfak eşyalarının tasarım yönünden inceleyerek, yitirilen kültürel değerleri kayıt altına almak, bunları günümüze taşımak ve bu alanda yapılacak çalışmalara kaynak teşkil etmek amacıyla hazırlamıştır.

Tez; arşiv tarama, gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılarak hazırlanmıştır. Literatür taraması kapsamında konuyla ilgili yerel, yazılı kaynaklar taranmıştır. Araştırma Kastamonu yöresindeki müzelerle sınırlandırılmıştır. Görüşme yönteminde kaynak kişiler bakır ustaları ve antikacılar olarak belirlenmiş, ustalardan yaptıkları ürünler hakkında bilgi toplanmıştır.

Tez "Giriş" dışında üç bölümden oluşturulmuştur. "Giriş"te insanın ortaya çıktığı günden bu yana tarihi süreç içinde beslenme ve yemek kültürü hakkında bilgi verilmiştir. "Kastamonu İlinin Coğrafî, Tarihî ve Ekonomik Durumu" adlı birinci bölümde Kastamonu'nun coğrafi yapısı incelenmiş, sonrasında farklı uygarlıklardan günümüze Kastamonu'nun tarihi ve ekonomik yapısı hakkında özet bilgilere yer verilmiştir. "Kastamonu Yöresinde Kullanılan Mutfak Eşyalarının Tasarım Özellikleri" adlı üçüncü bölümde Kastamonu yöresinde tespit edilen altmış yedi adet yöresel mutfak eşyası, fotoğrafı, adı, kaynağı ve özellikleri ile katalog şeklinde verilmiştir. "Sonuç" kısmında yazar, teknolojik gelişmeler ve büyük şehirlere

yaşanan göçlerle birlikte bazı kültürel öğelerin kaybolduğu ve birtakım mutfak eşyalarının eski değerini ve kullanımını yitirdiği sonucuna ulaşmıştır.

2.19.3. Makaleler

1. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Gözgöz", *Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar,* C.9, 2002, Ankara, s.47-50.

Abdulkadiroğlu makalesinde çocukluk dönemlerinde Kastamonu'da fırınlarda Ramazan aylarına mahsus gözgöz adlı pide ve simit türündeki yiyeceği tanıtmış, gözgözün bu yazı ile Türk halk biliminde ilk defa ele alındığını söylemiştir. Makalede gözgözün malzemeleri, yapım aşamaları ve Ramazan gelenekleri içindeki yeri anlatılmıştır.

2. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Kara Haber", *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, 1997, Akademi Kitabevi, Ankara, s.300-303. [19]

Abdulkadiroğlu Kastamonu'da özellikle ziyafet sofralarında tatlıdan sonra yenilen ve yemek çeşidinin bittiğine işaret eden yaprak dolması veya sarmasına "Kara Haber" denildiğini belirtmiştir. Makalede, sarmanın "Kara Haber" olarak adlandırılma sebebi ve halk mutfağındaki yeri incelenmiştir.

3. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Kastamonu Mutfağı (Dünü-Bugünü)", *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, 1997, Akademi Kitabevi: Ankara, s.248-287.

Abdulkadiroğlu bildirisinde Kastamonu'ya has özelliklerle pişirilen bilhassa yazının kaleme alındığı tarihlerde kaybolmaya yüz tutmuş yemekleri ele almıştır. Yazıda, Kastamonu mutfağında hâkim olan ana unsurlar maddeler hâlinde sıralanmış, Ahmet Gökoğlu'nun "Kastamonu Çorbaları" ve "Kastamonu Ekmekleri" makalelerindeki tasnif sırası gözetilerek bu yazılara eklemeler yapılmıştır.

Yazıda Kastamonu yemeklerine dair derlemeler "Pilavlar", "Karışık Yemekler", "Dolma ve Sarmalar", "Balıklar", Av Etleri","Sütten Yoğurt Dışında Yapılan

[19] Millî Kültür, Aralık 1987, Sayı 59,s.54-55; **Halk Kültürü Derleme-Araştırma Dergisi**, 1985, Sayı3-4, S.5-7

Yiyecekler", "Salatalar", "Turşular", "İçecekler" "Hammaddesi Erik ve Elma Olan Diğerleri" ve "Tatlılar" başlıkları altında tasnif edilmiş, hazırlanma şekilleri ve tüketilme biçim ve zamanları hakkında bilgi verilmiştir.

4. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Kastamonu Cide İlçesi Mutfağı'ndan Örnekler", *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, 1997, Akademi Kitabevi, Ankara, s.288-299. [20]

Abdulkadiroğlu makalesinde Türk mutfağının dünyanın sayılı mutfakları arasında yer aldığını, Türk kadınının en büyük üretme gücünü mutfakta gücünü mutfakta gösterdiğini belirtmiştir.

Yazar 1991 yılında sunduğu "Kastamonu Mutfağı (Dünü-Bugünü)" adlı bildirisinde ulaşım problemlerinden dolayı Cide ilçesinin mutfak kültürüne yer vermediğini söylemiş, makalesinde 1996 yılında bir hafta süreyle Cide mutfağı konusunda gözlem ve görüşme metotlarını kullanarak yaptığı derlemelerine yer vermiştir.

Makalenin ilk kısmında Cide mutfak kültürünün genel görünümüne dair tespitlerini ortaya koyan yazar, ikinci kısmında "Mancar Dolması (Kuyruklu Dolma)", "Malak", "Tatlı Börek (Şekerli Börek)", "Keşkek", "Sütlü Kaymak Tatlısı", "Kıvrım Tatlısı (Kabak Tatlısı-Kabak Böreği)", "Kuru Karma", "Diken Ucu Kavurması", Pırasa Kavurması", Ispıtlı Börek", "Un Helvası", "Kak", "Pestil" ve "Cide Usulü Ceviz Helvası" başlıkları altında bu yiyeceklerinin malzemeleri ile yapılışlarını anlatmıştır.

5. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Sakızlı Çörek", *Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar*, C.10, 2003, Ankara, s.47-50.

Abdulkadiroğlu makalesinde Türk mutfak kültürünün bilinmeyen ya da unutulmuş olan yiyeceklerinden olan sakızlı çöreği ele almıştır. Yazar bu yiyeceğin Kastamonu'da eski yaygınlığını kaybettiğini söylemiş, ülkemizin herhangi bir yerinde artık nadiren rastlanan sakızlı çöreğin malzemelerine ve tarifine yer vermiştir.

---

[20] **Türk Halk Kültürü Araştırmaları**, (1995). Ankara, 1996, s:1-8.

6. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Simit Tiridi", *Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar*, C.11, 2004, s.255-264.

Abdulkadiroğlu makalesinde Türk ve dünya mutfaklarında önemli bir yeri bulunan tiriti ele almıştır. Yazar, tiritin çoğu zaman malzeme kıtlığı hâlinde ve öğün savmak için yapılan bir yemek olduğunu fakat kuralına uygun ve eksiksiz malzeme ile yapıldığında zevkle tüketildiğini söylemiştir.

Makalede tirit ve aynı anlamda kullanılan papara kelimelerinin etimolojik kökeni hakkında bilgi verilmiş, bu sözcüklerin çeşitli ansiklopedik eser ve sözlüklerde yemek kültürü çerçevesinde kullanılan anlamları incelenmiştir. Tirit ve paparanın farkları üzerinde durulmuş, çeşitli kültürlerde tiritin önemini yansıtan örnekler maddeler hâlinde sıralanmıştır. Bunun yanında tiritin Kastamonu halk mutfağındaki yeri anlatılmış ve tarifine yer verilmiştir.

7. Akman, Eyüp. "Kastamonu'da Yemek Kültürü", *Üsküdar'a Kadar Kastamonu*, 2008, s.433-449.

Akman makalesinde Kastamonu mutfak kültürü hakkında önceki yayınlardan ve kendi derlemelerinden hareketle Kastamonu yemeklerinin ad ve tariflerine yer vermiştir. Makalede Kastamonu yemekleri "Çorbalar", "Paçalar", "Ekmekler", "Diğer Yemekler", "Pilav Çeşitleri" ile "Tatlılar ve İçecekler" başlıkları altında tasnif edilmiştir. "Çorbalar" başlığı altında Ahmet Gökoğlu'nun "Kastamonu Çorbaları" adlı makalesinde tarifine yer verdiği otuz sekiz çorba çeşidi sıralanmıştır. "Paçalar" başlığı altında "Sulu Paça", "Dondurma Paça", "Oğmaç Çorbası", "Akdene (Göce) Çorbası" ve "Yaş Tarhana"nın tariflerine yer verilmiştir. "Ekmekler" başlığı altında ise "Etli Ekmek", "Cizleme", "Kete", Su Böreği", Çullu Börek", "Bandırma" yemeklerinin tarifleri verilmiştir. "Diğer Yemekler" başlığı altında "Lenger Tatarı", "Tirit", "Sarımsak Kaynatması", "Peruhi", "Malak (Hamur Karıştırması)", "Ev Makarnası (Erişte)", "Mıhlama (Saraylı)" yemeklerinin tarifi verilmiştir. "Pilav Çeşitleri" adlı başlık altında "Ekşili Pilav", "Kaplıca Bulgur Pilavı (Domatesli Pilav)", "Kabuklu Bakla" yemeklerinin tarifine yer verilmiştir.

"Tatlılar ve İçekler" başlığı altında "Un Helvası", "Tahin Helvası", "Çekme Helvası", "Ceviz Helvası", Cide Usulü Ceviz Helvası", "Hasude" ve "Bulhayır",

“Patates Tatlısı”, “Kıymalı Ayva Yemeği”, “Kızılcık (Kiren) Ekşisi”, “Gavut” ve “Pestil” besinlerinin tariflerine yer verilmiştir.

8. Boyacıoğlu, Huricihan. “Kastamonu’da Meyve Ürünleri”, *Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar*, C.11, 2004, s.407-412.

Yazar Kastamonu’nun Karadeniz kıyılarındaki İnebolu, Doğanyurt, Abana, Cide, Çatalzeytin, Bozkurt gibi sahil ilçelerinde incir, üzüm, fındık, kestane gibi meyveler; iç kesimlerde ise elma, armut, erik, ayva ve ceviz gibi meyvelerin yetiştiğini belirtmiştir.

Halkın bu meyvelerin bir kısmını pazarlarda satıp geri kalanını ise geleneksel usullerle saklayarak kış hazırlıkları için kullandığını söyleyen yazar, bu meyvelerden hazırlanan kış yiyeceklerini pekmez, ekşi, pestil, pelverde, ve üryani olarak sıralamıştır. Makalede bu ürünlerin yapılış, saklanma ve tüketilme biçimleri anlatılmıştır.

Kastamonu’da yapılan elma ve armut pekmezine başka yörede rastlamadığını belirten yazar, bu meyvelerden pekmez yapılışını anlatmış ve üzerine pekmez dökülerek yenilen “Köle Hamuru (Kaydıarak)” yemeğinin tarifine yer vermiştir.

9. Erdoğdu, Ata. “Genel Olarak Kastamonu Mutfağı”, *81 İlde Kültür ve Şehir Kastamonu*, 2018, s.218-236.

Erdoğdu yazısında her yörenin olduğu gibi Kastamonu’nun da meşhur, aranılan arzulanan yemekleri olduğunu, bu yemeklerin ilçeden ilçeye farklılık gösterdiğini belirtmiştir.

Kastamonu mutfağının karakteristik özelliği itibariyle yemek türlerinin çoğunlukla hamurlu olduğuna dikkat çeken yazar, Hamit Zübeyr Koşay ve Adile Ülkücan’ın “Anadolu Yemekleri ve Türk Mutfağı” hakkındaki yazısı ile Nail Tan’ın “Türk Şekerciliğinin Öncüsü Araçlı Hacıbekir ve Ailesi” adlı eserlerinden hareketle Kastamonu mutfağının çeşitliliğine dikkat çekmiştir.

Erdoğdu yazısında Kastamonu yemek ve yiyeceklerinden otuz çorba, on altı tatlı, on sekiz saç ekmeği, yirmi diğer hamur işleri, yedi dolma ve on börek çeşidinin tariflerine yer vermiştir.

10. Gökoğlu, Ahmet. "Kastamonu Çorbaları", *Türk Etnografya Dergisi,* S.5, 1962, s.24-38.

Gökoğlu makalesinde Kastamonu ve çevresindeki çorba çeşitlerini, malzemeleri ve yapılışlarını incelemiştir. Çorbaları tespit ederken yörede görev yapan öğretmenler aracılığıyla elde ettiği altmış bir adet derleme fişinden hareketle birbirinden tamamen farklı otuz sekiz çorba çeşidi tespit etmiştir. Bu çorbaların yapılışları aynı olduğu halde yöreden yöreye farklılıklarını da hesaba katmış ve Kastamonu çorba çeşitleri sayısını seksen beş olarak ifade etmiştir.

Yazar makalesinde mahallî tabirleri aynen kullanmaya özen göstermiş, tespit ettiği seksen beş adet çorbanın malzeme ve yapılışlarına yer vermiştir. Makalede yer alan birbirinden tamamen farklı otuz sekiz çorba çeşidi şunlardır: tarhana çorbaları, bulgur çorbaları, pirinç çorbaları, terbiyeli çorba, ecevit çorbası, toyga çorbası, yayla çorbası, arpayarması çorbası, mercimek çorbaları, keşkek çorbaları, aşure çorbası, bulamaç çorbası, ekşili bulamaç çorbası, ekşi çorba, mısır bulamacı, nişasta bulamacı, ovmaç çorbaları, miyane çorbası, tatar çorbaları, makarna çorbaları, erişte çorbası, tutmaç çorbaları, ekmek çorbası, irmik çorbası, düğün çorbası, şehriye çorbası, işkembe çorbası, baş çorbası, tepsi çorbası, balık çorbası, patatis çorbası, sebze çorbası, kestane çorbası, fasulya çorbası, fasulye-siyaz çorbası, gülü çorbası, mantar çorbası, haşul çorbası.

11. Gökoğlu, Ahmet. "Kastamonu Ekmekleri", *Türk Etnografya Dergisi,* S.9, 1966, s.101-107.

Gökoğlu makalesinde Kastamonu ve çevresinin arkeolojik durumunu incelerken Etnografik konular üzerinde de bilgiler topladığını belirtmiş, Hamit Zübeyr Koşay ve Akile Ülkücan'ın "Anadolu Yemekleri ve Türk Mutfağı" eserindeki metotla Kastamonu yemeklerinin etüdünü yapmıştır.

Anadolu'nun otuz altı ilinden anket yöntemiyle toplanan malzeme ile oluşturulan söz konusu eserde Anadolu'dan beş yüz otuz iki çeşit yemeğe yer verildiğini belirten yazar, yalnızca Kastamonu'dan sekiz yüz on iki yemek çeşidi tespit etmiş, bunun sebebinin ise yörenin yemek kültürünü ortaya çıkarmak amacıyla yapıldığını ifade etmiştir.

Yazar "Anadolu Yemekleri ve Türk Mutfağı" adlı eserdeki yemeklerle Kastamonu yemeklerini karşılaştırmış, Kastamonu'da tespit ettiği yemeklerin bazılarının yalnızca isim, bazılarının ise hem yapılış hem de isim olarak başka yerdeki yemeklerle benzediği, önemli bir kısmının da başka yerlerle hiç benzerliği bulunmadığını belirtmiştir.

Yazar makalesinde yalnızca ekmekleri ele almış, Kastamonu ekmekleriyle Anadolu ekmeklerinin benzerlik ve farklıklarını tespit ederek ekmeklerin tarifine ve Kastamonu ilçelerindeki adlandırılışlarına göre tasnifine yer vermiştir. Makalenin sonunda ise "Anadolu'nun 36 İlinde Kastamonu'da Mevcut Yemeklerden Bilinen ve Bilinmeyenleri Gösterir Liste" yer almaktadır.

12. Köse, Elif Türcan. "Elma Pekmezi", *Aigilos Dergisi*, 2016, s.47-48.

Köse anılarından hareketle kaleme aldığı yazısında Cide'de elma pekmezi yapımını anlatmış, yapım aşamalarını fotoğraflarla desteklemiştir.

13. Nahya, Zümrüt. "Kastamonu Mutfak Dünyasından", *Türkiye İş Bankası Kültür Dergisi*, S.27, 1995, s.52-54.

Nahya makalesinde Kastamonu mutfağının yemek çeşidi yönünden zengin bir görünüme sahip olduğunu belirtmiş, ilin mutfak kültürü üzerine derleme yapmış araştırmacıların çalışmaları hakkında bilgi vermiştir.

Makalede Kastamonu yemekleri "Çorbalar", "Et Yemekleri", "Etli-Sebzeli Yemekler", "Pilavlar", "Yumurtalı Ekmekler", "Hamurlu Yiyecekler", "Tatlılar", "Kışlık Yiyecekler", "Özel Günlere Has Yiyecekler" başlıkları altında tasnif edilerek incelenmiştir.

14. Tan, Cemile. “Tosya Mutfağı”, *Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi*, S.19, 1994, s.19-21.

Tan yazısında Tosya’da yemek kültürüne ve Tosya mutfağında kullanılan bazı araç gereçlerin çizimlerine yer vermiştir.

15. Tan, Nail. “Kastamonu’nun Ünlü Yemek, Yiyecek ve İçecekleri”, *Derlemeler Makaleler*, C.8, 2007, s.139-157.

Tan makalesinde Kastamonu’nun elverişli coğrafi şartları ve iklimi nedeniyle zengin bir beslenme geleneğine sahip olduğunu fakat bu konuda yapılan derlemelerin sayıca fazla olmadığını belirtmiştir.

Yazar çalışmasında “Kastamonu’nun meşhur yemekleri nelerdir?” sorusundan hareketle derlediği belli başlı yemeklerin geleneksel halk mutfağı açısından önemini ve yapılışlarını ele almıştır. Makalede, tariflerine yer verilen meşhur yemek ve yiyecekler şunlardır: etli ekmek, pastırmalı ekmek, sucuk, bandırma, içyağlı çörek, döner kebap, çekme helva, mıklama, anakız çorbası, anakız pilavı, biryan, tirit, üryani eriği hoşafı, pelverde, kızılcık ekşisi.

16. Tan, Nail. “Kastamonu’da Doğada Kendiliğinden Yetişen Bitki ve Meyvelerle Beslenme”, *Derlemeler Makaleler*, C.8, 2007, s.130-138.

Tan makalesinde Kastamonu’nun iklimi, ormanlarla kaplı dağları, verimli ovaları ve denize kıyısı olması nedeniyle zengin bir bitki örtüsü olduğunu; bu zenginliğin halkın beslenme geleneklerine de yansıdığını belirtmiştir. Makalede, Kastamonu’da doğada kendiliğinden yetişen bitki ve meyvelerden nasıl yararlanıldığı yabani meyveler, otlar ve yabani sebzeler, çiçekler, mantarlar ve çamdan elde edilenler alt başlıklarında ele alınmıştır.

17. Tan, Nail. “Kastamonu’da Döner Kebap Yapımı”, *Derlemeler Makaleler*, C.8, 2007, s.158-160.

Tan makalesinde Türkiye'nin birçok ilinde yapılan döner kebabın halk mutfağı içinde önemli bir yeri olduğunu, Avrupa'da Türk mutfağının baş yemeği durumuna geldiğini belirtmiştir. Yazar, çalışmasında meşhur Kastamonu dönerinin Hamdi Usta tarafından yayıldığını, Hamdi Usta'dan sonra Şükrü Gülsunar ve Raif Gülsunar tarafından devam ettirildiğini tespit etmiştir. Ardından döner ustası Şükrü Altınöz'den derlediği Kastamonu döner kebabının özelliklerini ve diğer yörelerden ayrılan özelliklerini ele almıştır.

18. T.F.K. Derleme ve Araştırma Grubu, "Kastamonu Yemekleri", *Halkbilim Dergisi,* S.29, 1971, s.10-11.

Türk Folklor Kurumu Derleme ve Araştırma Grubu tarafından kaleme alınan makalede yalnızca Kastamonu mutfağına ait ıspanaklı bazımaç, hodan, karıştırma, karalâhana çorbası, diken filizi ve etli ekmek yemeklerinin malzeme ve yapılışlarına yer verilmiştir. Mutfak kültürü, özel gün ve tören yemekleri kullanılan kap kacak vb. halk kültürü değerlerinden bahsedilmemiştir.

2.19.4. Bildiriler

1. Abdulkadiroğlu, Abdulkerim. "Kastamonu Mutfağı (Dünü-Bugünü)", *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri,* (1992, Ankara), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992, C.5, s.1-21.

Abdulkadiroğlu bildirisinde Kastamonu'ya has özelliklerle pişirilen bilhassa yazının kaleme alındığı tarihlerde kaybolmaya yüz tutmuş yemekleri ele almıştır. Yazıda, Kastamonu mutfağında hâkim olan ana unsurlar maddeler hâlinde sıralanmış, Ahmet Gökoğlu'nun "Kastamonu Çorbaları" ve "Kastamonu Ekmekleri" makalelerindeki tasnif sırası gözetilerek bu yazılara eklemeler yapılmıştır.

Yazıda Kastamonu yemeklerine dair derlemeler "Pilavlar", "Karışık Yemekler", "Dolma ve Sarmalar", "Balıklar", Av Etleri", "Sütten Yoğurt Dışında Yapılan Yiyecekler", "Salatalar", "Turşular", "İçecekler" "Hammaddesi Erik ve Elma Olan Diğerleri" ve "Tatlılar" başlıkları altında tasnif edilmiş, hazırlanma şekilleri ve tüketilme biçim ve zamanları hakkında bilgi verilmiştir.

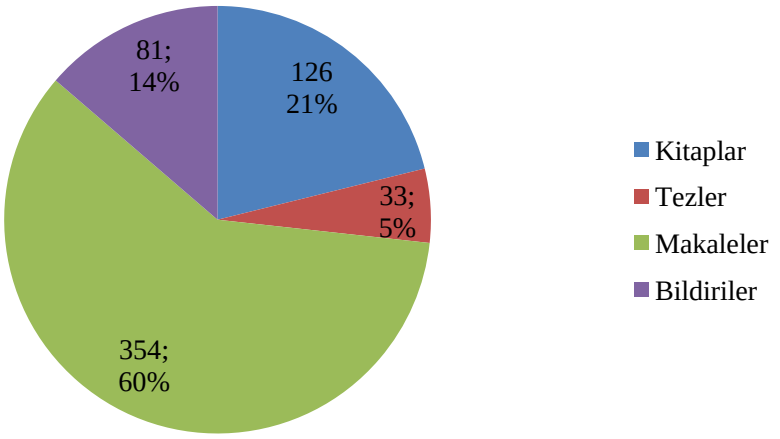
3. SONUÇ

Bu tezde, halk biliminin Türkiye'de bağımsız bir bilim dalı olarak ortaya çıktığı çalışma kabul edilen Ziya Gökalp'in 1913 yılında "Halk Doğru" dergisinde yazdığı "Halk Medeniyeti-I Başlangıç" adlı yazısından 2018 yılı sonuna kadar olan süreçte Kastamonu halk bilimi hakkında yapılan çalışmaların tespiti, açıklamalı bibliyografyası ve istatistikî incelemesi yapılmıştır.

Teknoloji çağını yaşadığımız son yüzyılda basım tekniklerinin gelişmesi buna bağlı olarak kitap, makale gibi materyallerin artması nedeniyle bir konu ya da yazar hakkında her şeyin bilinmesi zorlaşmıştır. Bilhassa kitle iletişim araçları ve internet kullanımın artmasıyla bir bilgi kirliliği oluşmuş, bu da bazı bilgi ve kaynakların denetime tabi tutulmaksızın yayılmasına neden olmuştur. Bilgiye hızlı ve güvenilir bir şekilde ulaşımın önem kazandığı bu çağda bibliyografyalar çalışmayı kolaylaştıran, zamanın daha verimli kullanılmasını sağlayan vazgeçilmez başvuru kaynakları olarak önemli bir rol üstlenmektedirler.

Halk biliminin ülkemizde bir disiplin olarak ortaya çıktığı döneme paralel olarak Kastamonu'da da çalışmalar başlamış, günümüzde de bu çalışmaların artarak devam ettiği tespit edilmiştir. Fakat bilhassa Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki çalışmaların sistemsiz ve dağınık bir görünüm arz etmesi ve Kastamonu halk bilimi hakkında yapılan bu çalışmalarla ilgili olarak daha önce tez boyutunda bir açıklamalı bibliyografya çalışmasının yapılmamış olması bizi bu çalışmaya yönlendirmiştir. Bu tezle söz konusu eksikliği gidermek, Kastamonu halk bilimini konu alan kitap, tez, makale ve bildiri türündeki tüm çalışmaları bir araya getirmek, çalışmaların niteliğini belirlemek ve böylelikle üzerinde çalışılmamış, az çalışılmış konuları belirlemek amaçlanmıştır.

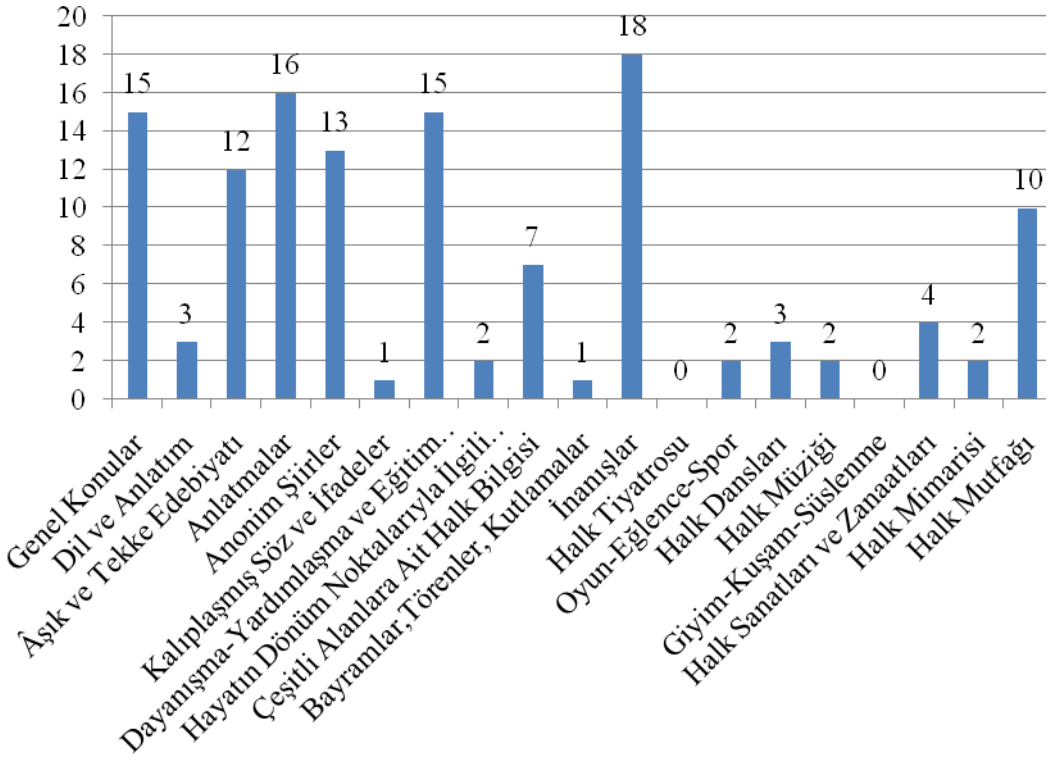
Halk biliminin alt başlıklarını belirlemede Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığının hazırlayarak uygulamaya koyduğu Türk Folklor Arşiv Kılavuzu'na göre "HAGEM 100'lük Sınıflandırma" olarak bilinen 100'lük kodlaması kullanılmış, bu başlıklarda tespit edilen Kastamonu halk bilimi ile ilgili çalışmalar "Kitaplar", "Tezler", "Makaleler" ve "Bildiriler" başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Grafik 3.1. Tezde incelenen çalışmaların türlere göre sayı ve yüzdelik dilimleri

Tezde 126 kitap, 33 yüksek lisans, doktora tezi sanatta yeterlilik veya bilim uzmanlığı tezi, 354 makale ve 81 bildiri olmak üzere toplam 594 çalışma incelenmiştir. Çalışmaların %21'ini kitaplar, %5'ini doktora, yüksek lisans, bilim uzmanlığı ve sanatta yeterlilik tezleri, %60'ını makaleler ve %14'ünü bildirilerin oluşturduğu görülmektedir.

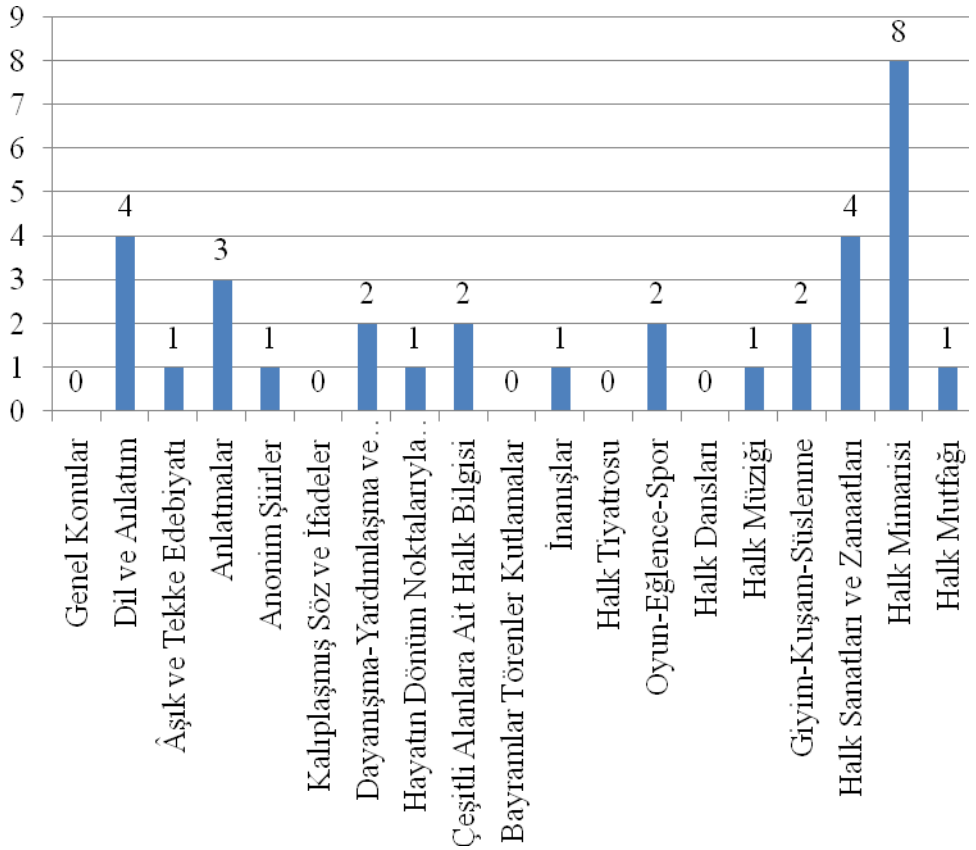
Tezde ele alınan kitaplar incelendiğinde; bu kitapların bir kısmının akademisyenler tarafından bilimsel bir anlayışla hazırlandığı, bir kısmının ise Kastamonu halk bilimini ele alan doktora ve yüksek lisans tezlerinin kitaplaşmış hâllerinin oluşturduğu görülmektedir. Bunun yanında kitap türündeki eserlerin çoğunluğunun akademik disiplinden uzak amatör anlayışla kaleme alınmış, belirli bir yöreyi ve bölgeyi tanıtmaya yönelik kitaplar olduğu tespit edilmiştir. Akademik düzeyde hazırlanan kitapların yazarın uzmanlaşma alanına göre belirli bir konu üzerinde yoğunlaştığı görülürken, bir yöre veya bölgeyi tanıtmayı amaç edinen eserlerin tanıttığı yöre hakkında tüm konulara yer verebilme endişesi ile hazırlandığı görülmektedir.

Grafik 3.2. Tezde incelenen kitap sayısı

Tespit edilen 126 kitabın konulara göre dağılımına bakıldığında en fazla çalışmanın "İnanışlar", "Anlatmalar", "Genel Konular" ile "Dayanışma-Yardımlaşma ve Eğitim Kurumları" başlıklarında yapıldığı görülür. "Anlatmalar" konusunda hazırlanan kitap sayısının diğer konulara göre fazla olması Şeyh Şa'bân-ı Velî menkıbeleri hakkında yapılan çalışma sayısıyla ve İhsan Ozanoğlu'nun fıkra çalışmalarıyla ilişkilidir. "İnanışlar" konusundaki çalışma sayısının diğer konulara göre fazla olmasında da yine İhsan Ozanoğlu'nun "Gizli Bilim" ve "Dinî Tasavvufi Edebiyat" adlı el yazısı ile hazırladığı kitaplar öne çıkar. Bunun yanında Talat Mümtaz Yaman ve Nail Tan'ın halk inanışları üzerine hazırladığı bazı kitaplar da bulunur. "Genel Konular" başlığı altındaki eserlerin çoğunluğunu "Yerleşme Yeriyle İlgili Bilgiler" alt başlığına dâhil ettiğimiz, bir yöre veya bölgeyi tanıtmak için hazırlanmış kitaplar oluşturur. "Dayanışma-Yardımlaşma ve Eğitim Kurumları" konusunda hazırlanan kitapların ise çoğunluğunu "Dinî Kuruluşlar (Tarikatlar)" alt başlığında değerlendirmeye aldığımız Şeyh Şa'bân-ı Velî'yi ve Şabanîlik tarikatını ele alan eserler oluşturmaktadır.

Tespit edilen 126 kitabın konulara göre dağılımına bakıldığında “Halk Tiyatrosu” “Giyim-Kuşam-Süslenme” başlıklarında hazırlanmış kitap çalışmasının bulunmadığı görülür. “Kalıplaşmış Söz ve İfadeler” ,“Bayramlar, Törenler, Kutlamalar”, “Oyun-Eğlence-Spor”, “Halk Mimarisi” ve “Hayatın Dönüm Noktalarıyla İlgili Gelenek-Görenekler” konularında da diğer konulara oranla daha az kitap çalışması yapıldığı görülmektedir.

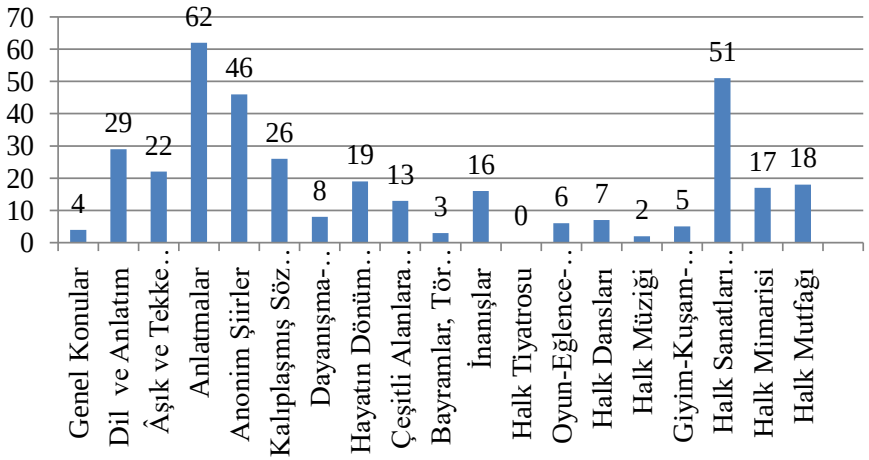

Grafik 3.3. Tezde incelenen tez sayısı

Tezde incelenen toplam 33 tezin 4’ü doktora, 27’si yüksek lisans, 1’i sanatta yeterlilik ve 1’i bilim uzamalığı tezidir. Bu tezlere bakıldığında en fazla çalışmanın “Halk Mimarisi”, “Dil ve Anlatım” ile “Halk Sanat ve Zanaatları” konularında yapıldığı görülmektedir. “Halk Mimarisi” konusunda hazırlanan tezlerin tamamını Mimarlık Anabilim Dalı veya Sanat Tarihi Anabilim Dalına sunulmuş, bu disiplinlerin metotlarına göre hazırlanmış tezler oluşturmaktadır. Fakat bu tezlerin içeriğindeki bazı bölüm veya bilgiler halk bilimi çalışmaları açıdan önemlidir. Bu sebeple tezde yer verilmiştir. “Dil ve Anlatım” konusunda hazırlanan tezlerin

"Ağızlar" ve "Ad Verme" alt başlıklarında hazırlandığı tespit edilmiştir. "Halk Sanat ve Zanaatları" konusunda hazırlanan tezlerin çoğunluğunun dokuma ve işleme türündeki el sanatlarını ele aldığı görülmüştür.

Çalışmamızda "Genel Konular", "Kalıplaşmış Söz ve İfadeler", "Bayramlar, Törenler, Kutlamalar", "İnanışlar", "Halk Tiyatrosu" ve "Halk Dansları" konularında hazırlanmış müstakil doktora ve yüksek lisans tezi tespit edilememiştir. "Anonim Şiirler", "Hayatın Dönüm Noktalarıyla İlgili Gelenek-Görenekler", "Oyun-Eğlence-Spor" ve "Halk Müziği" konularında da diğer konulara oranla daha az tez çalışması yapıldığı görülmektedir. Üniversitelerin ilgili bölümlerinde bu konular üzerine hazırlanacak tezler Kastamonu halk bilimi açısından eksiklikleri tamamlayacaktır.

Grafik 3.4. Tezde incelenen makale sayısı

Tezde incelenen toplam 354 makaleye bakıldığında en fazla çalışmanın "Anlatmalar", "Halk Sanatları ve Zanaatları" ve "Anonim Şiirler" konularında yapıldığı görülür. "Anlatmalar" başlığında makale sayısının fazlalığı Kastamonu'nun anlatı türleri konusunda çeşitli bir görünüme sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir. "Anonim Şiirler" konusundaki makalelerin çoğunluğunu Kastamonu türkü, mâni ve destanları oluşturmaktadır. "Halk Sanatları ve Zanaatları" konusunda makaleler incelendiğinde hat sanatı, dokumacılık ve bakırcılık zanaatları üzerine diğer sanatlara oranla daha fazla makale üretildiği görülür. Bu da maddî kültür ürünlerinin -amatör bir anlayışla da olsa- kolaylıkla derlenip yazıya dökülebilen yapısından ve el sanatı

ürünlerinin farklı disiplinlerin çalışma alanına yatkın bir konu olmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışmamızda "Halk Tiyatrosu" üzerine bir makale tespit edilememiştir. "Genel Konular", "Halk Müziği", "Bayramlar, Törenler, Kutlamalar" ve konularında ise diğer konulara oranla daha az çalışma yapıldığı görülmektedir.

Tablo 4.1.Kastamonu halk bilimi hakkında makalelerin yer aldığı yayınların dağılımı

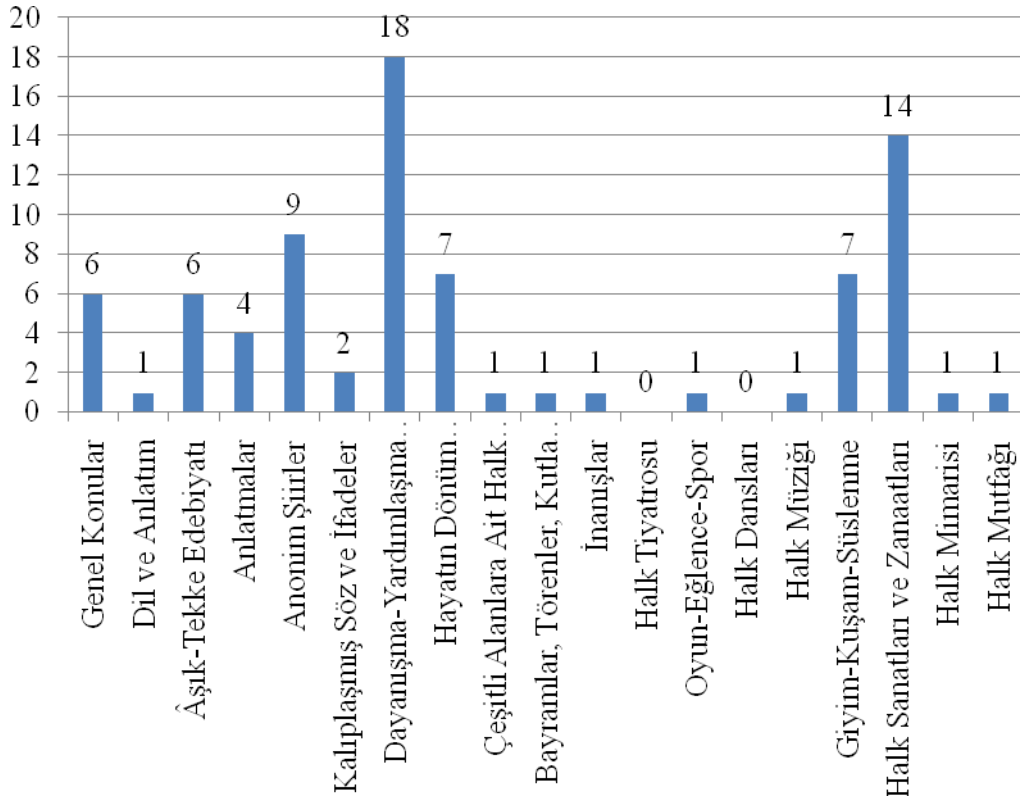
Dergiler veya Kitaplar	**Makale Sayısı**
81 İlde Kültür ve Şehir Kastamonu	6
Aigilos Dergisi	12
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi	1
Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi	1
Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi	1
Belleten	1
Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	1
Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	1
Derlemeler Makaleler 8 (Kastamonu Araştırmaları)	14
Ecevit Aylık İlim, Fikir ve Sanat Mecmuası	24
Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi	2
Erdem Atatürk Kültür Merkezi Dergisi	3
Folklor/Edebiyat Dergisi	5
Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi	1
Halay Aylık Halk Kültürü ve Aktüalite Dergisi	1
Halk Kültüründen Derlemeler	2
Halkbilgisi Haberleri	15
Halkbilim Dergisi	2
Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi Prof. Dr. Abdulkerim Abdulkadiroğlu Özel Sayısı	1
Ilgas Kastamonu Halkevinin Aylık Kültür Dergisi	5
International Journal Of Science Culture and Sport (IntJSCS)	1
İnternational Journal Of Eurasia Social Sciences	1
İzzet Gündağ Kayaoğlu Hatıra Kitabı Makaleler	1
Kalemişi Dergisi	1
Kastamonu Eğitim Dergisi	3
Kopuz Aylık Sanat ve Fikir Mecmuası	1
Kubbealtı Akademi Mecmuası	1
Kültür Evreni Dergisi	1
Millî Folklor Dergisi	3
Motif Akademi Halkbilim Dergisi	1
Müteferrika Kitabiyat Dergisi	1
Nail Tan'a Armağan	1

Tablo 4.1.'in devamı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi	1
Online Journal Of Music Sciences	1
Orhun Aylık Türkçü Mecmua	2
Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1
Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi	1
SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi	1
Sûfî Araştırmaları	1
Tarih İncelemeleri Dergisi	1
Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi	1
Teknik Öğretim Dergisi	6
Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi- Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi	156
Turkish Studies Dergisi	3
Türk Etnografya Dergisi	4
Türk Folklor Araştırmaları Dergisi	8
Türk Folkloru Aylık Halkbilim Dergisi	3
Türk Folkloru Belleten	1
Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları	5
Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi	1
Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Araştırma Dergisi	1
Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar	4
Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi	10
Türkiye'miz Dergisi	1
Türük Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk bilimi Araştırmaları Dergisi	3
Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi	1
Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi Prof. Dr. Refik Turan Özel Sayısı	1
Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi	1
Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi	2
Ülkü Halkevleri ve Halkodaları Dergisi	1
Üsküdar'a Kadar Kastamonu	6
Vakıflar Dergisi	1
Yeni Çizgi Dergisi	1
Yeni Görüş Aylık İlim, Fikir ve Sanat Dergisi	9

Kastamonu halk bilimi hakkında makalelerin yer aldığı yayınların dağılımını gösteren tablo incelendiğinde en fazla makalenin Kastamonu ve ilçelerinde yayımlanan süreli yayınlarda yer aldığı görülür. Özellikle 1974'te "Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi" adıyla 1991-1994 yılları arasında ise "Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi" dergi yörede amatör anlayışla derleme çalışması yapan kişileri bünyesinde toplamış, yayımlandığı dönemdeki bilgilerin günümüze ulaşmasına katkı

sunmuştur. Kastamonu halkevinin yayın organı olan "Ilgas" dergisinin yanında "Ecevit" ve "Yeni Görüş" adlı dergilerde de Kastamonu halk bilimi çalışmaları bakımından diğer dergilere oranla daha fazla makale yayımlanmıştır. Bu veri, gerek maddî imkânsızlıklar gerekse teknolojiden yeterince faydalanamadıklarından kısa süre içinde yayın hayatına son vermiş olmalarına rağmen yerel dergilerin kültürün tespiti ve gelecek kuşaklara aktarılmasındaki önemini ortaya koymaktadır.

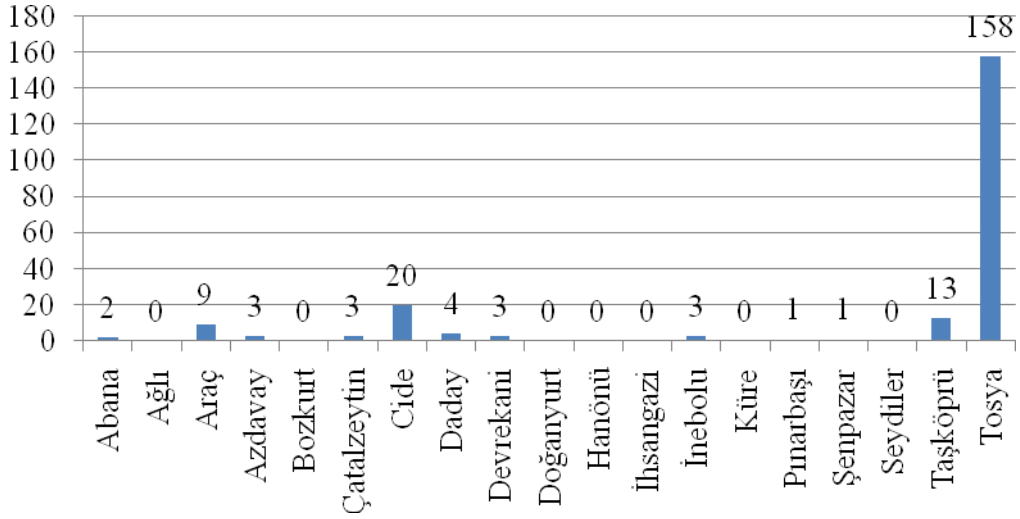

Grafik: 3.5. Tezde incelenen bildiri sayılarının konulara göre dağılımı

Tezde incelenen toplam otuz üç bildirinin konulara göre dağılımını gösteren grafiğe bakıldığında en fazla çalışmanın "Dayanışma-Yardımlaşma ve Eğitim Kurumları", "Halk Sanatları ve Zanaatları" ile "Anonim Şiirler" konularında yapıldığı görülür. "Dayanışma-Yardımlaşma ve Eğitim Kurumları" konusunda yapılan çalışmaların diğer konulara oranla fazla olması "Dinî Kuruluşlar (Tarikatlar)" alt başlığında hazırlanan bildirilerin sayısıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu başlıkta hazırlanan bildiriler çoğunlukla Kastamonu Üniversitesi'nin düzenlediği 2012, 2014, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında düzenlenen I-V. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumları'ndasunulan Şabanîlik tarikatı ile ilgili bildirilerdir.

"Halk Sanatları ve Zanaatları" konusunda hazırlanan bildirilerin çoğunluğunun dokuma ve işleme türündeki el sanatlarını ele aldığı görülmüştür."Anonim Şiirler" konusunda hazırlanan sunulan bildirilerin çoğunluğu ise "Türküler" alt başlığında sunulmuş bildirilerden oluşmaktadır.

Çalışmamızda "Halk Tiyatrosu", "Halk Dansları" ve konularında müstakil hazırlanmış bir bildiri tespit edilmemiştir.

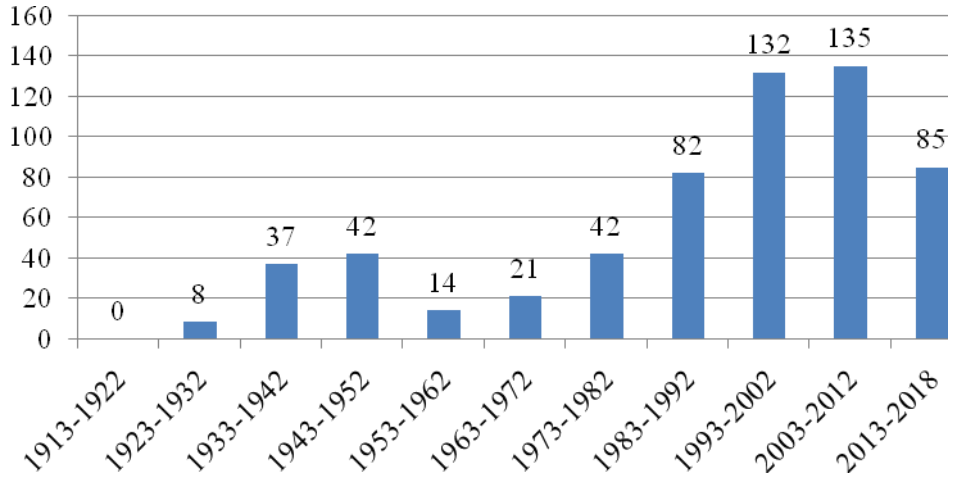
Grafik 3.6. Tezde incelenen yayınların ilçelere göre dağılımı

Yukarıdaki grafik hazırlanırken Kastamonu bütününü ele alan kaynaklar dikkate alınmamış, yalnızca ilçelerin adıyla yapılan müstakil çalışmalara bakılmıştır. Tezde incelenen toplam 594 kaynaktan 22'si ilçeler hakkında hazırlanmıştır.

Tezde incelenen yayınların Kastamonu ilçelerine göre dağılımına bakıldığında "Tosya", "Cide", "Taşköprü" ve "Araç" ilçelerinin diğer ilçelere oranla en fazla çalışma yapılan ilçeler olduğu görülür. Tosya ilçesi hakkında yapılan çalışmaların sayıca fazlalığı 1974'te "Tosya Aylık Fikir ve Aktüalite Dergisi" adıyla 1991-1994 yılları arasında ise "Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi" adıyla yayınlanan derginin çalışmalarıyla ilişkilidir. Cide ilçesindeki yayınların önemli bir kısmını ise "Aigilos Dergisi"nde yayınlanan yazılar oluşturmaktadır. "Taşköprü" ve "Araç" ilçelerinde yapılan çalışmalar ise bu ilçelerde doğan araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Taşköprü'de Süleyman Şenel ve Sagıp Atlı'nın, Araç ilçesinde ise Eyüp Akman,

Nail Tan ve Fazıl Bayraktar'ın çalışmaları dikkat çeker. Bu da kendi araştırmacıların kendi yöreleri hakkında çalışma yapma ihtiyacı taşıdığının bir göstergesidir.

"Ağlı", "Bozkurt", "Doğanyurt", "Hanönü", "İhsangazi", "Küre", "Şenpazar" ve "Seydiler" ilçeleri halk bilimini konu alan müstakil bir çalışma tespit edilememiştir. Bu ilçelerin küçük ölçekli ve az nüfuslu yapısı ve diğer ilçelere göre daha geç ilçe vasfına kavuşması bunda etkilidir. Bu ilçeler hakkında yapılan çalışmalar daha çok Kastamonu genelini inceleyen eserlerin bölümü veya başlığı nitelindedir.

Grafik 3.7. Tezde incelenen çalışmaların tarihsel aralıkları

Tezde incelenen çalışmaların tarihsel aralıkları belirlenirken çalışmamızın tarihsel sınırını oluşturan Ziya Gökalp'in 1913 yılında "Halka Doğru" dergisinde yazdığı "Halk Medeniyeti-I Başlangıç" adlı yazısından 2012 yılında kadar yapılan yayınlar on yıllık periyotlara ayrılmıştır. 2013 yılından 2018 yılına kadar olan çalışmalar ise beş yıllık zaman periyotta incelenmiştir.

1913-1922 yılları arasında yapılmış bir çalışma tespit edilmemiştir. Bu dönemde hiçbir çalışmanın yapılmamış olması millî mücadele dönemi sebebiyle henüz halk bilimi çalışmalarının kurumsallaşmamış olması ile açıklanabilir. Öyle ki 1927'de Ankara'da kurulan Türk Halk Bilgisi Derneği ilk yayın olarak "Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber" adlı bir kılavuz ve bir sayı çıkan "Halk Bilgisi Mecmuası"nı 1928 yılında yayımlamış, ardından da 1929 yılında "Halk Bilgisi Haberleri"adıyla yayınlan dergi yayın hayatına başlamıştır.

1923-1932 yılları arasında makale türünde sekiz çalışma tespit edilmiştir. Bu makaleler halk biliminin bağımsız bir disiplin olarak kabul edilmesinden sonra Kastamonu ile ilgili yapılmış ilk yayın çalışmaları olarak kabul edilebilir. Bu tarihsel periyot içinde ele alınan söz konusu sekiz makalenin tamamı 1930 yılı ile 1932 arasında yayımlanmıştır. Kastamonu halk bilimini konu alan ilk yayın çalışması olarak Emine Mümtaz Talat'ın 1 Şubat 1930 tarihinde "Halk Bilgisi Haberleri Dergisi"nin dördüncü sayısında yayımlanan "Kastamonu'da Çocuklara ve Çocukluğa Mütallik Âdetler ve İtikatlar" adlı yazısıdır.

1933-1942 yılları ve 1943-1952 yılları arasındaki on yıllık periyotlarda bir önceki iki dönem ve bir sonraki iki döneme göre yapılan yayınlarda görülen artışlarda Halkevleri dergilerinde yayınlanan yazıların ve Kastamonu Halkevi neşriyatı olarak yayımlanan kitapların payı büyüktür.

1953-1962 ve 1963-1972 yılları arasındaki periyotlarda yayın sayısının diğer yıllara göre azlığı Halkevlerinin 1951 tarihinde kapanmasıyla birlikte Türkiye genelinde yapılan çalışmalarda görülen duraklama ile açıklanabilir. Bu periyotlarda yayınlanan Kastamonu halk bilimi çalışmaları ile ilgili makaleler İhsan Hınçer'in 1946 yılında çıkarmaya başladığı ve ölümünden sonra ise oğlu Bora Hınçer tarafından 1980 yılına kadar yayımına devam edilen Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanmıştır.

1973-1982 ve 1983-1992 yılları arasındaki periyotlarda yapılan yayınlarda bir önceki iki on yıllık periyota göre artış olduğu görülür. Bu artış Türk halk bilimi araştırmalarının günümüzde eriştiği ilmî zeminlerin oluşmasına öncülük eden kurumların ve yayınların faaliyetlerini artırması ile açıklanabilir.

Grafiğe bakıldığında en fazla çalışmanın 1993-2002, 2003-2012 yılları arasındaki on yıllık periyotlarda ve 2013-2018 yılları arasındaki beş yıllık periyotta yapıldığı görülür. Bu istatistikî veriye göre belirtilen periyotlarda yapılan çalışmaların artış göstermesi, 1991-1994 yılları arasında ise "Tosya Düşünce ve Kültür Dergisi" adıyla yayınlanan dergide yayınlanan yazıların sayıca fazlalığına ve 1990'lı yıllardan itibaren üniversitelerin ülke genelinde yaygınlaşmasıyla birlikte yapılan çalışmaların artışına bağlanabilir.

“Halk Müziği” ve “Giyim-Kuşam-Süslenme” konularındaki çalışmalar daha çok makale ve bildiri boyutundadır. “Halk Tiyatrosu” konusunda ise hiçbir çalışma tespit edilememiştir.

Bibliyografik çalışmalar yapıları gereği hiçbir zaman tamamlanamazlar. Bu tez çalışması da eksiksiz olma iddiası taşımamaktadır. “Kastamonu Halk Bilimi Açıklamalı Bibliyografyası” adlı bu tezin bizden sonra Kastamonu halk bilimi hakkında yapılacak araştırmacılara kaynaklık etmesi amaçlanmıştır.

KAYNAKLAR

Acar, E. (2010). *Kastamonu yöresi söz varlığı.* Ankara: Gazi Kitapevi.

Acaroğlu, T. (1961). *"Bibliyografya nedir?"*. TKD Bülteni

Açа, M. (Ed.). (2016) Halk bilimi el kitabı. Mehmet Çeribaş (Ed.) içinde *1. Batı dünyasında halk bilimi araştırma tarihi* (s. 1-71)- Mehme Ali Yolcu (Ed.) içinde *V. Bölüm Halk bilimi araştırma kuram ve yöntemleri* (s. 224-307). Konya: Kömen yayınları.

Aksoy, E. (2011). *Kastamonu hamamları.* Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Konya.

Alangu, T. (1983). *Türkiye folkloru elkitabı*. Adam yayıncılık.

Araştırma Eğitim Genel Müdürlüğü Staj Raporu 20.02.2019.

Arıkan, Z. (1999). "Halkevlerinin kuruluşu ve tarihsel işlevi". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu dergisi, C.6,* Ankara. S 23.

Atlı, S. (2011). *Kastamonu masalları* (Araştırma-İnceleme-Metin), (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Azadovski, M. (1992). *Sibirya'dan bir masal anası*. (Çeviren: Başgöz, İ.) Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 182. Halk Edebiyatı ve Tiyatrosu Dizisi: 40.

Bayraktar, F. (2004). *Kastamonu yöresi deyim ve manileri.* İzmir: Akademi Kitapevi.

Birakalan, H. (2000). "*Türkiye'de halkbilimi ve bazı Türk halkbilimcileri*", Folklor/Edebiyat, Sayı:24.

C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940.

Cocchiara, G. (2017). *Avrupa'da folklor tarihi.* (Çeviren: Özer, Y.) Ankara: Geleneksel Yayınları.

Çal, H., & Çal, A. Ö. (2008). *Kastamonu Atabey Gazi camisi ve türbesi hazirelerindeki mezar taşları.* Ankara: Fersa Matbaası.

Çeçen, A. (1990). *Atatürk'ün kültür kurumu halkevleri*. Ankara: Gündoğdu Yayınları.

Çek, S. (2002). *1913-1938 Yılları arası Türk halkbilimi tarihçesi*. Yüksek lisans tezi Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çobanoğlu, Ö. (1999). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş.* Ankara: Akçağ.

Demircioğlu, Z. (1997). *Şeyh Şaban-ı Veli ve potnişinleri.* Kastamonu: Azim Matbaası.

Eker, G. Ö., Oğuz, M. Ö., & Özdemir, N. (2003). *Dünya halkbilimi çalışmaları tarihi*. Ankara: Millî Folklor Yayınları.

Ekici, M. (2013). *Halk bilgisi (Folklor), Derleme ve inceleme yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Elmacı, L. (2017). *Ziyaret fenomeni ve din.* Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çorum.

Erdoğdu, A. (2008). *Kastamonu folkloru 1.* Kastamonu: Detay Kopyalama.

Erdoğdu, A. (2008). *Kastamonu folkloru 2.* Kastamonu: Detay Kopyalama.

Ergi, İ. (1993). *Anadolu ağıları-I Tosya ağzı.*

Gözaydın, N. (1992). Yine folklor üzerine, *Türk dili, sayı:486.*

Günlensoy, T., & İvgin, H. (2011). Nail Tan'a Armağan, Eyüp Akman (Ed.). içinde *Nail Tan'ın Kastamonu'ya Hizmetleri* (s.74-78). Ankara: Kültür Ajans Yayınları No:103.

Halıcı, G. (2014). *Kastamonu efsaneleri.* Kayseri: Laçin Yayınları.

Karabulut, A. T. (2013). Türk halk bilgisi derneği tarafından yayımlanan halk bilgisi haberleri dergisi hakkında kısa bir değerlendirme. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 50*, 143-149.

Kasımoğlu, S. (2018). Türkiye'de folklor araştırmaları, *Uluslararası Hakemli Türk Dili, Edebiyat ve Çeviri Dergisi*, 28-42

Kazmaz, S. (1997). *Kastamonu geçmiş günler ve küçük sanat hayatı.* Ankara: TAKAV Matbaacılık.

Küçükbasmacı, G. (2000). *Kastamonu'da halk tababeti, inanış ve uygulamaları.* Master tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Küçükbasmacı, G. (2009). *Sözlü kültür ortamından elektronik kültür ortamına geçiş sürecinde Kastamonu halk anlatıları.* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Oğuz, Ö., Ekici, M., Açа, M., & Düzgün, D., Akarpınar, R., Arslan, M., Yılmaz, A., Eker, G., & Özkan, T. (2015). Türk halk edebiyatı el kitabı. M. Öcal Oğuz (Ed.) içinde: *I. Araştırmalarının tarihi* (s.1-60) Ankara: Grafiker Yayınları.

Ozanoğlu, İ. (1966). *Türk büyüklerinden ünlü bilgin ve mutasavvıf Şaban-ı Veli hayatı, eserleri ve külliyesi.* Kastamonu: Kastamonu Şaban-ı Veli-Musafakıh Camileri Onarma Cemiyeti Yayınları, 1966, 36 s

Özçelik, M. (2012). *17. yüzyıl Osmanlı mutasavvıflarından Kastamonulu Ömer Fuadi (V.1046/1636) ve "Muslihu'n-nefsi" isimli eseri.* Necmeddin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.

Öztürkmen, A. (2009). *Türkiye'de folklor ve milliyetçilik.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Sağlar, B. (2014). *Kastamonu'da yıkanma kültürünün mekâna yansıması.* Yüksek lisans tezi. Karabük Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Karabük.

Sefercioğlu, N. (1982). *"Kitâbiyat", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi.* İstanbul: Dergah, Yayınları.

Sokolov, Y. M. (2009). *Folklor: tarih ve kuram.* (Çeviren: Özer, Y.)Ankara: Geleneksel Yayınları.

Şakiroğlu, M. H. (1996). Halkevi dergileri ve neşriyatı, *Kebikeç, 3.*

Şenel, S. (1992). *Kastamonu yöresi âşık musikisi tür ve biçimleri.* İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Şenel, S. (2002). *Musikili Arzu-Kamber hikâyesi (Taşköprü ağzı).* İstanbul: Milenyum Yayınları.

Şenel, S. (2007). *Kastamonu'da aşık fasılları türler/çeşitler/çeşitlemeler I. Cilt.* İstanbul: Düzey Matbaacılık.

Tan, N. (2008). *Folklor (Halk bilimi) genel bilgiler.* İstanbul: Özal Matbaası.

Tatçı, M. (2008). *Şabaniyye silsilesi silsile-i Tarık-i halvetiyye-i karabaş el-Kastamoni.* İstanbul: H Yayınları.

Tatçı, M. (2013). *Halveti Şabani yolunun adabı miyar-ı tarikat.* İstanbul: H Yayınları.

Tatçı, M., & Kurnaz, C. (2002). *Karabaş-ı Veli miyar'ı tarikat.* Ankara: Alperen Yayınları.

Teke, S. G. (2016). *Türk halk biliminde derleme; çalışmalar, tartışmalar*. Ankara: Grafiker yayınları.

Tepeköylü, İ. (2007). Türkiye'deki Üniversitelerde Yeni Dönem Halk Bilimi Çalışmaları. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi,2* (2): 313-319.

Türkmen, F. (2003). *İkinci Kastamonu kültür sempozyumu bildirileri, içinde, Yüzyıl Anadolu halk şiiri ve Kastamonulu Âşık Kemali* (s.149-153). Ankara: Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi, Kastamonu Valiliği.

Türkmen, İ. (2014). Kastam*onu Halkevi ve Türkiye'nin modernleşme sürecine katkıları (1932-1951),* Ankara: Berikan Yayınevi.

URL-1 02.03.2018 tarihinde http://islamansiklopedisi.org.tr/kitabiyat adresinden erişilmiştir.

URL-2 21.05.2018 tarihinde http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/26.php adresinden erişilmiştir.

URL-3 21.05.2018 tarihinde http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR-50837/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi-hak-.html adresinden erişilmiştir.

URL-4 21.05.2018 tarihinde http://bilgihanem.com/bibliyografya-nedir/ adresinden erişilmiştir.

Yaman, T. M. (1935). *Kastamonulu Aşık Kemali hayatı ve eserleri.* Kastamonu: Vilayet Matbaası.

Yardımcı, M. (2009). 21.05.2018 tarihinde http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/mehmet_yardimci_halkbilimi.pdf adresinden erişilmiştir.

Yaylacıoğlu, Ö. (2010). *Kastamonu kasaba köy Mahmud Bey Camii.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Yetim, F. (2004). *Kastamonu el dokumacılığı ve üretilen dokumaların bazı özellikleri ile işleme teknikleri üzerine bir araştırma.* Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Yıldız, N. (2003). Kastamonu Halkevi'nin Yayın Organı Olan Ilgas Dergisi, G.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri veEdebiyatları Bölümü, Ankara, *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu*, 231-236.

Yılmaz, M. S. & Ersoy, E. (2012). *Kastamonu Türk Ocakları (1923-1931) (Kastamonu, Cide, Taşköprü, Tosya, İnebolu).* Kastamonu: Töre Basım.

Yılmaz, M. S. (2004). *Kastamonu'da nevruz.* Ankara: Beril Ajans.

Zengin, A. Y. (2008). *Düğünleriyle, Türküleriyle, manileriyle Kastamonu.* İstanbul: Ilgaz Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı :Kamil SERHOŞOĞLU

Doğum Yeri ve Yılı :Kastamonu/1988

Medeni Hali :Bekâr

Yabancı Dili :İngilizce

E-Posta :kamil.serhosoglu@hotmail.com

Eğitim Durumu

Lise :Kastamonu Kuzeykent Lisesi

Lisans :Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Halkbilim Bölümü

Yüksek Lisans :Kastamonu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Halk Edebiyatı Bilim Dalı

Mesleki Deneyim

İş Yeri :Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Folklor Araştırmacısı (Hâlen)

Yayınları

Serhoşoğlu, K. (2016, Mayıs). *Kastamonu şehri için kentsel imge arayışı.* I.Uluslararası Abana Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Kastamonu.

Serhoşoğlu, K. (2017, Ekim). *Kastamonu ölüm âdetlerinde toprakla ilgili inanış ve uygulamalar*. Halk Kültüründe Toprak Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Sivas.